Melania G. Mazzucco, *Vita*
Copyright © 22003 RCS Libri S.p.A., Milano
© 22006 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere **www.polirom.ro**
Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, el. 7, ap. 33, O.P. 37;
P.O. BOX 1 – 728, 030174
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României: MAZZUCCO, MELANIA G.
Numele ei era Viaţă/Melania G. Mazzuco, trad. din limba italiană și note de Oana Boșca-Mălin.
— Iași: Polirom, 2006
ISBN (10) 973 – 46 – 0259 – 4; ISBN (13) 978 – 973 – 46 – 0259 – 9
I. Boșca-Mălin, Oana (trad.)
821.131.1 – 31 = 135.1
Printed in ROMÂNIA
Melania G. Mazzucco
Numele ei era
Viaţă
Traducere din limba italiană și note de Oana Boșca-Mălin
POLIROM
2006
Lui Roberto, tatăl meu
Locurile mele pustiite
Locul acesta nu mai este un loc, peisajul acesta nu mai este un peisaj. Nu mai există niciun fir de iarbă, niciun spic, niciun arbust, niciun tufiş de nopal. Căpitanul caută din priviri lămâii şi portocalii despre care îi vorbise Vita – dar nu vede nici urmă de pom. Totul s-a făcut scrum. La fiecare pas se împiedică într-o gaură de grenadă, de picioare i se agaţă gheme de sârmă ghimpată. Uite, aici ar trebui să fie fântâna, dar fântânile au fost otrăvite de când au aruncat înăuntru cadavrele puşcașilor scoţieni, la

primul atac asupra dealului. Sau poate erau nemţi. Sau civili. Miroase a cenuşă, a petrol, a moarte. N-are voie să-şi piardă concentrarea, pentru că drumul e presărat cu bombe neexplodate. Zac burtoase în mijlocul străzii, ca hoiturile. Duzini de cartuşe goale, puşti care nu mai folosesc la nimic. Bazooka ruginite, ţevi de 88 de milimetri părăsite de cine ştie când, năpădite de urzici. Măgari morţi, umflaţi cu aer ca nişte baloane. Ciorchini de proiectile, ca excrementele de capră. Oase descărnate care se ivesc din praf. Căpitanul îşi pune batista la gură. Nu aşa trebuia să fie, Doamne Dumnezeule, nu aşa trebuia să fie.

Drumul către Tufo e blocat de vehicule incendiate. Motociclete, camioane, automobile. Geamuri în care gloanţele au deschis zeci de ochi, roţi din care a mai rămas doar o grămadă de sârme. În faţa lui se ridică mormane de fiare contorsionate. Apropiindu-se, îşi dă seama că, de fapt, sunt tancuri. Trece pe lângă ele cu un sentiment de teamă, ca şi cum ar fi monumentul unei înfrângeri. Nu ştie dacă sunt Churchill-urile care au pierdut în ianuarie sau Tigerurile lăsate de nemţi când au abandonat pentru prima dată poziţiile în zonă. Sare peste o aripă de avion – intactă, retezată din scurt, cu însemnul Luftwaffe încă foarte vizibil. Cabina a explodat în vale. Vede un copac. E primul – sau ultimul. Grăbeşte pasul, soldaţii răsuflă din greu, e cald, soarele s-a urcat deja pe cer, ce te-a apucat, căpitane, *take it easy*. E un măslin complet ars, negru precum cerneala. Când îl atinge, i se fărâmiţează între degete. E atâta praf încât, în ciuda ochelarilor Ray-Ban, ochii îi lăcrimează puternic. Sau poate e din cauza fumului. Pietrele mai fumegă încă. Iar asta îl impresionează mai mult decât tot ce a văzut până acum. Nu reuşeşte să-şi stăpânească iureşul gândurilor. Brusc, are senzaţia că a ajuns la destinaţie.

Pe pantă îi iese în faţă un bătrânel sfrijit, cu părul ţepos din cauza prafului şi privirea sticloasă. Moşneagul trece pe lângă el, de parcă ar fi o fantomă. De parcă nici n-ar exista. Căpitanul transpiră-n uniformă. Îşi şterge

fruntea cu mâna. Soldaţii lui încetinesc, fac glume. Sunt tineri, sosiţi de curând să umple golurile pe Frontul de Sud. Dar el ştie de ce se află aici şi ştie că e în întârziere. Ar fi trebuit să vină mai devreme, aşa ar fi trebuit. Dar fragmentele acelea de amintiri care, deşi nu erau ale lui, îl năpădeau câteodată fără să vrea aveau în ele ceva neplăcut, ca rămăşiţele unui vis. Îi readuceau în minte un tărâm pierdut şi neînţeles, populat de figuri străine şi îndepărtate, iar teama de a găsi confirmarea acestei străinătăţi îl ţinuse departe. Oricum, până la urmă a ajuns. În alte sate au intrat urcaţi pe tancuri, printre aplauze. Dar aici sosesc pe jos, pentru că drumul e întrerupt. Are buzunarele doldora de daruri. Şi-i e jenă că le-a adus. Poartă cu el praful şi pulberea, zarva şi distrugerea. Din fumul care se răsfiră apare un perete de piatră. Deci aici era. Prima casă din sat. Dar nu mai e tocmai o casă: dincolo de perete e un hău. „Casa s-a prăbuşit în ianuarie”, mormăie bătrânul. Sau, cel puţin, asta crede căpitanul că îi spune, pentru că nu-l înţelege. Moşul îi cercetează uniforma, epoleţii. Are numai douăzeci şi patru de ani şi e deja căpitan. Când îi întinde un pachet de Lucky Strike, bătrânul ridică din umeri, ţâşnește şi dispare după un morman de dărâmături. Să fie oare bunicul lui?

A ajuns prea târziu. Satul nu mai există. Satul său? Al Vitei? Satul cui? Locul ăsta care nu mai este un loc nu reprezintă nimic pentru el. S-a născut departe, pe o altă planetă, şi i se pare că se întoarce în timp. Din singurul drum care străbate Tufo, tăiat transversal de uliţe înguste care pe o latură se prăvăleau către vale, iar pe cealaltă urcau către deal, a mai rămas acum doar un canion între două şiruri de dărâmături, apăsat de o duhoare înspăimântătoare de cadavru. Asta să fie oare mirosul trecutului? Sau cel al lămâilor pe care ea încă şi-l mai aminteşte? „Bombele, bombele”, repetă fără vlagă o bătrână, ghemuită pe un scăunel de paie în faţa a ceva care probabil fusese casa ei. Tricotează. Casa ei nu e decât o poartă suspendată deasupra neantului. Umbre prăfuite

mişună printre ruine, nu mai ştiu cine sunt şi nu vor să afle. Le e teamă că şi de data aceasta o să dureze. Nu ştiu dacă au venit ca să-i elibereze sau ca să-i îngroape definitiv. Aici toţi sunt bătrâni. Unde au plecat copiii care se zbenguiau pe uliţe? „Unde e uliţa San Leonardo?”, o întreabă pe bătrânică, chinuindu-se să pună cap la cap crâmpeiele de limbă care îi leagă. „Fiule”, îi răspunde ea cu un surâs ştirb, „asta e”.

Care asta? Nu se află pe o stradă, ci într-o groapă plină de praf. Au dărâmat tot. Am dărâmat tot. O singură clădire a mai rămas în picioare. Cu acoperişul găurit şi fără poartă. Totuşi, încă în picioare. Este biserica. Faţada galbenă e ciuruită de gloanţe – bucăţi de tencuială mototolite ca paginile de hârtie. Nişa statuii – goală. Cele trei trepte pe care scria Dionisia – ciobite, a doua de-a dreptul smulsă. Casa ei e undeva în faţă… Unde?

Căpitanul se caţără pe un morman de dărâmături. În urma bocancilor se ridică nori de praf, îi ard plămânii. Îi ard ochii. Calcă peste rame de ferestre, peste fâşii de perdea, peste o uşă de dulap, peste un ciob de oglindă înfipt într-un papuc. Chipul său prăfuit îl priveşte. Se aşază pe o grindă. Sub el vede o tăblie de pat. Din moloz se mai iţeşte doar un mâner de alamă. Căpitanul plânge, iar soldaţii îşi întorc capul, ca să nu-l vadă. Bătrâna tricotează pe scăunel, acum soldaţii îi dau o ciocolată. Bătrâna refuză, pentru că n-are dinţi. Soldaţii insistă şi-i spun să le-o dea copiilor. „Eu nu mai am copii, nu mai am pe nimeni”, se bâlbâie femeia. Soldaţii n-o înţeleg. Deodată, căpitanul o întreabă: „Îl ştii pe Antonio? I se spunea Mantu”. Bătrâna îşi ridică spre el ochii înceţoşaţi de cataractă. Îşi aşază andrelele în poală. Arată un punct în depărtare, către colină. „S-a dus”, spune – iar din tonul vocii se înţelege că nu se mai întoarce. „O cunoşti pe Angela, soţia lui Mantu?” Din nou acelaşi punct îndepărtat. Şi ea s-a dus. De-abia acum înţelege că mâna noduroasă a femeii arată spre cimitir. Dar nici cimitirul nu mai există. Zidurile i s-au dărâmat, iar în locul lui acum e un crater, o ulceraţie pe

suprafaţa dealului. Aici pământul e roşu, pare fertil. Dar nu e. Nu există apă pe câmpurile astea. Cine ştia să găsească apă sub pământ devenea boierul satului. „Îl ştii pe Ciappitto?”, o întreabă în şoaptă, pentru că acum îi e teamă de răspunsurile ei. „L-or luat americanii”, şuieră baba, „l-or dus la Napoli, la-nchisoare”. „La închisoare?” întreabă, surprins. Pe un bătrân şchiop, de optzeci şi şapte de ani? „Era fascist”, explică răbdătoare bătrâna. „Se duse şi el. De ruşine că sătenii arunca după el cu pietre, o crăpat pe drum către Napoli. Aşa mi-or zis”.

Praful s-a mai rărit. Colina e o cocoaşă de cenuşă gri. În spatele lui, pe câmpul carbonizat, Gangliano e o fâşie verde strălucitoare. Marea e de azur, cum a fost întotdeauna. „Unde e Dionisia?”, întreabă în sfârşit. Vita vrea ca el să pună întrebarea asta. Şi, în fond, pentru asta a venit. De data asta bătrâna nu scoate o vorbă. Îşi ia andrelele, îşi strânge coatele, încrucişează vârfurile, înnoadă firele, le desparte. Dă din cap. Arată locul pe care stă el aşezat. Muntele de moloz. Şi atunci căpitanul înţelege că nu mai există întoarcere. Stă aşezat deasupra trupului mamei mamei sale.

Toate acestea s-au întâmplat cu mulţi ani înainte să mă nasc eu. La vremea aceea, femeia care urma să mă aducă pe lume făcea şcoala primară, iar bărbatul era la gimnaziu. Nu se cunoşteau şi ar fi putut să nici n-o facă, în 1952, în timpul unui curs de engleză la care amândoi se înscriseseră, convinşi fiind că stăpânirea acelei limbi urma să le îmbunătăţească viaţa – *iar* faptul că au preferat să se îndrăgostească şi apoi să aducă pe lume două fete în loc să-şi ia atestatul de engleză nu avea să schimbe nimic, cu atât mai puţin substanţa lucrurilor. Atunci ce legătură mai are căpitanul, venit să lupte în Italia cu Armata a V-a pe Frontul de Sud? Nu l-am întâlnit niciodată şi nu bag mâna în foc că a gândit toate astea într-o zi de mai, în timp ce cucerea ruinele unui sat numit, după piatra din care era făcut, Tufo[1]. Până acum câţiva ani nici nu ştiam cine era şi,

1 Tuf (it.).

la drept vorbind, nici acum nu sunt prea sigură că ştiu. Şi totuşi, acest om nu mi-e străin – dimpotrivă, povestea sa e atât de împletită cu a mea, încât ar fi putut fi una şi aceeaşi. Acum ştiu că omul acesta ar fi putut să fie tatăl meu, iar scena întoarcerii la Tufo ar fi putut să mi-o povestească de o mie de ori în după-amiezile de duminică, în timp ce am fi întors fripturile pe grătar sau am fi tuns iarba de pe peluza unei viluţe din New Jersey. Dar nu mi-a povestit-o. Omul care a fost cu adevărat tatăl meu mi-a spus o altă poveste. Şi a făcut-o cu dragă inimă, pentru că îi plăcea să povestească şi ştia că numai ceea ce este povestit e adevărat. Se pregătea pe îndelete, iar apoi începea, dregându-şi vocea.

Noi am avut întotdeauna de-a face cu apa, spunea, şi ştim să o găsim acolo unde nici nu se vede. La-nceputuri – ale noastre –, cu mult timp în urmă, a existat un fântâner: se numea Federico. Mergea prin sate cu nuieluşa, asculta vibraţiile aerului şi ale pământului. Unde aşeza nuieluşa, acolo, dacă săpai, găseai izvorul. Era un ghicitor slab-slab şi înalt, pe care unul dintre războaiele de eliberare îl aruncase pe meleagurile unde apoi se hotărâse să rămână. Venea din Nord şi a rămas în Sud din idealism, din nebunie şi dintr-o încăpăţânată vocaţie a înfrângerii, acestea fiind calităţi sau defecte pe care avea să le lase moştenire urmaşilor săi. „Şi pe urmă? Zi mai departe/4 Pe urmă, mai era şi un pietrar foarte sărac, orfan şi firav, care iubea pământul pentru că ar fi vrut să fie al lui şi ura apa. Inclusiv marea. Omul cu pietrele a traversat de două ori oceanul, visând să îşi ia înapoi pământul pe care îl pierduse, dar pietrele se duc la fund şi de două ori l-au trimis înapoi acasă, condamnându-l cu o cruce de cretă pe spinare. „Şi dup-aceea ce se mai întâmplă?” într-o zi de primăvară din 1903, cel de-al patrulea fiu al omului cu pietrele, un băieţel de doisprezece ani, mărunţel, isteţ şi curios, a sosit în portul din Napoli şi s-a îmbarcat pe un vas care aparţinea flotei White Star Line – arbora un steag roşu şi avea ca simbol o stea imaculată, steaua polară.

Tatăl său îi dăduse sarcina să realizeze viaţa pe care el, părintele, nu putuse să o aibă. Era o povară grea, dar băieţelul nu ştia asta. A urcat pe scândurile alunecoase din cauza sării ce duceau spre covertă. Era încântat şi uitase că trebuie să-i fie frică. Băiatul se numea Diamante1.

Nu plecase singur. Cu el era o fetiţă de nouă ani, cu o claie de păr negru şi doi ochi adânci, desenaţi cu cărbune. O chema Vita[23].

Partea întâi

Linia de foc

Good for father

Primul lucru pe care trebuie să îl facă în America este să-şi dea jos pantalonii. Asta ca să fie clar. Îi e dat să-şi arate bijuteriile atârnânde şi pântecele încă neted ca un trandafir în faţa a zeci de judecători aşezaţi în spatele unui birou. El gol, în picioare, amărât şi jignit, ei îmbrăcaţi, aşezaţi şi amuzaţi. El cu lacrimile adunate într-o clipire de pleoapă, ei care îşi ascund un surâs jenat, tuşesc şi aşteaptă. Ruşinea e iniţial de o sută de ori mai mare, pentru că poartă o pereche de pantaloni de-ai tatălui, uriaşi, vechi, uzaţi şi atât de urâţi, că niciun popă nu i-ar purta. Problema e că cei zece dolari necesari ca să poată debarca mama i-a cusut chiar în chiloţi, ca să nu i-i fure careva noaptea, în dormitorul de pe vas. În dormitoarele acelea – se ştie prea bine –, în cele douăsprezece nopţi interminabile de călătorie, dispare orice – de la economii la brânză, de la căpăţâni de usturoi la feciorie – şi nu se mai găseşte nimic. Într-adevăr, dolarii n-au fost furaţi, dar Diamante s-a ruşinat să le mărturisească funcţionarilor de pe Insulă că-i ţine în chiloţi şi i-a venit ideea genială să spună că nu-i are. Rezultatul excesivei sale pudori a fost că i-au făcut o cruce pe spate şi l-au respins la coadă, ca să fie repatriat cu primul vas. Aşa c-a făcut călătoria degeaba, tatăl său Antonio şi misteriosul unchi Agnello au irosit o grămadă de bani, iar Vita – care deja a trecut dincolo – o să

2 Diamant (it.).

3 Viață (it.).

se trezească singură în New York şi numai Dumnezeu ştie ce-o să i se-ntâmple.

În spatele ferestrei, oraşul tremură în oglinda apei – turnurile mângâie norii, mii de ferestre strălucesc în soare. Imaginea acelui oraş ieșind din ape drept spre cer îi va rămâne pentru totdeauna întipărită în minte: atât de aproape, şi totuşi imposibil de atins. În faţa catastrofei, în faţa unui eşec atât de jalnic, Diamante nu s-a mai putut abţine şi a izbucnit în plâns, şoptindu-i interpretului ruşinoasa ascunzătoare a dolarilor, într-o clipită, se trezeşte, îmbujorat, cu nădragii în vine, cu chiloţii-n vânt, ca să poată descoase buzunarul interior şi cu podoaba lui secretă în mână, neştiind ce altceva ar putea face cu ea. Aşa intră Diamante în America: gol, cu cocoşelul zgribulit, care îşi înalţă capul cu mândrie pe măsură ce el înaintează, ţopăind ca să nu se împiedice, spre comisie, căreia îi flutură pe sub nas bancnota decolorată, îmbibată de mirosul nopţilor sale chinuitoare. A intrat. Şi-a şters deja din minte ruşinea şi umilirea. L-au despuiat? I-au dat jos nădragii? Cu atât mai bine. De fapt, încă înainte să facă primul pas pe pământ american, a înţeles că aici deţine doar două averi, a căror existenţă şi utilitate le ignorase până la ora aceea: sexul şi mâna care îl ţine.

Un zgomot surd şi îndepărtat – probabil roţile unei căruţe ce răsună pe caldarâm – îl aruncă brusc în întunericul puturos. Instinctiv, îşi întinde mâna pe patul de campanie şi pipăie perna, ca să simtă părul fratelui său. Dar, ciudat, n-are pernă: capul se odihneşte direct pe salteaua aspră şi noduroasă. Diamante se ridică în fund. Se uită pe fereastră, dar nu vede umbra lunii. Nu vede nimic, pentru că fereastra nu mai e la locul ei dintotdeauna. S-a trezit într-o cameră oarbă, o cămăruţă plină cu boarfe ce aduce mai degrabă a depozit de telal. O cameră necunoscută. Pe podea, de sub patul din faţa lui, se iţeşte un şir sinistru de bocanci bărbăteşti. N-ar şti să spună ai cui sunt şi nici pe unde umblă acum proprietarii lor. Încet-încet, pe măsură ce îl năpădeşte o foame de nestăvilit,

începe să înţeleagă că nu se află acasă. Vocea răguşită de om beat care se aude de dincolo de perdea nu e a tatii. Şi nici duhoarea care îi taie respiraţia nu-i a lui. Tata miroase a piatră, a var şi a sudoare. Acela însă e miros de pantofi, amestecat cu vin şi urină stătută. Uşi trântite, paşi, un râgâit zgomotos care face să tremure pereţii, la un moment dat perdeaua care desparte cămăruţa de restul camerei e dată-n lături. îl izbeşte o pală de aer puturos, urmată de o explozie de râsete şi de o geană de lumină. Diamante închide ochii şi cade la loc pe saltea. Totul e limpede acum. A visat din nou scena despuierii în faţa comisiei, petrecută cu numai două zile în urmă, dar care se produce iar şi iar şi o s-o viseze cât o trăi. Asta e a doua lui noapte americană. L-au adus în Prince Street. Casa e întunecată, dărăpănată, coşcovită şi parcă stă să cadă dintr-o clipă într-alta. Apartamentul, unul dintre multele din bloc, în capătul scărilor, la ultimul etaj, e al unchiului Agnello. Asta-i America.

Un bărbat intră în cămăruţă, apoi altul, încă unul şi încă unul, până când le pierde numărul. Careva se lungeşte pe patul de campanie de lângă al său, altul pe patul pliant care scârţâie. Hârşâit de mobilă mutată, suspine. Lume care se dezbracă, miros de transpiraţie. Una, două, zece voci bărbăteşti repezite, una peste alta. Vocile sunt ale unei bande de hăcuitori fără scrupule şi însetaţi de sânge. Vorbesc – în dialecte diferite, uneori de neînţeles – despre scandaluri, ciomăgeli, două bătrâne pe care Agnello trebuie să le livreze nu ştiu cui, altfel îi taie nasul şi i-l vâră-n fund, aşa chiar că o să fie cu nasul pe sus, zgârie-brânză îmbogăţit şi rupt în tur. Vorbesc despre polismeni care au găsit o puştoaică de nouă ani. Diamante nici măcar nu cutează să respire. Cineva trage o înjurătură şi le porunceşte celorlalţi să-şi ţină fleanca, dar nimeni nu-l ascultă. Vocile se precipită, vorbesc despre păpuşica lui Agnello, adică despre Vita – care acuşa are doar nouă ani, dar deja se vede ce frumoasă o să fie când o-nflori. Smulg pătura din mâna lui Diamante. Chiar dacă nu poate să-i

vadă – pentru că îşi ţine pleoapele strânse, prefăcându-se cu încăpăţânare că doarme –, ştie că în clipa asta toţi se uită la el. Şi ăsta cine mai e?

Trezeşte pofte, câteva mâini îl pipăie şi, după ce l-au căutat de portofel, se retrag dezamăgite. Diamante doarme în chiloţi – aceleaşi albituri jerpelite de alaltăieri – pentru că nu i-a mai rămas nimic altceva. I-au furat tot. Vocile reiau discuţia despre cele două mii de dolari, asasini şi şantaje. Diamante tremură ca varga. Pătura îl înţeapă la nas, îi vine să strănute. Perdeaua se ridică din nou. Mai intră cineva, care se aşază chiar pe salteaua băiatului. „Noapte bună”, se aude o voce adormită, „băgaţi-vă-n pat şi nu mai trăncăniţi atâta, că io tre’ să mă culc. Mâine mă scol devreme”.

Deodată, ceva cald îl atinge pe Diamante pe obraz. E un picior. Ultimul sosit s-a aşezat în patul lui. Piciorul pute. Diamante lasă să îl zgârie pe faţă o unghie ascuţită şi tare ca o copită de cal. Îi e teamă că, dacă reacţionează, necunoscutul o să-i taie nasul şi-o să i-l bage în fund. Posesorul piciorului se întinde pe saltea, dar se loveşte de corpul băiatului ca de un obstacol neprevăzut. „Şi asta ce mama dracului mai e?”, izbucneşte. Un cadouaş pentru tine, măcar aşa să mai dormi şi tu cu cineva, că ultima dată când ţi s-a întâmplat asta erai încă în desaga maicătii. Cel cu piciorul înjură printre dinţi, împinge şi presează, doar – doar o să se mişte Diamante. Şi aşa, împingând şi presând, îl lipeşte de perete. Dacă n-ar fi peretele, Diamante ar cădea din pat. În sfârşit mulţumit, cel cu piciorul se aşază comod. Dar celorlalţi nici prin cap nu le trece să adoarmă. Sunt agitaţi. Cineva şi-a aprins o ţigară şi acum îl loveşte în valuri un miros pestilenţial de mahorcă. Nu e aer. Nu e nimic. Întunericul pluteşte asupra lui ca o ameninţare. Vocile fără trup răsună din ce în ce mai înspăimântător. O întreagă lume necunoscută năvăleşte spre el în inima nopţii, iar el, total lipsit de apărare, se lasă agresat de şoapte, de umbre şi de beznă.

Dar frica întrece orice limită când, în timp ce el stă

cu faţa strivită de perete, turtit ca un cearşaf, pungaşii se apucă să povestească despre bucata de băiat găsită în şantierul de la metrou. O bucată de băiat nu pentru că era arătos, dimpotrivă, era doar un ţânc de vreo doisprezece ani – o bucată pentru că doar capul şi corpul mai rămăseseră din el. Limbă nu mai avea şi, pe deasupra, îi lipsea şi podoaba.

Dormiţi, ce mama mă-sii – pufneşte cel cu piciorul. Ia vezi-ţi de treabă. Şşt, gata. Şi iar sânge, hăcuiri şi mutilări. Până când, încet-încet, poveştile se răresc, cadavrul de pe şantier lasă locul unor elogii înflăcărate aduse balcoanelor unei oarecare Lena, discuţia despre ortografia cuvântului „plăteşte” – „PLĂTEŞTE SAU MORI”, aşa scria în scrisoare – se îmbină cu cea despre bancnotele de o sută de dolari – câte-i trebe pân’ la două mii? –, cu o dezbatere despre tehnica de a ascuţi lama cuţitului cu nasul vârât în fund, până când, între o frază şi alta, se prelungeşte liniştea. Într-o jumătate de oră, fantomele puse pe harţă din cameră se prăbuşesc într-un somn adânc. Cineva începe să sforăie, primeşte un papuc în falcă şi amuţeşte. Şi zgomotele de pe stradă se aud acum parcă în surdină, îndepărtate. Dar Diamante nu reuşeşte să adoarmă. Tremură. Se gândeşte la un cap fără limbă, abandonat pe un şantier. Se gândeşte la piciorul care-i striveşte faţa. La zece pungaşi fără chip care vor să-l ucidă pe unchiul Agnello. Sau poate că vor să-l omoare pe el, care-i doar cât un miez de nucă şi nu sperie pe nimeni. E drept că e doar cât un miez de nucă, din păcate; chiar dacă în noiembrie o să împlinească doisprezece ani „e încă mărunţel ca un copil. Şi totuşi, nu e un copil şi nici n-a fost vreodată – ba chiar, în faţa comisiei, a înţeles că de-acum e bărbat în toată firea.

Rămâne treaz, nici măcar nu se răsuceşte pe salteaua noduroasă, stă nemişcat în aerul jilav şi stătut. Când de după perdea se iveşte prima geană de lumină a dimineţii, sare peste cel cu piciorul, drept pe podea. Calcă peste o cutie de sardele deschisă şi se taie într-o margine ascuţită de metal. Îşi înăbuşă un urlet de durere şi se apleacă să-i

studieze pe cei adormiţi. Au nişte feţe deloc liniştitoare, mustăţi dese şi negre, păr unsuros, mâini cât lopeţile. Dacă i-ar întâlni pe stradă, la lumina soarelui, i-ar fi frică de ei, exact ca azi-noapte. Dar nu şi cel cu piciorul. Are o pereche de mustăţi pricăjite, ca o periuţă de dinţi. E înalt, uscăţiv ca un sparanghel. Aproape că nu-l recunoaşte, dar parcă e totuşi vărul lui, Geremia. A plecat anul trecut.

Casa din Prince Street e înţesată de cratiţe, ulcioare, hârdaie, saci de fainã, butoaie şi cufere. Diamante merge pe pipăite printre cuşti de lemn în care cotcodăcesc trei găini dolofane şi ligheanul în care stă să se ofilească un busuioc, până când mai să pice-n nas împiedicându-se de statuia de ghips a Milostivei Fecioare, patroana satului Minturno. E ciobită toată. Se vede că şi alţii au dat peste ea şi au fost mai puţin norocoşi decât el. Face slalom printre maiouri, cearşafuri şi şosete umede atârnate pe sârme prost întinse, care brăzdează camera în două şi îl lovesc peste faţă. Se-mpiedică şi de un pat de două persoane, aşezat în spatele unui paravan, într-un loc ce aduce a bucătărie, şi rămâne înţepenit pentru că alături de capul unsuros al lui Agnello se iţeşte pe pernă o ceafa palidă de femeie, braţul şi – imagine nemaivăzută, care îi taie respiraţia – un picior gol, trântit languros peste cearşaf, în speranţa de a găsi un pic de răcoare. Diamante nu ştie dacă ea e femeia aia. Oricum, un lucru e cert: căpăţâna unsuroasă e chiar a unchiului Agnello. Care e însurat cu Dionisia jelbara. Dar jelbara a rămas în Italia, l-a petrecut şi ea la gară, alături de mamă-sa. Plângeau amândouă. El nu plângea. Se apropie de necunoscută curios, molfăind un pesmet. N-ar fi vrut să facă niciun zgomot, dar a tras fără să-şi dea seama un şut în colivie şi găinile au început care mai de care să se zburătăcească. Necunoscuta are părul de culoarea mierii şi ochii de culoarea oţetului. Când îşi dă seama că, dacă poate să-i vadă culoarea ochilor, înseamnă că femeia e trează şi se uită la el, Diamante se trage brusc înapoi, dă peste colivie şi cade cât e de lung.

Casa din Prince Street Agnello a închiriat-o de la banchist[4] ca să se refacă financiar după ce a cumpărat aprozarul şi, cum a avut întotdeauna o nevoie acută de bani, a transformat-o într-un fel de pensiune. Mustăcioşii de mai devreme, chiar dacă par nişte răufăcători şi poate chiar sunt, de fapt, sunt chiriaşii lui. Chiriaşii sau bordanţii, cum se spune pe aici, plătesc patul, serviciul şi mesele. Şi Diamante va trebui să plătească. Unchiul Agnello nu face reduceri. A fost dintotdeauna zgârcit pentru că e bogat. Sau bogat pentru că e zgârcit. Din zgârcenie a înghesuit în cămăruţele acelea cât de multe suflete au putut să încapă. A pus paturi pliante în colţuri, în faţa sobelor, după fiecare perdea, lângă fiecare cufăr. Diamante numără paisprezece bărbaţi şi pe femeia cu piciorul gol. Dar el caută o altă femeie. Sau, mai bine zis, o fată: pe Vita.

Mâna Vitei – umedă, lipicioasă de zahăr, strânsă într-a lui – e singurul lucru pe care Diamante şi-l va aminti din momentul în care feribotul a acostat la pontonul de la Battery Park. Toţi ceilalţi povesteau despre emoţia puternică la vederea clădirilor imense din Manhattan, cenuşii de fum, despre miile de ferestre în care se reflectă lumina în flash-uri intermitente, ca şi cum ar repeta un semnal misterios. Vălătuci de fum încununează turnurile, acoperindu-le siluetele, transformându-le într-o viziune imaterială, într-o nălucă. Povestesc despre coşurile vapoarelor ancorate la docuri, despre fanioane, despre firmele care anunţau birouri, bănci şi agenţii, despre o mulţime incredibilă adunată în port. Dar Diamante e prea mic de statură ca să vadă din tărâmul făgăduinţei altceva decât dosuri peticite şi umeri costelivi. Îşi îndeasă şapca pe cap – o şapcă cu borul rigid, prea mare pentru capul lui, aşa că îi alunecă pe urechi – şi sare o dată pe călcâie ca să-şi aşeze mai bine pe umăr sacul. Care, de fapt, nu e decât

4 în original banchista. Americanism: în italo-engleză, banchistul este proprietarul unui tip de mini-bancă privată; gestionează economiile, depunerile imigranților, schimbă valută, găsește de lucru și intermediază, adesea vinde bilete de vapor și alimente.

o faţă de pernă în dungi – perna *lui* – şi conţine tot bagajul său. Bocancii legaţi prea strâns îl jenează. Strânge mâna Vitei într-a sa, de teamă că o lovitură, un ghiont sau numai inerţia mulţimii o să-i despartă unul de altul. „Să nu-mi dai drumul”, îi porunceşte, „pentru nimic în lume, nu cumva să-mi dai drumul”. Vita e paşaportul lui pentru America, deşi ea nu ştie asta. Un paşaport şifonat şi înfierbântat, cu părul încâlcit şi rochiţă-nflorată. Ar trebui să aibă tichetul galben în dinţi, dar, ciudat, nu-l are. E un tichet asemănător celui de bagaje. Chiar aşa, şi ele trebuiau recuperate. Pe tichetul galben scrie GOOD FOR FATHER, dar nici ea şi nici Diamante nu ştiu ce înseamnă cuvintele acelea. Vita dă din cap şi, ca să-i demonstreze că a înţeles, îi înfige unghiile în podul palmei.

Toată lumea se caută, se strigă în zeci de limbi – cele mai multe necunoscute, aspre şi guturale. Toţi au pe cineva care a venit să-i ia sau îi aşteaptă pe dig, o adresă mâzgălită pe un colţ de hârtie – numele unei rude, al unui compatriot, al unui patron. Majoritatea au şi un contract de muncă. Dar toţi au negat că l-ar avea. Aşa trebuia. Şi, într-adevăr, primul lucru pe care Diamante l-a făcut în America a fost să spună o poveste. Şi nici asta nu i se mai întâmplase până acum. Mă rog, într-un fel, a minţit. Aşa merg lucrurile aici. Pe Insula Ellis, americanii îţi înşiruie o grămadă de întrebări – un fel de interogatoriu. Interpretul – un tip perfid, o adevărată canalie care se vede că a făcut carieră exercitându-şi zelul asupra conaţionalilor – îţi explică faptul că trebuie să spui adevărul, numai adevărul, pentru că în America minciuna e păcatul cel mai grav, mai grav decât furtul. Dar, din păcate, lor nu le trebuie adevărul, şi nici ţie. Aşa că tu nu-l asculta şi spune povestea pe care ai pregătit-o. Crezi în ea, şi ei la rândul lor o vor crede. Priveşte-i în ochi şi jură. Jur că n-am contract de muncă (când de fapt are, unchiul Agnello îl trimite la Cleveland să lucreze la căile ferate). Jur că unchiul meu se va ocupa de întreţinerea mea cât timp voi rămâne la Niorc (asta chiar că-i groasă, pentru că Agnelio

e mai strâns la fund ca o găină). Dar comisia n-a stat să verifice. Se grăbea; trebuia să examineze alţi patru mii cinci sute, picaţi în America precum lăcustele din Biblie, în aceeaşi zi în care a picat şi el. Funcţionarii erau epuizaţi şi au primit ordin să mai răărească puţin sita. Îi ascultau distraţi răspunsurile. Iar el şi-a tras pantalonii la loc şi i-a păcălit.

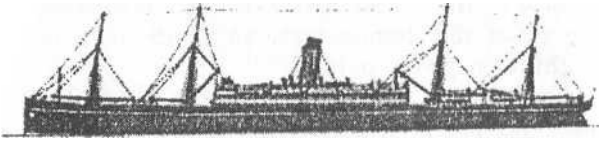

„Mă doare, Diamă”, se lamentează Vita. O strânge atât de tare de încheietură, încât i s-a albit pielea. „Stai lângă mine”, răspunde Diamante. Parcă ar fi un soldat, cu şapca aia pe cap. Vita se supune. Coboară ţinându-se de mână şi sunt înghiţiţi pe loc de haosul mulţimii. În gălăgia asurzitoare a automobilelor, în scârţâitul scripeţilor şi al lanţurilor, între fluieratul sirenelor şi ţipetele pasagerilor, unii vând un drum până la gară, alţii un pat pentru la noapte sau apă proaspătă, iar alţii încearcă doar să şterpelească vreun portofel. Puştanii care trag din ţigară adunaţi pe grămezile de cărbuni au aerul că l-ar înjunghia pe primul bicisnic care-ar da colţul. Diamante îşi ţine paşaportul între dinţi – cu acordul tatălui pentru expatriere şi cu ştampila aplicată alături de datele băiatului. E atât de ocupat să dea din coate, că nu se mai întreabă de ce Vita nu mai mestecă între dinţi tichetul galben. Când golanii adunaţi pe ponton îşi dau seama că pe cei doi copilaşi care se ţin de mână nu-i aşteaptă nimeni, pornesc iute spre ei şi se iau la harţă care să-i apuce primul, încearcă să-i îmbie, dar Diamante nu se lasă prins.

Se înfige pe călcâie şi o trage pe Vita în spatele lui, în timp ce ea le zâmbeşte tuturor bărbaţilor bine îmbrăcaţi care îi zâmbesc – şi despre fiecare dintre ei gândeşte: să vezi că ăsta-i taica.

Nu vorbi cu necunoscuta – insistase tata acasă, iar el îi promisese că va ţine minte –, *nu asculta pe nimeni, rămâi pe insulă şi aşteaptă să vină unchiul Agnello să vă ia*.

El o să vă recunoască. Problema e că Agnello n-a venit. Sau că Vita s-a săturat să aştepte. În sală era o hărmălaie de nedescris. Ieri, 12 aprilie 1903, douăsprezece mii şase sute şaizeci şi opt de persoane au debarcat pe insulă. Vasele acostau unul după altul, plecate de la Bremen, de la Rotterdam, de la Liverpool, Copenhaga, Hamburg. Numai de la Napoli au sosit trei. Şi numai de pe vasul lor, „Republic”, au coborât două mii două sute unu. Nimeni nu mai văzuse o invazie de asemenea proporţii, iar funcţionarii şi-au pierdut capul. Grupurile se înşiruiau ca oile pe pasarele, întâi unul, pe urmă încă unul şi încă unul. În confuzia generală, Vita s-a aşezat în spatele unei ţigănci care ţâra după ea zece copii. Diamante s-a dus după ea. Dacă ea nu-l aşteaptă pe Agnello, care e taică-său, de ce ar trebui să-l aştepte el? Pe feribot ţiganca şi-a dat seama că are doişpe puradei, dar n-a mai zis nimic.

Mulţimea îl împinge înainte şi nu i se poate împotrivi. Au trecut deja de balustrade, au ajuns în faţa ghişeelor de la White Star Line, unde hamalii descarcă valize şi le aşază în rânduri de câte patru, cinci metri. Dar nu sunt numai valize. Mai sunt şi coşuri de toate dimensiunile, baloturi de pânză, saci descusuţi şi peticiţi de nu ştiu câte ori. Câte unul, de teamă să nu-şi piardă bagajul, şi-a scris numele pe el cu litere de-o şchioapă. Şi acum toate acele nume – ESPOSITO, HABIL, MADONIA, ZIPARO, TSUREKAS, PAPAGIONIS – par a-i implora pe proprietari să vină să le ridice, ca să ascundă de privirea celorlalţi ruşinea propriei sărăcii. Diamante dă din coate şi împinge, de teamă că până la urmă mulţimea o să-i calce în picioare. Se-ntoarce pentru o clipă. Apa are culoarea granitului, dar deja insula nu se mai vede. La al nu ştiu câtelea ghiont, ce mai rămăsese din codiţele Vitei se desface şi cade peste urechi. Diamante încearcă să i le lege din nou, dar pe ea n-o mai interesează. Diamante i-a păcălit pe comisari, dar ea l-a păcălit pe Diamante.

Primul lucru pe care Vita l-a făcut în America a fost o vrajă. Era aşezată în sala de pe insulă. Se făcuse ghemotoc

pentru că, după noaptea trecută pe şalupa de salvare, făcuse temperatură. Trecea în revistă, absentă, chipurile necunoscuţilor care veneau cu pas legănat să-şi recupereze rudele. Moace de duri pe jumătate ascunse sub chipiuri, boturi parcă cioplite în piatră, mustăţi ca un ghidon sau ca o coadă de şoarece, nasuri coroiate, ochi de smoală şi de ultramarin, piei de toval şi de alabastru, coşuri şi pistrui, soţi, bunici, socri, mame îndurerate, bărbaţi de treizeci de ani în căutarea soţiei văzute doar în fotografii, un bătrân trist care urla numele fiului. Numai tatăl ei nu era nicăieri. Şi ăl de colo? o împingea Diamante, arătând spre un tip cu barbă impozantă ce corespundea imaginii pe care şi-o făcuse despre unchiul Agnello. Cel mai bogat om din Tufo, cel care plecase primul în America, înarmat doar cu o muzicuţă – şi acum, puţin câte puţin, îi chema pe toţi de partea cealaltă. Ajutase să plece cincizeci de oameni deja. Dar Vita dădea din cap. Acela nu putea să fie tatăl ei. Tatăl ei este un domn. Va veni pe insulă cu iahtul. Când o va vedea, îşi va ridica jobenul, va face o reverenţă şi, luând-o de mână, va rosti: Prinţesă, domnia ta trebuie să fii preaiubita mea Vita.

În sală era un bărbat cu bărbie proeminentă. Vita l-a văzut pentru că era cel mai prost îmbrăcat dintre toţi, cu o haină îngrozitoare de aba verde şi o pereche de pantaloni în carouri, pătaţi pe toate părţile. Avea smocuri abundente de păr pe mâini, în urechi, în nas şi în decolteul cămăşii. Îşi răcorea faţa transpirată făcându-şi vânt cu un ziar şi o fixa neliniştitor. În panglica pălăriei avea un dolar. Era urât – şi i-a fost frică de el. Înspăimântată, l-a strâns de mână pe Diamante şi s-a ascuns în spatele feţei de pernă pe care el o purta în spate. Dar bărbatul cu bărbia-n afară continua s-o măsoare. Gulerul unsuros al sacoului era presărat cu cojiţe. *Tatăl tău are bărbia ieşită-n afară şi faţa schimonosită ca un bob de cafea. Ţi-l aminteşti, nu-i aşa? Tu mergeai deja, când a venit el să-l ia pe Nicola. Dar dacă nu ţi-l aminteşti, să ţii minte asta: o să aibă un dolar prins la panglica de la pălărie*. Acela a fost momentul în care a

dispărut bileţelul galben. Vita îl ţinea în mână, îl fixa cu tristeţe – şi dintr-odată bonul nu mai era. Dispărut. Volatilizat. Imediat după aceea, s-a băgat după ţiganca aceea cu zece copii. Iar bărbatul cu dolarul o fi urlând în sala de pe Insula Ellis pentru că şi-a pierdut fata. Cu atât mai rău, pentru că ăla oricum nu-i taică-său.

Dar acum, că a făcut să dispară bonuleţul galben şi nimeni nu mai poate s-o recupereze, îi vine să plângă. Se agaţă de mâna lui Diamante. Începe să se tânguie aşa, dintr-odată, pe digul de la Battery Park, pentru că ştie prea bine că omul cu bărbie proeminentă era chiar tatăl ei. Sau poate nu pentru asta, ci pentru că bărbatul a privit-o îndelung, studiindu-i trăsăturile feţei, picioruşele goale care ieşeau de sub rochiţa scurtă, înflorată, s-a uitat la ea cu gingăşie şi i-a zâmbit, dar n-a recunoscut-o.

„Vita, nu te mai smiorcăi!”, exclamă Diamante, enervat pentru că nu ştie cum să facă faţă lacrimilor unei fetiţe. Nu suportă fetiţele. Vita îl prinde de bretele şi începe să-l tragă după ea pe stradă. Nu mă smiorcăi deloc, protestează ea, aruncându-şi cu încăpăţânare nasu-n vânt. Pe urmă apucă un muc cu degetele pe care le şterge de rochiţa cu flori, în timp ce-l trage pe băiat fără să se teamă c-o s-o strivească cineva, pe sub pilonii de fier pe care zboară trenurile unul după altul, cu scrâşnete şi-ntr-un vacarm de iad. Când mulţimea se mai răreşte şi lângă ei nu mai rămân decât un om cu calul său şi o vânzătoare ambulantă de dulciuri, Diamante se uită îndărăt şi nu mai vede nicăieri portul. Depozitele, docurile, navele, scripeţii, trenurile zburătoare au dispărut. De jur-împrejur nu sunt decât case. Pipernicite, dărăpănate, cu faţadele decolorate şi cu rufele atârnate la ferestre. S-au rătăcit.

Când proprietarul casei unde stă Agnello – de altfel, şi banchist, intermediar şi plasator de mână de lucru, vânzător de bilete de vapor şi de tren, de medicamente şi de alimente – îi spune că echipa în care trebuia să intre Diamante a plecat deja spre Cleveland, Ohio, ieri, cu trenul de 19.20, Agnello îi arde o scatoalcă peste ceafă de-i ţiuie

urechile. Înjură şi blestemă ceasu' rău, dumnezeii şi precista, cristoşii şi pe toţi sfinţii din calendar. Boss-ul ridică din umeri, indiferent. El, Diamante, stă deoparte, speriat, cu mâna dreaptă vârâtă în buzunarul de la pantaloni şi cu stânga făcându-şi de lucru cu bretelele. Se ruşinează pentru că e încă desculţ şi pentru că poartă o bluză care nu-i a lui şi-i e mare. Nici măcar bretelele nu-s ale lui. I le-a împrumutat Rocco – care n-a-nţeles încă dacă îi e rudă ori ba. Dar Rocco a fost singurul dintre cei paisprezece din Prince Street care azi-dimineaţă i-a spus „bine ai venit".

Un avizier care dă pe dinafară de anunţuri şi de bilete îi fură ochii. Demisolul ăsta trebuie să fie un fel de agenţie de plasament, pentru că anunţurile sunt oferte de muncă. Se caută 50 de mineri pentru districtul Lackawanna, 500 de oameni pentru căile ferate, Compania Erie din Buffalo şi Youngstown. 20 de oameni pentru nivelare de străzi. Plata 2 dolari şi 50 de cenţi. Un bucătar pentru o echipă de lucrători la căile ferate în West Virginia. 30 de muncitori la terasament pentru Lehigh Valley Railroad. Flori artificiale: se caută 20 femei brâncioaice1 Meehan 687 Broadway. 4 stikatoare2 de frunze, 2 ramii3 26 Wawerly Place. *Drappers finishers binders* Mack Karmer & Milius. Douăzeci de zidari, trei cărăuşi, şapte fochişti, zece tăietori de granit, doi mânuitori de cazane cu aburi. Localităţile de destinaţie au nume lichide, misterioase, sugestive: Nesquehoning, Olyphant, Punxsutawney, Shenadoah, Freeland.

Diamante nu-nţelege o iotă din ce-şi spun cei doi, pentru că Agnello şi boss-ul – autoritar, umflat în pene, ocupat să scormonească frenetic în căuşul urechii, pe care-l explorează cu unghia ascuţită de la degetul mic – vorbesc o limbă care i se pare familiară, şi totuşi îi e complet străină. Singurul lucru pe care-l înţelege e că echipa a plecat deja spre Clivilland. Şi Clivilland ăsta e undeva departe. Căile ferate plătesc drumul – numai dus – pentru *workers* şi *foreman*, dar nu şi pentru întârziaţi, iar cum

călătoria costă cel puţin şaizeci de dolari şi Diamante nu mai are niciun sfanţ, iată că

1, 2, 3. Termeni din argoul italo-american, denumind meserii feminine. Provin din cuvintele englezeşti, *branch* („creangă”), *to stick* („a lipi”), *ramie* (termeni din industria textilă).

unchiul Agnello, generosul unchi Agnello, care i-a plătit şi călătoria în America amărâtului ăstuia nerecunoscător, care a implorat bunătatea boss-ului pentru el, care i-a obţinut un loc în echipă în ciuda vârstei, care a minţit pentru el, garantând că are paişpe ani când el n-are nici doişpe şi arată de opt şi e cât o scobitoare pricăjită, cât un sticlete – iată că unchiul Agnellose-ncruntă de-a dreptul –, m-am pricopsit cu pârlitu’ ăsta, înc-o gură de hrănit la Niorc, el, care trage ca un măgar pentru familia lui – da’ ia seama, păduchiosule, ia aminte ce-ţi vurghiesc io ţie, că io nu m-am zobit să strâng ban pe ban ca să te bucuri tu de agoniseala mea, dacă nu-ţi găseşti un uărc te zvârlu-n stradă, îţi scot maţele, te fac să-ţi sară ochii de foame, te las lat, putrezi-ţi-ar maţele-n iad să-ţi putrezească.

Diamante, năucit, iese în stradă după Agnello. Se ţine după el, tropăind, grăbind pasul, aproapfugind, ca să nu-l piardă din ochi pentru că pe stradă e atâta hărmălaie că încă nu s-a dumirit cum poţi să traversezi fără să rămâi strivit acolo. Drumul e plin de căruţe de toate dimensiunile, cu tot felul de mărfuri – de la cârpe la fleacuri de bucătărie, de la stridii la cuţite. Pe cele două laturi se deschid magazine de orice fel, dar toate cu firmele în italiană, aşa că lui Diamante i se pare că a trecut înapoi graniţa şi că s-a-ntors acasă. Sunt cerşetori, vânzători de seminţe, tocilari, plozi care mişună despuiaţi printre grămezile de gunoi, duri care se fâţâie prin faţa crâşmelor, taverne, cloace de jucători de barbut şi de cine ştie ce altceva, femei îmbrăcate-n negru, cu basmaua pe cap ca-n Italia, şi pe urmă o întreagă faună exotică, cel puţin surprinzătoare. Ţipi cu perciuni creţi şi cu pălării de

vrăjitori sau cu tichii ca de papă, ba chiar şi chinezi cu pielea ca de ceară. Şi prin toată lumea asta ciudată şi sinistră, unchiul Agnello înaintează cu pas îndârjit, de parc-ar avea o şleahtă de draci pe urmele lui. Mulţi îl cunosc şi toţi îl salută, ducându-şi mâna la pălărie, pentru că Agnello e un om important. Mulţi îşi înclină capul şi-i spun „nea” în semn de respect – că doar nu sunt toţi nepoţii lui. Dacă stă să se gândească mai bine, nici Diamante nu e, iar ăsta nu-i un amănunt lipsit de importanţă. Ceva îi zice că ne-unchiul Agnello ar fi în stare să-l lase să crape de foame.

Agnello nu se uită deloc în urmă să vadă dacă puştiul se ţine după el. Din partea lui, n-are decât să se prăvălească-n iadul din care a ieşit. Băiatul ăsta îi aduce ghinion. Asta, sigur, dacă nu i l-a trimis dracul în persoană ca să-l anunţe că a venit vremea socotelilor. Dar, de când a rupt legătura cu Dumnezeu, Agnello nu se mai împacă prea bine nici cu dracul. Oricum, nu poate să fie o-ntâmplare că ieri, la întoarcerea după drumul inutil pe Insula Ellis, poştaşul i-a adus scrisoarea fatidică purtând însemnul cu mâna neagră deschisă: mai rău decât o factură de plată, ăsta e un deochi al naibii de rău. O primesc, mai devreme sau mai târziu, toţi cei care au reuşit să prindă cheag în cartier. Iar Agnello chiar începe să prindă cheag. Magazinul lui de fructe şi verdeţuri, chiar dacă e o gaură un pic mai mare ca un mormânt, colţ cu Elizabeth Street, care nu-i deloc recomandabilă pentru că e infestată de sicilieni bătăuşi, începe să-şi facă o clientelă stabilă de casnice care plătesc conturile dacă nu în fiecare lună, cel puţin o dată la trei luni, şi uite-aşa apar şi primele câştiguri. Pensiunea lui e mereu plină, nu găseşti niciodată un pat liber, pentru că femeia lui – adică femeia lui americancă, Lena – e pricepută şi dă în brânci opşpe ore pe zi fără să se plângă. Deşi, mă rog, nu e tocmai americancă. Agnello are deja un cont frumuşel la banca din Mulberry şi a reuşit să-şi aducă toată familia la New York. În afară de nevastă, care a fost respinsă de americani

pentru că are o boală de ochi. Americanii nu se înduioşează dacă eşti căsătorit şi legat de soţia care şi-a făcut întotdeauna datoria. Nu se gândesc că o aştepţi de zece ani, că ţi-ai rupt spinarea ca s-o aduci şi că, în sfârşit, te duci bucuros s-o iei de pe insulă. Te privesc în ochi şi, dacă văd că ai urdori sau guturai, îţi fac o cruce pe spate – şi adio, Dionisia. Aşa că acum nu-i mai rămâne decât să spere ca biata nevastă bolnavă de ochi să moară cât mai repede, ca să-i îngăduie cel puţin să se recăsătorească şi să pună capăt bârfelor care ar putea să-i strice reputaţia din cauza americancei. Dar bunăstarea nu prea poţi s-o ascunzi, şi aşa a-nceput să umble zvonul că Agnello s-a aranjat. Mai întâi au venit doi tipi cam dubioşi la magazin, au mirosit cu un aer obraznic roşiile lui lovite de îngheţ şi i-au spus să pregătească două sute de dolari, că altfel îi dau foc la aprozar. Agnello i-a dat dracului şi şi-a cumpărat o puşcă şi gloanţe. O lună-ntreagă n-a mai ieşit din gaura aia, a dormit în fund, într-un colţ, printre lăzile de portocale şi de ceapă, cu puşca încărcată-ntre picioare şi cu degetul pe trăgaci. Era gata să-i întâmpine pe vizitatori. Dar acum a venit scrisoarea. Iar scrisoarea – ştie el, au mai păţit-o atâţia alţii – înseamnă că ai băgat-o pe mânecă. Ori plăteşti, ori mori. Iar Agnello nu vrea nici să plătească, nici să moară.

În Prince Street, masa e pusă deja. Duminica e singura zi din săptămână în care mănâncă împreună la prânz. Paisprezece recipiente puse unul peste altul – borcane de sticlă, de staniu şi de tablă –, care servesc drept farfurii. Diamante ştie să numere şi-şi dă seama, începând să se îngrijoreze de-a binelea, că pentru el nu e prevăzut niciun recipient. Agnello se aşază. La scrisoarea cu mâna neagră o să cugete cu burta plină. Abia atunci o vede şi Diamante. Vita înaintează greu alături de femeia care dormea cu piciorul dezvelit, ţinând unul din mânerele unei oale din care iese un nor de aburi. Femeia pune oala pe masă, îl serveşte pe Agnello, îl serveşte pe Nicola, fiul lui Agnello, apoi pe vărul Geremia, pe vărul Rocco sau, mă

rog, cum s-o numi băiatul ăla cu tatuaj pe braţ şi cu zâmbetul blând, care contrastează atât de tare cu statura lui impresionantă. Apoi toţi bordanţii îşi iau borcanul care dă pe dinafară de macaroane şi merg să se aşeze pe paturi, pe lighene sau pe bidoane, pentru că scaunele nu ajung pentru toţi. Vita pare nemulţumită. Părul ei, în sfârşit pieptănat, descoperă o feţişoară palidă şi concentrată. Poartă un şorţ prea mare şi, la fel ca Diamante, e tot desculţă. Când îl vede, îi trimite un zâmbet care-l răsplăteşte pentru palme, pentru ameninţări şi pentru drumul inutil în pivniţa din Mulberry Street şi-l face să se simtă mândru că a pierdut trenul către Cleveland.

Nicola muşcă o macaroană şi o scuipă instantaneu înapoi în borcan. Chiriaşul cel mai vechi şi mai chinuit de boli bagă furculiţa-n paste – care, ce e drept, au un aspect lipicios şi greţos – şi-i zice lui Agnello că el plăteşte zece dolari pe lună şi, dacă i se dau gunoaiele astea pe care niciun câine nu le-ar mânca, îşi caută imediat altă pensiune. „Azi a gătit Vitarella”, explică Agnello, apucând-o pe fată de poala şorţului. Daţi-i timp să-nveţe, o să se obişnuiască. Dar chiriaşii protestează. Asta nu e şcoală. N-ai decât să mănânci matale porcăria asta. Nu, nici Agnello n-are de gând să mănânce. Scârbit peste măsură, scuipă şi el un dumicat de paste albicioase. Pune furculiţa jos. Azi e ziua lui de chin. Nici acasă n-are linişte. O priveşte ameninţător pe Vita. „Ei, cum vine asta? Nu eşti în stare nici să faci macaroane?” Vita, jignită, îşi muşcă buzele. E atât de scundă, că nu ajunge cu bărbia nici măcar la buza oalei. Se scarpină-n cap, şovăind. Toată lumea se uită la ea. Se simte dusă de nas. Pentru că locuinţa din Prince Street e plină de străini. Şi primul dintre ei e tatăl ei. Pentru că tatăl ei locuieşte cu o străină, o femeie care îl respectă ca o servitoare şi-i vorbeşte cu „dumneata” şi-i zice „unchiul Agnello”, dar doarme în patul lui şi se poartă de parcă asta ar fi şi casa ei. Pentru că pe fratele ei nu-l mai cheamă Nicola, ci Coca-Cola, vorbeşte ciudat şi n-a recunoscut-o când poliţistul roşcat l-a întrebat du în nou tis lităl gărla?

Pentru că Agnello vrea să-l trimită pe Diamante la Cleveland, iar ea nu vrea să trăiască fără el. Băieţelul cu ochi albaştri e singurul ei prieten printre atâţia necunoscuţi cu mutre răutăcioase. Pentru o grămadă de motive, şi dacă se gândeşte la ele îi iau foc creierii.

Am pus special sare-n apă – afirmă cu impertinenţă. Eu nu vreau să gătesc. Nu vreau să stau aici. Vreau să mă-ntorc acasă la mine. Coca-Cola pufneşte în râs, încântat. Agnello o prinde pe Vita de încheietură. Diamante începe să spere că cei care i-au trimis scrisoarea cu mâna neagră o să-l omoare de-a binelea. Chiriaşii, amuzaţi, savurează scena, râzând pe sub mustăţi. Niciunul dintre ei n-a îndrăznit vreodată să iasă din cuvântul lui Agnello. Noaptea-şi doresc să dea faliment şi să ajungă din nou un pârlit ca ei, dar ziua îşi ridică pălăria în faţa averii lui. Vita tace mulţumită. Gata, i-a zis-o. N-ar îndrăzni niciodată să fie neascultătoare faţă de tatăl său, dar tipul ăsta cu bărbia ieşită-n afară nu e tatăl ei şi vrea să se-ntoarcă la Dionisia. Agnello scoate de după ureche o bancnotă răsucită ca o ţigară şi le-o dă mărinimos chiriaşilor, ca să se ducă la birt şi să bea în sănătatea lui. Pe urmă îi dă ordin femeii lui să-i facă ceva să bage sub nas, că crapă de foame, şi-o împinge cu nesimţire spre plită. Şi tu, îi zice fiului, care-şi face de lucru cu o scobitoare, parc-ai fi un popă, răscrăcărat aşa pe scaunu' ăla, ia du-te-n boaldă, că nu vreau să rămână nepăzită azi. D-d-da-i d-d-duminică, protestează Coca-Cola. Agnello îi trosneşte un pumn în cap şi băiatul se ridică, împleticindu-se. Se-ntreabă dacă la soră-sa Agnello o să pună mâna pe curea, pe pliciul de muşte sau o să dea doar cu palma. Cu el, tată-său foloseşte de toate – făcăleţe, chei engleze, chiar şi-o coadă de lopată. Cei din neamul Mazzucco au avut întotdeauna un caracter urât. Mai încăpăţânaţi ca un catâr. Mai îndârjiţi ca o stâncă, dacă îşi pun ceva-n cap. Spre norocul lui, Coca-Cola n-are nimic în cap. Chiriaşii o zbughesc pe uşă-afară. Doar Diamante rămâne acolo unde era, chircit pe un bidon. Dar privirea lui Agnello trece pe deasupra lui: acuma n-are chef de el.

De problema Diamante o să se ocupe altă dată. Puştiul ăsta îi datorează deja două sute şaptezeci de dolari. Dacă i-ar avea, jumătate din problemele lui ar fi rezolvate. Da' n-are niciun sfanţ. Se-ntoarce iar spre Vita, o obligă să se-aşeze şi-i vâră în mână o furculiţă. Îi zice printre dinţi, pentru că n-are chef să urle: „Mâncă".

Da' ce credea, c-a venit aici în vacanţă? Lena e frântă. Din martie are anemie, greţuri, e slăbită şi transpiră noaptea. Şi asta nu poate să-nsemne decât două lucruri: ori a luat tuberculoză, şi asta-i o catastrofă, pentru că dacă află bordanţii îl lasă cu fundu-n baltă, pentru că nu vor să se molipsească, ori e gravidă, şi asta tot o catastrofă ar fi, în primul rând pentru că nu poţi să ai încredere într-una care nu-i nevastă-ta, în al doilea rând pentru că un copil mic eşti obligat să-l întreţii cel puţin până la zece ani. Şi pentru că n-ar duce-o în ruptul capului pe Lena la o consultaţie la

Bellevue Hospital, spitalul gratuit din oraş, şi nici nu le-ar lăsa să pună picioru-n casă pe cotoroanţele de la Comitetul de prevenire a tuberculozei, care merg din uşă-n uşă ca să facă o statistică a bolii în districtul Mulberry, iar dacă Lena ar deschide uşa la străini, ar stâlci-o în bătaie de nu s-ar mai ridica din pat trei zile – o vreme, Agnello n-a ştiut dacă trăia cu o TBC-istă sau cu o gravidă. Oricum, o vreme nu s-a atins de ea. Acum ştie. Lena se comportă bine. Face în continuare cumpărăturile, spală lenjeria, vasele, face tot ce trebuie. Doar câteodată nu se mai ţine pe picioare şi leşină. E vlăguită, are faţa albă ca basmaua pe care şi-o punea pe cap duminica, atunci când se ducea la biserică. Asta cu ceva timp în urmă, fiindcă acum Lena nu se mai duce nici la slujbă – preotul zice că trăieşte în păcat mortal şi nu mai vrea s-o spovedească. Ea şi concubinul ei pot să-şi spele vina numai dacă vor contribui la construirea bisericii. Aşa că Agnello şi Lena s-au resemnat să trăiască şi fără Sfintele Taine. Oricum, Lena are nevoie de ajutor. Şi ajutorul ăsta e Vita. Dacă nu, de ce-ar fi chemat-o? A văzut-o doar de două ori de când s-a

născut. Dar fiică-sa asta e o dezamăgire. La nouă ani, trebuia să fie o femeie-n toată firea – aşa îi şi scrisese mincinoasa aia de mamă-sa, ca să-l convingă s-o ia la el. „Vita, nu pot să mă plâng de cum creşte, e vioaie, veselă ca soarele, s-a făcut mare, frumoasă şi-n putere”. Când colo, l-a tras pe sfoară: e cât o vrăbiuţă, e bolnăvicioasă şi îi stă-mpotrivă. N-o să reuşească niciodată să care sacul de cărbuni până la etajul cinci. Şi coşul cu albituri? Deja îi pare rău c-a adus-o. Îi vine s-o arunce înapoi în mare.

Agnello trage oala în faţa Vitei. „Mănâncă”, repetă, băgându-i cu forţa în gură prima furculiţă. Aici nu se aruncă nimic. Nicio firimitură nu se prăpădeşte. Am muncit pentru asta. Nu ieşi de aici până n-ai mâncat tot. Vita îi aruncă o privire sfidătoare. E prea încăpăţânată să-i ceară scuze, e prea mândră să-l roage să o ierte. „Mănâncă, fir-ar să fie!” Diamante rămâne trei ore chircit pe butoi, ciugulind pesmeţi mucegăiţi: Vita afundă în continuare furculiţa în amestecul de-acum îngheţat, coagulat, greţos, de sare, brânză şi paste strivite. Bagă furculiţa în gură, mestecă, înghite, şi mestecă, şi-nghite până când încep s-o doară dinţii, iar burta e atât de plină şi de tare că în curând o să-i explodeze. Mestecă şi-nghite pentru că tot a început şi pentru că încă mai crede că în viaţă trebuie să duci treaba până la capăt, mai ales dacă e o chestiune de onoare. Bea un pahar cu apă, o îmbucătură i-a rămas în gât şi pare că n-o să mai alunece niciodată, nu mai are unde – mestecă, înghite, se uită doar la cratiţa în care afundă furculiţa. Când s-a golit, i se pare că are un viţel în burtă. E atât de umflată, că n-o să poată să se ridice nicicum. Cu capul sus, gâtul înţepenit, se prinde de masă cu ambele mâini. Îi vine să verse. Diamante se încruntă, îngrijorat. Vita reuşește să se ţină pe picioare. Agnello – gânditor, absorbit de dilema PLĂTEŞTE SAU MORI – se întreabă, fumând, care e cel mai mare dezastru, moartea sau sărăcia, şi caută să afle răspuns în inelele de fum pe care le trimite spre perete. Când îi trece pe dinainte, Vita îi strigă-n faţă: Oricum tu nu eşti tatăl meu!

Tocmai pentru că omul cu bărbia ieşită-n afară nu putea să fie tatăl ei, ieri nici măcar nu-i trecuse prin cap să se prezinte în Prince Street. Agăţată de mâna lui Diamante, pornise fără grabă, fără vreo ţintă, mânată numai de curiozitate şi de bucurie. Totul era nou, magic şi minunat. Îşi scosese pantofii – nu-i purta niciodată, nu era obişnuită cu ei, o strângeau – şi mergea cu nasu-n vânt, privind fascinată şi uimită blocurile atât de înalte, încât păreau că vor să gâdile norii. Nu mai plângea de mult, acum zâmbea. Un zâmbet răutăcios, mulţumit, satisfăcut. Mergea imaginându-şi că o să ajungă la un moment dat într-o piaţă – orice oraş, târg ori sat care se respectă are o piaţă, piaţă au Napoli, Caserta, Gaeta, Minturno, are până şi Tufo, care e un cătun de o mie de suflete unde nu vezi o căruţă. Dar aici erau parcuri, intersecţii, răspântii, maidane. Pieţe nu. Şi nici biserici – nici vechi, nici noi. Când, în sfârşit, dădură peste una, era aproape ora trei.

Între biserică – sau ceea ce părea a fi o biserică, chiar dacă nu avea cruce pe acoperiş – şi un şir de blocuri atât de noi, încât biserica părea rătăcită din greşeală printre ele, era un părculeţ. Biserica se numea Saint Paul’s Chapel şi era închisă. Dar poarta de fier care despărţea grădina de stradă nu era închisă, ci doar sprijinită. De fapt, grădina era un cimitir; poartă ghinion să te opreşti să mănânci într-un cimitir. Morţii trebuie lăsaţi în pace. Cu toate astea, Diamante lăsă să-i cadă faţa de pernă pe care o purta pe post de sac şi se aşeză pe ceea ce părea să fie un mormânt, dar lui îi aducea mai degrabă abordură. Soarele, ridicat în mijlocul cerului de aprilie, încingea străzile, dar acolo, înăuntru, adăpostiţi la umbra deasă a copacilor seculari, era raiul pe pământ. Diamante scotoci în traistă. O răsturnă pe iarbă. Căzură, în dezordine: o cămaşă, trei trabucuri toscane, o conservă de roşii, un pieptene, o bucată de săpun, o mână de nuci, un pumn de smochine uscate, o doză mică de ulei, trei ardei iuţi roşii, două batiste, o funie cu cârnaţi uscaţi, o scrisoare semnată de Antonio pentru Agnello, o bucată de brânză şi o pâine

învelită într-un şervet, gata uscată. I-o dăduse maică-sa la plecare, dar n-o mâncase: pe vapor mâncase pe săturate – nu degeaba era un vas englezesc, numai nepricepuţii sembarcă pe lighenele italieneşti. După treisprezece zile, pâinea era tare ca piatra. Dar fiindcă nu mâncaseră nimic din seara dinainte, iar Diamante refuzase categoric să cumpere o prăjitură sau un baton de la magazin pentru că nu cunoştea valoarea banilor şi, neîncrezător de felul său, se gândea că l-ar fi înşelat, nu prea aveau de ales. Vita muşcă dintr-un cârnat pietrificat, Diamante începu să spargă nişte nuci. Era o linişte neverosimilă în cimitirul Saint Paul. I se părea aşa de ciudat că se afla acolo, cu Vita. Singuri, într-un oraş necunoscut, la celălalt capăt al pământului. Singur cu ea, care zâmbea triumfător, descoperind că şi în America sunt furnici. Un şir ordonat, compact, care pornea la atacul resturilor de cârnaţi. Lăsă să i se urce una în palmă. Dar o omorî, dezamăgită. Spuse că erau identice cu cele de acasă.

Diamante privi cu atenţie chipul ei încins. Hai, trebuie să plecăm, îi zise, dar fără convingere. I-o spuse numai fiindcă Vita avea febră în urma nopţii petrecute pe şalupă şi, dacă murea, ar fi dat vina pe el. Ce zăpăcit eşti, Diamante, râse ea şi, drept răzbunare, îl muşcă de nas. Dintre toţi băieţii din sat, Diamante era singurul care nu râdea niciodată. Era un visător. Agil ca o pisică, se urca pe creanga de roşcov şi de acolo, de unde nimeni nu-l putea ajunge, ţintea cu praştia corbii de pe câmpuri. Nu greşea nicio lovitură. Lua brotacii şi le sufla aer înăuntru cu un pai, până când explodau. Se ducea să pescuiască broaşte în bălţile din Gangliano şi le omora, muşcându-le de căpăţână. Prindea ţiparii cu mâna şi nu catadicsea să arunce nici măcar o căutătură puştoaicelor ca Vita. Stătea mereu deoparte şi făcea după cum îl tăia capul. Dionisia zicea că Diamante e cel mai deştept dintre toţi, singurul de care s-ar fi ales ceva-n viaţă. Vitei îi era un pic teamă de el, pentru că băiatul avea ochi albaştri – alunecoşi – şi nu-ţi puteai da seama niciodată la ce se gândeşte.

„Ia uite”, încercă să-l îmblânzească arătându-i un chip uriaş de femeie imprimat pe un afiş, care părea că se uită la el de pe peretele clădirii din faţă. Femeia etala un zâmbet rujat şi nişte dinţi albi, perfecţi. „Ce e, ce zice?”, insistă Vita, care nu avusese niciodată timp de pierdut ca să-nveţe să citească. Zice LET’S SMILE, WOMEN, BUY LIPSTICKKISSPROOF 1.99. Şi asta ce-nseamnă? Diamante, care nu voia să admită că nu-nţelege o boabă, trânti a nu ştiu câta minciună din ziua aceea. În spatele afişului e un dentist. E priceput şi nu simţi nimic când umblă cu cleştii. De-aia zâmbeşte femeia aia. Vita strânse din umeri, descumpănită. Oricum, afişul era frumos. Femeia zâmbea şi părea fericită. Dacă se gândea bine, Vita nu mai văzuse niciodată un asemenea zâmbet. Femeile din Tufo n-aveau toţi dinţii ăia, adesea le lipsea câte unul sau mai mulţi, dacă nu chiar toţi, şi poate că de asta nu zâmbeau niciodată. Diamante îşi odihni capul pe faţa de pernă. Deasupra lor, cerul era de un albastru ireal. Dintr-odată, se simţi scăpat de o greutate de nesuportat, se simţi uşor şi parcă golit. Nu mai avea nicio grijă, niciun gând sau vreun sentiment de vinovăţie. Totul era atât de uimitor, încât orice lucru părea posibil. Era ca un vis nebunesc, din care însă nu voia să se trezească. Femeia zâmbea. Zâmbi şi el, spre cer. Trebuia să-ntrebe pe careva unde e Prince Street, nume care-l obsedase luni în şir ca o chemare fantastică, dar amâna întrebarea pentru că ştia că, după aceea, un asemenea moment nu s-ar fi putut repeta. N-ar mai fi putut să se aşeze pe o pajişte, cu buclele ei negre, ciufulite, între degete. Nu le-ar mai fi pieptănat cu mâna, n-ar mai fi desfăcut cu răbdare nodurile ca să refacă apoi şuviţele în două codiţe. N-ar mai fi putut aţipi pe iarbă, cu capul ei aşezat pe burtă. În acel „după aceea” era închis viitorul lui – o slujbă de om mare, într-o echipă de muncitori la căile ferate, în cine ştie ce pădure îndepărtată de prin ţara asta. Vita îi aruncă un zâmbet atât de şiret şi de neruşinat, încât Diamante se gândi – cu uimire, pentru că era pentru prima dată când realiza – că-i va fi dor de ea

atunci când în seara asta, mâine, cât de curând, urmau să se despartă şi, după atâtea zile petrecute împreună cu o fetiţă, o să se afle între bărbaţi vârtoşi, pe cine ştie ce şantier american.

N-aveau habar unde se află. Parcă erau pe Lună. Oraşul, atât de murdar şi de pitoresc în împrejurimile portului, devenise acum mai frumos. Dispăruseră casele de lemn dărăpănate, mulţimile de oameni care se călcau pe picioare unii pe alţii şi vânzătorii ambulanţi. Dispăruseră toate feţele acelea ponosite care vorbeau dialecte vag familiare, puzderia de copii care jucau bile pe lângă canale. Acum pe marginea străzilor erau blocuri cu faţade de marmură, iar pietonii purtau gambete şi bastoane de promenadă din bambus. Copiii mergeau pe lângă ziduri, ca să treacă neobservaţi. Dar nu puteau trece neobservaţi pe Broadway, la intersecţia cu 34th Street, băieţelul cu haină de bumbac uzată, cu şapcă şi cu o faţă de pernă dungată în spate, şi fetiţa desculţă cu părul negru şi o rochie-nfloratră mai soioasă decât trotuarul. Nu mai mergeau, se târau. Tălpile le ardeau, iar oraşul parcă nu se mai termina. Din când în când se-ntrerupea – mai treceau pe lângă vreo pajişte sau pe lângă vreuna dintre multele gropi adânci în care muncitorii construiau temelia unui bloc –, dar apoi o lua de la capăt şi mai impozant, mai frumos şi mai luxos decât înainte. Era deja cinci după-amiază. Vita îşi lipi nasul de vitrina unui magazin. Clădirea imensă, cu şase etaje şi o lungime de trei sute de metri, ocupa un întreg cvartal. În vitrină, manechinul era o femeie zveltă, cu alură sportivă – lăsa să se vadă un braţ dezgolit: în mână ţinea o unealtă enigmatică, asemănătoare unei lopeţi pentru înlăturat zăpada. Femeia zâmbea. Era o femeie artificială, dar toate femeile aici, chiar şi cele adevărate, păreau artificiale. Nu erau îmbrăcate-n negru. Nu purtau batic pe cap. Şi nici corset brodat ori jupon. Erau foarte înalte, foarte slabe, foarte blonde. Aveau zâmbete radioase – ca femeia din afiş, acolo, la cimitir –, dinţii albi, şoldurile înguste, tălpile mari. Vita nu mai văzuse niciodată asemenea femei şi era

fascinată. Poate că sub soarele oraşului ăstuia o să devină şi ea aşa, când o să se facă mare.

Trebuie să mergem – spuse Diamante, trăgând-o de poala rochiei. Toată lumea se uită strâmb la noi. Vita scoase limba la o doamnă care, abia coborâtă dintr-o trăsură, îi arăta pe copii unui ins îmbrăcat în albastru care stătea degeaba la o intersecţie. Şi ce ne interesează pe noi? răspunse Vita, rămasă în extaz în faţa manechinului. Cine nu poate să vadă, n-are decât să-şi scoată ochii. Şi totuşi, toată lumea se uita la ei de parcă tocmai furaseră o găină. Spre ei se-ndrepta deja un poliţist. Bastonul i se lovea de şold. „Hey, kids!” Poliţistul era blond, cu pielea albă precum carnea de ştiucă. „Hey, come here!” Diamante şi Vita nu prea se aveau bine cu zbirii. Nu aduceau niciodată veşti bune. Când reprezentanţii împăunaţi ai autorităţii – gardieni, jandarmi, primari, politicieni sau burghezi de la Minturno – se aventurau să vină în sat, copiii din Tufo aruncau cu pietre-n ei. Asta ca să le arate profunda lor simpatie. Vita împinse uşa de la intrare şi-l trase pe băiat după ea. Trecură pe sub un arc ce purta inscripţia MACY’S şi intrară în regatul luminii.

Vita nu mai văzuse un asemenea loc şi nici nu avea să mai vadă în anii următori. Nu avea să mai treacă niciodată dincolo de Houston Street. Dar după-amiaza aceea nu i se şterse niciodată din memorie, ci rămase impregnată cu forţa unui vis. Fu o vizită rapidă, accelerată – totul nu dură mai mult de trei minute. N-aveau timp să se oprească nicăieri, Diamante o ţâra dintr-o parte în alta, şi apoi se puseră pe fugă pentru că şi poliţistul intrase în marele magazin, dusese un fluier la buze, îi urmărea, iar din toate părţile veneau spre ei vânzători blonzi şi mătăhăloşi ca nişte dulapuri. Străbătură alergând un spaţiu mai mare decât o catedrală, dar chiar şi în fugă ea nu putea să nu observe piramidele de pălării şi de mănuşi, munţii de fulare şi de eşarfe colorate, grămezile de agrafe şi de piepteni din carapace de ţestoasă, ciorapii de mătase şi de bumbac alb – şi totul era frumos, de o frumuseţe minunată

şi fermecătoare, şi Diamante alerga, Vita se împiedica, poliţistul urla „Stop those kids!”, toţi se întorceau să-i privească – până când se strecurară într-o cameră cu pereţi transparenţi. Era o capcană, pentru că un om în uniformă, cu un şir de nasturi de metal pe piept, apăsă un buton şi uşilese-nchiseră, prinzându-i în cuşcă. Şi totuşi, omul acela nu era un poliţist, ci un negru osos, strălucind de transpiraţie, care le zâmbi aproape imperceptibil.

Diamante nu mai văzuse niciodată un om cu pielea atât de închisă la culoare: poate numai în spectacolul dat pentru celebrarea Cuceririi Africii în 1896, care se relua în fiecare an la Portanuova, dar atunci soldaţii din armata lui Menelik erau negri pentru că se vopseau cu păcură şi, de fapt, erau elevi din Minturno, la fel de albi ca şi el. Mai văzuse el negri şi-n desenele din almanahurile populare, dar acolo aveau câte un os în păr şi castroane prinse-n buze, nicidecum o uniformă cu nasturi de aur. Erau sălbatici şi canibali, în timp ce bărbatul acesta atât de elegant şi impecabil părea o persoană importantă. Dintr-odată, camera cu pereţi transparenţi începu să se mişte, ţâşnind în sus. Diamante se lipi de un perete, înspăimântat. Camera zbura! Canibalul privi, impasibil, ghetele prăfuite ale băiatului şi faţa de pernă pe care o ţinea în spate. Ochii lui negri ca smoala zăboviră puţin pe feţişoara prăfuită a Vitei. Ea se agăţă de Diamante, pentru că în poveştile pe care i le spunea mama omul negru era un monstru în toată legea, mai rău ca strigoii şi ca gheonoaia care fură copii: omul negru fură fetiţele curioase. Dar Diamante nu reuşea să-i facă deloc curaj, dimpotrivă, tremura şi el, înspăimântat de camera care zbura, tremura, scârţâia. Când se deschiseră uşile camerei-cutii, erau în creştetul lumii, iar poliţistul, vânzătorii, directorul magazinului erau minusculi, cu cinci etaje mai jos. Omul de la lift îi împinse afară şi apăsă pe buton. În timp ce uşile se închideau, ascunzând figura lui neverosimilă, omul negru le arătă ieşirea, chiar în faţa lor. Era vorba despre scara de incendiu.

Se lăsa deja seara atunci când, atraşi de vederea unei păduri, intrară într-un parc ce semăna cu câmpurile de acasă. Se întinseră pe pajişte, lângă un lac. În parc nu era mai nimeni. Vita îşi clăti picioarele negre în apa pe care pluteau mândre un şir de gâşte albe. Mâncară ultimul cârnat rămas în sac şi ultimul pumn de smochine uscate. Erau foarte fericiţi şi ar fi vrut ca ziua aceea să nu se termine niciodată. Atunci îi observă şi italianul.

Era un vagabond. Se apropia târând după el un acordeon, din care câte-un hop de pe cărare mai făcea să răsufle din când în când o notă. Nu puteţi să rămâneţi aici, măi capchii, le spuse cu un zâmbet prietenos. Parculse-nchide după ce se-ntunecă, dacă vă găsesc poliţaii vă bagă după gratii. De-abia aţi ajuns, nu? întrebă, aşezându-se lângă ei. Da, răspunse Vita cu mândrie. Azi-dimineaţă, cu barca de pe insulă. Am văzut tot oraşul. Sunteţi singuri? Da, spuse Vita şi-i aruncă o privire complice lui Diamante. Sunteţi fraţi? Da, spuse Diamante. Nu, răspunse Vita, pe fratele meu nu prea îl cunosc, pe când Diamante stă pe uliţă cu mine. Cântăreţul ambulant răsuci tutun într-un petic de ziar şi trase câteva fumuri. Pentru că era italian şi cânta melodii tare frumoase la acordeon, nu li se păru deloc suspect. După ce toată ziua ai călătorit prin Lună, era bine să auzi graiul de acasă. Era bine să găseşti pe cineva care să te-ndrume. Dacă veniţi cu mine, vă arăt un loc unde puteţi să dormiţi. E departe? întrebă Diamante, care n-ar fi putut în ruptul capului să-şi mai înghesuie picioarele în ghetele prea strâmte. Nu, aici după colţ. Vezi Dakota? şi-i arătă uimitorul castel cu turnuleţe, turle, creneluri şi ţuguiuri, de cealaltă parte a lacului. E acolo, în spate.

Era scheletul unei case în construcţie. O şipcă lipsă în gardul şantierului dădea într-un fel de pivniţă. Acolo erau un carton pătat pe post de saltea şi o bucată de lemn susţinută de două cutii goale de tablă, care folosea drept masă. Erau grămezi de cutii de conserve ruginite şi gunoaie. Cântăreţul ambulant sprijini acordeonul de zid şi-

i pofti să se-ntindă pe carton. El se-nfăşură într-o pătură decolorată, atât de plină de păduchi, că mergea singură. Plini de emoţie, îi povestiră despre Tufo şi despre Mintumo, despre Dionisia care fusese respinsă de americani din cauza bolii la ochi şi care acum scria scrisori pentru alţii, precum şi despre tăietorul de pietre Antonio, pe care toţi îl numeau Mantu şi care era omul cel mai ghinionist din sat, pentru că traversase de două ori oceanul, ajungând în America, şi tot de atâtea ori fusese respins, despre fratele Vitei, pe care Agnello venise să-l ia în 1897 şi despre cei trei fraţi şi două surori ai lui Diamante care muriseră de foame. Vita îi arătă până şi comorile ei. Pe vapor îi făcuseră cadou un cuţit, o furculiţă şi o lingură de argint din serviciul de la clasa întâi. Dar adevărata ei comoară era alta.

Înainte să plece, îşi vârâse-n buzunar câteva obiecte magice – ca să mă-ntorc înapoi acasă la mine, explică ea sfătoasă. O frunză uscată de măslin, cleştii unui crevete, o căcărează de capră, oscioarele unei broaşte, un spin ascuţit de la un smochin, o aşchie din tencuiala bisericii (care de atunci se fărâmiţase şi devenise un praf fin, ca de talc), o scoică, o sămânţă uscată de lămâie şi o lămâie întreagă, acoperită cu un puf de mucegai. Cântăreţul nici nu se uită la tacâmurile de argint, ci luă în mână toate obiectele acelea dezgustătoare, dând de-nţeles că le apreciază valoarea. Le cântări ca pe diamante şi o ajută pe fetiţă să le-nfăşoare într-o batistă. Era amabil şi interesat de povestirile lor, aşa cum un om mare nu face niciodată. Le oferi un pahar din vinul lui – singurul lucru pe care-l mai avea cu el din Italia. Insistă, căci copiii nu voiau să bea; vinul avea un uşor iz de medicament. Pe urmă se întristă brusc şi le spuse pe un ton melancolic că n-ar fi trebuit să vină. Asta era un loc tare urât, nu era adevărat nimic din ce se spunea de cealaltă parte a oceanului. Singura diferenţă între America şi Italia erau banii: aici erau, dar nu pentru ei. Dimpotrivă, cei ca el erau buni doar ca să facă bani pentru alţii. Trebuia să se-ntoarcă imediat

în Italia. El, dacă ar fi putut, ar fi plecat chiar în momentul ăla. Doar că nu putea. Uneori e greu să te-ntorci înapoi. Dincolo, toţi credeau că s-a mbogăţit. Când colo, în zece ani de când era aici, nu-i mai rămăsese decât acordeonul. Diamante fu atât de dezamăgit de discursul cântăreţului ambulant, că nu-i mai adresă niciun cuvânt. Oraşul ăsta era o minunăţie, lui deja îi plăcea mai mult ca oricare alt loc pe care-l văzuse vreodată, iar norocul îl aştepta după colţ, îşi scoase haina, o acoperi pe Vita şi spuse că acum, dacă nu-l deranjează, ei voiau să se culce. Avuseseră o zi tare lungă. Noapte bună, copii.

Când deschise ochii, soarele apunea deja. Cântăreţul ambulant dispăruse. Acordeonul nu mai era sprijinit de perete. Dar nu mai erau nici ghetele lui, pantofii Vitei, tacâmurile de argint, haina, cămaşa, şepcuţa cu cozoroc, bretelele. Dispăruse şi faţa de pernă în dungi cu toate câte erau în ea. Iar din buzunarul de la rochiţa Vitei lipsea ghemotocul acela scârbos cu lămâia mucegăită, frunza de măslin şi cleştii de crevete. Nu mai rămăsese nici măcar unul dintre obiectele magice. Mai erau doar pantalonii lui, aruncaţi într-un ungher. Erau prea zdrenţuiţi ca să poată fi vânduţi, chiar şi unui comerciant de zdrenţe. Buzunarul interior, care îl costase atâta ruşine în faţa comisiei de la Ellis Island, era gol. Diamante rămase aproape o oră întins pe carton, muşcându-şi buzele ca să nu plângă. Nu-i venea să creadă că omul acela se găsise să-i jefuiască tocmai pe ei. Pe ei, care-i ţinuseră de urât şi-i dăruiseră prietenia lor, care îi încredinţaseră secretele lor. Răsuflarea Vitei îi mângâia obrazul. O privea cum doarme, cu faţa spre el şi cu un surâs pe buze, şi nu voia s-o trezească. De teamă să n-o arunce în măruntaiele casei ăsteia, în mijlocul gunoaielor şi al nedreptăţii omeneşti.

Poliţistul cu păr roşcat şi încâlcit ca mătasea porumbului îi prinse hoinărind prin parc, desculţi şi pe jumătate dezbrăcaţi. Nu scoaseră un cuvânt. De altfel, nici nu-l înţelegeau, aşa cum nici el nu-i înţelegea. Urla în limba lui de neînţeles, iar când îl apucă pe Diamante de o

ureche îl trase până aproape să i-o rupă. Dar nu folosi la nimic. Avea în faţă două moace soioase, mofluze, de nepătruns. Patru ochi plini de mânie şi de tristeţe. Îi târî şi-i înghionti până la trăsura poliţiei care stătea parcată la intrarea în Central Park. Se sfătui cu un coleg, încercând să hotărască ce era de făcut cu cei doi vagabonzi. Celălalt ridică din umeri. Erau sute de asemenea copii pe străzile New York-ului. Când îi prindeau, îi duceau la adăposturile pentru nevoiaşi. Dacă nu puteau demonstra că au mijloace să se întreţină în America, dacă rezulta că trăiesc pe spinarea municipalităţii, fiind o povară, o ameninţare şi un pericol, erau expulzaţi. Îi repatriau cu primul vapor. UNINVITED STRANGERS. UNDESIRABLE ALIENS. Poliţistul îl obligă pe Diamante să urce în trăsură. Băiatul îşi ascunse chipul în pumni, pentru că se ruşina. Trecătorii nu trebuiau să creadă că e un hoţ. Dimpotrivă, el era cel care fusese prădat, doar că nu ştia cum s-o spună. Cum să-i facă pe ceilalţi să creadă că el şi Vita avuseseră ceva care să poată fi furat? „Come on, little one”, îi spuse poliţistul cel roşcat fetiţei. Vita nu se mişcă. Continua să se scotocească în buzunar, de parcă ghemotocul ar fi putut să apară ca prin miracol – pentru că era de necrezut că muzicantul luase până şi acel lucru în care se aflau obiecte care pentru el nu însemnau nimic, dar care pe Vita ar fi trebuit să o ducă înapoi acasă. Dar pacheţelul nu se ivea. „Come on!”, repetă poliţistul. Privirea întunecată a fetei se opri pe spatele lui Diamante.

Gol, pentru că nu-i mai rămăsese nici cămaşa. Pe umerii lui slabi, desenul oaselor amintea de cel al unor aripi. Atunci se aplecă, culese un beţişor dintr-o baltă şi, cu mâna nesigură, în timp ce poliţiştii o priveau înmărmuriţi, scrise în colbul aleii: 18 Prince Street.

O excursie la New York în primăvara lui 1997 am fost invitată în Statele Unite. Trebuia să mă alătur unui grup de scriitori, ziarişti şi profesori ca să ţinem un discurs la Library of Congress din Washington, cu ocazia deschiderii unei secţiuni dedicate literaturii italiene. Nu-mi doream să

merg în Statele Unite. Şi, în plus, ştiam că nu sunt în măsură să reprezint literatura italiană, din moment ce publicasem un singur roman, cu un an înainte, iar experienţa aceea mă strivise în asemenea măsură, încât mă temeam de ziua în care aş fi cedat tentaţiei de a mai publica vreunul. Mulţi îmi lăudaseră „vârsta fragedă”, dar eu ştiam bine ce înseamnă să fii tânăr. Cu toate acestea, am considerat călătoria un fel de cadou, iar darurile sunt întâmplătoare şi, adesea, revelatoare. Ele nu trebuie refuzate. Aşa că am plecat.

Aveam treizeci de ani. De ceva vreme căzusem pradă câtorva manii, printre care un păcătos refuz al luminii, fapt care avea consecinţe comice, într-un fel: traversarea unei străzi în bătaia soarelui devenea pentru mine o greutate insurmontabilă, ca şi mersul pe un trotuar neadăpostit la umbra vreunui balcon, a unei streşini sau a unui şir de copaci. La mare nu mai mergeam de ani de zile şi renunţasem chiar şi la excursiile la munte, prin deşerturi sau podişuri, locuri prin care îmi plăcuse întotdeauna să rătăcesc. Nu eram în stare să răspund la telefon – biata lui sonerie era de ajuns ca să-mi dea o stare de nelinişte –, şi simpla idee de a mă întâlni cu un străin mă înspăimânta. Inutil să mai spun, perspectiva unui discurs public era pur şi simplu exclusă. Publicarea unui roman, însă, mă constrânsese, într-un fel, să mă confrunt cu toate acestea. În primăvara lui 1997, dificultăţile mele deveniseră un motiv de distracţie pentru mine şi Luigi, singurul căruia i le adusesem la cunoştinţă, în afară de medici şi de farmacişti. Evident, îmi doream ca iluştrii mei tovarăşi de călătorie să nu-şi dea seama de nimic. Îmi doream să le plac, la fel cum ei mi-au plăcut mie. Străinii de care-mi era teamă se dovediră a fi deschişi, politicoşi, foarte simpatici. Emeritul filosof al limbajului, care constituia principalul punct de atracţie al grupului, împărtăşea cu mine o transgresivă dependenţă de nicotină, delict suficient de grav într-o ţară ca Statele Unite, care s-a lansat într-o bătălie deschisă împotriva fumatului. De mai multe ori ne-

am aspirat împreună ţigările interzise, în subsoluri sau pe trotuare, ca nişte conspiratori sau răufăcători. Tinerii scriitori, actorii, responsabilii cu relaţiile publice, logodnicii şi soţiile contribuiau la transformarea călătoriei într-o deşucheată tabără şcolară. Am vorbit la Library of Congress. Sala era plină. Din proprie iniţiativă, fiecare dintre noi s-a exprimat în engleză. Inclusiv eu.

Întotdeauna am avut greutăţi cu engleza. Nu ştiu de ce. La unsprezece ani, am insistat să mă înscriu la orele de franceză, la care nimeni nu voia să meargă. Engleza e limba viitorului, spunea tatăl meu (care însă renunţase la cursul de engleză în 1952, când o întâlnise pe mama). Nu mă interesează viitorul, i-am răspuns; eram convinsă că n-am să-l apuc. Aşa că am învăţat franceza. Iar pentru că limbile străine exercitau asupra mea o atracţie irezistibilă, am făcut o pasiune pentru greacă şi latină şi am studiat de una singură, înarmată cu un dicţionar şi cu o carte de gramatică, rusa şi spaniola. La optsprezece ani m-am convins că viitorul era deja prezent, aşa încât am plecat în Anglia. Din iarna mea la Oxford îmi amintesc doar de monştrii de copii ai unui taxi –, metrist, de care a trebuit să am grijă în schimbul cazării – o cameră acoperită cu un psihedelic tapet cu model floral, într-o viluţă identică cu toate celelalte din ceţoasa periferie muncitorească. Au fost zile de cruntă singurătate, într-un oraş străin, printre oameni impenetrabili, pe care nu-i înţelegeam şi care nu mă-nţelegeau. Studenţii de la renumita universitate se strângeau seara în pub-uri, în timp ce eu rămâneam cu copiii taximetristului, pentru că nu puteam să comunic cu colegii mei. Rămăsesem fără cuvinte, ceea ce, pentru mine, era privaţiunea cea mai dureroasă, echivalentă cu sărăcia totală. Am împărţit singurătatea cu un student saudit retras şi întunecat, care a sfârşit prin a mă cere de nevastă. A fost prima şi ultima cerere în căsătorie pe care am primit-o; mi-a fost făcută în engleză şi tot în engleză a fost refuzată. Scopul voiajului meu fusese atins: învăţasem să supravieţuiesc.

După discursul de la Library of Congress aveam trei zile libere înainte de întâlnirea succesivă, care urma să aibă loc la New York. Am luat Metroliner şi am ajuns la Penn Station într-o dimineaţă de aprilie. La vremea respectivă aveam în proiect un roman despre şi cu Annemarie Schwarzenbach, aşa că am folosit cele trei zile plimbându-mă prin locurile unde trăise ea, înainte de a fi expulzată din Statele Unite în calitate de „oaspete nedorit”. M-am plimbat prin oraş, în căutare de hoteluri şi spitale de nebuni, de clinici psihiatrice şi de localuri de noapte. Hotelul Pierre, unde locuise în toamna lui 1940 cu prietena sa nemţoaică, baroana Margot von Opel, se dovedi a fi de un lux atât de ostentativ, încât părea aproape vulgar. Portarul în livrea îmi deschise uşa, cu un zâmbet stereotip pe care îl afişa oricui – fără cordialitate, doar pentru că asta trebuia să facă. Faianţa albă şi neagră, aseptică, conducea spre lifturile îmbrăcate în lemn de esenţă nobilă. Camera lui Margot era situată în turn. Un turn neogotic, un simbol falic, viguros. Pereţii purtau parfumul lemnului. Şi totuşi, chiar în camerele acestea vătuite de mochetă s-a produs catastrofa, tocmai de aici şi-a început Annemarie coborârea spre infern. Şi-a aflat sfârşitul la Bellevue Hospital, iar pe urmele ei am ajuns şi eu la Bellevue, pe First Avenue, în partea de jos a Manhattan-ului.

M-am plimbat pe coridoarele renumitei secţii de psihiatrie. Am vorbit cu medici hispanici care îngrijesc bolnavi hispanici. Bellevue a rămas şi acum un spital gratuit, iar astăzi săracii vorbesc limbi latine. În anii ’40, mi-a explicat un medic tânăr, cea mai mare parte a internaţilor erau italieni. Italienii erau minoritatea etnică cea mai amărâtă din oraş. Mai amărâţi decât evreii, polonezii, românii şi chiar decât negrii. Am dat din cap, uimită de dureroasa asociere. Nu mă gândisem niciodată la asta. Îmi reveniră în minte bătrânii cu feţe de ţărani care ne opriseră cu o zi înainte la Coney Island şi care încercaseră să lege o conversaţie cu noi. Nu ne înţelegeam

unii cu alţii. Ceea ce ei credeau că este italiană era de fapt o altă limbă. Erau dialecte vorbite în sud acum mulţi ani. Ne-au numit *paisă*[5].

Plimbându-ne ore întregi pe străzile din downtown, care par a nu duce nicăieri, eu şi Luigi am ajuns în Little Italy. Nu era un cartier locuit şi nici măcar unul viu, ci mai degrabă un muzeu, un teatru. Ne-a lăsat o impresie deprimantă. Thtul era reconstruit pentru turişti. Vitrinele pictate tricolor, steagurile, restaurantele cu un meniu italian contrafăcut (cel napolitan oferea cotlete *alia milanese* şi orez milanez cu şofran). Ghidul nostru francez îi sfătuia pe vizitatori să nu folosească cuvântul „mafie" în Little Italy. Ar fi fost doar o dovadă de rasism, inutilă pe deasupra, pentru că oricum aceea nu era Little Italy. Italienii plecaseră – dispăruseră, se camuflaseră şi-şi pierduseră identitatea în America din jurul nostru. Niciunul dintre barmanii, ospătarii şi proprietarii restaurantelor de pe Mulberry Street nu avea nici cea mai vagă urmă de nostalgie pentru trecut. Erau asemenea paznicilor de la cimitirele de război sau de la tranşeele din Munţii Dolomiţi. Păstrau amintirea unei bătălii pierdute. Puneau în scenă, curăţată, purificată, descojită de orice pată de culoare, de sânge sau de ruşine, cartea poştală reprezentând o lume ce nu existase niciodată. Voiam să fugim la hotelul Bedford (Annemarie locuise acolo, pe 14th Street, împreună cu familia Mann şi cu artiştii germani exilaţi de nazism), dar era aproape două şi ne-am dat seama că ne e foame. Ne-am cumpărat câte o felie de pizza dintr-o băcănie de pe Mulberry Street. În apropiere era o singură bancă, sprijinită de zidul din faţă. La soare. Luigi mi-a aruncat o privire alarmată, dar eu am traversat strada şi m-am aşezat pe bancă – soarele mă bătea în creştet şi nici nu mi-am dat seama. Aşa s-a încheiat ziua aceea, brusc, după cum începuse.

5 „Compatriot", „concetățean" (în dialect, în original), în timpul ocupației aliaților în sudul Italiei, în cel de-al Doilea Război Mondial, era apelativul folosit de obicei de soldații italo-americani pentru a se adresa civililor italieni.

Întorcându-ne spre 14th Street, ne-am rătăcit pe străzile din SOHO. Era cartierul la modă. Adjectivul iritant cel mai folosit pentru a-l defini era *cool*. Clădirile cu două sau trei etaje, în culori pastelate, ascunse în spatele masivelor scări de incendiu din ciment, adăposteau buticuri cu ştaif (pe rafturi, printre mobilele minimaliste şi pereţii de un alb orbitor, jeanşii şi rochiile din material sintetic erau expuse aidoma unor sculpturi postmoderne), cafenele de care nu te puteai apropia şi loft-uri în care galerişti fără chef expuneau idoli africani, ţesături din fibre naturale şi măşti aborigene. Cartierul dicta tendinţele şi decreta ce e depăşit, ce a ieşit din modă fără drept de apel. Un cartier pentru actori, tineri manageri, regizori, artişti. Un cartier pentru oameni de succes. Ne-am oprit la o agenţie imobiliară. Anunţurile erau însoţite de fotografii patinate:

SOHO: *I by bz Prince Street & West Broadway. This is a real large one bedroom just off Prince Street în SOHO. It has a large private garden and is available for long-term rental. Fully furnished with all amenities (tv, vor, telephone, full kitchen, full bath).*

$ 2.395

PRINCE STREET TWO BED

Great clean, sale building. All new renovations. Great for a share situation, especially nyu students. Lots of fun.

Cats are ok Dogs are ok

$2.025

Ideal pentru studenţi. Patru milioane de lire pentru o garsonieră? Poate pe an. Ne-am uitat unul la altul, înmărmuriţi. Nici pomeneală, chiriile erau lunare. Prince Street era strada cea mai la modă din cartier.

Prince Street.

O stradă cu buticuri, galerii de artă, restaurante cu *main course* de 25 de dolari, localuri exotice.

Prince Street.

De ce mi se părea că mai auzisem numele acela? îl citisem pe undeva?

Am privit casele cu trei etaje, ferestrele, curţile, scările de incendiu.

În Prince Street a stat tatăl tatălui meu, i-am spus distrată lui Luigi.

În copilărie a venit în America.

Când? m-a întrebat.

Nu-mi aminteam. Era o poveste veche, despre care nu-mi mai vorbise nimeni de mult. Nu mă interesase niciodată prea tare istoria familiei mele. De fapt, nu doream decât să scap de ea. Cine nu vrea asta? Nu ne vizitam rudele şi ne vizitam rar chiar şi între noi, cei foarte apropiaţi, căutând să ne lăsăm unii altora cât mai multă libertate. Tatăl meu era prieten cu Basaglia, îmbibat cu ură împotriva psihiatriei. Susţinea că familiile sunt otrăvitoare şi că în sânul lor se comit crimele cele mai monstruoase, se fac rănile cele mai greu de vindecat.

Şi totuşi, îmi povestise câteva firimituri din istoria aceasta: aşa, ca pe un basm. Ştia multe, iar cel despre neamul Mazzucco nu era mai puţin magic şi tenebros. Îmi aminteam cu oarecare simpatie de figura lui Federico, fântânerul piemontez care deţinea ciudate secrete ale naturii, ca şi de puştiul Diamante, care a plecat în America de unul singur, la doisprezece ani, cu zece dolari cusuţi în chiloţi. La doisprezece ani şi eu aş fi vrut s-o întind, aşa că, oricum, îl invidiam. Îmi aminteam însă jenată de imaginea pietrarului Antonio, ai cărui copii muriseră de foame. Fusesem o fetiţă anorexică şi, ori de câte ori refuzam să mănânc, tata îmi spunea, pe un ton sever: tu îţi laşi pilaful în farfurie, iar fraţii şi surorile bunicului tău au murit de foame. Povestea neamului Mazzucco mă apăsa ca o vină pe care trebuia s-o ispăşesc, acceptând cu recunoştinţă ceea ce mi se oferea. Îi simţeam îndepărtaţi, străini, distanţi. Erau oameni tari ca piatra, inflexibili, nemiloşi. Eu nu eram aşa. Nu aveam nimic în comun cu ei.

Eu semănăm cu Emma. Aveam părul ei – des, puternic, sârmos. Ochii ei. Pasiunea ei pentru poezie. Exuberanţa ei emotivă.

Cei din familia Mazzucco erau bărbaţi – laconici, controlaţi, autoritari, în mod tragic incapabili de a comunica. Oameni de piatră.

Tăietori de piatră.

Prince Street.

Apunea soarele. Vitrinele galeriilor de artă de pe Prince Street reflectau scântei roşietice – o lumină caldă se răspândea pe stradă. Aşadar, fugind de pietrele dintr-un sat din sud, Diamante venise chiar aici.

Dar unde, cum, când?

Mi-am dat seama că habar n-aveam.

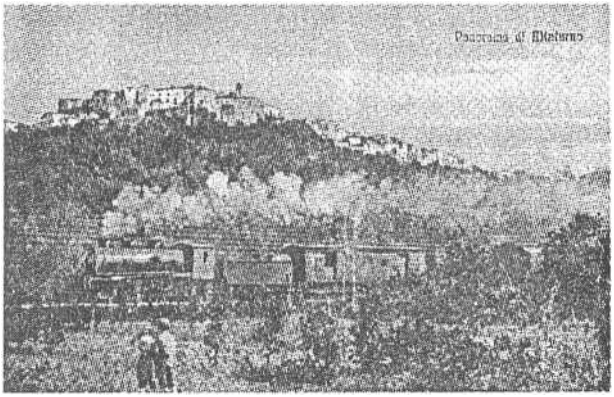

Welcome to America

IMIGRARE NEDORITĂ

Ne face plăcere să vedem că un ziar de primă mărime cum este Times *lansează un avertisment asupra afluxului periculos de străini nedoriţi care ne asaltează. Afluxul nu este numai nedorit, ci chiar nociv bunăstării din ţara noastră. Veţi spune că este de datoria noastră să le deschidem porţile celor oprimaţi din toată lumea, iar din moment ceun om este sărac şi nefericit în ţara în care s-a născut, el poate solicita ospitalitatea noastră ca pe un drept. Dar legile noastre referitoare la imigrare sunt mult prea permisive. Uitaţi-vă la închisorile noastre, la instituţiile penale, uitaţi-vă la numărul de asasinate şi de delicte zilnice: toate sunt comise de către străini. Şi de ce mă rog aceşti străini sălbatici în care fierbe sângele sunt întotdeauna înarmaţi cu stilete sau cu revolvere? Chiar*

aici, pe străzile noastre, sunt toţi înarmaţi. Nu cu mult timp în urmă, am văzut un vânzător ambulant italian care împingea un cărucior, ameninţând cu cuţitul un copilaş american care îl provocase luându-l peste picior în mod nevinovat. Am căutat un poliţist timp de o jumătate de oră, şi eram pe Broadway, în miezul zilei. N-a fost chip să găsesc un om al legii, iar potenţialul asasin a fugit. Ei bine, da, trebuie blocat în orice fel acest flux nediscriminat. Timp de patruzeci-cincizeci de ani poarta trebuie să rămână închisă în faţa acestui tip de emigranţi.

Samuel Conkey (Brooklyn, 28 aprilie 1903)

NU VENIŢI

În timp ce mii de italieni abia sosiţi umplu New York-ul, cei care sunt deja aici încearcă-n fel şi chip să descurajeze ulterioare plecări. Metodele de a-i face pe cei de acasă să se răzgândească sunt dintre cele mai diferite. Se merge de la scrisori în care se schiţează o imagine tristă a vieţii de aici, până la articole catastrofice trimise la ziarele din Napoli şi din Sicilia. În Mott şi pe Mulberry Street există poeţi care scriu despre viaţa grea care îi aşteaptă pe nou-sosiţi: chiar şi un vers aspru îi atrage pe italieni. Una dintre aceste compoziţii spune că pământul nou este, în cel mai bun caz, o mare păcăleală, unde profesori şi muncitori necalificaţi stau cot la cot şi sapă cu hârleţul. Poetul conchide: tineri, nu veniţi.

10 mai 1903

SCRISORI CĂTRE DIRECŢIUNEA ZIARULUI: STRĂINII ŞI CRIMA

Revers, Massachusetts, 1 iulie 1903

În mintea oricărui american inteligent, fie că este bărbat sau femeie, nu există nicio îndoială că o imigraţie străină fără reguli şi fără restricţii este strâns legată de creşterea numărului de delicte în această ţară. Închisorile noastre, ospiciile şi casele de corecţie pentru minori sunt o dovadă a acestei tendinţe. O asemenea chestiune afectează însăşi baza şi fiinţa republicii noastre. Ani de-a rândul, am primit în mijlocul nostru, cu sutele de mii,

gunoaiele societăţii europene, dejecţiile oraşelor Europei, săracii, analfabeţii, nihiliştii, anarhicii. Un mic număr de oameni dispuşi să muncească şi doar parţial ignoranţi şi-au găsit de lucru în fabricile noastre. Restul s-au stabilit în oraşele noastre cele mai mari, unde leneşul şi trântorul apasă pe umerii americanului cinstit care-şi plăteşte taxele; viciosul şi criminalul sunt primiţi de cei asemenea lor, anarhicii îşi găsesc publicul potrivit pentru predicile lor blasfemice. Rezultatul acestei imigraţii sălbatice este foarte grav. Şomerii – cu sutele de mii – sunt înghiţiţi rapid de anturaj şi ajung să sporească numărul nelegiuiţilor. Lucrurile depind în foarte mare măsură de acţiunea imediată. Dacă americanii ar cunoaşte mai multe despre pericolele unei imigraţii străine lipsite de restricţii, fără îndoială că ar recunoaşte că o intervenţie legislativă se impune cu necesitate.

Eugene B. Willard

O CARTE RESPONSABILĂ ŞI ARGUMENTATĂ

Prescott F. Hall *scrie în volumul său* Immigration (*Harry Holt* & Co.): *„Săptămâna aceasta, de pe un singur vapor au debarcat două mii de disperaţi, distruşi spiritual, slabi fizic, care însă au trecut inspecţia. Istoria nu înregistrează nicio situaţie similară. Suntem martorii unui experiment rasial ce rivalizează cu experimentele lui Burbank privitoare la viaţa plantelor. Nu va mai exista niciodată o şansă similară pentru studiul raselor umane. Şi totuşi, imigrarea este amară şi dureroasă, inclusiv pentru cei care s-au minunat de incredibilele rezultate obţinute de Burbank în privinţa plantelor – chiar dacă am putea, în caz că am dori, să selecţionăm tipul de individ pe care americanul îl va reprezenta sau ar trebui să îl reprezinte. Într-adevăr, asistăm la producerea unor evenimente cruciale. De când a devenit mai lesnicios şi mai economic să călătoreşti, ei nu mai vin în căutarea libertăţii sau a păcii, ci din raţiuni mercenare. Astfel încât noi nu am primit oameni care ni se aseamănă, care ne înţeleg şi de care suntem înţeleşi. Am acceptat printre noi oameni cu*

sânge, limbă şi obiceiuri străine. Am dezvoltat distincţii de clasă şi de rasă şi un până acum necunoscute. Ne confruntăm cu delicte neamericane şi cu delincvenţi cu nume străine". Această carte este scrisă fără prejudecăţi şi fără pasiuni. Este o carte responsabilă şi bine argumentată.

Edward A. Bradford

Bad boys

Vita are un sistem infailibil de a-i clasifica pe chiriaşii pensiunii. Îi împarte după vârstă. Bătrânii – adică toţi cei care au depăşit douăzeci de ani – au barbă, muncesc, plătesc chiria, îi vorbesc cu „dumneavoastră" Lenei, au soţie şi copii în patria îndepărtată, la care se gândesc cu geana înlăcrimată: dorul o să le plătească biletul de întoarcere. Nu stau niciodată în casă, iar ea îi întâlneşte numai seara, când îşi ciugulesc cina aşezaţi pe paturile de campanie, cu gamelele între genunchi. Băieţii poartă o mustaţă subţirică sau nu o poartă deloc, de multe ori n-au de lucru pentru că ei sunt primii concediaţi când economia merge prost, iar anul ăsta merge din rău în mai rău, şi n-au altă familie decât pensiunea. Patria îndepărtată îi va revedea când vor avea buzunarele pline cu dolari, şi asta n-o să se-ntâmple prea curând. Băieţii îi evită pe bătrâni, nici nu-i bagă în seamă, stau doar între ei şi umblă mereu în grup. Lena, chiar dacă nu are mustaţă şi familie de partea cealaltă a oceanului, e bătrână. Cu toate că, aşa slabă cum e, parcă ar fi o adolescentă – fata, şi nicidecum soţia sau servitoarea lui Agnello. Are părul decolorat şi lung până la şolduri şi ochii uşor strabici, în care strălucesc nişte firicele verzi care se-nchid la culoare atunci când râde. Iar asta se-ntâmplă des, pentru că nu e o femeie serioasă, iar într-o bună zi o să ardă în flăcările iadului împreună cu păcătoşii ca ea. Bărbaţii din cartier întorc capul după ea când trece pentru că are ţâţele ascuţite şi curul ca o mandolină. Tipii îşi pun un deget în gură şi-l fac să pocnească în falcă. Înseamnă că vor să-i bage ceva undeva. Lena nu se întoarce, o strânge pe Vita

de încheietură ca şi cum ar vrea să i-o sfarme şi merge înainte, târând-o după ea până când dau colţul. Bărbaţii cunosc mult mai multe cuvinte decât femeile şi mult mai multe gesturi. Înainte ca Lena s-o ducă în siguranţă după colţ, Vita se-ntoarce să privească; a treia oară învăţase deja să imite sunetul acela: dar de îndată ce-şi pocneşte degetul de falcă, Lena îi trage o palmă. Când Vita se plânge la tata, Agnello o apucă pe Lena de un braţ şi o întreabă: ce-i cu povestea asta? Cum îţi permiţi să ridici mâna asupra fiică-mii, tu să nu te-atingi de fie-mea, şi-i trage două scatoalce zdravene, de-i dă sângele pe gură. Lena nu poate să-i povestească lui Agnello de gestul cu pocnitura, aşa că păstrează scatoalcele şi de atunci nici că mai încearcă s-o ia pe fată la palme.

Lena nu se numeşte Magdalena şi nici măcar Lena, dar numele ei – Gwascheliyne sau ceva de genul ăsta – e imposibil de pronunţat, or, să ai un nume de care nimeni nu-şi aminteşte cum se pronunţă, e ca şi cum nu l-ai avea deloc. Nici măcar ea nu-şi aduce bine aminte cum se pronunţă, pentru că, atunci când era mică, părinţii au încredinţat-o unei familii care a dus-o în Liban ca s-o salveze, pentru că cei din neamul ei erau exterminaţi de ruşii ţarişti. Când avea doisprezece ani, familia aceea a trimis-o în America să se căsătorească cu un caucazian, care însă a murit imediat de tuberculoză, aşa că Lena s-a trezit văduvă şi singură la treisprezece ani. Lena vine de pe un munte din Caucaz, care, după ea, ar fi ieşit de sub ape după Potop şi s-ar fi deschis ca să lase să treacă Arca lui Noe. Şi ea e caucaziană, o rasă care a dat lumii poeţi, războinici şi sclave care trăiesc ca să iubească, să bea şi să sfideze moartea. Sclavele caucaziene sunt cele mai frumoase concubine ale paşilor. Frumuseţea lor e legendară. Într-adevăr, şi Lena e frumoasă – înaltă, exotică, stranie. Pentru că de la o vreme stă tot printre italieni, vorbeşte puţin în dialect napolitan, în care mai amestecă cuvinte libaneze; limba ei a uitat-o, iar asta o îndurerează teribil. Ori de câte ori aude vorbindu-se o limbă nouă, se

luminează de speranţă, dar n-a avut niciodată norocul să întâlnească pe cineva care să vină de pe muntele ei; se pare că toţi caucazienii au fost exterminaţi, iar ea a rămas singura din toată America. Noaptea visează în limba ei, dar ziua nu mâi e în stare s-o vorbească, nici măcar din greşeală.

Lena e servitoarea, dar şi soţia lui Agnello – ceea ce, într-un fel, e acelaşi lucru –, dar asta nu trebuie să se afle. De aceea, Agnello s-a mutat din Cleveland, unde locuiesc mai mulţi mintumezi decât la Minturno şi unde voia să-l trimită pe Diamante, şi a venit la New York. Nu pe Mulberry Street, unde locuise, la numărul 91, Desiderio Mazzucco, iar la 46 – Antonio Mazzucco (care însă nu e tatăl lui Diamante), ci pe Prince Street, unde stau sicilienii şi unde toţi cred că Dionisia a murit din cauza bolii de ochi şi-l căinează că a fost constrâns să se recăsătorească numai ca să le ofere o mamă copilaşilor săi orfani. Când, nu la mult timp după sosirea ei, vecinii i-au spus Vitei cât e de greu să creşti fără mamă şi ce mare nenorocire i s-a întâmplat ei că a pierdut-o, Vita credea că au încurcat persoana. Iar când şi-a dat seama că vorbeau chiar despre ea, a răspuns că nu-i adevărat, Dionisia e foarte vie, doar că orbeşte la ochiul drept, şi că de îndată ce Agnello o să depună-n bancă primul milion – adică foarte repede, pentru că e deja foarte bogat – or să se-ntoarcă toţi acasă. Lena o să se ducă să fie amanta sclavă a altui bărbat însurat, după cum e scris destinul caucazienelor. Vecinii cască ochii la ea. La început cred că Vita minte cu neruşinare. Pe urmă cred că Lena e o curvă neruşinată. Oricum, îşi fac o părere proastă despre amândouă. Dar Diamante nu e neruşinat ca Vita, iar ca să i se ierte că a pierdut trenul către Cleveland respectă înţelegerea cu Agnello şi scrie acasă:

Dragii şi iubiţii mei părinţi, vă scriu ca să vă spun că sănătatea mea e în perfectă stare, ceea ce vă doresc şi vouă. Mi-am găsit gazdă la o bătrână care închiriază camere, pe care mi-a recomandat-o unchiul. Eu sunt bine,

e şi vărul Geremia aici. Locul de muncă e sigur şi nu pierd nici măcar o zi. Ieri am sărbătorit ziua de naştere a proprietarei, care a-mplinit şaptezeci de ani. Am petrecut şi am plâns cu gândul la îndepărtata Italie.

Mă declar fiul vostru iubitor şi vă sărut cu respect mâinile. îmbrăţişaţi-i din partea mea pe frăţiorii la care mă gândesc mereu şi de care îmi e tare dor.

Diamante nu şi-a minţit niciodată părinţii, pentru că îi adoră. S-ar lăsa omorât de dragul lor. Sunt sacri, pentru el tata e Sfântul Iosif, iar mama e Fecioara Maria. Dar dacă Angela ar şti că Diamante trăieşte cu femeia cu care se culcă Agnello, l-ar obliga să se ducă la Cleveland, pentru că e o bună creştină şi nici măcar nu şi-ar putea închipui anumite scârboşenii. Vita nu trimite scrisori acasă, dar se-ntreabă ce-ar face Dionisia dacă ar afla. Poate că ar pune-o să se-ntoarcă acasă. Nu-ţi face vise, a avertizat-o Nicola, Dionisia ştie. Nu poate să pretindă ca soţul să-i rămână fidel soţiei pe care n-o vede de şase ani. Bărbatul e bărbat. Vita nu-nţelege cum se poate suporta o situaţie de felul ăsta, dar, pentru că Dionisia îi vrea binele, o fi avut ea un motiv întemeiat să o trimită aici.

Oricum, Lena n-are şaptezeci de ani, ci douăzeci şi patru: i-au sărbătorit ziua de naştere pe 15 iunie. Au organizat o petrecere la pensiune, ocazie cu care s-au îmbătat toţi. Şi Lena era ameţită, râdea, iar în ochi îi sclipeau luminiţe verzui. Toată lumea se distra cum nu se-ntâmplă niciodată în Prince Street. Geremia cânta la trombon şi Lena o-nvăţa pe Vita paşii horei caucaziene, care e un dans sacru, menit să alunge spiritele malefice. Lena dansează într-un fel care te răscoleşte. La un moment dat, Agnello s-a ridicat cu paharul în mână şi a spus, legănându-se, că vrea să fie linişte pentru că are să le comunice chiriaşilor o veste mare. Lena s-a crispat şi a-nceput să spună nu, nu, nea' Agnello, nu le zice. Agnello le-a zis.

A spus că Dumnezeu îl răsplăteşte pentru toate suferinţele sale: în noiembrie o să i se nască un copil

american. A folosit chiar cuvintele astea, dar în realitate, părea mai mult confuz şi uimit decât bucuros, de parcă îl lovise careva cu leuca-n cap. Bătrânii au ciocnit cu Agnello, invidioşi pe femeia lui tânără, iar băieţii au început s-o privească fix pe Lena, care se făcuse roşie şi la un moment dat a început să plângă. Toţi erau piliţi şi s-au molipsit de la lacrimile ei. Toată lumea plângea, nu se ştie de ce, şi asta a fost cea de-a şaptezecea aniversare pe care Diamante a povestit-o dragilor lui părinţi. Oricum, că sunt şaptezeci sau douăzeci şi patru, Lena e bătrână şi nu e la fel de interesantă ca băieţii. Din păcate, la pensiune nu sunt decât trei băieţi.

Rocco are şaptesprezece ani. E înalt cât bradul, îi place să se bată, dar celorlalţi nu le place să se bată cu el. Rocco sapă la metrou, dar de la o vreme e în grevă; lucrările au rămas blocate de la 59th Street încolo. În loc să muncească, merge la manifestaţie, strigând că trebuie să-i mărească salariul şi să i se facă un contract nou – nu se ştie de ce săpătorii americani lucrează opt ore şi noi trebuie să muncim zece. Agnello zice că s-a făcut leneş din cauza prietenilor din cartier şi-şi face sânge rău pentru că era plin de speranţe pentru el. După ce tatăl lui Rocco a murit la Ravenna, Ohio, pentru că i-a căzut în cap o grindă de oţel de o tonă, Agnello l-a crescut pe băiat ca pe un fiu. Dar Vitei îi place când Rocco e-n grevă, pentru că prin casă se perindă tot felul de tineri cu chef de viaţă, iar în timp ce calcă, Lena cântă cântece caucaziene care vorbesc despre Lhepsch, un erou curajos care traversează oceanul, o întâlneşte pe Femeia-copac, se iubeşte cu ea şi apoi o părăseşte, cum îi şade bine unui erou, şi pleacă în căutarea locului unde se termină lumea. Şi deşi Vita n-o suferă pentru că face mutre şi pentru că ochiul ei saşiu, un pic verde şi un pic ca oţetul, monopolizează admiraţia băieţilor, trebuie să admită că basmele Lenei îţi taie răsuflarea – şi merge Lhepsch, şi merge, şi după multe aventuri se întoarce la femeia lui, şi nici măcar n-a mai dat de capătul lumii.

Coca-Cola seamănă cu ea, ceea ce înseamnă că e chiar fratele ei, chiar dacă Vita nu şi-l mai amintea pentru că Agnello a venit la Tufo ca să-l ia pe când ea de-abia învăţa să vorbească. Are coşuri pe faţă şi toţi dinţii cariaţi şi de aceea când zâmbeşte, ca să nu-şi fluture cariile negre prin faţa tuturor, îşi ţine mereu mâna în faţa gurii. Pe deasupra, mai e şi bâlbâit şi, dacă stai prea aproape de el când vorbeşte, te stropeşte cu salivă. Dat fiind că e fratele ei, dorm în acelaşi pat, în cămăruţa cu fereastră. Lena spune că nu se cade şi vrea ca Vita să doarmă cu ea, dar Agnello preferă să doarmă el cu Lena. Viaţa e şi aşa suficient de grea, ca să nu mai trebuiască să doarmă şi cu fiu-său în pat, pe deasupra. Şi oricum, Nicola, deşi are treisprezece ani, are creierul unuia de cinci şi e un tăntălău, prost ca o ciubotă. Vita crede că fratele ei e bâlbâit, dar nu şi retardat. Pe sub cearşaf, Coca-Cola o gâdilă în talpă şi la genunchi şi, în schimbul gâdilatului la cocoşel, ar vrea să gâdile şi el ceea ce numeşte cuibul cocoşelului, zicând că nu e păcat pentru că ea nu e tocmai sora lui – că doar femeile se mai consolează şi ele când bărbaţii lor pleacă în America. Vita e de acord cu el, pentru că preferă să nu fie fata lui Agnello. Şi tot gândindu-se cine ar putea să fie bărbatul care a consolat-o pe Dionisia, s-a convins că e vorba despre prinţul Carafa, stăpân peste toate ogoarele de la Minturno şi omul cel mai bogat din toată provincia Caserta. Dar ceea ce Nicola numeşte cuib, Vita nu-l lasă să-i gâdile. Asta şi pentru că ceea ce numeşte el cocoşel nu seamănă nici pe departe cu un cocoş, ci mai degrabă cu o păstaie de roşcovă, deşi, spre deosebire de aceea, care e aspră şi are un puf, cea a lui Nicola e netedă, tare şi jilavă, într-un cuvânt îţi provoacă silă. Nicola lucrează la magazinul de fructe împreună cu Agnello, dar uneori nu dă pe la muncă şi pleacă cu Rocco la manifestaţie, unde e amuzant pentru că se termină mereu cu o bătaie cu poliţia. Beţele pancartelor devin bastoane şi poliţaii fac pe ei de frică dacă se văd înconjuraţi. De altfel, Nicola e foarte apreciat, pentru că

puştii din Tufo învaţă să dea cu pietre înainte să-nveţe să vorbească, iar cu praştia reuşesc să ţintească drept în ochiul calului poliţistului, de la o distanţă de o sută de metri. Când se-ntoarce acasă, Agnello îl bate cu cureaua, îl aleargă cu făcăleţul şi-l croieşte până când îi apar în frunte cucuie cât un fursec de mari. Agnello zice că, oricum, mai prost decât e tot nu mai poate să se facă. Nicola promite că a doua zi o să fie prezent la lucru, iar Lena îi pune comprese pe răni. Şi Lena mai încasează curele de la Agnello, care înnebuneşte la gândul că toţi chiriaşii o visează şi că-i pun lui coarne în gând. Compresele peste rănile Lenei le pune ea. Lena ştie o tehnică secretă ca să nu simţi durerea şi, dacă Vita se poartă frumos, într-o zi o s-o înveţe şi pe ea.

Cel mai serios dintre toţi e Geremia, vărul lui Diamante. Şi el e în grevă cu Rocco, şi el voia opt ore de muncă şi mărirea la doi dolari pe oră, şi el a mers la manifestaţii, dar a luat atâtea bulane pe spate de i-a părut rău pe urmă. Acum a pus un bot până-n podea pentru că angajatorul vrea să aducă negri din Sud în locul italienilor. Geremia e supărat pe Rocco pentru că greva nu s-a terminat cum voiau. Sindicatele americane şi-au luat tălpăşiţa, consulul italian a luat partea companiilor şi nimeni nu le-a luat lor apărarea. Până la urmă, săpătorii şi-au reluat lucrul în program de zece ore pe zi la aceiaşi bani, dar celor care au făcut grevă şi au ieşit în evidenţă urlând şi manifestând nu le-au mai reînnoit contractele. Pe Rocco îl doare-n cot, dar Geremia zice că un om care nu munceşte e ca un câine fără stăpân şi umblă atâta ca să-şi caute de lucru pe un alt şantier, că şi-a tocit tălpile. Agnello crede că e un băiat de treabă şi că Diamante ar trebui să ia exemplu de la el. Diamante încearcă. Geremia poartă mustaţă în formă de periuţă de dinţi, ca să-i facă pe şefii de echipă să creadă că are mai mult de cincisprezece ani şi să-l plătească mai mult. E timid şi cântă foarte bine la trombon. I-ar plăcea să devină muzician şi să cânte la biserică sau într-o formaţie, dar singura în care l-au

acceptat e trupa care cântă marşurile funebre la înmormântări.

Diamante se ţine mereu după băieţi şi jinduieşte să facă şi el parte din grup, dar e prea mândru să le-o ceară. Diamante e supărăcios ca o maimuţă. Mai bine şi-ar tăia o mână decât să ceară ceva cuiva. Negăsindu-şi încă de muncă, a leşinat deja de două ori de foame. Băieţii îi zic Celestina, din cauza ochilor: îl iau peste picior pentru că seamănă cu o fată. Dar Vitei nu i se pare că seamănă cu o fată. Seamănă doar cu un băiat mai drăguţ decât ceilalţi. Băieţii n-o vor nici pe Vita printre eh Zic că-i femeie. Vita nu ştia că ăsta e un defect. Într-adevăr, a fi femeie nu e un defect, ci doar un dezavantaj, mai grav e să fii fetiţă. Fetiţele nu folosesc la nimic. Vita poate să jure că nu-i nicio diferenţă între una şi alta. Chestiunea devine interesantă.

Erau în bucătărie, pe picior de plecare, dar s-au oprit. Coca-Cola zice: Atunci arată-ne-o. Vita urlă că nu se poate, că dacă o atingi ţi se usucă ţie, iar dacă o priveşti orbeşti. Băieţii râd, pentru că în America asta nu se pune, iar ea se-nfurie. Diamante se uită la degetele picioarelor lui desculţe. Nu intervine pentru că-i e teamă să nu fie băgat la mijloc. Ştie el cum o să se termine cu gluma asta: toţi îşi dau jos pantalonii şi-şi arată teaca. Care-o are mai scurtă e o cocotă masculină. Diamante o are cea mai scurtă. Dar nu-i cocotă, e doar mai mic ca ei, urmează să împlinească doisprezece ani în noiembrie. Oricum, băieţii tot îl iau peste picior şi spun că în curând Celestina o să devină gărla cea mai fainâ din Mulberry. Aşa că dacă li se usucă şi orbesc e treaba lor. Oricum, mai bine ea decât o amantă sclavă şi caucaziană, pe deasupra. Îşi ridică fudulă şorţul, dar poartă o pereche de chiloţi cu dantelă care-i ajung până la genunchi. Lena intră în bucătărie cu un turban în cap, pentru că a dat Domnul şi s-a spălat şi ea pe cap. Ce faceţi aici, obraznicilor? Trage înapoi şorţul Vitei, nesimţito ce eşti, ia maiul de rufe şi-l pocneşte peste fund pe Coca-Cola, care pufneşte-n râs cu gura deschisă, uitând

de dinţii cariaţi. Rocco o apucă pe Lena de umeri, îi imobilizează braţele şi-i zboară cât colo turbanul, părul îi cade pe ochi, Geremia îi smulge din mână maiul. Se încaieră mai-mai să se ia la bătaie, dar nimeni nu se răneşte. Vita nu-nţelege nimic. Diamante ar vrea să se-arunce şi el în grămadă, dar a sosit de curând şi nu i se pare cuviincios să se ia la-ncăierat cu femeia proprietarului, care mai e pe deasupra şi-nsărcinată, chiar dacă nu se vede. Diamante e foarte educat. Băieţii n-au nici pic de educaţie.

A doua zi dimineaţa o trezeşte vocea lui Enrico Caruso. Cum o fi reuşit Enrico Caruso să găsească adresa din Prince Street e un mister pentru ea. Enrico Caruso e un tinerel din Napoli, dar trăieşte la Scala sau, mă rog, la teatru, iar în perioada asta îşi arată talentul la Buenos Aires şi la Montevideo, care sunt pe aici pe-aproape, şi la Rio de Janeiro, care habar n-are nimeni unde-o fi. Enrico Caruso e tare amărât pentru că străluceau stelele şi un pas mângâia nisipul[6]. Visul lui de dragoste s-a sfârşit, clipa s-a scurs. Enrico Caruso moare disperat. Dar, minune mare, iată-l din nou viu şi nevătămat că începe să cânte de la capăt, străluceau stelele, un pas mângâia nisipul, şi tot aşa. Vita se târâie pe culoar, ameţită. Ce mare onoare i-a făcut Caruso lui Agnello că a venit acasă la el! Chiar aşa, Enrico Caruso, care odată era şi el sărac ca noi, iar taică-său era mecanic şi toţi ceilalţi copii i-au murit de foame că ai lui Antonio, a devenit faimos, în timp ce Agnello nu mai cântă la muzicuţă, pentru că susţine că din muzică nu se fac bani şi că notele nu ţin de foame. Enrico Caruso are voce bărbătească, tânără, catifelată şi plină de pasiune. Şi atunci se gândeşte cu speranţă că, poate, tatăl ei nu e bătrânul principe Carafa, ci tânărul Enrico Caruso. Fără-ndoială, aşa e. Într-adevăr, el a început să cânte la teatrul Cimarosa din Caserta, unde, dacă era renumit, cu siguranţă că n-ar fi pus piciorul, pentru că toată lumea

6 Versuri celebre dintr-o arie cântată de Caruso, E lucevan le stelle, din opera Tosca de Verdi.

fuge din Caserta. Dionisia a fost să-l vadă împreună cu tatăl lui Geremia, care e cizmarul din Tufo, dar dacă ar fi fost mai norocos şi se năştea la Napoli ar fi studiat şi el la conservator şi ar fi ieşit şi el tenor. Enrico Caruso făcuse o înţelegere cu diavolul şi-şi vânduse sufletul în schimbul a nu se ştie prea bine ce, dar când diavolul a intrat pe scenă, ţăranii au ţâşnit în picioare, au năvălit pe scenă şi l-au alungat în şuturi. Aşa că Enrico Caruso a putut să cânte. Dar poate că a făcut dragoste cu jălbara, iar după nouă luni s-a născut Vita. Şi uite că acum a venit în Prince Street ca să-şi ia fata înapoi. *Clipa s-a scurs şi mor disperat*. Vita se blochează în mijlocul culoarului, emoţionată. În aşteptarea întâlnirii cu fermecătorul ei tată, se preface că se piaptănă şi-şi răsuceşte părul pe ceafă, îşi muşcă buzele ca să le-nroşească, îşi curăţă cu scuipat obrajii murdari. Intră, cu zâmbetul gata pregătit. Băieţii stau aşezaţi în jurul mesei şi beau cafea. Enrico Caruso nu-i nicăieri.

Pe mijlocul mesei stă o pâlnie. Geremia învârte de o manivelă. Vita sare-ntr-o parte, pentru că Enrico Caruso i-a ţipat în ureche. Toată lumea râde de faţa ei uimită. Lui Diamante i se face milă şi o informează că Enrico Caruso s-a ascuns în pâlnie. Adică, mă rog, nu chiar în pâlnie, ci pe o farfurie neagră pe care e desenat un înger carecreştează un disc cu o pană din aripa sa. Sub pâlnie e o cutie de lemn. Cutia e un fonograf, iar de acum înainte în casa asta o să fie muzică toată ziua. Lena îşi plimbă degetele pe discuri, contemplă fermecată pâlnia de amplificare, suflă peste ea şi o lustruieşte, se oglindeşte în metal, încântată. Îl întreabă pe Rocco: Unde l-aţi găsit? Trebuie să coste o avere. Rocco râde şi o asigură că nu costă niciun cent. Normal, l-au furat astă-noapte din magazinul lui Raffaele Maggio de pe Bleecker Street. Au intrat pe ferestruica din spate, ţinându-l întâi pe Coca-Cola de picioare, ca să coboare; el e mai subţirel. Au luat cutia, un discurs al regelui Angliei rămas pe farfuria neagră, *Una furtiva lagrima*, *Ah*, *qual soave vision*… *bianca al par di neve*,

Questa o quella per me pari son, *La donna e mobile qual piuma al vento*, *E lucevan le stelle şi Ah*! *vieni qui… no*, *non chiuder gli occhi veghi*, precum şi toate discurile de la Gramophone G & T şi de la Zonophone, dar, din păcate, Enrico Caruso a înregistrat arii doar o după-amiază, că altfel îşi luau şi toată stagiunea trecută de la Scala.

E păcat să furi, observă Lena. Aşa e scris în cea de-a şaptea poruncă de pe tablele lui Moise. Dar Rocco susţine că nu e păcat să furi de la unul care a furat de la tine. Chiar dacă Vita nu înţelege cum se poate să fi furat de la Rocco proprietarul magazinului de instrumente muzicale, un domn foarte distins, singurul client al lui Agnello care îi plăteşte cu banul jos. Rocco explică: devii bogat doar atunci când furi de la altcineva. Nu e nevoie să furi bani. Poţi să furi atâtea alte lucruri. Timpul altcuiva, sănătatea lui, tinereţea, sentimentele, demnitatea, sufletul lui. Ceea ce dovedeşte că, în orice caz, proprietatea reprezintă un furt, iar munca e şperaclul de care se folosesc hoţii ca să-ţi prade viaţa. Chiar dacă pe Enrico Caruso el a vrut să-l ia – e singurul care se pricepe la muzică şi bagă mâna-n foc că, fiind Caruso napolitan şi ţinând cont că a cântat în teatrul ăla împuţit de la Caserta, precis nu-i nimic de capul lui, dar se vede că a făcut el vreo şmecherie ca să devină faimos lui Geremia nu-i plac vorbele astea şi-i spune lui Rocco că e pe cale să ajungă un delincvent. Rocco ridică din umeri şi-i spune că, dacă mai vorbeşte aşa, s-a dus cu prietenia lor. Se ridică brusc, trântesc scaunele de podea, se scrutează duşmănos. Amândoi au cuţitul în mână. Cine ştie unde-l ţineau ascuns. S-a făcut linişte, chiar şi Enrico Caruso şi-a dat duhul de disperare şi acum tace. Rocco şi Geremia ridică cuţitele, se-nfruntă, se-ating cu lamele şi pare că o să se arunce unul asupra celuilalt, dar nu e deloc aşa; se îmbrăţişează, se sărută şi-şi strâng din nou mâna.

Nu-i adevărat că Rocco e un delincvent. Doar că acum ceva vreme, când avea unsprezece ani, l-au surprins în piaţa de peşte furând butoaie de merluciu. L-au dus la Children’s Court, locul unde îi duc pe toţi *bad boys*. Rocco

a ajuns la casa de corecţie. Acolo a învăţat să taie lemnul şi să dea la rindea. Dar nu-şi dorea să se facă tâmplar. Când a ieşit, Agnello, care nu voia să-i lase posibilitatea de a ajunge un ratat, l-a luat cu el să muncească la căile ferate. Acolo, Rocco a deprins lucrul cu toporul. Când s-a săturat de trenuri, crescuse deja cât un stejar, aşa că s-a dus în port la descărcat marfa de pe vapoare. Acolo a învăţat, să folosească şi cârligele de oţel. Pe urmă s-a dus la abator. Dădea lovitura de graţie la boi şi-i răsturna pe benzile automate. Acolo a aflat cum se mânuieşte cuţitul. Acum poartă unul la cingătoare. Un cuţit cu mânerul de lemn gravat şi cu lama de douăzeci şi cinci de centimetri. Zice că-i trebuie ca să se radă, dar Rocco n-are încă barbă. Are obrajii netezi că ai lui Diamante.

Geremia pune deoparte cuţitul, învârte de manivelă şi glasul lui Enrico Caruso începe din nou să sufere. Cine ştie dacă o să-i mai treacă nefericirea asta când o să-şi regăsească fata. Rocco îşi lasă cuţitul la vedere pe masă, ca să fie clar pentru toată lumea că el a avut dreptate în cearta de mai înainte. Vita îşi trece degetul peste lamă. E aşa de ascuţită că începe să-i sângereze degetul. Rocco spune că aşa-i trebuie, pentru că fetiţele n-au voie să se joace cu cuţitele. Vita îşi bagă degetul în gură şi fixează lama cu aşa o furie, că o apucă durerea de cap. leşi-ţi-ar maţele, şoptește către ea, mânioasă pentru că Enrico Caruso nu pune picioru-n New York, şi oricum nu ştie unde se află fiica lui pierdută, şi nici n-o să ajungă vreodată în Prince Street.

Flăcăi, eu cuţite nu vreau să văd aici în casă, zice Lena. Rocco apucă cuţitul şi dă să şi-l prindă la loc la cingătoare, dar lama se desprinde brusc de mâner şi cade pe podea. E moale şi jilavă ca un peşte mort. Vita se sperie şi-ncepe să tremure de spaimă că Rocco o să se enerveze. Dar Rocco n-a înţeles: crede că era vechi cuţitul – o să-şi ia el altul. Îi spune Lenei să nu-şi facă probleme, că în curând n-o să mai poarte cuţit. O să-şi ia pistol. Toată lumea râde. Doar Rocco nu. E serios. Îşi îndreaptă arătătorul spre

tâmpla Lenei, îşi îndoaie degetul mare ca pe un trăgaci. O să am pistol. Nu-i nimic mai frumos, perfect şi ucigător ca un pistol. Când ai un revolver, nu ţi-e frică de nimeni. Vita rămâne surprinsă, pentru că, după capul ei, Rocco, mare cum e, nu se teme de nimic. Când colo…

Mi-e teamă că îmbătrânesc.

Mi-e teamă că o să ajung fleşcăit, resemnat, laş şi supus.

Mi-e teamă c-o să sfârşesc înjunghiat de unul ca mine.

De când a rămas fără slujbă, Rocco a început să scrie. După masa de seară se aşază în pat cu un vraf de foi pe genunchi. Îşi bagă creionul în gură şi începe să se gândească. Scrie, nu e convins, şterge, face foaia ghem, scrie iarăşi. Rocco a făcut şcoala aici, ştie să citească în americană, dar acum vrea să scrie în italiană. Doar căscncurcă şi nu-şi mai aduce aminte numele lucrurilor. Celestina? îl întreabă într-o seară, apucându-l de bretele. Diamante se pregăteşte să iasă pentru că la miezul nopţii trebuie să fie la intrarea în fabrici ca să vândă ziare. Cum se scrie „să arză”? Ce? *Bum*, a arde. Să ardă, răspunde Diamante. Se spune „să ardă”. Şi a, a, rî, di a. Fără zi? sentreabă Rocco. E un pic mirat. După părerea lui, Celestina se-nşală. „Să arză”.

Ai încredere, strigă Vita, Diamante e primul din clasă. Domnu-nvăţător voia să-l trimită la seminar să se facă preot! Ei, asta-i acum, protestează Diamante, nu mă fac popă nici mort. Popii poartă fustă. Erai sau nu erai primul din clasă? se informează Rocco, trăgând de elasticul de la bretele. Da, răspunde Diamante, cu mândrie. Primul din cincizeci de elevi. Am luat şi medalie. Dar când am terminat clasa a treia m-am lăsat de şcoală. Sunt cel mai mare. Trebuie să mă gândesc la fraţii mei. Rocco n-are fraţi, şi oricum n-ar munci niciodată ca să-i întreţină. Fiecare pentru sine, asta a-nvăţat el în America. La casa de corecţie l-au învăţat că italienii sunt bătuţi în cuie de familie precum Iisus pe cruce, iar asta-i împiedică

să evolueze. El vrea să evolueze şi tocmai de aceea n-are familie. Scrutează cu atenţie chipul lui Diamante. E un puşti ciudat. Câteodată pare înţelept ca un om mare, altă dată e şiret ca un spiriduş, iar ochii lui albaştri de copil se aprind de o îndârjire feroce. Rocco cunoaşte lumina aceea. O vede în oglindă de fiecare dată când se spală pe faţă. Îi place de Diamante, dar n-are încredere în el. De când au venit el şi Vita, în casa asta toate merg pe dos. Pe unul din ei trebuie să-l fi trimis diavolul, iar pe celălalt îngerul. Ceva – i spune că mesagerul diavolului nu e Diamante.

Eşti drăguţ să scrii o scrisoare cu caligrafia ta? îl întreabă, până la urmă. Sigur, îi răspunde Diamante, măgulit de atenţia lui Rocco. Vita strigă că Diamante scrie aşa de frumos şi de corect, că duminica, la Tufo, o ajuta pe Dionisia cu scrisorile, aşezat la picioarele ei pe treptele bisericii San Leonardo. Strângea câţiva bănuţi şi nu-i cheltuia niciodată: fugea să-i ducă lui tata. Merg să se aşeze pe scările întunecate, unul lângă celălalt. Rocco, mare cât un munte, cu un pumnal tatuat pe umăr şi cu cercei în urechi, ca piraţii. Diamante, mărunţel ca un şcolar de clasa-întâi. Vita se aşază pe vine, în spatele lor. Foaia în pătrăţele e ruptă din carnetul de credite al lui Agnello.

Scrisoarea sună aşa:

Dacă nu-i dai cinci sute de dolari Bărbatului cu batic roşu cu care o să te-ntâlneşti între 14th Street şi 3rd Avenue lunea viitoare la unsprezece noaptea, magazinul tău o să ardă.

Tu crezi că glumesc, dar vorbesc serios. Ai trei zile, după care pentru tine va veni sfârşitul.

Desperado

Diamante scrie cu capul aplecat peste foaie. Sprânceana i s-a ridicat în semn de uimire şi are o privire scrutătoare. I se pare o glumă de cel mai prost gust, o bravadă idioată. *Tu crezi că glumesc, dar vorbesc serios*. Dar dacă nu e o bravadă, e un delict, o crimă. Mâna îi înţepeneşte, ca blocată de o crampă. De-abia îşi adună un

fir de voce. Cine e Bărbatul cu batic roşu? Cine e Desperado?

Rocco râde şi-şi bagă foaia în sân. Un tâmpit. Sau un mare criminal. O să-ţi spun luni. Diamante mormăie că trebuie să plece, e în întârziere, o să-şi piardă slujba. Rocco îl prinde de elasticul de la bretelele pe care i le-a împrumutat. Lasă-mă, protestează Diamante, lasă-mă. Zâmbetul lui Rocco îl înfricoşează.

Rocco, îl întreabă Vita a doua zi, faci parte din Mâna Neagră? Rocco se preface că n-a auzit. Stă în genunchi printre cuştile găinilor şi-şi înmoaie degetul în sticla de lapte. Pe urmă încearcă să-l bage în gura unei pisici negre, o mâţă de pripas pe care a cules-o astă-noapte de pe Canal Street. Cineva o vârâse într-o damigeană şi încercase să-i dea foc. Pisica arată de parc-ar fi jumulită. Îşi împrăştie blana peste tot. Nu i-a mai rămas decât cea de pe coadă. Mai bine aşa, pentru că mâţele negre aduc ghinion. Vita se aşază şi ea în genunchi. Rocco a reuşit să bage degetul în gura pisicii, care-l suge încântată. Îl scutură. Rocco, eşti în Mâna Neagră?

Vita, zâmbeşte el, împingând sub gulerul cămăşii baticul roşu pe care-l poartă mereu înnodat la gât, ce copil eşti.

Mâna Neagră nu există.

Când Diamante a leşinat de foame, Geremia l-a trimis să-şi caute de lucru ca *niusi*, vânzător de ziare. Dacă poate Chichiţto, care n-are nici măcar cinci ani, o să reuşească şi el. La întrevederea preliminară au considerat că îndeplineşte toate cerinţele: agilitate, dezinvoltură, inteligenţă. Nici măcar naţionalitatea n-a reprezentat un dezavantaj. Băiatul italian reuneşte agilitatea irlandezului şi tenacitatea evreului, când e vorba de a face bani. L-au repartizat la grupul lui Chichiţto, un mic monstru cu aer bolnăvicios, soios, cu picioarele pline de bube şi cu privirea de cerşetor a copilului din flori. Sunt şase, dintre care cel mai mare n-are nici treisprezece ani. Dimineaţa la şase se proţăpesc deja pe Broadway cu pachetul de ziare

sub braţ, iar la miezul nopţii merg să le distribuie la ieşirea din fabrici. Vând *Araldo Italiano* – un ziar colonial care are sediul la numărul 243 de pe Canal Street. E o muncă ingrată. Mergi mult pe jos, îţi scuipi plămânii strigând şi câştigi puţin. Deşi se trezeşte înainte să răsară soarele şi se-ntoarce acasă în miez de noapte, Diamante nu adună nici măcar cinci dolari pe săptămână. Trebuie să agresezi trecătorii, să-i împingi, să te ţii după ei, să-i aduci la exasperare, dacă nu chiar să-i ameninţi. Şi tot nimic. E ca şi cum ai încerca să pasezi cuiva un câine mort.

Adevărul e că, în majoritatea cazurilor, trecătorii nu ştiu să citească. Spaţiul în care grupul e autorizat să vândă e Broadway-ul în dreptul lui Canal Street; or, acolo, aşa cum Diamante a încercat în van să-i explice celui de la aprovizionare – un lombard spilcuit care se lamentează de trândăvia lor meridională –, sunt toţi analfabeţi şi bătuţi în cap. Nu numai că nu citesc *Araldo*, dar nu citesc nimic. Încearcă tu să vinzi un tablou unui orb! Ar trebui să meargă dincolo de Houston ca să găsească pe careva care să cunoască literele. Şi, chiar dacă-l găsesc, tot nu citeşte în italiană şi, oricum, şi-a cumpărat deja ziarul. *New York Times*, *Globe*, *The Caii*, *The Post*, *The Journal*, *The Tribune*, *The Herald* sau *The New York World*, care are şi benzi desenate. Cu siguranţă că americanii n-au nevoie de gazeta lor de numai opt pagini, care nu vorbeşte decât despre ce fac italienii şi despre ce fac americanii şi nu spune nimic mai mult decât ziarele lor, şi chiar şi asta într-un mod deloc interesant. De altfel, dincolo de Houston nu s-ar spune că sar în sus de bucurie când îi văd. Pe porţi stă scris NO DOGS NIGGERS ITALIANS NEED APPLY. Pe vitrinele cafenelelor, NO DOGS NIGGERS ITALIANS. Nu se aleg decât cu jigniri şi cu luări peste picior, iar Diamante a început să înţeleagă ce înseamnă cuvântul care seamănă cu *guappo*[7]. E vorba despre *wop*, adică „italian”. Iar „italian” e o insultă, deşi la şcoală, la Tufo, i-au minţit că Italia este leagănul civilizaţiei şi că italieni erau Marco

7 în dialectul meridional, „mafiot"; prin extensie, „arogant, tupeist".

Polo, Cristofor Columb, Giuseppe Verdi şi Giuseppe Garibaldi. Cealaltă insultă e *dago*, care tot „italian” înseamnă. Dacă îi spui cuiva *dago*, îl consideri mai rău ca pe un cal cu diaree. Dacă-ţi zice ţie cineva aşa, ţi se suie sângele la cap, iar dacă n-ai cuţit – şi Diamante n-are atunci n-ai decât să rămâi cu injuria. Dacă te-nvârţi în continuare pe sub vitrinele lor, blonzii îţi cântă o şaradă care sună cam aşa: *ghini ghini gen*. *Gon*, sau mai bine zis *goon*, înseamnă „gorilă”. Iar gorila e cel mai prost animal de pe lume. Dacă-ţi zice cineva *gen*, ţi se-nceţoşează mintea şi te simţi chiar ca o gorilă care vrea să intre-n biserică. Pe urmă, mai e cuvântul cel mai greu, *grinoni*, adică *greenhorn*, pe care Diamante l-a descifrat abia după câteva săptămâni de bătut trotuarele. Înseamnă „mucosule”, nu eşti în stare să spui nici măcar un cuvânt în americană. Iar asta aduce a bătut în cap, bleg, chiaun, tăntălău. Când i-au spus aşa, iar el n-a reacţionat pentru că n-are cuţit, a-ncetat să-i mai dispreţuiască pe fraierii care nu ştiu să citească *Araldo*. Într-adevăr, chiar şi primul din clasă, cum e el, aici a redevenit analfabet. Nici el nu ştie să citească *The New York Times*. Asta e pedeapsa pentru îngâmfarea lui. Era aşa de mândru când, printre adulţii îmbarcaţi pe „Republic”, numai el a ştiut să-şi scrie frumos numele pe foaia de intrare în America. Dar mândria e cel mai grav dintre păcate. De aia acum a ajuns să-i invidieze pe blonzii care intră în staţie cu ziarul sub braţ şi-l citesc în timp ce aşteaptă trenul. Ştiu lucruri pe care el n-o să le afle niciodată şi, uitându-se la el aşa, fără pantofi, cu bretelele atârnânde şi cu cârlionţii negri, îşi spun în gând *greenhorn*, şi au dreptate. Îi invidiază şi ar vrea să fie ca ei. Dar şi invidia e tot un păcat capital.

Se-ntorc la bază cu copiile nevândute din *Araldo*, responsabilul înjură ignoranţa italienilor care nici măcar Biblia n-o citesc şi, ca să nu arunce exemplarele la gunoi, i le vinde lui Diamante la jumătate de preţ, iar el rătăceşte în continuare pe străzi până noaptea târziu şi nu se lasă până nu le dă pe toate. Chichiţto, care trăieşte pe străzi de

când s-a născut, pentru că e copilul nimănui, l-a învăţat o şmecherie: să ascundă copiile într-o gură de canal, să-şi oprească numai una şi să insiste pe la trecători să-i cumpere *ultimul exemplar*, *vă rog*. De cele mai multe ori, funcţionează, mai ales dacă trecătorul e însoţit de o femeie. Ele au inima largă şi, chiar şi pentru o clipă, li se face milă chiar şi de un necunoscut amărât ca tine. Într-un oraş al femeilor, nimeni n-ar fi cu adevărat sărac. Dar Diamante păstrează pentru el ultima copie.

Noaptea, ghemuit pe acoperişul blocului din Prince Street, în timp ce Vita îl împunge nerăbdătoare, avidă de ştiri despre cum i-a fost ziua – oricum, mult mai agitată decât a ei –, devorează rândurile acelea, pline de cuvinte descumpănitoare despre realitatea în care trăieşte. Diamante n-a descoperit încă unde stă lumea bună din Woptown, la Dagoland – oraşul acela în oraş, aşezat între Houston şi Worth Street, între Broadway şi Bowery, unde stau claie peste grămadă două sute cincizeci de mii de scroafe meridionale urcate-n copac, adică născuţi în Sudul Italiei. Oamenii aceia care îşi permit să ia masa la Giardini di Thrino de pe Broome Street, să-şi cumpere vin de Marsala de la Ahrens & Co când nici n-au venit bine de la Palermo, să se ducă la Teatrul Garibaldi sau la Operă, să meargă să-şi facă horoscopul la Ida Alfieri pe Navy Street, să plătească o cursă cu trăsura în Ibmpkins Park, să-şi cumpere cu banii jos fonograful cel scump şi discurile lui Caruso. Ca să descopere, trebuie să uite de zicala din satul lui: cel pe care nu-l cunoşti nu există. Ba există, dar trebuie să-nveţi să-l cauţi.

În schimb, unde sunt cadavrele care umplu paginile de cronică i-au arătat deja băieţii. L-au dus să le vadă, pentru că e un spectacol înfricoşător şi groaznic, fără bani. Ies la suprafaţă în Houdson sau în Harlem River atunci când – sub efectul descompunerii – picioarele de care ucigaşii au legat greutăţi se desprind de schelet. Apar în bălţile din Jamaica Bay, unde merg la pescuit Rocco şi Coca-Cola, şi în canalele unde Geremia sapă la conducta

pentru noua canalizare. Sunt o grămadă unsuroasă de jar într-un magazin mistuit de flăcări. Noaptea, cartierul colcăie de luminiţe – incendii, de parcă mii de bărbaţi cu batic roşu la gât ar fi gata să treacă lumea prin sabie şi foc. Aerul miroase a lemn şi a cenuşă. Pompierii sosesc cu care, pompe, sirene, scări, dar ajung întotdeauna prea târziu. Pentru toate astea, Diamante avusese mereu o explicaţie. MÂNA NEAGRĂ. O organizaţie complexă şi capilară. Diabolică şi genială. Care terorizează Dagoland şi îl tiranizează. Într-adevăr, Agnello nu i-a denunţat. *Araldo*, însă, îi ia peste picior pe cei din organizaţie, care nu cunosc nici măcar ortografia şi nu sunt sofisticaţi, nici geniali, şi-i laudă în schimb pe medicii şi pe proprietarii de magazine care-i denunţă la poliţie. Diamante încă n-a înţeles cine spune adevărul. Dar în ziare nu se vorbeşte niciodată despre vreo arestare.

Oricum, *Araldo* se vinde numai în zilele în care se comit fărădelegi. Din fericire, în America ele abundă; numai la New York e cel puţin una pe zi. În fiecare zi în oraşe de care n-a auzit niciodată – cum ar fi Santa Fé, Wilmington, Scottsborough, Evansville – e câte-un negru biciuit cu sârmă ghimpată, atârnat de un pom şi linşat de poporul în sărbătoare. În fiecare zi, în îndepărtatul Wyoming, bandiţii atacă şi ucid câţiva călători lipsiţi de apărare. În fiecare zi mii de evrei sunt exterminaţi în Polonia şi în Basarabia. Dar fără să fie nevoie să mergi atât de departe, chiar aici în oraş sunt o mulţime de femei strangulate, de fete violate şi omorâte de vreun grup care le răpeşte seara când ies de la muncă şi aşteaptă autobuzul, de puştoaice de unsprezece ani care-şi înjunghie proprietarul casei, vinovat de a le fi deflorat, de bărbaţi de-abia debarcaţi „sinucişi” în port ca să li se fure cei zece dolari necesari pentru intrarea în America sau „sinucişi” când sunt pe punctul de a se reîntoarce acasă, ca să li se fure agoniseala. Beţivi prăjiţi pentru un ceas, bărbaţi tranşaţi sau ucişi de împuşcături în mijlocul străzii ori duminica seara printre familiile care au ieşit la aer în

Mulberry Park. Mâna Neagră – care îl terorizase atâta în primele lui zile americane – acum nu mai înseamnă pentru Diamante decât o plată bună şi o sâmbătă după-amiază la teatrul de marionete, împreună cu Vita.

Cu timpul, tot intrând în saloanele bărbierilor, în bordeluri şi-n beciurile unde durii pariază pe cursele de cai, tot urcând şi coborând fără să cadă din căruţele în mers, Celestina a dobândit un aer insolent. Aleargă pe platformele trenurilor cu teancul de ziare sub braţ – imposibil de prins de paznicii ordinii publice sau de vânzătorii de bilete, teribil de enervant pentru călători, mai rău ca un ţânţar. A învăţat să-i agreseze pe angajaţi când ies de la birou şi să se bucure de ura lor neputincioasă de mici burghezi uimiţi de insistenţa lui atât de obraznică. Să-i sfideze pe vagabonzi, bătându-se cu ei pe o cursă gratis în trenurile de marfă care merg la depozite, iar pe *murphy*[8] să-i ia la goană cu pietre – ţintind mereu la căpăţână, unde doare mai tare. Cu basca de bumbac pe cap, cu bretelele atârnând, cu zâmbetul pişicher, îşi face apariţia în taverne şi-n crâşme urlând ÎNFIORĂTOARELE FĂRĂDELEGI AMERICANE, SCAUNUL ELECTRIC PENTRU UCIGAŞ, SECRETELE CĂLĂULUI, ULTIMA CUTREMURĂTOARE CRIMĂ A MÂINII NEGRE… A învăţat să exagereze, să umfle ştirea ca s-o poată transmite, altfel n-o vrea nimeni. O femeie moartă e inevitabil STRANGULATĂ şi VIOLATĂ. O deraiere de vagoane de tren – O CATASTROFĂ FEROVIARA. O răceală, REGINA ITALIEI MOARE! urlă cuvintele ASASINAT, DUMNEZEU, CADAVRU, MUTILĂRI răspicat şi tunător. Sunt cuvintele magice. Vino-ncoa’, băiete, dă-mi şi mie un exemplar. Şi, pentru că mulţi nu ştiu să citească, pe drumul de întoarcere i se întâmplă să se aşeze în vreo cârciumă, să declame ştirile pentru grupuri de muncitori obosiţi, avizi de distracţie. Şi Agnello îl pune să-i citească ştirile despre asasinate. Iar cu cât sunt mai crude, cu atât se bucură mai mult. Poate se bucură că nu e el cadavrul

8 în argou, nume dat emigranților irlandezi.

găsit cu testiculele în gură într-un cazan de petrol pe şantierul de la metrou. Dar Agnello nu-l plăteşte pentru lectură, în timp ce muncitorii îi oferă în schimb o bere. Sau, mă rog, ceea ce hangiul numeşte bere, dar. În realitate e o zeamă galbenă acră, cu gust de urină râncedă. Diamante nu reuşeşte s-o dea pe gât. Chichiţto îl imploră să-i cedeze lui halba. Se ţine mereu după el, pentru că e singurul dintre vânzătorii de ziare care nu se distrează să asmuţă câinii pe el în momentele moarte din zi, când nu-i de lucru şi când singurul mod de a omorî timpul e să stârneşti câinii vagabonzi şi. să le dai turbare. Merge şchiopătând în urma lui prin taverne şi, uneori, chiar până acasă. Dă-mi mie berea, dă-mi mie berea. La care Diamante refuză, pentru că Chichiţto e prea mic: dar muncitorii îi dau ce rămâne pe fundul paharului şi pariază pe câţiva cenţi dacă reuşeşte sau nu să apuce furtunul şi să golească butoiul. Şi râd de se topesc atunci când Chichiţto pică beat pe podea. Lui Diamante nu-i vine să râdă şi i se strânge stomacul.

În miezul verii, mersul pe trotuarele încinse de soare se transformă într-o adevărată Golgotă, iar oamenii mor ca muştele de căldură, astfel că într-o singură zi se numără douăzeci şi unu de morţi. Tot atunci apar şi rivalii, care vând cel mai important ziar în italiană din oraş. Se numeşte *Progresso italo-americano*. Cei de la *Araldo* îl urăsc pentru că e reacţionar, pupă-n fund autorităţile şi a fost de partea patronilor împotriva săpătorilor de la metrou, în timpul grevei. Nu. vorbeşte niciodată despre Mâna Neagră, pentru că a recunoaşte că există ar însemna să defăimeze bunul renume al comunităţii italiene. După părerea lor, Mâna Neagră e o invenţie a americanilor şi o născocească publicitară ce foloseşte ca reclamă bancherilor, artiştilor şi celor care vor să creadă că au avut succes. Dar cele două bande bat aceeaşi zonă, la aceleaşi ore, încercând să vândă aceluiaşi public recalcitrant aceleaşi ştiri. În prima zi zboară injurii şi ameninţări. În a doua – cioburi de sticlă. În a treia – bucăţi de şine de fier.

Pe 20 iulie, Diamante îl găseşte pe acoperiş pe fratele cel mare al lui Rusty, unul dintre rivalii săi; îl aşteaptă pe el. îl cheamă Nello şi e un bondoc lucios ca o măslină. Du-te să-ţi verşi gunoiu-n altă parte, ameninţă el. *Araldo* nu-i gunoi, sare Diamante, care, chiar dacă n-a intrat niciodată în sediul ziarului, se simte obligat să-l apere. Îl citeşte cu plăcere şi pentru că e scris simplu şi-l învaţă să-nţeleagă lucrurile, iar când trece prin faţa numărului 243 de pe Canal Street se simte pătruns de un sentiment de respect şi recunoştinţă. Ziariştii de la *Araldo* spun că ei scriu pentru muncitori, iar Diamante nu se gândise până acum că cineva ar putea scrie pentru muncitori. Eu te-am avertizat, insistă Nello, scoţând la iveală vârful unei şurubelniţe. Du-te tu altundeva, răspunde Diamante. Nu vrea să-l provoace pe Nello, n-are nici cea mai mică intenţie s-o facă. Doar că nu vrea să-şi piardă locul de muncă. Ştirile din toată lumea şi din oraşul lui, limba italiană, numeroasele cuvinte, ideile pe care le descoperă şi pe care le-a ignorat înainte, dolarii pe care-i trimite tatălui său, precum şi sâmbetele cu Vita sunt primele satisfacţii pe care a reuşit să le smulgă Americii. N-o să le sacrifice de frica unei şurubelniţe. Nu mi-e frică, spune, încruntându-se ca să pară un dur. De fapt, nu-şi poate permite să-i fie frică.

Pe acoperiş, toţi locuitorii din bloc au asistat la scenă. Unii vin din Basilicata, alţii din Campania iar cei mai mulţi din Sicilia, aşa încât toţi au înţeles despre ce e vorba. Şi nimeni nu mişcă un deget când Nello desenează cu şurubelniţa o cruce pe fruntea lui Diamante. Bărbaţii, care stau pe latura care dă înspre stradă, joacă în continuare cărţi. Copiii aleargă, cad şi salivează în continuare – sunt aşa de mulţi, că toată lumea invocă o epidemie de holeră care să dea gata măcar o parte dintre ei. Femeile, care stau pe partea dinspre curte, de unde se ridică un miros greţos de mucegai, continuă să aleagă verdeaţa şi să se certe, acuzându-se reciproc de răutăţile cele mai prosteşti, de exemplu că au împuţit blocul. Sunt

discuţii fără rost, aprinse din cauza căldurii, pentru că apa e puţină pentru toată lumea. Singura ce pare să-şi fi dat seama de situaţia critică în care se află Diamante e Lena, care-l cheamă să se aşeze lângă ea. Cu Lena nu se ia nimeni la harţă, pentru că nimeni nu vorbeşte cu ea. Stă cu Vita în colţul cel mai jegos de pe acoperiş, unde nu ajunge nici măcar o pală de vânt rătăcită. Amândouă transpirate, cu rochiile înnodate pe picioare, aşezate una în faţa alteia. Lena are picioarele lungi, slabe şi albe. Vita le are frumos modelate şi bronzate. Lena e o femeie – ba chiar una nurlie –, iar Vita o fetişcană. Pe Lena, de când au aflat că e o amantă sclavă, toţi bărbaţii de pe acoperiş o privesc cu nesaţ; la Vita se uită doar Diamante, întrebându-se cât o să-i ia ca să se facă mare şi dacă el o să mai fie în America atunci când o să se-ntâmple asta. Pentru că Antonio l-a trimis aici ca să crească, să cunoască lumea, să câştige, să se facă puternic, dar în niciun caz ca să rămână aici. E numai o chestiune de timp. Unii apucă norocul de-un picior în trei ani, alţii în zece. Vita nu şi-a dat seama de nimic, le spionează pe fetele brutarului care joacă şotron, dau cu piatra şi sar în căsuţe până pică de oboseală, de căldură şi de plictiseală. Pe ea n-o cheamă niciodată. Dezamăgirea arzătoare de pe chipul Vitei îi spune că vor mai trece mulţi ani, iar în ziua când ea o să privească cu dispreţ jocurile acelea, el n-o să mai fie aici.

Fruntea îl arde unde l-a zgâriat şurubelniţa, dar nu se duce să se aşeze alături de femei. Băieţii dau cu zarul şi vorbesc despre târfe şi fofoloance. Fofoloancele sunt păroase, iar zarurile – trucate. Diamante nu joacă pentru că nu vrea să rămână fără banii câştigaţi. Chichiţto, despre care nimeni nu ştie unde locuieşte, dar care se strecoară mereu pe acoperiş, îl avertizează: ai grijă că data viitoare Nello îţi face buzunar la burtă. Da’ de ce nu-ţi face ţie? întreabă Diamante, neîncrezător. Chichiţto, melancolic, face biluţe din muci. Se gândeşte o clipă, apoi răspunde: pentru că eu îi dau jumătate din încasări. Coca-Cola, împăciuitor, propune: Dă-i şi tu. Nu, răspunde Diamante,

banii îi câştig singur şi sunt ai mei. Rocco aprobă, satisfăcut. Celestina promite. Nu vrea să-şi plece capul. Pe urmă explică: atunci trebuie să-l găureşti tu pe Nello şi să-ţi aperi poziţia. Eu nu găuresc pe nimeni, se-nfoaie Diamante. Geremia suspină şi încheie: atunci o să vezi că nu te mai lasă să vinzi ziare. Trebuie să-ţi găseşti altă slujbă.

Şi aşa şi este. În zilele cele mai ploioase din septembrie, când cerul se face ca funinginea, iar apa de la scurgere, împreună cu apa de ploaie, transformă curţile în piscine, Diamante umblă pe străzile pline de noroi fără pachetul de ziare sub braţ.

Dar asta se va întâmpla abia după înmormântarea copilului. Pentru încă o vreme, Diamante îşi petrece nopţile citind ziarul pe acoperiş. Când toţi dorm, Rocco vine să se aşeze lângă el. Îi rechiziţionează *Araldo*, îi pune-n mână blocul cu pătrăţele şi stiloul. Un stilou adevărat, cu peniţă de argint. Cine ştie de pe unde l-o fi furat. Rocco fumează un chiştoc după altul în timp ce Diamante, adormit şi epuizat, îi verifică dictarea.

Dictarea numărul unu.

Vă rog să trimiteţi banii de care avem nevoie, îmi pare rău că vă deranjez, dar şi eu am dreptul să trăiesc. Nu mă obligaţi să-mi pătez mâinile. Dar dacă mă veţi obliga, voi bea sângele vostru şi pe cel al copiilor voştri.

Desperado

Dictarea numărul doi.

Răbdarea a ajuns la capăt. Acesta este ultimul avertisment. Duceţi banii Bărbatului cu batic roşu pe care îl veţi întâlni pe podul Brooklyn mâine la miezul nopţii, altfel casa voastră va arde. Banii sau viaţa.

Desperado

Dictarea numărul trei.

Daţi 1.500 de dolari Bărbatului cu batic roşu. Dacă veţi lipsi de la întâlnire, magazinul vostru va arde cu tot ce e înăuntru. Vom arde tot.

Desperado

Conjugarea verbului „a arde”.

Tu arzi, el arde, ei ard.

Magazinul va arde. Noi vom arde în iad. Rocco nu crede în Dumnezeu, dar crede în diavol. Rocco spune că am trecut deja prin iad.

Noi nu vom arde. Dar voi veţi arde.

Bogăţii vor bate la porţile Raiului şi le vor găsi închise. Vor arde. Dolarii lor vor arde. Vor arde toţi.

Atunci de ce vrei să ajungi bogat?

Pentru că mi-e frică să nu îmbătrânesc.

Vom arde tot. Oraşele voastre, băncile voastre, străzile voastre, şcolile voastre, birourile voastre, căruţele voastre, bărcile voastre, familiile voastre, mormintele voastre, numele voastre.

Flăcările se vor înălţa până la cer, iar fumul vă va orbi. Veţi fugi, iar noi vă vom urmări, vă vom prinde oriunde veţi merge până când nu veţi mai avea ce să lăsaţi în urma voastră.

Tremuraţi, căci vă vom lua locul!

Pot să te întreb ceva?

Dacă nu pui întrebări, n-o să-ţi pună nici ţie nimeni, Celestina.

Ţi-a adus cineva bani până acum, Bărbate cu batic roşu?

Nu. Nimeni n-a venit niciodată la întâlnirea cu Bărbatul cu batic roşu. O dată au trimis poliţiştii. Nu le e frică de Desperado.

Le e frică de Mâna Neagră.

Mâna Neagră nu există.

Ai ars vreodată de-adevăratelea pe cineva? Tu eşti ăla care pune foc?

Nu. Nici măcar Bărbatul cu batic roşu nu poate să facă un foc de unul singur.

De ce au încercat să te-njunghie în spate? Pentru că port batic roşu.

Ce vor?

Să moară Desperado.

De ce?

Pentru că aduce poliţia în cartier. Şi Desperado moare?

A murit deja, Diamante.

Cine l-a omorât?

Mâna Neagră.

Păi dacă nu există Mâna Neagră…

Dictarea numărul treisprezece.

Stimate domnule.

Aţi declarat la poliţie că nu vă este frică de noi, şi faceţi foarte bine, pentru că nu vi se va clinti niciun fir de păr din cap. Desigur, asta doar dacă veţi duce dolarii aceia acolo unde v-am scris. În caz contrar, vom fi forţaţi s-o ucidem pe soţia dumneavoastră. E păcat de Dumnezeu, pentru că noi credeam că o iubiţi. Credeam că sunteţi un om de onoare şi că pentru dumneavoastră familia este pe primul loc, după Dumnezeu. Familia este foarte importantă. Dar, dacă pentru dumneavoastră banii sunt mai importanţi, va trebui să vă împăcaţi cu conştiinţa dumneavoastră. Noi atât avem de spus.

Mâna Neagră

Fratele american

Fratele american se naşte mort sau moare născându-se prea devreme. În seara de 23 august, chiriaşii se perpelesc de căldură pe acoperiş, iar băieţii sunt în stradă; Lena a rămas singură în apartament. După al nu ştiu câtelea Marş, jos de-aici că te-apuc de alea patru floace de păr de le ai în cap fir-ai să fii de gură spurcată şi curvă-mputită, Lena, care nu e genul care să se ia la ceartă cu o şleahtă de scorpii năduşite, n-a mai urcat de atunci pe acoperiş şi-şi petrece timpul în casă, cu gândul la munţii ei, ascultând muzică cu gramofonul dat la maximum şi trezind invidia celor care n-au gramofon şi nici n-or să aibă vreodată – adică, practic, toată lumea din jur. Însă Vita n-a profitat de absenţa ei ca să se-mprietenească cu fetele brutarului. S-a autoexclus de la jocurile puerile ale celor de vârsta ei, care, de altfel, nici n-au chemat-o, şi îşi

inventează ea altele, mai interesante. Ghemuită într-un colţ, printre cuştile iepurilor, freacă de tălpile zgâriate ale botinelor chibriturile furate din bucătărie şi le aruncă aprinse într-o găleată în care a turnat un ochi de alcool pur. Flăcările care se ridică nu sunt acelea banale, galbene, sau roşii, sau portocalii. Sunt de un albastru inefabil, dens şi profund cum e cerul înainte de răsăritul soarelui. Din curte, către care dau puţinele ferestre ale blocului, toate deschise, se ridică aburi de bucătărie, înjurături de soţi, ţipete de copii, muzica gramofonului şi strigăte ascuţite de femeie.

Dat fiind că pruncul trebuie să se nască peste mai bine de trei luni şi e doar un pic mai mare decât un ghem de lână, dat fiind că brutarul îşi snopeşte băiatul, în stradă e o bătaie, iar băieţii din cartier s-au urcat ca maimuţele pe scările de serviciu ca să-i asmuţă pe scandalagii, nimeni nu înţelege ce se-ntâmplă în apartamentul lui Agnello. Uriaşul Rocco se apără eroic de atacul a patru ucigaşi plătiţi: dă mai multe decât ia. Rezistenţa lui face senzaţie. Se apără cu pumnii şi cu şuturile şi, când e pe punctul de a capitula, ridică o bârnă de o tonă. O foloseşte ca pe un stilou – la care cei patru, în stare jalnică, o rup la fugă pe străduţă. Despre asta se va vorbi o săptămână, pentru că erau gealaţii lui Bongiorno şi nu s-a mai pomenit nimeni să le dea cu bârna-n cap gealaţilor lui Bongiorno. Într-un fel, strada asta le aparţine. Ca şi cum ar fi cumpărat-o.

La miezul nopţii, când Rocco se întoarce acasă şi se duce să-şi clătească nasul însângerat în lighean, nu-şi dă seama imediat că pe suprafaţa apei pluteşte ceva. La început se gândeşte chiar că i-a căzut nasul şi şi-l pipăie de mai multe ori până se convinge că, deşi lovit şi dureros, nasul e tot la locul lui. Aprinde lampa cu gaz şi-şi întoarce privirea când e prea târziu. Nu va putea uita niciodată oroarea aceea roşie care pluteşte în apa murdară din lighean. Mai întâi vomită pe podea, apoi trage perdeaua şi o zăreşte pe Lena pe jumătate dezbrăcată, ghemuită pe patul matrimonial, cu mâinile, gura, părul – şi toate

celelalte – îmbibate de sânge. Geme slab, ca un fel de mieunat. Tamponându-şi nasul cu degetele, urmărit pe scări de admiraţia inoportună a copiilor din cartier, Rocco dă fuga să-l cheme pe Agnello. Dar pentru fratele american e deja prea târziu.

Mai apoi, în jurul Lenei şi al pântecelui ei prea devreme despicat se adună femeile – aceleaşi başoalde care de dimineaţă scuipau în urma ei seminţe de dovleac – şi încep să curgă frenetic faşe, bandaje şi prosoape aruncate unul după altul, în încercarea vană de a opri hemoragia. Rocco, care a lucrat în abatorul de pe 42nd Street, rezistând la duhorile cele mai scârboase şi la măcelurile cele mai sângeroase, nu se poate abţine să nu-şi spună că în seara asta bucătăria pensiunii seamănă cu magazia în care el şi ceilalţi lucrători smulgeau maţe şi goleau carcasele animalelor. Cine ştie dacă în corpul unei femei nu sunt aceleaşi organe dezgustătoare cu care sunt înfundaţi boii, aceiaşi prapuri şi aceleaşi băşici umplute cu fiere amară. Cine ştie dacă va mai putea vreodată s-o privească pe Lena. Chiriaşii s-au retras deja pe acoperiş, pentru că treaba asta nu-i priveşte, iar băieţii pe scări, pentru că treaba asta îi priveşte chiar prea mult. Coca-Cola a sfătuit-o pe Vita să rămână în spatele perdelei şi să nu se amestece, aşa cum fac şi ceilalţi, dar ea, evident, nu-l ascultă şi-şi face loc cu coatele printre femei. Aşa că vede tot.

Lena are cămaşa de noapte strânsă sub buric şi picioarele desfăcute. Vecina i-a băgat înăuntru tubul de cauciuc cu care Lena udă ghivecele cu busuioc. Suflă prin el şi pe urmă aspiră şi îndreaptă tubul spre găleată. Tubul se colorează în roşu, iar găleata începe să se umple. Lena are o privire inexpresivă, înfiptă în tavan, de parcă ce se întâmplă acolo n-ar privi-o. Hai, frumoaso, ajută şi tu, împinge-l afară, îşi pierde răbdarea grasa, că, dacă-ţi rămâne înăuntru, faci infecţie şi mori. Vita se agaţă de perdea, înghite, nu se mişcă. Găleata dă pe dinafară de lichid dens, vâscos, deasupra căruia se-nvârt, agasante,

muştele de august. Dar ce să mai împingă afară, dacă fratele american a murit? Vita fixează găleata, tubul, picioarele întinse, sângele de pe saltea, rana deschisă. Care vasăzică, fratele e mort, acum trebuie să moară şi ea. Dacă Lena moare, Agnello o să se întoarcă la Dionisia, care nu poate să vină-n America din cauza bolii la ochi; iar Vita se gândeşte la mama ei în fiecare seară, şi-n fiecare dimineaţă, şi în orice moment. Atât de mult, că i se pare că trăieşte de două ori, în două lumi în acelaşi timp – cu Lena, Diamante şi băieţii în lumea întoarsă din Prince Street, ciudată de parc-ar fi în lună, şi pe uliţele familiare din Tufo, cu Dionisia. Lena îşi muşcă buzele, geme, tresare, se crispează, îi ia o veşnicie ca să moară. Vita închide ochii. Dumnezeu a mântuit-o, bunătatea lui e nesfârşită.

În umbra înăbuşită a scărilor, băieţii poştesc în tăcere o ţigară. Diamante nu-nţelege de ce, dintr-odată, par consternaţi. I se păruse că nici unuia dintre ei nu-i pasă de Lena. În rarele ocazii când vorbesc despre ea, discuţia se sfârşește mereu cu o replică deocheată. El nu şi-ar permite niciodată s-o jignească pe femeia lui unchiu', stăpâna casei care-i spală pantalonii şi-i găteşte macaroanele. Fără să mai punem la socoteală măslinele şi feliile de pâine pe care i le lasă sub pernă. Chiar dacă-i o stricată, el n-are nimic cu Lena şi continuă să scrie acasă că se-nţelege bine cu proprietara de şaptezeci de ani „aşa că s-a înfundat într-o mlaştină de minciuni. Îi pare rău că-i minte pe dragii şi iubiţii lui părinţi, dar n-are chef să se ducă în Cleveland din cauza Lenei. îl deranja când băieţii vorbeau despre ea în felul ăla. Dar poate că vorbele deocheate erau de fapt complimente, iar indiferenţa aceea grosolană şi un pic cam brutală e singurul mod în care băieţilor din cartier le este îngăduit să se îndrăgostească de o femeie. Taman când s-ar zice că trebuie să rămână înţepeniţi acolo toată noaptea, Rocco se scutură din amorţeală şi spune cu gravitate: Agne, şi cu chestia aia ce facem?

Botezul e scump şi înmormântarea şi mai şi. Chestia

n-a respirat niciodată, aşa că nici măcar nu se poate spune că s-a născut. Când moaşele fac avorturi, doar nu-i îngroapă, îi aruncă. Lui Agnello nu-i stă capul la asta. Tocmai a primit a doua scrisoare de şantaj. Nu vrea decât să i-o facă la loc pe femeia lui. Să nu mi-o omorâţi, le repetă el vecinelor, uscându-şi sudoarea care-i curge în ochi. Rămâne toată noaptea lângă Lena, care uneori pare conştientă, alteori e departe sau, oricum, străină, indiferentă la nenorocirea care s-a abătut peste ea, şi, ca s-o consoleze, îi repetă că or să aibă un alt copil, ea e atât de tânără, iar el se simte puternic ca un taur, şi-n fond are abia patruzeci de ani. Dar sunt vorbe, şoapte dulci ca un cântec de leagăn. În realitate, nici nu-i trece prin minte, aşa cum nu-i trecea nici înainte, iar data viitoare o să fie mai atent. Chiar dacă şi de data asta a fost atent şi nu înţelege ce n-a funcţionat. Trebuie să-l facem să dispară, în modul cel mai creştinesc posibil. Dumnezeu o să-nţeleagă. Coca-Cola consideră că misiunea îi revine lui şi ar vrea să se ocupe de ea în secret. Dar băieţii din Prince Street n-au secrete. Sunt uniţi precum paladinii împotriva întregii lumi. Geremia ia lopata, Coca-Cola – torţa, Rocco o să aleagă locul, aşa că el o să meargă înainte, aşa cum se cuvine. Diamante e nou, el n-are ce căuta, dar au totuşi o însărcinare şi pentru el. O să ducă Evanghelia. O să citească cuvintele potrivite în situaţii de felul ăsta, cu aceeaşi sârguinţă cu care le citeşte muncitorilor în crâşme poveşti cu criminali. Şi Vita are ceva de făcut. Trebuie să coasă chestia în şervetul brodat de la serviciul ăl bun.

Rămân toţi patru, tăcuţi, în picioare în jurul mesei, în timp ce ea umezeşte aţa şi încearcă să o bage în gaura invizibilă a acului. La lumina lămpii cu gaz, acum că e neted şi curat seamănă cu o păpuşă. Rocco vede în faţa ochilor chestia aceea roşie şi iar îi vine să vomite. Diamante observă că nasul lui cel frumos e umflat ca un castravete, probabil că nenorociţii ăia i l-au rupt. O să se răzbune el. Rocco nu poate să lase nepedepsită o jignire. Ucigaşii Mâinii Negre au venit să-l pedepsească pentru că

se preface că el e Mâna Neagră? Vita se mişcă încet şi nesigur, îi tremură mâna, iar cusătura iese strâmbă pe marginea şervetului. Vreau să vin şi eu cu voi, îi anunţă, în timp ce Rocco pune şervetul într-o cutie pe care o sigilează cu sfoară. Răspunsul e plictisit şi laconic: Nici nu se pune problema.

Pe drum, niciunul dintre băieţi nu scoate o vorbă. Rocco ţine cutia la piept, de parcă ar duce un cadou cuiva. Coboară pe Bowery în şir indian, ca într-un cortegiu. Rocco înainte, mare, impozant, cu nasul care încă-i mai sângerează, apoi Geremia, muşcându-şi mustăţile rare în formă de periuţă de dinţi, pe urmă Coca-Cola, mestecând chewing gum cu aşa o îndârjire, că-l dor măselele, iar la urmă Diamante, mic, zvelt, nerăbdător, convins că în noaptea asta se va întâmpla o catastrofă. E o noapte de august, toată lumea e pe străzi, careva îi salută. Nu răspund. Au o misiune. Traversează străzi, străzi, străzi. Cu cât se apropie mai mult de vârful insulei, cu atât oraşul devine mai mizer, mai dărăpănat, mai haotic. Nu e greu de-nţeles că abacul, şi nu alfabetul, e cheia oraşului ăstuia, dacă nu chiar a întregii ţări. Străzile n-au nume, ci numere. Birjele au numere, cvartalele, clădirile, tramvaiele cu cai au numere. E simplu: cu cât cresc numerele, cartierul e mai spălat, iar cine locuieşte acolo a avut succes în viaţă. Cu cât scad, cu atât contează mai puţin, iar cine locuieşte pe străzile cu numere mici valorează zero. Noi suntem chiar pe ultima treaptă: stăm pe străzile de sub nivelul zero.

Către râu, oraşul devine un labirint de fabrici şi depozite. Traficul scade, lampioanele – toate ciuruite de pietre – sunt stinse. Se-ndreaptă spre promontorii, în zona scurgerilor, pentru că Rocco s-a gândit la East River. Ideea era să dea drumul cutiei în flăcări pe apă. A luat cu el sticla de petrol, chibriturile şi un buchet de flori ofilite luate de pe primul altar pe care l-a găsit pe drum. Acum câţiva ani, într-o revistă, Rocco a descoperit că indienii împing cadavrele pe apă, aprind o lumânare, împrăştie

petale, cântă în timp ce morţii, arzând pe rugul purificării, sunt purtaţi de curent spre reunificarea cu marele spirit. Citind, i se părea o ceremonie foarte poetică. Dar râul din New York e o hazna care duhneşte, pe apă plutesc în derivă sticle, şoareci morţi, fecale şi coji de pepene. Băieţii nu vor să-l arunce pe fratele american printre gunoaie.

De ce nu-l îngropăm pe şantierul de la metrou? propune Geremia. I-a rămas dorul să se-ntoarcă acolo, pe şantierul unde n-au mai avut nevoie de el. A săpat tone întregi de pământ, de-a lungul liniei care urmează să străbată tot oraşul, scurgându-se pe sub suprafaţa lui ca o venă pe sub piele. În curând, pe acolo vor trece trenurile. Or să pună faianţă albă pe pereţii din staţii şi o să fie totul alb ca la spital. N-o să fie niciodată un loc prea frumos şi n-or să fie nici flori, dar cu siguranţă că pe acolo va trece lume multă, iar copilul n-o să fie niciodată singur. Eu s-ssunt de acord, zice Coca-Cola. Şi eu, zice Diamante. Dar Rocco, când o muri, vrea să fie ars: îi e prea frică să nu se trezească cumva, pe întuneric. Noaptea, când cearşaful i se lipeşte pe faţă, se trezeşte brusc, convins că a murit. Nu, să ne-ntoarcem către gară – le spune el băieţilor –, am o idee şi mai bună.

În oraşul acesta, totul pare în curs de demolare – sau de construcţie. Ca după o inundaţie sau un cutremur. Oriunde te uiţi – schele, jgheaburi, schelete de fier înalte cât treizeci de etaje, macarale, plăci de lemn, pasarele, tunele, găuri, prăpăstii adânci de cincizeci de metri, de unde ziua se aud pocnituri, lovituri de târnăcop şi voci îndepărtate, înăbuşite, de oameni, iar noaptea – muzica ţiuitoare a vântului care suflă printre tuburile de fier şi printre table. Totul stă să cadă şi totul e nou. Sunt case centenare şi altele născute ieri şi încă nelocuite. În oraşul acesta se construiesc de toate: căi ferate, hoteluri, bănci, biserici. Pe Seventh Avenue, între 42nd Street şi 43rd Street, e în construcţie zgârie-nori-ul New York Times. Va fi cel mai incredibil zgârie-nori din oraş, trei sute şaptezeci şi cinci de picioare – al doilea edificiu ca înălţime, după

Park Row Building. Mai înalt ca Manhattan Life Insurance Building, care măsoară doar trei sute patruzeci şi opt de picioare, mai înalt ca Pulitzer – trei sute nouă, decât Flatiron, care nu ajunge la trei sute, şi decât Biserica Sfintei Treimi, care se opreşte la numai două sute nouăzeci şi şase. O să-l ducem la ultimul etaj. Fratele american o să se uite la oraş de sus şi-o să scuipe pe el. E o idee grandioasă, aprobată instantaneu.

Entuziasmul face să le crească aripi la picioare. Parcurg în fugă Seventh Avenue. Aproape pe nerăsuflate. Din păcate, nu ajung niciodată prin partea asta a oraşului, aşa că nu ştiu că blocul e aproape gata: anul următor, în aprilie, se vor deschide birourile. Au pus deja lifturile, lipsesc numai geamurile la ferestre. Blocul are un turn pătrat cu o prăjină în vârf. Dar ca să poţi s-o vezi trebuie să-ţi strâmbi gâtul. Aproape că-ţi pierzi echilibrul şi ameţeşti. Tumul nu e terminat. Schelele îl înconjoară ca o platoşă de fier. Scările urcă drepte până la cer. Par nesigure, instabile, sprijinite pe aer ca firele unei pânze de păianjen. O să murim, comentează Geremia. Hai să murim, zice Rocco. Constatarea nu trezeşte nici măcar un fior. Numai bătrânilor le e frică de moarte.

Sar, unul după altul, peste gardul şantierului. Au violat deja zeci de şantiere ca să fure bare, cărbuni, carne de friptură sau conserve de peşte, aşa că ştiu să se ferească de sârma ghimpată. Diamante, care vrea să scape o dată pentru totdeauna de porecla Celestina, se caţără primul pe sârmă şi e primul care sare jos în praf, în faţa ziarului *New York Times*, care-l respinge cu paginile lui pline de cuvinte necunoscute. Gardienii joacă cărţi în ghereta de la poartă şi, chiar dacă ţin uşa deschisă ca să intre aerul, nu-i observă atunci când cei patru, agili, inconsistenţi ca nişte umbre, se reped pe scările care leagă diferitele etaje de schele şi se urcă pe barele de fier. Sunt la înălţimea etajului al treilea şi Diamante deja se apleacă să vadă prin găurile ferestrelor, închipuindu-şi că vede birourile redactorilor cronicii negre, în cămăşi şi cu

creionul după ureche, şi tocmai atunci se aude un câine lătrând cu insistenţă agasantă. Geremia îi atrage atenţia lui Rocco. Ce-i de făcut? N-o putem lăsa acolo. Atârnată de sârma aflată la mai bine de doi metri stă Vita, care se vede perfect în lumina felinarelor de pe şantier. Fusta lungă, roşie i s-a prins în sârma ghimpată şi nu poate să sară jos în stradă sau să se mişte în vreun fel. Of, Cristoase. Din ghereta paznicilor se aude un ordin răguşit dat câinelui să tacă dracului din gură. Vita mişcă gardul. Degeaba. Sârma ghimpată i s-a răsucit în jurul piciorului, a rupt stofa şi a încătuşat gamba.

Băieţii nu se mişcă. Se iţesc peste margine. Ce situaţie tâmpită! Dacă-i găsesc la ora asta în clădirea cea mai preţioasă din oraş, cu cutia şi cu ce-i înăuntru, îi trimit garantat la Children's Court. Şi asta numai din cauza Vitei. Rocco a fost deja la casa de corecţie unde Children's Court îi trimite pe *badboys* din cartier şi nu vrea să se mai întoarcă acolo. Îi pasează cutia lui Diamante şi coboară. E aşa de uşoară cutia. Parc-ar fi goală. Poate chiar aşa şi este, înăuntru nu-i nimic. Cât de puţin cântăreşte un lucru nenăscut. Cu mersul lui legănat, fără grabă, Rocco străbate din nou terenul deschis. Cu braţele atârnând pe lângă şolduri. La cât e de mare, te duce cu gândul la un urs ridicat pe labele dinapoi. Când o aşază pe pământ, Vita e în chiloţi, pentru că tot ce-a mai rămas din fustă e o zdreanţă prinsă în sârma ghimpată ca un steag. Diamante se gândeşte că gardienii or să-l vadă şi or să-i prindă. În fond, lui nu-i pasă. N-a urcat niciodată pe un zgârie-nori şi vrea s-o facă. Chiar dacă de pe schele. Băieţii n-au mai văzut niciodată o femeie în chiloţi, pentru că până acum le-au avut prea în grabă şi de fiecare dată pe-ntuneric, aşa că n-au avut cum să le studieze lenjeria intimă; prin urmare, sunt distraţi în timp ce se urcă pe bârnele de fier: albeaţa dantelei străluceşte în umbră. Mai bine aşa. Să nu vă-ntoarceţi niciodată. Nu vă uitaţi în jos. Oraşul ar părea ireal, pictat pe fundul unei cutii, iar distanţele înşelătoare. Cerul, în mod fals mai aproape. Urcă, urcă şi se întreabă

ce se ascunde sub perdeaua aceea diafană de pânză.

Evanghelia Lenei e jerpelită, cu paginile şterse şi pătată de sos, iar jumătate din pagini lipsesc, în casă nu sunt cărţi, iar când chiriaşii trebuie să fugă la baie de urgenţă, nu găsesc altceva mai bun cu care să se şteargă. Lena nu şi-a dat niciodată seama, pentru că nu ştie să citească, aşa că se mulţumeşte să-şi ţină Biblia sub pernă. O foaie smulsă o desprinde pe alta, încât acum a mai rămas numai *Prologul* lui Ioan, care nu e tocmai potrivit pentru înmormântarea unui copil. În cazul în care asta e o înmormântare, iar chestia aia roşie-i un copil, şi nu cumva mai degrabă o greşeală sau un păcat. „Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre lumină”, citeşte Diamante, cu intonaţia cea mai solemnă de care e în stare „ca toţi să vadă – pardon, să creadă, nu se vede bine –, ca toţi să creadă prin El. În lume era şi lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut”. Geremia îşi muşcă mustăţile-n formă de periuţă de dinţi, apucă ţeava de fier şi, pentru o clipă, se leagănă cu picioarele în gol. Se simte emoţionat, de parcă ar fi pe punctul să-şi ia zborul. Urcuşul nu l-a obosit. Înălţimea îl îmbată. Nu mai vrea să lucreze sub pământ. Vrea să lucreze aici, sus, aproape de Dumnezeu şi de nori. Acum ştie că în America nu poţi să suferi de rău de înălţime, altfel te trezeşti sub talpa tuturor. În iad. Coca-Cola a rămas la chiloţeii de dantelă ai soră-sii. Se masturbează cu gândul la ea. O fi având ea nouă ani, dar e aşa de drăguţă, că-l apucă durerea de cap. Vita se uită când la oraşul care pare că vibrează acolo jos, când la cutia pe care Rocco o ţine ridicată la piept, ca un ministrant care duce cutia milei. Unde se duc morţii? E adevărat că în toate nopţile fără lună mişună printre cei vii, bat pe la porţi, intră-n paturi şi încearcă să se răzbune pentru nedreptăţile care le-au fost făcute? Da’ fratele american a suferit vreo nedreptate? Ea i-a dorit moartea în fiecare zi, pentru că, dacă lui Agnello i s-ar fi născut un copil american, nu s-ar fi în tors niciodată la Dionisia – şi, într-adevăr, a murit. O să vină s-o caute? Aşa mic cum e în

noaptea asta sau mare ca fantomele? câţi ani au fantomele? „întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu l-au primit. Şi celor câţi L-au primit, le-a dat puteri să se facă fii ai lui Dumnezeu”. Apoi Diamante se întrerupe şi nu mai poate să continue, pentru că vântul mişcă mereu torta lui Nicola. G-g-grăbeşte-te, Diamă, n-avem t-t-timp. Rândurilese-ncrucişează, se suprapun. Poate că nu se termină aşa, dar Diamante rosteşte răspicat: „Nimeni nu L-a văzut vreodată pe Dumnezeu”.

„Amin”, spune Rocco, „Amin”, repetă băieţii, făcându-şi semnul crucii. În vârful turnului, vântul e aşa de puternic că dacă nu te ţii bine de suporţi, zbori. Într-o zi, aici sus vor fi birourile direcţiunii, iar oamenii care au să stea aici au să conducă lumea. Şi fratele american o să conducă lumea, dar ei n-or să ştie asta. De aici, de sus, oraşul pare amintirea unui vis, iar luminile – picături de ploaie în spatele ferestrei unui tren, în aprilie 1904, pe prăjina din vârful turnului va flutura steagul american, dar pe 23 august 1903, în vârful turnului suntem noi, şi-o să vă daţi seama. Cine n-are ochi să ne vadă să crape şi s-o mierlească; cine vrea să ne vadă morţi şi-n pârnaie să crape şi să moară. Băieţii ar avea chef să cânte, dar nu le vin în minte decât cântecele lui Enrico Caruso. O fi un sacrilegiu? Da’ de unde, umblă zvonul că la toamnă şi Enrico Caruso o să vină-n America să-şi caute norocul şi-o să auziţi şi voi cântecele lui. Cântă-n cor, în gura mare, *E lucevan le stelle, mi cădea tra le braccia, o doici baci o languide carezze*[9] – chiar dacă nu-şi amintesc cuvintele şi fiecare brodează strofele cum se pricepe. Aici, sus, stele sunt cu miile, dar nu strălucesc deloc, par prăfuite. Rocco varsă sticla de petrol în cutie. O închide la loc. Fiecare vrea să aprindă el focul, dar până la urmă privilegiul îi revine lui Coca-Cola, în calitate de frate ratat şi, oricum, de rudă de două ori. Vântul stinge, unul după altul, toate chibriturile. Noroc că Vita le-a adus pe ale ei. Răstoarnă

9 „Și străluceau stelele, îmi cădea-n brațe, ah, dulci sărutări, ah, tandre dezmierdări.“

sticla cu alcool peste cutia de carton. Primul lor foc o să fie albastru. Flacăra izbucneşte pe capac, îl îmbrăţişează, îl înveleşte, dar nu prinde: pentru o clipă, cutia e învăluită în albastru, neatinsă. Apoi începe să se boţească. Se înnegreşte. Scârţâie. Se afundă. Se lichefiază. Diamante îşi acoperă gura cu mâna. Focul miroase urât. Vântul le suflă băieţilor flăcările în faţă, în păr, pe cămăşi. Vita prinde scânteile, se uită la ele cum îi agonizează în palmă. Focul zboară. El zboară. Toţi zburăm. Patru sute de picioare de la pământ. *E lucevan le stelle*. Parcă le-ai atinge. Nimic nu cade înapoi. Pur şi simplu, dispare. Pa.

Geremia trece vârful pantofului peste cenuşă, o calcă, o striveşte, o face una cu pământul, meticulos, aproape mângâind-o. Băieţii rămân absorbiţi, fixând cerul la care a zburat fratele american nenăscut. Dacă Diamante i-ar crede în stare de aşa ceva, ar zice că sunt emoţionaţi.

Deodată, din interiorul clădirii, vocile paznicilor ajung până la ei, ca o rafală de vânt. Făcliile desenează un con de lumină pe bârnele de oţel şi pe ţevile de fier, acolo unde plăcile de lemn se întrerup – pe schele, pe stelele prăfuite – iar apoi se îndreaptă către ei. Câinii latră. Cine-i acolo? E cineva sus? Hei, voi de acolo, pe unde dracu' aţi suit? lătrăturile câinilor se îndepărtează, duse de vânt. Hai valea, toată lumea repede jos, fiecare e pe cont propriu, ne vedem acasă. Nu, mai întâi trebuie să-i dăm un nume, altfel n-ajunge-n Rai, protestează Vita. Îi clănţănesc dinţii din cauza frigului de la înălţimea de patru sute de picioare, a sentimentului de vinovăţie şi a emoţiei din noaptea asta. Voia să moară copilul – da, dar în somn, ca atâţia alţi nounăscuţi care, aşa deodată, fără ca medicii să poată da vreo explicaţie, se hotărăsc să nu rămână şi se-ntorc de unde au venit. Voia ca Lena să moară – dar nu încă, pentru că mai are atâtea lucruri s-o înveţe, şi, oricum, nu aşa. Îi vine să facă pipi şi de-abia se mai ţine. Îşi ţine de mult picioarele încrucişate şi muşchii încordaţi. Dar picioarele-i tremură şi, tot încercând să se abţină, o durere acută îi străbate partea de jos a stomacului. Ar fi ridicol şi umilitor să facă

pe ea taman atunci când fratele american zboară la stelele umbrite de lumini, scuipând peste oraş, iar trupa de băieţi i-a dat voie să asiste la o ceremonie secretă. Câinii se apropie, iar numele pentru botezul făcut la repezeală tot nu le vine-n cap. Nu se gândiseră la asta până acum. Nici măcar nu-şi dăduseră seama de copil până acum, iar dacă Agnello nu i-ar fi invitat să bea în cinstea viitorului său fiu american, nici acum n-ar fi ştiut de el. Lena e atât de subţire, încât, în ciuda sarcinii, încă i se mai vedeau vertebrele prin rochie. O să-l numim Copil, taie scurt Rocco. Numele e aprobat cu un gest din cap, colectiv. Noapte bună, ciao, Copil.

Se vede că paznicii au desfăcut zgărzile câinilor, pentru că mârâitul lor se aude foarte aproape. Coca-Cola stinge făclia. Alunecă jos pe stâlpi, lovindu-se şi împingându-se, în bezna nemişcată şi fără formă. Altă cale nu există, pentru că paznicii le aţin calea la scări. Metalul le arde mâinile. Plăcile de lemn se-nţepenesc. Stâlpii sunt de foc. Să coboare, dar până unde? Picioarele calcă-n gol. Pielea mâinilor ia foc, din pantaloni sar scântei la frecarea cu stâlpii. Sute de metri de întuneric, lumini, vânt, orbite goale de ferestre, camere pustii, ferestre, ferestre, ferestre. Schelele nu duc nicăieri. Faţada a fost terminată până la etajul treizeci şi cinci. La un moment dat, sub Diamante se deschide hăul. O fi luat-o pe partea greşită. A ajuns prea în dreapta. Jos, pe stradă, trec trăsuri. Caii sunt mai mici decât degetul lui mic. Diamante e gata să izbucnească-n lacrimi. Aşa păţeşti dacă scrii scrisori pentru Bărbatul cu batic roşu. Spune-mi cu cine te-nsoţeşti, ca să-ţi spun cine eşti. Bună ziua ţi-am dat, belea mi-am căpătat. Acum or să-l aresteze, or să-l dea în judecată şi or să-l expulzeze din America – a avut o ocazie şi a ratat-o. Pe-acolo, strigă Nicola. Se-nghesuie pe scândura subţire care duce spre tubul de scurgere a varului, în fund, în întuneric. Gardienii strigă, sunt iarăşi pe urmele lor, se vede că lifturile deja funcţionează, se aud labele câinilor, Copil a venit prea repede, or pisica grăbită

naşte pisoii orbi, se simte miros de var şi e o căldură îmbâcsită, tubul de scurgere al unui zgârie-nori încă nenăscut e un tunel din ce în ce mai îngust, cu pereţii tot mai strâmţi, umed, moale şi lipicios, chestia roşie pluteşte în lighean, Lena se face ghem pe pat cu pântecele sfârtecat şi nimeni nu L-a văzut vreodată pe Dumnezeu. $

Biblia ruptă alunecă de la pieptul agitat al lui Diamante. Nu ştie de ce, dar în noaptea asta i se pare că şi-a salutat cel de-al şaselea frate mort fără să fi avut dreptul să crească, să devină cineva, şi-i vine să plângă. Tubul de scurgere pentru var e un cilindru puţin mai lat de un metru. În cauciuc sunt mai multe articulaţii una după alta, la distanţă fixă. Să tot aibă o sută de metri. Nu i-a văzut pe băieţi când s-au aruncat înăuntru. Trebuie să intre cu picioarele înainte? Sau cu capul? Să se ţină de articulaţie şi să coboare încet, sau să se arunce cu corpul înţepenit, ca pe toboganul de la bâlci? Diamante a rămas ultimul şi câinele îl muşcă de picior. Colţii pătrund în carne, ca o cursă în pulpa şoarecelui neatent. Încearcă să se desprindă agitând piciorul, dar menghina se strânge şi mai tare. Se prinde de pantalonii lui Rocco, ca să nu-i vină ideea să-l abandoneze acolo sus. Ajută-mă, ajută-mă, se trezeşte implorând. Cu o voce de copil, rugătoare, pe care aproape că nu şi-o recunoaşte. Într-adevăr, e a Celestinei. Rocco se agaţă de marginea tubului, pufnind plictisit. îl prinde de un braţ şi-l ridică, cu aceeaşi uşurinţă cu care ar ridica de jos o batistă. Intră, îi spune, vârându-l în gaură. Apoi, în timp ce Diamante ţipă să nu-l lase, îl ţine de călcâi cu o singură mână, cu cealaltă ia câinele de cap şi-i bagă degetele în ochi până când animalul îi dă drumul şi cade-n întuneric. Rocco, la rândul său, îi dă drumul şi Diamante alunecă cu capul înainte. Nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu, dar Diamante l-a văzut în noaptea asta pe Rocco. Ce puternic e, şi ce curajos! Ce n-ar da să-i fie prieten! L-a scăpat de câine, de paznici şi de Children’s Court, chiar dacă Diamante i-a spus deja că nu mai vrea să scrie scrisorile Bărbatului cu batic roşu. Şi toate astea

Rocco le-a făcut stând în echilibru în întuneric, mare, greoi cum e şi, pe deasupra, împovărat de greutatea unei fete grăsuţe de nouă ani. Pentru că Rocco a luat-o pe Vita în braţe; aşa cum era, în chiloţi, cu botinele dezlegate şi dezorientată, nu cobora destul de repede. Tubul se îngustează. Diamante îşi zgârie mâinile la îmbinări, se blochează, se zbate, se eliberează, cade din nou pe pantă, se loveşte, se izbeşte de pereţii de cauciuc. Nu se teme nicio clipă că o să-şi rupă ceva. Rocco n-o să permită una ca asta. Undeva, la capăt, trebuie să fie un loc primitor.

Rocco vede în continuare chestia aia roşie, şi tot ar vrea s-o uite. Îşi ascunde faţa în părul Vitei. Vita îl strânge cu gleznele de şale şi cu braţele de gât. Tremură de parcă ar plânge, dar nu plânge. N-o să arate niciodată atâta slăbiciune, niciodată, niciodată, niciodată. Rocco alunecă pe tub, haina i se hârşâie de pereţi, picioarele frânează la îmbinări, tubul se mişcă. Diamante se gândeşte că e de necrezut cât de bun poate să fie un dur. El i-a spus să nu vină cu noi, dar ea tot a vrut să vină, deşi nimeni nu-l contrazice pe Rocco – sau, dacă o face, ajunge să regrete. Ba mai mult. Când Vita nu se mai poate abţine şi-şi goleşte vezica pe cămaşa lui, Rocco nu se enervează, nu înjură, nici măcar n-o ia peste picior aşa cum ar merita şi cum Diamante însuşi ar face, în locul lui. Se preface că nu-şi dă seama că chiloţii fetei sunt uzi, la fel cum e şi singura lui cămaşă bună. N-o lasă jos nici când cad amândoi în containerul cu var şi se scufundă într-o pastă moale care parc-ar fi noroi. Se ridică şi continuă s-o ţină în braţe. Îşi înlănţuie în jurul feselor ei braţele mari pe care nu ştie unde să le ţină şi care-l încurcă mereu. Şi o duce, aşa udă cum e, printre găurile de pe şantier, pe tăpşanul iluminat de felinare, peste gard, prin sârma ghimpată, şi apoi, mergând cu pasul lui inconfundabil, legănat, zeci de cvartale prin oraşul tot mai puţin măreţ, tot mai slab iluminat – străzile 30, 20, 10,0 – până acasă.

Vita continuă să se ţină strâns de Rocco, cu gleznele încrucişate la spatele şi lui braţele în jurul gâtului. Dar şi-a

pus capul pe umărul lui şi probabil a adormit. Diamante, îndurerat şi distrus din cauza muşcăturii câinelui, a izbiturilor din timpul coborârii, şchiopătează alături de acest uriaş Sfânt Cristofor; nu-şi poate desprinde privirile de la picioarele goale ale Vitei, acoperite de o crustă de var, şi de la pata de pe cămaşă. Cercul întunecat de pe cămaşa lui Rocco parcă ar fi o stemă a unei aristocraţii din care el nu face parte. Rocco vede chestia aia roşie şi părul negru al Vitei. Din când în când se întoarce şi aruncă o privire îngândurată spre însoţitorul său şchiop. Diamante îl intimidează puţin, pentru că citeşte ziarele, are ochii aşa de limpezi şi de albaştri şi ştie o sumedenie de poveşti de care el n-are habar. Ştii să păstrezi un secret? îl întreabă când ajung la primele clădiri de pe Prince Street. L-am păstrat deja, răspunde Diamante. Şi nu le spui nimic lui unchiu' Agnello şi băieţilor? Doar ştii bine că nu, Desperado. Eu nu prea le-nţeleg pe femei, spune Rocco, aruncând o privire neîncrezătoare spre Vita, care însă nu se mişcă, cu capul sprijinit pe umărul său. Copilul n-a ieşit de unul singur, l-a scos afară ea. Cine? şoptește Diamante, care în noaptea asta şi-a pierdut complet simţul orientării şi s-a aruncat cu capul înainte în întuneric ca să urmărească sensul unor lucruri care-i scapă şi pe care poate că nici nu le ştie. Lena, răspunde Rocco, oprindu-se ca să-şi scoată din gură un fir de păr lung şi negru. Cred că a-nnebunit de tot. Să stai departe de ea.

Fratele geamăn al lui James Earl Jones

Când m-am întors la Roma, am scotocit printre hârtiile tatălui meu. Erau păstrate într-o dezordine voită, în două dulapuri de metal, în casa din care plecaserăm cu mulţi ani în urmă. Erau vrafuri de dosare colorate, cutii de pantofi pline ochi cu foi, hârtie velină, ziare descompletate, pagini dactilografiate, manuscrise. Speram că scrisese şi despre America. Speram că, odată cu trecerea anilor, se împăcase cu părintele său autoritar şi că dorise să-i scrie povestea. Acceptând ideea că băieţelul de doisprezece ani era acelaşi bărbat care, după ce-i inoculase pasiunea

pentru povestiri, încercase să-l împiedice să creadă în ele şi să trăiască prin ele. Voia ca el să se facă medic, iar tata îl dezamăgise. A murit când Roberto avea doar douăzeci şi patru de ani. Nu avuseseră timp să se cunoască cu adevărat. Şi nici tata şi cu mine n-am avut. Pe 1 noiembrie 1989 – cu patru zile înainte de a muri – arătând din nou interes pentru familia sa, Roberto a organizat o petrecere; a numit-o sărbătoarea celor din neamul Mazzucco. I-a adunat pe toţi supravieţuitorii. Erau puţini, vreo zece. Eu eram cea mai tânără. Ziua aceea a dobândit, în ciuda intenţiilor sale festive – semnificaţia unei ceremonii funebre, a unui testament deschis în prezenţa fantomelor. După aceea am înţeles că ştia. Tata avea un har despre care nu vorbea cu plăcere şi care nu ştia de unde-i venise. Vedea ceea ce ceilalţi ignorau. Simţea când se întâmplau lucruri, simţea obiectele mişcându-se, viaţa fremătând – cele mai mici modificări în intervalele de timp.

Dar printre hârtiile lui n-am găsit nimic. Numai câteva rânduri, publicate într-o povestire autobiografică din 1979, *îndrăgita armă a jandarmilor*, despre relaţia tatălui său cu autoritatea constituită. Introducerea trecea în revistă neşansele bunicului pietrar, plecarea lui Diamante în America, moartea prin malnutriţie a unchilor săi. „Devoraţi de o foame de nestăvilit, zdrenţăroşi şi lăsaţi în voia sorţii, de îndată ce scăpau de sub controlul părinţilor îndureraţi şi descurajaţi înghiţeau moloz, bucăţi de pământ, cărbuni. De aici până la boala incurabilă, până la distrugerea intestinelor, nu mai era decât un pas. Iar toate astea nu se întâmplau în India sau în Evul Mediu, ci în anii ’90, nu departe de Roma. Unii îşi construiau deja vile în afara oraşului, alţii mergeau la Paris în fiecare an sau vorbeau despre destinul imperial al naţiunii”. Aşadar, nimic mai mult de atât, şi, oricum, e mult mai puţin decât ce-mi povestise. Mi-am zis că, poate, proiectul nu se concretizase, dar el poate că făcuse cercetări în arhivele de la Tufo. Poate că adunase documente preţioase, pusese cap la cap fragmente disparate de amintiri. Era istoric.

Mulţi îl numeau Cato, dar una dintre poreclele sale preferate era Profesorul. Mă înşelam.

Am găsit doar câteva scrisori ale fratelui tatălui său, Leonardo, care plecase în Australia; îi scrisese o serie de anecdote spumoase despre bunica şi bunicul lui, despre copilăria sa şi a lui Diamante, însă pe tata îl interesau anii ’20: păstrase scrisorile lui Leonardo către Diamante pentru că voia să îngrijească un volum despre represiunea feroce a Senussilor în Libia, văzută de un jandarm proletar, care între foame şi stat alesese statul, cu tot ceea ce comporta alegerea sa. N-a apucat să facă nici asta.

Am găsit un arbore genealogic lipsit de rădăcini, cu frunzele uscate la nivelul generaţiei noastre. Am mai găsit şi toată corespondenţa, oarecum plictisitoare, cu un erudit de la Torino care se numea Mazzucco şi care-i demonstra într-o lungă dizertaţie – susţinută cu probe – originea piemonteză a numelui său. Ceea ce confirma informaţiile tatălui meu, care la Roma se simţise mereu în locul nepotrivit.

Un alt erudit, padovan, susţinea că Mazzucco este un cuvânt de origine venetă. Marin Sanudo, la 1500, vorbeşte despre Morbul lui Mazzucco. Era o boală de cap. O boală mortală.

Tatăl meu suferea de cald. Vara purta adesea pantaloni scurţi şi pantofi de pânză cu şosete scurte, pe gleznă. Era înalt, masiv, cu pielea deschisă la culoare, bătând în roz. Mulţi îl luau drept neamţ, iar lui, nu ştiu de ce, îi făcea plăcere. Poate pentru că el asocia cuvântului „german” ideea de claritate, rectitudine şi rigoare. Amândurora ne plăcea să părem ceea ce nu suntem. În călătoriile mele, m-am dat drept turcoaică, evreică, persană, franţuzoaică, arăboaică. Şi nu neapărat femeie. Lucrul cel mai surprinzător e că lumea m-a crezut întotdeauna. În unele cazuri nici măcar n-am ales eu ce să fiu: semănăm, şi asta era de ajuns. La aeroportul Tegel, la Berlin, în ianuarie 2000, am fost oprită de poliţia de frontieră pentru că eram suspectă de a fi o teroristă de

origine palestiniană. De-a lungul unei interminabile jumătăţi de oră, paşaportul meu italienesc a fost considerat fals. Adevărul este că atât eu, cât şi Roberto avem evidente trăsături sarazine. Ba chiar mai mult. Se spune că fiecare dintre noi are un frate geamăn, pe undeva prin lume. Deseori nu ne este dat să-l întâlnim, nici să-l cunoaştem sau să aflăm ceva despre el. Dar eu l-am găsit pe fratele geamăn al lui Roberto. Este James Earl Jones, un actor formidabil, cu un glas puternic şi cu un zâmbet de om bun. E un afro-american.

Aproape de Biella, în Prealpii Piemontezi, unde se practică industria lânii, se află un sătuc fantomatic. În 1960 număra o sută patruzeci şi doi de locuitori, pentru ca apoi să dispară în recensămintele provinciilor italiene. Devenise nesemnificativ. Este o fracţiune a localităţii Trivero, numită Mazzucco. Acolo a făcut tatăl meu ultima sa călătorie. Era octombrie 1989. Urma să moară pe neaşteptate, la douăzeci de zile după aceea. Ultimele imagini cu el care au rămas sunt tremurate, luate cu un aparat de filmat super 8. Aparatul îl filmează pe Roberto – înalt, masiv, cu părul des, grizonant şi cu ochelari de plastic transparent. Poartă pantaloni de catifea maro, un pulover roşu şi geaca descheiată. Zâmbetul lui e timid şi vulnerabil. Stă sprijinit de panoul de semnalizare care indică satul Mazzucco. E ceaţă, dar el e mulţumit. A găsit ceea ce căuta. Crede că a ajuns în locul în care a început totul.

Mâna Neagră

Când Diamante le-a povestit copiilor săi despre America, iar ei mi-au povestit mie, cu variante şi nuanţe care ţineau de caracterul povestitorului (ingenuu şi terorizat, unchiul Amedeo, ironic şi amuzat, tata), Mâna Neagră îşi făcea sinistra apariţie în istorie încă din prima noapte petrecută la pensiunea lui Agnello. Cu trecerea timpului, din noaptea aceea se evaporase duhoarea de staul şi rămăseseră numai un îngrijorător sentiment de dezorientare şi convingerea înspăimântătoare că se află în

puterea unor forţe superioare, negative şi ostile. Diamante se trezise brusc în toiul nopţii, într-o casă necunoscută, în care era complet lipsit de apărare. Da, atunci a auzit vorbindu-se pentru prima dată despre Mâna Neagră. El stătea strivit de perete, iar pungaşii povesteau că pe şantierul de la metrou fusese găsit un băiat făcut bucăţele. Şi tatăl acelui copil primise scrisoarea cu mâna neagră pusă pe un pumnal. Diamante nu înţelesese despre ce vorbeau.

I-a fost suficientă o zi. Pe 15 aprilie, la numărul 743 din Elizabeth Street – la câteva străzi de pensiunea lui Agnello – s-a descoperit într-un butoi cadavrul unui bărbat cu gâtul tăiat de la un capăt la celălalt şi cu capul aproape desprins de optsprezece lovituri de cuţit. *New York Times* ajunsese să numească Prince Street „the Black Hand block”. Între 1900 şi 1910, fiecare *saloon* sau restaurant italienesc era, probabil, un loc de întâlnire pentru şantajiști, răpitori de copii, fabricanţi de dolari falşi, hoţi, escroci şi vânzători de bilete de loterie false: nefericitul câştigător era imediat uşurat de câştig şi, adesea, ucis. „Prince Street”, a declarat după mulţi ani la poliţie tatăl unui copil răpit, „e plină de oamenii Mâinii Negre: practic, sunt în fiecare casă”. Nu că locul spre care se îndrepta Diamante, Ohio, ar fi fost mai liniştit (între Cleveland, Ravenna, Accron şi Youngstown se adunase o colonie apreciabilă de italieni din Mintumo). Numai la Ravenna, în primii ani ai secolului, se înregistrau zeci de omucideri. Morţii aveau nume de familie italieneşti. La New York, în Mulberry Bend, pe 4 iulie, două sute de italieni încrâncenaţi au atacat şi aproape că au linşat un medic care voia să ducă la Bellevue un băiat de cincisprezece ani rănit de un glonţ rătăcit. Pe 7 ale aceleiaşi luni, când poliţiştii s-au dus să aresteze un tâlhar, tinerii din cartier i-au atacat, iar în urma luptei, purtată cu lovituri de stilet, cu brice, cuţite şi cleşti de gheaţă, au lăsat pe pavaj zeci de răniţi.

La numai câteva săptămâni după aceea, patru ucigaşi

plătiţi i-au spart nasul lui Rocco, iar la începutul lui septembrie Diamante a trebuit să renunţe la munca de vânzător ambulant de ziare. De pe urma postului aceluia, de care a fost deposedat atât de repede, urma să-i rămână o veneraţie stabilă pentru ziare. îl învăţaseră ceea ce nu ştia şi reprezentaseră liceul lui. Îi oferiseră un dar care pe moment i se păru inutil: limba italiană. Obiceiul de a citi ziarul avea să rămână un viciu precoce în familie. Din acele prime luni, îndepărtate şi confuze, i-au rămas numai cuvinte. Istorii pe care memoria le-a preschimbat, le-a modificat, dacă nu chiar le-a inventat. O singură informaţie e certă. La câteva luni după sosirea fiicei sale şi a băieţelului cu ochi albaştri, Agnello şi-a vândut magazinul pe care, îndatorându-se până peste cap la banchistul său, îl cumpărase cu nici optsprezece luni înainte.

Cine era Agnello? Atunci când Antonio Mazzucco a încercat să debarce pentru prima oară în America, pe 17 august 1901, a declarat cu nevinovăţie că merge la *nobody* şi a fost respins. Cea de-a doua tentativă se încheie pe 24 mai 1902, după o înspăimântătoare traversare de trei săptămâni pe vaporul de tristă amintire „Calabria" de la Anchor Line, care, între o amendă şi alta din partea autorităţilor portuare, a mai navigat încă mulţi ani după aceea. De data asta Antonio a declarat că merge la un oarecare Agnello Mazzucco, *relative*, New York, 18, Prince Street. Şi iar a fost respins. Am consultat în arhivele de la Ellis Island *The List of Alien Immigrants for the Commissioner of Immigration*. Antonio este pasagerul numărul 608. Rezultă că era în posesia a doisprezece dolari, că ştia să citească şi să scrie. În căsuţa *deformând or crippled*, *Nature and causes* scrie NO. Alături de căsuţa *condition of health mental and physical* e scris: *good*. Deci avea o constituţie sănătoasă. Şi totuşi, lângă numele său figurează o bulină neagră. Dat fiind că mai sunt şi alte buline negre risipite la întâmplare pe pagină, asta îmi trezeşte suspiciunea cumplită că este vorba despre o pată de cerneală. Chiar aşa să fi fost oare? De ce l-au trimis

înapoi? Nu mai există alte documente referitoare la cazul său şi probabil că n-am să ştiu niciodată de ce i s-a refuzat şansa de a-şi reface viaţa în Statele Unite, dacă într-adevăr Antonio a pierdut America pentru o pată de cerneală sau dacă, dimpotrivă, bulina aceea care îl distinge este semnul unei condamnări – arbitrare, de nepătruns şi definitive. Oricum, în 1902 Antonio avea deja cincizeci de ani, aşa că n-a mai avut altă posibilitate. A fost constrâns să rămână în satul în care îi muriseră cinci copii şi pe care îl ura cu toată fiinţa sa.

Agnello fusese mult mai norocos. Parcurgând listele de pasageri din arhivele de la Ellis Island, în care sunt trecute sosirile altor călători de la Tufo şi Minturno, descopăr că numele său apare frecvent ca *destinaţie*. Fusese unul dintre primii care plecaseră, cu Brígida Mazzucco, Fiorentino Mazzucco, Ignazio Mazzucco, Placido Rasile, Giuseppe şi Pietro Ciufo. Înainte de 1900 apare ca rezident în Cleveland. Când s-a întors cu fiul său, Nicola, în 1897, este trecut deja ca domiciliat în Statele Unite, dând ca adresă pe cea a companiei feroviare Erie Railways. În schimb, nu există nicio urmă a primei sale debarcări la Ellis Island. Aşa că: ori a intrat în America înainte de instituirea insulei, ori a intrat clandestin. El este punctul de sosire al unei complicate reţele de călători. El este cel care, ca un flautist fermecat, i-a chemat pe toţi în partea cealaltă. În mod curios, când se întoarce de la Minturno cu fiul său, ca profesie declară: *muzicant*.

Cei care s-au întors nu ştiau nimic despre talentul lui muzical, fie că era real sau simbolic. îl ştiau doar ca pe un ursuz şef de echipă la căile ferate. Multora le era frică de el, iar majoritatea îl urau. N-a lăsat în urmă o amintire foarte plăcută. La Tufo era cel care îşi părăsise nevasta la numai câteva săptămâni de la nuntă, îi dăruise doi copii în urma a doua ierni foarte scurte în care îşi făcuse apariţia în sat (îmbogăţit şi, tocmai de aceea, odios) şi nu se întorsese la ea atunci când americanii o respinseseră. Dar în 1900 Agnello îşi schimbă oraşul, îşi schimbă meseria.

Întâlnise oare pe cineva? Să fi fost cumva Gwasche liyne Hex wpasch e Meshbash – Lena – cea care i-a schimbat viaţa?

Singura dovadă a existenţei formidabile şi, în acelaşi timp, banale a Lenei sunt recensămintele oraşului New York. Biserica Sfinţilor din Ultima Zi – cunoscuţi mai bine sub numele de Mormoni – a început un fel de fişare universală a familiilor, poate pentru ca fiecare, ştiind încotro se îndreaptă, să afle şi de unde vine. Sau poate pentru că, mai laic, să rămână cel puţin o urmă a trecerii sale efemere. Au fost microfilmate milioane de certificate de naştere, de căsătorie, de rezidenţă şi de deces. Italienii, dintr-o neîncredere funciară faţă de memorie, de eternitate sau de universal ori, poate, din superstiţie, au furnizat elemente neclare sau contradictorii. Dar americanii au fost capturaţi, aproape fără excepţie. Tocmai de aceea Biblioteca de Istorie Familială a Sfinţilor din Ultima Zi din Oakton, Virginia, mă trimite imediat la Regional Archives din Manhattan, unde este păstrată colecţia completă de microfilme cu recensămintele din New York City. Din certificate rezultă că Agnello a declarat-o pe femeie drept soţia sa. Au convieţuit până în 1906. Apoi urmele ei devin neclare. Lena dispare şi apar, în schimb, diferite omonime, întotdeauna am fost prea mulţi – ca personajele din familia Malavoglia a lui Verga. Un expert în istorie locală i-a definit pe Mazzucco „o armată. Erau consideraţi a aparţine plebei”. Oricum, în 1902 Agnello a cumpărat magazinul de legume şi fructe de la colţul cu Elizabeth Street. A primit prima scrisoare de îndată ce afacerea s-a pus pe picioare: era aprilie 1903.

Probabil că la sfârşitul verii (au şi nelegiuiţii vacanţa lor) Agnello a primit o a doua scrisoare, care putea să sune cam aşa:

Crezi că noi te-am uitat? *Crezi că noi suntem departe de tine*? *Am avut alte treburi până acum, dar ţi-a venit din nou rândul. Tu înţelegi şi ştii ce vrem de la tine. Trimite-ne imediat banii la locul ştiut, altfel recurgem la răzbunare*

ochii noştri nu te slăbesc o clipă. Zilele tale sunt numărate. Poţi să plângi pentru că fiica ta a murit.

Scrisoarea era semnată de o fantomatică Societate a Morţii şi împodobită cu cranii, pumnale, săbii şi inimi străpunse, precum şi de un sinistru şir de înjurături, blesteme şi ameninţări cu tortura. Scrisori asemănătoare au început să apară şi prin ziare, ca urmare a primelor denunţuri. Este posibil, de asemenea, ca lui Agnello să i se fi cerut în schimb să contribuie la plata cheltuielilor pentru angajarea unui avocat care să apere doi şefi de bandă arestaţi în Prince Street exact în aprilie 1903 şi ca el să fi refuzat să plătească, devenind astfel ţinta răzbunării atunci când cei doi au fost eliberaţi.

Oricum, cert este că Agnello n-a denunţat şantajul la poliţie şi nici nu s-a plâns pe la ziare, aşa cum a făcut Salvatore Spinella, proprietarul mai multor clădiri pe 11th Street; în 1908 el a declarat pentru *New York Times* că fusese întotdeauna onest, dar că îşi văzuse casa bombardată de cinci ori de când refuzase să plătească Mâna Neagră. Acum chiriaşii săi părăseau casele, afacerile falimentau, familia era în pericol. Cât putea să reziste fără să vadă cum e distrusă propria sa familie? Dat fiind că Agnello nu avea banii pe care şantajiştii îi cereau cu tot mai mare – şi mai sinistră – insistenţă, i-a plătit cu magazinul. L-a vândut în noiembrie 1903 banchistului său. De unde răuvoitorii pot trage concluzia că banchistul îi ştia pe cei care îl şantajau sau chiar că el fusese cel care-i trimisese.

Pentru că era un om care ar fi preferat să moară decât să plătească, ne întrebăm de ce a plătit totuşi Agnello. Poate pentru că nu voia să-i lase pe cei dragi să moară, iar prezenţa fiicei sale îl făcea să devină vulnerabil. Şantajiştii puteau foarte uşor să-i facă rău Vitei, aşa cum i-au făcut lui Francesco Scalisi, de cinci ani, răpit pe 12 martie şi eliberat numai după plata a 250 de dolari, sau fiului lui Peter Lamanna, un bogat antreprenor de pompe funebre, răpit la vârsta de nouă ani şi asasinat într-un mod

barbar în 1907, sau lui Michele, fiul doctorului Mariano Scimeca, care a fost răpit pe 21 iunie 1910, în timp ce se juca pe palierul casei, la numărul 2 din Prince Street. Poate că, fără să ştie, Vita a fost cauza care a dus la falimentul tatălui ei.

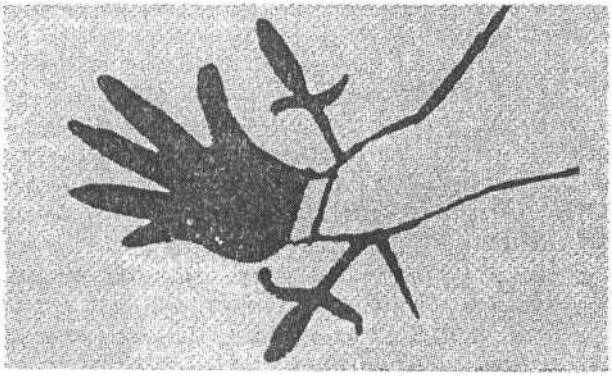

Pantofii cei noi ai lui Cesare Cuzzopuoti

Diferenţa dintre un cal american şi un băieţel italian este următoarea: dacă stăpânul lasă calul în frig prea mult timp, Society for Prevention of Cruelty to Animals poate să-l denunţe pentru maltratare, să-i dea o amendă de până la cinci dolari şi să-i ia animalul. Dacă, în schimb, stăpânul lasă băieţelul în frig, nimănui nu-i pasă. Calul trebuie protejat pentru că valorează mai mult (cai sunt puţini, băieţei – cu miile), dar şi pentru că e mai delicat. Trage, se supune, ascultă cât poate, dar la un moment dat refuză, suflă, îşi încordează spatele, îşi agită coada, trage cu copita, lăcrimează din ochii săi rotunzi, se dă bătut – se face covrig în zloata îngheţată şi moare. Băieţelul rezistă. Într-adevăr, calul vânzătorului de zdrenţe Thmmaso zis Tom Orecchio se lasă să cadă în mijlocul lui Second Avenue într-o seară de februarie şi nu există bici, pumn sau mângâiere care să-l mai mişte de acolo, pentru că nu vrea decât să moară, în timp ce Diamante, aşa pietrificat de frig cum e, cade, se ridică la loc, iar la sfârşitul schimbului se-ntoarce acasă, la fel ca ieri, ca alaltăieri, şi tot aşa, toată iarna. Când închide uşa după el, e trecut de miezul nopţii. Dorm toţi deja. Inclusiv Vita. Nici în seara asta n-o s-o vadă. De-acum, pentru că pleacă în zori şi se-

ntoarce prea târziu, o întâlneşte numai duminica. Râsul fetei îi mângâie urechile atunci când mâinile îngheţate nu se mai pot mişca, iar frigul e aşa de puternic încât îi scârţâie încheieturile şi mâinile, degetele, gleznele şi tot scheletul parcă i se subţiază şi e pe punctul de a se sparge ca şi cum ar fi de sticlă. Diamante scotoceşte în borcanele de pe plită şi, printre proviziile cu eticheta D.M. – singurele pe care are voie să le atingă – găseşte o conservă de fasole. Îi dă cep. Mănâncă pe întuneric, ghemuit pe bidonul obişnuit. Scoate o boabă după alta, păcălindu-se că ar fi mai multe, mestecă încet şi i se-nchid ochii – din când în când adoarme, pentru că de luni de zile nu mai doarme cât trebuie şi uneori i se-ntâmplă să aţipească în picioare, ba chiar să doarmă mergând, la întoarcere. Uneori n-ar şti să spună cum găseşte drumul spre casă. Deodată redeschide ochii şi recunoaşte intrarea blocului de pe Prince Street. O recunoaşte după mirosul de rânced şi de stătut. Dar pentru el ăsta e de-acum mirosul de acasă şi-l consolează să îl simtă din nou. Cu degetele alunecoase de saramură, pescuieşte un alt bob de fasole. îl aşază pe limbă şi-l lasă acolo câteva clipe, fără să-l mestece; simte gustul pe care-l filtrează prin papile, pulpa care se desface treptat. În fiecare seară mănâncă fasole. La prânz, o felie de pâine cu salam sau un pumn de măsline şi o ceapă. Uneori, dacă se opresc cu carul în faţa vreunui magazin de legume şi fructe, reuşeşte să înşface un măr şi să-l vâre în mâneca paltonului. Nu i se mai pare c-ar fura de la unchiul Agnello, pentru că el nu mai are magazinul. În ziua în care i-a dat cheile boss-ului, Agnello a plâns, iar lacrimile îi alunecau pe ridurile de pe obraji. Diamante şi-a întors capul în partea cealaltă, pentru că-i era ruşine să vadă plângând un om bătrân ca taică-său.

Borcanul s-a golit. Cu totul, Diamante ştie de-acum, conţine treizeci şi şase de boabe. La cinci o să i se facă iarăşi foame. Dar la ora aia o să fie deja în picioare şi n-o să aibă timp să-şi dea seama. O să-l apuce ameţeala, pe urmă o să se obişnuiască şi o să se simtă uşor toată ziua. O

să i se pară că trece printr-un vis ceţos, inconsistent, nu neapărat neplăcut. Dar un gând amar îi otrăveşte ultimul bob de fasole. Dacă nu mai e calul, mâine o să trebuiască să-mpingă el carul pe la fabricile de pantaloni, pe la deşeurile de la croitorii şi la groapa de gunoi din East River, să tragă după el prin tot oraşul, până pe Baxter Street, grămada aia de scânduri şi de şipci peste care tronează un maldăr de cârpe, să descarce boarfele, să le pună pe cântar şi să ia câte un dolar de chintal. Iar la urmă să-mpingă carul gol în curtea de la Pickers Row şi să-l salute pe Tom Orecchio, care se retrage în Old Brewery, să ia un sfert de dolar dacă au adunat un chintal, o jumătate de dolar dacă, aşa cum se-ntâmplă de obicei, au adunat două sau – dar ăsta ar fi chiar un miracol – chiar un dolar întreg dacă au adunat patru. Dar aici nu se produc miracole: s-au produs la Loreto, la Pompei, chiar şi la Lourdes, dar niciunul nu s-a petrecut în Statele Unite, iar asta nu poate fi, desigur, o întâmplare. Câte zile mai supravieţuieşte un băieţel după ce-i moare calul? Zece? Douăzeci?

„Mai eşti treaz?”, îl întreabă la un moment dat o voce de bărbat. „Nu”, răspunde, turnându-şi pe gât saramura care, chiar dacă are gust de sare şi de apă murdară şi pute a şoarece mort, mai păstrează încă oarece gust de fasole. E Rocco. Se-ntoarce tot mai târziu, iar uneori nu se mai întoarce deloc. Nu mai bate drumurile în căutarea unui loc de muncă şi nici nu mai e înhăitat cu greviştii. Are altă slujbă. Când Vita l-a întrebat despre ce e vorba, ţinând cont că nu are un orar fix şi că nu respectă zilele de sărbătoare, Rocco a răspuns că e vorba de pumni. Se făcuse remarcat în timpul grevei – a caftit mai mulţi poliţişti decât toţi ceilalţi săpători la un loc. Nici măcar atunci când l-au atacat patru contra unu pe Prince Street, în noaptea când a murit Copil, n-au reuşit să-l pună la pământ. Toţi se gândesc că Rocco o să ajungă boxer. Dar boxerii care se bat în pivniţele berăriilor au tot timpul faţa tumefiată; or, Rocco o are proaspătă şi curată. Lui

Diamante i-a mărturisit că nici prin cap nu-i trece să-şi găsească un loc de muncă. Nu-i asculta pe patroni şi pe preoţi: munca abrutizează. Ştii poezia drepturilor? „Cu artă de şarlatan oi duce-o juma' de an, şarlatan cu mare artă oi duce-o jumatea-ailaltă". Orice meserie ar avea, Rocco câştigă mai bine decât înainte, pentru că tocmai şi-a refăcut garderoba (trei costume noi, toate negre, cu dungi şi cu revere triunghiulare), i-a făcut cadou Lenei o grămadă de discuri de 78 de turaţii, lui Coca-Cola, un brici cu mâner de os, pisicii lui, o zgardă cu clopoţei de argint, iar Vitei, o păpuşă vorbitoare, o adevărată minune a mecanicii care miaună cuvinte cum ar fi *Mammy*, *Daddy*, *I love you* şi aşa mai departe, şi de data asta nici măcar n-a furat-o, pentru că era împachetată în hârtia de la magazin. Un magazin de pe Fifth Avenue, adică de pe bulevardul cel mai luminat, mai extravagant şi mai minunat din oraş, unde însă Diamante n-a pus niciodată piciorul, de teamă să nu audă pe careva cântând după el *ghini ghini gen*. Rocco a închiriat de la unchiul Agnello o cameră întreagă doar pentru el, singura care are fereastră, singura cu un pat adevărat – cu un veritabil cadru de fier. A luat de la amanet un dulăpior adevărat, un vas de noapte din ceramică albă, o stampă cu chipul unui profet cu barbă (nu-i Garibaldi, nici Cristos, dar Diamante nu-şi mai aminteşte cum îl cheamă) şi un culcuş de vinilin pentru pisică. Camera aceea e singura care e mereu în ordine. Vita mătură şi-i face patul în fiecare dimineaţă, îi spală şosetele şi bluzele, Lena îi perie costumele şi face chiftele doar pentru el. Rocco n-a devenit prietenul lui, iar Diamante crapă de invidie.

„Cum îţi mai merge, Diamante?", aruncă Rocco, dându-şi seama că băiatul fixează cu poftă felia de pâine pe care el întinde lent, cu meticulozitate, unt de arahide. A murit Rondello, şopteşte Diamante, amărât. Şi ăsta cine mai e? întreabă Rocco, curios. L-au omorât? Da. Rocco, care atunci când aude de crime devine interesat, trezindu-se din indiferenţa pe care lumea din jur a început să i-o

insufle, începe să întrebe dacă e vorba despre o crimă înfăptuită cu cuţitul sau cu pistolul. Rondello era un cal, Rocco, a murit de oboseală. I-a dat numele impunător al calului lui Buovo d'Antona, urmaşul împăratului Constantin, pentru că dacă o mârţoagă şchioapă poate să se facă bidiviu, şi el poate să ajungă palatin într-o zi. Rocco, dezamăgit, îşi bagă-n gură felia de pâine. Diamante alunecă jos de pe bidon şi se târâie spre patul lui de campanie. Încă îl mai împarte cu vărul lui, Geremia. Îi cunoaşte fiecare centimetru de picior, fiecare fir de păr de pe degete. După băşicile de pe talpă ar putea să zică ce-a muncit în ziua respectivă, după miros – dacă a dat cu lopata la canalizare, după degerături – dacă a dat la zăpadă, după noroi – dacă a săpat la temelia unei clădiri; dar n-ar mai şti să spună dacă mai poartă încă mustăţi sau şi-a făcut favoriţi în formă de triunghi, cum are Rocco, pentru că nu se mai întâlneşte cu el. Geremia munceşte tot timpul. Trudeşte ca un iobag. Duminica se duce să sape la biserică. La care anume, nu se ştie, pentru că băieţii s-au ferit să meargă cu el. Munceşte pe brânci şaișpe, optşpe ore pe zi, iar în restul timpului doarme. Coca-Cola zice că Geremia a devenit deja bătrân.

Rocco îl apucă de mânecă. Nu-i frumos din partea ta să mă laşi să mănânc de unul singur. Tu mănânci, dar eu n-am timp de pierdut ca să stau să mă uit la tine, îi răspunde. Cin te crezi, băi rahat? pufneşte Rocco, cu ciudă. Am spus doar adevărul, îi răspunde Diamante. Adevărul e o călugăriţă care n-o să se lase niciodată atinsă de tine. Important e că eu sunt mai mare. Tu trebuie să mă respecţi. Şi tu, răspunde Diamante. Trage perdeaua, ridică pătura şi, aşa îmbrăcat cum e, se ghemuieşte în pat. Acum e rândul lui să-l împingă pe Geremia la perete. El e cel care se întoarce ultimul acasă. Face progrese. După câteva secunde, perdeaua alunecă pe inele. Ochii fosforescenţi ai pisicii pe care Rocco o ţine în braţe strălucesc în întuneric. Rocco are un zâmbet prietenos, foarte alb, de reclamă. În ciuda bicepşilor, a staturii neobişnuite şi a nasului care i-a

rămas strâmb după bătaia cu ucigaşii, are un chip blând şi un aer de băiat de treabă. Dar nu e un băiat de treabă. Şi bravo lui. Ai curaj, Diamante? îl întreabă, aruncându-i pisica-n faţă ca un glonţ. Ai cu adevărat curaj?

Diamante n-a fost niciodată în Brooklyn. Uneori, când scotoceşte cu Tom Orecchio prin gunoaiele de la East River, îşi ridică ochii dintre fiarele contorsionate şi dintre canapelele desfundate şi aruncă o privire spre podul de fier care leagă cele două maluri; Toată lumea rămâne mută de uimire în faţa podului aceluia. El nu, pentru că la câţiva kilometri de casa lui, pe Gangliano, este un pod suspendat de fier – mai mic decât ăsta, normal, dar la fel de impunător. E doar o chestiune de dimensiuni, aici totul e mai mare – râul, portul, casele, chiar şi oamenii. Dar dacă numai lucrurile mari ar avea valoare, el n-ar avea niciuna; or, nu-i aşa. Nu poate să fie aşa. Diamante n-a traversat niciodată podul de fier care duce în Brooklyn. Iar acum îl trece cu bicicleta şi, dacă se întoarce, oraşul care se îndepărtează absorbit de întuneric seamănă cu o iesle ireală, între zăpadă şi apă.

E târziu, gheaţa s-a strâns deja în formă de lumânări ascuţite pe cornişe. Lampioane electrice desenează-n întuneric bălţi de lumină. Pe stradă, în afară de câteva trăsuri, nu mai circulă nimeni. Frigul e atât de puternic, încât aproape că îl doare când respiră: dacă desface buzele înghite un pumnal de ger tăios ca un ferăstrău. Dar Rocco nu pare să-şi dea seama. Strânge ţigara între dinţi şi pedalează. Din paltonul lui se ridică un fir subţire de abur. Ca şi cum spatele său ar scoate fum. Dacă se lasă frigul, o să-nceapă din nou să ningă. O să fie de lucru pentru săpători. Când e zăpadă în Manhattan, e sărbătoare. E o muncă obositoare, lopata e grea, iar zăpada e atât de compactă, că în trei ore Diamante nu curăţă nici măcar un cvartal. Negustorii se plâng când descoperă că el trebuie să le elibereze trotuarul din faţa intrării. Îl consideră cel mai prost curăţător de zăpadă din New York. Dar sarea topeşte repede zăpada şi trebuie să fie o adevărată furtună

ca să ai trei zile consecutive de muncă. Din când în când, Rocco îi aruncă o privire provocatoare, iar Diamante, aşezat pe furcă, clănţăne de frig şi zâmbeşte, pentru că nu-i e frică de el. Ştie foarte bine că Rocco a furat bicicleta în uptown. A venit pedalând pe Prince Street, iar puştii din bloc l-au aplaudat, pentru că vor să ajungă ca el. Vita şi Chichiţto au vopsit-o în negru. Acum negrul e culoarea preferată a lui Rocco. Baticul roşu i l-a făcut cadou lui Diamante, dar el nu-l poartă, de teamă ca lumea să nu-şi amintească cumva de Bărbatul din vara trecută. Lumea din cartier a prins frică de Rocco. Dar nu şi Diamante. Să fim serioşi, cum să-i fie frică de un urs cu cercei, lui, care a traversat oceanul de unul singur, a dormit în Central Park, unde nici măcar durii n-au curaj să intre după asfinţit. A furat chiar şi câini din grădina mafâoţilor. Las că-i arată el cât valorează, fir-ar să fie de derbedeu.

Rocco îi dă ţigara. Diamante trage un fum, cu dezinvoltură. Gustul de tutun e greţos, dar toţi bărbaţii adevăraţi fumează. Pantofii de lac ai lui Rocco strălucesc în întuneric. De luni de zile Rocco nu-i mai aruncă nici măcar o privire. Ultima dată, făceau baie împreună în cadă. Spaţiul era mic şi se lipiseră unul de altul ca şurubu-n piuliţă. Se atingeau. Celestina, ţi-ai dat seama că-ţi creşte părul? a comentat Rocco, întinzând mâna spre peştișorul lui roz în jurul căruia, într-adevăr, se ivea câte-un amărât de zuluf întunecat. I-a sugerat să-l taie, ca să-i crească mai tare. De-ndată ce a rămas singur, Diamante a ţâşnit spre briciul lui Agnello şi s-a grăbit să taie zulufii. Săptămâni întregi, tremurând de nerăbdare, de fiecare dată când s-a încuiat în baie a studiat atent situaţia. Dar nu creştea nimic în loc. Rocco l-a păcălit. Coboară, spune Rocco, oprind bicicleta. Am ajuns.

Un alt zid, din spatele căruia se ivesc vârfuri de chiparoşi şfichiuite de vânt, împrejmuieşte ceea ce pare a fi o vilă. O poartă închisă şi nimic altceva de jur-împrejurul ei. Este ora două noaptea. Nu trece niciun câine, nu-i nici măcar o lumină aprinsă. Pare locul ideal pentru o cursă.

Rocco îi strecoară-n mână o daltă. Şi cu asta ce să fac? întreabă Diamante, surprins. Dacă nu te cheamă Celestina, dacă ai curaj, sari peste zid şi caută mormântul lui Cesare Cuzzopuoti. Deasupra lui e un înger cu o spadă, l-a construit taică-său ca să demonstreze că e cu adevărat bogat. Zi şi tu, ce dobitoc. În loc să dea banii la săraci sau să se bucure de ei, a vrut să le dea peste nas la toţi. Cine e Cesare Cuzzopuoti? întreabă Diamante, căruia începe să-i pară rău că l-a urmat pe Rocco. Ce-i pasă lui de el? Trebuie să-i demonstreze ceva? Chiar dacă n-o să-i mai crească niciodată niciun fir de păr, e deja bărbat în toată firea, liber să ia propriile hotărâri, aşa că nu primeşte ordine sau sfaturi de la nimeni. Munceşte ca un bărbat, trăieşte ca un bărbat, câştigă ca un bărbat – Celestina nu există şi, dacă a axistat vreodată, a murit. Era un băiat de treabă, rânjeşte Rocco, altfel de ce l-ar fi omorât?

Omorât? aproape că urlă Diamante. Cei care sunt omorâţi nu se odihnesc niciodată în pace şi rămân să bântuie pe pământ ca să caute răzbunare. Noaptea, dacă ieşi pe străzi, rişti să dai peste ei. Treaba asta nu-i place deloc. Vrea să plece. Să se-ntoarcă acasă. Chiar dacă mâine va trebui să meargă la groapa de gunoi şi să-şi rupă unghiile căutând în pământul îngheţat şi să găsească două-trei cârpe aşa de uzate şi de străvezii că nici măcar nu mişcă acul cântarului. Când colo, Rocco stă nemişcat în ger, cu chiştocul între buze şi cu borurile pălăriei trase până la nas, cu faţa pe jumătate ascunsă-n umbră. Se uită la el şi râde. Lui Cesare ăsta îi plăcea să joace cărţi. Nu-l interesa nimic altceva în viaţă. Chiar eu i-am pus asul de cupă în coşciug. Alţii pun rozariul, dar Cesare nu se ruga niciodată, ştia doar să joace cărţi, aşa că înainte să-nchidă coşciugul i-am pus asul de cupă între degete. îl cunoşteai? întreabă Diamante. Nu l-am văzut niciodată viu. Dar l-am văzut mort, la Cozza.

Numele nu-i spune nimic lui Diamante. Doar n-a venit în America să-şi facă noi cunoştinţe. A venit să strângă bani să-şi ajute părinţii. Doar atât, pare puţin, aproape

nimic – şi totuşi, nici măcar nimicul ăsta nu i-a reuşit. În zece luni le-a trimis abia patruzeci de dolari. Pentru care a suferit constant de foame şi de somn. Rocco râde, nevenindu-i să creadă că Diamante n-a auzit niciodată de Mister Cozza, pe care de fapt îl cheamă Lazzaro Bongiorno şi e fabricant de coşciuge, îmbălsămător, *mditre* de funeralii şi antreprenor de pompe funebre. La Tufo s-ar fi numit cioclu. Aici, *undertaker*, care sună mult mai distins. E slab ca un schelet şi umblă mereu îmbrăcat în negru, din cauza asta i se zice Cozza[10]. Lucrez cu el – declară cu mândrie Rocco. Când lucram la agenţie, prietenii lui Cesare mi-au cerut să-i pun asul în coşciug. Şi io ce-am dempărţit cu Cesare ăsta? insinuează Diamante, învârtind dalta-n mână, fără să înţeleagă. Când dai de mormântul lui Cesare, intră, deschide coşciugul – nu-i sudat. Mortul are un ceas de aur în buzunarul de la piept, care nu-i mai trebuie. Diamante se-nfioară. Îi cere să fure. De la un mort. Morţii ucişi sunt cei mai periculoşi şi mai răzbunători dintre morţi. Rugăciunile nu-i îmblânzesc, în veci şi pururi. Ah, iartă-mă, te-au învăţat că e păcat să furi, şi tu erai primul din clasă, oi fi băgat-o la cap. Şovăitor, Diamante nu răspunde. De partea cui eşti? insistă Rocco. De partea unui nenorocit care se lasă îngropat cu un ceas de aur? Tu n-o să ai niciodată un ceas de aur. Tu n-ai nici prafu’ de pe tobă. Diamante e încurcat, pentru că e drept că-i păcat să furi, dar e la fel de adevărat că el n-are nici de unele. Atunci eşti şi tu un unchi Tom, conchide Rocco, care pare sincer dezamăgit. Eşti de partea bogaţilor cu ceas de aur şi a caraliilor. Cu atât mai rău pentru tine. Dă-i înainte şi adună boarfe.

Nu-i treaba de furat, se bâlbâie Diamante. Atunci e şi mai rău. Te pişi pe tine, băi căcărează, încheie Rocco, urcând înapoi pe bicicletă. Ştiam eu, nu eşti făcut pentru asta, n-o să ai niciodată curajul să priveşti în ochi un mort. Diamante strânge din dinţi. I se urcă sângele-n creştetul capului. Se aruncă în cârca lui Rocco, urlând. I-am văzut

10 Midie (it.).

pe fraţii mei, Talarico şi Amedeo erau cu mine. Le-a crăpat burta pentru că am mâncat tencuiala bisericii. Ei au murit, eu nu, pentru că sunt tare ca un diamant şi pot să diger şi pietre. Nu mi-e frică de morţi. Nu mi-e frică de nimeni. Şi mi se rupe că fur de la un împuţit de bogătan. Bravo, zice Rocco, dându-l jos de pe el. Demonstrează-mi. Diamante strânge dalta-n pumn. Ar vrea să o înfigă. În loc de asta, şi-o pune între dinţi şi se apropie de zidul cimitirului din Brooklyn. Pune piciorul în crăpătura dintre două cărămizi, pipăie cu mâna în căutarea unui loc de prindere şi se caţără. Când ajunge sus, pe zid, oraşul e la picioarele lui, fremătând de lumini şi de viaţă, îndepărtat.

Mormântul lui Cuzzopuoti se ridică în zona cea mai monumentală a cimitirului, la capătul unei alei de pietriş mărginite de cruci, amoraşi şi statui ale Fecioarei. Îngerul cu spadă parc-ar fi de carton, dar trebuie că e din marmură. Diamante nu se pricepe la sculptură, dar i se pare că nu merită averea unui milionar. Oricum, dacă mortul ar fi el, taică-său cu siguranţă că n-ar plăti ca să-i sculpteze un înger. L-ar duce la cimitir, cum a făcut şi cu ceilalţi copii care i-au murit, şi l-ar îngropa în pământ înfăşurat într-un cearşaf, pentru că n-are bani nici ca să-i cumpere un coşciug. De aceea Cuzzopuoti nu-i provoacă nici frică, nici milă. Pe lespede, meşterul pietrar a gravat datele scurtei vieţi a lui Cesare: 1882 – 1904. „Requiescat in pace/4 Făcând pârghie cu dalta, Diamante ridică lespedea şi încearcă să bage o creangă în crăpătură. Caută s-o facă să alunece pe creangă, dar e prea grea. Se apleacă deasupra deschizăturii şi întrevede o gaură adâncă, neagră ca iadul. Rocco nu i-a lăsat un lămpaş sau vreo lumânare, aşa că, furişându-se prin crăpătură şi lăsându-se să cadă, câteva minute nu vede decât întuneric. Lumina lunii, afară, e îndepărtată, ca reflexele soarelui atunci când te scufunzi pe fundul mării. Miroase a frig, a pământ şi a flori ofilite. Pe pereţi, pe ambele părţi, sunt cuşete, ca-n dormitorul unui vapor. Doar că, în loc de corpuri, în cuşetele acelea sunt aşezate şapte coşciuge din lemn de nuc. Toate cu

mânere de metal. Majoritatea sunt distruse, au lemnul umflat din cauza umezelii; numai unul pare nou. Pe plăcuţă scrie CESARE. Dragă Cesare, zice Diamante cu voce tare, ca să-şi facă puţin curaj, am venit să-ţi cer un împrumut. Îi tremură mâinile şi-i clănţăne dinţii. E atâta linişte şi un gol atât de profund în noapte – niciun cântec de pasăre, nicio bătaie de aripi încât i se pare a fi singurul lucru viu în împărăţia morţilor. E o tăcere subacvatică în lumea de dincolo. Nici pomeneală de coruri celeste. Dar Cesare acela cu siguranţă că n-a ajuns în Rai. Încearcă să ridice capacul; nu reuşește. Se caţără pe consolă, dar locul e strâmt şi trebuie să se aşeze călare pe coşciug, îşi leagă poalele paltonului peste faţă şi trage în sus capacul cu toată puterea.

Pe urmă scoate un urlet. Cesare are o jumătate de faţă umplută cu vată. Careva l-a împuşcat şi i-a explodat capul. În timp, vata s-a îmbibat cu lichid şi-a căpătat o culoare închisă. Diamante e teribil de tentat să sară jos şi să fugă. Dar nu se mişcă. Nu iese de aici fără ceas. Restul feţei doarme. Cesare nu pare nici enervat de prezenţa lui, nici foarte mort. L-au îmbrăcat cu un costum în dungi elegant, cu cravată şi vestă. Vesta are nasturi de sidef, iar la cămaşă are butoni de metal aurit. În picioare poartă nişte pantofi nemaipomeniţi, nefolosiţi niciodată, cu talpa încă netedă. În mâini strânge un rozariu, şi nu un as de cupă. Şi, lucru şi mai ciudat, în buzunarul de la vestă n-are niciun ceas de aur. Ţinând paltonul apăsat pe faţă ca să nu inhaleze mirosul de putred pe care-l emană cadavrul, tremurând febril, tot mai înspăimântat, Diamante scotoceşte-n buzunarele de la sacou. Dă de o iconiţă cu Fecioara din Pompei, un grăunte de orez, o potcoavă de cal împotriva ghinionului, ba chiar şi un gândac, dar niciun ceas. Nu ies de aici fără ceas, strigă şi e gata-gata să izbucnească-n lacrimi. Unde-ai ascuns ceasul? îi goleşte buzunarele de la pantaloni, îl caută chiar şi sub cămaşă. Cesare e tare ca marmura. Dar ceasul nu-i nicăieri.

Când încearcă să-nchidă la loc coşciugul, capacul nu

vrea sub nicio formă să alunece la loc şi rămâne deplasat. Prin crăpătura rămasă se vede jumătatea de faţă a lui Cesare. Dar Diamante nu mai are timp şi nu mai poate rămâne nicio clipă mai mult în dormitorul acela al morţilor, pentru că altfel ar risca să leşine, asfixiat de frică. Sare pe fundul mormântului şi încearcă să se caţăre pe rafturile de piatră, ca să ajungă înapoi la dâra de lună care trece prin lespedea întredeschisă. Însă ori aceasta s-a deplasat, ori el s-a micşorat, pentru că acum, chiar ridicându-se pe vârful picioarelor, tot nu ajunge să apuce cu mâinile marginea mormântului. Îşi înălţă capul ca să privească strălucirea lunii şi i se pare c-a căzut în fundul unei fântâni. Cesare juma' de faţă ar putea să se enerveze. Fără să le mai punem la socoteală pe rudele lui, care zac acolo nederanjate de nimeni de cel puţin zece ani. Ar vrea să strige. Dar cine poate să vină să-l scoată afară? Rocco e prea departe. Iar dacă-l prinde paznicul, cum ar putea să-i explice că nu e un hoţ adevărat, ci doar un ucenic? în ce limbă? Nu fusese prevenit că în ţara asta o să devină din nou mic şi nesemnificativ, precum copiii înainte de-a învăţa numele lucrurilor, care plâng, gesticulează fără să poată explica şi ţipă fără să poată spune de ce le e frică sau ce-i doare. Dar într-o zi Diamante o să-nveţe limba blonzilor. O să citească *New York Times* şi nimeni n-o să-i mai zică „gorilă". Mai încearcă o dată. Se prinde de mânerele unui coşciug şi se aruncă pe patul de la etajul al doilea.

Se întoarce, ghemuit pe consola foarte joasă, dar nu reuşește să se urce în cuşeta următoare. E blocat. Ar putea să-i roage pe Iisus, pe Fecioara Milei, pe Sfântul Leonardo sau chiar pe Dumnezeu, dar nu mai are încredere în ei, ca şi cum şi-ar fi lăsat puterile de cealaltă parte a oceanului. N-are aer, iar mirosul de moarte care iese din coşciugul deschis al lui Cesare îi ia minţile. Să mori în fundul unui mormânt, ce destin ticălos. Şi vinerea, pe deasupra. Când mâine ar putea foarte bine să iasă la plimbare cu Vita. Vita, singurul gând care-i luminează zilele de când lucrează cu Thm Orecchio. Când predă cârpele, reuşește

întotdeauna să facă să dispară o fâşie de dantelă sau o bucată de pânză. Noaptea coboară să le spele la fântână şi face din ele eşarfe, şaluri şi batiste. Scotoceşte-n gunoaie, ca să-i aducă vreo păpuşă ruptă sau vreun tren fără roţi. Stând pe vine, străbate câmpuri pline de noroi, de vechituri şi de fiare vechi, răscoleşte mormanele de zăpadă, uitând că a venit să caute haine vechi, şi se lasă furat de un cerc rupt, care poate că ar mai putea să se rostogolească pe trotuar, sau de piciorul grăsuţ al unei păpuşi. În mare secret muncea să refacă una, lipind bucată cu bucată, ciob de ciob. O păpuşă adevărată, de porţelan, nu de cârpă. Apoi i-ar fi făcut un cadou. Vita n-a avut niciodată o păpuşă, pentru că putea să legene oricând voia copilul vreunei vecine sau rude. Şi în Prince Street schimba scutecele copilului vecinei Melchiona Corpora, un nou-născut rahitic care cu siguranţă nu avea să supravieţuiască iernii şi, într-adevăr, a murit într-o noapte de decembrie, lăsând-o pe Vita fără jucărie şi strigând că vrea să se-ntoarcă acasă la ea. În ziua aceea i-a venit ideea să-i facă o păpuşă. Şi aproape că o terminase. Îi mai lipsea doar capul. Diamante apucă mânerul coşciugului ieşit puţin peste marginea consolei de deasupra. îl apucă cu ambele mâini şi se lasă să atârne-n gol. În săritură, paltonul îi alunecă de pe faţă şi cade-n întuneric. Rămâne atârnat câteva clipe, nehotărât dacă să se ducă după palton sau să urmărească mai departe lumina. Pe urmă, ca de obicei, a ajuns prea târziu. Păpuşa i-o făcuse cadou Rocco. Vita o aşezase-n fund pe masa din bucătărie şi o punea să asculte Enrico Caruso. O păpuşă adevărată, nu făcută din resturi. De porţelan, cu păr blond şi un zâmbet alb cu treizeci şi doi de dinţi, care vorbeşte în americană.

Rocco râde când Diamante sare jos de pe zidul cimitirului, cu părul zbârlit, uitându-se în spate ca şi cum o armată de morţi ar fi pe urmele lui. Pe cer străluceşte o lună diafană ca lumina slabă a unei lumânări, iar Diamante are faţa cenuşie din cauza pânzelor de păianjen. A aruncat ceva şi se apleacă să-l adune. Nici nu se uită la el. Se aşază

pe bordură şi-şi scoate papucii. Unde-i ceasul? întreabă Rocco. Nu văd ceasul. Diamante şuieră printre dinţi: mincinosule. Rocco dă din cap. Ştiam eu că n-ai curaj să intri în mormânt. Diamante aruncă după el cu un papuc găurit. Abia atunci Rocco îşi dă seama că Diamante tocmai îşi pune în picioarele încălţate cu nişte şosete transparente şi pline de găuri o pereche de pantofi negri de lac, splendizi. Cu câteva numere mai mari, răspândind o duhoare pătrunzătoare, dar noi. Nefolosiţi niciodată. Cu talpa perfect netedă. Rocco zâmbeşte, încă o dată a ghicit bine. Nu-i uşor să dai peste un băieţel isteţ în cartierul ăsta de oi. Căcăcioşi buni numai să se lase mâncaţi de lup, să sufere. Oameni care şi-ar da seama de luna de pe cer doar dacă le-ar cădea în cap. Se apropie de bicicleta sprijinită de zid, în umbra gălbuie a unui felinar. Vino, îi spune, mândru. Când Diamante se aşază pe cadru, îi înfăşoară fularul în jurul gâtului şi-i trânteşte pe cap pălăria lui neagră. Prea largă, îi cade până pe ochi. Mă bucur pentru tine, Diamante, zice Rocco. Ia te uită, e prima dată când nu i-a spus Celestina. Gata cu scotocitul prin gunoaie. Şi-a găsit o slujbă adevărată.

Cazul Vita M.

În *Revista de Emigrare* din 1909, în articolul „Femei şi copii italieni în North Atlantic Division", după „cazurile" Teresei S., Carmelei – fetiţa de doisprezece ani din Mott Street – şi al lui Carlo R. de şase ani, bolnav de râie, urmează un raport sec referitor la „cazul Vita".

El se prezintă astfel:

d. Vita M., în vârstă de 10 ani, de unsprezece luni în America. Nu a fost niciodată la şcoală. Trăieşte cu familia şi cu cei 7 chiriaşi într-o casă de 4 camere. Tatăl de 16 ani în America, fost proprietar al unui magazin de fructe. Tânăra mamă, nevropată, susţine că fata o ajută în casă, iar recent şi-au asumat şi sarcina de a confecţiona flori false la domiciliu din cauza unor grave probleme economice. În casă trăiesc, în plus: 1 chiriaş de 18 ani (angajat la un antreprenoriat de pompe funebre,

antecedente penale pentru furt, bătaie şi ultraj), 2 muzicanţi ambulanţi, 4 chiriaşi pe care nu a fost posibil să-i identificăm.

Şi ea? Vita nu trăia cu mama ei. În fişă nu se pomeneşte nimic despre Nicola, nici despre Diamante sau Geremia. Poate că n-au fost denunţaţi pentru că erau şi ei, la rândul lor, minori al căror permis de muncă nu era în regulă? De altfel, în 1909 Vita nu avea zece ani, ci cincisprezece. Avea zece ani în 1904. Cazurile fuseseră instrumentate de către inspectoare în anii anteriori? Poate că e doar o coincidenţă. În fond, trebuie să fi fost şi alte fetiţe cu numele Vita în North Atlantic Division. Dar expresia „cazul Vita" implica un examen sever al locuinţei minorei.

Casă în condiţii deplorabile (18 dolari chiria), urât mirositoare. Patru camere prost întreţinute, numai una (închiriată) ventilată şi cu deschidere spre stradă, 1 dând spre curtea din spate, 2 cămăruţe foarte întunecoase şi bucătăria cu gură de ventilaţie. Tavane joase, aer infect, rufele sunt puse la uscat în camere. Un sticlete pe aragaz. Pisică. Găini. Pensiune tip C (calitate proastă). Latrină unică pe palier. Muncă de femei şi de minori la domiciliu, fără autorizaţie. 12 – 14 ore de muncă pe zi, până la 11 p. rh. O evidentă situaţie de împiedicare a frecventării şcolii: în apartament locuieşte o minoră care nu apare înscrisă pe listele instituţiilor şcolare obligatorii (Prince Street).

Reprezentanta Society for Charity Organization s-a prezentat la numărul 18 din Prince Street pe data de 4 martie – şi, evident, nimeni nu i-a deschis. Hotărâtă şi îndârjită, a intrat pe coridorul strâmt dintre două case, a străbătut curtea înţesată de tomberoane şi de vechituri, inundată de la un jgheab cu apă de scurgere, a împins poarta şubredă care dădea spre scara de lemn, a apucat funia umedă şi alunecoasă ca pielea de şarpe care trebuia să-i susţină pe cei care se încumetau să urce şi să coboare pe scara aceea, s-a căţărat etaj după etaj şi a început să bată pe la uşi. Femeile erau în casă, confecţionau jartiere,

cravate şi corsete, brodau mănuşi, retuşau pantaloni şi paltoane, coseau nasturi şi făceau flori de catifea pentru un dolar pe zi. Copiii lipeau tijele şi frunzele, desfăceau saielele. Blocul era o fabrică de sudoare, răsuna de voci, ordine şi chemări, dar nimeni nu deschise uşa. Americanii aveau enervanta manie de a se prezenta pe nepusă masă acasă la oameni, pentru orice motiv. Ca să vândă o loţiune împotriva puricilor, o Biblie, ca să verifice situaţia locuinţelor, ca să denunţe problema muncii negre la domiciliu, a muncii infantile – în sfârşit, ca să-şi bage nasu-n treburile oamenilor cumsecade. Descurajată, inspectoarea a urcat la ultimul etaj numai din scrupulozitate şi a bătut fără convingere la o uşă cu vopseaua cojită pe care era atârnat un ram de coral, împotriva deochiului. Din interiorul apartamentului se auzea vocea retorică a lui Enrico Caruso. *Questa o quella per me pari sono*[11]. Femeia a fixat coralul, dezgustată. Italienii ăştia erau cu adevărat primitivi. Şi-mpuţiţi ca animalele. Palierul era plin de deşeuri negre de muşte. Urcând scările acelea îngrozitoare, pe care riscase la fiecare treaptă să-şi rupă gâtul, avusese impresia că este urmărită de un câine. Dar îşi dăduse seama, terorizată, că lighioana întunecată are coadă lungă şi subţire şi, deşi era mai mare decât un câine, era un şobolan. Când se deschise uşa, rămase surprinsă. O fetiţă o fixa cu ochi mari, negri, strălucitori şi, ceea ce părea incredibil, îi zâmbea. Inspectoarea nu avea parte de prea multe zâmbete în cartierul italian. Pe-aici nu ştiau să deosebească o asociaţie de binefacere de una pentru delincvenţă. Şi când te gândeşti că ea şi cei ca ea nu le voiau decât binele – ba chiar, conform statutului, *progresul personal prin intermediul progresului social*. Se uită la ceas. Era zece şi jumătate dimineaţa. Fetiţa ar fi trebuit să fie la şcoală.

„Where is your mother, little one?” Vita se uită fix la ea, fără să-nţeleagă. Femeia – blondă, cu ochelari ascuţiţi şi cu un aer mofturos – reprezenta pentru ea o apariţie

11 Arie din opera Rigoletto de Verdi.

nouă şi senzaţională în monotonia zilei. La ora aceea, după ce terminase turul la piaţă şi la prăvălii şi lăsase cumpărăturile lângă cuptor, după ce spălase la cazan chiloţii chiriaşilor, frecând până când o dureau mâinile şi până când dispărea cercul galben dintre picioare, nu-i mai rămânea decât plictiseala mortală de a lipi petale la trandafirii artificiali. De fiecare dată când Lena termina o duzină de trandafiri, îi arunca într-o cutie. La fiecare douăsprezece duzini, câştigau optsprezece cenţi. Ceea ce însemna că, pentru a strânge măcar un dolar, trebuiau să confecţioneze cam şaizeci de duzini – aproximativ şapte sute douăzeci de trandafiri. Mâinile căpătaseră o asemenea abilitate încât se mişcau singure printre petale, alegându-le după pipăit. Trandafirii Lenei erau cei mai înfloriţi din cartier. Păreau adevăraţi. Dar erau trandafiri fără frumuseţe, fără parfum.

Inspectoarea aruncă o privire prin magherniţă. Peste tot, haine atârnate. Trei găini bolnave de o formă gravă de alopecie ciuguleau de pe podea, un sticlete afon ţopăia într-o colivie de fier atârnată deasupra chiuvetei, o pisică năpârlită se fâţâia pe deasupra vaselor murdare, a grămezilor de stofa, ace, aţă, foarfece, lipici, iar în camerele prost aerisite, neîncalzite, aerul e saturat de umezeală. Intră în camera care folosea drept laborator şi bucătărie. O femeie tânără cu faţa slabă era aplecată deasupra mesei, cu mâinile-nfundate în vraful de trandafiri. La vederea femeii, Lena păli. Nu trebuia să deschizi, Vita, şopti. Dar ea îi zâmbi zeflemitor şi, cu gesturi largi, de parcă s-ar fi adresat unei surdo-mute, o invită pe necunoscută să se aşeze. Femeia alungă pisica, de frică să nu sară puricii pe ea. Vita îi oferi o cafea neagră, tare şi fierbinte, pe care americanca refuză s-o bea. Îi oferi atunci resturile sublimei plăcinte de duminică – şi aceasta refuzată. În final, îi oferi un trandafir, iar invitata îl luă, măcar ca probă, dacă nu pentru altceva. „Why isn’t this child at school?” o întrebă cu severitate pe Lena. Aceasta nici nu-şi ridică ochii. Era în America de

doisprezece ani, dar nu-şi dăduse seama de asta. Vorbise în arabă cu soţul caucazo-libanez, în armeană cu vânzătorul ambulant care o luase cu el după moartea primului bărbat, în suedeză cu marinarul cu care fugise de la al doilea, în napolitană cu Smulgedinţi. În americană ştia să spună doar preţul specialităţilor ei. Musafira încercă în zadar să lege o conversaţie şi, văzând bariera lingvistică de netrecut, îşi puse creionul înapoi în geantă, îşi luă mapa şi ieşi.

După două zile, se întoarse cu *truant officers*, domnul Pugliese şi domnişoara Cavarata, inspectori şcolari responsabili cu refuzul de şcolarizare. Din păcate, aceştia erau italieni, aşa încât o supuseră pe îndărătnica Lena la un interogatoriu dur. În timp ce ea mormăia dezorientată, temându-se să nu-i facă vreun rău lui Agnello, Vitei sau ei înseşi, domnişoara completa cu cruciuliţe o fişă. La finalul interogatoriului, responsabila de la Society şi cei doi inspectori şcolari plecară, luând-o cu ei pe Vita.

Vita străbătu cartierul cu pas săltat, uitându-se la şandramalele dărăpănate şi la mulţime ca şi cum urma să nu le mai vadă niciodată. Când Chichiţto, care se despăduchea stând pe vine în faţa poştei, o luă la fugă după ea ca s-o întrebe unde se ducea, ea îi zâmbi încântată. Oriunde o duceau cei trei necunoscuţi, avea să fie cu siguranţă un loc mai bun decât casa din Prince Street. Înainte de a veni la New York nu ştia ce e aia plictiseală. La Tufo era mereu înconjurată de rude, de vecini, de prieteni. Îşi ajuta mama în grădină, le ducea de băut ţăranilor care culegeau recolta, cunoştea pe toată lumea şi toată lumea o cunoştea, zilele treceau la repezeală, pe nesimţite. Dar aici timpul se oprise-n loc. Iarna fusese interminabilă. Toată ziua singură cu Lena, la frecat rufe şi vase, la călcat sacouri şi pantaloni, la fiert cartofi, la tăiat ceapă, la curăţat verdeaţă, în ultimele luni chiar la cusut petale şi la confecţionat trandafiri. Agnello n-o lăsa să se joace pe stradă, deoarece copiii de pe stradă ajung infractori şi alcoolici la şase ani, precum Chichiţto,

fără să mai punem la socoteală gloanţele care zboară fără ţintă şi împuşcăturile, şi nici să aibă grijă de copiii vecinilor – oameni invidioşi şi răi pe care-i socotea răspunzători de faptul că ajunsese la sapă de lemn. Nici măcar la magazinul de pe Elizabeth Street nu-i dăduse voie să meargă. Îi plăcea hruba aia în care mirosea a roşii şi a ardei iute. Dar Agnello nu voia ca ea să lucreze la aprozar – femeile lui trebuiau să stea acasă, nu să aibă de-a face cu străini. Trandafirii nu aveau decât să-i facă, câtă vreme cutiile le lua şi i le dădea Chichiţto patronului. De altfel, într-o zi, când o însoţea pe Lena la cumpărături, Vita văzuse la magazin, în spatele piramidelor de roşii, un alt bărbat, care era noul patron. Agnello nu voia decât ca ea să se ocupe de pensiune. Dar pensiunea era un port la mare. De când reputaţia unchiului Agnello care pierduse magazinul şi a Lenei care nu era nevasta lui se stricase iremediabil, chiriaşii serioşi nu mai veneau la ei. Mustăcioşii plecaseră. Acum veneau cei fără căpătâi, care plecau cu primul prilej şi rămâneau atât de puţin, încât Vita nici măcar nu apuca să le reţină numele. Nu-şi amintea decât certurile lor, provocările, faptul că o-nghesuiau într-un colţ de îndată ce rămânea singură cu ei.

Aşa că, băieţii fiind plecaţi toată ziua, nu-i rămânea – până duminica – decât compania trandafirilor, a lui Enrico Caruso şi a Lenei. Îşi dorea în continuare ca ea să moară şi în fiecare zi o măsura ca să-i citească pe faţă semnele pedepsei de la Dumnezeu cel atotputernic. Dar Lena nu murea. În fiecare dimineaţă se trezea la patru, pe jumătate adormită pregătea cafeaua pentru chiriaşi şi pe urmă făcea paturile, se târa pe la tarabe ca o somnambulă, se tocmea cu încăpăţânare pentru un cartof şi un pumn de mazăre, se-ntorcea, spăla rufele, călca, gătea, cosea şapte duzini de trandafiri, cântând şi povestind ca să nu pice de somn şi ca să nu se-nţepe cu acul. Asta pentru că după două ore simţeai furnicături în mâini, iar după patru nu ţi le mai simţeai şi puteai să-ţi bagi acu-n deget fără să-ţi dai seama şi, dacă pătai o petală, una singură, pierdeai câştigul pe

toată ziua. Şi iar se apuca de spălat, de peticit, de măturat, de gătit, până când apunea soarele, se-ntorceau bărbaţii, mâncau de seară – care în picioare, care aşezaţi pe vreun bidon –, iar după cină spăla vasele, mai cosea vreo sută de trandafiri, iar la miezul nopţii se ducea să se culce şi imediat Agnello, care era deja în pat de ceva vreme, iarna îmbrăcat pentru că în casă te congelai, se dezbrăca, sărea pe ea, se agita câteva minute înlănţuit şi înghiţit de carnea ei diafană, iar corpurile lor nu se mai distingeau, dispăreau ca umbrele care se amestecă pe perete – şi toată casa tremura de scârţâitul saltelei, toţi tăceau şi-şi ciuleau urechile, adăugând la acela scârţâitul mai încet al altor saltele. După aceea totul devenea din nou nemişcat, farfuriile încetau să zornăie pe rafturi, corpurile îşi recăpătau consistenţa şi forma, Agnello se întorcea cu faţa la perete şi adormea la loc.

Lena rămânea cu faţa în sus, să privească halourile lăsate de igrasie pe tavan, câteodată se ridica, se ducea să se aşeze în faţa chiuvetei şi rămânea acolo – nemişcată, cu pisica lui Rocco în braţe, bolborosind cuvinte fără noimă. Şi aşa toată iarna, în fiecare zi, fără pauze şi fără nicio schimbare. Iar Vita observa, tăcea şi colabora, ba cosând câţiva trandafiri, ba apăsând cu degetul coca pentru paste, şi se-ntreba la ce bun să te chinui atât, dacă fericirea e scurtă ca un vis mereu întrerupt.

Într-o dimineaţă de ianuarie, în timp ce-i pieptăna părul, Lena se apucase să cânte la *dorinţa e mobile*, o melodie cinică şi mincinoasă care le plăcea foarte mult băieţilor şi după care femeia e un fulg în vânt care-şi schimbă atitudinea şi gândurile. Ea nu făcea niciodată niciuna, nici alta, iar Vita rămăsese foarte surprinsă, îi pusese o grămadă de întrebări şi până la urmă Lena trebuise să-i mărturisească faptul că îşi visase copilul. Vita îi spuse cu emoţie că şi ea îl visa, întrucât Copil o vizita în fiecare noapte – era o fantomă bună şi-i spunea să nu se-ngrijoreze pentru că el zburase în Rai direct de pe turnul clădirii New York Times şi vrăjitoarea care-l urmărea

căzuse de pe mătură din cauza vântului prea puternic. Copil devenise îngerul lor păzitor. Dar pe Lena vestea o lăsă rece, pentru că ea vorbea despre un alt copil, a cărui existenţă Vita o ignora cu desăvârşire. Acest fiu al Lenei trebuie că murise de o bună bucată de vreme, dar în noaptea aceea Fecioara Maria îi trimisese un vis şi Lena aflase că nu murise deloc, că fusese luat de căpitanul unui vas şi dus la vila lui de la Lon g Island. îl crescuse şi acum el era foarte bine îmbrăcat şi avea deja cinci ani. Dar când ţi-a murit copilul ăsta? insistă Vita, aplecându-şi capul, pentru că Lena se pierduse în gânduri şi-i uitase peria în păr. Când locuia la Cleveland lângă şinele de tren, iar zgomotul trenului îl făcea să plângă toată ziua. Copilul se numea Senjeley Pshimaqua, la fel ca soţul caucazian care murise de tuberculoză cu mult timp în urmă, şi nu creştea deloc pentru că, chiar dacă-l ţinea ore-ntregi atârnat de ţâţe, până când o dureau, nu trăgea niciun strop, pentru că ea nu avea lapte. Senjeley era plin de răni, când îl lăsa singur ca să muncească cu Smulgedinţi îl muşcau şoarecii, o privea ca şi cum i-ar fi spus potoleşte-te şi nu mă mai chinui atât, n-ai suflet? eliberează-mă, lasă-mă să mă duc la ai noştri, ce mai aştepţi? iar ea îl eliberase, îl aruncase-n lacul din Cleveland când el încă mai plângea, învelit în şal, cu o piatră cusută înăuntru. Piatra nu era destul de grea, sau poate că n-o cususe bine, cert e că se desprinsese şi şalul se desfăcuse ca o foaie de hârtie. Şalul negru se-ndepărta dus de curent, capul lui Senjeley plutea ca o portocală, pe urmă nu-l mai văzuse. Toate acestea Lena susţinea că nu le mai spusese nimănui, cu atât mai puţin lui Agnello, pentru că nu era vina lui că aruncase bebeluşul, chiar dacă un amestec tot avea, pentru că tocmai o întrebase dacă nu vrea să fie împreună, dar oricum avusese remuşcări, îi ceruse iertare lui Dumnezeu, care putea s-o înţeleagă, că doar şi El îşi crucificase fiul, şi într-adevăr, Dumnezeu înţelesese, în schimb ea nu mai voia alţi copii. Dar astă-noapte Preacurata îi explicase miracolul: Senjeley fusese salvat din ape pentru că noi

suntem poporul care s-a salvat de la potop, iar acum trăieşte bine mersi. Lena povestea despre moartea lui Senjeley şi despre salvarea lui pe acelaşi ton, ca şi cum ar fi vorbit despre fapte la fel de adevărate şi la fel de credibile. Avea un zâmbet atât de disperat pe buze, încât Vita îşi feri privirea. Lena îşi face vise, iar Senjeley e de-acum o fantomă la fel cum e şi Copil. Astfel că noaptea, odată cu Copil, Vita începu să-l viseze şi pe Senjeley. Dar pe el îl luase vrăjitoarea şi nu era deloc ca-n visul Lenei. Vita îl visa livid şi vânăt, cum se agăţa de ea ca s-o tragă pe fundul lacului. Îi era frică de el şi-i era frică şi de Lena, îi urmă bucuroasă pe inspectori.

O duseră într-o clădire albă, lângă biserica Saint Patrick. Îşi dădu seama imediat că era o şcoală. Vita dădu din picioare şi urlă, pentru că la şcoală fusese deja în Italia şi nu voia să se întoarcă. Inventase chiar şi un cântecel care era cam aşa: AEIOU tu la şcoală nu mă du! Nu reuşea să stea cuminte patru ore să asculte litania profesorilor, îngâmfaţi de parcă se pregăteau să-i dezvăluie secretul succesului în viaţă, deşi nu-l găsiseră nici pentru ei. Fugea numai când dădea cu ochii de clădirea şcolii care, dintre toate clădirile publice din Tufo, era cea mai mizeră, mai părăginită şi mai dărăpănată şi semăna cel mai tare cu un ospiciu sau cu o închisoare. Fugea pe câmp, să miroasă pământul după ploaie şi smochinele după ce le bătuse soarele, să guste argintul prăfuit al măslinilor, tulpina scorţoasă de agavă şi violenţa bruscă a furtunii. Întotdeauna fusese aşa şi, chiar dacă Dionisia era jălbara satului şi spunea că oamenii ignoranţi sunt ca paiele şi se lasă duşi de vânt şi că doar mergând la şcoală poţi să te ridici şi să-ţi depăşeşti condiţia, Vita ştia că, dacă eşti femeie, singurul lucru care contează este cum nimereşti când te măriţi sau când te mărită alţii, într-adevăr, Angela Larocca, chiar dacă nu ştia să-şi scrie numele, se căsătorise cu Mantu, care era drăguţ şi de treabă şi încă mai erau împreună, în timp ce Dionisia, cu toată priceperea ei la citit, se alesese doar cu o boală de ochi, cu

Agnello cel cu bărbia proeminentă şi cu bastoane pe spinare, ba îi mai şi fugise soţul în America la două luni după nuntă. În Italia, după doi ani de chinuri, o lăsaseră în pace şi nimeni n-o mai întrebase de ce nu se duce la şcoală. AEIOU tu la şcoală nu mă du.

Dar aici nu avu cum să se opună. O aşezară în fundul sălii clasei a cincea şi închiseră uşa. Ceilalţi copii o priviră de sus. „What's your name?" o întrebă învăţătorul blond. Vita evită să-l privească. Fixă peretele, cu dispreţ. Era un pătrăţel în centrul căruia trona figura bărboasă şi solemnă a unui bărbat. Învăţătorul renunţă. În fond, putea foarte bine să citească numele nou-venitei – a nu ştiu câta *greenhorn* din Mulberry District – direct în catalog. Începu să scrie cuvinte pe tablă. Erau cuvinte americane. Vita nu le înţelegea. Învăţătorul se plimba printre bănci. Ceilalţi copii toceau creioanele pe caiete şi ridicau mâna. Erau chinezi, irlandezi şi evrei, dar vorbeau toţi americană. Ca să treacă timpul, Vita mâzgăli ceva pe caiet şi se gândi la Chichiţto liber ca un pisoi, care la ora aceea urca la Lena ca să aducă trandafirii, iar ea îi dădea un pahar cu lapte, îl spăla pe faţă şi punea şi hainele lui încrustate de jeg în cazanul chiriaşilor – dacă ar fi aflat Agnello, ar fi rupt-o în bătaie – şi după aceea pleca să hoinărească prin oraş, fără să-l târască nimeni la şcoală, pentru că era copilul nimănui şi nimeni nu-l chinuia. Se gândi la Diamante, care la ora aceea intra în agenţia de pompe funebre Bongiorno Bros şi bătea cuie la coşciuge. Trebuie să fie emoţionant să vezi atâţia oameni vii şi atâţia morţi. Dar, la fel ca Chichiţto, Diamante era băiat. Ba era aproape bărbat. Avea vocea în schimbare şi căpătase un timbru uşor răguşit. Iar sâmbăta n-o mai ducea la teatrul de păpuşi. O durea sufletul când, înfumurat în hainele de sărbătoare, Diamante ieşea cu Rocco şi cu Coca-Cola, cobora scările în fugă şi dispărea până noaptea târziu. Cartierul era plin de femei – femei uşoare care trăiau închise-n pivniţe. Unii dintre chiriaşi povesteau că erau nişte curve în President Street care aveau zece ani, exact ca ea. Odată, când rămăseseră

singure, Vita o-ntrebase pe Lena unde se duc bărbaţii. Ea schiţase un zâmbet. Se duc să se distreze. De ce nu pot să se distreze cu mine? Pentru că ţin la tine, răspunsese Lena, îngândurată. Lucru care o uimise pe Vita, pentru că ea n-ar fi putut niciodată să se distreze cu cineva la care nu ţinea.

Răsfoi cartea colegei de bancă. Zeci de ilustraţii, o casă albă şi rotundă cu coloane şi cu un steag, un băieţel blond cu faţă de tâmpit, familii de blonzi care locuiau în camere curate cu tapet roz, printre pajişti verzi pe care nu vedeafnici o hârtie aruncată. De pe peretele din faţă, bărbosul din pătrăţel îi trimitea un surâs încrezător şi condescendent. Când Vita îi zâmbi înapoi, omul căzu de pe perete şi se sparse pe podea cu zgomot puternic.

Mă duc la şcoală, îi spuse lui Diamante în seara aceea după cină, în timp ce el fuma aşezat pe scări. E o şcoală americană. Îmi pare bine pentru tine, fu singurul lui comentariu. Facem schimb? propuse Vita. Nu se poate, răspunse el, stingând mucul sub talpă. De la o vreme, Diamante purta o pereche de pantofi de lac minunaţi, care aveau singurul defect că emanau un miros infect, ca de mortăciune. Oricum, nu mai avea aspectul ăla ponosit, iar de când nu mai aduna haine vechi de la groapa de gunoi împreună cu Tom Orecchio, ci frecventa cioclii de la Bongiorno Bros, căpătase aerul distrat al unui prinţ – căzut în mizerie, mă rog, dar, oricum, tot un prinţ. Ea însă ar fi dat orice să se întoarcă în urmă cu trei luni, când Diamante venea acasă plin de zăpadă şi cu un strat gros de noroi şi scotea din paltonul descusut jucăriile rupte adunate de prin gunoi şi i le întindea cu un zâmbet mândru, dar timid în acelaşi timp. Sau când o ducea pe acoperiş și-i arăta puii de câine. Se aşezau pe vine şi-i lăsau să-i lingă pe mâini. Diamante se ducea să fure câini pentru Pino Flintă, care-i vindea la hingheri, unde-i omorau. Fura câini vagabonzi, dar, dacă nu-i găsea, mai fura şi din cei cu stăpân, când acesta nu era atent o clipă. Îi prindea de bot,» ţinându-le maxilarul închis ca să nu-l poată muşca, şi-i băga într-un sac. Munca aceea durase

puţin, ca toate celelalte, pentru că Diamante ascundea puii sub acoperiş, în cutii de carton, şi dădea numai câinii bătrâni. Dar dacă cei bătrâni îi aruncau măcar o privire când se pregătea să-i ducă la moarte, le dădea drumul. Hrăneau puii cu lapte, pe furiş. În afară de ea nu ştia nimeni, iar Vita se simţea importantă pentru încrederea pe care i-o acordase Diamante. Dar pârfă la urmă i-a descoperit Coca-Cola şi i-a vândut pe post de carne albă la vecinii de la demisol, care trăiau plimbând un urs prin Manhattan – care urs avea o cuşcă aşa de strâmtă şi era aşa de înfometat că i-a sfâşiat cu o lovitură de labă.

Dacă înveţi americană, nu-mi arăţi şi mie? spuse la un moment dat Diamante. Şi tu ce-mi dai în schimb? răspunse Vita, dezamăgită că el nu-i împărtăşea nefericirea. Îţi povestesc despre Palatini, propuse el. Îi cunosc deja, spuse ea. O trata ca pe o copiliţă, dar dacă Palatinii nu mai mergeau pentru el, n-o mai convingeau nici pe ea. Îţi citesc aventurile lui Riccieri şi Fegra Albana di Barberia. Nu-mi place, pentru că ea se sinucide. Povestea lui Fioravante şi a frumoasei Drusolina. Nu, pentru că şi asta se termină rău şi ea îmbătrâneşte şi se urâţeşte înainte să-l revadă pe Fioravante. *O mie şi una de nopţi*. Asta cum e? se informă Vita, neîncrezătoare. Diamante îşi trecu mâna prin păr. Zâmbi, cu un aer absent. E o poveste de dragoste cu păcat. Vita dădu din umeri; Diamante îi fixa gura bosumflată şi jignită. Îşi strânse pumnii, nervos. Nu voia să piardă ocazia, dar nici nu înţelegea ce-ar fi putut s-o convingă pe puştoaica aia încăpăţânată să se ţină de şcoală şi să fie atentă la ce spune învăţătorul. Bani? Nu avea destui. Cadouri? îi făcuse deja. Atenţie? Prins cu noua muncă şi cu prietenii, îi rămânea prea puţin timp pentru ea. Nu mai avea ce să-i dea. Vita nu-şi dădea seama de şansa care i se oferea. El ar fi dat orice să nu mai trebuiască să bată cuie la coşciuge şi să poată în schimb să se aşeze într-o clasă şi să înveţe din nou să vorbească, pentru ca atunci când ar trece de Houston Street să nu-şi mai dea nimeni seama că este un

dago şi să nu-i mai cânte nimeni *ghini ghini gen*. Aşa ar fi putut să-şi găsească de lucru drept curier sau vânzător într-unul din birourile din zgârie-nori, acelea cu lifturi zburătoare şi cu covoare roşii pe holuri. Şi ar fi putut să intre într-un magazin mare şi să-şi cumpere o cravată fără să fie gonit cu şuturi în fund sau să intre şi să se aşeze în teatrele acelea cu firme luminoase de pe Broadway, unde intrau doamnele cu blănuri şi domnii cu joben, şi nu în baraca de marionete, unde intrau muncitorii. Atunci nu s-ar mai fi ruşinat să deschidă gura de teamă că ar fi fost clar pentru toată lumea că vine din Italia; de aceea tăcea mereu în America, căscând ochii lui albaştri atunci când îl priveau, fixându-i mut ca să creadă că e la fel ca ei.

Un sărut, zise deodată Vita. Da' ce-ţi veni? se miră Diamante. Fata-şi netezea şorţul cu mâinile, îi explică mai clar: din acelea pe care Agnello i le dă Lenei când se aşază deasupra ei. Şi chiar dacă Diamante scutura din cap, spunând că aşa ceva nu se poate, e greşit, e un păcat mortal, ea repetă, convinsă: Vreau un sărut pentru fiecare cuvânt.

Astfel că Diamante încetă să mai iasă duminica cu Rocco şi cu Coca-Cola, chiar dacă ultimul îl lua peste picior şi zicea că-i un pârţâit, o moacă pistruiată, lua-te-ar gaia, faci conserve pentru mortăciuni, nu mai am ce spera de la tine. Diamante încasa, aştepta trepidând ca Agnello să coboare la birt, ca Lena să înceapă să cearnă făina, pe urmă trăgea perdeaua, se aşeza pe pat şi-i făcea loc pentru că ea, micuţa Vita, plată ca o clătită, o copiliţă, avea ceva ce le lipsea tuturor celorlalte fete din cartier: cuvintele. Întâi de toate trebuie dat un nume lucrurilor. Ca să ştii mereu unde sunt. Dacă nu ştii, nu le poţi căuta. *Job*, *train*, *bed*, *fire*, *water*, *earth*, *heart*, *hurt*, *hope*. Un sărut pe păr, unul pe obraz, altul pe nas, pe mâini, în scobitura cotului, pe gât, pe pleoape, pe gene. Şi apoi pielea îi frigea ca la o arsură. Şi asta ce-nseamnă, *o poveste de dragoste*? Senzaţia asta de pericol, de bucurie şi răscolire e cea care te face să roşeşti, să-ţi năvălească sângele-n vene, să-ţi

tremure genunchii? Diamante se ridica întotdeauna tulburat, emoţionat ca un hoţ. Sărutările Vitei erau acre ca lămâile sălbatice. Şi, tot ca ele, îi alungau setea.

Duminica, vrând să facă exerciţii, o luau în sus pe Bowery, se intersectau cu 8th Street şi citeau firmele atelierelor. Oraşul li se dezvăluia. *Butchery* era pur şi simplu măcelăria, *elevated* nu era altceva decât un tren supraetajat. Oraşul îşi pierdea din farmec, din putere şi din mister. Ba chiar părea mai puţin ostil. Şi descoperiră o piaţă adevărată – cu copaci, păsări şi o fântână. Se numea Washington Square, iar când Diamante îşi va fi găsit de lucru în biroul unui zgârie-nori, de bună seamă acolo urma să se mute. Seara, când Agnello adormea după ce sărise pe Lena, Diamante sălta peste corpul inert al lui Geremia, iar Vita aluneca pe lângă găleţi, se ghemuiau amândoi pe scările întunecate şi şopteau ore întregi, cu obrazul apropiat unul de altul, atingându-se – *help*, *work*, *cry* – sărutându-şi – *kill*, *live*, *pray* – urechile, degetele, ceafa, bărbia, genunchii, unghiile, palmele, pulpele, umerii, gropiţele. Gura.

Dar apoi o trăda Chichiţto. îl cunoştea de mult, pentru că băiatul se vânzolea pe lângă magazin, venea la cerşit, cu vocea aceea slabă ca un mieunat de pisoi părăsit, iar Agnello îi dădea câte-o banană putrezită. Chichiţto, care era slăbuţ, râios şi jigărit ca un vagabond, se aşeza pe jos la intrarea în prăvălie şi înghiţea tot, fără să pună nimic deoparte. Când ea îl întrebă de ce, Chichiţto îi răspunse cu înţelepciune că în ţara asta nu poţi să pui nimic deoparte pentru că cineva mai puternic decât tine ar putea să-ţi ia agoniseala. Aşa că mai bine cu burta plină acum şi nemâncat diseară, decât nemâncat şi acum, şi diseară. Dar Chichiţto nu se plângea niciodată, iar Vita fu surprinsă de rezistenţa şi de capacitatea lui de a supravieţui. Ea primea reproşuri, se răscula, protesta, rămânea nemâncată drept pedeapsă sau o lua pe coajă, în timp ce Chichiţto aluneca precum o viperă printre bastoane pe spinare, prin foame şi prin suferinţele pe care i le pricinuiau toţi, pentru că era

ultimul: îşi lăsa capul în jos, nu schiţa niciun gest când îi furau ziarele, plângea când îl băteau, iar suprema lui răbufnire era o explozie de lacrimi. Pe urmă, încăpăţânat şi neîmblânzit, îşi aduna ziarele pe care cei mai mari, ca să-i facă-n ciudă, le aruncaseră în gura de canal şi, şchiopătând desculţ şi cu picioarele degerate, îşi vedea de drum. Vita îl asemuia cu larvele de ţânţari care se ascund în bălţi, prin stufărişul din Gangliano. Larve invizibile şi fragile, dar încăpăţânate, capabile să supravieţuiască în condiţii imposibile, inteligente şi răbdătoare. Dacă se duc la fund, mor, aşa că trebuie să rămână la suprafaţa apei ca să găsească ceva de mâncare, şi stau acolo până când cresc, după care zboară. Mănâncă apă! Trăiesc cu nimic – cu aer şi cu apă – pentru că aerul şi apa, adică minimul indispensabil ca să nu mori, sunt totdeauna de găsit.

Chichiţto bătea la uşa din Prince Street pe-nserat. Îşi freca ochii lipicioşi ca să-şi cureţe urdorile şi dădea fuga să-i umple Lenei găleata cu cărbuni, o ţâra sus pe scări, cu atitudinea larvei din baltă, care aşteaptă cu răbdare să zboare, iar până atunci suportă mlaştina. Vita, în schimb, protesta, se lamenta şi gustase deseori scatoalcele lui Agnello, care-i lăsau pe obraz amprenta celor cinci degete. Faţa scobită a lui Chichiţto care lingea castronul, în picioare, în grabă, pentru că trebuia s-o şteargă înainte să se întoarcă ceilalţi, o deranja, pentru că o readucea la realitatea unei lumi în care aroganţa şi abuzul nu iertau pe nimeni – şi nimeni nu era nevinovat. O deranjau ochii lui mari şi devotaţi, pasivitatea lui slugarnică. Cu toate astea, avea răbdare cu larva Chichiţto, care nu doar că avea o înţelepciune precoce, dar avea şi zulufi blonzi, bucle ca ale pruncului Iisus în iesle şi o înţelegea pe Lena, care, atunci când afară temperatura cobora la zece grade sub zero, îi încălzea mâinile deasupra plitei şi-i împrumuta o pătură ca să poată dormi într-un butoi fără să moară îngheţat. În timp ce gătea, Vita îi spunea poveşti, mai ales pe cea care-i plăcea ei cel mai tare: se lăuda spunându-i că tatăl ei e un tenor celebru, se numeşte Enrico Caruso şi venise în

America special ca s-o caute pe ea, pentru că-i fusese luată.

Dacă Chichiţto nu credea, era de ajuns să meargă până la Metropolitan, unde numele şi mustăţile lui negre erau pe toate-afâşele. Tatăl ei era mândru foc şi avea o voce de catifea. Avea un castel cu turnuri multe, în faţă la Central Park, şi fusese nevoit s-o lase pe fată la un amărât de la periferie pentru că sacrificase sentimentele de dragul succesului, dar nu peste mult timp urma să vină s-o ia. Vita amesteca în ciorbă, Chichiţto se scărpina în cap pentru că era plin de păduchi, iar ea-i descria castelul lui Enrico Caruso din Central Park, turlele şi decoraţiunile şi cele o mie de ferestre, cu atâtea amănunte, încât Chichiţto tăcea din gură şi se convingea că era pe de-a-ntregul adevărat. Dar să nu sufli o vorbă la nimeni, pentru că e un secret între mine şi tatăl meu. Da, da, jura băiatul scărpinându-se în cap – într-atât, încât de la atâta scărpinat cu unghiile murdare pielea i se făcuse toată o rană, o suprafaţă roşie şi întărită de jeg, plină de puroi şi de cruste – şi tuşea, zguduit de o tuse violentă care-i pornea din piept. Chichiţto, care avea o natură analitică, rămase foarte surprins de poveştile Vitei. Iar într-o dimineaţă o întrebă cum de tatăl ei, care era aşa de bogat, îngăduia ca ea să-şi înţepe mâinile cu acul ca să facă trandafiri falşi, neparfumaţi. Vita rămase încurcată, se gândi îndelung şi apoi răspunse: pentru că e bun şi se gândeşte că toată lumea e la fel ca el. Ah, exclamă Chichiţto, la asta nu se gândise. Poate că şi tatăl lui era bun ca Enrico Caruso, de aceea îl lăsase la orfelinatul din Five Points, pentru că se gândea că toată lumea e ca el. După o vreme, însă, Vitei îi păru rău că-i spusese lui Chichiţto minciuna aceea; acum, nu ştia de ce, Enrico Caruso nu-i mai plăcea şi nu mai era aşa de sigură că-l vrea ca tată. Chiar dacă avea bărbia proeminentă şi pielea zbârcită şi întunecată ca un bob de cafea, chiar dacă o despărţise de Dionisia şi nu voia să se întoarcă acasă, ce putea ea să facă dacă Agnello era tatăl ei?

Apoi începu să meargă la şcoală, zilele ei nu mai erau la fel şi-l uită de Chichiţto. Acum nu se gândea decât la modul în care să scape de supravegherea lui Agnello ca să se ascundă cu Diamante în cămăruţa băii, pe scări, în depozitul de cărbune, ca să-i repete *Street*, *railroad*, *mouth*, *Iove* şi să se lase sărutată pe păr, pe mâini şi pe pleoape. Cu inima fremătând şi cu un dezolant sentiment de sărăcie şi de lipsă până când sosea el, cu o tresăltare din creştetul capului până-n vârful degetelor de la picioare când mâna lui i se sprijinea pe umăr, cu o durere sfâşietoare între coaste atunci când se despărţea de el, ca şi cum i-ar fi smuls cineva o bucată de carne din trup. Începu să pândească mişcările oculare ale tatălui, să-i recunoască mirosul respiraţiei şi să ghicească astfel câte pahare băuse. Când bea, dormea mai bine şi nu se trezea nici măcar când o avea pe Lena aproape. Acum ea îşi păzea tatăl, şi nu invers, îi spiona somnul, momentele de trândăveală, drumurile la casa de amanet, îi punea la încercare sensibilitatea acustică mergând în vârful picioarelor prin spatele lui, ajungea să-i sfideze preumblările nocturne prin casa aceea fără pereţi, aluneca în întuneric, gândind: sunt grozavă, am făcut un farmec, am devenit invizibilă.

Starea lui Chichiţto se înrăutăţea. Loviturile mai violente făceau să-i dea sângele pe gât în sus. El o ruga să nu-i fie frică pentru că tuşise mereu, dar Vita nuse-ncrezu în el şi începu să se ferească din calea băiatului – poate că din instinct, poate pentru că şi ea era o larvă de baltă (supravieţuirea, înainte de toate), poate că dintr-o imensă stânjeneală, dintr-un fel de dezgust imens pe care i-l produceau bolile altora; acum nu-l mai lăsa să intre în casă şi-i ducea castronul pe scări, ca să nu respire acelaşi aer cu el. Chichiţto stătea puţin – pe măsură ce se încălzea afară, nu mai avea nevoie să-şi încălzească mâinile la plită. Vita continua să se sărute cu Diamante, descoperind cât de complicat e corpul omenesc şi câte părţi din el care păreau inutile au fost făcute, de fapt, ca să fie mângâiate de

buzele altcuiva – tot mai sigură pe sine, începu să se retragă cu el pe acoperiş, pentru că de acolo se vedea tot oraşul care se lumina şi strălucea în întuneric şi nimeni nu putea să le asculte şoaptele.

Agnello îşi dădu seama că fiica sa îi ascunde ceva şi-i dădu lui Coca-Cola sarcina s-o supravegheze, dar el mai închidea câte un ochi, pentru că de la o vreme avea şi el propriile treburi nocturne de rezolvat. Suspicios şi neliniştit, Agnello patrula ore-n şir, supraveghind zonele de risc – cămăruţa băii, depozitul de cărbune –, dar fata îi zâmbea mereu şi nu reuşea să-şi închipuie că Vita, tocmai Vita, ar fi în stare să-l înşele. Dar apoi, într-o duminică de iunie, înţelese că tocmai aşa stăteau lucrurile. Vita o ajuta pe Lena să pregătească ciorba de linte şi mazăre. Călea ceapa, încântată pentru că, după prânz, Diamante îi propusese să meargă cu el şi cu băieţii la muzeul curiozităţilor. La numărul 210 de pe Bowery se afla New York Museum, cel mai mare dintre toate. Muzeul curiozităţilor este locul unde îi vezi pe femeia cu barbă, pe regina amazoanelor, pe omul-schelet, pe Volo liliacul, pe Uniciclistul care pedalează pe o singură roată, pe fata tatuată care cântăreşte 485 de livre, pe uriaşii gemeni zulu cu braţele lungi de 36 de ţoli, pe femeia albinoasă, pe diavolul cinetic care merge perpendicular pe pereţi, vezi craniul piratului Tamany şi toate raritățile şi minunăţiile de pe pământ. Lena se uita la Diamante de parcă el însuşi ar fi fost o minunăţie, iar Vita era uimită de roşeaţa din obrajii băiatului, pentru că era aceeaşi care îl năpădea atunci când o săruta pe ea. Cu toate astea, fără urmă de suspiciune, puse la fiert într-o oală lintea curăţată, mazărea, cinci mieji de anghinare şi două foi de salată. O ajuta pe Lena să pregătească chiftelele de peşte, atunci când taică-său izbucni că toate astea nu erau decât braşoave bune de prostit gogomanii, că pe femeia albinoasă o albeau cu sodă, că femeia cu barbă era un bărbat travestit în femeie, că zuluşii erau de fapt negri din Virginia, iar omul-schelet, doar un amărât anemic care

purta o bluză strâmtă. Ah, oricum ar fi, tot vreau să merg, protestă Vita. Agnello o scruta cu ură.

De luni de zile căzuse într-o depresie neagră pentru că, de când vânduse magazinul, i se părea că devenise inutil. Îşi căutase un alt loc de muncă, dar la oficiu îi spuseseră că arată prea rău ca să muncească în fabrică, să se întoarcă la echipa de la căile ferate sau să meargă în Vest să ridice stâlpi pentru liniile electrice. Până la urmă, patronul, căruia îi furnizase în toţi aceşti ani atâţia muncitori buni, supuşi şi ascultători la preţuri foarte bune şi care era recunoscător pentru asta, îi oferise un post de şef de echipă la Canadian Pacific Railways, cu cinci dolari pe zi. Era un post bun, chiar dacă trebuia să-şi ameninţe colegii cu puşca, dar Agnello, care făcuse ani de zile treaba asta, nu mai avea chef s-o facă. În plus, locul era foarte departe – cel puţin zece zile de mers prin câmpiile din ţinutul Saskatchewan. Iar el nu voia să plece şase luni de zile şi să-i lase singuri pe copii şi pe Lena. N-avea încredere nici în America, nici în ei. De aceea îi scruta rânjind, iar veselia lor îl rănea. Băieţii glumeau, vorbeau despre regina amazoanelor, Coca-Cola îi spunea Lenei că trebuia să vină şi ea la muzeul curiozităţilor, ea zâmbea tentată, Vita amesteca la chiftele şi-i băga un deget în gură lui Diamante ca să guste cât sunt de bune *fish* ftaZZ-urile ei, iar Agnello simţi o dorinţă acută să-i omoare pe toţi. Fusese mult mai liniştit când trăia de unul singur. Copiii îi aduseseră numai necazuri. Nu se interesau de el. Râdeau, nu le stătea capul decât la distracţie şi, fir-ar să fie, nici măcar nu-şi dădeau seama că mai e şi el pe acolo. Da’ nu vă mai potoliţi odată? Simt că-mi crapă maţele de foame, animalelor ce sunteţi! răcni.

Oh, don’t worry, tată, glumi Vita, you’ll cat like a god! Agnello se uită fix la ea, uluit de jignirea adusă de neobrăzată. Care vasăzică aşa, Vita nu numai că-l trăda, dar îşi mai şi bătea joc de el. Că Nicola avea să-l lase baltă, îşi dădea seama. Era puturos, vanitos şi atras de tot ce însemna lipsă de onestitate. îl adusese prea târziu în

America şi nu înţelesese din ţara asta decât ce e mai rău. Că Lena avea să-l părăsească, se temea. Dacă n-ar fi avut un caracter atât de imprevizibil, probabil că ar fi făcut-o deja până acum. Numai nebunia o mai ţinea lângă el. Şi, poate, teama de a se întoarce în locul de unde o luase – într-o gaură de şobolani sub un pod de cale ferată, unde trebăluia pe jumătate despuiată pentru Smulgedinţi Fărădurere cu Cleştișorii lui îmbietori. Cinci amărâte leşinate de foame care dansau în picioarele goale la minus zece grade. Multe proveneau din bordelurile din New York şi din Chicago, de unde plecau în provincie atunci când nimeni nu le mai voia, pentru că li se lăbărţase vaginul. Dansau şi cântau răsucindu-se în jurul dentistului ăstuia libidinos, ca să-i îmbie pe spectatori să vină să-şi scoată dinţii. Un dolar pentru un molar, asigură Smulgedinţi, extracţie rapidă şi plăcere garantată. Smulgedinţi avea cincizeci de ani, faţa rubicondă, părul vopsit blond şi două smocuri de sprâncene. Agnello înţelesese imediat că tipul nu era dentist şi că i-ar fi provocat un abces, dar apoi a întâlnit privirea Lenei. Privirea unei femei care trăieşte pe o altă planetă, unde nici durerea şi nici răutatea n-o pot ajunge. O femeie fără vârstă, practic îmbrăcată doar de propriu-i păr. Cu bluza prea strâmtă care-i strivea sânii de adolescentă, cu picioare subţiri şi cu ciorapii de plasă rupţi peste tot.

Şi-a făcut curaj. A făcut câţiva paşi înainte. Mulţimea bătea din palme. Cleştișorii îmbietori i-au pus un şervet alb în jurul gâtului. Smulgedinţi Fărădurere îl liniştea spunându-i că mâinile lui sunt uşoare ca picioruşele de libelulă şi că el îşi hipnotizează pacienţii cu frumuseţea lui. Cleştișorii îmbietori au început să se-nvârtă în jurul lui, dând din fund, din şolduri, din fese şi din sâni – tot ce puteau să arate, şi nici măcar nu era frumos. Era flasc ca o smochină bleagă, cu vergeturi sau răsfrânt. El se uita la oasele proeminente ale Lenei. Şoldurile înguste, claviculele ascuţite, umerii care păreau două paranteze. Sau două aripi. Cleştișorii cântau Te duc la vindecare fără

să simţi durere, te fac să visezi cât încă veghezi şi alte strofuliţe de acelaşi nivel artistic. A deschis gura. Smulgedinţi Fărădurere i-a strivit limba cu o pilă de fier. Cleştișorii cântau; erau complet pe dinafară. Smulgedinţi i-a legat o aţă de molar. De fapt, nu era o aţă, ci o panglică enormă, lungă de cel puţin zece metri. Cleştișorii au dansat, trecându-şi panglica printre picioare, băgându-şi-o în gură, sugând-o, lingând-o, şoptind. Mulţimea părea înnebunită de excitare. Lena a început să danseze în faţa lui cu panglica între degete, se unduia de parcă era beată, în transă, pe altă lume, pe urmă a luat panglica în gură şi-a început să se răsucească, înfăşurându-şi-o pe şolduri. Panglica a început să tragă şi cu cât ea se apropia mai tare, cu atât durerea devenea mai insuportabilă, cu cât scădea distanţa dintre ei, cu atât i se-nmuia mai tare dintele, iar apoi totul i-a devenit neclar. S-a trezit cu gura plină de sânge, cu craterul gol al unui dinte şi cu pantalonii uzi. Mulţimea îşi rupea mâinile de la atâta aplaudat. Smulgedinţi a adunat zeci de voluntari, grupuri întregi de muncitori la căile ferate s-au lăsat convinşi, dispuşi să facă orice ca să fie mai aproape de Cleştișori. Chipul Lenei era inexpresiv ca al unui sfeşnic cu înfăţişare de înger. Ea nu era de pe lumea asta şi nu era acolo. Lui Agnello nu-i venea să creadă că nu simţise durere, dimpotrivă. Plăcere. Plăcerea sfâşietoare a suferinţei. Lena i-a apăsat pe gură o cârpă umezită cu cloroform. Dormi, i-a spus, visează-mă.

Aşadar, chiar dacă Lena îşi arătase picioarele la echipe întregi de muncitori în construcţii care veneau peste iarnă în Cleveland, Agnello o luase oricum, pentru că se săturase să trăiască asemenea unui buldog, să latre mereu la oamenii lui, să fie temut, urât şi singur cuc. Dacă n-ar fi fost Lena, n-ar fi plecat din echipă, n-ar fi venit la New York, n-ar fi luat magazinul, n-ar fi ţinut pensiunea. N-ar fi căutat să trăiască şi el ca un om, şi nu ca un animal în oraşul ăsta blestemat.

Dar ca până şi Vita să aibă-n cap ideea să-l

părăsească, asta nu putea să accepte. Iar dacă ea învăţa lucruri pe care el nu le ştia, ar fi ajuns să râdă de el. S-o doară-n cot de regulile şi de învăţăturile lui, să-l mintă şi să se comporte ca o americancă. Or, el nu voia să uite regulile din lumea aceea din care fusese obligat să plece şi în care nici nu voia să se întoarcă, pentru că a-şi bate joc de regulile acelea ar fi însemnat să-şi bată joc de cei şaisprezece ani petrecuţi în America, de suferinţele îndurate, şi să le transforme într-un sacrificiu fără rost. Vita nu trebuia să-l renege. Pensiunea o deschisese şi pentru ea, pentru că Vita era speranţa familiei lui.

Chichiţto ciugulea dintr-o felie de pâine, aciuat pe un vraf de ziare. Vrei o banană? îl întrebă. Nu, spuse băiatul. Ei, e scurtă vara, făcu Agnello, scrutând cerul. Prilejul cel bun vine şchiopătând şi pleacă-n fugă. Vrei o farfurie de spaghete? Nu, şopti Chichiţto, serafic. Ce vrei ca să-mi spui ce coace Vita? insistă Agnello, şi pentru că larva de baltă se mulţumeşte cu puţin ca să supravieţuiască, dar trăieşte numai ca săsupravieţ uiască, şi pentru asta devine insensibilă la temperatură, la lumină, la căldură, pentru că viaţa ei se reduce la a se menţine mereu la suprafaţă, la o luptă disperată în aşteptarea anotimpului prielnic, aşadar pentru că singurul lucru care-o interesează este supravieţuirea, iar pentru asta acceptă o hibernare aproape totală a celorlalte impulsuri vitale, Chichiţto răspunse.

Pe acoperiş, învelit în pătură, Chichiţto fuma un chiştoc, tuşind. Voia s-o avertizeze pe Vita să nu se întâlnească cu Diamante în noaptea aceea, dar pe urmă nu avu curaj s-o facă, pentru că dacă ar fi făcut-o, ea ar fi înţeles imediat cine a turnat-o. O recunoscu atunci când, în umbră, cineva se prelinse pe lângă cuşti şi nişte paşi catifelaţi se îndepărtară către balustrade. *Boy* – auzi vocea Vitei. Pocnetul rapid al unui pupic. *Girl* – un geamăt sufocat. Agnello şi Coca-Cola se aruncară asupra ei în timp ce buzele lui Diamante pipăiau în întuneric în căutarea obrazului ei. Curvă, otreapă ce eşti! urla Agnello ca ieşit

din minţi, în timp ce Diamante, ameţit după un pumn, profita de un moment de neatenţie complice a lui Coca-Cola şi se strecura în întuneric, făcându-se nevăzut. Agnello o trânti la pământ, urlând, în timp ce-şi strângea cureaua pe mână. Vita nu ţipa, nu se văita, pentru că norocul e de sticlă şi, în timp ce-l vezi strălucind, se sparge, şi, oricum, important era că nu-l prinseseră pe Diamante. Altfel, Agnello l-ar fi omorât sau Diamante l-ar fi omorât pe Agnello. Amândurora le fierbea sângele. Urcau vecinii, atraşi de ţipete, se-mbulzeau în întuneric, ciufuliţi, adormiţi, iritaţi că hărmălaia aia le stricase somnul. Uaţţa metăr? Uaţţa metăr? Năt lor biznis – răspundea Agnello. Urcă şi Lena, pe jumătate adormită, cu haina de pijama bărbătească aproape descheiată, lăsând să se vadă sânii ascuţiţi. Chichiţto, ascuns după un tomberon, îşi astupa urechile cu palmele. Vita nu ceru ajutor, nu imploră iertare, nu se refugie în braţele Lenei, în care nu avea încredere şi care, cu cât implora mai tare, cu atât îl enerva mai mult pe Agnello, convins că ea îi dăduse exemplu rău fiicei sale. Nu ţipă când Agnello o luă la palme, nici când îi rupse pe spinare cureaua tocită. Nici când începu s-o biciuiască cu funia de-ntins rufele şi nu se opri până când nu-i înţepeni braţul. Hai, gata, ostoieşte-te, taică, aşa o omori – se hazardă Nicola, dar cu jumătate de glas, de teamă să nu schimbe direcţia funiei de pe spinarea surorii şi s-o atragă spre a lui. Atunci Agnello se linişti şi o târî de urechi spre cuştile de iepuri.

Vecinii creşteau iepuri, în ciuda interdicţiei proprietarilor casei – pentru carne şi ca să mai strângă ceva blană. De iepuri se ocupau copiii: urcau în zori să le aducă frunze de salată şi din nou seara ca să cureţe cuştile. Adesea se ducea şi Chichiţto, în schimbul unei roşii. I-ar fi plăcut să aibă un iepure, dar nu avea unde să-l ţină şi, oricum, nu avea nimic să-i dea de mâncare. Uneori nu găsea printre gunoaie nici măcar o coajă de măr pentru el însuşi. Agnello deschise ultima cuşcă, goală, şi o aruncă înăuntru, închizând-o cu lacătul. Acuma să mai văd eu dacă

eşti în stare să ieşi ca să mergi să-ţi baţi joc de tine – îi spuse printre dinţi. Cuşca era înaltă de şaizeci de centimetri şi lungă de o sută, Vita nu putea sta nici în picioare, nici aşezată, trebuia să stea ghemuită, adunată, chiar dacă genunchii o dureau, iar după o oră începură chiar să se umfle. Scoate-mă afară, n-am făcut nimic rău, nu mai fac, striga, apăsându-şi faţa de grilajul metalic; iepurii chiţăiau în cuştile de alături, devorau varză şi morcovi, dinţii lor rodeau în întuneric – nu mai fac! tata! tata! ţipa. De atâta strigat, rămase fără voce. Fixă îndelung lacătul – îl privi aşa cum privise portretul preşedintelui Lincoln dar era prea slăbită sau ochii îi erau prea umezi de lacrimi, şi lacătul nu se mişcă. Se făcu dimineaţă, iar ea nu mai putea să se sprijine în mâini, îi era sete şi nici nu mai avea putere să plângă. Un scârţâit, se deschidea poarta, paşi târşâiţi, vecinii, paşii şovăielnici ai lui Chichiţto. Prin grilaj nu vedea decât mănunchiul de salată care se apropia, o pată verde în lumina care se răspândea pe terasă. Scoate-mă de aici, Chichiţto! strigă cu disperare. Chichiţto se apropie de cuşcă, cu un surâs blând pe sub zulufii bălai. Nu pot, nu pot, schiuzmi. Mi-e foame, mi-e sete, apă, apă, te rog, mă doare – spatele îi ardea şi avea braţele rupte. Copiii vecinilor tropăiau în altă parte, Chichiţto se apropie de grilaj – scoate-mă de aici, Chichiţto, era gata s-o podidească lacrimile pentru că nu mai rezista, îi ţiuiau urechile şi prin faţa ochilor îi treceau păianjeni păroşi, mari şi agili – şi în timp ce-l implora, îi întâlni privirea vinovată şi înţelese tot. Nu mai spuse nimic şi încetă să se mai vaite. Chichiţto o tuli şchiopătând şi nu se mai întoarse. Toată ziua uitară complet de ea; era zadarnic să strige şi să cheme pe careva, pentru că, oricum, nu venea nimeni. Soarele încinse smoala de pe acoperiş, coji bitumul din găleţi, îi arse pielea. I se uscase saliva, buzele îi erau crăpate de sete, avea crampe din cauza foamei şi furnicături în braţe şi era udă leoarcă pentru că, la un moment dat, făcuse pe ea. Iepurii se tăvăleau prin cuşti, se auzeau dinţii care clănţăneau, se

simţea miros de morcovi şi de salată putrezită. Zumzetul din urechi devenise asurzitor şi vedea negru, gândindu-se că e deja noapte. Leşină, îşi reveni, ghemuită ca o cloşcă pe ouă, singura poziţie în care putea să stea acum, când nu-şi mai simţea nici mâinile şi nici genunchii. Lacătul era orbitor şi-i părea din ce în ce mai mare. Soare peste tot, arsuri, raze pătrunzătoare, foame, crampe, slăbiciune, zumzăit.

Păianjeni în ochi. Lacătul masiv prins de lanţ. Miros de morcovi şi de urină. Lacăt. Lanţ. Nici măcar nu-şi dădu seama că deschiseseră cuşca, iar Diamante şi Coca-Cola o trăgeau afară, aşezând-o pe smoala încinsă. Vita… şopti Diamante. Vita, mă auzi?

Urma lăsată de sfoara de rufe se vindecă în trei săptămâni şi dispăru, lăsând numai un semn în formă de fulger, dur la pipăit, uşor poros, dar Vita nu se mai întoarse la şcoală. La începutul noului an şcolar, reprezentanta Society for Charity Organization veni s-o caute. Prima dată, Lena încercă să-i explice că fetiţa era bolnavă şi din cauza asta nu putea ieşi din casă. Femeia ameninţă că va demara procedura pentru amendarea părintelui reticent. A doua oară, Coca-Cola spuse că Vita plecase în Youngstown, la nişte rude. Reprezentanta îl denunţă pe Agnello la un tribunal oarecare, dar dosarul se blocă într-un birou, printre alte câteva mii de dosare. A treia oară, în faţa cornului de coral inspectoarea fu cuprinsă de un sentiment de jenă. În fond, dacă fiinţele acelea inferioare şi brutale o considerau un duşman şi nu un aliat care le voia binele, dacă nu doreau să-şi instruiască progeniturile, să-şi îmbunătăţească viaţa, să progreseze la nivel moral, să fie ajutate să devină nişte adevăraţi americani, ea ce putea să facă? Era doar o binefăcătoare idealistă, un minuscul angrenaj în mecanismul destinului. Numele Vita rămase în catalogul de la Saint Patrick School pe toată durata anului şcolar 1904 – 1905, chiar dacă ea nu se duse la nicio oră iar învăţătorul încetă s-o mai strige la apel. În catalogul din anul următor, 1905 – 1906, pe listă figurau, la litera M:

MacDuffy, Mazzoni, Meyer. Numele ei dispăruse.

Vita nu l-a iertat niciodată pe Chichiţto. Săptămâni întregi nu dădu ochii cu el. Pe urmă, într-o zi, dădu nas în nas cu el în timp ce puştiul se ţinea după trecători cu obişnuitele ziare la subraţ. Îl scuipă în faţă. De atunci îl ignoră, pentru totdeauna. Chichiţto murise acolo, în cuşca de iepuri – era mort şi îngropat – un prieten mincinos, o iudă trădătoare. Dacă măcar bănuia că e pe aproape – proţăpit în faţa oficiului poştal, pe vreo străduţă, pe treptele alunecoase de la bloc – îşi întorcea capul şi trecea pe lângă el şoptind: cine trădează din plin nu se cheamă că-i creştin. Nu-i spuse niciodată altceva, era inflexibilă, incapabilă să ierte un nemernic de spion, chiar dacă nu avea pe nimeni pe lume şi nu primise nimic de la viaţă, nici măcar o amintire frumoasă. Deşi uneori se dovedeşte necesar să înşeli, nu se cade niciodată să-ţi trădezi un prieten, nici măcar în schimbul unui iepure – singurul lucru pe care Chichiţto îndrăznise să-l ceară în existenţa lui mizeră de larvă de baltă care trăise din nimic toată viaţa ei. Pentru că tocmai un iepure îi promisese Agnello ca să-i smulgă secretul fetei sale. Un iepure pe care să-l ţină sub pătură, deasupra gurii de metrou, iarna. Vita, e vina ta, nu trebuia să te pupi cu Diamante, şoptea, fugind după ea. Ea nici măcar nu-l asculta. Hai să facem pace, Vita. Nu, cu atât mai rău pentru tine. Dacă nu erai spion rămâneam prieteni şi-ţi mai spuneam şi alte poveşti.

Chichiţto nu mai respira. La începutul iernii scuipă atâta sânge, că-l găsiră în mijlocul străzii, albastru la faţă, aproape îngheţat. Lena îl târî în casă şi-l trimise pe Nicola să aducă medicul, chiar dacă Agnello blestema că nu pot să-şi facă pomană cu toată lumea, că doar nu sunt Biserica catolică, îl întinseră pe patul lui Diamante. Vita nici nu se apropie. O dezgusta, şi nu-i mai ascunse motivul. Sângele tău îmi face greaţă şi nu vreau să m-ating de tine. Chichiţto plângea, Vita, Vita, mi-eşti dragă, plângea, iar Vita tăcea mâlc. Medicul vru să fie plătit înainte să treacă pragul casei. Ştia el că cei de teapa lor umblă cu tot felul

de şmecherii. Dacă nu făcea aşa, risca să plece cu mâna goală. Pentru că Agnello nu voia să irosească niciun ban pentru un copil al nimănui, iar Lena îl implora în zadar, până la urmă Diamante se duse să scotocească în borcanul cu pudră de talc, în care-şi păstra economiile, şi-şi cheltui salariul pe o lună ca să audă că nu mai e nimic de făcut, e tuberculoză în ultimul stadiu, cumplit de contagioasă, trebuie dus la spital.

În timp ce discutau cine trebuie să-l ducă la Bellevue, pe First Avenue, adică nu tocmai după colţ, la minus zece grade, pe ceaţă şi cu vântul care-ţi tăia faţa, Chichiţto se făcuse covrig pe pat şi continua s-o privească fix. Vita, spune-mi ceva – o întrebă cu un fir de voce şi cu o ultimă dorinţă, arzătoare –, sunt şi eu copilul lui Enrico Caruso? Tu – îi răspunse ea, zâmbind –, tu, Chichiţto? Nu, tu nu, tu eşti copilul nimănui. Şi acuma dormi, că o să te ducă la spital, îi răspunse, cu părere de rău că nu-i spusese că da, în fond n-o costa nimic, că doar nici ea nu era fata lui Enrico Caruso. Mâine dimineaţă o să-i spun că da, o să-i spun şi că taică-său o să vină să-l ia cu maşina la primăvară şi o să-l ducă în turnul castelului, se gândea, adormind cu faţa ascunsă-n pernă.

A doua zi în zori Chichiţto nu mai era. Diamante şi Geremia îl duseseră la spitalul săracilor, cu căruţa de gunoi. Când mergem să-l vedem pe Chichiţto? începu s-o piseze pe Lena cu întrebările. Dar aceasta ezita. Locul acela – un fel de oraş damnat, o clădire cu porţi de fier şi cu turle crenelate ca o cetate – era un hambar unde erau adunaţi ca vai de lume, fără compasiune, în numele unei milostivenii care evita să depăşească limitele gardului, sufletele şi corpurile distruse ale celor abandonaţi – era iadul celor mai de jos, ultima lovitură dureroasă şi umilitoare pe care o primeau de la viaţă. Diamante îi promise că o va însoţi, dar nu înainte de duminică, pentru că în timpul săptămânii trebuia să muncească până târziu la agenţia de pompe funebre. Dacă voia să-i meargă bine, trebuia să fie disponibil oricând. Vita numără zilele. Puse

deoparte un trandafir artificial pentru Chichiţto şi aşteptă. Dar duminică, în timp ce se pregătea, prinzându-şi în păr panglica roşie, Agnello, cu ochii umezi, îi spuse că nu avea rost, pentru că Chichiţto plecase acasă. Şi tu ce plângi, ar fi vrut să-i strige Vita, tu, care n-ai fost în stare decât să faci din el un spion! Furia o făcu să uite de părerea de rău, nu putu să verse lacrimi pentru Chichiţto, care plecase pe tăcute, pe furiş, cerându-şi iertare pentru deranj.

Agnello îi plăti o înmormântare adevărată, la agenţia Bongiorno Bros, cu ghirlande albe şi cu carul tras chiar de cai albi. Băieţii se gândeau că o făcuse pentru Lena, căreia îi era drag copilul acela al nimănui, poate pentru că pe al ei îl aruncase în lac. În realitate, Agnello o făcuse pentru Vita. Din cortegiu au făcut parte toţi locuitorii cartierului, toţi îl cunoşteau pe Chichiţto şi-l luaseră cel puţin o dată la şuturi sau îi cumpăraseră „ultimul exemplar”. Bărbaţii stăteau cu picioarele desfăcute şi cu pălăriile în mână, vânzătorul de la chioşcul de ziare aşează un ziar pe coşciug, Vita – trandafirul artificial, femeile-şi făceau semnul crucii, iar Lena îşi sufla nasul, repetând puiuţul meu, bietul meu puiuţ. Preotul vorbea bine latineşte, erau o mulţime de flori albe, coşciugul era tot alb, cu crucea aurită gravată pe capac: a fost o înmormântare frumoasă, iar Chichiţto ar fi fost mulţumit, pentru că nu s-ar fi aşteptat să aibă un asemenea cortegiu, de parcă ar fi fost regele cartierului. Dar când Diamante aşează pe capac basca găurită a lui Chichiţto şi urcă în car lângă vizitiu şi porniră către cimitirul din Hart Island, insula din spatele Bronx-ului unde, departe de privirile stânjenite, municipalitatea din New York îi pune în gropi comune pe săraci, vagabonzi şi pe cei fără nume, în timp ce Agnello o mângâia pe cap, Vita izbucni în lacrimi şi ar fi vrut să ţipe că nici ea nu e fata lui Enrico Caruso, nici ea. Dar de-acum Chichiţto plecase acasă.

Darul

Vita îşi dăduse seama din întâmplare. Poate că fusese dintotdeauna – unde era ea, era şi acel *ceva*. Dar de-abia la

un moment dat, în sala din Ellis Island, devenise conştientă. Nu era înăuntrul ei şi nici altundeva; îi era aproape, mereu alături, era umbra ei. Nu ştia dacă e un har, o pedeapsă sau un defect din naştere, ca un suflu la inimă sau un ochi saşiu. Obiectele o cunoşteau. Îi simţeau prezenţa. Ceilalţi o numeau neatenţie. Spuneau că e căscată. Pahare care se spărgeau, uşi care se închideau, lăsând-o să umble pe străzi ore-n şir, cratiţe care se desprindeau din cui şi cădeau pe jos. O fetiţă cu capu-n nori. Vita ştia că în prezenţa altora trebuia să-şi amintească să nu se uite la nimic intens. Trebuia *să pară* ca ei. Cu orice preţ. Să disimuleze sau chiar să se prefacă. Să-şi ţină pleoapele întredeschise dacă se trezea că se uită prea mult la o găleată aşezată prost pe o treaptă sau la o colivie de pe pervaz, care i se părea că n-au ce căuta acolo, că deranjează, că nu stau bine sau sunt urâte. Uneori uita. Iar atunci ochii ei vorbeau. Dezvăluiau ceea ce gândea, dorea sau ura – şi despre care nici măcar nu ştia că gândeşte, doreşte sau urăşte. Găleata se rostogolea jos pe scări, colivia cădea şi, în cădere, elibera sticletele. Farfurii, furculiţe, mături prindeau viaţă, se topeau, îşi schimbau poziţia, desenând în chip armonios o ordine secretă. Iar ea n-ar fi fost nevoie să mişte un deget, să pronunţe nici măcar un singur cuvânt. Imediat după aceea se întorcea brusc, de teamă să n-o fi surprins careva. Dar dacă ar fi observat-o cineva, ar fi văzut doar o copiliţă cu părul negru care ieşise la fereastră să scuture o faţă de masă sau care mătura scările, cu un zâmbet indescifrabil pe buze.

Diamante nu amintise nimănui despre misterioasa dispariţie a bileţelului galben. Nu era sigur că văzuse bine, putea să se fi înşelat; în ziua sosirii fusese totul aşa de ciudat, aşa de nefiresc. Şi, oricum, nu credea. Nu avea încredere în ce nu se poate atinge, în ceea ce nu se poate pătrunde cu mintea. Poate că Vita reuşise să-l mototolească şi să scape de el în timp ce-l ţinea în palmă. Trebuie să fi fost aşa. Iar dacă, altă dată, i se păru că o surprinde dialogând în tăcere cu rezistenţa unei farfurii,

preferă să creadă că joacă un joc secret, cu reguli pe care doar ea le ştia.

Însă, cu timpul, obiectele din casa din Prince Street dovedeau o energie enervantă: începură să meargă singure, să dispară. Nimic nu părea să poată rezista în locul unde fusese aşezat. Totul se mişca – pe tăcute, pe furiş. Catarama curelei lui Agnello fu găsită sub saltea, răsucită, înmuiată. Lacătul de la cuşca de iepuri în care fusese închisă atârna de lanţ, alungit, scorojit, de parcă fusese pus în cuptor. Funia de rufe cedă ca tăiată de foarfece. Sticlele cu benzină pe care Coca-Cola le ascundea sub pat explodară, inundând podeaua şi răspândind în cameră un miros acru. Carafa de apă fu văzută de Geremia, cu ochii lui – jură pe Dumnezeu –, alunecând pe muşama cât era masa de lungă şi oprindu-se în faţa paharului său, acolo unde, de altfel, ar fi trebuit să se afle dacă Geremia ar fi avut timp să i-o ceară Vitei.

Apoi Coca-Cola şi Diamante au surprins-o, şi nimic n-a mai fost ca înainte. Era noapte, se întorceau de pe 2nd Street, unde făcuseră un comision pentru nişte prieteni ai lui Rocco – să pună foc la salonul hrăpăreţului bărbier Capuano. Un napolitan încăpăţânat care refuza să-şi facă prieteni buni. Durase mai puţin decât prevăzuseră. Lui Rusty îi trebuiseră treizeci de secunde să forţeze obloanele şi să spargă vitrina, Coca-Cola turnase petrol pe pereţii salonului şi aprinsese fitilul în sticlă, în timp ce Diamante se plimba în umbră, pe cealaltă parte a străzii, gata să fluiere dacă apărea vreun trecător care nu-şi vedea de treabă. Totul mersese fără probleme. Fără martori – focul se aprinsese bine, dar nu făcuse prea multe pagube. O demonstraţie de forţă. Fără răniţi. Mesaj transmis. Dacă s-ar fi întâmplat ca hrăpăreţul Capuano să nu înţeleagă avertismentul puştanilor, urmau să vină cei mari – Nello, Elmer şi Rocco –, să-i explice ei mai clar. Vita nu-şi dădu seama de prezenţa lor. Era aşezată la masa din bucătărie. Cămaşa ei de noapte părea că arde în penumbră. Avea braţele întinse în faţă şi între mâini, îndreptat cu lama

către tavan, ţinea cuţitul lui Diamante. De asta el, la plecare nu-l găsise nicăieri. Vita era nemişcată, concentrată şi nu făcea absolut nimic. Fixa cuţitul ca prin somn, cu ochii mari şi goi. Deodată, lama începuse să se îndoaie. În mod irezistibil. Se înmuiase şi se răsfrânsese, ca o lumânare topită.

Vita? exclamă Diamante, ce faci acolo?

Ea se înroşise. Lăsase să cadă pe masă ce mai rămânea din cuţit. Ca şi cum s-ar fi simţit vinovată. Nu răspunsese.

Era un cuţit foarte bun.

Rezistent. Aşa cum Rocco ştia prea bine, pentru că îl folosise mult, înainte să i-l cedeze învăţăcelului său, ca dovadă de eternă prietenie.

Cazul fu supus atenţiei marelui Rocco.

Coca-Cola jură că Vita o făcuse special, cu privirea. D-apoi am văzut-o cu ochii mei, să-mi sară ochii din cap dacă mint㎜sc.

Nu cred. Nu se poate.

Lamele nu se topesc singure.

Vita ştia că n-au cum să înţeleagă. N-ar fi înţeles niciodată ce era alături de ea. Nu erau în stare, nu aveau suficientă imaginaţie.

Contemplând capul brunet al Vitei, care contrasta cu cearşafurile întinse la uscat aidoma unei umbre chinezeşti, Rocco a înţeles în sfârşit cine o trimisese aici. Ea, chiar ea avea să-i ajute pe toţi să plece pentru totdeauna din Prince Street. Avea să-i *mute*, în sensul propriu al cuvântului, aşa cum făcea cu paharele şi cu cataramele de la pantaloni.

Cititoarea în palmă Belfâore, care la numărul 179 din Prince Street prezice viitorul citind în liniile din podul palmei, susţine că numai marii clarvăzători posedă capacitatea de a imprima o mişcare obiectelor – să le mişte sau chiar să le-ndoaie sau să le rupă – fără să le atingă, cu simpla putere a gândului. E un talent pe care nu ţi-l inventezi. Poţi să studiezi o sută de ani şi să nu-l înveţi niciodată. Cine sunt clarvăzătorii ăştia? o întrebase,

neliniştit. Cei care se mişcă între dimensiunea asta şi o alta. Care alta? Cealaltă, şi gata. Acum se gândea la magi, la predicatorii fanatici care vorbeau despre sfârşitul lumii, la chiromanţii care pretind că vorbesc cu spiritele şi cu sufletele morţilor. Care erau cu sutele în oraş. Credulitatea oamenilor se poate compara doar cu disperarea lor. Fiecare dintre şarlatanii aceia, care nu aveau nici măcar darul Vitei, ci numai o mare capacitate de a prospera pe seama durerii şi a ignoranţei celorlalţi, cereau să fie plătiţi cu zece dolari vizita. Le era suficient să mişte un glob de sticlă, o măsuţă sau niciuna dintre ele, ca să-şi bage-n buzunar, după o consultaţie de câteva minute, salariul pe o lună al unui gropar. O puştoaică precum Vita reprezenta o afacere enormă, un capital inestimabil. Totul avea să se schimbe. Fără pumni, incendii, cuţite, sânge, oboseală. La naiba cu Lazzaro Bongiorno, cu cadavrele negustorilor care nu vor să plătească. El nu avusese niciodată nimic de împărţit cu comercianţii şi-ar fi preferat să-i rupă o coastă scheletului lui Cozza, decât proprietarului unei grămezi de cartofi. Toate astea – mulţumită Vitei – luaseră sfârşit. Şi aveau să fie uitate. Aveau să amenajeze camera vrăjitoarei. Perdele purpurii la ferestre. Veioze cu lumina difuză sub un văl roşu. Vita în penumbră, fardată – o dungă neagră de dermatograf pe pleoape, părul desfăcut, răvăşit. Vrăjitoarea-copiliţă. Unsprezece ani de cucerire grea a înţelepciunii. Diamante ar fi inventat sau ar fi copiat vreo sentinţă oraculară, de neînţeles, dar bună pentru, orice situaţie. Cine îl asculta ar fi trebuit să creadă că cuvintele acelea fuseseră gândite special pentru el. De fapt, însă, Vita ar fi trebuit numai să înveţe lecţia pe dinafară şi să mimeze transa. Vrăjitoarea-copiliţă, inefabilă, aşezată pe marginea canapelei, care doar cu forţă minţii face să tremure geamurile şi să bată ceasurile.

Îmbracă-te, prinţesă, mergem să dăm o raită. Te duc în uptown. Vita îl fixa, muşcându-şi unghiile. Părea foarte speriată. Acum, că-i fusese smuls, secretul nu-i mai aparţinea, aproape că o dezgusta şi ar fi vrut să-l schimbe

pe entuziasmul stupid al lui Nicola sau pe uimirea mută a lui Diamante. Nu e de asta, nu? îl întrebă pe Rocco, care-i întinse impermeabilul, evitând s-o privească – deodată i se făcuse teamă ca nu cumva ea să-l zboare de la fereastră sau să-l prefacă-n cenuşă pentru că avea în plan s-o dea drept hrană disperării celorlalţi şi curiozităţii nesătule a lumii. Dar Vita însăşi avea să-i fie recunoscătoare. Şi pentru ea, gata cu cearşafurile, gata cu chiriaşii tembeli care o învaţă lucruri pe care o fetiţă n-ar trebui să le ştie, gata cu trandafirii artificiali, cu sacrificiile, cu pedepsele. În curând avea să se răspândească vorba, iar faima ei avea să depăşească graniţele cartierului. Avea s-ajungă în saloane. Să fie disputată de văduve neconsolate, fete bătrâne, oameni de ştiinţă, doctori. Avea să fie trimisă să mute farfuriile de argint pe masa cine ştie cărei aristocrate. La Casa Albă, ca să prevadă câte pisici sălbatice o să omoare preşedintele Theodore Roosevelt la următoarea vânătoare din Arizona. Aveau să se-mbogăţească toţi. Bogaţi, mincinoşi şi faimoşi.

Rocco îi spuse că fiecare dintre noi are un dar, unul singur, şi că Dumnezeu ni l-a dat ca să-l folosim. Să-l renegi sau să-l refuzi e ca şi cum l-ai renega pe Dumnezeu. Vita răspunse că i se întâmpla uneori, dar că nu depindea de ea. Nu ţinea de voinţa ei. Era ceva mult mai puternic. Rocco i-o întoarse că era prea mică să poată recunoaşte care e voinţa ei. De aceea atribuia unei forţe de nepătruns ceea ce, de fapt, era în ea. Şi atunci? spuse Diamante, cu degajare. Acel *ceva* îi aparţinea Vitei, era al ei. Rocco spuse că aici totul era al tuturor. Iar Vita era darul pe care Dumnezeu îl trimisese în Prince Street.

Vita şi Rocco intrară în magazinul de bijuterii, amândoi gătiţi. El cu costumul în dungi, ea cu rochiţa cu dungi şi cu pantofii albi. Arborând vorbirea lui cea mai îngrijită, Rocco îi explică vânzătorului că era vorba despre prima comuniune a surorii sale. Voia să-i ia cadou un lanţ de aur. Nu ceva comun, un model fin, delicat, preţios. Vita nu mai intrase niciodată într-un magazin de bijuterii, îşi

sprijini mâinile pe tejgheaua de sticlă. Dedesubt, aşezate pe o pernă de catifea neagră, se vedeau fire de aur de toate lungimile, formele, greutăţile şi texturile. Rocco vorbea cu vânzătorul şi, din când în când, îi făcea cu ochiul, invitând-o parcă să treacă la acţiune. Dar lănţişoarele nu se mişcară. Nu se întâmplă nimic.

În timp ce ţinea ghidonul bicicletei şi aştepta ca ea să se aşeze pe cadru, Rocco nu-i adresă niciun cuvânt. Era furibund. Vita îşi adună fusta între genunchi, ca să nu se prindă în roată, şi se uită cu atenţie la lampioanele care se aprindeau sfârâind. Vântul avea miros de tei şi de baligă de cal. Venise primăvara. Iar apoi avea să vină vara, şi din nou iarna. Totul se repeta implacabil. Anotimpurile n-au viitor. Rocco îşi sprijini mâinile pe ghidon, ca să n-o ia la palme. De ce n-ai făcut-o? suspină. Pentru că nu-i de vânzare, răspunse Vita.

Când Dumnezeu îi dă cuiva un dar, nu vrea ca acest cineva să-lţmă pentru el, strigă Rocco. Vrea să-l pună la dispoziţia celor din jur.

Tu oricum nu crezi. Atunci ce-mi tot vorbeşti de Dumnezeu? îl întrebă Vita. Era palidă şi părea obosită. Rocco se aplecă peste ghidon. Pedala tare, ca să înlăture dezamăgirea care simţea că-i creşte înăuntru. Se gândi că nu-i rămânea decât să rupă în continuare sepţuri nazale, să ardă magazine de negustori, că Diamante o să spele-n continuare cadavre, iar Geremia o să sape la canale. Nu era corect. Vita ar fi trebuit s-o facă, ar fi trebuit să-şi dea seama. Trecu ca o săgeată pe lângă căruţele care se-ncolonau către downtown. Nu eşti ca toţi ceilalţi şi n-ai ce-i face, Vita. Ţi s-a întâmplat deja.

Nici tu nu eşti ca toţi ceilalţi şi n-ai ce-i face, răspunse Vita. Rocco nu voia să vorbească cu ea. Îl irita perspicacitatea fetei. Înţelepciunea ei ingenuă. Puştoaica asta prostuţă avea ceva ce alţii căutau în zadar şi nu ştia ce să facă cu acel ceva. Puştoaica asta aşa de-ncăpăţânată şi aşa de inconştientă. Ar fi chiar formidabilă în lumina purpurie a unui salon, pronunţând profeţii obscure despre

secretele altora. Ar fi suficient să stea aşezată-n întuneric, să-şi poarte privirea peste corpuri, peste chipuri, ca să-i cunoască mai bine decât se cunosc ei înşişi. Continuă să pedaleze, tot mai repede – ideea aproape că prinse formă de la sine. Zidul fabricii bloca strada, iar el acceleră. Lansă bicicleta spre zid, ca să vadă dacă ea era în stare să evite ciocnirea. Dar Vita nu acceptă provocarea, se apucă de gulerul hainei lui şi-şi aţinti privirea pe chipul lui pământiu, aşa că tot Rocco trebui să ia picioarele de pe pedale şi să tragă frâna cu toată puterea. Dar mergea prea repede, iar zidul era prea aproape. Căzură. În izbitură, bicicleta scoase un zgomot asurzitor de fiare zdrobite.

Se adună lume. El îşi freca gâtul, năucit. Vita nu se mişca. Era prăbuşită pe caldarâm. Cu părul negru răspândit ca o coroană în jurul capului şi cu fusta ridicată deasupra genunchilor juliţi. Vita! începu să strige Rocco, Vita! răspunde-mi, fir-ar Vita! urla, în genunchi în mijlocul unei bălţi, fără să-ndrăznească s-o atingă, de teamă să nu rămână cu ea în braţe, moale, îndoită ca lama cuţitului ăluia blestemat. Cineva îl sfătuia să n-o mişte pentru că, dacă se lovise la căpăţână… Alţii – să-i umezească fruntea. Îl trecură sudori reci, iar ochii îi ardeau. O urâse atât de tare, încât fusese în stare s-o ucidă. Fără să se gândească măcar.

Femeia cu căruţa de pâine spuse că fetiţa nu părea a fi rănită. Nu era sânge, avea toate oasele întregi. Oricât de absurd putea să pară, fata dormea. Vita! strigă Rocco, scuturându-i un braţ. Vita!!! Dă, Doamne, să n-o fi omorât, să nu-i fi făcut rău tocmai ei. Nu ei.

Când redeschise ochii, Vita nu ştia unde se află şi nici ce caută-n jurul ei toată lumea aceea. Bicicleta era răsturnată pe o parte. Întâlni privirea distrusă a lui Rocco. Îi zâmbea, îngrijorat şi în acelaşi timp înduioşat. Îi frecă tâmplele, îi curăţă fusta. Redevenise Rocco pe care-l ştia dintotdeauna. Cel mai misterios şi mai blând dintre băieţi. Când rămaseră singuri, îi spuse că se simte foarte obosită. I se întâmpla întotdeauna, după aceea. De parcă ar fi făcut

un efort supraomenesc. După ce, adică? Era aşezat pe trotuar, încerca să îndrepte roata din spate, care se strâmbase din cauza coliziunii; dacă nu reuşea, ar fi trebuit s-o ducă în spate până acasă. După ce am făcut-o, zise Vita. Rocco se uită fix la ea, fără să înţeleagă, iar ea îi puse în mână un obiect care, în întuneric, părea să fie o piatră. Era Ochiul lui Dumnezeu. El ar fi putut să jure că-l văzuse atârnat pe peretele magazinului de bijuterii, prins într-un triunghi de lemn. Stătea acolo, stătuse mereu acolo, în timp ce ei studiau lănţişoarele de aur. I-am cerut Domnului să aleagă pentru mine, şopti Vita. Dacă nu voia, n-ar fi coborât de pe perete, nu crezi? îl întrebă ea. Rocco răspunse că, de bună seamă, aşa era.

Nici măcar nu-i mai trecu prin cap s-o ia cu el. Se gândi că fiecare dar e în sine gratuit şi că nu foloseşte la nimic. Ne individualizează, ne determină, creşte cu noi şi pentru noi. Dar fiecare om e responsabil pentru al său. El avea talentul ăsta al pumnilor, detaşarea asta cu cuţitele şi, în general, cu ceilalţi. Ei nu existau pentru el; aveau realitatea indiferentă a unei pietre sau a unui copac. Îi luase ceva timp, dar acum înţelesese cum să-l accepte şi, astfel, să se accepte pe sine. Vita avea să decidă singură cum să-l accepte pe al său. Dacă ar fi vrut, ar fi putut să se producă într-o zi pe bani pentru marea mulţime din New York Museum sau în vreun salon luxos. Dacă i-ar fi cerut-o, ar fi dus-o să deschidă porţile vilelor şi încuietorile apartamentelor, la şinele de la Union Railway ca să mute trenuri şi să adune chintale de cărbune, sau la depozitele de la White Star Line, ca să prăduiască valizele călătorilor, în marile magazine de pe 34th Street, ca să-şi aleagă piepteni şi agrafe.

Vita nu i-o ceru.

Pătrunzătorul miros de lămâie

Fratele tatălui meu, Amedeo, era învăţător. În anii ’40, imediat după război, se ocupa de teatru. Era un critic competent, informat, obiectiv. Pe urmă a renunţat. Trebuia să trăiască din ceva, mi-a spus. Cei din familia Mazzucco

aveau convingerea că teatrul, scrisul, poezia, muzica sunt plăceri, iar odată satisfăcute, rămâne foamea. Le era interzis să se plângă, să se confeseze, să arate slăbiciune, ignoranţă, fragilitate, le era interzis să pice la un examen, în dragoste, în sănătate. Dacă descopereau că sunt bolnavi, trebuiau să sufere-n tăcere până când internarea în spital devenea inevitabilă. Mulţi au murit înainte să fie internaţi, ceilalţi erau ipohondri până la disperare. Celor din neamul Mazzucco le era teamă de plăceri. Şi le-au negat întotdeauna, nu ştiu de ce. Poate că la origini a fost cineva dintre ei care şi le-a permis pe toate şi, dintr-un motiv care mie-mi rămâne de neînţeles, a regretat după aceea. Toţi au practicat un cult excesiv al rectitudinii, loialităţii, disciplinei, culturii, cunoaşterii (Entitate supremă care, în familia atee, i se substituise Divinităţii), sacrificiul de sine până la autodistrugere. Amestecul straniu între aceste instanţe neconciliabile între ele a generat nevroze, durere şi nebunie. Bunicul, tatăl meu, eu însămi am trăit mereu cu certitudinea (sau cu frica) că vom înnebuni, stând mereu la pândă ca să prindem momentul exact în care nebunia urma să pună stăpânire pe noi.

Chinuit încă din tinereţe de un lung şir de boli extrem de dureroase, cărora le-a făcut faţă cu un stoicism demn de înţelepţii Antichităţii, fratele tatălui meu era imobilizat în fotoliul din salonul apartamentului său din cartierul Monteverde nou. Nu ieşea niciodată. În timpul sezonului cald, fotoliul era mutat pe balcon, suspendat deasupra unei străzi foarte agitate. Un lămâi răspândea un miros pătrunzător, iar unchiul îl inspira cu ochii închişi. Dacă lămâiul s-ar fi îmbolnăvit, şi-ar fi dat seama imediat. Situaţia lui familială îl făcuse să semene cu un personaj din Thomas Bernhard, dar el nu ştia. Începuse să orbească şi nu mai putea citi. Fusese un cititor formidabil. Se pare că toţi cei din familie au fost aşa. Cine ştie ce demon exorcizau prin lectură. Până şi Antonio, care nu făcuse decât clasa întâi primară, citea cu patos. Unchiul meu era

primul născut şi primise numele fratelui preferat al lui Diamante, Amedeo. S-a mândrit mereu cu asta, chiar dacă ştia prea bine că numele acela evoca o viaţă întreruptă şi neîmplinită, lucru ce a adus o umbră şi asupra propriei lui vieţi. Când m-am dus să vorbesc cu el, în 1998, avea şaptezeci şi opt de ani. Părul lui ondulat, des, era de un alb orbitor, de o frumuseţe candidă, de o puritate pe care n-am mai regăsit-o nicăieri altundeva. Avea trăsături delicate, buze mari şi cărnoase, ochi albaştri de o limpezime de cristal, iar sprâncenele îi erau încruntate, ca pentru a exprima o continuă dezaprobare. Sprâncenele acelea, dezaprobarea din ele sunt singura caracteristică fizică ce s-a perpetuat în familie, semnul ei distinctiv.

Îmi spuse imediat că avea memoria confuză. Nemaiputând citi, creierul său slăbea, nu primea stimuli, ca o plantă lipsită de lumină. Şi totuşi, judecăţile sale erau limpezi, îndurerate, dar în acelaşi timp de nezdruncinat. Punctul său de vedere era cinic şi amar. De-a lungul întâlnirilor noastre sporadice, care s-au repetat ani de-a rândul – eu nemişcată, cu ochii ficşi în albul fascinant al părului său, el nemişcat în fotoliu, cu ochii aţintiţi spre ceva ce n-aş ști să precizez –, mi-am dat seama că, în timp ce prezentul îi apărea ca un vis neclar şi ireal, un univers înţesat de fire şi de semne fără noimă, se mişca în schimb cu uşurinţă în trecut. În timp ce vorbea nu era cu mine, prizonier al imobilităţii şi al umbrelor sale, ci altundeva, exact în timpul în care eu încercam să-l urmez. Acolo, Amedeo nu era nici paralizat şi nici orb. Fugea şi vedea limpede – Diamante, Antonio, lămâiul, Tufo, praştiile, pietrele. Marea.

A plecat în America într-o primăvară.

În ce an?

1903. Eşti sigur? Tata a scris că avea cincisprezece ani.

Întotdeauna ne-am simţit mai mari decât vârsta noastră. Iar corpul ne înţelegea. La douăzeci de ani, eu aveam deja părul alb. Nu, era în 1903. Era anul în care a

murit papa.

A pierdut trenul care trebuia să-l ducă la Cleveland. Nu ştiu de ce. Nu ne-a spus niciodată.

Dar până la urmă a ajuns la Cleveland. Şi i s-a părut o greşeală oribilă.

Ce spunea despre New York?

Nu l-am întrebat niciodată. Când eram mici, eu şi taică-tău devoram benzile desenate şi cărţile de aventuri. În multe dintre ele acţiunea se petrecea în America. Erau Cheyenne, cowboy, preerii, bizoni. Era Matiru, regele pieilor-roşii. Noi aşa ne-o imaginam, America, atunci când ne vorbea despre ea. Nu ne-am gândit niciodată că trăise într-un oraş mare, într-o metropolă. Nu ne-am dat seama nici măcar că America aceea era locuită nu de pieile-roşii şi nici de bizoni, ci de americani. Despre ei nu vorbea niciodată. Vorbea despre italieni, cu un pesimism fără leac. Dar, tocmai de aceea, a-ncercat de multe ori să moară pentru ei.

De ce?

Alesese Italia. O iubea, chiar dacă dragostea lui n-a fost niciodată reciprocă.

A încercat să mă convingă să merg la New York, măcar o dată. Zicea că să fi văzut multe ţări înseamnă să ajungi la maturitate de tânăr.

Ţi-a spus vreodată ceva despre pensiunea din Prince Street?

Mi-a spus că o administra o rudă bătrână a unchiului lui. O napolitană de şaptezeci de ani. Urâtă. Murdară. Mi se pare că se numea Maddalena sau Lena. Cam aşa ceva.

Amedeo îşi amintea tot: pensiunea, Mâna Neagră, vărul Geremia, căile ferate, sarcinile de *waterboy*. Cu toate astea, în povestirile sale lipsea o persoană. Nu mi-a vorbit niciodată despre Vita.

Când, în arhiva din Insula Ellis, am consultat lista pasagerilor de pe vaporul „Republic”, la bordul căruia intrase Diamante în America, am descoperit numele celor 2 200 de persoane care călătoriseră împreună cu el. Acum

pot spune că-i cunosc pe fiecare-n parte. Vaporul – care, după oprirea la Napoli, făcuse escală în Gibraltar – transporta italieni şi turci. Dar cuvântul „turci”, în 1903, pe vremea Imperiului Otoman, însemna multe lucruri: evrei, greci, armeni, albanezi, sirieni, libanezi, slavi, berberi. Primul debarcat pe Insula Ellis a fost Athanapos Kapnistos, un adolescent de şaisprezece ani din Creta, apoi Marie Kepapas de nouăsprezece ani din Salonic. Pe urmă, unul după altul, grupuri din Beirut, Rhodcă; Macedonia, din Samos, Vastos, Phanos; apoi zeci de tineri din Plăti şi din Gioioasa Jonica, Gerace, Pilosena, Scilla, Agropoli, Nicastro, Nocera, Teramo, Castellabate. Cei mai mulţi dintre ei aveau sub douăzeci de ani. Tinerii pasageri de pe vaporul acela – şi de pe toate celelalte, din acei ani – nu corespundeau cu imaginea care-mi fusese creată despre ei. Nu corespundeau cu fotografiile pe care le-am văzut în expoziţii şi prin muzee, care mi s-au întipărit aşa de bine în memorie, încât mi-au condiţionat imaginaţia. Feţe îndurerate şi impenetrabile, în orice caz îndepărtate, distante. Am în ochi chipurile triste ale ţăranilor, nevestele lor triste, îmbrăcate în negru, copiii lor trişti, am în ochi boccelele lor triste în care-şi ţin tot nimicul agonisit. Poate că am înaintea ochilor un stereotip. E posibil ca toţi copiii ăştia fără bagaj – S, single, în căsuţa referitoare la starea civilă – să fi plecat oare ca să *nu* se mai întoarcă? Parcurg interminabila listă de nume – Saverio Ricci din Brodolone, 17 ani, Aniceto Ricco da Montefegato, 17 ani, Annibale Spasiani din Zgurgola, 16 ani, Giuseppe Vecchio din San Coseno, 14 ani… – şi încep să mă gândesc că pentru o întreagă generaţie de tineri America nu era nicio ţintă, niciun vis. Era un loc de basm, dar în acelaşi timp familiar, unde se îndeplinea, cu consimţământul adulţilor, un rit de trecere, un rit iniţiatic. Alte generaţii au avut stagiul militar, războiul în tranşee, trupele de partizani, contestaţiile studenţeşti. Tinerii născuţi în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea au avut America. La paisprezece, şaisprezece, optsprezece ani (care mai înainte, care mai

târziu), în grup, alături de verişori, fraţi, prieteni, trebuiau să facă traversarea – să moară – dacă voiau să crească, dacă voiau să supravieţuiască. Trebuiau să înfrunte America după cum tinerii din triburile australiene, din Papua şi Noua Guinee, înfruntau miticul monstru care-i înghiţea ca să-i vomite apoi la loc, în chip de bărbaţi. Trebuiau să fie plânşi, să fie consideraţi pierduţi, morţi. Şi trebuiau să se întoarcă. Dar numai o parte dintre ei au făcut-o: în multe poveşti iniţiatice, protagonistul, în călătoria sa, trecând dincolo de graniţele lumii cunoscute, sfârşește prin a descoperi un regat preferabil celui pe care l-a părăsit şi prin a rămâne acolo, începând o viaţă nouă.

Aproape ultimele au debarcat de pe „Republic" douăzeci şi două de persoane care au declarat că provin din Minturno. Numele Ibr figurează la paginile 95 şi 96. E un grup eterogen. Sunt zece bărbaţi cu vârste cuprinse între 24 şi 38 de ani, o femeie de 31, opt adolescenţi (Pietro Ciufo de 14, Ferdinando Astane de 15, Angelo Ciufo şi Giuseppe Tucciarone de 16, Antonio Rasile, Pasquale Tucciarone şi Alessandro Caruso de 17, Giuseppe Forte de 19), o fetiţă (Filippa Ciufo, de 5 ani) şi două tinere (Elizabetta şi Carmina Ciufo, de 17 şi, respectiv, 21 de ani). Doi adulţi se numeau Leonardo Mazzucco şi cel puţin unul din ei trebuie să fi fost unchiul lui Diamante. Amândoi au declarat că se îndreaptă spre Cleveland.

Diamante n-a povestit că plecase cu alte persoane (singurătatea constituia elementul epic al călătoriei sale) şi de aceea descoperirea asta m-a surprins. Cu atât mai surprinzător a fost să descopăr că Diamante n-a debarcat cu Pasquale şi cu Giuseppe, doi veri puţin mai mari decât el cu care avea să se întâlnească la căile ferate, după câţiva ani. Amândoi s-au întors în Italia. Din corespondenţa lui Diamante am aflat că Giuseppe a căzut la Piave în 1917 şi că moartea lui l-a tulburat. Dar în 1903 Diamante a vrut să demonstreze că ştie să se descurce şi fără ei. După ce au debarcat cei douăzeci şi doi din Minturno, a coborât o familie de libanezi: Sabart David cu soţia şi cu zece copii,

dintre care ultimul, Habil, de şase ani. Pasagerii următori sunt Diamante şi o fată de nouă ani: Vita Mazzucco.

În povestirile tatălui meu, pe care încercam cu încăpăţânare să mi le amintesc, dar care apăreau de-acum iremediabil fragmentare, dezlânate, contradictorii, Vita apărea dintr-odată alături de Diamante. Era deja în America, de parcă ar fi fost dintotdeauna acolo. Era şi dispărea. Poate dintr-o formă de cenzură respectuoasă, poate din dezinteres. O încăpăţânare obstinată împiedica figura ei să iasă din ceaţa legendară, să fie mai mult decât un nume rătăcit.

Şi totuşi, acel nume legendar corespundea unei persoane în carne şi oase, a cărei imagine reală era profund diferită de cea din istorisiri. Era o doamnă americană care, prin anii ’60, ne trimitea cu regularitate, mamei mele, surorii mele Silvia şi, apoi, şi mie pachete pline cu alimente şi haine. Eu n-am văzut-o niciodată, dar mama o cunoscuse. La puţin timp după naşterea Silviei, venise acasă la noi „ca s-o cunoască pe fata lui Roberto”. Făcuse drum lung... „Vorbea în engleză, iar italiana n-o înţelegea foarte bine. Era generoasă. Un om simplu, aş zice. Destul de inteligentă. Taică-tău spunea că nu fusese niciodată la şcoală. Ea ţinea foarte mult la el”. De ce? „Ca la un fiu”.

O femeie de la care sora tatălui meu păstra o poză cu semnătură – ştampila ştearsă a unui laborator de stampe din Minturno lasă să se întrevadă data: august 1950. O femeie scundă şi durdulie. Cu un zâmbet molipsitor şi solar. Un corp opulent, moale şi primitor. Atât de diferită de încruntarea tipică familiei Mazzucco şi de rătăcirea lirică a Emmei. Şi totuşi, şi ea era o Mazzucco. Era, poate, un alt mod, o altă posibilitate. Şirul acela dur de bărbaţi – povestitori şi tăietori de pietre – conţinea şi o femeie. Care nu era o poetă, nicio sfântă, nicio puritană. Iar eu voiam să-i găsesc locul, în istoria ei şi-n a mea.

I-am căutat pe cei douăzeci şi doi de tovarăşi de călătorie ai lui Diamante. Eram în întârziere. Muriseră toţi

cu mult timp în urmă. Urmaşii lor – răspândiţi pe un alt continent. Ireperabili. Cei din familia Ciufo au rămas în America. Tucciarone s-a întors şi a cumpărat pământurile unde tatăl meu, în copilărie, a învăţat să urască viaţa la ţară. Despre Ferdinando Astane n-am găsit nicio urmă. Cât despre Caruso, mi s-a spus că se-ntorsese şi el, dar numai după cel de-al Doilea Război Mondial. Trăise cincizeci de ani în Statele Unite. Din păcate, a murit în anii ’60. Dacă mă interesa, o nepoată de-a lui trăia într-un azil, în Munţii Aurunci. Nu eram sigură. Dacă i-aş fi spus că eram în căutarea unei fetiţe plecate în America în urmă cu aproape o sută de ani, nici măcar n-ar fi înţeles despre cine vorbesc.

Azilul amintea de o tabără de nomazi, fiind alcătuit din mai multe containere ruginite care datau, probabil, de la cutremurul din Irpinia. Era la marginea localităţii, pe un teren sălbatic ce nici măcar nu se chinuia să arate a grădină. De cealaltă parte a străzii, cineva aruncase un frigider vechi, o saltea şi bancheta din spate a unei maşini. Nimeni nu se-ngrijise să le ridice de acolo. Marianna Zinicola se născuse în Statele Unite, iar conversaţia s-a desfăşurat între tresăriri şi tăceri, între iluminări şi neînţelegeri. În acel ianuarie 1999 avea nouăzeci şi trei de ani. Mi-a spus că femeile din Tufo sunt renumite pentru longevitatea lor. Şaptezeci la sută trec de un veac. Am zis că e păcat că nu sunt din Tufo. A râs. Era o femeie robustă şi suspicioasă, cu ochii mari şi albaştri, cu pometii ieşiţi în afară şi mâinile distruse de artrită.

Vecinele ei croşetau într-un salon mare, mobilat sumar, împodobit cu un crucifix şi câteva stampe colorate. Una reproducea tabloul cu floarea-soarelui al lui Van Gogh. Era sfârşitul lui ianuarie, iar afară ploua. Iarba avea o culoare cenuşie murdară. La masa de lângă noi, patru bătrâni din azil jucau chems. Am încercat să-i explic cine eram, dar încercarea mă dus nicăieri. Cunoscuse prea mulţi Mazzucco. În America ori aici? în America. Unde în America? La New York.

Auzise vreodată vorbindu-se despre o oarecare Vita Mazzucco? Marianna Zinicola îşi privi mâinile, îşi întoarse verigheta pe degetul umflat. Era văduvă de şaizeci de ani. Poate că acel container, unde-şi găsise cavaleri şi prietene, era preferabil unui ospiciu din cine ştie ce suburbie americană. Sau poate că în America nu e prevăzut să se ajungă la o sută de ani. E o ţară tânără, făcută pentru tineri. Da, o cunoscuse pe misiz Mazzucco la New York. În anii ’30, Vita deschisese un restaurant. Era criză economică şi toată lumea rămăsese fără loc de muncă. Marianna Zinicola nu ştia încotro s-o apuce, voia să-i ceară ajutor consătencei care se descurca bine, dar cumetrele o sfătuiau să n-o facă. Vita’ nu frecventa lumea noastră şi avea reputaţie proastă, fugise cu un ganghester, se căsătorise scandalos de târziu. Ea însă se dusese oricum. Vita – Dumnezeu s-o binecuvânteze – o luase ca femeie de serviciu la bucătărie. Ah, am spus, şi aţi rămas mult timp acolo? Până când m-am întors acasă, răspunse. Şaptesprezece ani. Suspină. Poate că o tulbura să vorbească despre trecut. Poate că o agresam şi nu merita. „Poate că n-ar trebui să vă pun toate întrebările astea”. Mă privi, surprinsă. Lumea crede că amintirile ne-ntristează, zise. Când colo, e exact invers. Abia când uiţi te-ntristezi.

Nu, din păcate nu mai păstra nimic din acea perioadă a vieţii ei. Ce-ar fi trebuit să păstreze? Era analfabetă, nu avea scrisori sau vederi. Totul era în cap. Dar mai avea picciărsurile de la nuntă. Voiam să le văd? Sigur că da.

Dispăru pe coridor, lipăind din papuci. Lumina neonului bâzâia. Locatarii azilului îmi aruncară o căutătură severă: credeau că sunt vreo nepoată ingrată şi că-mi lăsasem ruda în vârstă în grija instituţiilor pentru sănătatea publică. Era linişte în salon, ca într-un acvariu. O asistentă citea *Confidenze*; alta, aşezată aproape de intrare, dezlega cuvinte încrucişate. Marianna Zinicola se întoarse cu o cutie de biscuiţi cu marginile ruginite. Înăuntru erau nasturi, iconiţe cu sfinţi, felicitări, funde, confetti pietrificate şi o pagină ruptă dintr-un ghid turistic

(poate Baedeker din New York). Pagina 234, anul necunoscut. Traducerea îmi aparţine.

** VITA – 52nd colţ cu Broadway

Bucătăria vremurilor de demult pentru gusturile de astăzi. Bucătăria – de care se ocupă proprietara, o doamnă italiancă micuţă, foarte vorbăreaţă – propune un meniu tradiţional adaptat, ţinând cont de sezon şi prezentat cu stil. Nu rataţi ţestoasa cu mazăre, peştele baccală marinăresc, tarta cu vişine, gogoşile, fursecurile cu zahăr şi miere, precum şi cea mai bună raţă umplută pe care aţi gustat-o vreodată. Sala plăcută şi aerisită. Ritm de serviciu lent. Preţurile un pic cam piperate. Rezervare necesară. Absolut recomandabil.

Marianna Zinicola mă privea mulţumită. Era faimoasă, nu? îmi spuse. Venea lume de soi. A venit chiar şi Charles Linbergh, ăla cu aeroplanele. Vita făcea totul singură. Era obişnuită să comande. Făcea tot timpul doar de capul ei. Era încăpăţânată. Odată o să vă spargeţi capul, îi ziceam. Şi mneaei râdea şi răspundea: L-oi bandaja eu. Ganghesterii îi puseseră bombă, negrii îi puseseră foc, trecuse prin atâtea, niciodată nu s-a plâns.

Salonul era mobilat cu mese de melamină care-mi aminteau de băncile de la şcoală, şi poate că asta şi erau. Totul acolo era de mâna a treia, a patra sau chiar a cincea. Mobila, puloverele, cămăşile de noapte, atenţia asistentelor plictisite, geamurile opace de la ferestruici, podelele, caloriferele. Şi totuşi, în timp ce nemuritoarea Marianna Zinicola netezea foaia aceea pe măsuţă şi zâmbea la succesele şi la durerile patroanei şi prietenei sale, mi-am dat seama că ştia totul despre Vita.

Bongiorno Bros

Funeraliile de la Bongiorno Bros sunt cele mai spectaculoase din cartier. O pereche de cai albi, împodobiţi cu valtrapuri cărămizii şi cu pene negre, trage maiestuos carul funebru întunecat, cu geamuri mari, strălucitoare şi cu perne acoperite cu trandafiri albi şi muşcate. Vizitiul poartă livrea violet şi joben. Mişcările trăsurilor, lentoarea

solemnă a cortegiului, culorile garniturilor, coregrafia lacrimilor şi a cântecelor sunt îngrijite personal de către patron, care gestionează funeraliile aidoma unui dirijor de orchestră. Agenţia închiriază inclusiv bocitoare care dau dovadă de mare durere, iar în cazul personalităţilor marcante – chiar şi şomeri care urmează cortegiul funebru şi-l fac să pară impozant. Ca toţi angajaţii de la Bongiorno Bros, Diamante poartă mănuşi albe, bombetă şi haine negre, iar la serviciu n-are voie să râdă niciodată. Agenţia are trei încăperi pe Bowery, o anticameră cu plante ornamentale şi cu scaune pentru priveghi, cu văluri negre şi violet pe pereţi, candelabre, un crucifix, flori şi ghirlande tot timpul proaspete, un ventilator vara şi o sobă iarna. În spate şi în subsol sunt camerele secrete unde servitorii spală cadavrele (care câteodată numai cu acea ocazie primesc o baie completă, după cea de la naştere) şi le îmbracă. Acolo Shimon Rosen le machiază şi le îndoaie buzele ca să pară că au murit zâmbind. Pentru că, de fapt, nimeni nu se bucură când moare, nici măcar sinucigaşii.

În spate se deschide o curte lungă şi strâmtă, înţesată cu stive de lemn, scânduri de brad şi de cedru, de mahon şi de castan. În depozite, tâmplarul ferăstruieşte bârnele, le şlefuieşte şi bate sicriele în cuie. Meşterul le intarsiază, le sculptează şi le finisează. Întotdeauna sunt cam douăzeci gata să fie folosite, aliniate la pereţi, pe post de mostre. Unele sunt adânci, masive, căptuşite cu catifea, brocart, cu mânere de argint cizelate şi cu o ferestruică la înălţimea feţei; altele sunt uşoare, de zinc, cu spaţiu în care abia încape o pernă. Multe sunt albe, minuscule, pentru copii. Copiii mor mai des ca adulţii şi tinerii mai des ca bătrânii. De fapt, Diamante lucrează la Bongiorno Bros de un an şi până acum n-a văzut cadavrul vreunui bătrân. Diamante, care a demonstrat că nu-i e frică de morţi, se duce să-i ia de acasă, de pe stradă unde au fost striviţi de vreo căruţă sau de vreun automobil, de pe şantiere. Din leagăn, din spitalele publice sau private. Câteodată, din tavernele unde le-au scos maţele, li s-a tăiat gâtul sau au

fost înjunghiaţi în inimă. Mulţi dintre clienţii lui Mister Cozza nu mor de moarte naturală. Dar există moarte naturală?

Diamante încarcă morţii în car, îi însoţeşte în ultimul lor tur prin Manhattan, îi descarcă la depozitul agenţiei, îi întinde pe o masă, constrângându-i să adopte definitiv poziţia orizontală, iar apoi, cu un metru de croitorie, le ia măsurile pentru sicriu – înălţime, lungime, lăţime. Apoi, împreună cu Shimon, care abia a venit din Lituania şi nu vorbeşte decât ostrogotă, îi spală, îi curăţă cu un burete, îi dezinfectează cu o loţiune aseptică cu miros de spital, îi unge cu briantină pe păr, le pune bigudiuri sau le netezeşte şuviţele cu fierul înroşit, le taie unghiile şi îi rade. Pe urmă îl lasă pe Shimon stăpân peste camera misterioasă, care parc-ar fi cabina unei cântăreţe de teatru, înţesată cum e de pensule, oglinjoare, pudre şi flacoane de parfum. Shimon Rosen e evreu, dar pentru că e un adevărat maestru al machiajului domnul Bongiorno l-a angajat şi aşa. Shimon, căruia toţi îi zic Moe, are darul de a-i face pe oameni fericiţi. Face să pară senini şi mulţumiţi oameni cu chipul distrus, nemulţumit, rău. Restituie zâmbetul femeilor care poate că nu zâmbeau de ani de zile, înjunghiate pe la spate, care atunci când ajung la agenţie au buzele strânse într-o strâmbătură de surpriză, durere şi, în acelaşi timp, de o dezamăgire atât de inconsolabilă, încât Diamante nici măcar nu se poate uita la ele. Chiar şi pe chipul descărnat al lui Chichiţto aplicase o imagine de beatitudine, şi toată lumea spunea ia uite ce încântat e, de parc-ar avea de ce să fie încântat un copil de şase ani care crapă de unul singur într-un spital pentru săraci.

Când e un mort expus în salon, Diamante se îngrijeşte ca rudele – care în timp ce-l plâng vorbesc în şoaptă despre moştenire – să aibă mereu la îndemână cafea şi băuturi proaspete. I se pare ciudat că până la înmormântare morţii nu stau acasă la ei, ci în salonul de la Bongiorno Bros, împopoţonaţi de parcă ar merge la petrecere, iar când petrecerea se termină rămân singuri

într-o agenţie închisă. Rocco i-a explicat că în America lumea e fericită, zâmbitoare şi optimistă, nu vrea să se gândească la moarte, aşa că plăteşte bine pe cine se înhamă să se ocupe de asta. Într-adevăr, Diamante e plătit bine pentru munca lui, care, pe deasupra, mai e şi instructivă. În scurt timp, a descoperit cât e de minunată, de perfectă şi de fragilă frumuseţea femeilor. Corpurile lor nu mai au secrete pentru el. Fiecare e diferită – are un întreg univers, o enigmă, o beatitudine. A descoperit că iubeşte la nebunie femeile. Corpurile lor, pubisul creţ, picioarele albe, tălpile palide. Când le sărută pe frunte, îşi imaginează pentru o clipă că cele adormite se trezesc şi că-i surâd. A învăţat că frumuseţea femeilor e trecătoare: ţine cât o furtună de vară. După douăzeci de ani e deja o amintire. De aceea trebuie să se grăbească să pună bani deoparte ca să se însoare cu Vita. La agenţie a învăţat şi noţiuni mai utile. De exemplu, că şi moartea ştie aritmetică. Înmormântarea unui copil costă 25 de dolari, dar ca să închirieze carul alb şi coşciugul pentru Chichiţto, Agnello a scos din buzunar cel puţin 40. Un adult nu moare decent pentru mai puţin de 100 de dolari. Dacă vrei să mori în stil mare şi, de exemplu, să te duci la cimitir cu automobilul, ai nevoie de vreo 300. Practic, moartea e o daună ireparabilă, mai ales pentru cei care rămân în viaţă. E preferabil să n-ai rude de îngropat, iar Diamante se consideră norocos că nu şi-a chemat fraţii după el.

Oricum, în America ideal e să nu mori niciodată, şi probabil că de aceea nu vorbeşte nimeni despre moarte, iar el şi-a propus s-o evite cu băgare de seamă. De altfel, se bucură de o sănătate bună, asta şi pentru că mănâncă mult mai mult decât atunci când vindea ziare sau când aduna boarfe. Reuşește să pună deoparte jumătate din salariu şi s-o trimită în Italia prin banca boss-ului lui Agnello – care, chiar dacă-şi păstrează un procentaj exagerat pentru deranj, cel puţin nu fură banii, cum fac mulţi alţii, profitând de naivitatea clienţilor –, aşa că, după o lună, dolarii care au supravieţuit sitei intermediarilor

ajung la oficiul poştal din Minturno, unde Antonio se duce să-i ridice, mândrindu-se cu siguranţă cu progresele fiului său. Diamante aproape că-l vede pe taică-său, cu pălăria în mână, la oficiul poştal, timid, neîncrezător şi vulnerabil ca întotdeauna, şi se simte foarte mândru de sine. Dar lui taică-său nu i-a povestit despre agenţia de pompe funebre, pentru că Antonio a devenit superstiţios, după tot ghinionul care a venit pe capul său de când s-a născut, aşa că i-a scris că a găsit un post de băiat bun la toate într-un birou. În fond, în America or fi ele minciunile un păcat mai mare decât desfrâul, dar în Italia nu, toată lumea le zice, şi în primul rând proprietarii de pământ, învăţătorii şi preoţii. Agenţia îl plăteşte cu un dolar pe zi, ceea ce lui i se pare destul. De aceea îl respectă mult pe domnul Bongiorno, care a urcat rapid pe scara lui de valori, până a ajuns modelul suprem.

Uite, în sfârşit, printre atâţia amărâţi doborâţi de muncă, un italian care a reuşit. Un om care a muncit din greu şi-a avut succes. Succesul a făcut uitate pata originii sale, bătăturile de pe mâini, sărăcia limbii – o corceală între un dialect care nu se mai vorbeşte nici măcar la el în sat şi o engleză americană pe care cei mai mulţi n-o înţeleg. În ziare, Lazzaro Bongiorno este definit cu respect ca „primul şi cel mai popular *undertaker*", iar funeraliile organizate de el sunt elogiate pentru ordine şi fast. Este membru al unor influente asociaţii patriotice cu trecere pe lângă Consul sau invitate la sărbătorirea emisarilor guvernului italian, când ei debarcă pe malul acesta al oceanului. Este prieten cu întreprinzători şi negustori, are o casă frumoasă în Saint Mark's Place, cu portar la intrare şi cu perdele la ferestre, o soţie cu haină de blană şi o fiică roşie la faţă şi cu nasul mare, pe care însă hainele frumoase şi coafurile pretenţioase o transformă într-o fermecătoare miss. Este aşa de slab, încât mustăţile lui parc-ar fi lipite pe un craniu. Se îmbracă mereu în negru şi ia ghinionul peste picior. Negrul te face să pari important, i-a spus lui Diamante când l-a angajat şi i-a dat costumul

rămas de la angajatul dinaintea lui. Mai bine să se teamă de tine, decât să te ia de prost. Asta aşa e, a aprobat Diamante, care până acum a fost luat de prost de toată lumea şi temut de nimeni. Bongiorno se poartă frumos cu băieţii de prăvălie, pentru că şi el a fost băiat de prăvălie, şi el a adunat boarfe şi a lustruit pantofi. Printre angajaţii lui, pe lângă un evreu, sunt şi negri. Şi asta pentru că, cu mult timp înainte să-şi dea seama că putea să facă avere dacă şi-ar fi deschis o agenţie şi ar fi expediat înapoi în ţară cadavrele nenorociţilor morţi în America şi doriţi de rudele italiene ca sfintele moaşte, domnul Bongiorno lucrase pe o plantaţie prin părţile New Orleans-ului şi fusese considerat, în calitate de italian din sud, drept ultimul nimic, nedorita verigă de legătură dintre rasa neagră şi cea albă. Dar mai aproape de prima decât de a doua. De aceea – lucru absolut surprinzător – negrii îi plac, îi plăteşte aproape ca pe ceilalţi şi stă ore-ntregi să-i asculte cântând. După o înmormântare reuşită le dă tuturor bacşişuri generoase. Oriunde se duce, domnul Bongiorno e însoţit ca o umbră de Rocco. Acesta merge lângă el sau în urma lui, intră înaintea lui în localuri, îl aşteaptă la intrare în timp ce el îşi ia prânzul, cina sau în timp ce joacă cărţi. Practic, e garda lui de corp. Dar lui Diamante i-a luat câteva luni bune ca să înţeleagă de ce atât de respectatul domn Bongiorno are nevoie de o gardă de corp.

A trecut deja destulă vreme de când s-a angajat, atunci când Rocco îl roagă să rămână după închidere. Într-adevăr, în unele seri salonul de priveghi se umple de lume, în ciuda stânjenelii americanilor în faţa morţii. Când rudele, băieţii de prăvălie şi ucenicii pleacă din agenţie, sosesc noi vizitatori – toţi bărbaţi şi toţi cu feţele pe jumătate ascunse de pălării cu boruri largi. Diamante acceptă imediat, pentru că, de când Agnello i-a furat săruturile Vitei, casa din Prince Street şi-a pierdut orice interes pentru el şi ar prefera să încerce să şi le amintească oriunde altundeva, dar nu în bucătăria aceea.

Nu trebuie să facă nimic, poate să citească ziarul sau să tragă cu ochiul, în camera de machiaj, la împuţitele alea de vederi deocheate pe care i le face cadou Coca-Cola. Doar atât: dacă soseşte vreun irlandez de la Poliţie, trebuie să spună că acolo se desfăşoară un priveghi. Diamante ştie prea bine că vizitatorii aceia habar n-au cine e mortul şi n-ar fi vrut să spună alte minciuni în America, pentru că deja a spus prea multe. Dar o minciună o ą. trage pe alta şi-n final nu te mai scandalizezi. Rămâne în hol sau în pragul agenţiei, să păzească bicicletele vizitatorilor. Mulţi, la ieşire, îi lasă bacşiș. În Italia ar fi considerat că e înjositor. Aici îl irită numai faptul că-l numesc Futacu'.

Rocco i-a explicat că toţi şmecherii au un alt nume. Între ei nu-l folosesc niciodată pe cel de familie. Folosesc un adjectiv, Grasu, Slăbănogu, împuţitu, sau un animal, Hog (Porcu'), Greierele, Scarabeul, Căpuşa, sau un substantiv – Ameţeala, Chibritul, Cărbune. Sau o versiune americană a prenumelui, cum ar fi Rusty, care de fapt e Oreste, sau Elmer, care de fapt e Adelmo. La Bongiorno nimeni nu ştie că pe el îl cheamă Rocco. Îi zic Merlucius. O fi de la povestea aia veche cu furtul butoaielor din piaţa de peşte, ori pentru că atunci când ceva nu-l priveşte sau trebuie să se prefacă că nu-l priveşte, a învăţat să adopte o căutătură ca de peşte-n butoi, ori pur şi simplu pentru că se distrează să-i pocească numele. Rocco nu se enervează, pentru că merluciul e un peşte mare. Mai bine să fii un merluciu decât o sardea. Pentru Diamante au născocit numele ăsta, Futacu, pentru că s-a făcut slab ca unealta de curăţat pipa. E mai bine decât Celestina, dar lui nu-i convine. Şi-apoi, nici Diamante nu-i numele lui adevărat, l-a câştigat pentru că le-a supravieţuit tuturor fraţilor săi mai mari. Îi place – diamantul e cea mai dură dintre pietre. Nu-l tai nici cu cuţitul, nici cu dinamita.

Futacu' e un puşti deştept şi ambiţios, aşa că e normal ca după o vreme Rocco să înceapă să-l trezească noaptea şi să-l ia cu el când băieţii se duc să dea foc la magazine şi la depozite. Nu trebuie să ducă nici sticle de

benzină, nici chibrituri. El e doar santinela. Aici se zice *lighthouse*, adică far. Farul are sarcina să fluiere o melodie dacă aude paşi sau vede că vine cineva. Ce melodie? Aia pe care-o cântă mereu Lena când vrea să dea de înţeles că Agnello s-a dus la muncă şi că ea a rămas singură. *La donna e mobile qual piuma al vento*. E o arie provocatoare, care face să ţi se zbârlească părul pe braţ şi-i rămâne în cap toată ziua. Cu vocea senzuală a Lenei, o viziune care-l umple de o dorinţă arzătoare – şira spinării sale, ivindu-se de sub cămaşa de pijama. *E sempre misero chi a lei s-affida, chi le confida mal cauto îl core*! *Pur mai non sentesi felice appieno chi su quel seno non liba amore* î[12] Când noaptea devine roşie, reflexele flăcărilor în ochiurile de baltă îi luminează strada, scânteile duse de vânt mângâie clădirile, pălesc precum fulgii de nea topiţi de ploaie şi se sting, căzând pe pavaj. În aer pluteşte un miros de lemn ars şi de cenuşă care-i aminteşte de iarna la Tufo, iar uneori, chiar dacă e mulţumit, pentru că America e minunată, iar norocul l-a apucat de un picior, îi vine să plângă.

Cu puţin timp înainte ca Diamante să plece în America, îl arestaseră pe banditul Musolino. Era omul cel mai căutat din Italia, în urma unei evadări rocamboleşti din închisoare, demne de romanţ de aventuri. Câtă vreme stătuse ascuns, devenise protagonistul unei epopei brodate cu asasini şi vendete, urmărite cu interes pasionat de opinia publică din întreaga Peninsulă. Vinovat de şapte asasinate şi de numeroase tentative de asasinat, cu o recompensă aberantă de 50.000 de lire pusă pe capul lui, care, cu toate astea, nu tentase pe nimeni să-l trădeze, pândit de jandarmi, de armată şi de poliţie, Musolino atrăsese, cu timpul, simpatia celor mulţi, care vedeau în el simbolul răscularii împotriva unei legi prost interpretate şi prost aplicate, al revendicărilor celor săraci şi oprimaţi.

12 Arie celebră din opera Rigoletto de Verdi: „Femeia-i schimbătoare ca fulgu-n vânt. Este mereu nefericit cel ce se-ncrede în ea, cel care, neprevăzător, îi încredințează inima! Și totuși, nu se simte pe deplin fericit cine nu gustă dragostea pe sânul acela“.

Copiii se jucau pe uliţe „de-a banditul Musolino”, flaşnetarii îi cântau isprăvile, proprietarii de teatre de păpuşi introduseseră marioneta sa printre cele ale paladinilor francezi, ziarele îi exaltau legenda, femeile – constrânse la renunţări în numele unei sufocante bune-cuviinţe – se îndrăgosteau de bandit. Devenise un nou Edmond Dantes, persecutat de cei puternici şi aflat în căutarea unei juste răzbunări, care umbla prin munţii din Aspromonte asemenea evadatului Jean Valjean prin pântecele Parisului. Un erou. Dar în octombrie 1901, printr-o întâmplare – o sârmă ghimpată în care s-a împiedicat, în fugă –, jandarmii îl încătuşaseră şi-l băgaseră în închisoare. Ecoul veştii a fost uluitor.

Scena prinderii fusese reprodusă pe sute de foi volante, stampe populare, în almanahuri şi în ziare. Diamante o văzu împreună cu fraţii lui. La vremea aceea nu avea nici zece ani. Leonardo avea şapte, iar Amedeo al Doilea – doar patru. Băieţii priviseră îndelung poza banditului pus în lanţuri. Purta haină închisă la culoare, vânătorească, pantaloni maro, botine negre şi era escortat de un pluton de jandarmi pe cai. Cai albi, foarte înalţi. Tâlharul firav, palid, *normal*. Optzeci de ani după aceea, pe 12 februarie 1980, de la Sidney, Australia, unde se dusese la fiul său, director la Alitalia, Leonardo îi scrise tatălui meu că în ziua aceea îndepărtată din copilăria lor, el şi Diamante luaseră hotărârea să-şi schimbe destinul.

„Într-o seară când tata era mai obosit şi mai îndurerat de lipsurile din casă, ne-a spus exact cuvintele astea: *Dragii mei copii, dacă pe viitor sunteţi sortiţi să duceţi acelaşi trai ca al meu, mai bine să vă ia Dumnezeu la el, cum i-a luat pe toţi fraţii voştri mai mari*. Diamante şi eu i-am răspuns: dragă tată, poţi să fii sigur că noi, când o să fim mari, o să facem într-un fel să nu fim muncitori cu ziua la Tufo, ca tine, ci o să mergem să muncim departe şi, dacă s-o putea, să ne facem funcţionari sau militari. Eu i-am explicat chiar că aş fi plecat să mă fac jandarm călare, pentru că tocmai citisem o cărticică cumpărată de la piaţa

de sâmbătă de la Minturno, care avea pe copertă imaginea faimosului bandit calabrez Musolino înfăţişat în lanţuri între doi jandarmi călare, de unde mi-a înmugurit în suflet speranţa că într-o zi am să fiu şi eu jandarm călare. Astfel, atât eu, cât şi fratele meu ne-am atins scopul, părăsind satul acela sălbatic care ignora orice principiu al vieţii civilizate şi în care cei mai amărâţi mureau de foame şi tânjeau după muncă sub călcâiul infamilor, al tiranilor egoişti care erau stăpânii de terenuri”.

În 1980, Leonardo încă îşi mai amintea de panaşul înfoiat al cailor, de uniformele roşu cu albastru ale reprezentanţilor forţelor de ordine, de farmecul irezistibil pe care-l exercitaseră asupra imaginaţiei sale. De sentimentul de siguranţă şi de justiţie implacabilă pe care i-l insuflaseră. Ulterior şi-a împlinit visul din copilărie. Leonardo, care nu absolvise decât clasa a cincea, a reuşit să facă o carieră în armată. În 1916 a fost printre primii care-au intrat în Gorizia eliberată, în 1919 a vânat criminalii din Roma, iar succesele sale au fost prezentate în paginile de cronică din ziarul *Messaggero*. În 1921 l-au trimis să-i vâneze pe rebelii mult mai periculoşi din Libia, pe care i-a urmărit prin Sahara. Pe şaua unui cal alb. Abia atunci şi-a dat seama că direcţia în care călărea era cea greşită, iar la câţiva ani mai târziu, în perioada care a însemnat apogeul fascismului, a renunţat la uniformă.

Dar în stampa aceea Diamante nu-l observase decât pe Musolino. Tânărul acela firav, palid, *normal* ţinuse-n şah autorităţile regale, le făcuse de ruşine, evitase ani de zile toate capcanele, insidiile, pândele. Se răsculase împotriva propriului destin de mujic înfometat şi exploatat. Nu voise să supravieţuiască, ci să trăiască. Atunci când îl capturaseră şi-l condamnaseră pe nedrept la douăzeci şi unu de ani de închisoare, nu rezistase. Evadase, făcând o gaură în zidul închisorii. Şi chiar dacă în iunie 1902 îl condamnaseră pe viaţă şi-l expediaseră în puşcăria inumană de la Portolongone, în insula Elba, lanţurile care-i strângeau încheieturile nu însemnau nimic. Banditul era

un om liber.

Moe Rosen ştia să machieze morţi pentru că ştia să se machieze pe sine. Se prezenta adesea la agenţie cu faţa tumefiată, cu pleoapele umflate şi cu nasul lovit. Se aranja în cabină, cu pudră şi cu fard. Oricum, spre deosebire de clienţii lui, nu avea nevoie de tratament ca să zâmbească. Reuşea să râdă de orice, şi-n primul rând de el însuşi. La început, Diamante nu înţelegea ce găsea aşa de distractiv în situaţia în care era. Dar apoi a înţeles că în spatele umorului zeflemitor al lui Moe se ascundea convingerea că, dacă răul nu are capăt, nici binele n-are. Şi că întotdeauna există un mai bine, care stă în faţa noastră. Niciodată în spate.

Sosise în 1904, împreună cu tatăl său, doi fraţi şi trei veri. Când izbucnise războiul ruso-japonez, fraţii lui mai mari fuseseră chemaţi de ţar ca să se înroleze. Iar pentru că, dintre toate nenorocirile destinate unui evreu în Rusia, cea mai înspăimântătoare era să ajungi în armată, unde riscai să fii rănit, jignit sau chiar ucis de tovarăşii tăi înaintea inamicilor, familia Rosen vânduse tot şi fugise. Erau oameni harnici. Tatăl lui Moe deschisese deja o casă de amanet pe Grand Street, iar verişorii cântau în teatrele evreieşti. Diamante începu să-i considere un fel de călăuze indiene, capabili să le arate străinilor intrarea într-o ţară duşmană. Toţi din familie vorbeau idiş, dar, muncind la agenţia Bongiorno şi frecventând casa din Prince Street, Moe învăţă repede înjurăturile cele mai colorate în dialect calăbrez, proverbe siciliene şi ştia să spună în dialect minturnez rupe-ţi-ai un picior, cară-te, veni-ţi-ar numele, fâţi-ar moartea hâdă şi gheboasă. Diamante şi Moe Rosen petreceau ore întregi împreună, iar în timp ce spălau şi râdeau cadavre se scrutau reciproc, nu fără suspiciune.

Moe avea părul tuns în şuviţe, ca frunzele de anghinare, urechile clăpăuge, gura ca un portofel lăbărţat şi privirea limpede de copil. Avea deja şaisprezece ani. Era slab ca un băţ de chibrit. Costumul îi cădea pe oase ca zdrenţele pe o sperietoare de ciori. Avea doar unul, o

pereche de pantaloni negri strânşi cu sfoară şi o cămaşă tocită care se descosea la fiecare mişcare. Între un leş și altul, Moe desena. Pe hârtie de împachetat şi pe cutii de carton, pe ziare vechi şi pe cărţi de vizită furate din coşul de gunoi al agenţiei. Desena chipurile celor întinşi pe masă, cu o pricepere pe care Diamante o considera pur şi simplu miraculoasă. Ştia să-i privească cu o atenţie unică, surprinzându-le caracteristicile cele mai ascunse. Zvâcnetul impertinent al unui nas. Un neg autoritar. Crăpătura din bărbie, proeminenţa unui maxilar, îngustimea obtuză a unei frunţi. Dedica ore întregi acelor cadavre care nu interesau pe nimeni. Moe era singurul în toată agenţia şi în America întreagă căruia îi era milă de morţi.

Îşi ţinea creioanele într-unul dintre sertare. Nu lua acasă nici desenele şi nici culorile când ieşea de la muncă. La fel ca Diamante, mai câştiga câţiva bănuţi pregătindu-se să-i mintă pe poliţiştii irlandezi dacă întrebau de priveghiul din agenţie, în ultimele ore ale zilei, atunci când vocile rudelor din salon se topeau într-o tânguială tristă şi solemnă, dacă nu mai aveau alţi morţi de reparat, Diamante scotea din buzunarul de la sacou vocabularul compus de Vita şi se încăpăţâna să citească şi să recitească aceleaşi pagini – cele unde orele se întrerupseseră, iar cuvintele fuseseră furate. Erau fraze idioate şi în acelaşi timp fatale, pe care el le repeta cu jumătate de gură. Moe colora, iar dacă intra careva, amândoi făceau să dispară la repezeală creioanele şi vocabularul în sertarele cu farduri.

După câteva luni, compania lui Moe Rosen îi deveni lui Diamante mai dragă decât cea a băieţilor din Prince Street. Poate pentru că el locuia de cealaltă parte a străzii Bowery şi nu avea habar de focuri, de pistolul lui Rocco şi de bandiţi. Băiatul o evita pe Vita pentru că nu voia s-o mintă şi nici să-i fure sărutări, de teamă să nu-i rupă spatele Agnello cu funia de rufe. îl evita pe Rocco şi pe prietenii lui pentru că nu voia să le dea ce rămăsese mai

bun în el.

Cât despre Geremia, el plecase. Nu-i mai plăcea atmosfera din Prince Street – agitaţia nocturnă, sticlele pline cu petrol vârâte sub patul lui Coca-Cola, focurile, box-ul pe care Rocco îl ascundea în pantofi, pistolul cu gloanţe de cauciuc, noul chiriaş Elmer care a fost denunţat pentru uciderea unui patiser, pentru ca apoi procesul să se suspende pentru că martorul fusese găsit în Jamaica Bay. Geremia spunea că ăia, dacă apucă să te ia la ochi, nu-ţi mai dau drumul. Ţi se pare că te ajută, dar nu-ţi dau nimic cadou – te trezeşti la mijloc şi s-a terminat. Se angajase la minele de antracit, în Pennsylvania. Dar nu avea chef să plece, că cine ştie pe unde-o mai fi şi Pennsylvania asta. Visul lui nu era să devină miner. Nu mai devreme de anul trecut, dacă i-ar fi propus careva lucrul ăsta, i-ar fi răspuns: da' ce, ai înnebunit? Ce sunt eu, cârtiţă? Sunt muzician. Vreau să urc tot mai sus şi să privesc trecutul de la înălţime. Geremia nu salutase pe nimeni, pentru că nu ştia cum să-i spună unchiului Agnello că pleacă, el, care muncea de se spetea ca să-şi recâştige magazinul şi nu avea habar de toate mişcările nocturne. Şi-i era teamă să-i spună lui Rocco, care nu i-ar fi iertat că trădase – împărţiseră multe, iar în turnul de la *New York Times* făcuseră un pact, chiar dacă era fără proclamaţii şi jurăminte. Toţi în jurul fratelui american, toţi uniţi – mereu, orice s-ar întâmpla. Şi cine n-are ochi să ne vadă să pice lat şi să crape. Geremia insistase ca Diamante să plece cu el. Poate că perspectiva de a se trezi într-o mină sub pământ, printre feţele cunoscute ale celor care plecaseră din sat înaintea lui şi nu reuşiseră să se întoarcă, i se păruse de nesuportat. Hai cu mine, Diamante, îi spunea. Verii trebuie să rămână împreună. Hai să plecăm din New York cât mai e vreme. Ascultă-mă, mai bine un câine viu decât un leu mort. Muncim doi-trei ani în mină, punem deoparte câteva mii de dolari şi ne întoarcem acasă, America nu-i de noi. Eu am deja unde munci, nu-mi trebuie altceva, îi răspunsese Diamante. În ziua aceea

înţelesese adevărul: văru-său e un fraier.

Omenirea se împarte în două categorii: puşlamalele şi tăntălăii – adică pehlivanii şi nerozii, durii şi pămpălăii. Nerozii există ca să-i slugărească pe ceilalţi şi ca să plătească oalele lor sparte. Dintotdeauna a fost aşa. În America, la fel ca şi-n Italia. Dar aici nu există nuanţe – doar alb şi negru –, iar griul n-a fost inventat. Agnello e un nerod. Din păcate, şi Geremia s-a dovedit a fi un nerod. De când a plecat să-şi distrugă sănătatea în mină, Rocco îşi aduce aminte de el doar ca să-l insulte: îl numeşte unchiul Tom, pentru că e ca negrul ăla din povestirea pe care l-au obligat s-o înveţe la şcoală, aici în America. Negrul bun care zice mereu da şefu' şi face orice ca să-i fie pe plac. Dar n-o să-i fie niciodată pe plac, pentru că, orice-ar fi, tot negru rămâne. Noi, în schimb, suntem ca negrii ceilalţi care urlă: noi murim ca porcii. Dacă ne pun funia de gât şi ne atârnă de un pom, îi împuşcăm pe ăia care vor să ne spânzure. Poate că şi taică-său, Antonio, e tot un fraier. Adică mai mult ca sigur că e, altfel nu s-ar fi lăsat alungat de două ori din America şi nu i-ar fi murit de foame cinci copii. Diamante nu e fraier. Iar dacă a fost odată, nu vrea să mai fie.

Moe Rosen era altfel. Nu era un dur, dar niciun pămpălău. El ieşea din categorisirea asta la care păreau condamnaţi toţi ceilalţi. Nu bătea vânzătorii, nu-i ameninţa. Citea Biblia cu aceeaşi plăcere cu care Diamante citea ziarul sau almanahurile ilustrate. Dar, mai ales, citea cărţi la Lenox Library, o clădire solemnă unde, spre deosebire de biserici, oricine – chiar şi un băiat ca vai de el cum era Moe – putea să intre. Uneori Diamante îl însoţea până la poartă, şi i-ar fi plăcut să-l urmeze în clădirea aceea care i se părea că e un palat sau sediul parlamentului, dar n-o făcea ca să nu-l dea afară de îndată ce-ar fi deschis gura. Moe mergea la cursurile serale ca să înveţe americană.

Şi acolo i-ar fi plăcut să meargă cu el, dar era o şcoală pe care evreii bogaţi o deschiseseră pentru evreii

săraci. Moe îl invita să se ducă şi el la şcoală. Dar italienii bogaţi nu deschiseseră o şcoală pentru ultimii veniţi şi săraci – dimpotrivă, se ruşinau cu ei şi spuneau că de fapt Italia nu e una singură, că se împarte în două ţări diferite şi-n două rase diferite: cei din nord sunt celţi, de treabă şi de încredere, cei din sud sunt latini, laşi şi împuţiţi. Practic, sunt două tipuri de italieni: cei din nord şi cei din sud. Dar când încercase să-i explice cât de tare îl jena şi-l umilea insulta „dago”, Moe nu înţelesese. El era obişnuit. Şi în ţara de unde venise el lumea din jur vorbea o altă limbă şi-l insulta. Trebuie să mergi mai departe pe drumul tău. Să ieşi la suprafaţă. Să treci peste asta.

Moe voia să ajungă un mare pictor. Dar, pentru că nu era atât de naiv încât să confunde dorinţa lui de a picta cu talentul, voia mai întâi să încerce să înţeleagă dacă avea vreo speranţă. Nu voia să fie un zugrav oarecare. Ori un mare artist, ori nimic. Şi dacă nu era, atunci trebuia să renunţe şi să se facă orice altceva. Ca să se înfrunte cu marea Artă – cea care ori e, ori nu e –, Moe se plimba prin oraş ca să vadă tablourile din muzee, iar Diamante începu să-l însoţească. Crezuse întotdeauna că tablourile stau numai în biserici, dar în America bisericile erau despuiate, cu pereţii albi, în timp ce muzeele erau somptuoase ca nişte catedrale. În muzee plăteai un bilet şi puteai să te uiţi la tablouri toată ziua. Lui Diamante acestea nu-i spuneau nimic, nu se apropia decât dacă erau Fecioara cu Pruncul. Imaginile Fecioarei îi plăceau aproape toate – absorbite, blânde şi materne, ca nicio femeie cunoscută până atunci. O astfel de femeie visa să aibă alături şi să se lase legănat în braţele ei, pentru totdeauna. Atunci era în stare să se lase fermecat privindu-le, să se îndrăgostească până ce gardianul, bănuitor, îl invita să-şi vadă de drum, temându-se că, dintr-un moment într-altul, puştiul ăla îmbrăcat ca un pui de puşlama de cartier o să scoată briceagul şi o să le strice.

Moe, în schimb, privea tablourile şi dacă reprezentau copaci, flori sau corbi. Tatăl său, un pitic cu barbă de

profet şi cu perciuni până la umeri – pentru că era foarte religios – era împotriva proiectelor artistice ale fiului său. Dumnezeul său avea un cui mai vechi împotriva imaginilor, aşa că, dacă bătrânul dădea peste desenele lui Moe, i le ardea. El îi făcea vânătăile de pe faţă şi-i rupea degetele cu ciocanul – iar pe urmă, dacă exagerase, trimitea pe cineva la agenţie ca să spună că băiatul avea bronşită. De aceea Moe Rosen prefera Dagoland. Aici nimeni nu-l pedepsea dacă se apuca să picteze găini, iepuri şi copii pe zidurile curţilor şi pe lemnele din depozitele de cărbune. Dago credeau doar că e nebun. Râdeau de imaginile stranii pe care le lăsa în urmă, dar nu le ştergeau. Picta animale suferind, cu ciocurile întredeschise şi cu ochii căscaţi; chiar şi într-o floare ofilită şi muribundă reuşea să pună o disperare sfâşietoare. Era atras de lucrurile plăpânde, rănite – puiul fără pene, mort, din care picura sânge într-o găleată de fier, căţelul cel mai firav din coteţ, destinat să fie atacat, strivit sau devorat de ceilalţi câini. Muştele, puii, şoarecii morţi, şirul infinit al celor nedreptăţiţi; ar fi vrut să-i salveze pe toţi. Neputând s-o facă, îi picta.

Pictă dinţii stricaţi ai lui Nicola, pe Rocco cu pisica jupuită în poală şi cu expresia absentă a cuiva care, pentru a nu fi descoperit, s-a ascuns cine ştie unde şi acum nici el nu mai ştie drumtil de întoarcere. Pentru Diamante pictă vasul „Republic” pe pânza care despărţea cămăruţa lor de celelalte din Prince Street. Pictă un copac pe singura uşă şi, când îşi dădu seama că bucătăria în care Vita şi Lena petreceau cea mai mare parte a zilei nu avea ferestre, pictă una falsă pe perete. Ce-aţi vrea să vedeţi când vă uitaţi pe geam? le întrebă. „Zgârie-nori-ul New York Times”, răspunse Vita. „Munţii”, spuse Lena. Moe pictă două fete care stau pe pervaz, cu faţa spre stradă. Pe fundal puse turnul clădirii, iar în spatele lui – un lanţ de munţi violet, cu vârfurile înzăpezite.

La agenţie, înainte de înmormântare fotografii veneau ca să-i imortalizeze pe defuncţi. Vigorito Company, specializată în portrete, grupuri, măriri, procesiuni,

peisaje, interioare, fotografii pe nasturi, pe perne de nuntă, pe porţelan, pe lemn şi pe ceasuri, avea studioul în Hestre Street. În vitrină era tot timpul un anunţ care spunea: *Căutăm tineri nu mai mari de 18 ani interesaţi să înveţe meseria de fotograf, în şase luni îi pregătim pentru a conduce un studio fotografic*. Anunţul se îngălbenea în vitrină pentru că tinerilor acelora, pe durata celor şase luni, Vigorito Company nu le putea plăti un salariu. Când Vigorito (care, de fapt, era singur la studio şi pusese pe firmă cuvântul Company ca să atragă clienţii) descoperi familiaritatea lui Moe Rosen cu cadavrele, îi propuse să se ocupe el de munca pe care fotograful o făcea fără tragere de inimă. E nevoie de talent ca să pozezi un mort – mult mai mult decât ca să pozezi un om viu, căruia poţi să-i spui zâmbeşte, întoarce-te încoace, descoperă-ţi fruntea, apleacă-ţi capul. Mortul e ca o statuie. Dar nu e o operă de artă, e imperfect la fel ca noi, ba mai mult, rămâne definitiv imperfectibil. Îi oferea şi o sursă de venit, pentru că morţii americani au întotdeauna peste Ocean rude care vor să-i vadă pentru ultima dată. Moe Rosen, care nu mai văzuse în viaţa lui un aparat de fotografiat, acceptă imediat slujba cea nouă – chiar şi fără salariu –, iar în toamna lui 1905 plecă de la Bongiorno Bros.

Îi propuse lui Diamante să vină cu el la Vigorito. Învăţăm meseria, iar peste şase luni ne cumpărăm un aparat şi ne deschidem prăvălia noastră. Facem vederi. Te-ai gândit vreodată câţi străini sunt azi, la New York? Vin zece mii pe zi. Dacă fiecare dintre ei trimite măcar o vedere la rudele de acasă, o să ajungem milionari. Diamante era tentat. Fără Moe Rosen, agenţia, sicriele şi funeraliile şi-ar fi pierdut valoarea de ritual, ar fi devenit ceea ce erau de fapt. Morţii întinşi pe bancă şi-ar fi expus figurile abstracte, cu o expresie de supremă indiferenţă. De pe feţele lor ar fi dispărut orice urmă de superficialitate, de brutalitate sau de răutate, lăsând loc doar trăsăturilor esenţiale. Morţii şi-ar fi reluat demnitatea efemeră pe care moartea le-o răpise, dar, fără Moe Rosen,

nu şi-ar fi regăsit zâmbetul şi nici pacea. Diamante nu voia să continue să lucreze la Bongiomo Bros fără ciudatul lui prieten. Ştia că Moe, aidoma unei călăuze indiene, îi arăta drumul către inima fortului inamic. Ştia că trebuie să-l urmeze. Dar nu putea să-şi permită. Avea nevoie să câştige bani – chiar şi puţini, dar imediat. Arta, insista Moe. Vino cu mine. Nu asculta ce spun rudele tale. Nu face ca vărul tău, care şi-a dat trombonul pe biletul de tren care l-a dus spre mină. Arta o să ne hrănească întotdeauna. Un artist nu e niciodată sărac.

Ca să sărbătorească noua slujbă a lui Moe se duseră pe Cherry Street, locul cu cele mai ieftine curve. Se hotărâră să ia una împreună. Dar Diamante nu găsi niciuna care să-i fie pe plac – toate i se păreau vulgare, abuzate şi respingătoare –, în timp ce Moe o luă pe cea mai urâtă de pe stradă. Îi lipseau trei dinţi, iar în jurul gurii avea două paranteze ofilite. Îi duse într-o mansardă care mirosea a urină şi a peşte împuţit. Era atât de venală şi de expeditivă, încât lui Diamante nu i se întări. Moe îşi pierdu fecioria în braţele ei, în patru minute.

Lui Moe îi plăceau femeile trecute, urâte şi singure. Prostituatele sifilitice, cu răni ascunse sub fard, tuberculoasele. Nebunele. Cele pe care alţi bărbaţi nu le iau în seamă, le folosesc sau le maltratează. Cele cărora le murdăresc frumuseţea. În timp ce se întorceau spre Prince Street, unde se grăbea să termine fereastra din bucătărie, Moe îl întrebă dacă intenţionează să se însoare cu Lena. Diamante îi răspunse că nimănui – nici măcar unchiului Agnello – nu-i trecea prin minte să se însoare cu Lena doar pentru că, din când în când, îi plăcea să se culce cu ea. Lena fusese prima lui femeie. Îi luase de pe suflet greutatea lipsei de experienţă printr-un procedeu care, la început, necesitase mai puţin timp decât îi trebuie apei ca să fiarbă pentru paste, dar care mai apoi începuse să le solicite mai mult timp decât aveau la dispoziţie. Când mergea să adune zdrenţe cu calul lui Tom Orecchio, Lena îl auzea când se întorcea, se dădea jos din pat şi, fără să ştie

Agnello, care ar fi rupt varga pe spatele lor dacă ar fi aflat, îi încălzea un pahar cu lapte, chiar dacă el nu avea cu ce să-l plătească. Acesta fusese primul lor secret. Şi uite-aşa, din secret în secret, ajunseseră împreună în pat.

Lena îi liniştea furia, dar sărutările ei nu semănau cu cele cumpărate de la Vita. Lena avea gust de singurătate; era ca şi cum ar fi sărutat un val, ca şi cum ar fi sărutat vânt. Lena nu avea consistenţă, nu avea amintiri. Câteodată i se făcea teamă că într-o zi o să ajungă ca ea. Să uite de unde a venit, cine fusese, care era neamul lui. Poate că tocmai de aceea Lena stătea cu unchiul Agnello, care, pe lângă faptul că era violent şi ursuz ca un urs, mai era şi urât, cu bărbia proeminentă care mai-mai că-i atingea nasul; Agnello hotărâse că ea se numeşte Lena. Fusese singurul care-i spusese: asta e casa ta, acolo unde sunt eu e ţara ta. La început, pentru că Lena îi aparţinea lui Agnello, atingerea ei îi trezea un sentiment ciudat în care se amestecau dorinţă şi repulsie, provocare şi revanşă. Dar, în fond, doar nu trebuie să ne şi însurăm cu femeile cu care ne distrăm. Şi-apoi, chiar dacă făcea amor foarte degajată cu un minor, Lena avea deja douăzeci şi şase de ani, aşa că era bătrână. Nu, el o să se însoare cu Vita, chiar dacă Agnello voia să-i găsească un soţ care să nu fie din cartier – un medic, un avocat, un notar, un învingător, unul ca mister Bongiorno. Dar învingătorul acela avea să fie chiar el.

Moe îi răspunse că dorinţa de a învinge e tipică pentru înfrânţi. Spuse că-i părea bine că Diamante nu ţinea la Lena, pentru că atunci, de îndată ce avea să-şi adune o clientelă cât de cât cu meseria de fotograf, avea s-o ceară el de nevastă. Diamante îl sfătui s-o lase baltă, pentru că era complet nebună. Îşi aminti că Rocco îi spusese acelaşi lucru, cu doi ani în urmă, şi înţelese că Lena se culcase şi cu el. Fu o lovitură dură pentru orgoliul băiatului. Aşa ajunse să se detaşeze complet de ea, vindecat de atracţia pe care Lena o exercitase mereu asupra lui. Dar era prea târziu.

Lampa

Pe taburet, lângă patul Vitei, noaptea stă mereu o lampă aprinsă, pentru că lumina ţine gheonoaia la distanţă. Gheonoaia e vrăjitoarea care fură copii, iar prin casa asta a mai trecut deja, aşa că ştie drumul. Sigur că nimeni nu ştie despre ea, iar Vita s-ar ruşina să recunoască faptul că la vârsta ei mai crede în vrăjitoare; asta pentru că nu mai e un copil. I-a curs deja sânge acum două luni, dar pentru că n-a spus la nimeni (cui ar fi putut să spună? băieţii nu înţeleg lucrurile astea) şi pentru că a spălat cârpa pe furiş, probabil că nici gheonoaia nu şi-a dat seama. Şi, în plus, Vita ştie că, aşa cum e adevărat că morţii se întorc de pe lumea cealaltă şi vin după tine sub formă de fantomă, mâţă, fulger, viespe, ca să-ţi facă rău şi să se răzbune pentru nedreptăţile pe care le-au suferit, la fel de adevărat e că vrăjitoarele există, De aceea, în ciuda protestelor lui Coca-Cola – care, oricum, pentru că amândoi au crescut de acum, doarme în alt pat şi n-are decât să se întoarcă pe partea cealaltă dacă-l deranjează lumina –, noaptea ţine lumina aprinsă. Dar când se trezeşte, lampa e stinsă. De după perdea se aude cineva şoptind, râzând, suspinând. Normal că Vita ştie că acel cineva e Diamante care se distrează cu Lena, dar nu poate să facă nimic, aşa că nu-i rămâne altceva de făcut decât să aprindă din nou lampa şi să se culce la loc.

Dar în vis lucrurile nu stau tocmai aşa. Spirtul din lampă s-a terminat, aşa că feştila nu mai arde. Se scoală, ia lampa stinsă şi se duce pe culoar să caute sticla cu spirt. N-o găseşte pentru că cineva i-a schimbat locul, o caută peste tot şi când, în sfârşit, o găseşte, Diamante s-a dus şi el la culcare. Peste tot e linişte adâncă. Perdeaua a rămas trasă. În patul matrimonial, Lena a adormit deja, pentru că respiraţia ei e din nou regulată, iar în întuneric seamănă cu foşnetul vântului prin poartă. E curioasă să vadă cum arată după ce a fost cu Diamante, aşa că aprinde feştila şi apropie lampa de faţa ei. Lena zâmbeşte. Doarme şi zâmbeşte în somn. În realitate, fetei nu i-ar trece prin

minte să lase lampa cu spirt pe comodă ca să se poată apropia şi să atingă părul femeii, braţul ei gol, sânul care-i iese de sub bluza pijamalei descheiată. Nu i-ar adulmeca mirosul de oţet şi de mare, dar chiar asta face. Acum lampa luminează perna, părul de culoarea mierii, buzele umede de salivă, zâmbetul Lenei, şi de jur-împrejur totul e cufundat în întuneric. Iar pentru că visul acesta îi revine de săptămâni întregi, ştie că în curând lampa o să cadă pe pat, de pe pătura îmbibată de spirt or să se ridice flăcări ţiuitoare de un albastru intens şi adânc cum e cerul înainte de răsărit – şi în ultima vreme previne clipa aceea de farmec şi de rătăcire, trezindu-se înainte. Întotdeauna se trezeşte ţipând, aşa că Agnello e deja acolo, aşezat pe marginea patului, mângâind-o pe păr şi spunându-i că nu s-a întâmplat nimic, n-a fost decât un coşmar.

Vita e leoarcă de transpiraţie, inima îi bate ca o mitralieră, nu vrea să adoarmă la loc ca să nu mai vadă iarăşi zâmbetul încântat al Lenei, dar Agnello îi garantează că visurile urâte nu se mai întorc. Dormi, fata tatii, îi spune. Vita închide ochii, pe urmă îi deschide brusc ca să fie sigură că tata nu i-a stins lumina. Agnello e acolo, cu pătura pe spate. Pare c-a îmbătrânit dintr-odată şi i-a căzut tot părul. Agnello nu mai lucrează noaptea şi nu se dă jos din pat până nu răsare soarele. Nimeni nu i-a cerut-o, dar el a înţeles că aşa trebuie să facă. Vita ar vrea ca tatăl ei s-o ţină de mână, dar Agnello n-ar face asta niciodată, iar ea nu i-o poate cere. Timpul nu mai trece odată. Poate că Agnello adoarme în fund, pentru că e rupt de oboseală, dar ea nu, rămâne cu ochii larg deschişi, fixând feştila care pluteşte în spirt. Peste tot e întuneric, doar în jurul flăcării e o strălucire albastră şi rece. Dacă adoarme la loc, chiar şi numai pentru o clipă, Lena deschide ochii, clipeşte, se ridică deodată, se crispează pentru că a surprins-o şi a spionat-o în momentul său cel mai secret. Ce vrei? întreabă cu voce catifelată, aceeaşi cu care-i atrage pe băieţi, în patul ei, întoarce-te imediat la culcare. Mi-e frig, pot să dorm cu tine? şoptește Vita. Lena îşi dă seama că

ochii ei nu mai pot s-o vadă şi spune încet, Vita, la ce te uiţi? Potoleşte-te, Vita! Lampa a căzut pe pătură. Lena s-a aprins ca o torţă.

Steaua albă

Pe 15 aprilie 1906, de Paşte, *New York Times* relatează că vremea a fost nemiloasă – a plouat până la prânz, cerul a rămas înnorat până la trei după-amiază şi s-a înseninat pe deplin abia spre seară. A fost răcoare. La trei dimineaţa, temperatura era de 53 grade Fahrenheit, la şase după-amiază abia atinsese 60. Între sosirea contelui Henry de la Valux, conducătorul de dirijabil cel mai de succes al momentului, care deja străbătuse Marea Manecii, sosit din Franţa ca să impună arta zborului în America, şi cronica despre Saint Patrick's Parade cea mai aglomerată din toate timpurile, între ştirea privind linşarea a trei negri (nevinovaţi) în Missouri şi scandalul iscat de scriitorul Maxim Gorki, alungat dintr-un hotel din New York pentru că şi-a declarat amanta drept soţie legitimă, pentru Italia (şi italieni) rămânea prea puţin spaţiu. În suplimentul de duminică, printre fotografiile personalităţilor ilustre, toate americane, apare cea a lui Enrico Caruso, aflat deja în pragul obezităţii, dar înălţat la rangul de campion al rasei italiene, împreună cu primul-ministru italian Sidney Sonnino, care însă avea avantajul de a fi fiul unui evreu şi al unei protestante englezoaice. Singurii alţi italieni despre care se vorbeşte sunt două cadavre. Unul este asasinul Giuseppe Marino, care pe data de 28 septembrie 1904 îl masacrase pe cumnatul său Nunzio Marinano, iar pe 22 martie 1906 a fost spânzurat la Newark. Celălalt este editorul Domenico Mollica di Lipari, asasinat pe 16 martie de către Mâna Neagră. Locuia la numărul 415 East de pe 14th Street. L-au împuşcat în pat, în timp ce dormea. Pe 16 aprilie ar fi putut să fie şi rândul lui Ferdinando Sară, zis Profetul. Dar Diamante a hotărât altceva.

În dimineaţa Paştelui din 1906, Diamante merge să fluiere *la donna e mobile* în faţa casei celui numit Profetul.

Este unul din ghengul de la priveghiurile de la agenţie. Un tip vânjos, cu aspect taurin, un bun prieten al lui Cozza. Cel puţin, aşa credea el. Inseparabili, ca doi prieteni, Bongiorno şi Profetul mergeau adesea să guste un ecler la patiseria de pe Elizabeth Street. Iar acum, în timp ce clopotele bat, iar trecătorii se grăbesc spre casă la prânz, fără să arate niciun semn de bucurie pentru că Cristos a înviat după atâtea suferinţe, Diamante stă sprijinit de un hidrant, sub un şuvoi enervant de ploaie, în faţa casei împricinatului – o casă cu ziduri din cărămizi şi cu scara de incendiu făcută din ciment. O casă confortabilă, unde i-ar plăcea şi lui Agnello să se mute, dar nu şi-o poate permite, căci câştigă prea puţin din spălatul geamurilor la zgârie-nori. Chiar dacă se pare că în curând va trebui s-o facă oricum, pentru că începe să se vorbească despre demolări. Scandalul din construcţii în Districtul Mulberry apare în toate ziarele. Cartierul este definit „un receptacul de crime şi de vicii”, „un focar de infecţie şi o ruşine pentru America”. Constructorii au mirosit deja afacerea. Diamante speră să dărâme cu adevărat dărăpănătura aia de bloc – aşa or să fie obligaţi să se mute şi să descopere o altă felie din America. În manualul Vitei scrie că Statele Unite sunt a doua ţară din lume ca suprafaţă, după Rusia de unde s-a ivit Moe, prima pentru resursele naturale, bogăţii minerale, kilometri de cale ferată şi volum de apă al râurilor, dar din această ţară imensă el n-a văzut decât un oraş, iar din oraşul ăsta, doar un cartier.

Profetul a plecat la biserică şi se va întoarce dintr-o clipă într-alta. Ar fi de preferat să nu întârzie pentru că, dacă trebuie să aştepte prea mult aşezat pe hidrantul ăsta, până la urmă o să-l ia careva la ochi. Ce dracu’ face tipul ăla acolo, înţepenit sub potopul nemilos? Diamante îşi înfundă pălăria pe cap. De la o vreme încoace poartă şi el pălărie cu boruri largi, care-i ascund chipul. De la o vreme încoace, puştii sirieni îi lustruiesc pantofii, iar vânzătorii de ziare îi fac cadou o copie din *Progresul*. Diamante şi-a lăsat un fir de mustaţă pe buza de sus şi-şi poartă părul

tuns pe ceafă şi ondulat pe frunte. Băieţii din Prince Street au un succes tot mai mare. Diamante mai mult decât ceilalţi. Chiar mai mult decât Rocco. Într-adevăr, fetelor le e frică de Rocco. El, pe de altă parte, le răsplăteşte tratându-le ca pe nişte boli. Iar asta, în lumea bandiţilor, e sinonim cu inversismul, impotenţa sau cu distincţia. Cazul lui Rocco trebuie să fie, fără îndoială, cel de-al treilea. Pe Diamante, în schimb, fetele de la numărul 18 îl aşteaptă zâmbitoare la fereastră când se întoarce de la muncă. Prietenele lui Coca-Cola, care îl tapează pe acesta, pe băiat nu-l lasă să plătească. E un privilegiu rar, pentru că ele nu se gândesc la altceva decât la bani. Dar e la fel de adevărat – fără să fie un reproş – că nici el n-are în cap decât adunări şi calcule asupra economiilor pe care le trimite la Tufo. Prietenele lui Coca-Cola au mai puţine pretenţii ca Lena. Chiar dacă ea dădea din şolduri, îl strângea între picioare ca într-un cleşte, se uita la el înainte, în timpul şi după, iar la sfârşit în ochii ei saşii se zugrăvea o fericire atât de proaspătă, încât el se ridica mândru, gata să zboare până la Copacii Soarelui aidoma eroului de romane populare Guerrin Meschino. Şansonetistele de la cafeneaua Villa Vittorio Emanuele cântă operă mai rău ca Lena, dar se aşază mai bine pe genunchii bărbaţilor. De multe ori nici nu ştie cum le cheamă. Şi ele au nume false – Sherry, Lola, Carmen. Preferă să pretindă că nu ştie că numele lor adevărate sunt Filippa, Carmina, Maddalena.

După câteva minute, Diamante îi dibuieşte pe cei doi bărbaţi cărora trebuie să le arate cine e Profetul. Stau nemişcaţi lângă roaba unei femei care vinde pâine. Nu sunt din cartier. Vin din afară. Special pentru Profetul. Asta nu i-a spus-o domnul Bongiorno. Ci doar atât: când Profetul trece prin faţa ta, salută-l – spune numele lui tare şi răspicat – şi pleacă de-acolo, fluierând. În mod ciudat, Diamante transpiră. Dar aerul e rece, ploaia e îngheţată. Totul e cenuşiu, murdar, încâlcit. Încearcă să se calmeze. Pentru a douăsprezecea aniversare, voia să-i dăruiască

Vitei un lănţişor de aur. Cu un medalion în formă de inimă – mă rog, o declaraţie. îl cumpărase în rate cu câteva luni în urmă de la bijutier – un evreu, rudă cu Moe – şi dăduse deja la incizat numele său. Dar, după incidentul cu lampa, Diamante nu mai ştia ce să facă cu lănţişorul. Nu-i mai ardea să i-l dea fetei. Aşa că-l dăduse la topit la un farmacist, iar dolarii îi dăduse unchiului său. Încă nu-şi plătise întreaga datorie. Rocco zice că e o prostie să-ţi plăteşti datoriile. Cele vechi nu se plătesc, iar cele noi se lasă să se învechească. Oricum, mai bine aşa – era prea devreme să se logodească, el are numai paisprezece ani şi cinci luni. Şi pe urmă, nici nu mai e chiar aşa de sigur c-o mai vrea pe Vita. O fetiţă care e-n stare să facă ce-a făcut ea. Chiar dacă a făcut-o pentru el. Sau poate că nici n-a vrut. Sau nu ştia că vrea. E atâta violenţă în ea, încât lui i se face teamă. Din noaptea cu lampa, Vita nu mai vorbeşte cu nimeni. Dimineaţa iese la cumpărături, dar Diamante ştie că pleacă să hălăduiască prin New York, ca şi cum ar putea să se întâlnească cu Lena.

Vita stinge focul sub oală. Apa fierbe deja. Gustă sosul. E dens şi miroase bine. Adaugă o frunză de busuioc. În casă domneşte o linişte deprimantă. De când s-au zgâriat discurile, pâlnia gramofonului s-a prăfuit, iar acum nu mai foloseşte decât ca să atârne prosoapele pe ea. Agnello se uită la ceas şi alungă muştele cu ziarul. A căpătat şi el obiceiul american să-l cumpere. Dar până când nu s-o întoarce Diamante, n-are cum să afle dacă contele de la Valux a reuşit să zboare cu balonul său şi dacă minerii din minele de cărbune îşi continuă sau nu greva. Nu vrea s-o roage pe fiică-sa să-i citească ştirile, pentru că vrea s-o încurajeze să uite relele pe care le-a învăţat la şcoala americană. Iar Nicola e un bou – are capul complet gol. Şi-apoi, nu-i niciodată acasă. Nici măcar în ziua de Paşti nu mănâncă la prânz cu familia. Zice că face ore suplimentare. De parcă el n-ar şti că Nicola n-are slujbă şi că cheltuieşte banii în spatele spălătoriei lui Li Poo, fumând opiu până când lumea i se pare un paradis, iar

chinezoaicele cu picioare mici de-ţi încap într-o mână i se par toate tinerele. Când colo, sunt nişte babe diforme. Nu mai speră nimic de la fiul ăla. Devine melancolic când se uită la patul matrimonial gol, cu cuvertura răsfrântă peste pernă. Se gândeşte cum ar trebui să fie acum fiul lui american. Ar avea doi ani jumate. Ar şti să meargă, să spună „tata”. Dacă lucrurile ar fi stat aşa, s-ar fi însurat cu Lena. Cine s-ar fi dus să scotocească după documentele de la prima sa căsătorie? Atâţia alţii făcuseră aşa. Aveau două neveste şi amândouă erau mulţumite. Lena n-ar fi mers niciodată în Italia să povestească. Copilului i-ar fi dat un nume american. Nu pentru că cele italieneşti sunt urâte. Pietro, de exemplu, ia uite ce bine sună. Dar ar fi fost mai bine pentru el, l-ar fi scutit de atâtea scuipături în faţă dacă-n hârtii ar fi fost scris Nelson, Jack sau Theodor, ca preşedintele Roosevelt. Sau Washington. Un nume important, pentru un om mare. Dar se vede că nu-i fusese dat.

Cei doi bărbaţi fumează sub umbrele. Ploaia i se prelinge de pe pălărie şi-i ajunge pe nas. Diamante vrea să se care. N-a fluierat niciodată ca să indice cuiva pe altcineva, ci numai ca să avertizeze că trece cineva pe stradă sau că e vreun pericol. Ca să evite ceva, nu ca să provoace. De ce l-a băgat Cozza-n povestea asta? Ieri l-a chemat în biroul lui. Credea că vrea să-i propună o mărire de salariu, pentru că e servitorul lui cel mai treaz la minte. Lui Diamante i-ar plăcea să devină funcţionar acolo. Să vorbească cu familiile morţilor, să le explice cu discreţie că vor face tot ce trebuie. Că va avea grijă de dragul lor răposat şi că i-l pot încredinţa. Ştie că este educat, că ştie o sumedenie de cuvinte – ştie că e discret. El îi respectă pe morţi. Şi pe vii, pentru că de atâtea ori a pierdut pe cineva drag. Ar fi un funcţionar model. Când colo, Bongiorno nu intenţionează să-l promoveze în sensul ăla. Dar de ce tocmai pe el? Pentru că are încredere în tine – i se poate răspunde. Şi n-are încredere în Coca-Cola. Care, în ciuda dibăciei cu chibriturile, e uşuratic şi cu capu-n nori ca un

fluturaş. Care, în ciuda zâmbetului cariat, are gura prea deschisă şi slobodă, se laudă-n dreapta şi-n stânga, pe la fete, iar ca să se dea mare le arată tuturor cicatricea de la glonţul care l-a nimerit în bucă, în seara în care proprietarul unui bar, încrâncenat, l-a urmărit golind în el tot încărcătorul. Rocco l-a avertizat, dacă nu mi-ai fi frate de lapte te-aş borteli imediat.

De bortelit, Rocco borteleşte, iar Diamante o ştie prea bine. Când i-a făcut cadou cuţitul lui, i-a explicat cum se face. Cel mai important e să-nvârţi lama-n maţe. Nu s-o înfigi şi gata. Când o vâri până-n plăsele, trebuie să tragi în sus. În felul ăsta rana nu se cicatrizează. Lucrul care-ţi dă cea mai mare satisfacţie e să-l priveşti în ochi pe ăla, să simţi puterea-n mâna ta, în timp ce el te imploră să-l cruţi. Îi explica asta cu competenţă, dar fără emoţie, de parcă povestea nu-l privea în niciun fel. Pentru Merlucius, nimic nu e important. Doar să nu vină nimeni să-i facă buzunar lui Cozza. De ceilalţi nici nu-şi dă seama. Cu excepţia pisicii lui, pentru care nu uită niciodată să cumpere plămâni şi alte organe şi pe care o hrăneşte personal – repetând cât de inteligente sunt mâţele, care nu sunt slugarnice precum câinii, încât până şi Păcură, sătul să-i tot fie dator, într-o zi ar putea să-l lase cu fundu-n baltă şi să se ducă la alt stăpân, ceea ce, oricum, n-ar demonstra nicidecum că e un pisoi nerecunoscător, ci unul liber. Şi cu excepţia lui Diamante, pentru că se laudă că la agenţie l-a adus el, când nimeni n-ar fi pariat niciun sfanţ pe Celestina. Dar de asta Diamante nu mai e aşa de mândru. Pentru că a început pentru un bănuţ-doi şi din ambiţie, şi pentru că mirosul incendiilor îi amintea de cel din şemineul de acasă de la el. Pentru că i se părea că împărtăşeşte ideile lui Rocco, aşa o să-şi ia înapoi ceea ce i s-a furat. Dar crăpăturile au dărâmat temelia discursurilor lui Rocco, în care nu mai crede. Şi chiar dacă Rocco e răzbunătorul nedreptăţilor, repară o nedreptate printr-o alta sau le repară în dauna persoanelor greşite. Când Diamante a încercat să-i spună că nu mai are chef să iasă

noaptea, pentru că tot ce visează e să devină funcţionar, Rocco a făcut o strâmbătură dezamăgită şi a răspuns că asta e o lume fără uşi şi fără ferestre, din care nimeni nu pleacă. A spus-o fără să ridice vocea, continuând să mângâie coada pisicii, ridicată şi vibrând de plăcere. Fără măcar să se uite la el. Iar Diamante a înţeles că nu numai că Rocco nu-i mai e prieten, dar că l-ar găuri el însuşi, fără emoţie şi fără remuşcări.

Agnello fumează melancolic, iar Vita se apropie ezitând de el. Până nu demult credea că, odată rămas singur, Agnello o să renunţe la serviciu, o să cumpere bilete de vapor şi o s-o ducă înapoi la maică-sa. Dar n-a fost aşa. Agnello a continuat să se caţăre cu peria pe zgârie-nori unde, în timp ce spală ferestrele, se uită la funcţionarii care lucrează în birouri, şi n-a vorbit niciodată de întoarcerea în Italia. N-a mai amintit deloc de Lena. Dar Vita ştie că se gândeşte la ea. Uneori îl vede când se aşază la masă, noaptea, şi începe să-nvârtă la manivela fonografului. Discurile au fost distruse când a ars tot, s-au dezlipit şi s-au îndoit şi nu mai cântă, aşa că din cutia de lemn nu mai iese niciun sunet. Dar Agnello aude oricum muzica în capul lui şi rămâne acolo ore întregi, cu ochii închişi. Ea ar vrea să-i spună n-am vrut, n-am făcut-o special. Dar n-ar folosi la nimic, ireparabilul s-a produs. Iar apoi Agnello ar spune că Dumnezeu care le vede pe toate, El a vrut să fie aşa. Vita ştie că Dumnezeu n-are a face. Dumnezeu nu se uita la lampă.

După nenorocire, nimeni n-a mai pomenit despre Lena. Nici Diamante. Numai Moe, evreul slăbănog, a venit s-o caute. Trecea mereu prin Prince Street, înainte să fugă la şcoala serală. Inventa câte-o scuză – ba că trebuie să retuşeze culoarea geamului, ba că vrea să mai facă şi-o pasăre sau să picteze zăpada de pe munţi. Se urca pe bancă şi colora, în timp ce Lena, aplecată deasupra chiuvetei, chiar sub el, curăţa creveţii. Moe nu se uita niciodată la ea şi nici măcar nu-i vorbea, dar rămânea în poziţia aceea incomodă până când pleca ea, şi doar atunci

cobora. O dată o invitase la cinema, unde începuse să-şi petreacă după-amiezile libere, când se plictisea de atâta stat închis în studioul lui Vigorito, la developat plăci fotografice, dar Lena nu acceptase. Moe nu se descurajase şi se întorsese. Începuse să picteze albia în care făceau toţi baie, din când în când. Trebuia să pară o pajişte, cu trestii şi cu brotaci. Dar nu voia să mai termine odată albia aia. Parcă aştepta ceva, cu o răbdare infinită. Pe urmă, când a venit ultima dată, Lena nu mai era. Moe n-a suflat o vorbă, s-a uitat în jur cu aerul că pierduse ceva, s-a-ntors pe călcâie şi-a plecat. Albia a rămas neterminată. Acum femeia în casă e Vita, ea face totul. Gătit, spălat, călcat, măturat, confecţionat trandafiri. Seara moare de somn, de oboseală şi de durere de spate şi nu-i pasă că ea e stăpâna casei. Câteodată se gândeşte că nici măcar nu vrea să împlinească treisprezece ani. S-a săturat deja.

De câteva minute bate cineva la uşă. Cu insistenţă, ba chiar cu grabă. Chiriaşii au cheie, aşa că trebuie să fie doctorul Lanza. Chiar dacă spune că-i un impostor, că nu-i în stare să trateze o gripă, Agnello îl cheamă în fiecare duminică să verifice starea de sănătate a fiicei lui. De când nu mai doarme, îi e teamă să nu se-mbolnăvească. Bate doftoru'la uşă, Vita, deschide! strigă Agnello. Vita nu poate să-i vadă-n ochi pe doctori. Doctorii de la Bellevue au luat-o pe Lena cu targa. Delira. Au acoperit-o cu un cearşaf. Doar o mână mai rămăsese afară. Şi-o merita, pentru că-l avea pe dracu-n corp şi l-a făcut pe Agnello să uite de Dionisia şi pe Diamante să uite de Vita. Dar urletele ei au trezit toată casa, iar flăcările albastre au distrus salteaua, sacii de făină şi perdeaua înfloratã. Au murit şi găinile. Medicii au dispărut la etajul al treilea. Când s-au întors jos, Vita l-a apucat de mânecă pe unul dintre ei. Se vede? l-a întrebat. Sigur că se vede, a răspuns el, nepoliticos, sunt arsuri de gradul al doilea. Continuă să bată la uşă. Fir-ar Vita, mişcă-te, ce mai aştepţi? Poftiţi, intraţi. Doctorul nu e singur. De fapt, nici nu e el. E un tip inexpresiv, cu mustăţi ascuţite şi cu ochelarii cu ramă de corn. Îl însoţesc doi

bărbaţi în uniformă. Sunt poliţişti. Tipul zice: „Aici locuieşte numitul…”

Profetul avansează lent, cu obrajii flasci care-i flutură la flecare pas – şi el e un mafiot. Nu-i niciun fraier, niciun om de treabă. E îndesat şi tatuat. Acum zece ani, el era cel care mergea să-i caftească pe comercianţi, să recupereze chirii, să rupă coaste şi septuri nazale. Trăieşte ca un parazit. sugând sângele celor care muncesc. N-a ştiut niciodată ce-nseamnă truda. Nu şi-a câştigat niciodată pâinea. Diamante n-are nici cea mai mică urmă de simpatie pentru el. Dar mai are o umbră de simpatie pentru sine. Îi explodează capul. Versurile cântecului ăluia i se zbat în minte, fără să poată ieşi. *La donna e mobile qual piuma al vento muta d’accento e di pensiero*. Nu trebuie decât să fluieri motivul muzical. Să spui: Cristos a-nviat, Profetule. Pe urmă pleci. Întorci spatele. Nu-i treaba ta, ci a celor doi străini, veniţi special din alt cartier. Sunt înarmaţi. Au pistoalele sub haină. Mânerul se vede de-aici. Sunt profesionişti. îl lasă lat din două gloanţe. Cozza o să-i facă o înmormântare de neuitat, cu maşina neagră cu geamuri fumurii şi cu şofer în livrea. Iar peste o lună, peste un an, Diamante o să le poată trimite alor săi un cec. Un cec adevărat. Angela n-o să se mai lamenteze. N-o să-i mai amărască pe toţi cu ranchiuna ei. N-o să-şi mai lege de picioare, cu un şnur, o talpă de plută. Întotdeauna s-a ruşinat, pentru că celelalte femei, de bine, de rău, măcar o pereche de papuci tot aveau, numai maică-sa trebuia să meargă atentă, ca pe ouă, pentru că deseori talpa rămânea prinsă-n noroiul uscat sau în baligă şi, dacă trăgea prea tare, se rupea. De câte ori n-o văzuse chinuindu-se să-şi elibereze piciorul fără să piardă talpa! Un spectacol dureros, care-i sfâşia inima. Angela o să înceteze cu smiorcăiala, n-o să-l mai acuze pe Antonio că e un incapabil şi un ratat. Antonio n-o să mai trebuiască să trudească pe pământul altcuiva. O să-şi poată cumpăra, în sfârşit, bucata de pământ pe care statul şi patronii nu i-au permis s-o aibă. Tatăl tău – iubitul, vulnerabilul tău tată –

va înceta să te roage să te duci la cisternă să umpli damigenele, pentru că pe el apa aceea care noaptea e neagră şi liniştită îl îmbie să se înece. Leonardo şi Amedeo n-or să moară, ca toţi ceilalţi fraţi ai tăi. Or să trăiască. Ieri ai primit scrisoarea în care tatăl tău îţi spune că Amedeo e pe cale să termine clasa a treia şi că la învăţătură e chiar mai bun ca tine. Te-ntreabă de ce scrii aşa de rar, distanţa şi anii nu pot să destrame legăturile de sânge, toţi aşteptăm cu mare dor scrisorile tale. Umbra Profetului e groasă, diformă. Nu i-ai vorbit niciodată. Nu-l cunoşti. A bătut, a şantajat, a înjunghiat fără remuşcări. E un tâlhar. Aşa mor tâlharii, atunci când cineva le ia locul. Musolino a înjunghiat şapte oameni, şi apoi l-au băgat la-nchisoare să-şi sfârşească zilele acolo, până când a înnebunit şi a uitat că-l cheamă Musolino.

Agnello catadicseşte să se ridice de pe fotoliu când fiică-sa începe să urle. Individul cu ochelari de corn apare de după un maiou atârnat, din care se prelinge apa. În mână are o foaie şi se încăpăţânează să repete „Aici locuieşte un oarecare…” Nu, nu, nu, urlă Vita în timp ce Agnello tace, nedumerit, măsurându-i din priviri pe bărbaţii care stau plantaţi ca nişte chiparoşi printre butoaie şi cutii – blonzi, proaspăt raşi, inflexibili. Agnello se liniştește. Îl apucase spaima. Se temea că sunt recuperatorii trimişi de cămătari, veniţi să-i ceară şi ultimele fire de păr care i-au mai rămas în cap, ultimii dinţi şi ultimele speranţe de a-şi reveni. Dar Rocco îi ţine la distanţă: a jurat că, atâta vreme cât e el acolo, nimeni n-o să ridice nici măcar un deget împotriva lui Agnello, care pentru el e ca un tată. Într-adevăr, slavă Domnului, sunt doar poliţişti. Au chiar şi cătuşe şi pistoale. Ce vor? Au venit să-l ia pe Rocco? Pe netrebnicul ăla de Elmer? Sau pe netotul de Coca-Cola? Sau, poate, pe Diamante, cine ştie ce-a pus la cale puştiul ăla. Nu i-a plăcut niciodată. Credea că-i mai deştept ca ăilalţi. Nu i-a adus decât ghinion. De când a sosit în Prince Street, viaţa lui Agnello s-a dus de râpă. Şi-a pierdut magazinul, şi-a pierdut onoarea, a

pierdut-o pe Lena. Ce-i mai rămâne? Ce vor opismenii ăştia la uşa mea? Oare i-or fi văzut şi vecinii urcând? Or să vorbească luni de zile despre asta. Ce belea! Nu-i nimeni, doar eu şi fetişcana, zice, toţi ceilalţi sunt jos. Vita, albă ca o fantomă, apare de după perdea. Aşa a văzut-o, cu aceeaşi privire rătăcită, în noaptea aceea. În picioare în spatele flăcărilor, nemişcată, spectrală. De asta a pierdut-o pe Lena. Un tată trebuie să rămână cu fata lui. Chiar dacă una ca Lena nu mai găseşte el nicăieri.

Am ordin să vă citesc regulamentul, recită într-o italiană perfectă bărbatul cu ochelari de corn. LEGEA PRIVIND INSTRUCŢIA OBLIGATORIE. Nu! urlă Vita, căraţi-vă de-aici, căraţi-vă, cine v-a zis să veniţi? *Statul New York. Penalizări pentru părinţii care neglijează trimiterea copiilor la şcoală. Limită maximă de 5 dolari pentru prima infracţiune. Limită maximă de 50 pentru orice infracţiune succesivă.* În *caz de recidivă, amendă însoţită de 30 de zile de închisoare*. Agnello nu înţelege ce legătură are el cu legea din statul Niuiorc, cum de reuşeşte să violeze legea unul care habar n-are de existenţa ei? Oricum amenda a plătit-o deja, 5 dolari, îşi aminteşte bine, nu-i de ajuns? încearcă s-o dea deoparte pe Vita, care s-a agăţat de el şi ţipă, pentru că a înţeles cu mult înaintea lui Agnello că poliţiştii nu vin acasă la oameni ca să ridice o amendă. Aşadar, e clar? pufneşte bărbatul cu ochelari de corn. Urmaţi-mă fără scandal, sunteţi arestat. Care arest, care pârnaie? explodează Agnello, eliberându-se din strânsoare, nu mă face să mi se urce la cap, că te fac bucăţi! Vita ţipă că ea ar trebui să meargă la închisoare, ea păzea lampa, ea are răul înăuntru – Agnello e un cap pătrat care a făcut atâtea greşeli, dar de data asta ea a făcut-o lată, chiar dacă nu voia s-o ardă pe Lena, nici măcar nu mai era supărată pe ea, nu voia! Tata! strigă, agăţându-se de uniformele albastre ale poliţiştilor, în timp ce Agnello înjură şi blestemă, ce dracu' vrea şcoala de la el, care n-a pus în viaţa lui piciorul întruna, şi de ce trebe să se ducă fie-mea, ca să facă ce? O

să-l trimită pe următorul lui băiat, dacă o să i se nască vreunul, o să-l boteze Washington, o să fie un bun american, ăla chiar că da, jur, jur, lăsaţi-mă-n pace, sanof a bici, gaddemit! Tata! Tăticule!

Nu-i aşa că totul e o greşeală, Vita? bâiguie, umil, Agnello, devenit deodată bănuitor, ia zi tu cât te adoră tata – în timp ce poliţiştii, neimpresionaţi de răbufnirea de iubire părintească, îi răsucesc braţele la spate, îi pun cătuşe şi-l împing spre uşă – tata! tăticu'! tăticule! Bărbatul cu ochelari de corn o îndepărtează pe fată spunându-le poliţiştilor ceva apropo de faptul că cei de la Children's Society sunt în întârziere şi cu fetiţa ce trebuie să facă? Vita se aruncă spre poliţişti, ca muşcată de o tarantulă. Vitarella, puiule, hai, liniştește-te şi nu face demegi nimănui, dar fata scapă din strânsoarea poliţiştilor, îl apucă, se lipeşte de el, iar lui aproape că i se-nmoaie genunchii de la explozia asta de afecţiune, pentru că în trei ani, de când l-a făcut să meargă degeaba în Insula Ellis, nici măcar o dată nu i-a spus „tăicuţă", ba chiar le spunea tuturor povestea aia cu Enrico Caruso, de i-a rupt inima. Vita îl sărută, îi mângâie obrazul aspru, Agnello nu reacţionează, se înmoaie, suportă orice pentru că lucrurile lui tot de-a-ndoaselea merg – arunci toporu-n apă şi pluteşte pe deasupra –, ce ghinion are bietul om care trudeşte pentru toţi şi nu-l lasă nici măcar să-şi petreacă Paştele cu fie-sa. Vita-l umple de sărutări pe Agnello, ca pentru a repara faptul că Lena s-a culcat cu Diamante, că lampa a căzut pe patul Lenei, că Lena a ajuns la Bellevue înfăşurată în bandaje ca un cocon, aşa că ea nu mai are cu cine scoate o vorbă, pentru că băieţii sunt altă mâncare de peşte – dar, oricum ar fi, Lena nu se mai întoarce de-acum în Prince Street.

Vita se agită, trage palme, blestemă, poate că vrea să fie arestată şi ea, dar poliţiştii o împing brutal până la masă şi ies pe palier, nehotărâţi dacă să-i aştepte pe cei de la Children's Society, să ia ei fetiţa sau să plece doar cu *dago* ăsta ameţit, ruşinat şi cu bărbia tremurândă. Uşile se

deschid una după alta, pe scări se iţesc babe care comentează despre netrebnici, delincvenţi, molfăind în gură cuvintele Mâna Neagră, gata-gata să le scuipe afară, vecinele care n-o lasă pe Vita să se joace cu copiii lor, vecinii care-o fluierau pe Lena şi-şi băgau un deget în gură când trecea şi care scoteau sunete dezgustătoare, plozii care-şi învârteau degetul mijlociu în căuşul format între degetul mare şi arătător, şi toate feţele spun acelaşi lucru: vă meritaţi soarta, păcătoşilor ce sunteţi.

Profetul scoate cheia casei. Patruzeci de ani – poate nici atât. Umerii largi şi căzuţi, faţa pătrată. Iată, e la câţiva paşi. îl atinge. Diamante se uită la el. Şi Profetul îl priveşte. Poate că se întreabă unde l-a mai văzut pe puştiul ăsta cu ochii de un albastru polar, implacabil. Sunt ochi de ucigaş plătit. Un băiat ca ăsta poate să te-mpuşte în faţă fără probleme. Trece prin faţa lui şi-l depăşește, cu o tresărire de uşurare. Vor să te omoare, trebuie s-o ştergi imediat – şoptește Diamante. Profetul nici măcar nu se-ntoarce. Dar Diamante ştie că l-a auzit. Intră în casă. Diamante îşi muşcă buzele. Cei doi necunoscuţi se-ntorc şi încep să fixeze un bărbat care vine de la slujba de duminică la braţ cu soţia. Diamante face semn cu capul, că nu. Rămâne nemişcat în ploaie, cu apa şiroindu-i pe gât. Prefăcându-se că totul e în regulă – e normal ca ferestrele să se-nchidă, ca cineva să fi intrat în casa Profetului, dar nu el. Ce să fac? Să mă prefac că sunt liniştit, sigur pe mine. Neştiutor. Zâmbeşte, aşteaptă.

La ora unu, nemairezistând la atâta tensiune, sare jos de pe hidrant. Când trece prin faţa celor doi străini, zice: poate că s-a oprit pe la vreun bar. Se străduieşte să meargă liniştit către Prince Street. Într-o jumătate de oră, Cozza o să afle că afacerea a sărit în aer. Că Diamante, protejatul lui Rocco, a trădat. Într-o oră or să vină să-l prindă. Or să-i taie limba? Bijuteriile, ca să-l castreze ca pe-un clapon? Or să-l găurească, răsucindu-i lama-n stomac, de jos în sus, ca să nuse-nchidă la loc rana? Uitându-se în ochii lui în timp ce-i imploră să-l cruţe? Or

să-l facă bucăţele şi or să-l vâre într-un butoi? Or să-i comande lui Rocco s-o facă, să-şi spele obrazul? Iar el o s-o facă? Şi totuşi, pricepuse care sunt regulile la Bongiorno Bros. Cinsteşte-ţi maeştrii şi tovarăşii. Nu lua numele maeştrilor şi pe-al tovarăşilor în deşert. Ascultă de Părintele tău. Nu are prea mult timp la dispoziţie. După ce dă colţul, începe să alerge.

O găsi pe Vita aşezată pe scări, cu pisica în braţe. Uşa casei dată de perete, muieri guralive adunate pe paliere, pe scările alunecoase, în curte. Chiriaşii mâncau pâine cu sos, dezamăgiţi că toată învălmăşeala aia le stricase masa de Paşti. Şi când te gândeşti că aia mică le promisese miel cu cimbrişor. Cine-ar fi zis, sălbatica aia de Vita devenise cea mai bună bucătăreasc din Prince Street. Schimbară cât mai puţine cuvinte posibil. Poliţia l-a dus la închisoare pe unchiu' Agnello. N-a priceput nimeni de ce. Dar dacă nu-i dau drumul, proprietarul casei ne-aruncă pe toţi în mijlocul străzii. Trebuie să mergem la steişonhaus ca să-i dăm o mână de ajutor. Unde? La circa de poliţie. Nu vii şi tu? Pe urmă, spuse Diamante. Apartamentul viermuia de străini, dar lui îi era teamă doar să nu dea nas în nas cu blândeţea mieroasă a lui Rocco. Apucă borcanul de pudră de talc în care-şi ţinea economiile, îşi băgă-n buzunar singura lenjerie de schimb pe care o avea, îşi puse singura cămaşă curată peste cea de pe el. O zări pe Vita, dar nu-şi ridică privirea. Avea în păr o panglică de un roşu aprins, desfăcută, şi-i zâmbea – da, în mod clar, acela era un zâmbet.

Să nu-ţi pară rău că l-au luat pe tata, şopti, trăgându-l de haină. Eu m-am dus la inspectori să le spun că nu pot să merg la şcoală pentru că mă forţează să fac trandafiri de hârtie şi să gătesc. Da' eu la şcoală vreau să mă-ntorc pentru că te iubesc şi vreau înapoi cuvintele noastre. În sfârşit, suntem liberi. Acum nimeni nu poate să ne mai despartă. Diamante era atât de surescitat, încât nu reuşea să-i pătrundă sensul vorbelor. Îşi dădea seama că era ceva absurd, greşit, groaznic – dar nu avea timp de pierdut. Te-

am iertat, Diamă, spuse Vita. Şi pe Lena am iertat-o, lampa n-am mişcat-o eu, n-am să mai fac niciodată, niciodată.

Diamante nu se-ntoarse. Îşi vârî în buzunar, la grămadă, tot bagajul: un pieptene, o lamă de ras, paşaportul. Abia atunci înţelese fata că Diamante se pregătea să plece. Unde te duci? îl întrebă, punându-se între el şi perdea ca să-l împiedice să iasă. Nu pot să-ţi spun, Vita. Dădu s-o ocolească, dar ea îl apucă de haină, îl îmbrăţişă şi-i strânse mâna atât de tare, încât unghiile ei îi intrară în palmă. Mâinile fetei erau calde şi lipicioase. Cât de mult se schimbase! Formele i se rotunjiseră, corpul ei ascundea golfuri insinuante în care i-ar fi plăcut să se scufunde. Cred c-am înnebunit, ce-mi trece prin cap? Nu mă lăsa, spuse Vita. Vocea ei era atât de intensă încât, pentru o clipă, se gândi s-o ia cu el. Nu asta dorise tot timpul? S-o scoată din toată nebunia asta. Dar cum s-ar fi putut descurca cu o puştoaică de doisprezece ani? L-ar fi arestat, iar pe ea ar fi dus-o la şcoala de corecţie. Vita, îi spuse, mângâind-o uşor pe obraz, şi eu ţin la tine. Tu eşti iubita mea. Îţi jur c-am să mă-ntorc. Ea se uită fix la bucata de chilot care-i ieşea din buzunarul hainei. Pleca. Cu tot ce avea. Şi fără ea. Simţea că-i explodează inima. Diamante se repezi spre scări. Încă un minut şi n-ar mai fi plecat. În timp ce cobora, îşi aduse aminte că uitase vocabularul. Singura lui armă, ca să iasă la liman fără scurtături. Dar nu mai era vreme de întors.

Uşa trenului se închise şi acesta porni cu scrâşnet de roţi prin dreptul ferestrelor deschise de la etajul al doilea de pe Second Avenue. Preţ de o clipă sfâşietoare, văzu mesele puse pentru prânzul de Paşti şi familiile reunite, mielul, cartofii, singurătatea vânzătorilor de ziare ambulanţi pe străzile pustii, curvele care pierdeau vremea, într-o aşteptare deşartă, lipite de zidurile caselor, câinii vagabonzi şi magazinele cu grilajele trase, macaralele oprite şi apa metalică a râului, curentul cenuşiu unde pluteau sticle goale, cotoare şi cauciucuri. Abia atunci îşi dădu seama că, în graba cu care fugise, luase trenul în

direcţia greşită. Mergea spre Brooklyn şi nu în centrul oraşului, spre gară. Pe scaunul din faţa lui, în vagonul gol la ora aceea, în zi de sărbătoare, era o fetiţă cu o rochie bleu şi cu o panglică de culoarea cireşei prinsă în părul închis la culoare. Era Vita.

La Coney Island, Diamante se aştepta să dea peste o mulţime compactă, cinci sute de mii de persoane, dacă nu un milion, o viermuială gălăgioasă, răsunând de glasuri şi de râsete – astfel că, în mijlocul acelor sute de mii de feţe, de corpuri şi de zâmbete, nimeni n-ar fi observat faţa lui, corpul lui. Era un nimeni şi nimeni n-ar fi putut să-l găsească. Când colo, era lume puţină, familii nehotărâte se-nvârteau printre jocurile pustii din parcul de distracţii – pe promenada din Brighton Beach abia dacă erau vreo două sute de suflete rătăcite. Plouase toată dimineaţa şi nu venise nimeni. Diamante nu avea putere nici măcar ca să plece de acolo. Aşa că se lăsă pradă uimirii, ca şi cum ar fi fost zi de sărbătoare numai pentru el – în timp ce toţi ceilalţi ispăşeau o vină de care el singur era străin. La baza montagne russe-ului, în timp ce vagonaşele goale porneau scrâşnind către vârful urcuşului, scotoci-n buzunarul interior al hainei ca să verifice dacă-i poate cumpăra Vitei o duminică de bucurie – în pofida a tot şi toate. Printre barăcile de bâlci, ambulanţii vindeau porumb copt, minciunele, alune, îngheţată, vată de zahăr pe care o babă fără dinţi o înfăşură pe băţ. Floricelele păreau o mare de nori care, când îşi umplu gura, îi pocni între dinţi. Aveau gust de cauciuc şi de sare, se lipeau de limbă. Se întrebă dacă saliva Vitei are acelaşi gust.

Fata era dezorientată. Încetase să-l mai întrebe unde mergem, de ce-ai fugit, ce-ai făcut – nu vorbeau, alunecau, aproape fără să-i vadă, pe lângă îmblânzitorul de şerpi cu clopoţei şi pe lângă vaporul mişcător pe care te puteai sui ca să încerci, la un preţ modic, senzaţia de rău de mare. Vita se opri doar în faţa incubatoarelor de sticlă în care respirau copii născuţi prematur. Bebeluşii erau minusculi, asemenea lui Copil, dar erau vii. Se bucură să-l revadă pe

Copil, pentru că era îngerul ei păzitor, iar astăzi chiar avea nevoie de el. Nu băgă în seamă răgetul unui tigru şi scoase un ţipăt amuzat atunci când o pală de vânt, la trecerea pe o pasarelă, îi ridică juponul, descoperind pentru o clipă, într-un ecou de fluierături, marginea neregulată a ciorapilor. Diamante o târî la adăpost, sperând că nimeni nu observase naturaleţea cu care se iviseră pulpele ei albe, sculptate. El însă le observase. Şi deja simţea că pluteşte peste mulţimea rărită, peste mirosul de prăjeală, peste caii mecanici, pe deasupra muzicii furibunde de la zeci de orchestre, care păreau a cânta doar ca să se acopere una pe alta. I se părea că tăiase ancora care-l lega de port şi că este, în sfârşit, pentru prima oară în întreaga lui existenţă sufocată de porunci şi de îndatoriri, liber.

În faţa pavilionului întunecat se împingea un şir de perechi care sperau să cucerească un spaţiu liber pentru intimitate şi mângâieri, dar paznicul de la poartă striga pentru a-i convinge pe rebeli, cu o voce mai răguşită decât a unei hiene în travaliu; şi-l convinse. Mai erau un clovn care se legăna pe trambulină şi o baracă de loterie: cumpărând un bilet de zece cenţi puteai să câştigi o bicicletă. Vita refuză biletul, pentru că n-ar fi ştiut ce să facă cu bicicleta, chiar dacă era frumoasă, cu roţi cu spiţe şi cu şaua de lemn. Lui Diamante însă i-ar fi plăcut o bicicletă. Ar fi pedalat prin toată America şi nu s-ar fi oprit decât atunci când ar fi ajuns suficient de departe ca să nu se mai poată întoarce. Trecură prin faţa barăcilor unde lumea mai-mai că-şi trăgea coate ca să se bucure de nurii exotici expuşi. Bancnotele îl apăsau în buzunar. Am să le cheltuiesc pe toate azi, iar când au să vină să mă prindă n-au să găsească nimic ca să-mi fure. Ce vrei să-ţi cumpăr, Vita? Vrei bomboane sau vrei să vezi aruncătorul de cuţite? O fotografie cu aparatul automat sau dansurile triburilor africane? O poză, Diamă, n-avem niciuna.

Diamante introduse un sfert de dolar în aparat şi rămaseră nemişcaţi în faţa aparatului cu burduf. Cu pieptul înainte, cu un zâmbet forţat pe buze. El cu cravată

de piele şi cu bombetă, îmbrăcat în negru ca un liliac, ea cu pangliga roşie-cireaşă care-i ţine părul legat la spate şi-i descoperă cerceii de aur. El cu expresia tensionată a unui jucător după o miză prea mare, ea cu mutriţa poznaşă a cuiva care a nesocotit regulile şi e sigur că, într-un fel sau altul, o să scape basma curată. Zece minute mai târziu primiră un cartonaş sepia. În locul chipurilor lor era un halou neclar, nefocalizat, ca şi cum, în ultimul moment, ar fi preferat să nu se lase surprinşi, să nu cedeze unei amintiri moarte irepetabila clipă pe care-o trăiau. Diamante era un fulger negru, Vita o pată limpede. Trăsăturile lor – suprapuse, cu neputinţă de distins, ca şi cum ar aparţine unei singure fiinţe.

Orchestra deschisese dansul, iar acum ringul berăriei era străbătut de o mişcare unduitoare. Duzini de oameni se priveau cu coada ochiului, se alegeau, se strângeau, lăsându-se în voia muzicii vesele a pianului şi a viorii. Diamante, ştii să dansezi? îl întrebă Vita, mestecând ultimul pop-corn din norul de-acum dezumflat din paharul de hârtie. Da, spuse Diamante. De fapt, nu dansase niciodată cu o femeie – privise numai, la bâlciurile din luna iulie, perechile care se lansau în mişcările de tarantela. Dar muzica asta nu semăna cu tarantela şi nici cu cancanul pe care prietenele lui Coca-Cola îl imitau în cafenele – iar notele nu-i spuneau nimic. Atunci hai să dansăm, am un chef nebun să dansez, zise Vita, scuipând pop-cornul şi trăgându-l de mâneca hainei. Diamante ezita, de teamă să nu facă o figură proastă, dar Vita îl târî între celelalte perechi, în centrul ringului, îi puse mâna pe şoldul ei şi deja muzica se-ngemăna cu mişcarea picioarelor ei, care zburau dintr-o parte într-alta a ringului, iar Diamante se lăsa aruncat de ea de ici colo, închipuindu-şi c-o conduce; se potriveau, Vita dezinvoltă, uşoară – şi nu mai erau şuturile celorlalţi, mirosul de prăjeală, pantofii lui Cesare care, şi acum, după atâtea luni, emiteau un vag iz de cadavru, şi nici teama de a nu fi descoperit, ajuns din urmă, înjunghiat.

La şapte seara mureau de sete, aşa că se aşezară la o măsuţă în berărie, unde Diamante sustrase o sumă considerabilă din comoara sa, oferind Vitei şi lui însuşi câte un hot-dog şi o Coca-Cola. Chelnerii refuzară să le servească băuturi alcoolice, pentru că duminica este interzis. Într-adevăr, americanii aveau o repulsie imediată şi definitivă nu doar pentru moarte, mizerie şi boală, ci şi pentru alcool, de parcă acesta ar fi fost cauza abrutizării oamenilor, şi nu consecinţa sa evidentă. În timp ce sorbea băutura, fărâmiţând în dinţi cuburile de gheaţă, fetei i se păru că întrezăreşte printre trecători bărbia ascuţită a lui Agnello şi se întrebă pentru o clipă dacă nu cumva era un păcat că ea e aici la dans, cu Diamante, în timp ce tatăl ei suferea, din cauza ei, ireparabila ruşine a detenţiei. Dar bărbia ascuţită dispăruse, iar Agnello îi ieşi din minte, ca şi Prince, lampa cu alcool, chipul îndepărtat al Lenei în patul de la Bellevue, trădările de neiertat şi totuşi iertate şi toate celelalte. Deasupra apei se ivea un crâmpei de lună, diafan. Lampioanele răspândeau un halou de lumină albastră. Diamante sorbea Coca-Cola în timp ce ea continua să-şi mişte picioarele pe sub masă, doi balerini şi o singură mişcare. Diamante, ai fugit pentru că ai omorât pe careva? începu ea, dar băiatul o întrerupse. Şşşşt, hai să vorbim în americană. De ce, ce-ţi trece prin cap? Hai să ne prefacem că suntem americani, Vita – şoptea Diamante, jucându-se cu borul pălăriei. Hai să fim ca toţi ceilalţi. Hai să ne distrăm în noaptea asta. I feel se happy, începu. Ea îl privi fără să-nţeleagă. Tu m-ai învăţat, îţi aminteşti? Sunt fericit. Şi eu sunt fericită. Happy, insista el. Bine, cum vrei, Diamante, happy.

Vânzătorul striga numerele de la loterie, în timp ce o fată cu jartierele la vedere le scria pe o tablă. Ai câştigat? îl întrebă, aruncând un ochi la bilet. Diamante se ridică fără chef şi intră în chioşc. Aşezată la masă în berăria din Coney Island, scoţându-şi negrul de sub unghii cu o aşchie din colţul mesei, Vita se surprinse gândindu-se că lucrurile nu sunt plate şi pictate, ci au atâtea dimensiuni ca şi

Doamna verde de pe insulă: te învârţi de jur-împrejur, te roteşti şi, după cum te mişti, şi statuia se schimbă, îţi arată spatele sau torţa, coroana sau fundul încrustat cu sare. Astăzi statuia Libertăţii îi arăta partea ei cea mai nobilă – torţa –, pentru că adevărul nu se află nicăieri altundeva decât în însăşi mişcarea ta: lucrurile nu sunt nici bune, nici rele, sunt ceea ce sunt, ceea se se întâmplă. Plânsese la plecarea din Tufo şi la urcarea-n tren împreună cu Diamante şi cu tatăl lui, pentru că nu voia să plece şi nici să traverseze marea, voia să rămână unde stătuse mereu şi să mai vadă încă de o mie de ori de la fereastra casei sale soarele apunând în Marea Tireniană, să audă cântând canarul din colivie de îndată ce mijeau zorii pe uliţă, să culeagă lămâi pe câmpul bunicului, şi când colo poate că nu avea să mai vadă nimic din toate astea; dar cine ştie dacă acesta nu era, de fapt, un lucru bun. N-are rost să plângi pentru o nefericire. De unde ştii dacă nu cumva e un noroc? N-are rost să te veseleşti pentru o bucurie; cine-ţi spune că nu e de fapt o nenorocire? Destinul este ceea ce nu ţi s-a întâmplat încă. Diamante se întoarse şi-i spuse că nu câştigase bicicleta. Şi-aşa, la ce-mi foloseşte? După ce m-or arunca în East River cu o piatră-n gură şi cu picioarele zidite într-o cărămidă, tot n-o să mai pot pedala nicăieri.

Dansurile libere se terminaseră. Un tip bine făcut, care purta un sacou de atlaz cu stele şi dungi şi pe cap un joben înalt, roşu începu să strige la megafon să se elibereze ringul, pentru că începea mult aşteptatul maraton al dansului. Trebuiau să se înscrie în registru, numai un *dinte*, premii bogate şi cotilion pentru toată lumea. Diamante se îndreptă spre tejgheaua unde se făceau înscrieri. Ce n-aş da să fiu american, să mă fi născut într-o casă cu coloane, în faţă la Central Park, să mă cheme Diamond Nu ştiucum şi să nu mă urmărească nimeni ca să-mi smulgă inima din piept. Diamond – scrise pe foaie, fără să clipească. Iar pentru că nu-i venea în minte niciun nume de familie american pentru că nu

cunoştea niciun localnic, în afară de preşedintele Statelor Unite ale Americii, adăugă chiar aşa: Roosevelt. Dacă m-ar chema Diamond Roosevelt, aş cuceri lumea. Când îi dădu creionul, Vita îl luă ca şi cum ar fi fost încins – un duşman. Nu-i veni să creadă că Diamante semnase în felul acela. Roosevelt pus acolo i se păru jignitor şi de neiertat. Era mândră că avea acelaşi nume ca el. Nu i-ar fi permis niciodată să renege numele lor. Mâzgăli Roosevelt cu mânie, apăsând mai să rupă foaia, şi trase o iscălitură ilizibilă.

Li se dădu numărul 9. Ne poartă noroc, se gândi Vita, pentru că e ziua în care am fost salvaţi. Maratonul de dans prevedea un concurs până la epuizare. Concurenţii (judecaţi de un juriu de „experţi”) erau eliminaţi pe rând, până la proclamarea învingătorilor, cărora urma să li se atribuie premiul: un trofeu de metal cu inscripţia CONEY ISLAND 1906, treizeci de dolari şi un căţeluş de douăzeci de zile, alb şi lăţos, care scotea botul dintr-un coş de vinilin. Să sperăm că nu câştigăm – se gândi Diamante, altfel o să ajung să vând căţeluşul şi să fac să fie omorât, ca toţi ceilalţi, lucru care, dacă stai să te gândeşti, e chiar o crimă şi aş prefera să pun să fie omorât un criminal ca Profetul, decât puii de câine.

Cei care rămăseseră pe dinafară, cinicii ironici, curioşii, singuraticii fără prietenă şi cei care nu găsiseră nici măcar o dansatoare plătită ticseau marginea ringului, vociferând, gata să ţină acum cu o pereche, acum cu alta. Participau toţi, fără ruşine, fără reţinere: tineri, mai puţin tineri, chiar moşnegi, un muncitor dotat cu o guşă formidabilă alături de o fetişcană plină de pistrui, o prostituată trasă pe linia moartă alături de un însoţitor minor, perechi de îndrăgostiţi care dansau privindu-se tandru ochi în ochi şi gândindu-se la întunericul care-i aştepta pe plajă, soţi şi soţii care nu se mai plăceau şi dansau dintr-o obişnuinţă plictisită, doi bătrâni vânzători de şireturi de pe Bowery care, în schimb, încă se mai iubeau şi se strângeau cu putere, zidari cu amantele lor,

conductori de tren cu necunoscute întâlnite cu o jumătate de oră mai devreme, pe care uitaseră să le întrebe cum le cheamă, gangsteri cu sacou şi cravată veniţi din cartierele cele mai rău famate ale oraşului, la care se uitau toate femeile pentru că purtau hainele cele mai ţipătoare – verde mazăre, galben floarea-soarelui, roşu zmeură. Şi pentru că, la subraţ, poartă degajaţi pistol.

Vita îngenunche cu rochia ei frumoasă în praf şi-şi dezlegă încet botinele, le încredinţă unei doamne destul de echivoce care stătea aşezată la o măsuţă suspinând după atenţia admiratorilor, o rugă să i le păzească, şi apoi, uşurată, se postă în faţa lui Diamante, îi luă mâna şi şi-o puse-n jurul taliei. Nu se poate, toate celelalte sunt încălţate, ne dau afară, îi spuse Diamante. Ori aşa, ori deloc. Vita dansa descălţată şi era o plăcere să dai din picioare pe podeaua de lemn a ringului, rece pentru că soarele apusese de ceva vreme, iar acum lumina era artificială, la fel cum era bucuria tuturor, o lumină imposibilă, o strălucire ireală de becuri electrice. Or să ne elimine repede, pentru că suntem prea tineri, se gândea Vita, ţinându-l strâns pe Diamante al ei, îmbrăcat în negru, ca o umbră. Ne elimină imediat – şi voia să-şi astupe urechile ca să n-audă când vor zice numărul lor: NOUĂ. Adică nu, nine.

TWELVE, THIRTYTHREE, FORTYFIVE, EIGHT, numărul nouă nu se auzea, perechile se opreau nemulţumite, se întorceau în rândurile rare ale publicului, care acum fluiera şi se împărţea între cei care ţineau cu gangsterul de culoarea zmeurei şi cei care ţineau cu cei doi matusalemici îndrăgostiţi. NINETEEN, THIRTYSIX, TWENTY-TWO, ochii lui Diamante se deschideau la culoare, pentru că umbrele îl abandonaseră şi era bucuros că rămâne în concurs: câtă vreme dansa, nimeni n-ar fi venit să-l caute, iar el n-ar fi trebuit să se gândească la noaptea care vine, la ziua de mâine, la faţa Profetului şi la dezamăgirea marelui Rocco, care pariase pe el şi, când colo, fusese trădat; era bucuros că o ţine-n braţe pe Vita,

care părea că n-atinge pământul cu picioarele, uşoară, câtuşi de puţin epuizată de maraton, atât de absorbită de muzică, încât nici nu-şi dădea seama că el n-o mai privea ca pe micuţa Vita care trebuia să-i vândă sărutări ca să-l facă să roşească. TWENTY, gangsterul floarea-soarelui eliminat de juriul experţilor, într-o explozie de dezacord, câteva ameninţări şi o împuşcătură demonstrativă trasă-n aer, cât să facă zgomot, „keep it up, kids”, le şopti însoţitoarea gangsterului, a cărei sudoare lăsa o dâră excitantă, încântată de înfrângere pentru că acum irlandezul ăla bine o va duce într-unul dintre hotelurile cât se poate de promiscue de pe malul oceanului şi, în sfârşit, o va plăti pentru deranjul de a-i fi ţinut companie. Fifteen, vârsta mea, se gândi Diamante, mângâind cu vârful degetelor trandafirul de mătase pe care-l purta de luni de zile la reverul hainei şi care astăzi i se păru abia înmugurit, ba parcă avea chiar un uşor parfum, ce mă fac eu cu Vita? Unde pot să merg cu ea? Pino Flintă a fost denunţat de mama Guglielminei şi a ajuns la pârnaie pentru răpire de persoană, iar ea la şcoala de corecţie, vinovată de „delincvenţă juvenilă”, pentru că aşa le înseamnă ei pe fetele care fac dragoste cu un băiat. THIRTYSEVEN, TWENTYFOUR, publicul bătea ritmul cu palmele, unii mai dansau şi-n afara ringului – fără să le pese de taxa de înscriere, de dolari, de câine şi de trofeul de metal – acuşi zice NINE, un fior străbătu spinarea fetei, FIVE, FORTYTWO, THIRTY-EIGHT, Diamante era aşa de chipeş, toată lumea se uita la el, inclusiv dansatoarele profesioniste care beau apă minerală neînsoţite, şi cele care erau însoţite, chiar şi femeile înalte ca acelea din reclame, dar Diamante dansa cu ea, desculţa, cea mai mică dintre toate, care n-ar fi putut să danseze cu nimeni altcineva, pentru că ar fi trebuit să-şi sprijine nasul pe buricul lui şi asta da potrivească, FOURTEEN, TWENTYSEVEN, ONE, capetele căpeau de-acum cu repeziciune, juraţii se priveau în ochi şi indicau acum pe unii, apoi pe alţii, neîndurători, căţeluşul scheuna în coş,

spera să nimerească un stăpân care să nu-l vândă la hingheri sau la bandele care pariau la jocuri şi lăsau puii să fie sfâşiaţi de şobolani. TWO, THIRTY-FOUR, TEN, picioarele desculţe ale Vitei lăsau o urmă întunecată pe lemn, THIRTYONE, SIX, şi dac-aş zice că e soră-mea? N-avem acelaşi nume? E soră-mea, mergem să ne întâlnim cu nişte rude care or să se-ngrijească de noi – dar dacă tu ai ţine cu adevărat la ea ai duce-o înapoi acasă, în noaptea asta – TWENTYNINE, THIRTY, Diamante se uită împrejur, acum era mai mult loc pe ring, fiecare pereche dispunea de un spaţiu larg de evoluţie, iar el o ţâra pe Vita spre centru, spre margini, prin faţa pianistului năduşit, pe sub ochii juriului, pentru că nu se mai temea că o să audă strigând numărul nouă, SEVENTEEN, prin faţa spectatorilor, ca să vadă ce bine se potrivesc împreună. Vita desculţă cu cercei de aur şi Diamante fără nimic, FORTYTHREE, şi simţi o plăcere răutăcioasă la gândul că Agnello putrezea la închisoare, gata cu palmele şi cuştile de iepuri, de-acum îl fugăreşte el cu puşca cu alice până la digul din Sputh Street, fă cale-ntoarsă de unde-ai venit, păduchios şi zdrenţăros ce eşti, intra-ţi-ar un păianjen în cur, ţi-am tras ţeapă, Vita-i a mea, o duc în Vest, ne cărăm de-aici, nu ne mai vedeţi. SIXTEEN, THIRTYTWO, FORTYONE, Vita se gândea la bâlciurile de la Minturno, dar amintirile acelea păleau, de-abia reuşea să le mai apuce, dar şi piaţa din Minturno era frumoasă, la umbra cetăţii, cu ţărăncile îmbrobodite cu dantelă şi cu mirosul de baccala atârnat la uscat la obloane, TWENTY-THREE, nu auzea când se strigau numerele, în urechile ei de-abia intra muzica, EIGHTEEN, THREE, acum spectatorii votaseră pentru cauza imposibilă a cioclului îmbrăcat în negru şi a ţigăncuşei desculţe, cu afurisitele alea de picioare murdare, şi-i stârneau, în parte ca să-i ia în râs, în parte ca să le facă-n ciudă celorlalţi, look at the kids, go, go kids, dar ei nu-şi dăduseră seama, din când în când îşi mai zâmbeau, repetându-şi happy ca pe o formulă magică, încurajându-se unul pe celălalt să se ţină tare, chiar dacă

picioarele începeau să amorţească, oboseala de după o zi nesfârşită le strivea spinarea, iar picioarele lui Diamante pluteau în pantofii de lac ai unui mort şi, lovindu-se cu cruzime de căputa dură, îi redeschideau rana. TWENTYSIX, FOUR, hei, dago, zi-i bună ziua lui Bongiorno, spuse gangsterul verde mazăre, părăsind ringul, Bongiorno? ăsta cine mai e? n-am cunoscut niciodată oameni de teapa lui, eu doar am visat camera cu farduri, coşciugele, dezinfectantul, cadavrele, pungaşii, nu l-am întâlnit niciodată, n-am furat pantofii lui Cesare, niciodată. THIRTYNINE, FORTY, în câmpul vizual al Vitei apărură cei doi vânzători de şireturi îndrăgostiţi dansând înlănţuiţi, iar venele verzi, varicoase ale dansatoarei flasce erau pe punctul de a exploda, se omora doar ca să-şi ţină strâns soţul zbârcit – ce ciudat, Agnello rămăsese în America deşi nevastă-sa era bolnavă de ochi, iar Angela îşi certa toată ziua soţul pentru că nu plecase în America, ce diferită e ţara asta, poate că aici chiar se poate să îmbătrâneşti fără să te laşi copleşit de amărăciuni. TWENTYFIVE, cât timp trecuse oare de la bâlciurile de iulie de la Minturno? Trei ani? Parcă fusese într-o altă viaţă, nu mă mai întorc acolo, şi uite ce ciudat, nici nu mai vreau, SEVEN, călcâiul lui Diamante lăsa loc unei singure băşici sângerânde, şi care era cuvântul cel mai important pe care-l cumpărase de la Vita – cuvântul timp îl schimbase pe gâtul ei, trecutul pe aluniţa de pe obraz, viitorul pe buzele ei strânse, umede şi roşii. TWENTYEIGHT, unii rupeau liniile adunării şi se retrăgeau pe rând, începea să se facă târziu, iar vaporaşele spre Manhattan erau deja pline şi nu te puteai urca decât împingând şi dând coate, petrecerea se sfârşea în sunete de vioară, după cum începuse, pe jos nu rămâneau decât hârtii mototolite, sticle sparte, ziare rupte, seminţe de dovleac, beţe de la vata de zahăr, pănuşi de porumb, gunoaie, moştenirea tristă pe care oameni fericiţi o lăsau pentru ziua următoare. TWENTY-ONE, cei doi bătrâni îndrăgostiţi cedau în faţa tinereţii, oricum le dăduseră o lecţie zdravănă, acum

prezentatorul îmbrăcat în stele şi dungi urla şi incita mulţimea rămasă să participe la ultima şi cea mai dureroasă selecţie: Diamante şi Vita îşi ridicară ochii şi văzură că rămăseseră singuri în luptă cu un ospătar de pe Ocean Avenue şi cu nevasta lui, o mulatră pieptoasă ai cărei sâni flasci ca smochinele încercau şi chiar reuşeau să ajungă până la buric, apoi trupa atacă ultimul vals, Vita îl privi în ochi şi, cu o clipă înainte de anunţ, îi spuse cu siguranţă că am câştigat, Diamă – FORTY-FOUR, strigă bărbatul cu stele şi dungi, şi învingătorii sunt, învingătorii sunt… se întrerupse, uimit, consultând registrul de înscrieri… „Mr. Diamond and Miss Em…”, aplauze, puţine şi obosite, muzica se întrerupse brusc, ultimii spectatori strigau bravo kids, veniţi să luaţi trofeul şi câinele, urla prezentatorul, distrus, epuizat, de sub estrada juriului. Diamante o strânse puternic, bravo, Vita, ea îl îndepărtă, râdea, îl privea – bravo, Diamă, zise, pe ăsta ţi-l fac cadou, şi-l sărută pe gură, tăindu-i respiraţia.

Căţeluşul scheuna pe umărul lui Diamante, care mergea repede în spatele fetei, pe urmele luminoase ale rochiei ei bleu. O plajă nesfârşită tânjea după ocean; numai în depărtare, dacă făceai o sforţare, distingeai luminile vreunui vapor. Treceau pe lângă interminabile complexe balneare, despărţite de bărăci şi de garduri, pe lângă chioşcuri închise, pe lângă magazii pentru bărci şi alte spaţii de depozitat. Valurile se retrăgeau pe nisip cu un foşnet leneş. Pantofii atârnau la gâtul Vitei, care mergea în pas grăbit, cu tălpile negre insensibile, ca de toval. Diamante ar fi vrut să facă la fel, dar pierduse obiceiul ăsta, iar picioarele lui de ucenic n-ar mai fi rezistat. Până în urmă cu câteva minute încă mai întâlneau siluete şi voci: alţi întârziaţi în parcul de distracţii, care se grăbeau şi ei să ajungă la debarcader pentru ultima cursă şi se pierdeau pe plajă, dar de acum erau singuri în întuneric. Hai să ne oprim un moment, spuse Diamante.

Noaptea era rece, cerul era plin de stele. Diamante se lăsă să cadă pe nisipul umed. Numai zece minute. Vita îl

privea înţelegătoare, dar în acelaşi timp îngrijorată, pentru că trebuiau să prindă ultimul vaporaş. Era periculos să petreacă noaptea în Coney Island. În plus, noaptea plecau multe trenuri de marfă de la depozitul din Hudson. Noaptea era mai uşor să înşeli vigilenţa paznicilor, să te furişezi dincolo de garduri. Zorii trebuiau să-i găsească ascunşi într-un vagon către cine ştie ce destinaţie – către o Americă mai bună, fără Agnello, fără Cozza, fără Rocco, fără greşeli şi tentaţii. Cu un gest galant, Diamante întinse pe nisip, pe post de pătură, sacoul lui negru de cioclu şi o invită să se aşeze lângă el. Vita îl scrută cu atenţie: Diamante zâmbea, desfăcându-şi gulerul cămăşii. Îi era atât de familiar chipul lui – prelung, neted, cu umbra întunecată a mustăţii deasupra buzelor. îl ascultă, întinzându-se pe spate pe salteaua tare de nisip. N-avem voie să adormim. Dar Diamante era prea obosit ca să mai facă planuri – şi totuşi, ar fi avut atâtea lucruri să-i spună. Cerul era negru, stelele erau prea multe şi te pierdeai numărându-le. Vita strângea la piept trofeul de metal cu inscripţia CONEY ISLAND 1906 – era fals, dacă-l ciocăneai emitea un sunet surd. Putem să păstrăm câinele? Putem să-l luăm cu noi? Diamante răspunse că trebuiau să-i dea un nume. Aşa ar fi putut să-l găsească tot timpul.

Hai să-l botezăm Prince, izbucni Diamante, care voia să imortalizeze cum se cuvenea ultima lui zi în New York. Prince, Prince, da, spuse Vita. Pescăruşii ţipau pe mal, iar unul dintre ei desenă un cerc deasupra capetelor celor doi. Diamante, aflat într-o dispoziţie neobişnuit de lirică, avu impresia că le cânta lor. Pot? Ce? Să te ţin de mână. Da. Îşi puse mâna pe inima care-i bătea nebuneşte, ciudat, pentru că se odihnea, iar oboseala, frica şi emoţia care-l chinuiseră toată ziua ieşeau din el precum mareea pe nisip. Se lăsau pradă unei plăcute epuizări. N-aveau nicio grabă. Aveau tot timpul în faţă. Nopţi, zile, ani. Se ţineau de mână, priveau dârele de nori albi care acopereau pentru o clipă stelele, ca apoi s-o ia la fugă spre est, unde o reverberaţie ilumina noaptea, într-acolo e Italia – ce

departe e, în noaptea asta, în aprilie nu sunt stele căzătoare, păcat, ar fi vrut să-şi pună o dorinţă. O avea deja pregătită. Stăteau cu privirile aţintite, sperând o imposibilă stea căzătoare de aprilie, dar cerul era un covor uniform, o pătură fără căldură. Presiunea mâinii fetei îi atrase atenţia: era o mână puternică, aspră, înţepată de acul de cusut – o mână care-l făcu să se ruşineze pentru o clipă. Dar într-o zi, după ce ne-om căsători şi eu am să ajung funcţionar, n-o să mai coasă trandafiri artificiali.

Acum ne ridicăm, luăm vaporaşul, mergem la depozitul din Hudson, ne ascundem într-un tren de marfă, plecăm spre Vest. Ne găsim de muncă la câmp – o fi vreun câmp pe undeva. Spunem că suntem frate şi soră, punem deoparte ceva bani şi când om găsi un preot demn de încredere, ne căsătorim. Dar în biserică, pentru că altfel nu se pune. îl vreau pe Dumnezeu drept martor, pe nimeni altcineva mai puţin important. Atunci, abia atunci am s-o iau pe Vita, pentru că aşa e corect. Şi pe urmă? Ce facem pe urmă? Rămânem. Nu ne mai întoarcem în Italia. N-avem nimic de găsit acolo. Totul e pe-aici pe undeva, aproape.

Diamante! strigă Vita deodată, iar vocea ei îl făcu să tresară, smulgându-l din amorţeala care-l ţintuia de plajă. O văzui, o văzui! Ce-ai văzut? şopti, neînţelegând. Steaua albă, steaua cu coadă. Vocea fetei era exaltată – ce schimbată e, totul o încântă, totul: o sămânţă de lămâie, un cleşte de rac, chiar şi un fir de iarbă o entuziasmează. Nu putea să-i explice, dar deodată, pe cerul nemişcat pe care stelele păreau agăţate cu cârlige invizibile, sau pictate pe boltă ca-n absidele bisericilor, ceva se mişcase: 6 lumină albă, o strălucire, un fulger care străbătea întunericul şi apunea în neant. Avea o coadă de lumină – da, o coadă, o stea cu coadă. El crezu că a fost un balon. Sau un zeppelin. Le lansau de pe terenul de zbor din afara oraşului, împreună cu avioanele, dirijabilele şi rachetele colorate. Dar Vita n-ar fi acceptat că strălucirea aceea fusese doar reflexul unei bucăţi de metal. Acum pune-ţi o dorinţă, îi

zise Diamante, dar nu mi-o spune. Apoi o sărută pe pleoape şi o privi în ochi. Dacă un dirijabil putea fi o stea cu coadă, atunci şi plaja de pe Coney Island putea fi o catedrală. Dumnezeu îi privea şi-n noaptea asta. Dumnezeu le era martor – aici, acum.

O dorinţă, o dorinţă, ce-şi dorea Vita în noaptea aceea? Să-l ierte pe Agnello şi să-l ia aşa cum era? Să-i cumpere magazinul, să cântărească roşii şi cartofi cât e ziua de lungă? Să se-ntoarcă Lena acasă? Să descopere secretele corpului, pe care le intuieşti, dar nu ştii să le găseşti? Să devină nevasta lui Diamante, să-i gătească bunătăţi şi să-l aştepte toată ziua în timp ce el munceşte într-un zgârie-nori? Să-i facă copii şi să-l iubească toată viaţa? Şi totuşi, în noaptea cu steaua cu coadă nimic din toate astea nu i se părea important, cu adevărat important, hotărâtor. Nu era în stare să aleagă şi trebuia să se grăbească, pentru că dorinţele trebuie să le exprimi imediat şi steaua albă deja dispăruse de pe cerul fix: îi era frig şi sub rochie, acolo unde haina lui Diamante lăsa loc nisipului, grăunţele o înţepau. Căută o dorinţă mare cât cerul, pentru că simţea că văzuse ceva imens, imposibil – o stea căzătoare în aprilie, o stea cu coadă albă, o cometă.

Puse la gâtul lui Diamante lănţişorul de aur cu cruciuliţă, care, după cum spunea mama ei, ţinea ghinionul departe. Închise ochii, stafia inspectorului cu ochelari cu ramă de corn dispărea din ziua agitată care tocmai se încheiase, cu blestemele lui Agnello şi cu durerea la mâini, acolo unde acul străpunsese pielea, şi auzea deja zgomotul trenului pe şine… în timp ce gândurile dispăreau, iar Diamante se apropia de gura ei ca să descopere ce gust au sărutările ei în noaptea aceea, căuta şi tot căuta o dorinţă care să cuprindă tot. Happy, să fie mereu happy ca-n noaptea asta.

Vita, spuse deodată Diamante, dormi? Ea nu-i răspunse. O acoperi cu sacoul şi se gândi că somnul ei îl salva de la a comite o greşeală foarte gravă. Dumnezeu nu era acolo în noaptea asta. Se ascunsese ca să-l împiedice

să distrugă viaţa amândurora. Rămase treaz, prea aţâţat ca să se calmeze. Se simţea pregătit să înfrunte orice, să treacă peste orice obstacol. împreună cu ea, care acum dormea întoarsă pe o parte. Curând avea să fie soţia lui. îl alesese. Îi pusese la gât lanţul magic. Totul avea să fie altfel de acum înainte. Viaţa se înfăţişa dinaintea lui, aidoma unui continent neexplorat. Viaţa începea abia acum şi, în sfârşit, totul avea o direcţie, un scop. Îşi zâmbi. Îşi puse lanţul în gură şi-i supse aurul, apăsând cruciuliţa pe cerul gurii. Făurea vise imposibile cu ochii la picioarele Vitei, care ieşeau de sub sacoul de cioclu. Avea lumea în faţă, bună de cucerit asemenea corpului ei arămiu. N-am să fiu curier şi nici portar la vreun mare hotel, nici funcţionar, am să fiu cineva, într-o bună zi am să ajung industriaş, am să construiesc zgârie-nori, şine de tren, locomotive, dirijabile, rachete – ba nu, am să devin artist, cum zice Moe, un pictor faimos ca Michelangelo, şi-au să mă expună în muzeele din faţă de la Central Park, unde se plăteşte bilet la intrare – sau ceva şi mai mare, am să învăţ toate cuvintele, Vita, am să fiu un poet renumit, ca Dante, cărţile mele or să se găsească în biblioteca Lenox care parc-ar fi un palat regal, unde oricine poate să intre fără să plătească bilet, chiar şi cei ca tine şi ca mine – lumea o să afle cine e Diamante şi-o să-mi cunoască numele, o să plecăm, am să te iau cu mine, am să am o casă numai a mea şi-am să-ţi scriu o mie de poezii, am să scriu despre tine când dormi, când dansezi, când te trezeşti, când te gândeşti la cine ştie ce, am să te iau de nevastă la Saint Paul, prima biserică pe care-am văzut-o aici, chiar dacă nu-i o biserică adevărată şi n-are cruce pe acoperiş, şi-o să avem o casă-n Washington Square, iar tu o să fii doamna mea, vara o să mergem la Tufo, cu clasa-ntâi, să privim marea şi să ne amintim de noaptea în care dirijabilul s-a transformat pentru noi în cometă, noaptea în care ne-am legat unul de altul pentru totdeauna, şi n-o să-ţi pară rău niciodată că mi-ai pus lănţişorul de aur la gât, şi-o să avem copii care-or să fie mici ca mine, pentru că diamantele nu-s

mari cum sunt cărămizile, şi-or să aibă darul imaginaţiei de la tine, iar eu am să-ţi fiu credincios, tu ai să-mi fii credincioasă, Vita.

Partea a doua

Drumul spre casă

Locurile mele pustiite

Căpitanul Dy s-a alăturat Armatei a V-a a generalului Mark Clark în octombrie 1943. Licenţiat în inginerie la Princeton cu notă maximă, s-a înrolat voluntar în ziua intrării în război a Statelor Unite. Deşi tatăl său fusese cetăţean al ţării duşmane, suspectat de activitate antipatriotică şi supus, pentru o scurtă perioadă, chiar arestului la domiciliu, Dy a fost solicitat de aşa-numita Armată a Inginerilor, corpul de elită ales pentru luptele din Germania. Dornic să plătească infamia tatălui său (sau comisă asupra lui, ulterior lucrurile devenindu-i neclare), timp de aproape doi ani construi baze aeriene, depozite de muniţii, spitale, hangare, locuinţe şi orice fel de edificii, piste, poduri sau porturi, tot atât de necesare pentru obţinerea victoriei ca şi infanteria sau bombele. Războiul său, printre birouri şi şantiere, fusese o simplă abstracţiune. Metafizica matematicii. Dar atunci când Dy a aflat că Armata a V-a se pregătea să atace răscrucile din Volturno, a cerut să fie transferat pe Frontul de Sud. I s-a explicat că făcea o mare greşeală, care avea să-i pericliteze cariera. Războiul din Italia era doar o diversiune, în vederea Overlord-ului. Un teatru aparent, ca să atragă cât mai mulţi nemţi în Peninsulă şi să-i ţină astfel departe de coasta Manecii, teatrul în care soarta războiului avea să fie cu adevărat decisă. Pe Frontul de Sud nu se dădeau medalii. Era un glorios război de munte – scufundări în torenţi învolburaţi, în nămeţi, sub tirul artileriei nemţeşti. Nu un război al numerelor, ci unul de pământ, apă, foc şi noroi.

Dy insistă. Era încăpăţânat din fire, iar nenumăratele refuzuri cu care i se întâmplase să se confrunte rareori îl descumpăniseră. În toamna lui 1943 avea douăzeci şi trei

de ani, puţină frică de moarte şi o singură certitudine: voia să fie printre primii care intrau ca eliberatori în ţara din care fugiseră părinţii săi şi în care încă mai locuiau bunicii săi. Ţara despre care auzise vorbindu-se mereu, ale cărei gusturi şi parfumuri le cunoştea, paradisul pierdut şi infernul memoriei din care văzuse doar o vedere alb-negru pe care maică-sa o ţinea atârnată deasupra toaletei. Un loc îndepărtat, un nume străin – pe care-l ura, pentru că-i amintea ceea ce el nu era, ceea ce dorea să distrugă – ca să se elibereze pentru totdeauna.

Dorea acest lucru din ziua revoltei din Harlem. În ziua aceea înţelesese pentru prima oară că nu era un adevărat american. Că în ochii celorlalţi va rămâne mereu un italian, chiar dacă într-ai să-i nu era şi nu fusese niciodată. Era 19 mai 1935. Dy nu împlinise încă cincisprezece ani. Era primul din clasă, lucru care-l împiedicase să-şi facă prieteni printre colegi, invidioşi pe capacitatea sa de a calcula în minte radicalul numerelor cu trei cifre şi, mai ales, de a lua toate premiile în dolari acordate pentru carnetele de note cele mai bune. Trebuia să se mulţumească cu cele două surori mai mici, pe care, de altfel, le alinta exagerat. Deşi tatăl lui fusese ruinat de depresiunea economică, mama reuşise, prin munca sa, să asigure familiei o casă confortabilă din cărămidă arsă, cu deschidere spre strada cea mai animată din Harlem.

Era copilul preferat al mamei. Practic, se putea considera un băieţel fericit. Dar, după acel episod, teama şi sentimentul propriei nimicnicii aveau să-i rămână întipărite în minte, la fel ca semnul propriei sale diversităţi. Nu ştia cum începuse. La un moment dat se trezii ghemuit sub masa din biroul tatălui: afară, pe trotuar, erau sute de golani cu răngi şi cu bâte de baseball care distrugeau tot ce nimereau şi în timp ce spărgeau vitrina urlau *Hang them*, *bum them*. Erau sloganurile preferate în timpul linşărilor sau al execuţiilor capitale. Doar că, de data asta, *them* erau ei: taică-său şi el. Printre manifestanţi Dy îl recunoscu pe un coleg de clasă. Şi, mai

mult decât frica de moarte, făcuseră neîncrederea şi ruşinea. Mama nu fusese în stare să-i explice rostul revoltei care devastase cartierul şi-i constrânsese la o mutare precipitată, îi vorbise despre Mussolini, despre faptul că-şi vârâse în cap să cucerească Etiopia, iar asta rănise sentimentele comunităţii negrilor. Dar Dick era colegul lui de bancă; cât despre Mussolini, Dy, care era mai degrabă taciturn, îi admira logoreea de nestăvilit, pentru că în rest i se părea flasc, gălăgios şi ţărănoi, ca toţi conaţionalii părinţilor lui – de care, în paranteză fie spus, se ruşina şi, în timpul festivităţilor de la şcoală, se făcea că nu-i cunoaşte. *Bum them – hang them*. Biroul fusese jefuit şi ar fi fost şi incendiat dacă femeia de serviciu, care era negresă ca şi atacatorii, nu i-ar fi oprit. În timp ce Dy se ascundea sub scaunul tatălui, manifestanţii murdăreau pereţii cu vopsea roşie. Când s-a terminat totul, cuvintele FASCISTS, MAFIA. FASCIŞTI, MAFIA se prelingeau pe albul tencuielii, ca o rană deschisă în carnea lui.

Cicatricea nu s-a vindecat. Inscripţia aceea jignitoare de pe perete l-a obsedat ani de zile pe Dy. Ca un mesaj. Sau ca un ordin care-i arăta drumul spre salvare. Devastarea biroului l-a convins pe tatăl său să închidă agenţia imobiliară, care de ani de zile mergea în pierdere, dar a avut şi o consecinţă neprevăzută şi mult mai devastatoare, în ziua aceea, 19 martie 1935, Dy încetă să mai vorbească italiană. Refuză să mai răspundă la numele său de botez, schimbându-l pe porecla americană pe care i-o dăduseră la şcoală. Şi începu să-şi urască, fără să-şi dea seama măcar, tatăl, mama şi pe el însuşi. În toamna lui 1943 ceru cu încăpăţânare şansa de a curăţa inscripţia aceea de neşters de pe perete.

I se dădu ascultare. Fu încadrat în unităţile auxiliare. Inginerul de la Princeton ajunse în haznaua unui batalion de genişti – cu misiunea de a monta poduri mobile într-o divizie sleită de infanterişti americani.

Vremea era groaznică. A plouat săptămâni întregi. Aviaţia nici măcar nu încerca să se ridice de la sol. Zile în

şir, pe întregul front răspândit printre munţi şi dealuri aride unde nu aveai cum să te adăposteşti, căzu o ploaie mocănească deasă şi insistentă, o ceaţă vâscoasă şi umedă care lăsă loc unui vânt rece şi tăios, pentru ca apoi să se preschimbe-n vijelie, gheaţă, furtună. Străzile, puţine la număr, impracticabile, blocate de dărâmături şi presărate cu cratere, dacă nu erau acoperite cu zăpadă, deveneau torente de noroi. Soldaţii amorţiţi luptau cu arme care deveniseră aproape de nefolosit, se umpluseră de o mizerie care nu ieşea cu nimic şi, oricât le-ar fi curăţat, nu funcţionau deloc. Era extenuant să avansezi câteva sute de metri pe şosele şi căi ferate. Tactica adoptată de nemţii în retragere fusese cea a demolării sistematice a podurilor şi a construcţiilor de-a lungul drumului – edificii, case în târguri şi sate. Nodurile stradale, malurile şi digurile torenţilor erau înţesate de mine, zonele potrivite pentru camparea trupelor erau semănate cu capcane explozive. Nu aveai un moment de linişte: luptele de gherilă între patrule se succedau necontenit, pe cât de absurde, pe atât de feroce, pentru că, pe un astfel de teren, cine controla un deal, o creastă, o cocioabă dărâmată avea mai multe şanse să rămână în viaţă. Inclusiv luarea de prizonieri şi identificarea poziţiilor localnicilor era importantă. Nemţii sperau să descopere indicii asupra ofensivei aliate, aliaţii – să găsească indicii despre retragere. Dar ofensiva se blocase, iar retragerea nu se producea. Ambele tabere aruncau una spre alta, zi şi noapte, tot focul îngăduit de lipsa de artilerie şi muniţii, care-i afecta şi pe unii, şi pe ceilalţi. Dy se gândi că acest război de tranşee semăna izbitor cu cel din 1914 şi începu să suspecteze că-i era dat să moară asemenea lui Coca-Cola.

Moartea aceea îi fusese povestită de atâtea ori, cu un amestec de neîncredere şi respect. Într-adevăr, nimeni nu se aştepta, şi totuşi, în 1917 Coca-Cola se înrolase voluntar. Cu americanii, pentru că au armata mai puternică şi cu ei eşti sigur că ai să învingi. Americanii n-au pierdut până acum niciodată un război. Italia şi Statele

Unite sunt aliate, deci şi Italia câştigă războiul – i se obiectase. Da, dar îl câştigă mai puţin, răspunsese el, încăpăţânat. Şi astfel intrase în Army, şi nu în Trupele Regale. Îl trimiseseră la Verdun, iar apoi în nu se ştie ce câmpie din Belgia. De la el nu rămăsese decât o singură scrisoare însoţită de o fotografie în care nu zâmbea, ca să nu-şi arate dinţii cariaţi. Se căznise să scrie în câteva rânduri că era mulţumit de raţie. Restul scrisorii sosi acoperită de dungile negre ale cenzurii. În 1919 ajunseră înapoi şi rămăşiţele sale pământeşti, într-o casetă de lemn înfăşurată în steagul cu stele şi dungi. Ambulanţa pe care devenise şofer – pentru că, susţinea el, după război toată lumea o să aibă maşină şi asta e o meserie pe care o s-o duc mai departe şi pe timp de pace – căzuse sub tirul mortierelor inamice. Nicola Mazzucco dusese la adăpost răniţii, unul după altul, cu riscul vieţii, iar apoi, inhalând fumul verde de ypirită, reparase motorul şi, prin ceaţa deasă de gaze asfixiante, condusese maşina care se hurduca, până în spatele liniei. Îşi arsese plămânii şi murise la spital după puţin timp, în chinuri cumplite. I se decernase crucea de război pentru merite speciale – „for excepţional courage and devotion to duty while acting under heavy enemy fire”. Acel improbabil soldat devenise un erou, chiar dacă, din păcate, el nu avea s-o afle niciodată. Murise înainte de naşterea lui Dy, aşa că el nu-l cunoscuse niciodată, dar îl simţea aproape – mai aproape decât pe tatăl său. Coca-Cola ştiuse să aleagă de ce parte să fie. Dar n-ar fi vrut să moară ca el, dezarmat, ţintă cu pieptul gol în mijlocul unei întinderi pustii şi pline de noroi. Prefera să cadă cu *machine gun* la piept. Sau strângând în mână inelul unei grenade.

Pe 19 decembrie 1943, Mr. Churchill, care zace la Cartagena bolnav de pneumonie, le reproşează şefilor staff-ului englez: „Fără îndoială că stagnarea întregii campanii de pe frontul italian tinde să devină scandaloasă”. Şefii îi răspund că sunt perfect de acord, stagnarea nu mai poate continua. Este esenţial să se facă

ceva. În ianuarie sau cel târziu în februarie 1944 trebuie să intrăm în Roma. Se hotărăşte debarcarea la nord, de gurile râului Gangliano, în golful Minturno. Este o manevră de diversiune pentru a-i ataca de la vest pe nemţii semnalaţi pe Linia Gustav. Dacă aliaţii reuşesc să pătrundă de pe mare, străpungând simultan în centru de la Venafro, nemţii se vor trezi prinşi într-un cleşte. Dar şi dacă strategia eşuează, esenţialul este să-i blocheze pe nemţi pe malul râului Gangliano pentru ca, între timp, corpul al VI-lea de armată să debarce la Anzio pentru a înconjura Linia Gustav, declanşând operaţiunea cu numele de cod Shingle. Pe 17 ianuarie, corpul al X-lea de armată îşi va deschide în forţă o trecere spre vărsarea râului Gangliano, aproape de Minturno, va stabili un cap de pod pe înălţimile dintre Minturno şi Castelforte, iar apoi va trimite o divizie pe drumul Minturno-Ausonia ca să atace pe direcţia nord spre San Giorgio, intrând astfel pe valea râului Liri. Ceea ce în limbajul sec al comando-ului militar se numeşte „înălţime” pentru Dy are un alt nume. Se numeşte Tufo. Când aliaţii vor forţa Gangliano, punctul de plecare, locul unde totul îl cheamă, Tufo – doi kilometri la sud-est de Minturno – va fi primul sat pe linia de foc.

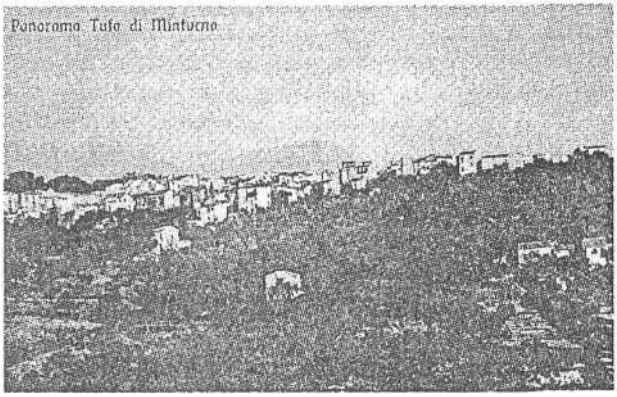

Atacul este stabilit pentru ora 21 pe 17 ianuarie 1944. Dar Dy nu va fi acolo. Armata a V-a a suspendat atacurile. Trebuie să se reorganizeze şi să aştepte întăriri în vederea angajamentului care îi va fi solicitat nu peste multă vreme. Englezii, irlandezii şi scoţienii Maiestăţii Sale

vor avea onoarea să elibereze Tufo. În seara de 17 ianuarie, în timp ce infanteria diviziei a V-a debarcă în tăcere pe plaja pe care o crede pustie, inginerul Dy este într-un birou de comandă, contemplând melancolic Linia Gustav care şerpuieşte pe o hartă. Tufo este un punct negru pe albul exasperant al Italiei. Dar dacă atacul are succes, dacă efectul surpriză funcţionează, mâine dimineaţă totul se va fi terminat.

Liniște absolută, condiţii atmosferice dintre cele mai rele, ţepi de ploaie şi o ceaţă umedă care putrezeşte pe apă. Câmpia Gangliano lichefiată sub ploaia mocănească. O întreagă divizie amuţită într-o tăcere absolută, gata să se mişte fără acoperirea artileriei, pentru ca efectul surpriză să nu fie distrus. Mii de oameni înghesuiţi pe 45 de nave de asalt, încărcate cu pasarele kapok, plute, pontoane şi materiale pentru a ridica un pod Bailey pe râu. Malul e o linie plată, întunecată. Royal Scots Fusiliers vor debarca la doi kilometri dincolo de liniile nemţeşti, în amonte de gurile râului. Au misiunea de a lua deluşorul cunoscut sub numele romantic de Muntele de Argint. Dar contingentele reduse însărcinate să ghideze cu lumini de aterizare debarcarea transportoarelor amfibie DUKW au fost înghiţite de ceaţă. Multe DUKW-uri s-au rătăcit în ceaţă, iar muniţiile şi tunurile antitanc pe care le transportau – esenţiale, fundamentale, indispensabile – sunt debarcate din nou pe malul de pe care au plecat. Debarcarea se face într-un haos total. Soldaţii se împing, se împiedică, cad unii peste alţii. Amfâbiile vomită pe mal sute de infanterişti epuizaţi şi exasperaţi – sunt în Italia de 122 de zile, dintre care 115 le-au petrecut luptând. Mulţi dintre tovarăşii lor au murit deja, tot ce vor este să se odihnească, să doarmă.

Comandanţii ceruseră 4 686 de infanterişti noi ca să umple golurile deschise de-a lungul acestor patru luni: au primit 219. Acesta e un teatru iluzoriu – nu ne putem dispensa de niciun om de la Overlord.

Serviciul de observaţie nemţesc semnalează imediat opt mijloace de debarcare. I-a trădat fosforescenţa mării.

Primul val de infanterie se aventurează pe plajă fără să ştie că se află deja în cătarea artileriei ascunse în buncăre. Coloanele se pun în mişcare într-o tăcere ireală. Hurricane-rele, Spitfâre-ele nu bombardează poziţiile germane, Junker-ele 88 nu lovesc navele de acoperire americane. Brigada a 17-a se află deja la 200 de metri de mal. Apoi, deodată, o dâră de foc, o minusculă tapiserie brodată pe abisul nopţii. Una după alta, la o sută, la două sute de metri deasupra lor, se aprind morişti de lumină. Soldaţii îşi ridică ochii spre cer. Meduze fosforecente coboară plutind în întuneric ca şi cum ar fi pe mare. Au părul alb şi tentacule de culoarea trandafirilor. Adăpostiţi-vă! strigă dintr-odată colonelul. Acelea nu sunt meduze – sunt semnale luminoase legate de paraşute. Nu sunt acolo ca să-i liniştească, ci ca să-i lumineze. Imediat după aceea, tunurile nemţeşti încep să tragă în ei.

Fug spre pădurea de pini. Minele sunt ascunse bine în nisip: când sunt călcate prima dată nu explodează. Dar când greutatea a doi, trei, douăzeci de soldaţi face să se-nvârtă dinţii angrenajelor, ele se activează, iar atunci soldaţii sar în aer toţi laolaltă. Plutonul rămâne repede fără ofiţer. Gemetele răniţilor răsună înspăimântător în întuneric. Ajutoarele nu reuşesc să-i identifice. Plaja e minată, cărarea care şerpuieşte printre dunele de culoarea pământului e şi ea minată, la fel şi fâşia de coastă. Sunt prinşi în capcană între tunuri şi mare, între mine invizibile şi paraşute luminoase, între datoria şi frica de a avansa. Fără ofiţer, fără ordine, dezorientat, surprins de neaşteptata furtună de foc care nu ghiceşte de unde vine, terorizat de minele pe care nu le poate depista, batalionul se clatină. Compania A porneşte la asalt cu baioneta pe muntele de Argint, oferindu-se pradă focului de armament uşor ascuns pe vârful dealului. Poate că numele vine de la măslinii care-l învăluie. Dar în război, singurul argint care străluceşte este cel al sârmei ghimpate. Ghimpii de metal se prind de glezne, muşcă de gambe, rezistă la cleşti. Plutonul 9 raportează că baza dealului este înconjurată de

o barieră de sârmă ghimpată înaltă de mai bine de doi metri, deasă de cel puţin patru – impenetrabilă. Cei rămaşi în viaţă se adăpostesc după un pâlc de arbuşti. Trimit o patrulă să înconjoare colina – poate că pe partea cealaltă sârma ghimpată se întrerupe. Patrula nu se mai întoarce. După trei ore, un fum dens se ridică dinspre casele distruse şi din pădurea de pini în flăcări. Coloanele sunt ţintuite pe plajă, printre tufişuri. Sârma ghimpată străluceşte în lumina focurilor.

Nemţii, care au fost informaţi cu câteva luni în urmă despre intenţia aliaţilor de a debarca în sudul provinciei Lazio ca să ocolească linia de rezistenţă din Apenini, au avut tot timpul ca să fortifice zona de coastă. Au amplasat artileria pe dealuri, au minat fiecare brazdă de pe câmpia aceea aridă şi fără locuri de adăpost natural, au întins kilometri întregi de sârmă ghimpată, au întărit şi au blocat cursurile de apă, au întrerupt orice cale de acces, orice drum forestier sau cărare care urca spre sate. Ariergarda este amplasată în jurul comunei Minturno. Pe fiecare vârf e câte un obuz, în gropi sunt cuiburi de mitraliere. În şapte luni de campanie în Italia, comandamentul aliat a înţeles deja că nemţii vor apăra Frontul de Sud până la ultimul om. Generalul Kesselring, căruia i-a fost încredinţată comanda trupelor germane, le-a explicat oamenilor săi că fiecare zi în care aliaţii vor fi opriţi pe Frontul de Sud este o zi câştigată pentru Germania. Bătălia asta, aparent o diversiune, deplasată faţă de centrul războiului, se dovedeşte însă capitală. Fiecare bombă lansată de inamici pe Linia Gustav este o bombă care nu va cădea peste Hanovra, Dresda, Berlin – peste casele voastre. Trebuie să-i atragem în Italia, să le dăm de furcă, să-i forţăm să realimenteze armata cu trupe, să-şi întărească liniile, să slăbească Frontul de est, Frontul de nord, Frontul de vest, să-i ţinem aici. Să-i înfăşurăm în sârma ghimpată. Să-i constrângem să lupte casă de casă. Să-i oprim, chiar de-ar fi să murim cu toţii.

Dar acum şi artileria aliată a încălcat consemnul de

tăcere şi acoperă infanteria dezorientată: în zori, batalionul a reuşit să avanseze aproape un kilometru. În timp ce întunericul se risipeşte treptat, lumina îi scoate la iveală. Soldaţii par actori pe scena propriei morţi. Cu cât se luminează mai tare, cu atât focul artileriei – redus doar de lipsa de muniţie care-i afectează pe artileriştii germani – devine tot mai precis şi îşi reglează ţinta spre îngustul cap de pod. Ordinul insistent al comandamentului este: orice ar fi, ţineţi capul de pod. Infanteriştii bănuiesc că vor muri cu toţii. Niciun ofiţer nu mai este în viaţă. Răniţii au fost abandonaţi. Cei care au ieşit din rând rătăcesc printre dune, terorizaţi. Marea e calmă, de culoarea perlei. Pe plajă, agitaţia s-a potolit, pare ireală. Dar radioul transmite vestea bună că mai la dreapta, conform planului, Al Doliea Pluton Wiltshires al brigăzii 13 infanterie de asalt a reuşit să treacă Gangliano la două mile în amonte faţă de podul demolat al căii ferate. În acel sector, surpriza a fost totală.

Este 18 ianuarie 1944. La ora 8 dimineaţa, cei din plutonul Wiltshires intră în Tufo.

Când Dy ajunsese în câmpia râului Gangliano, cerul era plumburiu, înţesat de nori, pământul era cenuşiu, abia însămânţat. Încercase să zărească acoperişurile din Tufo, pe coama dealului. Dar văzu numai strălucirea argintie a măslinilor şi un tufiş de smochini. Coame verzi de pini, un palmier ciufulit de vânt. Acolo sus, pe undeva, erau lămâiul Vitei, fântâna lui Diamante, cisterna lui Antonio, atelierul de pantofi al lui Ciappitto, proprietatea părăsită a lui Agnello. Era vechiul pantofar şchiop – tatăl lui Geremia – care spera ca nemţii să reuşească să-i arunce înapoi în mare. Acolo sus, pe undeva, era Dionisia, jelbara oarbă, care-l aştepta. Ultima ei scrisoare fusese scrisă înainte de intrarea Statelor Unite în război. „Fata mea, trebuia să ajung s-o văd şi pe asta. De-acum, ca să te îmbrăţişez din nou trebuie să aştept să câştigăm războiul şi, îţi spun sincer, sper ca asta să nu se întâmple”. Dy privea acel sat sărman de piatră îngrămădit pe coasta dealului, aproape suspendat în gol. Înconjurat de trandafiri roşii înfloriţi. Era

atât de aproape. Un sat mizerabil într-un peisaj opulent: munte, dealuri, mare – o bogăţie naturală care, cu toate acestea, mereu ignorase oamenii. Frumuseţea sa fusese dintotdeauna iluzorie şi indiferentă. În toamna aceea pământul fusese semănat cu mine. Fiecare brazdă putea să fie o capcană. Frumuseţea acestui loc se dovedea perfidă şi mortală. După 18 ianuarie, nici măcar această frumuseţe iluzorie nu avea să se mai păstreze.

La zece, tancurile din Regimentul Panzer Herman Göring încep să coboare pe Via Appia. Bruma dimineţii încă nu s-a topit. Câmpia e ascunsă în spatele aburilor. Wiltshires avansează şi ei prin fum şi ceaţă. Nu sunt siguri că merg în direcţia corectă. Pentru ei, Tufo e un nume pe o hartă. Iar harta nu este exactă. Topografia satului e neclară. Cătunele astea sunt nişte îngrămădiri fără niciun criteriu de case înghesuite unele într-altele de parcă le-ar fi frig. Se ghidează după tunurile nemţeşti ascunse pe undeva, pe înălţimi, care trag spre Tufo de ore întregi. La zece şi jumătate încep să cadă primii Wiltshires care inspectează satul casă cu casă, loviţi de puşcași de elită plasaţi pe acoperişuri. Infanteriştii din brigada 13 caută adăpost printre dărâmături. Tancurile, care ar trebui să garanteze stabilitatea ocupaţiei, nu mai sosesc odată. Şi cum ar putea? Geniştii încearcă să completeze primul pod peste Gangliano, dar mai durează câteva ore bune, poate chiar toată ziua; şi, oricum, nemţii îl lovesc cu furie şi nu va putea funcţiona prea mult. Iar podul de pe Via Appia, pe care tocmai îl construiesc Royal Engineers, nu va deveni operativ înainte de 20 ianuarie, şi, oricum, va fi prea descoperit şi va putea fi utilizat numai noaptea. Adevărul este că toate tancurile – Churchill-urile, Sherman-urile de 30 şi 32 de tone – sunt blocate pe malul sudic al râului. La unsprezece, nemţii ţâşnesc afară din pivniţe, trăgând în tot ce mişcă. Wiltshires se regrupează în spatele zidurilor prăbuşite, se consultă, apoi se retrag – cât mai ordonat – pe înălţimile din partea de est a satului.

Ajutorul artileriei pentru atacul brigadei a întârziat

cu nouăzeci de minute, dar Royal Inniskilling Fusiliers, care avansează imediat în spatele cortinei de foc, împiedică înaintarea trupelor germane prin asalt la baionetă. Când fumul se mai răreşte, deodată se trezesc nas în nas cu nemţii: se ascund, se adăpostesc sau îşi aşteaptă soarta în tranşee adânci de mai bine de trei metri. Mulţi se predau. Vor să fie luaţi prizonieri. Vor să se salveze. Englezii reuşesc în sfârşit să pună stăpânire pe înălţimea de est a satului Tufo, care pe harta militară se numeşte Pt. 156. Totul pare liniştit.

În seara de 19 ianuarie, un semnal luminos informează că inamicul a abandonat dealul. Muntele de Argint a căzut. Divizia e în posesia unei linii care pleacă de la Cota 413 la Ventosa şi Castelforte şi ajunge până la înălţimile dinspre est. În acelaşi timp, Armata a V-a a ocupat din nou Tufo şi a luat Minturno. La ora zece, batalioanele au trecut dincolo de Gangliano şi pot înainta spre nord, către valea râului Ausente. În ciuda pierderilor grave şi a surprizei parţial eşuate, planul a reuşit. Linia Gustav a fost străpunsă. Dar în acest moment, nemţii contraatacă.

De la cartierul general de luptă al generalului Steinmetz, von Senger i-a telefonat direct lui Kesselring, solicitându-i ajutorul imediat al celor două divizii de Panzer Grenadieren ţinute ca rezervă. Kesselring a acceptat. Divizia 29 ţinteşte spre Castelforte prin Ausonia, în timp ce divizia 90 se grăbeşte spre sud ca să atace pe Appia, sperând astfel să reechilibreze situaţia în zona de coastă, unde divizia 5 aliată ameninţă să treacă dincolo de flancul german. Este blocată înaintarea pe coastă, tancurile ocupă din nou un petic de teren la nord de Minturno, iar dealul din Tufo îşi schimbă din nou steagul.

Pe 21 ianuarie, patruzeci şi opt de soldaţi rămaşi din trupele de siguranţă, temutele Schutzstaffel, blocaţi în urmă cu douăzeci şi patru de ore şi constrânşi să se retragă, îşi dau seama că ocupanţii din Tufo sunt complet descoperiţi şi mult prea avansaţi faţă de restul armatei,

aşa că năvălesc asupra lor. Brigada 13 se clatină – se retrage, este respinsă. Pe străzile din sat, SS-iştii ucid patru sute de soldaţi şi fac două sute de prizonieri.

Ce se întâmplă? întreabă Dy, convocat de urgenţă la baza operativă a XII Us Air Support Command, pentru că, dacă nu-şi iau zborul avioanele Boston Light Bombers şi Kittyhawks, întreaga operaţiune riscă să eşueze. Bombe peste bombe, e iad acolo sus. Sunt nemţi peste tot. Şi civilii? Au fugit? Au părăsit casele? Nu, îi spune Joe Parodi, un prieten anglo-genovez, care visa să străbată întreaga peninsulă până sus, la Genova, şi când colo, la Tufo a riscat să primească un glonţ în cap, unde erau să se ducă? Asta e pământul lor. Ne-au aşteptat, ne-au întâmpinat plângând şi tot plângând ne-au implorat să nu-i lăsăm în mâinile SS-iştilor – să nu plecăm. Şi aţi plecat? urlă Dy. Tufo e imposibil de apărat. Trăgeau asupra noastră de sus, de pe munte.

Lupta durează patru zile fără oprire – casă de casă, deal de deal, piatră de piatră. Fiecare poziţie trebuie cucerită cu grenade sau la baionetă. Tunurile încă nu pot intra în acţiune, din cauza obstacolelor produse de cratere sau de dărâmături. Iar camionetele au fost oprite: prea multe au explodat deja din cauza minelor. Inamicii se adăpostesc după colţul fiecărei case dărâmate – în fiecare pivniţă, cisternă, puţ –, se luptă pentru fiecare maldăr de moloz. E ceaţă, fum, praf. Două companii întregi de puşcaşi scoţieni rătăcesc pierdute printre coline. „Tufo road”, strigă. Caută în van drumul spre sat. „You’re on the wrong hill – on the wrong hill! You’re out of the battle”, foşnește o voce prin radio, dar apoi cade linia. Ajung într-o prăpastie. Până la urmă se întorc în tabăra de unde au plecat, strigând la propriile santinele să nu tragă în ei. De sus, de pe dealuri, artileria germană bombardează Minturno, o stradă întreagă se face bucăţi la trecerea unui pluton de scoţieni, care evită cu greu să fie îngropaţi sub o avalanşă de dărâmături. Ceaţa împiedică zborul infailibilelor bombardiere americane, împiedică lansarea în

siguranţă. Bombele de o mie cinci sute de livre lansate de bombardierele Boston şi cele de o mie şase sute aruncate de Kittyhawks cad precum grindina peste vie, făcând ravagii unde nimeresc. Divizia 46 de infanterie britanică este distrusă în încercarea de a traversa râul Gangliano la Sant' Ambrogio. Un adevărat masacru. 329 de morţi şi 509 prizonieri. Dintre studenţii de la Oxford, care au venit pe Frontul de Sud ca într-o excursie pe munte, indignaţi că au fost reduşi la Spaghetti League, au căzut deja pe câmpul de bătălie sute de morţi. Caporalul Fisher – lovit în gură de un glonţ – se târăşte eroic pe coate în jos pe panta muntelui Natale şi, scuipând dinţi şi sânge, îşi imploră superiorul să retragă trupele, să dea ordinul de regrupare în Minturno. Tufo Road – romanticul drum solitar care duce la Tufo, şerpuind printre tufe de trandafiri – e acum ţinta preferată a artileriei germane, care lasă compania să avanseze până când toţi soldaţii intră perfect în cătare. Pe urmă îi nimeresc dintr-o singură lovitură. Cine scapă de grenadă, moare din cauza schijelor. Scoţienii îşi numără răniţii şi dispăruţii. Cei rămaşi în viaţă, prinşi în capcană pe malul râului, sunt terorizaţi de ideea că vor fi pişcaţi de ţânţari şi vor muri fără glorie, loviţi de malarie. Infirmeriile dau pe dinafară de atabrină şi chinină. Dar în ianuarie anofelii nu şi-au depus încă ouăle. Iar la primăvară, când o vor face, sub nicio formă nu trebuie să ne mai găsească pe pământurile astea.

Pe 21 ianuarie, Dy rupe harta şi-şi blestemă diploma. Dac-ar fi pilot, şi-ar conduce avionul bimotor către torentul de tancuri ascunse sub dărâmături şi s-ar izbi de Panzeruri. Le-ar face să explodeze, şi aşa, cel puţin, încărcătura de exploziv ar folosi la ceva. Dar el e inginer american. I se cere să calculeze procentajul de eroare a lansărilor şi câte livre de bombe poate suporta un Boston A20. Colegilor să ingineri ai Maiestăţii Sale, li se cere să născocească un sistem de trecere a tancurilor dincolo de râu. Dacă nu reuşesc să traverseze cât mai mulţi oameni pe malul de nord, infanteriştii de pe dealuri sunt sortiţi

pieirii, iar până acum pierderile au fost însemnate. Comandanţii sunt indignaţi că în patru zile nu s-a avansat nici măcar un metru pe frontul ăsta blestemat. Trebuie să rupem linia. Acum.

În noaptea de 22 ianuarie, Armata a V-a debarcă la Nettuno, dar pe Gangliano artileria germană continuă să lovească infanteria şi s-o blocheze la baza dealului. Satele sunt o linie continuă de fum. Fum din dărâmăturile castelului din Minturno, din catedrala San Pietro, din cimitire, case, coteţe de găini, din minele de piatră, din depozitele de muniţii, pompele de benzină, maşini transportoare, cantoane, gări, vagoane şi locomotive. Totul e distrus. Căile ferate, acoperişurile, tancurile care nu mai au şenile, tufele de ficus, chiar şi ruinele romane de pe malul râului. Când au trecut pe malul nordic, puşcașii scoţieni au mers ca prin vis, cu armele la ochi, prin amfiteatrul şi printre coloanele cu inscripţii latine, trăgând orbeşte în bazamente şi-n capiteluri ionice, temându-se să nu apară printre coloane înspăimântătoarele fantome în uniformă neagră. Dar nu era nimeni, numai tăcerea ireală a unui oraş părăsit de două mii de ani.

Ce se petrece în sate? Se trage. Lumea se ascunde în peşteri, în cisterne, în puţuri. Sunt cadavre pe stradă şi chiar şi în biserici. Nu e nimic de mâncare, pentru că cine se aventurează pe câmp să culeagă ierburi sau rădăcini ori sare-n aer pe o mină, ori e doborât de un trăgător de elită. Urcând pe drumul spre Minturno, patru tancuri Churchill simt lovite de o grenadă şi izbucnesc în flăcări cu o explozie care face pământul să se cutremure. Ard printre smocuri de trestie şi un gard de glicină. Începe din nou să plouă. În rafale, printre tunete şi vijelii, printre tunete şi pale îngheţate de vânt. Zidurile nopţii sunt brăzdate de cicatrice de electricitate. Iarna care părea că mai poate aştepta, ca să nu compromită victoria, se dezlănţuie dintr-odată. Potopul biciuie pământul, coace minele, pătrunde prin acoperişurile găurite ale caselor în care au fost amenajate comandamentele. Soldaţii aşteaptă în noroi, se

afundă într-o mocirlă lipicioasă care înglodează bocancii, îngreunează raniţele, înceţoşează mintea. La orizont pluteşte o funingine deasă care înghite ţintele şi graniţele. Lupta se duce cu arme albe, printre case. Avangarda şi ariergarda se înfruntă cu aceeaşi îndârjire – unii ca să se poată odihni după săptămâni întregi de luptă, alţii ca să nu moară. Războiul a încetat să mai fie un calcul abstract. Ucizi privindu-ţi adversarul în ochi, descărcându-i în piept încărcătoare întregi, înfigându-i în carne gloanţe şi pumnale, smulgându-i faţa, picioarele, ochii, tăbliţele de recunoaştere. În noaptea de 22 ianuarie, nemţii primesc ordin să reducă ritmul contraofensivei. Americanii au debarcat la Anzio. Vor avea onoarea să elibereze Roma. Inginerul Dy visează însă să lupte în prima linie pe Frontul de Sud. Dar acolo sunt englezii. Iar în război nu există motive personale. Şi totuşi, n-am nimic personal, n-am fost niciodată aici, eu sunt american.

Frontul de Sud. Nu se poate să ne prindă sfârşitul lui ianuarie înţepeniţi pe dealurile astea. Ne aruncăm iarăşi asupra liniilor. Trag în noi de pe dealul Scaun, din tranşee, de pe munte. Ne îngroapă sub tone de bombe. Moare sub ochii mei Joe Parodi, străpuns de o schijă, alunecă pe panta dealului – încearcă să se agaţe de pietre, bazooka îi zboară din mâini, îl pierd din ochi – avansăm văd cum explodează tancul lui John Zicarelli, păstrăm formaţia compactă, de ce nu ne acoperă aviaţia? E atâta praf, că tuşim cu toţii de parc-am fi într-o tranşee gazată. Zece kilometri avansăm aproape orbeşte – e fum, dezordine, am ajuns prea în faţă. Un difuzor nemţesc ne izbeşte cu urlete înspăimântătoare, într-o engleză aproximativă. Vocea descărnată pare că vine din cer. Laşilor, mişeilor, ce mai aşteptaţi, hai, veniţi în faţă!

Venim, venim! Simt că ne apropiem. Simt ţinta. Văd casele din Tufo. Nu, nu sunt case, sunt clădiri amputate, ziduri care stau să cadă, acoperişuri găurite, văd cadavre pe stradă, văd cratere – suntem respinşi spre calea ferată.

Între Marea Tireniană şi Adriatica, lupta se poartă pe

sute de kilometri pentru fiecare fâşie de teren. Trebuie să spargem frontul într-un punct oarecare, dar suferim pierderi însemnate. Nemţii nu vor să piardă Roma. Simbolul e mai presus de strategie şi de logică. Dar au pierdut-o deja. Aceasta e marea bătălie pentru Italia, iar eu sunt aici. Frontul de Sud. 23 ianuarie, seara. *Mamă, sunt bine, nu-ţi pot spune unde sunt. Dacă-ţi spun: unde-ai vrea să fii tu, mă-nţelegi? Pupă-le pe fete din partea mea. Mă gândesc la tine în fiecare clipă şi asta-mi dă curaj. Dy.*

Pe 24 ianuarie, brigadierul de jandarmi Liberato Saltarelli, acuzat de spionaj în favoarea aliaţilor, este împuşcat la Tufo. Chiar în aceeaşi zi, nemţii opresc contraatacul. Războiul se mută spre nord – la Cassino, pe plaja de la Anzio, pe drumul spre Roma. Pătrunderea corpului X de armată dincolo de Gangliano se stabilizează. Acum linia germană e instabilă, se înţepeneşte, dă înapoi, se răsuceşte, se ascunde pe vârfurile cele mai înalte. Frontul de Sud se mişcă precum un şarpe, precum o torpilă veninoasă.

Pe 12 mai, frontul Minturno-Scauri este elastic. O sită, o strecurătoare. Cleştii se deschid şi se închid, ruinele sunt ocupate şi abandonate. De săptămâni întregi nu mai vedem civili. Dar undeva tot trebuie să se fi dus. Înainte de război, la Mintumo locuiau cel puţin zece mii de oameni. O mie la Tufo. Dacă mă uit cu binoclul spre Tufo, nu văd decât fum. O mai fi cineva pe-acolo? în sfârşit, un crucişător american se duce aproape de plaja de la Minturno ca să bombardeze poziţiile bateriilor germane, prea îndepărtate ca să fie atinse de artileria Armatei a V-a. Câteva JU 88 nemţeşti încearcă să intervină la Minturno, ca să ajute trupele de uscat, deja epuizate. Bimotoarele monopost bombardează în picaj, coboară ca să ne lovească până când aproape că ne ating, văd piloţii în cabine, îi văd căzând dincolo de poziţiile noastre. Englezii au pornit spre Marea Manecii încă de la jumătatea lui februarie. Până la urmă a venit şi rândul nostru. În sfârşit, e rândul diviziilor americane. De-acum întreaga noastră armată a trecut

dincolo de Gangliano. S-a lăsat din nou o linişte totală. Mi-am cufundat mâinile în apa râului. Erau trestii cu panaş, hidrele pluteau în voia curentului pe lângă un maiestuos nufăr alb, pe deasupra apei se vedeau libelule cu aripi transparente şi o pasăre misterioasă, pe care n-o mai văzusem niciodată, cu creasta-n sus şi cu o coadă lungă, neagră. Era superbă şi am avut o senzaţie stranie de teamă. Am ştiut atunci că voi supravieţui.

La începutul lui iunie, aparatele JU 88 sunt retrase în Franţa. Tot ce a mai rămas din diviziile germane fuge. În sfârşit, ne infiltrăm kilometri întregi în teritoriu, deschidem o breşă adâncă asemenea unei răni în Frontul de Sud. Presa fascistă recunoaşte infiltrarea – o justifică explicând că au creat o „fâşie fluidă”. Eu plâng pentru că ştiu că acum Linia Gustav nu mai există. Armata a V-a e la porţile Romei. Şi eu sunt la porţile casei. Ajung – şi poate că e prea târziu. N-a mai rămas nimic. Locurile mele pustiite. Unde sunteţi? FRONTUL DE SUD. Am pătruns.

Copilul Femeii-copac

Şi dă-i, şi dă-i, odată ce termină de forjat lăncile, cleştii, potcoavele şi toate uneltele de care aveau nevoie Nartii, zeul Lhepsch începu să se plictisească. Aşa că se duse să-i ceară sfatul femeii care le ştie pe toate. Iar Satanay spuse: Acum du-te şi plimbă-te pe pământ. Află cum trăiesc celelalte popoare şi întoarce-te cu noi cunoştinţe şi cu noi experienţe. Dacă Zeul nu te părăseşte, vei putea să descoperi lucruri interesante şi câteva lucruri de povestit. Iar zeul fierarilor întrebă: Ce-mi trebuie pentru călătoria asta? Iar profeta îi răspunse: N-ai nevoie de prea multe. Pregăteşte-ţi haine comode, iar apoi porneşte în căutarea ta. Lhepsch îşi făuri o pereche de cizme din oţelul cel mai rezistent, şi le puse în picioare şi porni. Era atât de rapid, încât parcurse într-o oră distanţa pe care oamenii ar fi acoperit-o într-o zi, iar într-o lună una pentru care ar fi fost nevoie de un an. Dintr-un singur pas traversa muntele cel mai înalt, cu o singură săritură trecea peste râul cel mai larg. Şi tot aşa, mergând şi sărind,

ţopăind şi zburând, traversă cele şapte mări şi ajunse pe coastă. Smulse din rădăcini sute de copaci, le rupse crengile şi le legă trunchiurile ca să-şi facă o plută, pe care o puse pe apă şi se desprinse de mai. Marea era nesfârşită, iar Lhepsch navigă săptămâni întregi. Când ajunse la mal, văzu un grup de fete care se jucau.

Erau aşa de frumoase, că pe dată se îndrăgosti de ele. Vru să le prindă, dar nu reuşi să apuce niciuna, pentru că-i alunecau printre degete. Le urmări cât le urmări, dar nu reuşi să le prindă din urmă. Atunci le imploră: „Pentru Dumnezeu, spuneţi-mi cine sunteţi. N-am mai văzut niciodată în viaţa mea pe cineva ca voi. Nimeni nu m-a mai respins până acum”. „Suntem slujitoarele Femeii-copac”, răspunseră fecioarele. „Stăpâna noastră te va primi şi-ţi va asculta dorinţele”.

Aşa că le urmă. Îl conduseră la fiinţa cea mai ciudată pe care o văzuse vreodată. Nu era un copac, dar nici formă omenească nu avea. Rădăcinile sale se afundau în pământ, părul său plutea în văzduh asemenea unui nor. Avea mâini omeneşti. Chipul său era încântător. Era de aur şi argint. Femeia-copac îi surâse lui Lhepsch şi-i ură bun venit. îl ospătă din belşug, iar apoi îl trimise la culcare. Lhepsch se trezi în toiul nopţii. O găsi pe Femeia-copac şi vru s-o siluiască.

„Lucrul acesta e cât se poate de necuviincios”, protestă Femeia-copac. „Niciun bărbat nu m-a atins până acum”.

„Dar eu sunt un zeu”, răspunse Lhepsch. Se ridică în picioare şi făcu dragoste cu ea.

Iar ei îi plăcu aşa de tare, că pe dată se îndrăgosti de Lhepsch. Îi ceru să rămână alături de ea. Dar Lhepsch îi refuză oferta. „Nu se poate”, răspunse, „trebuie să-mi urmez drumul. Trebuie să găsesc hotarele lumii şi să le duc Nartilor cunoştinţele mele”.

„Lhepsch”, spuse Femeia-copac, „dacă mă părăseşti faci o mare greşeală. Eu îţi pot da toate cunoştinţele de care vor avea vreodată nevoie Nartii. Rădăcinile mele sunt

înfipte în măruntaiele pământului şi-ţi pot încredinţa toate secretele ascunse acolo. Pletele mele ajung până la bolta cerului. Aş putea să-ţi spun totul despre planete şi despre cei o mie de sori. N-ai nevoie să rătăceşti prin lume”.

Dar Lhepsch nu se lăsa convins.

„Există un sfârşit pentru toate, dar nu şi pentru pământ. Rămâi cu mine. Am să-ţi dezvălui toate stelele cerului. Am să-ţi ofer toate bogăţiile pământului”.

Dar urechile zeului erau surde la rugăminţile sale. Lhepsch se hotărî să nu creadă în vorbele Femeii-copac şi plecă. Cizmele sale de oţel se rupseră, bastonul de călător deveni mai mic decât degetul lui cel mic. Acoperământul său uzat îi căzu ca un inel în jurul gâtului. Merse şi merse, dar nu putu să dea de capătul pământului.

Atunci se întoarse la Femeia-copac.

„Ai găsit hotarele pământului?” îl întrebă ea.

„Nu”.

„Ce ai găsit?”

„Nimic”.

„Şi atunci, ce ai aflat?”

„Am aflat că pământul nu are capăt”.

„Şi mai ce?”

„Că trupul omenesc e mai tare ca oţelul”.

„Şi altceva?”

„Că nu există nimic mai obositor şi mai dezolant decât să călătoreşti de unul singur”.

„Toate astea sunt adevărate”, spuse Femeia-copac. „Dar ai descoperit ceva cu care să-i ajuţi pe Narti să trăiască mai bine? Ce cunoştinţe noi şi ce noi experienţe le vei duce la întoarcerea ta?”

„Nu am nimic să le duc”.

„Atunci căutarea ta a fost zadarnică”, zise Femeia-copac. „Dacă m-ai fi ascultat, aş fi dat poporului tău cunoştinţe care l-ar fi ajutat. Voi, Nartii, sunteţi un neam trufaş și încăpăţânat. Iar firea voastră vă va duce, până la urmă, la distrugere. Dar asta e. Uite, îţi dau asta”, şi-i oferi lui Lhepsch un copil minunat. „Ia-l pe fiul meu. L-am

învăţat tot ce ştiu”.

Lhepsch se întoarse acasă cu pruncul.

Într-o zi copilul le spuse Nartilor:

„Vedeţi pe cer drumul acela alb – Calea Lactee?”

„O vedem”.

„Când veţi fi departe, nu vă desprindeţi ochii de ea, şi astfel nu veţi pierde drumul către casă”, spuse.

„Măi să fie, cât e de înţelept”, observară Nartii. „Când are să fie mare, o să ne dea o sumedenie de idei minunate. Trebuie să-l creştem cu grijă”. Aşa că aleseră şapte femei care să aibă grijă de el şi să nu-l lase niciodată singur.

Dar într-o zi, în timp ce se juca împreună cu femeile, copilul se rătăci şi dispăru.

Femeile îl căutară peste tot, dar nu fu chip să-l găsească.

Când Nartii aflară ce se întâmplase, încălecară pe cai şi începură să-l caute pe copil. Găsiră oameni care-l văzuseră, oameni care-l întâlniseră, dar nu-l găsiră pe el.

Lumea spunea: „Poate că s-a întors la mama lui”.

Atunci Nartii îl trimiseră pe Lhepsch la Femeia-copac. Dar copilul nu se întorsese la ea.

„Ce-i de făcut? Ce speranţe avem să-l regăsim?”, o întrebă Lhepsch pe Femeia-copac.

„Pentru voi nu există nicio speranţă”, răspunse ea. „La momentul potrivit, are să se întoarcă el singur. Dar numai Dumnezeu ştie când se va întâmpla asta. Dacă vei mai fi în viaţă la întoarcerea lui, atunci norocul vă va surâde din nou. Dar dacă nu se va întoarce, atunci nu-ţi va rămâne decât să plângi, pentru că asta va însemna pierzania voastră”.

Lhepsch se întoarse acasă copleşit de tristeţe.

După mulţi ani, în timp ce camionul sălta peste gropi, smulgându-l din somnolenţă şi din uitarea de sine, căpitanul Dy îşi aminti de această poveste. Ultima oară când i-o spusese maică-sa, el avea şapte, poate opt ani, iar ea îi vorbea în italiană. La sfârşit, el o întreba întotdeauna:

„Şi s-a întors copilul?” Maică-sa ridica din umeri. Nu-şi mai amintea. Acest basm caucazian i-l povestise femeia tatălui ei – cu mulţi ani înainte – şi uitase s-o întrebe amănuntul acesta. Nu i se părea important. Dy îşi imaginase două finaluri. În primul, Lhepsch făcea o potcoavă vrăjită pentru calul unui tânăr străin şi, abia când tânărul se îndepărta călărind spre dealuri, îşi dădea seama că este copilul pe care-l aştepta. În cel de-al doilea, ţinuturile Nartilor erau devastate de foamete. Grâul nu creştea, râurile secau, fructele nu se coceau. Zeii îi părăsiseră. Dar chiar în clipa cea mai tristă a istoriei lor, copilul se întorcea, smulgea secera lunii de pe cer şi-i învăţa să secere grâul, astfel că din acel moment Nartii nu aveau să mai cunoască niciodată foamea.

„Coboară”, îi spuseră. Camionul se oprise în faţa unui depozit. O coadă indisciplinată de copii, femei prost îmbrăcate şi bărbaţi neraşi îşi aştepta rândul la distribuirea gratuită a pâinii. Dy apucă raniţa şi verifică dacă în buzunarul de la sacou mai erau actele de care avea nevoie. Permisia de zece zile cu toate ştampilele ofiţerilor superiori şi foaia mâzgălită de poştaşul din Minturno. După treizeci de luni de război, o mie două sute de kilometri şi o rană la picior, după avansarea în grad, înmormântarea multora dintre tovarăşii săi şi a tuturor iluziilor pe care şi le făcuse, în sfârşit ajunsese la Roma.

Căpitanul se apropie ca să descifreze numărul casei, aproape complet şters, şi consultă foaia mâzgălită pe care o avea în buzunar. Era deja întuneric, iar pe toată strada nu era nici măcar o firmă luminoasă. În plus, foaia rămăsese prea mult timp în buzunarul lui, iar hieroglifele înşirate de mâna afectată de artrită a poştaşului din Minturno aproape că nu se mai desluşeau. Aprinse bricheta: armata le dădea militarilor un model infailibil, cu o flacără pe care nici vântul şi nici ploaia n-o puteau stinge. Dy făcuse cadou duzini întregi şi câteva le vânduse. Da, adresa corespundea: strada Ferruccio 30.

Blocul avea şase etaje, sute de ferestre şi nici măcar

un singur balcon. Tencuiala părea că are o culoare mohorâtă, asemănătoare cu a cartofului. Dy ar fi vrut să ceară informaţii unui portar, să se anunţe, pentru că voia ca momentul să fie solemn, dar nu găsi pe nimeni. Intră printr-un gang întunecos, cu tavanul jos, luminat slab de un bec care abia pâlpâia, ca o candelă de mormânt. Lumânarea permanentă ardea sub o statuetă a Fecioarei, din ceară albastră. În spate era un depozit de stofe en gros, cu obloanele pătate de rugină. Era închis de multă vreme. Probabil că falimentase în timpul războiului. O scară foarte abruptă ducea la primul etaj, dar treptele, pe care zburau vălătuci de praf, dispăreau în întuneric. Auzi o uşă trântindu-se şi zeci de voci care se suprapuneau. Pe undeva era şi un radio deschis; difuza o muzică sincopată pe care i e păru că o cunoaşte.

Intră în curte. Lângă un zid se vedea o fântână, acoperită cu o mască de teracotă roşie. Vasul era acoperit cu muşchi. De undeva îi picură apă pe guler. Dar nu ploua. Îşi ridică privirea şi-şi dădu seama că toată curtea părea un port la mare; invadat de pânze albe. Duzini de cearşafuri umflate de vânt atârnau în gol, pe sârme care împânziseră tot spaţiul. Chiloţi, feţe de pernă, şosete, şorţuri: blocul era suprapopulat. Apartamentele erau mici, înghesuite câte opt pe etaj. Singurul spaţiu pe care constructorii îl lăsaseră liber era galeria de la etaj. Într-adevăr, pe fiecare palier se deschidea un balcon larg, mărginit de doi pilaştri groşi, pătraţi, şi de o balustradă de lemn vopsită în alb. Dar vopseaua era deja cojită. Blocul acesta semăna cu Italia – avusese o demnitate a sa, pe care o pierduse.

La primul etaj, dincolo de balustradă, era o pădure de plante. Busuioc, salvie, rozmarin, muşcate. La etajul al doilea era un grup de copii ghemuiţi în jurul unui teren de fotbal desenat cu creta pe cărămizi. În penumbră, Dy reuşi să observe că foloseau ca jucători dopuri de plută şi în chip de minge un capac de Coca-Cola. Şutau cu un bobârnac. Dopurile unei echipe erau colorate în roşu, ale celeilalte –

în albastru. Copiii se opriseră din joc şi-l fixau. Ochii le străluceau. Nu-i cerură nimic, dar Dy se scotoci prin buzunare după gumă de mestecat şi tablete de ciocolată. Dar nu mai găsi, pentru că era deja seară, iar Roma era plină de copii înfometaţi. La etajul al treilea, un bărbat în maiou fuma aşezat în faţa uşii de la apartament. Catadicsi să-i arunce o privire indiferentă sau, poate, ostilă. Dy se apropie de balustradă şi se uită în jos. Cearşafurile atârnate pe sfori nu mai semănau cu nişte pânze – curtea era doar un puţ lipsit de lumină.

La etajul al patrulea, rezemată de lemnul scorojit al balustradei, o femeie îl măsura cu atenţie. Îi evaluă uniforma cu o aviditate competentă, păru că numără steluţele de pe epoleţi şi-i oferi un zâmbet. Dy cunoştea acel zâmbet, pentru că toate italiencele erau de vânzare. Ba nici măcar de vânzare, ci la solduri. Se prefăcu că n-o vede. Numele pe care-l căuta nu se afla pe niciuna dintre cele patru plăcuţe din dreapta scării. Ca să le citească pe celelalte trebui să treacă prin faţa ei, iar femeia îşi trecu ostentativ mâna prin păr. Era tânără, avea vreo douăzeci de ani. Slabă, cu mâinile aspre şi cu pielea opacă, stinsă. Prin uşile închise răzbătea un miros puternic de broccoli. Dy îi întorcea spatele cu încăpăţânare, dar ştia că fata continua să-l fixeze. Era fardată strident, dar nu era o curvă. Într-un fel, la Roma nu mai existau curve. Cauţi pe cineva, Joe? îl întrebă. Avea o voce dulce şi îmbietoare. Dar Dy se înfioră: îl speria ideea că ea ar putea fi fata bărbatului aceluia. Pe plăcuţe figurau nume ca: Moriconi, Di Cola, Feliciani, Scarabozzi. Un bărbat, răspunse Dy, care locuieşte aici. La etajul al patrulea.

Când se pregătea să părăsească Tufo împreună cu soldaţii săi, la un moment dat se apropiase de el un bătrân fără dinţi, cu pielea arsă ca şoriciul. Fusese poştaș la Minturno în urmă cu treizeci de ani. Adresa încă şi-o mai amintea pentru că, în timpul războiului – primul război, domnule căpitan, ăla în care ne-am bătut cu Franz Joseph, cu împăratu’ Wilhelm şi cu Turcu’ ăl mare – se ducea câte

o scrisoare pe zi către adresa aia din Roma. Locuia acolo „o distinsă domnişoară” pe nume Emma. Poate că era o poetă; şi ea scria o scrisoare pe zi. Poştaşul nu ştia unde este Via Ferruccio – era o stradă în spatele gării Termini, în cartierul trenurilor. O construiseră piemontezii, aşa că nu putea să fie decât elegantă, aristocratică.

Fata dădu din cap şi spuse cu indiferenţă că în casa aceea nu erau niciun bărbat şi nicio „domnişoară Emma” pentru că acum ea locuia acolo, şi pe ea o chema Margherita. Dy îşi sprijini sacul de balustradă, dezamăgit. Nici măcar nu-şi mai amintea de câtă vreme îl căuta. De când debarcase. Sau mai de mult. Era bărbatul misterios, o fantomă mereu prezentă în discuţiile părinţilor, care coborau vocea când îşi dădeau seama că-i ascultă. Era o figură reală şi în acelaşi timp fantastică, cam ca Guerrin Meschino, care se îndrăgostea de prinţesa de Persepoli, dar pe urmă o părăsea promiţându-i că se va întoarce după zece ani – la fel ca zeul Lhepsch. Nu voia şi nu trebuia să plece fără să-l fi găsit. Altfel totul ar fi fost inutil – bombele, dărâmăturile. Distrugerea. Războiul însuşi. Soarele apunea. Deasupra galeriei, a ghivecelor cu muşcate şi a cearşafurilor întinse pe sârmele de fier, acoperişurile aurite de pe Esquilin se aprindeau într-o goană nesfârşită, până când se confundau cu albastrul dealurilor din depărtare.

Înţelese că trebuia să-i dea bani. Înţelese că nu i se va da nimic gratis şi că eră normal să fie aşa. Îşi deschise sacul. În vederea întâlnirii, adusese cu el lame şi aparate de ras, ciorapi şi săpun, cosmetice şi un pardesiu stil Montgomery. Poate că nu erau la fel de utile ca secera lunii, dar ceva mai bun nu găsise. Îi întinse fetei dresul şi crema emolientă pentru mâini. Pe piaţa neagră aveau o valoare foarte mare. Margheritei nu-i fu prea greu să-şi aducă aminte că locuitorii apartamentului plecaseră în ’31. Fuseseră evacuaţi. Dy păru, pesemne, îngrijorat, pentru că fata râse. Nu-i aşa o mare nenorocire să fii dat afară din blocul ăsta care stă să se dărâme, Joe. Dimpotrivă, e chiar

un noroc. Nu mă cheamă Joe, protestă Dy, dar fata spuse râzând că pe toţi americanii îi cheamă Joe. Nu ştia unde se mutaseră, poate că în casele populare. Care case populare? Ce ştiu io? Sunt toate la fel, casele astea populare. De ce-l cauţi, Joe? Dy nu avea chef să-i răspundă. De altfel, nici n-ar fi ştiut ce să-i spună. Trebuia să-l găsească, şi cu asta basta. Nu crezi că e un semn al destinului că, în loc să-l găseşti pe tipul ăla, ai dat peste mine? De ce nu intri să-mi povesteşti de unde vii? Ţi-a mai spus cineva până acum că semeni cu actorul ăla, cum îl cheamă, Dana Andrews? Vai, ce frumos eşti. De ce nu mai stai, Joe? Dy îşi puse sacul pe umăr şi răspunse că numele lui nu e Joe.

În sat, bătrânii abia îşi mai aminteau de el. Aşezaţi printre ruine, fumau chiştoace de ţigări aromate americane, dăruite de căpitan, şi încercau să-şi dea seama ce vrea de la ei. Nu le venea să creadă că acest căpitan al armatei Statelor Unite venise până la Tufo pentru că voia să dea de un bătrân pantofar şi o jălbară oarbă, amândoi morţi şi îngropaţi, şi de fiul celui mai ghinionist bărbat din sat, Mantu. Puştiul care a murit dintr-o înţepătură de ţânţar? Jandarmul? Nu, celălalt, ăla care a plecat în America. Bătrânii se uitau spre câmpie, arătând pe câmpul din apropiere o grămadă lucioasă de metal, care amintea de existenţa, până nu demult, a şinelor, a traverselor, a trenurilor. Îi spuseră ceva care îl uimi. În afară de perioada convalescenţei, nu se întorsese la Tufo. Plecase la Roma.

Lui Dy i se păru ciudat să-i audă vorbind despre Roma ca despre un loc îndepărtat, chiar mai îndepărtat decât America, unde fuseseră mulţi dintre ei sau unde fuseseră fraţii, taţii sau fiii lor. Roma însă li se părea ceva complet străin, necunoscut şi puternic. Cine stătea la Roma era de la sine înţeles că e cineva de seamă. Şi la fel era acum băiatul lui Mantu. Important, străin – necunoscut. Cât timp părinţii fuseseră în viaţă, se întorcea vara la Tufo. Întotdeauna bine îmbrăcat, parfumat şi cu o garoafă roşie la reverul sacoului – un adevărat domn.

Devenise şef de birou. Sătenii crăpau de invidie. Îşi luase nevastă din Roma, despre care bătrânii nu-şi mai aminteau decât părul – Doamne, cât păr putea să aibă femeia aia – şi faptul, jignitor pentru ei, că mergeală ţară cu pantofiorii de oraş. Lui Dy nu-i era limpede de ce, dar îl deranja faptul că avea o soţie. Ar fi vrut să se întoarcă în America şi să-i spună mamei că nu se însurase niciodată. Pe urmă murise Mantu, iar el nu se mai întorsese niciodată la Tufo. Şi eu cum dau de el? întreba Dy. Ei, frate, cum vrei să dai de el, Roma-i mare.

Pierdu o grămadă de timp luând la rând „casele populare”. În anii ’30, mulţi romani fuseseră expulzaţi din vechile lor case – fie de către autorităţi, fie de către proprietari – şi se răspândiseră în mii de direcţii – fuseseră transferaţi, deportaţi sau pur şi simplu „mutaţi”. Majoritatea ajunseseră în cartierele de la periferie, dacă nu chiar la ţară. Dar se dovedi că Dy greşise drumul. E adevărat că fiului lui Mantu i se repartizase o casă populară, dar o refuzase. Era un tip încăpăţânat, coleric şi îngrozitor de orgolios. Se pare că fascişti îi erau dragi ca sarea-n ochi, aşa că refuză să primească orice de la Duce. Tot ceea ce se putea accepta de la el erau purgaţiile şi bastoanele pe spinare. Dy încercă să evoce inscripţia făcută cu roşu sângeriu pe peretele biroului tatălui său – FASCISTS, MOBFIA, FASCIŞTI, MAFIA – şi nu reuşi să-şi amintească nici pereţii albi, nici vopseaua şi nici cuvintele exacte. Inscripţia îşi pierduse culoarea şi nu-l mai jignea. Dy ştiuse mereu că el se va purta aşa şi se bucură. În copilărie, în timp ce observa corpul păros al tatălui său, urechea sa muşcată de foc şi braţul, mort atârnat de gât ca un cadavru din trecutul său, îşi închipuia că-i fusese doar împrumutat, pentru că, de fapt, el avea alt tată. Un erou seducător şi invincibil, un călător – un zeu. Bărbatul misterios care, într-o zi, avea să vină după el.

Îl căută pe la organizaţiile socialiste, pe la secţiile de partid. Îi spuseră că da, îşi aminteau de el, dar nu frecventa cercurile, nu se înscrisese niciodată – nici în anii

clandestinităţii, nici după eliberare. Era un solitar. Cineva îşi amintea că îl văzuse căutând informaţii despre procese. Procese? întrebă Dy. Probabil căpitanul, care era american, nu ştia nimic despre procese şi nici nu avea habar ce înseamnă cuvântul „epurare”, dar pentru italieni era o treabă importantă. Victimele se aşază în faţa persecutorilor, cei oprimaţi – în faţa opresorilor. Oamenii sunt responsabili de comportamentele lor şi trebuie să-şi asume această responsabilitate. Înţelegeţi, domnule căpitan? Mă tem că nu, zâmbi Dy. Nu ştiu ce s-a petrecut în Italia în toţi aceşti ani. Ştiu doar ce se-ntâmplă acum. Ruine. Praf. Mizerie. Muzică. Fete. Nu se poate termina totul cu o amnistie, pricepi, Joe? Nu există iertare fără dreptate. Altfel ar fi ca şi cum totul – orice comportament, laşitate, violenţă, oroare – ar fi permis. După ce se va fi făcut dreptate, ţ ara asta va putea s-o ia de la capăt. Şi va renaşte. Dacă asta nu se va întâmpla, înseamnă că şi-a vândut sufletul şi vă fi pierdută pentru totdeauna.

Poate că omul dumneavoastră, conchise bătrânul, a fost chemat să depună mărturie împotriva şefului său la Comisia pentru Epurări. S-ar putea să aibă dreptul la despăgubiri pentru suferinţele care i-au fost pricinuite. Pentru salariile neplătite, pentru avansările ratate, pentru concediile refuzate, pentru degradarea la muncile cele mai necalificate şi mai prost plătite. Cu siguranţă c-o să primească nişte bani. Dar dacă depune mărturie, n-o să fie pentru asta. Vedeţi, e vorba despre o reparaţie mai ales a daunelor morale. Ceva – chiar şi simbolic – care să poată alunga resentimentele. Să cicatrizeze rănile, jignirile. Nedreptăţile. Umilinţele. Bine, dar era şef de birou, obiectă Dy. Pentru ce umilinţe ar trebui să fie răsplătit?

Şederea sa la Roma dură prea puţin. I se comunicase deja data plecării. Trebuia să renunţe la uniformă, căreia îi oferise patru ani din viaţă împreună cu visele de a face o carieră fulminantă, şi să se întoarcă acasă. La profesia de inginer pentru care studiase din greu şi pe care nici măcar nu putuse s-o exercite; la familie. Şi totuşi, când primi

vestea, se întristă. Trebuia să părăsească Italia, Roma şi tot ceea ce nu putuse – sau nu ştiuse – să regăsească. Bărbatul acela dispăruse. Din câte ştia el, nu scrisese niciodată nici măcar o vedere. Şi trecuse atât de mult timp. Poate că nici nu-şi mai amintea de mama lui. De-acum căpitanul Dy ştia că puţine sunt lucrurile care rezistă la frecuşurile vieţii. Lucrurile par că au să dureze o veşnicie, dar, de fapt, timpul le macină puţin câte puţin, până când, dacă te întorci, îţi dai seama că n-a mai rămas nimic din trecutul acela. Cu toate astea, în ultima zi vru să meargă în cartierul Prati delle Vittorie ca să verifice o informaţie. Un jandarm, care fusese coleg cu fratele bărbatului, îl sfătuise să dea o raită pe strada Giuliana.

Jandarmul îl cunoscuse în tinereţe, apoi nu mai ţinuse legătura cu el. Dar îşi amintea de înmormântarea de la cimitirul Verano. El nu era. Nu-i dăduseră nici măcar o zi de concediu ca să-şi însoţească nevasta pe ultimul drum. Nevasta? îl întrerupse Dy. Romană, „poeta” – „domnişoara” Emma? A murit tânără, biata de ea, răspunse jandarmul. Boala a ucis-o într-o săptămână. S-a întâmplat cu mult timp în urmă, poate în 1936 sau în 1937. Dy îşi încleştă pumnii şi-şi muşcă buzele. O vagă uşurare ezita să se facă simţită în el. Jandarmul spuse că era o poveste urâtă şi amară. Şeful îl acuzase că vrea să speculeze moartea soţiei, fiindcă toţi colegii făcuseră chetă ca să-i plătească înmormântarea. Trebuiseră să-l ţină patru oameni pentru că el, ditamai omul de patruzeci de ani, sărise să-l ia la pumni, ca un puşti. Îi spărsese nasul şi-i smulsese bărbuţa mefistofelică, dar ziua liberă tot nu i-au dăt-o, ba chiar a fost suspendat şase luni. Şi cheta? îl întrerupse Dy. De ce un om important ca el avea nevoie de chetă? îşi dădu seama că jandarmul se înşela. Îl confunda cu altcineva.

Oricum, se hotărî să se ducă totuşi pe strada Giuliana. Traversă Tibrul, intră într-un cartier cu platani şi cu bulevarde largi şi pustii, în mijlocul cărora băieţii fugăreau mingi de cârpe, folosind trunchiuri de copaci drept porţi, trecătorii pe post de arbitri şi fetele ca ţinte.

Pe faţada unui bloc construit în 1930 cineva gravase inscripţia DULCE POST LABOREM DOMI MÂNERE. Se opri în faţa unui bloc foarte înalt. Şapte, poate chiar opt etaje încastrate într-un perete galben-canar. Şi totuşi, informaţia jandarmului se dovedi exactă. Vânzătorul de vin îi confirmă că, într-adevăr, locuia acolo. Dy îşi scoase ochelarii de soare şi-şi îndreptă privirea spre ferestrele de la etajul al doilea. Te-am găsit, se gândi. Şi tu habar n-ai că eu exist.

Dar jaluzelele erau coborâte, iar acasă nu era nimeni. Era ora nouă dimineaţa; trebuia să-şi închipuie că la ora asta lumea e la muncă. Dar nu putea să se întoarcă seara. Trebuia să se prezinte la cazarmă înainte de apus, pentru ceremonia de adio. Trei copilaşi îi indicară p siluetă mărunţică ce se îndepărta grăbită în direcţia bulevardului Milizie şi-i spuseră că ea poate să-l ajute. Porniră pe urmele ei. Formau un cortegiu curios: Dy înalt, bine legat în uniforma călcată impecabil, cu părul proaspăt tuns şi cu bocancii lustruiţi, copilaşii desculţi, cu picioarele soioase şi părul plin de praf. Dy nu se întoarse să-i privească pentru că altfel privirile lor pline de speranţă şi rugăminţile lor stridente – pix, caiet, dolari, ia-mă cu tine, du-mă cu tine-n America, Joe – l-ar fi obsedat zile-ntregi. Era în Italia de doi ani şi jumătate şi se obişnuise să uite tot ce nu putea repara.

Fata era brunetă, mărunţică şi grăbită. Când o ajunse din urmă, ea nu se opri. Se uită la el cu coada ochiului, amuzată, de parcă ar fi fost o păpuşă sau un actor în uniformă. Era chiar un ofiţer al US Army? Nu mai văzuse niciunul atât de aproape. Tata n-o lăsa să iasă; pentru fete, americanii sunt mai periculoşi ca pojarul. Se scuză că nu se poate opri, dar la ora nouă ea trebuia să prindă afişul pe uşa biroului. La birou? exclamă Dy, surprins. La paisprezece ani? Ar trebui să fii la şcoală. Fata râse. Ehei, avea deja douăzeci şi unu de ani. Dacă arăta mai mică, asta era pentru că timpul uitase de ea. Îi bătuse la uşă, dar ea nu-i deschisese. Dy zâmbi. Ar fi vrut să mai adauge

ceva, dar italiana lui rudimentară nu-i permitea s-o facă. Pentru prima oară îi păru rău c-o uitase. Fata mergea în pas rapid, aproape mărşăluind. Când o întrebă unde putea să-l găsească, vru să afle de ce-l căuta – iar Dy răspunse că trebuia să-i dea o scrisoare pe care i-o încredinţaseră în America. Minţea. Nu era vorba de nicio scrisoare. Şi nimeni nu ştia că-l caută. Fata răspunse că putea să dea de el la Casa Naţională pentru Răniţi, Piaţa Cavour numărul 3. Dy îşi scoase vestonul, dar fata mărşăluia ca un soldat şi nu se opri să-l aştepte. Dădu s-o strige, dar nu ştia cine este, nici măcar n-o întrebase cum o cheamă.

Grăbi pasul. Fata se opri brusc. Dacă voia să ajungă în Piaţa Cavour, trebuia să coboare pe strada Lepanto. Ea însă mergea drept înainte. Succes, căpitane, îi spuse. Dacă-l întâlneşti, din întâmplare, nu-i spune că am vorbit. E de modă veche. Ducându-şi degetele la buze, Dy îi promise să păstreze secretul. Dar apoi o apucă de mână şi-o întrebă: secretul cui? Cine eşti? Cum te cheamă?

Rămase nemişcat în mijlocul străzii. Stană de piatră, cu sudoarea şiroindu-i pe tâmple şi cu inima care pierduse ritmul – şi se lovea cu putere de coaste. Fata se îndepărta cu paşi grăbiţi. Avea umerii înguşti şi capul mic. Purta o fustă gri şi o cămaşă albă, de studentă. Fără pic de fard. Probabil că nu fusese în viaţa ei la coafor şi nu avusese niciun iubit. Pentru o clipă, Dy se gândi că ar fi putut să se îndrăgostească de ea. Mulţi prieteni de-ai lui se întorceau în America împreună cu o iubită italiancă. El s-ar fi întors cu ea. Ca şi cum se luptase prin noroiul câmpiilor, printre dărâmăturile din Tufo, pe pământurile Italiei, ca şi cum ar fi bătut străzile Romei pentru ea, ca s-o regăsească.

În dimineaţa aceea de primăvară, aşezat în spatele unei tejghele urâte, pline de scrijelituri, portarul păzea intrarea de la Casa Naţională pentru Răniţi. La ora zece dimineaţa, funcţionarii îşi ocupaseră locurile la birouri, secretarele băteau la maşinile de scris, vizitatorii năvăleau spre el, fiecare cu ceva de întrebat, cu o problemă de rezolvat. Într-un an ca 1946, biroul avea de rezolvat mii de

dosare ale răniţilor. În cadrul uşii de la intrare, abia putea zări palmierii din Piaţa Cavour unduindu-se în vânt. Mai mult îi ghicea pe foarte tânărul băiat de serviciu de la Teatrul Adriano şi pe ospătăriţa adormită care ridica obloanele cârciumii. Trimise, distrat, un mutilat la etajul trei şi o văduvă la etajul doi. Apoi se trezi cu o uniformă în faţa sa. O uniformă a US Army, cu stele şi grade de căpitan. Unul dintre numeroşii ofiţeri din Armata a V-a care, după terminarea războiului, păreau că se-mpotmoliseră la Roma, incapabili să plece de aici. Se învârteau printre ruinele morale ale unei ţări învinse, cu veselia şi aroganţa celui care a avut întotdeauna dreptate. Portarul îi admira, dar, fără să poată înţelege de ce, îi ura în acelaşi timp. „Aceasta este Casa Naţională pentru Răniţi?” întrebase străinul, cu o pregnantă cadenţă străină şi cu toate accentele puse greşit. Portarul îşi ridică privirea şi întâlni o pereche de ochelari de soare impenetrabili – model Ray-ban din dotarea ofiţerilor americani. Răspunse fără chef că da. Ce dorea, avea programare?

Dy abia îi aruncă o privire. Se uita nervos către scări. îl timora mulţimea care migra dezorientată de la un birou la altul. Încă o dată se simţi pierdut. Se întrebă ce avea să spună. În ce chip, cu ce cuvinte avea să-i explice. „Caut pe cineva”, spuse răspicat, chinuindu-se să se facă înţeles de către omuleţul ascuns în penumbra intrării. Un italian mărunţel cu mustăţi înspicate şi cu o pereche de ochi albaştri formidabili. „Vă rog, spuneţi-mi pe cine căutaţi, să văd dacă vă pot ajuta”. Portarul vorbea în mod automat, pentru că de mii de zile i se întâmpla să răspundă la solicitări de felul acela. Zilele sale se scurseseră astfel, timp de douăzeci şi şase de ani. Să facă de planton la intrarea în clădire opt ore pe zi, să repete de o sută de ori pe zi fraze fără noimă – bună ziua, domnule, aveţi fixată o întâlnire? etajul al treilea, liftul e în spate şi la dreapta, a patra uşă, vă mulţumesc, cu plecare, unde mergeţi? aveţi fixată o întâlnire? – să-i direcţioneze pe vizitatori, să instruiască birourile, să golească coşurile de gunoi, să

adune chiştoacele în scrumiere – şi apoi, când toţi ceilalţi erau deja de mult acasă, să facă ultimul tur prin birourile goale şi sinistre şi, în timp ce paşii săi răsunau în clădirea pustie, să stingă toate luminile şi să meargă pe întuneric până la contor. Ultimul gest conştient al zilei sale de muncă era aşa de nesemnificativ – şi totuşi, îl neliniştea de fiecare dată: să deconecteze lumina. „Puteţi să repetaţi întrebarea?” întreba, pentru că i se părea că nu înţelesese. Ofiţerul american repetă, pronunţând clar cuvintele: „Îl caut pe Diamante Mazzucco”.

Portarul îl aţinti cu ochii săi limpezi. Americanul era înalt, brunet, bronzat. Trebuia să aibă vreo douăzeci şi cinci de ani. De ce-l căuta pe Diamante? Ce naiba voia de la el? Vizita unui necunoscut – unul care-ţi pică pe cap fără să te anunţe, fără să se prezinte – nu-i niciodată a bună. Neîncrederea prudentă cultivată în anii sordizi de dictatură îl făcu să fie cu băgare de seamă. „E în concediu”, îi explică. „Şi când se întoarce?” se grăbi să întrebe Dy. Insistent. Anchetator. „Ei, deocamdată nu se-ntoarce”, pară portarul, pe un ton degajat. Americanul scoase un geamăt, se sprijini cu toată greutatea pe birouşi-şi scoase ochelarii Ray-ban. Avea ochii negri ca tăciunele, genele lungi şi nasul drept şi ferm. Faţa obişnuită, pătrată – refractar la melancolie şi la introspecţie. Şi totuşi, pe chipul acela nu se vedea nici regret şi nici mânie, ci ceva mai profund – aproape violent. O nesfârşită dezamăgire. „Dumneavoastră nu ştiţi cât l-am căutat! L-am urmărit prin toate casele în care a locuit… dar Roma e mare. Am găsit pe cineva care l-a văzut, care a vorbit cu el, dar pe el n-am reuşit să-l găsesc. Şi acum trebuie să mă întorc în America…” Un tânăr american de douăzeci şi cinci de ani. Portarul se întrebă dacă-l mai văzuse undeva. Da’ de unde. Chipul lui nu-i zicea nimic. „Dumneavoastră îl cunoaşteţi pe domnul Diamante?” îl întrebă Dy, neliniştit. „Din vedere”, răspunse portarul, care acum ar fi vrut să-l arunce afară pe american, şi pentru că în spatele lui se formase un şir de invalizi doritori de informaţii. „Păcat, e

un om extraordinar, să ştiţi. Un erou. Nu sunt mulţi ca el pe lume”. Portarul râse, curios, dar în acelaşi timp alarmat. „Chiar aşa?” exclamă. „Nu mi-am dat seama”.

„Gândiţi-vă că a venit în America de unul singur”, spuse Dy, care părea că povesteşte ceva de neconceput, o legendă. Cum îi strânge Hercule de gât pe şerpii din leagăn sau cum ucide Billy the Kid primul om la doisprezece ani. „La doisprezece ani. Ca să-şi susţină părinţii, care erau aşa de săraci, că-i îmbrăcau pe copii pe rând, pentru că aveau o singură pereche de pantaloni. Gândiţi-vă că a avut curajul să se-mpotrivească pungaşilor din Mâna Neagră, de unul singur, un copilandru, atunci când nimeni nu scotea o vorbă în tot cartierul, oamenii erau terorizaţi şi nu făceau decât să se supună. Avea atâta curaj, încât a intrat într-un mormânt şi a furat pantofii de la un mort, i-a sfidat pe boşii de la căile ferate, a traversat America fără un dolar în buzunar, a plătit casa părinţilor cu preţul rinichilor săi şi, aşa bolnav cum era, a mai şi plecat voluntar în război”. Portarul se gândi că nu-l văzuse niciodată pe Diamante în lumina aceea. A.cel Diamante pe care-l cunoştea el era un omuleţ încăpăţânat şi mândru, violent şi mincinos. Un individ oarecare, cu care nu se mândrea nimeni şi care, cu siguranţă, nu era mândru de sine. „E chiar pity că e în concediu”, continuă Dy. „Voiam tare mult să-l cunosc. Era important pentru mine. Dacă-l vedeţi, puteţi să-i transmiteţi, vă rog, că l-am căutat?” Dy îşi puse la loc ochelarii Ray-Ban şi se îndreptă spre ieşire. Silueta sa zveltă, atletică, proiectă asupra portarului o umbră întunecată. „Dacă-mi lăsaţi numele dumneavoastră”, mormăi încurcat, „am să fac tot posibilul să dau de el. Aşteptaţi să notez”. „Nu-i nevoie să-l notaţi”, zâmbi tânărul, ridicând din umeri. „Mă cheamă ca pe el. Numele meu e Diamante Mazzucco”.

Portarul ar fi vrut să spună ceva, dar surpriza îi uscase gâtul. Ofiţerul acela, care nici măcar nu mai era un puşti, vorbea despre el, un perfect necunoscut, cu familiaritate, admiraţie, afecţiune, de parcă l-ar fi cunoscut

dintotdeauna, şi ştia lucruri, fapte, episoade pe care el nu le povestise niciodată şi despre care el însuşi nu-şi mai amintea. Când îşi reveni, celălalt Diamante străbătea deja holul, cu paşi mari. Se ridică în picioare şi dădu să-l urmeze, dar apoi se aşeză la loc. Căpitanul venise să caute un erou, nu un portar. În timp ce americanul care purta numele său se îndepărta în piaţa invadată de soare şi dispărea în mulţimea care asedia Tribunalul, Diamante înţelese că era băiatul Vitei.

Good for father

După moartea tatălui meu, când i-am aranjat corespondenţa, mi-a căzut în mână un pachet de scrisori expediate par avion de la New York. Având în vedere că expeditorul era firma THE ELECTREX CO. – MANIFACTURERS EXPORT MANAGERS, 114 Liberty Street, New York 6, N.Y. – nu mi s-au părut importante, aşa că le-am pus deoparte. Nu aveam idee de ce ar fi fost interesată o firmă care comercializa materiale electrice să-l contacteze pe tata. Însă atunci când am început să scriu istoria aceasta, mi-am amintit că scrisorile fuseseră expediate între octombrie 1947 şi primăvara lui 1951. De vreme ce perioada aceea – arheologia unui părinte în tinereţe – îmi era complet străină, le-am dezgropat din vraful de hârtii în care naufragiase tentativa de a constitui o arhivă cu numele său şi le-am deschis. Titularul firmei Electrex scria într-o italiană nesigură, dar plină de bunăvoinţă. Se numea Diamante Mazzucco, dar se semna Dy. Numele lui m-a surprins, scoţând din nou la iveală întrebări la care, de acum, nimeni nu-mi mai putea oferi un răspuns. Cine era? Ce avea de-a face cu Diamante *al meu*? Avea vreo legătură cu „americanca” bogată care ne trimisese o mulţime de pachete? Doamna aceea era fetiţa de pe vapor? Am deschis scrisorile trimise de pe Liberty Street.

Acum ştiu că, pe cealaltă şină a istoriei, căpitanul Dy – Diamante II – ar fi putut fi tatăl meu.

Cei doi taţi ai mei nu s-au întâlnit, nici măcar în

treacăt, atunci când Dy a bătut Roma în căutarea bărbatului după care fusese botezat. În octombrie 1947, Diamante II avea douăzeci şi şapte de ani, Roberto – douăzeci. Diamante II era inginer, căpitan în armata Statelor Unite, care făcuse campania în Germania şi luptase pe Frontul de Sud cu Armata a V-a; Roberto trecuse prin război ca elev la liceul Mamiani, în chip de spectator şi victimă – a bursei negre şi a restricţiilor care scăzuseră puterea de cumpărare, şi aşa mizeră, a salariului tatălui său. Se născuse la Roma – se simţea roman. La fel ca mama sa, ca bunicii, ca străbunicii săi şi tot aşa. Despre ceea ce se întâmplase în satul tatălui său citise doar câteva articole sugestive în presa vremii. *Messaggero* deschisese anul 1944 cu un articol: *Debarcarea americană la Minturno eşuată*. Pe 20 ianuarie titlul spunea: *Lupte sângeroase la Tufo*. Pentru prima şi singura dată, satul acela fără trecut, care nici măcar nu figura în hărţile geografice, apărea pe prima pagină. Ajungea acolo pentru asasinarea sa – aşa cum se întâmplă cu toţi bărbaţii şi cu toate femeile fără istorie. Pe 3 martie, *Il Popolo di Roma* publică un prohod dedicat sfârşitului satului Minturno, semnat de pana arcadică a lui Americo Caravacci. Cântec despre un sat distrus, articolul nu amintea nici măcar din întâmplare de război, ci plângea culmea „învăluită într-un aer luminos” şi patria pierdută a nimfei Marica, „zeitate marină şi terestră, mijlocitoare între val şi munţii noştri”, în 1947, Roberto era deja înscris în anul al treilea la universitate, la Facultatea de Istorie. Se simţea obligat să-şi ia licenţa înaintea celorlalţi şi cu rezultate mai bune decât ei. În familie, nimic nu era mai neplăcut decât mediocritatea şi nimic mai de dorit ca perfecţiunea. I-ar fi plăcut să se facă profesor. Începuse să colaboreze la câteva ziare – primul a fost II *Minuto* – şi-şi căuta un loc de muncă din care să aibă cu ce să trăiască şi să-şi plătească studiile.

Roberto şi Diamante II păreau diferiţi, opuşi. Şi totuşi au împărtăşit acelaşi vis. Să se îmbogăţească. Dar să fie cu

adevărat bogaţi, profitând de răsturnările la nivel mondial care au avut loc după război. Cum? Ce au în comun un inginer american şi un student roman? Tocmai identitatea lor. Vor vinde Italia americanilor şi America italienilor. Cu simplitatea matematică ce-l caracterizează, Diamante-Dy clarifică la punctul 3 din documentul promemoria datat ianuarie 1949: „Tu oferi mărfuri americane pe piaţa italiană, iar eu – mărfuri italieneşti pe piaţa americană”.

„Stimate Domnule Diamante, cel ce vă scrie este Roberto, fiul lui Diamante, referitor la propunerea dumneavoastră. Tata este foarte ocupat şi nu se poate dedica în deplină libertate unei alte activităţi, dar dacă dumneavoastră nu aveţi nimic împotrivă, eu aş fi foarte dispus să vă fiu de ajutor. Desigur, este necesară o mai bună clarificare a tot ceea ce mi-ar reveni ca însărcinare. De exemplu, nu am înţeles dacă aveţi nevoie de o listă a societăţilor şi a fabricilor sau de una a magazinelor. Dumneavoastră căutaţi, în esenţă, producători cărora să le furnizaţi materiale sau comercianţi care să vândă produse deja finalizate? De îndată ce îmi veţi aduce la cunoştinţă propunerea, eu vă voi satisface solicitările. Ar fi utile ulterioare detalii, articol de articol, eventual un fel de album cu explicaţii adiacente referitoare la funcţionare, preţuri etc. De asemenea, sper că sunteţi la curent cu toate formalităţile necesare în Italia referitoare la export şi vamă, formalităţi care nu întotdeauna sunt simple. Sunt încântat să pot colabora cu dumneavoastră. În aşteptarea unui răspuns, vă transmit cu tot respectul salutări. Roberto Mazzucco”.

Vor pune pe picioare o societate, la care Dy va fi titular, iar Roberto – unicul reprezentant. Vor importa, vor exporta. Ce? Ceea ce unii aveau în exces, iar altora le lipsea. Materiale electrice, spaghete, aparate de ras din plastic, ciment, mixere, astragal, umbrele. Dar şi cuvinte. Dy, convins că „în toate scrisorile mele sunt evidente greşeli de gramatică, aşa că să nu crezi cumva că mă supăr dacă ai amabilitatea să mă corectezi, dimpotrivă, o

să-mi facă plăcere”, se arată cu umilinţă dispus să înveţe italiana; Roberto predă. În mod curios, istoria părinţilor lor se repetă, răsturnată. Oricum, dincolo de gramatică şi de identităţile anagrafice, rolurile sunt egale. Din păcate, fiecare dintre ei este destinat să distrugă visele celuilalt. Diamante II oferă material electric? Roberto spune că materialul electric nu se poate exporta pentru că guvernul interzice acest lucru. Roberto descoperă că în Italia sunt foarte căutate medicamentele cum ar fi penicilina, streptomicina, cloromicetina, aureomicina? Diamante II verifică şi află că în Italia acestea nu au intrare liberă. Diamante II propune aparate de ras de plastic. În America sunt un articol foarte popular. Propune întregul catalog:

PREŢURI		
STIL SAU MODEL	DESCRIERE	PREŢ
B-2	Plastic negru	1 2 $
S-2	Plastic negru Mâner colorat	2 $
AAI	Plastic maro	9
D-2	Plastic negru Mâner de metal	1 3
D-3	Plastic culoarea fildeşului Mâner de metal	1 3.50

Uree şi plastic special mai dur decât metalul obişnuit folosit pentru mâner şi un aliaj de aluminiu care nu rugineşte.

Preţul este pentru vânzarea angro, constând în 144 bucăţi complete.

Preciziei pline de speranţe a lui Diamante II Roberto îi răspunde pe 27 iulie 1950 că „maşinile de ras de bachelită au avut o mare dezvoltare în timpul războiului, dar astăzi nu se mai vând, iar vânzătorii nu le mai acceptă. Cât despre cea de nichel metalic C5, acest model ţi-a fost oferit la cca. 80 lire bucata. Adaugă taxa de import, care e mare, şi transportul şi o să vezi tu singur că preţul ajunge la mult peste 120 de lire bucata, care este preţul mediu cu care fabricile italieneşti le vând comercianţilor. Fără să mai punem la socoteală că cele de fabricaţie italiană sunt mai bune. Am vândut aparate de ras de metal foarte frumoase cu 300 şi 350 de lire preţ de magazin, nivel pe care n-ar fi posibil să-l menţinem cu propunerile din ultimul tău memo. Şi încă n-am spus tot. Pentru că pentru *lame şi pentru aproape toate tipurile de maşini de ras* este embargo de import, ele fiind produse de manufactură. Aşadar, dacă nu mai e posibilă o ulterioară propunere din partea ta, afacerea e destinată să cadă. Pachetul am să-l dau mamei tale, când va pleca”.

Între timp, în vreme ce proiectul – între o întârziere birocratică şi alta – nu demarează, izbucneşte războiul din Coreea. Roberto se înflăcărează politic, după cum e tradiţia în familia mamei sale, iese în piaţă să manifesteze împotriva lui Eisenhower, împotriva imperialismului Statelor 298

C*5	Nichel		1
	Mâner de metal	9	
AMBA LAJ	Plastic cu pachet de 5 lame		1 4.50

Unite, încasează lovituri în cap şi e dus la poliţie, ca mulţi tineri de vârsta lui; descoperă că nu iubeşte ceea ce reprezintă America, chiar în zilele în care America îi bate la uşă, propunându-i visul nesfârşit al unei fericiri eterne, materiale, posibile. Totuşi, deşi slăbită de criza ideologică a lui Roberto, corespondenţa continuă. Dy întreabă de oţel,

de care ei duc lipsă. Roberto propune ciment. Cu riscul de a pierde timpul, se zbate, se informează: „Iată care sunt noutăţile. Fabrica BPD cu spaţii de producţie în apropierea Romei produce ciment special de acest tip:

a) ciment superalb 36 dolari / tonă; rezistenţă 680 kg;

b) ciment alb 30 $ / t; rez. 500 kg;

c) ciment Ari 36 $ / t; rez. tip special foarte rezistent”.

Adaugă: „Punctul 5. Am aflat că în America se caută umbrele de mătase bărbăteşti şi batiste de mătase. Dacă-mi spui că se poate face ceva, îţi transmit rapid preţurile”. Din păcate, orbit de fragilitatea inefabilă a mătăsii, abandonează propunerea – profitabilă – de a exporta astragal şi tablă. Iar la sfârşitul lui 1950, când, în fine, Diamante II anunţă că şi-a procurat licenţa de e exporta penicilină, în Italia penicilina o comercializează deja principalele societăţi farmaceutice.

Dy dispare o bucată de vreme. Apare din nou în februarie 1951. Se presupune că în viaţa lui au avut loc nişte schimbări. „Lipsesc de acasă de la sfârşitul lui august, o vreme n-am scris nimănui. De aici tăcerea mea”. Nu furnizează noua sa adresă. Îl roagă pe Roberto să trimită scrisorile la o firmă din Sanborn, N.Y., „pentru că nu pot să spun cu ce fel de activitate mă ocup – pot doar să spun că sunt şef de construcţii pentru firma care apare pe plic şi care lucrează pentru guvern”. Ce fabrică în secret o societate de construcţii, pentru guvernul Statelor Unite ale Americii? O închisoare? Buncăre antiatomice? Arsenale? Bombe? Sigur e că, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, Diamante II reia firul visului lor, întrebându-l din nou pe Roberto: „Ce marfă ar putea să intereseze astăzi în Italia?”

Tatăl meu, cu prima şi ultima lovitură de geniu comercial din viaţa sa, răspunde: TELEVIZOARE. „Nu peste multe luni, în Italia o să-nceapă să se folosească televiziunea. De ce nu încerci să obţii exclusivitate de export în Italia a celor mai bune aparate? Ar fi, la

momentul potrivit, un mare *business*”. Din păcate, ca de obicei, vizionarii sunt cu un pas înaintea vremii şi fac tot ce le stă în putinţă să nu realizeze niciodată ceea ce intuiesc. Pentru că nu-i nimic mai disperant decât un vis irosit. După câteva luni adaugă: „Pentru televiziune e încă prematur. Acum se fac abia primele experimente. Eu urmăresc problema şi, de îndată ce se va decide ceva, te anunţ”.

Dar n-o să-l anunţe. Diamante II şi Roberto nu s-au îmbogăţit împreună. Şi nici separat. Roberto, care între timp şi-a luat diploma în istorie, a renunţat la visul său de a deveni profesor, a câştigat concursul la Căile Ferate Statale, unde avea să descopere oroarea secolului XX: viaţa de funcţionar. Diamante II a închis Electrex şi s-a lăsat înghiţit de activităţile misterioase ale firmei Venneri. Dispare, se volatilizează. De ce? Ce i s-a întâmplat? Ce poate să însemne pentru un inginer – fost căpitan al Armatei a V-a – să construiască pentru guvern? A primit o ofertă irezistibilă? A intrat în CIA? Când au încetat să-şi scrie, la sfârşitul lui 1951, drumurile lor se despărţiseră deja. Dy lucra la un proiect secret pentru guvernul Statelor Unite. Roberto inventaria locomotive într-un birou suspendat care dădea spre calea ferată de la Gara Termini. Privea – la fel ca tatăl său înaintea lui – cum trec trenurile. Suspendat deasupra unui labirint de şine. De comutatoare, semafoare şi traverse. Căile ferate care înghiţiseră viitorul tatălui său, îl apucaseră şi pe el. Şi, la fel ca lui Diamante II, visul american de a căuta fericirea pământească îi devenise odios. Roberto nu va mai încerca niciodată să facă bani. Va avea o idee şi mai proastă decât să vândă aparate de ras de bachelită în 1950. Se va apuca să scrie.

Povestea lui Electrex fusese – la fel ca America pentru tatăl său, cu cincizeci de ani înainte – ucenicia unei vocaţii a insuccesului. De acum, în următorii treizeci şi nouă de ani care-i vor mai rămâne de trăit, îl va interesa numai ceea ce nu funcţionează, ce e destinat să piară. Ceea ce se dovedeşte depăşit, lipsit de actualitate,

perdant. Naţiunile condamnate la înfrângere. Popoarele închise în rezervele istoriei. Rasele pe cale de dispariţie, ca a lui. Vocile neamurilor amuţite. Cauzele pierdute, întreprinderile eşuate, visele nerealizate. La birou, casează locomotive, arhivează modelele depăşite. Acasă, scrie texte teatrale într-o ţară care consideră că este avangardist să proclami moartea dramaturgiei (şi a dramaturgului). Ziarele la care ajunge să fie acceptat în calitate de corespondent nu ating un nivel de difuzare care să le permită să supravieţuiască dincolo de activitatea de pionierat de imediat de după război şi sunt distruse de concurenţă; extirparea splinei şi emfizemul pulmonar provocate de un şofer dement, în loc să-i procure o indemnizaţie cu care să compenseze invaliditatea suferită, îl costă o recompensă enormă faţă de vinovat, din cauza coruperii avocatului său. Cooperativa la care se înscrie în anii ’60 nu va construi niciodată casa în care visa să se stabilească, pentru că falimentează, înghiţind avansul; cabaretul politic pe care-l deschide la începutul anilor ’70 într-un subsol din Trastevere, în faţa bisericii San Francesco a Râpa, care pare că, în sfârşit, îi va aduce faima graţie unei opere ultragioase intitulate *Insultă şi alte injurii ridicole*, îşi va pierde licenţa pe motivul lipsei unei ieşiri de siguranţă; dealul ghebos infestat de vipere şi de mistreţi pe care-l cumpără în Toscana nu va fi declarat niciodată edificabil; pământul din Tufo pe care l-au visat bunicul şi tatăl său aparţine unei femei care preferă să-l lase necultivat, decât să-l cedeze fiului unuia care a plecat; romanele pe care le scrie în anii ’80 se lovesc de dezavantajul vârstei, nepotrivită pentru un debutant (se caută tineri).

Chiar şi vagonul de marfă pe care-l alegem într-un depozit din halta San Lorenzo, încântaţi de îndrăzneala proiectului, nu va fi niciodată transportat în vârful dealului nostru needificabil. Câteodată vorbim despre cum o să-l utilăm, despre cum o să mutăm lamele ca să facem ferestre, despre cum o să facem noi tabără pe colina

noastră gheboasă, cucerindu-ne singurătatea în sălbăticie. Pământul nostru, noi, care n-am avut niciodată un petic de pământ şi ne simţim legaţi doar de asfaltul Romei şi de ţipătul strident al pescăruşilor care plutesc pe deasupra Tibrului ca nişte ulii. Vom avea o casă pe roţi, singura care credem că ni se potriveşte, ţie şi mie. La şaizeci de ani îmi va spune, cu seninătate: „Lucrul cel mai bun în viaţă este un insucces moderat”. Iar eu am să mă întreb dacă nu cumva are dreptate. Poate că da. E iubit, înconjurat de prieteni şi respectat de duşmani. Poate pentru că într-un insucces moderat oricine poate recunoaşte rezultatul propriilor iluzii şi trădarea pe care a suferit-o de la viaţă. Cu toate acestea, acest moderat insucces îl ucide nu după mult timp. Într-o povestire a sa, *Adevăratul motiv al demisiei comisarului Sperio de Baldi*, publicată postum în 1991, scrisese: „Ignoram psihologia învinsului. Se pare că devii străin de tine însuţi”.

În 1978, când Roberto s-a dus pentru prima dată şi aproape împotriva voinţei sale la New York, Diamante II a citit în ziar numele lui printre „oamenii de teatru italieni” invitaţi la un colocviu şi l-a căutat la hotel. Dat fiind că în momentul respectiv nu ştiam cine este acel Diamante omonim al nostru care trăia la New York, am neglijat să-l întreb pe Roberto dacă şi-a găsit timp să se întâlnească cu „fratele” lui – cu geamănul care el n-a fost. Puteam să-mi răscumpăr greşeala doar într-un singur fel. Când m-am întors la New York, în 2000, am căutat în cartea de telefon. Erau Daniel, Diana, Donato – obişnuita abundenţă plebee a numelui Mazzucco. Dar Diamante nu figura. În acea primăvară ar fi avut optzeci de ani. Mi l-am imaginat – senin, fericit – într-o vilă suburbană din New Jersey, cu garaj şi patio în stil englezesc. Nu greşeam. Cu puţin timp în urmă am descoperit că locuia cu adevărat în New Jersey, la Clarksburg, Monmouth. Dar n-aş fi putut să-l întâlnesc. Diamante II a murit în octombrie 1996. Sunt sigură că n-a regretat niciodată că n-a vândut televizoare.

Din scrisorile sale, pasionat birocratice, pragmatic

victorioase, ingenuu optimiste, mi-a rămas în minte fraza cu care îl converteşte pe tata la visul american. Aceasta era, îmi închipui, lecţia pe care mi-ar fi transmis-o el. „Eu cred”, afirmă Dy „că noi doi demarăm o întreprindere care mult profit are să aducă la noi, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu FORŢELE ŞI ENERGIILE NOASTRE PROPRII. Pentru că cine vrea caută”.

Cu fraza aceasta în minte, scormonesc din nou prin corespondenţă. 1948, 1949, 1950. Roberto vrea să restituie aparatele de ras din bachelită mamei lui Dy. Ce înseamnă asta? Unde era Vita, în vara din 1950? Iar atunci ochii îmi cad pe postila din 30 mai. Cuvintele acelea – puţine, dar intime şi afectuoase – sunt semnul pe care-l căutam. Ştiam că Vita avea să se ţină de cuvânt. Avea să-şi continue căutarea, pentru că aşa voia. La treizeci şi opt de ani din clipa în care se salutaseră, crezând că se vor revedea după treizeci şi şase de luni, Vita a traversat Oceanul şi s-a dus la Diamante. Scrie Roberto: „Mama ta a stat la noi doar o singură zi, dar sperăm că se va întoarce curând de la Tufo şi că va rămâne mai mult timp la Roma”.

RAGAZZA ITALIANA SPARITA

Fată italiancă dispărută

Un şir răbdător de pelerini aşteaptă să treacă prin Poarta Sfântă. Soarele cade perpendicular, subţiind umbra colonadei şi transformând piaţa într-o orbitoare piscină de lumină. Sunt călugăriţe transpirate în tunicile lor albe şi un grup de tineri călugări dominicani care admiră obeliscul egiptean transportat aici de către Caligula, întrebându-se dacă e permis să transformi simbolurile laice în simboluri catolice. Conchid că da – zeii dacă mor renasc, iar acesta e sensul eternităţii lor. Sfera de pe cupolă străluceşte în soare, iar pe terasă se înghesuie turişti agitaţi, mărunţi şi însufleţiţi ca nişte furnici. Mulţi profită de anul sfânt ca să facă o călătorie la preţ redus, într-o companie plăcută. Au venit prinţul Schwarzenberg şi Jennifer Jones, Eleonore Roosevelt şi regele Leopold, prinţul Pierre de Monaco şi David O'Selznick, regele negru al Nigeriei şi ministrul de Externe al Libanului, prinţul Baldovin, poetul Paul Claudel şi prinţesa Henvianne de

Champonny, descendentă a reginei Jeanne a Franţei, şi cine ştie câţi vor mai veni. E un omagiu care nu nemulţumeşte pe nimeni şi bucură pe toată lumea, credincioşi, negustori, hotelieri, vânzători de suveniruri, de rozarii de plastic şi de os, de coroane şi de vederi, enoriaşi de pe cinci continente, religioşi din toate ordinele şi, cu siguranţă, pe Domnul nostru. Papa, purtând ochelari, îşi va începe audienţa la ora unsprezece, dar în bazilică nu mai este loc şi nu se acceptă decât persoanele care au făcut rezervare.

Un grup bătător la ochi de americance de vârstă mijlocie se detaşează printre dominicanii albi ca o mână de confetti pe o faţă de masă. Pelerinele sunt toate femei. Unele aşteaptă de ani de zile momentul acesta – viziunea Sfântului Părinte, viziunea Sfântului Petru, viziunea iubitei Italii îndepărtate şi aşa mai departe – şi nu-şi pot opri lacrimile. Altele, mai puţin sentimentale, îşi fac vânt cu foşnitoare evantaie sintetice şi sporovăiesc foarte în vervă, imortalizându-se pe rând cu aparatele de fotografiat automate. Poartă pălării în formă de disc, bombă, dovlecel, mănuşi de dantelă, de atlas sau de piele întoarsă, rochii roz-bombon, roşu-pepene, maro-cedru, verde-pajişte. Doar ultima din şir, o femeie măruntă care poartă o pereche de ochelari de soare îndrăzneţi, în formă de fluture, şi o voaletă de dantelă care pedepseşte fără milă coafura sa voluminoasă, e îmbrăcată în negru. Femeia se uită împrejur, se ridică pe vârfuri ca să scruteze marea de capete care umplu piaţa, ca şi cum ar aştepta pe cineva. Dar la fel de bine ar putea să caute un ac în carul cu fân, ştiind că nu-l poate găsi. Este singura care stă cu spatele la Poarta Sfântă.

După o jumătate de oră, când americancele trec prin Poarta Sfântă, subjugate şi umile, şi se aşază pe locurile care le-au fost atribuite în centrul bisericii, îşi dau seama că Preşedinta Asociaţiei femeilor italiene din New York nu mai e cu ele. Nimeni n-a văzut-o plecând, aşa că sunt cuprinse de o oarecare nelinişte. Se consultă. Era aici, m-

am întors, nu mai era. Să ne-o fi furat careva? În timpul audienţei, cuvintele lui Pius al XII-lea se pierd în şuşoteala alarmată. Cineva spune să nu-şi facă probleme, s-o fi dus să se plimbe, i s-o fi făcut cald, sărăcuţa, aşa îmbrăcată în negru, cu soarele ăla, s-o fi dus să-şi ia o îngheţată. Dar ţinea aşa de tare la audienţă. Ba chiar anul trecut, tocmai ea, care nu era o credincioasă fervent㠄 şi cine-a văzut-o vreodată la ora de catehism, a fost cea care a contactat parohia ca să organizeze călătoria. Cu siguranţă că era o promisiune sfântă, iar promisiunile trebuie respectate. Ce promisiune sfântă, doamna Vita voia să se-ntoarcă în Italia şi a prins ocazia. Nu-i uşor pentru o femeie de vârsta ei să zică dintr-odată: plec în Italia. Ce-o să spună lumea? Ce-or să spună copiii? Doamna Vita nu dă doi bani pe ce spune lumea. Asta a fost întotdeauna problema ei. Oricum, hai să nu ne facem griji pentru ea. Ştie să se descurce. Să ne rugăm şi să ne bucurăm de ziua asta, că soarele dogoreşte prea tare şi-o să dureze puţin, o să-nceapă să plouă. O să vedeţi că ne aşteaptă la hotel.

Când colo, când se întorc la hotel, cheile de la camera ei stau atârnate pe panoul de lemn. Portarul transmite mesajul într-o engleză cârpită. Mrs. Mazzucco se scuză, dar a avut o problemă urgentă. A spus să n-o aşteptaţi.

Băiatul avea părul creţ, foarte închis la culoare şi un aer de sarazin. Era înalt, slab, strâns într-un costum prea mic, ca un copăcel de la pepinieră atunci când devine mai mare decât inelul pe care e trecut numele lui. Sacoul de stofă avea petice la coate, iar pantalonii aveau aspectul rărit şi ostil al hainelor care se tem să nu ajungă în coşul cu cârpe. Brunetul o studia cu insistenţă, iar ea crezu că voia să-i fure geanta – doamnele americane de vârstă mijlocie sunt victimele ideale ale pungaşilor din Roma. De când sosise în oraşul etern, deja încercaseră de trei ori să-i şterpelească portofelul, profitând de dezorientarea şi de accentul său străin. Învăţase să tacă şi să zâmbească amuzată, ţinându-şi strâns geanta la piept. Oricum, îşi

lăsase bijuteriile în seiful de la hotel. De aceea îi zâmbi amuzată şi băiatului brunet, continuând să privească atent spre colonadă, aşteptând să fie pătrunsă, brusc, de bine cunoscuta privire albastră a lui Diamante. Se adăpostea în spatele ochelarilor fumurii pentru că se temea să nu se facă scrum. Dar Diamante întârzia foarte mult. Începu să se teamă că nu va veni. Poate că cele şapte biserici, rugăciunile şoptite printre buze, privirile nerăbdătoare aruncate spre ceas, Dumnezeul cel nou la care se convertise, nimic din toate astea nu avea să-i servească. Diamante era mort ca martirii creştini, îndepărtat, pietrificat şi de neatins precum îngerii de pe podul de la Castel Sunt ’Angelo – paznici, santinele spectrale ale unui trecut mistuit. Când băiatul îşi încruntă sprâncenele, arcuindu-le în semn de nemulţumire, ea roşi, iar pentru o secundă i se tăie respiraţia. Ieşi din coadă, trecu printre tunicile călugăriţelor, îl ajunse din urmă şi-l trase de mânecă. Nu-i semăna deloc. Şi totuşi, avea aceeaşi privire alunecoasă, acelaşi nas independent, aceleaşi buze prea frumoase – aceeaşi timiditate pe care oricine ar fi luat-o drept aroganţă. Trebuia să aibă vârsta pe care o avea el atunci când îşi dăduseră întâlnire. Atunci îşi dădu seama că, în mod absurd, îl aştepta chiar pe acest băiat jerpelit şi mândru, nu un bărbat de vârstă mijlocie doborât de greutăţi, care poate că merge în baston.

Tata se scuză – îi spunea băiatul, stânjenit – dar, fiind doarte ocupat, n-a putut veni. Vă salută şi vă mulţumeşte pentru tot deranjul la care v-aţi supus pentru noi, am primit pachetele şi vă suntem foarte recunoscători. Recunoscători? se gândi ea. Şi eu ce să fac cu recunoştinţa? Te-aş acoperi cu aur, ţi-aş cumpăra luna dacă ai putea să mi-l dai înapoi pe Diamante al meu. Băiatul tăcu, epuizat, ca şi cum îşi dusese sarcina la îndeplinire. Dar Vita îl luase de braţ şi, făcându-şi loc prin mulţimea care împingea spre Poartă, îl ţâra deja prin soare.

Dacă tatăl tău nu poate veni la mine – îi spuse ea

băiatului, cu naturaleţe –, am să merg eu la el. Roberto se întrebă ce voia femeia aceasta mărunţică, cu ochelari în formă de fluture. Şi-aşa erau prea multe femei care se-nvârteau în jurul lui Diamante, iar lucrul ăsta nu-i făcea nicio plăcere. Un tată e un tată, nu im bărbat. În schimb, Diamante punea la cale diverse strategii şi minciuni. Un fiu n-ar trebui să ştie, dar el ştie. Când într-o familie tatăl a consumat toată dragostea, pentru copii n-a mai rămas prea mult. Cel mai mare s-a căsătorit de foarte tânăr, cu prima fată care i-a zâmbit, a doua nu vrea să se mărite, iar el, la douăzeci şi trei de ani, nu s-a îndrăgostit încă. Şi totuşi, femeia asta micuţă nu semăna cu celelalte. În primul rând, nu era tânără ca ele, că ar putea să le fie mamă la toate. Nu era săracă, cerinţă care părea indispensabilă aventurilor senile ale lui Diamante. Ba unde mai pui că era americancă. La ora asta tatăl meu e la birou, încercă el să-i explice. Vita îl privi cu neîncredere. Credeam că ieşise la pensie, afirmă, cu un zâmbet maliţios şi şăgalnic, într-un surprinzător contrast cu ridurile care-i brăzdau gâtul. Da, mărturisi Roberto – şi apoi adăugă, ca pentru a-l justifica, dar de curând.

Circulau autocare cu numere de înmatriculare străine, turme de pelerini pe jos, cerşetori ciungi şi maşini strivite de ani. Prea multe biciclete şi câte un autobuz scandalos de aglomerat, cu pasageri claie peste grămadă pe trepte. Tramvaie cu un aer indolent se perpeleau la soare, printre palmierii din Piaţa Risorgimento. Faţa în formă de semilună a lui Toto, pălită de intemperii, atârna pe un afiş rupt. Ochiul miop al Annei Magnani urmărite de un vulcan se ivea dintre resturile afişului de dedesubt. Bărbaţi cu cămăşi demodate fluierau cu generozitate după orice fiinţă de sex feminin cu o vârstă sub nouăzeci de ani care pica în raza lor vizuală. Tot oraşul avea aerul că deplânge anii de glorie trecuţi şi că aşteaptă vremuri mai bune. Iar băiatul nu făcea excepţie. Îi dezvăluise deja că vrea să se facă scriitor, dar că între timp îşi caută o slujbă la căile ferate pentru că acasă domina această rigoare

calvinistă a muncii (chiar astea fură vorbele lui, iar Vita îl întrebă ce voia să zică) aşa că fiecare, de îndată ce putea, trebuia să-şi câştige independenţa, sau supravieţuirea, sau libertatea.

La căile ferate? şopti Vita, tocmai la căile ferate? Băiatul răspunse că iubise dintotdeauna trenurile. Ea îl întrebă ce avea de spus Diamante despre asta, iar băiatul îi răspunse că el fusese cel care-l îmboldise să dea concursul. Vita îşi împinse pe nas ochelarii în formă de fluture, pentru că nici nu voia să-şi închipuie că Diamante devenise unul dintre acei taţi care le impun copiilor propriile înfrângeri, pentru că nu reuşesc să se debaraseze de ele. Băiatul spuse că, de când ieşise la pensie, taică-său cocea diferite planuri. Scosese de la naftalină inclusiv visul de a-şi cumpăra o casă la ţară, la Tufo, pentru că susţinea că de-acum nu mai vrea altceva decât să-şi petreacă restul vieţii privind marea şi cultivând lămâi. Lămâiul are spini care pot să provoace înţepături foarte dureroase, dar, dintre citrice, e singurul care rodeşte pe tot parcursul anului. Pe aceeaşi plantă pot să fie în acelaşi timp flori, lămâi acre şi fructe mature. Practic, lămâiul e singura plantă care nu cunoaşte nici iarna, nici bătrâneţea.

Pentru tot restul vieţii! exclamă Vita, cu o enervare prost mascată. Tinerii cred că un om de cincizeci şi nouă de ani e un cadavru ambulant. Dar conform statisticilor recente ale institutelor de sănătate, publicate cu mare succes *în New York Times*, un bărbat occidental se poate aştepta să trăiască până la şaptezeci de ani. O femeie, o femeie americană, până la şaptezeci şi cinci şi mai bine. Cu puţin noroc, Vita şi Diamante ar putea avea în faţă încă doisprezece ani. Adică ar putea răscumpăra o mare parte din cei pe care i-au pierdut. Ce casă ar vrea să cumpere Diamante? se informă, cu precauţie, în timp ce băiatul se sprijinea de stâlpul din staţie, scrutând capătul străzii Fosse di Castello să vadă dacă nu apare vreun autobuz. Pe a lui, doamna Vita. Adică pe a voastră. A noastră nu mai există, a fost bombardată. Atunci probabil că se referă la

casa de la ţară a bunicului meu, sau a bunicului lui, n-am înţeles prea bine. Dar e doar un vis. N-ar putea s-o cumpere, şi nici nu cred că o doreşte cu adevărat. Noi nu mergem niciodată la Tufo. Îţi place? îl întrebă Vita, înscriind printre multele culpe ale Romei suprafaţa stradală spuzită de pietre desprinse peste care bicicletele se zgâlţâiau neatente, făcând să zdrăngăne obsesiv soneriile de pe ghidon. Ca să spun sincer, nu. Urăsc satele. Conformismul, îngustimea lor. Supravegherea acră a zidurilor, a ferestrelor, a clopotniţelor – înţelegeţi ce vreau să spun? Vita râse. Şi tatăl tău le detesta, la vârsta ta. Noi aparţinem mai puţin locului din care venim, decât celui unde vrem să ajungem.

Roberto întrebă: Şi dumneavoastră unde vreţi să mergeţi? Vita îşi miji ochii, observând alarmată cum avansează spre ei o rablă fornăitoare care îndrăznea să afişeze numele de autobuz. Zise: Acasă.

Era chiar un autobuz. Trecu razant pe lângă spectaculosul chioşc al florarului, aproape atingând calele ceruite, gardeniile şi garoafele viu colorate care umpleau găleţile de fier. Emană nori negri peste clienţii pe jumătate adormiţi pe scaunele de plastic împletit din jurul măsuţelor cafenelelor, încetini, oprindu-se apoi cu zgomot lângă stâlpul din staţie. Uşa cu piston se plie înăuntru, lăsând să se vadă uniforma încinsă a vânzătorului de bilete şi chipurile ostile ale călătorilor agăţaţi de curelele de piele care alunecau cu neruşinare pe barele de susţinere. Roberto îi făcu semn să se urce. În fond, aveau puţin de mers. Iar autobuzul se oprea chiar în faţa intrării, pe strada Giuliana. Dragu’ mamei, îl reţinu Vita, apucându-i strâns mâneca sacoului, n-am muncit patruzeci de ani ca să mor strivită ca o sardea într-o cutie de conserve. Hai să luăm un taxi! E destul de scump, o avertiză băiatul. Sunt foarte bogată, râse ea, amuzată. Sunt mai bogată decât mi-am dorit vreodată să ajung, şi mai mult decât am nevoie.

Liftul era ocupat, curăţenia scării depindea de un leneş ritual săptămânal, iar împodobirea palierelor – de

bunăvoinţa locatarilor. După toate aparenţele, Diamante şi copiii lui considerau că plantele ornamentale sunt un lux inutil. După toate aparenţele, Diamante era sărac ca Italia. În avion Vita citise – cu uimire, înfiorare şi regret – un articol din *Life* în care se afirma că în Italia o casă din patru nu are apă curentă, şaizeci şi şapte la sută nu au gaz, patruzeci la sută nu deţin instalaţii igienice, şaptezeci şi trei la sută nu au W.C., şaptezeci la sută – radio, nouăzeci şi trei la sută – telefon, iar nouăzeci la sută nu sunt încălzite. La începutul lui 1950 figurează ca abonaţi telefonici doar şase sute de mii de italieni. Diamante nu era printre ei.

Pe uşa de la intrare era o plăcuţă cu numele său, al lor. Îi veni în minte că unul dintre motivele pentru care se căsătorise cu Geremia era că-i aducea ca zestre numele lor dur, ca o piatră aruncată de o praştie. Poate că Roberto ar fi trebuit să sune, cel puţin, dar n-o făcu, de teamă că taică-său nu va deschide. Nu-i plăceau surprizele. Era o persoană metodică, circumspectă şi ostilă oricărei noutăţi. Se păcălea negând scurgerea timpului, îngheţându-l, golindu-l şi, în esenţă, înşelându-l. îl rugase s-o însoţească pe distinsa mamă a lui Dy – *fetiţa aceea ciudată pe care*, *mi se pare că ţi-am povestit*, *am cunoscut-o în America* – să viziteze frumuseţile Romei – Capela Sixtină, Castelul Sant' Angelo, Fântâna celor Patru Fluvii (nu uita să-i spui că sunt Gangele, Dunărea, Nilul şi Rio de la Plata şi că nu sunt nici Mississippi, nici Hudson şi nici Ohio), dar sub nicio formă să n-o aduci pe strada Giuliana. Nu-i nimic frumos de văzut aici.

Apartamentul era întunecat. Culoarul, lung, strâmt şi anonim ca un vis, nu avea ferestre; umbre triste acopereau tapetul galben de lipici şi cojile de tencuială desprinse care împodobeau tavanul. Era o vază de flori pe o consolă în stilul anilor '20, dar garoafele roşii care se aplecau peste margini erau moarte, pentru că se vede că nimeni nu-şi amintise să le schimbe apa. O întâmpinară zâmbetul auster al lui Giacomo Matteotti şi afişul de la *Părinţi teribili* de

Luchino Visconti la Teatrul Eliseo – trofeu de preţ pentru pasiunea teatrală a primului născut, Amedeo. De pe peretele sufrageriei, o femeie brunetă cu o rochie în dungi, acoperită de un şal negru. Avea părul bogat – strâns cu greu la ceafă des, puternic, sârmos. Robustă, maternă – o Fecioară brunetă, cu sprâncenele încruntate, ochii mari, negri şi depărtaţi şi o privire blândă, amabilă şi pierdută. Părea aţintită undeva în faţa ei, la ceva care o uimea. Soţia lui Diamante, evident. Dy spusese că se numea Emma.

Era un vag miros de praf şi de cărţi vechi. Cărţile erau singurul lucru din belşug acolo. Stăteau unele peste altele pe rafturi, se suprapuneau formând turnuri înclinate, stăteau vrăfuite pe mese şi pe scaune. Vita deduse că în familia asta toată lumea se pierdea în poveştile altora ca să uite de cea proprie. Deodată, de după uşa din fund, întredeschisă, o izbi un puternic miros de roşii. Tatăl meu e convins că-i un bucătar grozav, îi explică băiatul. Vă rog, nu-l dezamăgiţi. Vita spuse că nu traversase oceanul într-un avion care se zgâlţâia ca un ţânţar bolnav de malarie, că nu-şi părăsise casa ei confortabilă, restaurantul pe 50th Street, nu-şi lăsase copiii îngrijoraţi şi nepoţii ei preaiubiţi, în sfârşit, că nu venise la Roma ca să-l dezamăgească pe Diamante.

Diamante flutura o lingură de lemn. O înmuie într-un ibric în care fierbea un sos de culoare aprinsă. Atinse cu buzele pata roşie prinsă pe lingură, închise ochii pentru o clipă, gustă, dădu din cap mulţumit şi stinse aragazul. Apoi se-ntoarse ca să ia cratiţa şi o văzu. Oh, Doamne, exclamă, după o pauză, rezumând într-un suspin şi surpriza, şi urarea de bun-venit. Dar nu fu singurul lucru care-i trecu prin minte. Vreo zece kile în plus. Poate cincisprezece, din păcate. O coafură care n-o prinde, o vopsea prea tare care-o face să pară palidă – fantastică. Pare mai mică, iar ochii îi sunt umbriţi cu violet, pielea şi-a pierdut brunul acela strălucitor. Clipa pe care-o evocase în minte aproape patruzeci de ani era simplă ca o lovitură de piatră. Vita e văduvă în mod izbitor şi definitiv. Când s-a întâmplat?

şopti. Se referea la Geremia, evident. Dar cum copiii stăteau în spatele lui, ca o cunună de spini, şi-l scrutau fără milă, gata să surprindă cea mai mică urmă de cedare, întrebarea sună agresivă, intimă şi aluzivă.

Oricum, Vita nu răspunse. Rămăsese în prag, cu ochii larg deschişi, şi-l scruta cu o expresie severă, aproape ostilă, ca şi cum el ar fi fost un impostor nesuferit, un hoţ care-i furase bărbatul pe care venise să-l caute. Bărbatul pe care-l iubea. Diamante n-ar fi trebuit să fie surprins în felul ăsta, cu un halat de casă în carouri, decolorat, şi cu o pereche de papuci de buret, cu un şorţ pătat de sos, în bucătăria asta care e o mizerie, prins asupra faptului, pentru că au trecut aproape paisprezece ani de la moartea Emmei, de când găteşte, spală vase, face cumpărături, a devenit o gospodină, propria-i nevastă pe care n-o iubeşte. Ah, de s-ar despica pământul, de l-ar înghiţi. Nici nu apucă să-şi scoată şorţul, că ea se strecurase în spaţiul strâmt dintre masă şi aragaz şi venea spre el, cu mâinile întinse. Ah, Doamne, Vita, dacă m-ai fi avertizat… începu. Mâinile ei parfumate acum, moi, cu unghiile vopsite cu un roşu sidefat. Inelul de aur pe inelar. Diamante avea chiar două inele – două verighete suprapuse, ambele strâmte –, o ultimă amintire, indisolubilă, a Emmei. Vita spuse, surprinsă: Diamă, ce ţi-ai făcut la păr? Nu i-am făcut nimic. De asta a albit complet.

Diamante îi oferi, la alegere, un scaun de melamină care semăna cu cele de spital sau un taburet cu trei picioare, care se înclină într-o parte când Vita se aşează cu greutatea ei deloc neglijabilă. Ciudat: deşi frumuseţea ei era cu totul pălită, îşi dădu seama cu melancolie, atât de exasperant de târziu, că tot mai semăna cu „Fata italiancă dispărută” pe care vânzătorii de pe Mulberry Street o afişaseră pe toate vitrinele, iar clienţii cafenelelor visau s-o găsească drept unică recompensă. Dar el era cel care ar fi trebuit s-o regăsească, şi n-o făcuse. Îşi umplu un pahar cu apă, pe care-l goli dintr-o înghiţitură. Simţea că-i arde gâtul şi murea de sete. Cu siguranţă că era din cauza

emoţiei puternice. Nu voia să se gândească la profeţiile medicului apropo de arsuri. Nefrita îi era de ajuns. Astăzi o să fie sănătos. O să-şi pună hainele lui cele mai bune – costumul de flanel cu stropi gri, care o fi având un uşor miros de naftalină –, pantofii cu cataramă perforată şi cravata de mătase cu ac de aur. Pentru că Fata italiancă dispărută e aici. Pentru că era a mea – atunci.

Astăzi scoate serviciul cel bun, îi porunci fiicei sale, care dispăru, ascultătoare. Singura lui fată avea umerii înguşti şi capul mic. Purta o fustă gri şi o cămaşă albă. Nu purta numele mamei sale, Angela, şi nici pe al mamei soţiei sale; purta numele Vitei. Fusese hotărârea Emmei. Emma era o femeie de o sensibilitate şi de o inteligenţă ieşite din comun. Poate că el nu merita o astfel de femeie; dar întâmplarea, sau ceea ce se ascunde în spatele ei, i-o dăduse, la fel de repede cum i-o luase. Tiza nu-şi privise nici măcar o dată musafira în ochi, pentru că umbra ei întunecase întotdeauna bucătăria aceasta, pentru că numele ei îi amintise tot timpul că nu era cea care ar fi trebuit să fie.

Serviciul cel bun pentru mine? râse Vita. Onorează musafirii, îi explică Diamante, încurcat. Sunt un musafir? îl întrebă. Diamante nu răspunse. O măsură, străbătându-i chipul ca pe o hartă pe care ar fi trebuit să se orienteze – sprâncenele niciodată pensate, încă neîncărunţite, care mărgineau ochii aceia extrem de negri, buzele strânse într-o permanentă expresie de curiozitate tensionată, cărarea părului, mai deschisă la culoare, făcută uşor spre stânga, aluniţa de pe obrazul stâng, care se simţea la atingerea degetelor. Pe urmă îşi băgă în gură un cub de gheaţă şi-l strânse între măsele. Aşa, cel puţin, ea nu şi-ar fi dat seama că-i clănţăneau dinţii ca unuia care se îneacă.

Vita observă că ochii lui îşi pierduseră complet culoarea. Erau transparenţi ca sticla unei ferestre. Da’ de unde musafir, spunea Diamante, aici eşti la tine acasă. Dar îşi dădu seama că nu era o ofertă prea grozavă, cincizeci de metri pătraţi în casele noi de pe strada Giuliana. Umblă

vorba că Vita are trei apartamente proprietate personală în Manhattan şi un restaurant pe 50th Street, recomandat în toate ghidurile New York-ului. Diamante nu avusese niciodată mare lucru să-i ofere. Şi nici acum nu reuşea să-şi imagineze că oferta era chiar el însuşi.

Pentru că serviciul cel bun fusese vândut în timpul războiului, farfuriile erau desperecheate, paharele de dimensiuni diferite – unele de sticlă cu nervuri pe margini, ca nişte petale, altele cu dungi orizontale –, iar farfuriile ornate pe margini cu aur decolorat şi crăpate din cauza căldurii. Masa tremura pe picioarele nesigure şi din când în când Diamante se apleca, oftând, ca să aşeze mai bine pana sub unul dintre picioare. Din stradă răzbătea zgomot de vehicule cu două şi cu patru roţi, de autobuze obosite şi de ambulanţi care propuneau să ascută cuţite, foarfeci şi lame, să repare umbrele sau să vândă cafeluţe măsline dulciuri perii şi vin neîmbuteliat, aşa că după prima îmbucătură – foarte sărată –, Vita se simţi ca în bucătăria din Prince Street. Chiar şi roşiile aveau gustul de atunci, acru, uşor prăfuit, pe care roşiile americane îl pierduseră de ani de zile. Diamante nu scoase un cuvânt, şi se lăsă o asemenea linişte, încât era jenant să mesteci, pentru că fiecare auzea activitatea gingiilor celuilalt. Nu ea era cauza; copiii mărturisiră că Diamante fusese mereu aşa, tatăl cel mai laconic din tot oraşul. Părea că nu are nimic să le spună sau că, oricum, n-ar şti cum s-o facă. Vitei îi plăcu să creadă că uitase cuvintele sau că avea nevoie să primească altele. Cine ştie dacă-şi mai aminteşte – bărbaţii nu privesc niciodată în trecut. Ea, în schimb, a răsucit în minte, ca pe mărgelele unui rozariu, timp de treizeci şi opt de ani cuvintele acelea acum inutile.

Rămâi? o întrebă când se mutară în sufragerie. Casa e mică, dar e a ta, Vita o să-ţi dea camera ei, ea o să se mute aici, pe canapea. Ea nu ştia cum să-i spună că îşi lăsase copiii de cealaltă parte a oceanului şi că nu venise ca să caute alţii. Diamante părea convins că venise ca să rămână. Când colo, Vita se grăbea acum să fugă, să

rămână singură, să se întrebe dacă chiar venise la Roma ca să-l caute pe bărbatul ăsta cumpătat şi taciturn, care nu lăsa să se vadă în niciun fel că se gândise la ea în toţi anii ăştia şi nici că-şi aminteşte ce fusese între ei – nici măcar nu încerca să lege o conversaţie. Astfel că singurul subiect pe care putură să-l împărtăşească era starea lor civilă similară, văduvia. Tumoarea lui Geremia şi enigmatica, subita şi prematura moarte a Emmei.

Diamante povesti că fusese operată de o infecţie la rinichi. Medicul îi arătase rinichiul infectat al nevesti-sii. Diagnosticul părea un coşmar, o eroare grotescă. Emma avea rinichii sănătoşi tun, el era cel bolnav. În mâinile medicului, rinichiul acela era un insignifiant săculeţ de culoarea ruginii. Care vasăzică aşa arăta, ca o adunătură de măruntaie bune de aruncat la măcelărie, duşmanul care-l chinuia pe el încă din perioada petrecută la Denver şi-i învenina sângele, îi lăsa gura arsă de sete. Tăietura de pe şoldul Emmei semăna cu o înjunghiere. Emma a lui, drogată, zăcea chircită, cu părul ascuns sub o cască de hârtie, cu o expresie indescifrabilă pe faţa sprijinită pe pernă – poate un zâmbet de o dureroasă blândeţe sau o supremă indiferenţă. În timp ce privea acel chip, atât de esenţial, de solemn, îl fulgerase un gând îngrozitor: că Emma primise în carnea ei, în corpul ei, propria lui boală. Medicul îl asigurase că operaţia fusese un succes deplin. În timp ce vorbea, din organul bolnav picură puroi pe rana deschisă încă. Urmărise căderea acelor picături. Hipnotizat la vederea săculeţului de culoarea ruginii care picura peste corpul neînsufleţit al soţiei sale, continua să se întrebe de ce. Dacă nu cumva ea voia să-i trimită în felul acela un mesaj. Să-l salveze. Sau chiar să-l elibereze. A doua zi, infecţia se răspândise. Emma murise fără să-şi mai recapete cunoştinţa. Atunci şi-a dat seama că avea să se întoarcă acasă şi să n-o mai vadă în locul unde stătuse mereu, sub lumina slabă a veiozei, aplecată deasupra vreunei bucăţi de stofă, cosând sau punând dubluri la pardesiele clienţilor, la maşina ei Singer. În casa tăcută –

doar ţăcănitul monoton al suveicii care străpungea ţesătura. Emma fusese cusătoreasă într-o fabrică de jachete, dar scria poezii, rime şi povestiri – şi poate că ar fi vrut s-o facă în continuare. După căsătorie însă, aşa cum dorise Diamante însuşi, i se dedicase în întregime lui, trăise pentru el, îşi construise lumea în jurul său. Muncea acasă, era croitoreasă. Dar Diamante nu avea să mai asculte ţăcănitul suveicii. Soţia lui, dulcea lui soţie, *murise pentru el – în locul lui*. La asta se gândise.

Vita nu reuşi să exprime senzaţia care pusese stăpânire pe ea în seara când Geremia o părăsise. Corpul acela împuţinat în mijlocul patului, acea neliniştitoare prezenţă suferindă şi dureroasă în acelaşi timp, pe care o însoţise în cele mai bune spitale ca s-o chinuie cu tratamente pe cât de greu de suportat, pe atât de inutile, o făcuse să înţeleagă numai cât de sănătos era propriul ei corp. Geremia nu cunoştea cuvântul „resemnare”, era convins că se va reface, c-o s-o scoată la capăt – supravieţuise şi trecuse peste incendiul de la vagoneţi, peste pierderea întregii sale averi şi a iubirii soţiei sale, peste două infarcte şi peste umilinţa arestului la domiciliu ca inamic al ţării în care alesese să trăiască însă n-a scos-o la capăt. Iar ea rămăsese în pragul dormitorului lor, cu tava pe care se afla cina din care Geremia nu apucase să mai guste, şi nu simţise nici durere, nici recunoştinţă, ci mai degrabă uimire că ea e încă în viaţă. Muşchii ei, tendoanele, venele, încheieturile, oasele, inima, toate strigau un singur lucru. Sunt vie. Sunt vie. Vie. Vie. Vie. I se deschidea în faţă un înspăimântător hău de ani, poate douăzeci, cu care nu ştia ce să facă, ca o avere moştenită pe care n-o merita. Douăzeci de ani! mai mult decât timpul care le e dat altora să trăiască. Un timp gol, absolut inutil, aproape disperant. Doar dacă nu cumva… Doar dacă Diamante nu mai există şi nu mai e ceea ce ea a crezut atâta timp că este.

Toate astea sfârşiră însă în liniştea care însoţea o cafea tare, aspră şi prăfuită ca o amintire. Era el? Era

Diamante bărbatul acesta cu ochii transparenţi? Era acelaşi băiat care, atunci când se gândea la trecut, îi reapărea viu, adevărat – venea după ea în şalupa de salvare şi-şi petrecea noaptea îmbrăţişat cu ea? Dar diamantele – deşi sunt preţioase, strălucitoare şi capabile să taie sticla – strălucesc doar de la lumina reflectată. La întuneric nu folosesc la nimic.

Diamante se uita la sacoul ei cu trei nasturi, la dresul doar în parte ascuns de fusta la patruzeci – din iubire pentru femei, citea revistele şi învăţase că moda impunea să determini astfel eleganţa, măsurând distanţa de la gleznă la marginea fustei. Sacoul negru, fusta neagră, dresul negru. Haine de văduvă – Vita e singură. Vita e liberă. Suntem amândoi liberi. Îngrozitor de târziu.

Nu rămân, îi spuse Vita, evitând să-şi încrucişeze privirea cu cea a tinerei sale omonime, privire în care ar fi citit o reală uşurare. Diamante luă un alt cub de gheaţă şi-l puse pe limbă. Se chinui să găsească un subiect de conversaţie. Ca să nu vorbească despre ei, vorbi despre Eisenhower, despre Coreea, despre bomba cu hidrogen, de o mie de ori mai puternică decât bomba atomică, chiar prea puternică, atât de distructivă încât să o foloseşti împotriva oamenilor ar fi ca şi cum ai trage cu tunul împotriva unei vrăbiuţe – armele nucleare or să distrugă planeta asta, ceea ce poate că nici n-o să fie o pierdere prea mare, de vreme ce specia umană e cea mai periculoasă dintre toate, ceea ce dovedeşte că selecţia naturală e un criteriu de progres ineficient. Vorbi despre Ingrid Bergman, care venise să nască în Italia copilul păcatului, ceea ce, probabil din cauza puritanismului publicului, avea să atragă după sine sfârşitul carierei ei, nu? Despre Piero D’Inzeo, care, în urmă cu câteva zile, câştigase Cupa Naţiunilor călare pe Destin, ea s-a dus să-l vadă? El nu, chiar dacă i-ar fi plăcut, datorită vechii lui iubiri pentru cai, caii ăştia au nume ciudate – Uraniu, Aladin, Umbrelă. Despre Benny Goodman, care a cântat la Milano, şi despre Duke Ellington, care o să vină să cânte la

Roma, dar nici acolo n-o să se ducă, pentru că muzica asta nouă – *jungle* se zice? – el n-o-nţelege, a rămas la Enrico Caruso, la *Aida* şi la încântătorului tău cer aş vrea să i te redau, dulcilor adieri de pe pământul patriei…

Vita se întrebă dacă, vorbind, Diamante încearcă s-o reţină sau s-o îndepărteze definitiv. Cuvintele fuseseră întotdeauna moneda lor. Dar o monedă neconvertibilă, valabilă doar în ţara lor. Ţara aceea părea acum plină de răni, ca luna – un deşert de cratere săpate de un război de mult sfârşit. Un satelit nelocuit care continua să se rotească-n gol, răspândind peste veacuri strălucirea palidă a unei lumini reflectate. Dar ce lumină! Diamante vorbi despre Roma, pe care o iubea pentru tot ceea ce fusese şi acum nu mai era, pentru tot ce nu era acum şi nu avea să fie niciodată – un oraş fără mare, fără port, care nu era în centrul lumii. Despre strada Ferruccio, unde locuise ani de zile – în cartierul călătorilor, unde ajung obiectele pierdute, pe care nimeni nu-şi aminteşte să le ia înapoi, aşa că se acumulează pe rafturile birourilor, până când sunt date pe o nimica toată, oricui vrea să le ia. Unde altundeva ar fi putut să trăiască? El însuşi fusese multă vreme un obiect pierdut. Vorbi şi despre pescăruşii care urcă pe curentul Tibrului, iar seara se adună pe acoperişurile Romei, purtând în glasurile lor amintirea mării. Par a nu fi niciodată la locul lor, ci în locul greşit, aşa cum el s-a simţit, la rândul său, de atâtea ori.

Pentru că n-am putut niciodată să mă-ntorc acasă, Vita, ar fi vrut el să adauge. Nu mai aveam o lume a mea la care să mă întorc – nu tu un peisaj, nu tu un loc anume. Nici măcar amintirea lor. Doar numele lor. Nu mai exista un grup de oameni pe care să-i pot numi lumea *mea*. Nu mai aveam nimic în comun cu rudele mele. Ingenuitatea lor mă uimea. Aviditatea lor mă enerva, pentru că-mi amintea că eu o pierdusem pe a mea. Ignoranţa lor mă jignea. Proiectele lor nu erau şi ale mele. Nu-mi mai cunoşteam părinţii, îi iubeam mai mult ca înainte şi aş fi sărit şi-n foc pentru ei, dar în iubirea mea acum nu mai era

decât compasiune şi milă. Cine eram? Unul din afară. Un *străin*. Am continuat să mă depărtez, şi n-am făcut altceva decât să plec din nou. Ca şi cum vaporul pe care mă îmbarcasem nu ajunsese niciodată în port, ca şi cum continuase să plutească pe ocean, suspendat între două ţărmuri, fără ţintă şi fără întoarcere. Am încercat să fac parte din ceva, am încercat cu Garda Financiară, cu Marina, cu războiul – nu m-au vrut. Boala mea m-a ţinut departe. Am încercat cu politica – dar n-a folosit la nimic, am descoperit doar câtă lume e dispusă să fluiere ca să le arate cine eşti celor care aşteaptă să te ucidă… Şi totuşi, ceea ce voiam obţinusem deja. America a făcut din mine o persoană respectabilă, un burghez. M-au angajat la un birou. M-au *acceptat*, Vita. Dar eu eram mereu altundeva. Până când n-am mai fost nicăieri, iar dacă n-au reuşit să mă omoare, e pentru că eu eram deja mort. Mort ca morţii care se-mping în tramvai, care-şi dau coate în birouri, pe bulevarde, la cinema, în biserici. Care schimbă cuvinte tocite – care nu ştiu şi nu vor să ştie. Care-şi imaginează că vor supravieţui corpurilor lor moarte, sufletelor lor moarte, gândurilor lor moarte. Am fost ucis de mizerie, de mediocritate, de aroganţă, de tirania necesităţii şi a nevoii. Cu toate astea, nici măcar o dată – o singură dată – n-am dorit să mă-ntorc înapoi.

Vita nu-l întrerupse, nici când copiii se retraseră, lăsându-i singuri, unul în faţa celuilalt pe fotoliile cu tapiseria tocită de praf, nici când lumina începu să se piardă în spatele jaluzelelor. Lăsă să curgă cuvintele lui fără sens, hipnotice asemenea curgerii dezordonate a valurilor. Deodată, când în sufragerie penumbra înghiţise deja umbra garoafelor moarte şi privirea pierdută a Emmei, îi luă mâinile şi i le acoperi de sărutări. Diamante lăsă degetele să-i alunece pe ceafa ei. Timpul se topi. Se fărâmiţă şi se dizolvă. Era deja întuneric când pe stradă ambulantul sparse această cufundare, strigând cu o voce lugubră Repar umbrele – cine are umbrele rupte de reparat – Repar-um-bre-le… Dacă era aici, te pomeneşti că-

ncepea să plouă.

Ar fi putut s-o întrebe dacă-i permite s-o conducă la hotel. Dar privirea fiilor săi i se părea mai severă decât a Celui de Sus şi mai consternată decât a Emmei. Propunerea ar fi sunat echivoc, ar fi fost jenantă. Nu mai aveau vârsta pentru camere de hotel. Ingrid Bergman poate că ar fi fost iertată, păcatul său uitat şi poate că ar fi putut să-şi vadă în continuare de actorie, dar ea era o zeiţă nemuritoare a ecranului, în timp ce ei doi erau oameni obişnuiţi şi nimeni nu i-ar fi iertat. Se limită s-o însoţească pe scări până la ieşire şi apoi pe stradă, mergând alături de ea câteva blocuri. Tăceau amândoi, gândindu-se la toate câte fuseseră spuse de-a lungul acelei zile, fără să fie însă cu adevărat zise – sau rostite. Iar această neaşteptată descoperire a ceea ce se ascunde în spatele liniştii dintre cuvinte îi uimea, iar complexitatea oricărui discurs omenesc îi năucea. Până când Vita se opri, spuse că era obosită – dragule, n-ai putea să-mi chemi un taxi? Diamante îl recunoscu pe lugubrul vânzător de umbrele, mereu îmbrăcat în negru, ghemuit la adăpostul unui gang. Avea în faţă mânere de umbrele din lemn sau îmbrăcate în cauciuc şi bucăţi sfâşiate de material, irecuperabile. Bărbatul repeta chemarea sa monotonă, iar Diamante se înfioră.

Ce intenţionezi să faci? o întrebă, în timp ce Vita îşi aranja voaleta privindu-se în vitrina neluminată a unei farmacii. Se obişnuise să-şi lărgească fusta la fiecare şase luni şi să se recunoască în femeia aceea grasă a cărei imagine se reflectă în vitrine, când se apropie de ele. Nu-şi întoarse privirea. Nu trăise niciodată în trecut. Niciodată nu încercase să oprească timpul în loc, nici să-l întoarcă înapoi. Deşi îi plăcea trecutul, întunericul pe care-l ascunde înăuntrul său, liniştea pe care ţi-o dă prin faptul că nu te învaţă nimic, faptul că-l pierzi, deplinătatea lui sătulă, care nu mai cere nimic, viitorul îi plăcuse întotdeauna mai mult. În el vedea un om în papuci, care merge pe apă fără să lase nicio urmă.

Plec la Tufo, îi răspunse, căutând în ochii săi transparenţi un reflex albastru. Aş putea să-mi cumpăr o casă la ţară, să petrec acolo puţin timp, vara. De-acum restaurantul poate să meargă înainte şi fără mine. Diamante îşi arcui sprâncenele, pentru că nu ştia dacă e o pomană, un dar sau o pură coincidenţă. Nu era obişnuit cu veştile bune. Ambulantul strigă din nou – Vând umbreeeleee!!! Vând umbre-leee! Când ai avionul de întoarcere? o întrebă. Nu că ar fi vrut s-o expedieze înapoi la New York, dimpotrivă. Brusc, a înţeles că o vedea pentru ultima oară. Vita zâmbi, punându-şi mâna înmănuşată pe buza lui încreţită de la rana cea veche. Spuse: Nu mi-am cumpărat bilet de întoarcere.

Diamante îşi lărgi gulerul cămăşii. I se tăiase respiraţia. I se întâmpla, câteodată. Înghiţi. Simţea că arde. Poate că-i dăduse careva foc. Ardea, arsese deja – înăuntrul lui era scheletul înnegrit, pe punctul de a se sfărâma, doar pielea îl mai ţinea, numai fragilitatea precară a unei biete epiderme. Dacă aş cumpăra casa, îl întrebă Vita, ai veni? Aş cumpăra-o pentru tine. Adică, pentru noi. Vreau ca tu să vii să trăieşti cu mine, sau să mori cu mine, şi să faci totul cu mine. Eşti nebună, Vita, îi răspunse el. Gândeşte-te, Diamante. Ea poate că nici nu-şi dă seama, dar i-a rupt viaţa în două. L-a spintecat, aşa cum fulgerul despică un copac. Din el n-a mai rămas decât trunchiul, drept şi bine înfipt în pământ, trunchiul retezat pe care a crescut muşchiul, în care şi-au făcut păsările cuib, dar care n-a mai putut să renască. Până când şi rădăcinile au putrezit şi s-a prăbuşit, înălţând spre cerul care l-a pedepsit o adunătură de lemne răsucite. Nu se poate, Vita, e exclus. Chiar n-o să vii? spuse ea, ridicându-i gulerul de la haină, pentru că se pornise vântul care anunţa ploaia. Zi-mi doar că ai să vii. Nu, nu. De ce?

Diamante se prinse de opacitatea transparentă a voaletei. O pierdea; se aprinsese în faţa ochilor săi o fetiţă de nouă ani, radioasă, aşezată pe băncuţa unei şalupe de salvare, ocupată să instruiască un cuţit de argint cu aburii

respiraţiei sale. Strălucirea acelui cuţit în ceaţa care-l înconjoară este toată lumina care-i mai rămâne. Ea nu şi-a dat încă seama că a găsit-o. Stă cu spatele la el. Are părul ciufulit, căzut pe umeri. Negru, întunecat. *Nu mă lăsa*, *pentru niciun motiv în lume*, *nu mă lăsa*. Dacă întinde o mână, încă mai poate s-o atingă. Dar nu poate s-o ţină-n loc.

Mă refuzi? îl întrebă Vita.

Of, fir-ar nu găseşti niciodată un taxi în oraşul ăsta de pietoni îndârjiţi, toată lumea se plânge că are de aşteptat ore-ntregi, şi când colo uite-l că apare de pe strada Medaglie d'oro şi vede cele două siluete alăturate, lângă trecerea de pietoni. Pe strada golită de seară, bărbatul cu păr alb şi femeia cu voaletă, drepţi unul în faţa celuilalt, rigizi, aproape împietriţi – sunt vizibili ca statuile. Farurile taxiului desenară o rană de lumină pe dresul negru al femeii, îi luminară chipul, dezvăluiră bărbatul îmbrăcat în negru ghemuit în spatele celor doi – automobilul se apropie de marginea trotuarului, frână. Vita deschise portiera şi, pentru că Diamante n-ar fi supravieţuit contactului cu buzele ei şi se retrase, ea se aplecă să intre, se aşeză pe bancheta mult prea largă pentru ea singură şi rosti, cu voce nesigură, numele hotelului. Îşi aranjă voaleta pe faţă. Fată italiancă dispărută. Diamante îşi puse mâinile pe geamul pe care sclipeau câteva picături cristaline de burniţă – nu mai avea nimic de adăugat, mai avea încă să-i spună totul. Vita încerca să coboare geamul, dar probabil că era defect, pentru că abia se crăpă, iar în spatele ei Diamante îi văzu doar gura şi strălucirea unui rând de dinţi albi, pătraţi, perfecţi. Americani. Diamante, îi spunea gura aceea, viaţa e aşa de lungă. De la intersecţia asta şi până la Tufo sunt o sută şaizeci şi şase de kilometri. În alte vremuri era un drum lung, complicat, dar astăzi nu mai e. Îţi ia trei ore cu trenul. Fă aceşti o sută şaizeci şi şase de kilometri. Vino. O să fie totul altfel, o să fim fericiţi pentru totdeauna.

Taximetristul nu-şi dădu seama că era în joc viaţa

pasagerei sale şi a bărbatului cu păr alb care se agăţase de portieră – geamul despărţitor îl împiedica să perceapă acele cuvinte care păreau mai mult un foşnet eu am să rămân acolo toată vara, mă rog, sigur, nu chiar mâine, şi nici poimâine, dar poate, cine ştie, peste o săptămână, o lună, mai devreme sau mai târziu, vino să trăieşti cu mine, trebuie să-mi dai, trebuie să-ţi dai speranţa asta. Contorul maşinii se declanşă cu zgomot – şoferul apăsase deja pe accelerator, iar maşina neagră, o berlină dărăpănată model anii ’30, scuipa fum în mijlocul străzii. La revedere, îi promise Vita lui Diamante al ei, taximetristul porneşte ştergătoarele care scârţâie pe parbriz, rapide şi eficiente, dar incapabile să şteargă şi lacrimile ei. Uite-l cum încearcă să deschidă umbrela, până când, în oglinda retrovizoare, înainte de curbă, nu se mai vede decât o claie de păr alb care străluceşte în penumbră, încreţit de ploaie, ca diamantele.

La sfârşitul lui septembrie, Vita se urcă în avionul PAN AM. în ianuarie, Roberto îi trimise la New York o telegramă de două cuvinte. DIAMANTE MORT.

Partea a treia

Firul apei

Waterboy în fotografia făcută în 1906, toamna târziu, cu prima zăpadă care pudrează cu alb pădurea, sunt nouă, aliniaţi unul lângă altul în mijlocul şinelor. Ca şi cum ar vrea să blocheze drumul trenului inevitabil, să închidă perspectiva. Într-adevăr, în spatele lor încă nu există o linie de tren şi nici drum: cei nouă bărbaţi sunt acolo tocmai pentru. asta, ca să defrişeze pădurea şi să construiască în locul ei. În spatele lor se întrevăd doar brazi şi o încărcătură de pietre suspendată într-un scripete invizibil. Toţi poartă uniforma muncitorului american: salopeta de blue jeans şi cămaşă în carouri. Tunsorile sunt diferite, iar pe cap poartă şepci siciliene şi bascuri. Unul dintre ei are o şapcă de lână tricotată. Bărbaţii au trăsături mediteraneene şi pielea măslinie. Sunt italieni. În mod ciudat, în pofida caricaturilor din ziarele vemii, numai trei

dintre ei poartă mustaţă. Niciunul nu are mai mult de treizeci de ani. Toţi au o alură atletică, chipuri concentrate, obosite, dar pline de voinţă. Ultimul din dreapta, mai retras, singurul care stă dincolo de traverse, pe pietre, cel cu şapca de lână, are obrajii încă spâni. Mic de statură, cu pantofii rupţi şi cu mâinile în şold, are o atitudine sfidătoare. Pe faţă arborează o expresie îmbufnată. Poza e alb-negru, ştearsă, dar cu siguranţă că are ochii deschişi la culoare.

Poza a apărut în 1907 într-o publicaţie a companiei Baltimore & Ohio, ca să celebreze în faţa acţionarilor progresele lucrărilor pe traseele interne ale liniei. Baltimore & Ohio Railroad, cea mai veche companie din Statele Unite – şi una dintre cele mai cunoscute – se unea cu Atchison, Topeka & Santa Fé prin Cincinanţi, Saint Louis şi Kansas City şi ajungea până la Los Angeles. În nord, prin Toledo, Chicago şi Omaha, se unea cu renumita Union Pacific şi ajungea la San Francisco. Poate că băiatul acela cu şapca mai deosebită e Diamante. Trebuie să fi fost prin părţile acelea. Pe la cincisprezece ani, dintr-odată, toată apa care clipocea în destinul său se scurse în găleata de lemn pe care se pomeni că trebuie s-o târască de-a lungul şinelor. Fără să vrea, ajunsese să fie ceea ce-şi dorise – cărăuş. Cel care reuneşte tot ce e îndepărtat, cel care aruncă un pod între două puncte îndepărtate: băiatul cu apa. În engleză se numeşte *waterboy*.

Sarcina sa constă în a potoli setea muncitorilor. Spus aşa, pare uşor, şi într-adevăr, Diamante jubilează atunci când şeful de echipă îi confirmă că l-a angajat, cel puţin până când echipa în care îl plasează va fi terminat bucata de care răspunde el. Îi încredinţează o pătură pentru cai şi două găleţi de lemn unite printr-un fel de jug. Şeful de echipă îl avertizează că, dacă le strică, trebuie să le plătească, pentru că sunt proprietatea Companiei. Lui Diamante i se pare că nu prea are ce să strice, pentru că găleţile alea sunt mai bătrâne ca bunicu-său, iar pătura n-ar folosi-o niciun cal. Dar pentru că şeful de echipă are

moacă de călău şi e înarmat cu o puşcă, se grăbeşte să zâmbească şi să-l asigure că are să fie atent.

Echipa lui Placido Calamara e în Tabăra 12. Diamante a tras paiul cel scurt. La căile ferate, numerotarea funcţionează invers decât la New York. Numerele cele mai ghinioniste sunt cele mari, pentru că numărătoarea începe de la baza cea mai apropiată de oraş. Pasquale şi Giuseppe Tucciarone sunt în Tabăra 6, împreună cu alţi cincisprezece băieţi din Minturno. Dar acolo nu era nevoie de un waterboy. Diamante se caţără în carul cu provizii, lângă Placido Calamara. Arogant, îndesat şi lucios ca o măslină, Calamara îi aminteşte de Nello şi nu-i e deloc simpatic, dar speră să-i devină el simpatic lui. Merg treizeci de mile pe o cărare tot mai desfundată. Traversează o pădure înspăimântătoare. Diamante n-a mai văzut niciodată atâţia copaci. La Tufo i-au tăiat cărbunarii şi ciobanii, iar munţii Aurunci au chelit de tot. Când se opreşte carul, de jur-împrejur e întuneric şi nu e nimic. Doar un vagon de marfă dezafectat, de pe vremea când locomotivele funcţionau cu lemne. Deh, în sfârşit, asta e tabăra.

Diamante deschide uşa şi intră în vagon. Duhoare de câine şi de saltele. „Servus, tovarăşi”, spune cu veselie, „sunt noul waterboy”. Drept răspuns, muncitorii care deja s-au culcat suflă printre buze a dispreţ, că doar acolo nu-i salon. În mijlocul unei păduri, la cincizeci de kilometri de un centru locuit, e mai bine să te comporţi ca lupii. Diamante clipeşte des. Douăzeci, poate treizeci de bărbaţi cu bărbi lungi şi feţe chinuite. Băncile de lemn aşezate transversal trebuie să fie paturile. Diamante ocheşte banca cea mai îndepărtată de intrare şi deci cea mai apărată de curent. Se împiedică de o cutie mare de tablă ruginită, iar din întuneric se abat asupra lui cele mai groaznice înjurături, căci cutia aia serveşte de sobă şi ce mama mă-sii, fără sobă crăpăm de frig aici. Diamante îşi cere scuze. Se aşază pe sacul umplut cu paie. O voce stridentă ca creta pe tablă grohăie: „Ei, băiete, aici nu poţi să stai,

caută-ţi alt loc”.

Olrait, suspină Diamante. Îşi dă seama imediat că, în tabără, waterboy e ca musul pe vapor: ultimul în ierarhie. Se aşază pe sacul de lângă intrare. Unde-o să fie vânturat de curent şi acoperit de praf. La câţi copaci sunt, e foarte probabil ca în Ohio să plouă o grămadă. Oricum, nu-i cazul să se dezbrace. Sacul e negru de mizerie şi pute de parcă ar fi ascuns careva un cadavru înăuntru. Nu-i cazul să facă mofturi. Iar pentru că mâine-n zori începe munca, se întinde. Salteaua e un fel de lanţ muntos – din găuri ţâşnesc vârfuri ascuţite ca lamele, iar umflăturile tari ca lemnul îl lovesc în toate părţile. Din păcate, Diamante n-are somn, pentru că e prea încântat. Încântat că e în minunatul Ohio. Că şi-a găsit un loc de muncă sigur şi că începe o nouă viaţă. Din nefericire, căldura corpului său încălzeşte culcuşul, aşa că asupra lui se declanşează atacul unei armate zgomotoase şi înfometate de ploşniţe.

Se mută din nou. Mătură sub banca vecinului gunoaiele adunate morman pe podea – sâmburi, seminţe, rumeguş, răhăţei de muşte şi de şoareci –, întinde pătura de cal şi se întinde. Încearcă fără succes să alunge fără vărsare de sânge doi gândaci care se încăpăţânează să-i mişune pe nas. Până când, enervat, îi striveşte cu un pumn. Crestează pe peretele vagonului două linii. În noiembrie, când va pleca din Tabăra 12, pe perete au să rămână cinci sute zece linii. Până atunci, Diamante va fi exterminat o întreagă colonie de gândaci. Pe mulţi dintre ei chiar îi va fi mâncat. Gândacul american are un gust făinos, ca lintea.

Timp de o sută nouăzeci de zile, cincisprezece ore pe zi, Diamante străbate în sus şi-n jos calea ferată. Din tabără – unde se află vagonul adaptat pe post de dormitor şi fântâna – se deplasează cu un căruţ manevrat manual, pe care el îl numeşte suspendat – în parte ca să-şi amintească de New York, în parte pentru că-i place să-şi închipuie că drezina aceea survolează bulevarde, automobile, case şi blocuri. Odată ajuns la capătul şinelor,

coboară şi continuă pe jos, târând găleţile pline cu apă pe care le balansează cu măiestrie pe umeri. Nu-i e greu, pentru că cei din Tufo sunt în stare să poarte orice în echilibru pe cap – un coş plin cu ouă, un balot de fân, ba chiar un coşciug. Nu merită să goleşti găleţile pe drum pentru că şeful de echipă, dacă vede că faci pe deşteptu', îţi trage una peste bot de-ţi mută nasu' din loc. Păcăleala e că tăietorii de lemne, probabil pentru că muncesc fără întrerupere şi doar când beau pot să mai respire, beau ca bivolii şi-i golesc imediat găleţile. Aşa că Diamante trebuie să le umple întruna, întorcându-se înapoi până la şine, să se urce-n drezină ca să ajungă înapoi la puţ, şi tot aşa, încolo şi-ncoace, transpirând, obosind, tot mai slăbit şi mai amorţit. Soarele nu apune niciodată şi-i arde spatele, umerii şi ceafa, care se umplu de băşici: pielea se jupoaie ca o coajă de cartof fiert şi-i ia o lună să se înnegrească, la fel ca aceea a muncitorilor. Dacă bate vântul, e ca şi cum ar fi biciuit peste faţă, pentru că în America vântul vine direct de la Polul Nord fără să întâlnească vreun obstacol în cale. Când plouă, rămâi ud toată noaptea şi toată lumea tuşeşte de parcă vagonul ar fi spital de boli contagioase. Dar Diamante are cincisprezece ani şi soarele, vântul de la Polul Nord şi ploaia îl gâdilă. Aşa că, din zori şi până-n seară, merge cu găleţile, cu apa care se zbate de pereţii de lemn, cu drezina care scârţâie pe şine şi cu glasuri de păsări necunoscute de jur-împrejur – mulţumit, pentru că are un salariu sigur şi în curând are să pună bani deoparte ca să plece cu Vita.

Îl plătesc cu un dolar şi optzeci de cenţi pe zi. Mai prost decât pe toţi ceilalţi. Dar ei sunt tăietori, altfel spus virtuozi ai ferăstrăului. Ştiu toate secretele lemnului, ale fierului şi ale pietrei. Fac terasamente, sapă, ridică scripetele cu pietre, nivelează terenul, cară traverse, le aliniază, le poziţionează, le înşurubează de şine. Compania îi plăteşte pentru construirea şi întreţinerea segmentelor de cale ferată, pentru aglomerarea de trunchiuri şi bolovani pentru consolidare, pentru dinamitarea

obstacolelor naturale, pentru aşezarea sau dublarea şinelor. Waterboy e mic, dar robust, iar dacă vrea, la anul o să poată şi el să taie şi să spargă pietre cu toporul. Dar Diamante a calculat că ia 10 dolari şi 80 de cenţi pe săptămână. În şase luni, 259 de dolari înseamnă o sumă frumuşică. Aşa că la anul o să fie deja într-un loc mai bun, cu Vita.

Din păcate, Tabăra 12 e izolată, e prea departe de echipele de japonezi care au bucătar. N-au de ales, trebuie să-şi cumpere mâncarea de la punctul de vânzare al şefului de echipă: toţi îi zic *pluk-me stare* – scarmănă-mă zdravăn. Lui Diamante îi ia o săptămână ca să înţeleagă de ce. Vinde la preţuri exorbitante sardele stricate, borcane de roşii râncede şi cutii cu fasole catifelate cu mucegai, care provoacă dizenterie. În seara a şaptea îl apucă un atac îngrozitor. Şi pentru că nu există căcătoare, toată lumea se uşurează pe unde-apucă sau într-o gaură împuţită săpată în pământ şi acoperită cu un lemn putrezit. Dar tovarăşii te aleargă cu lopata dacă faci în apropierea vagonului şi te obligă să te-afunzi în pădure, aşa că până la urmă, între dizenterie, alimentaţia proastă şi oboseală, te trezeşti moale ca untul şi dimineaţa nu reuşeşti să te ridici din paie. Şeful de echipă te împunge cu puşca, şi nu e cel mai bun mod de a-ţi începe ziua.

Decât să se plângă, Diamante preferă să se descurce, aşa că încetează să mai cumpere alimente de la punctul de vânzare. Îşi face o praştie. Descojeşte o ramură de copac şi-şi fabrică o măciucă. După program, în timp ce colegii lui mănâncă în jurul unei mese acoperite cu ziare vechi şi trag vânturi pentru că au intestinele distruse, el iese la vânătoare. Omoară veveriţe şi cârtiţe cu o muşcătură la ceafă. Doboară cu praştia ciocănitori, prepeliţe şi cintezoi, cu o precizie ucigătoare pe care a căpătat-o din copilărie. Umblă prin umezeala şanţurilor şi adună ciuperci, ghinde şi melci. Ceilalţi îl privesc oripilaţi, dar el învaţă să-şi gătească nişte stufaturi delicioase. Doar şobolanul de prerie pute îngrozitor, şi nici afinele, nici muştarul nu

reuşesc să-i acopere duhoarea. Bursucul e excelent. Fazanul poate chiar să-l vândă, pentru că e la mare preţ. Carnea şoimului pescar aduce cu cea de pui. Diamante mestecă satisfăcut. I-ar plăcea ca Vita să fie aici. Sau să-l vadă, măcar. Ei îi plac băieţii care se descurcă singuri. Ar fi mândră de el.

Nu mai ştie nimic de ea din ziua în care s-au despărţit – fugea pe şinele din triaj, ţinându-şi echilibrul pe fâşia de metal, cu rochia albastră care se confunda cu întunericul albăstrui al dimineţii. Vita fugise până când vagoanele printre care se ascunsese el începuseră să prindă viteză, luând curba pe după macaz. Pe urmă, aşa cum se înţeleseseră, se întorsese acasă. De îndată ce şi-a găsit de lucru, Diamante i-a scris o vedere cu numele companiei feroviare, rugând-o să nu-l spună la nimeni – în cazul în care răzbunătorul Cozza s-ar fi gândit la vreo pedeapsă. Nu i-au adus încă un răspuns de la ea. Poştaşul n-a venit niciodată la Tabăra 12. Duminica viitoare, Diamante o să se ducă să protesteze la agentul companiei. Cu cele patru cuvinte pe care şi le mai aminteşte, o să reuşească el să-l facă să înţeleagă că nu-i corect să-i faci pe muncitori să aştepte atâta. Nu-i destul că trăiesc în mijlocul pădurii, dacă nici măcar nu primesc veşti de acasă, le scade moralul. Nu vrea ca Vita să-şi facă griji. Totul merge minunat.

În ziua de salariu îşi dă seama că i-au oprit şapte dolari pentru „cheltuieli la punctul de desfacere”. „N-am cumpărat nimic de acolo”, protestează. „Am fost la vânătoare”. Calamara îl priveşte, neîncrezător. Încă n-a priceput dacă waterboy e foarte inteligent ori e foarte prost. Îi trage o flegmă pe bocanci. „Trebuie să plăteşti oricum, chiar dacă nu cumperi nimic”, îl lămureşte. „Nu”, răspunde Diamante. „Contractul nu spunea aşa ceva. Eu am acceptat munca pentru un dolar şi optzeci pe zi. Am să-ţi plătesc ceea ce-ţi datorez, nimic altceva”. „Atunci n-ai înţeles”, spune şeful de echipă, ridicându-se în picioare. „Tu n-ai înţeles”, replică Diamante. „Dacă aşa stau

lucrurile, plec de-aici”.

Când deschide din nou ochii, Santo Callura îi apasă un prosop pe faţă. E ud leoarcă, şi nu de apă. Îi curge sânge de la ceafă. Acum înţelege că lui Calamara puşca nu-i foloseşte doar ca să supravegheze, să ameninţe şi să-i strunească pe oameni. Când o veni zăpada, când o-ngheţa râul, atunci o să pleci şi tu, o să plecăm toţi – îi explică cu răbdare Callura. Nimeni nu poate să părăsească tabăra fără permisiune sau înainte de terminarea contractului. Dacă fugi, Calamara vine după tine şi te aduce înapoi în tabără. Dacă-l mai sâcâi, te denunţă pentru furt, iar agentul Companiei te înfundă în puşcărie. Diamante geme slab de durere. Doar nu suntem prizonieri, murmură, doar nu ne-au deportat într-un lagăr de muncă forţată. Callura dă din umeri şi-i tamponează rana în continuare. De câtă vreme eşti la căile ferate? întreabă bănuitor băiatul. Callura îşi şterge mâinile de salopetă şi nu răspunde.

În iulie, când soarele încinge vagonul şi parc-ai dormi într-un cuptor, se prezintă o fată bătrână, metodistă, dornică să-i înveţe engleza pe „bărbaţii de bronz”. Diamante întreabă dacă trebuie să dea vreun ban, iar Miss Olivia Campbell îi răspunde că tot cursul e gratuit. Generoşii enoriaşi din Lima vor să-i ajute pe străini să se integreze în naţiunea noastră. Diamante îi spune că el s-ar înscrie la curs, dar e catolic. A fost botezat şi a luat prima sfântă împărtăşanie. Confirmarea nu, pentru că a venit în America. Fata bătrână zâmbeşte. Să tot aibă patruzeci de ani. E uscată ca o frunză, cu părul roşu. Are tupeu, dacă a venit de una singură la trackurile macaronarilor, pe care americanii îi consideră violatori înrăiţi. Diamante precizează că, în fond, el nu e chiar aşa de catolic şi că n-a mai intrat într-o biserică din ziua în care a plecat de-acasă. Miss Campbell îi răspunde că toţi suntem creştini. Diamante se înscrie. Lecţia se ţine seara la Tabăra 9, şi ca să ajungă trebuie să alerge cincisprezece kilometri prin pădure. La prima oră sunt treizeci – toţi claie peste grămadă într-un vagon vechi care pute a baligă de cal. La

a şaptea, sunt zece. La a cincisprezecea, Diamante se trezeşte singur cu Miss Campbell. Din păcate, *dago* nu se arată interesaţi de avantajele limbii engleze, iar ea va fi constrânsă să-şi ofere comorile la trackurile ucrainenilor, ale maghiarilor sau ale finlandezilor. Oh, nu, Miss, o imploră Diamante, nu plecaţi. Sunt gata să mă convertesc la metodism. Miss Campbell surâde. N-a venit ca să cumpere sufletul unui waterboy. Totuşi, îi face cadou o carte. Nu *Holy Bible*, pe care de-abia au început s-o studieze. Cartea e scrisă de un oarecare London Jack şi se intitulează *The caii of the wild*. E povestea unui câine care e vândut, bătut şi umilit şi devine sălbatic şi feroce, iar Miss Campbell crede că lui Diamante are să-i placă mult. El însă face eforturi supraomeneşti să înţeleagă subiectul, la pagina 47 abandonează cartea şi ani de zile o să-i rămână curiozitatea de a şti ce s-a întâmplat cu nedomesticitul câine Buck.

În sfârşit, în ziua de Sfânta Maria soseşte sacul de poştă, dar înăuntru nu-i niciun plic pentru Diamante Mazzucco. Poate că Vita n-a primit vederea din Cleveland. Sau poate că n-a fost mulţumită, pentru că era cam seacă. Trebuie să-i scrie din nou şi să nu-i fie ruşine să-i spună cât de mult ţine la ea. Colegii din tabără, mai experţi, spun că femeile au nevoie de cuvinte aşa cum au bărbaţii nevoie de actele impure. Dar când Diamante ia pixul în mână, îşi dă seama că nu-şi poate mişca degetele. Tot strângând funia găleţilor, mâinile i s-au încleştat în formă de pumn. Poate că ăsta e motivul pentru care are mereu chef să se ia la bătaie. Îşi trosneşte degetele. De acum înainte trebuie să facă exerciţii în fiecare seară, dacă nu vrea să facă reumatism şi artrită.

Dragă Vita, deocamdată n-am putut să te aduc aici, dar strâng bani şi în curând va veni şi clipa aceea, îţi garantez că mă gândesc mereu la tine şi că nu uit că ne-am logodit. Nu aştept altceva decât să fiu cu tine şi să nu ne mai despărţim.

Al tău pentru totdeauna, Diamante

De-acum, printre* crăpăturile din tabla vagonului se infiltrează toamna. Când îl loveşte vântul îngheţat de la Polul Nord, vagonul tresare, se balansează şi tremură ca la un cutremur. Dar nici în sacul de poştă care este livrat la începutul lui octombrie nu se află vreo scrisoare pentru waterboy.

Crocefisso Cassano susţine că cele mai frumoase scrisori pe care le trimit femeile tăietorilor nu ajung niciodată la destinaţie. Cineva le fură înainte. Compania preferă să nu-i lase să cadă pradă dorului. Dacă ai bani, poţi să ţi le răscumperi. Altfel, trebuie să te resemnezi la ideea că le citeşte altcineva, care se laudă pe urmă că are o iubită care-l aşteaptă pe undeva. Dar e iubita *mea*, zice Diamante. Iar Crocefisso îi răspunde: Se vede treaba că acuşi e iubita lui Giobatta Reato. Diamante scoate din buzunar trei dolari, pentru scrisoarea Vitei. O citeşte melancolic, cu ochii înlăcrimaţi. Dar scrisoarea e adresată de o oarecare Assunta unui oarecare Pietro. Când se plânge şi pretinde înapoi banii, Reato refuză. Susţine că i-a făcut o favoare, pentru că nu-i nicio scrisoare semnată Vita.

La sfârşitul sezonului, Diamante e ferm convins să renunţe la căile ferate şi să-şi caute o slujbă de orice fel la Cleveland. Dar n-a făcut bine calculele. Odată plătite cheltuielile (pentru cazare, uzura păturii de cal şi a uneltelor de muncă, pentru cumpărarea de alimente, amenzile pentru infracţiuni şi întârzieri la imposibilul plan de muncă stabilit de şeful de echipă ca să nu fie lichidat împreună cu toată echipa lui de către alţii, mai disperaţi ca ei), nu numai că nu-i mai rămâne nimic de trimis părinţilor şi de pus deoparte ca să se întoarcă la Vita sau ca să-i spună să vină ea la el, ci se trezeşte că e dator la şeful de echipă care l-a angajat. Şi nu există decât o singură modalitate să-şi plătească datoria: să mai muncească un sezon pentru el.

Iarna o petrecu la pensiunea soacrei lui Calamara, un vagon mizer înţepenit pe pământul necultivat din spatele

haltei pentru mărfuri din Cleveland. Un loc al fluierelor şi al farurilor, al ciocniturilor şi al zgomotelor de trenuri. Hotărât să câştige banii necesari ca să se elibereze de şeful de echipă, bătu sumbrul cartier italian dintre străzile 119 şi 125. îl sfătuiră să încerce în port, la rafinăria Standard Oil sau la fabricile de hârtie. Dar salariul nu-i ajungea nici măcar ca să-şi plătească chiria. Lucră într-o turnătorie şi pe un şantier naval. Fu vânzător de creme pentru hemoroizi şi de pomezi pentru bătături. Într-un senzaţional zgârie-nori de treizeci de etaje fu responsabil de scuipătoarele din lifturi, în care funcţionarii din birouri îşi manifestau frustrările. Apoi se dedică scrisorilor: le descifra şi le scria pentru analfabeţii din comunitate, încercând să-şi imagineze ceea ce voiau să citească destinatarii din Italia. Până la urmă ţinu locul unui poştaș. împărţirea corespondenţei îi producea o bucurie de nedescris. Sacul acela plin de hârtii pe care-l punea pe bicicletă părea că ascunde-n el toate cuvintele din lume, chiar şi pe cele care fuseseră scrise pentru el. Dragă Diamante, mă bucur că eşti bine. Şi eu sunt bine. Îţi scriu puţin, pentru că nu m-am înţeles niciodată prea bine cu stiloul, dar rămân în continuare logodnica ta Vita. Diamante pedala dincolo de cartierul italian, departe de şinele de tren şi de mirosul trenurilor. Uneori, câinii care păzeau viluţele albilor de la marginea oraşului îi sfâşiau pantalonii. Dar el nu-şi făcea probleme, pentru că era pe cale să primească o scrisoare de la Vita. Pe urmă se întoarse poştașul titular, iar de atunci încolo scrisorile altora îi provocară întotdeauna greaţă.

Şi iată-l din nou cu condamnaţii din vagoane, înţepeniţi pe şine, chiar şi iarna. Aplecaţi cu măturoiul peste macazurile acoperite de ceaţa îngheţată, înlăturând cu lopata, printre intermitenţele semnalelor luminoase, zăpada care acoperea traversele. Locomotivele care apăreau din fum erau pentru ei doar o vibraţie care se transmitea sângelui – nici nu reuşeau să le vadă. Fantome care emanau un miros de fier şi de rugină. Bărbaţi fără

femei. Violenţi, inşi pierduţi. Îi numeau păsări migratoare. Dar nu era o imagine poetică, ci mai degrabă una sinistră, care făcea aluzie la păsările de pradă. Şi totuşi, odată încheiat anotimpul rece, păsările migratoare ştiu să regăsească drumul înapoi spre casă.

Dar în primăvară datoria sa faţă de şeful de echipă se dublase, aşa că o luă de la capăt, trei sute de mile mai la vest. Schimbă statul, compania, peisajul. Nici măcar nu ştia unde se află. Sosise în tabără noaptea, într-un car plumbuit, prin care abia străbătea o palidă dâră de soare. Ziua văzu doar şinele care, strălucind printre pietre într-un univers plat, lipsit de dimensiuni şi de formă, urmăreau fără sens albastrul cerului. Şi iarăşi calea ferată. Şi iarăşi vagonul de marfă încins, sardelele stricate, cei o mie de paşi cu jugul pe spinare şi apa care clipocea în găleţi. Şi iarăşi imaginea tremurată a unui şir de bărbaţi dispuşi de-a lungul şinelor, umbra măruntă a unui băiat care trage după el două găleţi de lemn.

Dar lui Diamante îi plăcea să fie waterboy. Era ca apa. Insipid, inodor, fără calităţi aparente, independent faţă de pământ şi de cer, plastic, fluid, disponibil, gata să ia forma spaţiului care-l conţine, dar în realitate de nemodelat, rezistent, la nevoie chiar periculos, mortal – oricum, *necesar*. Celor din satul său însă le era teamă de apă – apa şi moartea sunt mereu la uşă, spunea proverbul. Apa le adusese numai molime şi invazii. Malarie şi sarazini. Maică-sa îi povestise de multe ori ultima incursiune, în urma căreia anul 1860 rămăsese în amintire ca un an nefast. Corsarii debarcaseră pe plaja de la Scaun şi de acolo veniseră să jefuiască Minturno şi satele dimprejur, omorând bărbaţi şi copii chiar şi pe uliţele din Tufo, astfel că pe strada San Leonardo curgeau râuri de sânge şi de vin. Angela, care avea şase ani, se salvase ascunzându-se într-un coş, dar la mare, care se afla la numai câţiva kilometri, nu mai coborâse. Chiar şi pentru Antonio apa fusese duşmana perfidă a speranţelor sale. În cele două traversări sortite eşecului suferise de rău de mare, iar

oraşul în care nu-i fusese dat să intre i se păruse făcut din apă, aidoma viselor nerealizate. Dar Diamante nu crezuse niciodată în ea. Apa era doar oglinda neliniştii sale, calea sa de scăpare.

Apa venea spre el, iar el o descoperea, oriunde s-ar fi ascuns. Apa stătătoare din mlaştini, în care mişună larvele oportuniste şi broscoii isterici. Apa pură din fundul unei fântâni. Apa de un verde puternic a râului Gangliano, care curgea prin câmpia arsă, fără obstacole şi fără nicio constrângere, până la vărsare. Apa albastră a Mediteranei, care-l îmbiase întotdeauna la distanţare, la plecare, la libertate. Şi, în sfârşit, apa cea mare – oceanul de culoarea indigoului, ceţos, nesfârşit sub stelele palide ale Atlanticului. De altfel, albastrul fusese prima culoare pe care o văzuse Diamante, pentru că Angela îl născuse pe câmpurile străbătute de Gangliano, unde, în ciuda sarcinii avansate, se dusese în zori să culeagă cicoare. Aşa explicau în sat faptul că, printre atâţia ochi negri, mama şi fiul îi aveau albaştri. Iar acum iubea şi apa americană care clipocea, prizonieră în găleţile de lemn, oglindind nemiloasa limpezime a cerului. Dar încet-încet începu să-şi dorească să fugă, să lase-n urmă găleţile, tăietorii, şinele. Să devină cu adevărat o pasăre călătoare, un migrator condus nu de foame, ci de ritmul anotimpurilor, liber. Visa să ia unul dintre acele trenuri al căror fluierat sfâşietor, răsunând în depărtare, îl făcea să tresară.

Trenul său îl ducea la Penn Station. Cobora, traversa străzi de acum mai familiare decât cele spre care dădea casa părinţilor săi, mergea, strângând în buze lănţişorul de aur cu cruciuliţă, lăsându-se purtat de fericire, şi dintr-odată recunoştea mirosul stătut al curţii din Prince Street. Visul cu ochii deschişi se oprea pe scări, pentru că se întrerupea mereu înainte să apară Vita. Nu voia s-o oblige pe radioasa lui logodnică să împartă cu el nopţile din vagonul de marfă, păduchii şi şinele. Pentru ea îşi dorea ceva mai bun. În timp ce înainta sub razele soarelui, încovrigat sub greutatea apei, strigat de tovarăşii de

muncă, uneori jignit sau lovit pentru că întârzia, se întreba cum ar putea să se prezinte la logodnica sa fără un dolar în buzunar, rufos ca un vagabond, sălbăticit precum câinele Buck. Incapabil să vorbească chiar şi propria sa limbă. De data asta, în echipă erau numai munteni din nord, care nu primeau pe nimeni în grupul lor şi erau mândria inspectorilor scoţieni. Cu calabrezii nu se înţelegea, iar seara, în întunericul vagonului, se limita să schimbe cu ei câteva cuvinte în *lingua franca* – americană. Ajunse să spere că va fi acceptat de celtici, să le cerşească respectul.

Într-o zi, un inspector trimis de guvernul italian să verifice condiţiile în care lucrau *railroads workmen* îl întrebă de unde este. Diamante răspunse: din Torino. Inspectorul vru să ştie dacă era rudă cu bătrânul Federico Mazzucco, ceasornicarul de pe strada Lagrange, iar Diamante riscă şi spuse că era bunicul lui. La care inspectorul îl invită la un pahar de băutură de chinină şi începu să povestească despre acest Federico Mazzucco, care fusese în trupele lui Garibaldi şi aproape că se lăsase omorât doar ca să-i poată numi italieni pe amărâţii care acum, în America, făceau Italia să pară o ţară de cerşetori. Era mai bine să nu fi creat deloc Italia şi să fi lăsat totul cum era înainte. Diamante se simţi jignit, dar îi zise că avea dreptate. Când plecă inspectorul, se ruşină că-şi vânduse mândria companiei Great Northern Railway Line.

Atunci începu să se întrebe dacă nu cumva vânduse şi altceva: viitorul său. În astfel de momente, ca să se asigure, strângea între buze lănţişorul. Noaptea îl vâra în gură şi-l strângea între dinţi. Vânduse tot, în afară de încăpăţânata certitudine că are s-o scoată la capăt, într-un fel sau altul. Că n-o să se întoarcă la Vita cu mâinile goale.

Diamante îşi vâra lănţişorul în gură de teama tâlharilor – asta de când, în ziua de salariu, năvăliseră în vagonul-dormitor şi le luaseră toţi banii. Fiindcă tăietorii nu erau dispuşi să se lase prădaţi, s-a încins o bătaie în toată legea, la care waterboy a participat cu încrâncenare şi cu un talent indiscutabil. Dar a fost inutil, pentru că

atacatorii erau înarmaţi cu topoare şi pumnale. La sfârşit, când au plecat, au lăsat în urmă sânge peste tot, iar mulţi se plângeau care de vreo mână ruptă, care de vreun nas spart sau de vreo mandibulă fracturată. În vagonul celor prădaţi – bătuţi şi buimăciţi – s-a lăsat apoi o linişte înveninată, încărcată de ură.

Şi totuşi, nu tâlharii din celelalte tabere i-au furat lucrul cel mai preţios, ci chiar colegii lui. Cei din nord spun că meridionalii n-au spirit de castă şi că asta este cauza înapoierii lor. Diamante nu auzise niciodată de spiritul ăsta de castă, dar a învăţat că aşa-zişii tovarăşi sunt gata să-ţi spargă capul şi să te arunce-n râu pentru un pumn de sare sau pentru o şapcă. Şapca de lână pe care i-o lucrase Vita cu andrelele. I-au furat-o la sfârşitul sezonului al doilea. În câmpie, frigul e nemilos. După două zile, şapca apare pe capul lui Raffaele Rotundo. Cu excepţia lănţişorului-talisman şi a fotografiei neclare făcute la automatul din Coney Island, şapca aceea e tot ce i-a mai rămas de la Vita.

Şi-o ia înapoi. În timp ce Rotundo doarme, i-o fură, luându-i-o de pe cap cu abilitatea unui prestidigitator. Se ghemuieşte sub pătura de cal şi şi-o apasă pe gură, încercând să recunoască în mirosul de stătut al lânii parfumul Vitei. Vita miroase a rozmarin. A salvie şi a muguri de brad. A izmă, zahăr şi lămâiţă. Vita nu i-a scris deloc. Nici măcar un rând. Dar trebuie să fi fost o neînţelegere la mijloc, pentru că nu e genul de fată care să nu se ţină de cuvânt. Manevrează drezina pe şine. Şirul de tăietori e ascuns după un pâlc de plopi. Nimeni nu poate să-l salveze pe waterboy. Îi sparg găleţile – sar pe ele, le strivesc cu bocancii, îl târăsc în iarbă. îl iau la şuturi şi la pumni până când îl conving să scoată cârpa aia din salopetă. Rotundo i-o bagă-n gură – i-o vâră cu piciorul pe gât. Diamante nu poate să respire. Şapca de la Vita îi acoperă cerul gurii, îl sufocă. Şi asta? îl întreabă Rotundo, fluturând fotografia din Coney Island. Asta-i iubita ta? Diamante întinde mâna, dar cineva îl ţintuieşte la pământ şi nu reuşește să se mişte. Îşi trec poza de la unul la altul.

Spun ceva, dar Diamante nu aude pentru că are urechea plină de sânge. Când Rotundo face să dispară fotografia în buzunarul de la blugi, Diamante se eliberează şi-i sare în cârcă. Dacă nu poate s-o păstreze, măcar s-o distrugă, pentru că aici imaginea unei femei e mai preţioasă chiar decât o cruciuliţă de aur. Ăştia sunt în stare să se masturbeze cu ochii la gâtul unei sticle, la fundul zbârcit al câinelui lui Calamara, ce să mai vorbim de o fetiţă brunetă care zâmbeşte. Nu reuşește. îl aruncă pe drezină. N-o să afle niciodată care dintre ei i-a tras şutul care-i sparge buza.

Rana sângerează ore-n şir, se umflă, se infectează. Mestecatul devine o operaţiune dureroasă, ca scoaterea unui dinte. Crusta aspră se crapă întruna şi nici să zâmbească nu mai poate. De altfel, nici nu-i arde. Nu simte decât o furie crâncenă – faţă de lume, de destin, de patroni, de capitalişti, de exploatatorii imbecili şi laşi, de pungaşi şi de tâmpiţi. În cele din urmă, gura revine la aspectul dinainte, iar furia se mai domoleşte şi ea. Dar buza rămâne cu o gâlmă care abia se vede, ca şi cum ar fi mereu nemulţumit sau pe punctul de a dezaproba ceva. Cicatricea aceea nu se şterge nici cu timpul: singurul semn de neşters al anilor petrecuţi în America.

Timpul trecea ca vântul prin prerie, fără să i se opună rezistenţă. Se duseră aşa 1907 şi 1908. Mulţi se întoarseră acasă; el urmă direcţia opusă: şinele îl trăgeau spre apus. Mult mai la vest de tot ce voia. Mult mai la est de tot ce-l aştepta. Se răspândi panica. America trecea printr-una din crizele sale „fiziologice”, companiile se dizolvau, societăţile cotate la bursă dădeau faliment, echipele de la căile ferate erau uitate la capătul unei şine. La sfârşitul lui 1908, echipa lui Diamante fu părăsită într-o tabără pierdută prin Minnesota. Contractorul fugise cu salariile pentru ultimele luni, atunci când Compania anunţase că nu avea să reînnoiască contractul; în crahul de pe Wall Street, acţiunile îşi pierduseră cincizeci la sută din valoare. Lucrările se blocau. Trebuia să aştepte. Era

campanie electorală. Poate că criza avea să dureze puţin. Republicanii promiteau să repare dezastrele moştenite după cei opt ani de preşedinţie euforică a lui Roosevelt, rânjetul lui optimist fu uitat la repezeală, la fel ca şi spectaculoasele vânători de lupi şi de pisici sălbatice sau ca promisiunile sale bombastice că va distruge puterea trusturilor, care în realitate îl finanţau. William Taft deveni preşedinte – un amator în politică, ale cărui proporţii corporale promiteau opulenţă pentru toată lumea. Dar bărbaţii de bronz nu aveau timp să aştepte revenirea din criză. Luară cu asalt, cu miile, vapoarele companiilor Veloce, Lloyd Sabaudo, Navigazione Generale Italiana: fugeau. Printre ei se afla şi Giuseppe Tucciarone. Când ajunse la Tufo, în 1908, îi dădu lui Antonio o scrisoare din partea lui Diamante. Scria: *Sunt sănătos*, *am de muncă*, *în curând o să primiţi bani*, *nu vă faceţi probleme pentru mine*. Diamante nu se întoarse. Undeva în America era ceva – nu ştia ce, dar voia să găsească acel ceva.

Rezistă. Rămase. Nu ajunse să fie tăietor de copaci. Nici şef de echipă. Aşa cum nu reuşise să fluiere la intrarea în casa Profetului, n-ar fi fost niciodată în stare să-şi ameninţe tovarăşii sau să-i lovească. Şi nici n-ar fi vrut. Pentru asta îi lipseau ambiţia şi dorinţa. Nu făcu carieră la şantierele de căi ferate. Chiar şi când împlini şaisprezece, şaptesprezece şi apoi optsprezece ani, rămase waterboy. Ajunsese un maestru în arta de a duce apă. La dus mergea repede, cu pas regulat, balansând cu corpul dezechilibrul greutăţii. Cu suportul de lemn paralel cu linia umerilor, ca o cruce, cu spinarea dreaptă, cu picioarele flexate, cu mâinile bine prinse jos pe coardă, la cinci palme de jug. Învăţă şi câteva şmecherii – faci o găurică pe fund, aşa se mai uşurează găleţile şi, pe măsură ce mergi, apa o să cântărească tot mai puţin. La întoarcere nu mai purta găleţile ca la dus. Nu-ţi încorda spinarea, lasă muşchii amorţiţi ai braţelor să se odihnească, lasă sângele să curgă, mergi încet, economiseşte energie – pentru că asta e esenţial: profită de scurtele clipe de libertate, înainte să

te cocoşezi iarăşi sub povară. Din când în când blochează drezina într-un punct aflat la distanţă egală de vagon şi de punctul de lucru al echipei şi opreşte-te să contempli soarele, purpuriu pe cer ca o rană tumefiată.

Dansa printre şine, cu mintea goală, departe de tot şi de toate – traversele erau dispuse la o distanţă ciudată, erau prea aproape sau poate, dimpotrivă, prea depărtate unele de altele. Asculta zgomotele liniştii, picătura chinezească de apă scurgându-se printre crăpăturile lemnului, rafalele de vânt printre firele de iarbă, ropotele de ploaie pe traverse. Uneori, ca să-şi ritmeze pasul, recita, legănând găleţile, cuvintele pe care odată, cine mai ştie când, le învăţase de la Vita. Amintirea ei rechema o durere veche, sfâşietoare şi nesfârşită, mereu aceeaşi. Era o durere benefică. Dobândi un asemenea automatism, încât până la urmă corpul său, găleţile, apa din ele, drezina, şina de tren, jugul, corzile, traversele, deveniră totuna. Corpul memorase fiecare mişcare şi nu avea să mai uite vreodată.

La începutul lui 1909 încă nu găsise ocazia să se sustragă inevitabilităţii acelor şine care nu cunoşteau curbe sau devieri. Implacabila lor linie dreaptă îi spunea că la căile ferate nu exista viitor. Era ca o condamnare pe viaţă.

În toţi acei ani, Diamante rămase complet rupt de lume. Aşa cum nu primi nicio veste de la Vita, Nicola sau Geremia, nu află nimic nici din ce se întâmpla acasă, în Italia. Nu-i sosi vestea morţii lui Amedeo; avea să afle abia după câţiva ani. Multă vreme continuă să ducă apă şi-n numele lui şi al viitorului lui, iar apoi, când reîncepu corespondenţa cu tatăl său şi-i sugeră să i-l trimită în America pe fratele mai mic, preferatul său – pentru că voia să-l aibă aproape – Antonio nu avu curajul să-i răspundă că Amedeo nu avea cum să vină, pentru că fusese ucis la treisprezece ani de pişcătura unui ţânţar care-i provocase malaria în timp ce înota în bălţile de pe Gangliano, într-o după-amiază de vară. Nu află nimic nici despre

devastatorul cutremur din Messina. În nesfârşita prerie îl ajunse din urmă, ca zgomotul unei explozii de dinamită, o singură ştire. Diamante o citi, uimit, pe foaia unsuroasă a unui ziar în care se împachetau sardelele la *pluck-me store*. Vestea aceea nu-l privea. Cu toate astea, îi provocă o inexplicabilă nelinişte, ca un avertisment surd.

Enrico Caruso, idolul mulţimilor, pe care fiecare femeie ar fi vrut să-l iubească, cel care primea în fiecare seară în cabina sa muieri isterice, gata de orice doar pentru o privire de la focosul italian (şi capabile să-l denunţe pentru comportament incorect dacă el nu se conforma), fusese trădat de femeia lui. Adică de singura de care-i păsa. În timp ce el îşi tocea vocea cântând prin teatrele din întreaga Americă, femeia cu care convieţuia de aproape zece ani îl aştepta în Italia, în vila din Toscana pe care Caruso, aşa cum ar fi făcut orice italian în locul său, o cumpărase de îndată ce începuse să aibă succes. Femeia, care fusese o soprană înzestrată cu un oarecare talent, renunţase la cariera proprie, aşa cum ar fi trebuit să facă orice italiancă şi cum Diamante îşi dorea să facă, într-o zi, şi femeia lui: hotărâse să trăiască pentru el. Să-şi sacrifice lumea şi ambiţiile ei, dacă avea aşa ceva, pentru ale lui. În vila aceea monumentală care purta numele pompos de Bellosguardo[13] şi era înţesată de dulapuri baroce, laviţe renascentiste şi statui de păstori din ghips, scoşi parcă din scena Naşterii lui Iisus, Caruso apuca să-şi petreacă doar vara. În 1907, o scrisoare anonimă îşi luă libertatea să-l informeze că, în vila aceea, iubita sa trăia *more uxorio* cu un altul. Un oarecare Cesare Romati. Şoferul.

Caruso nu dădu crezare bârfelor. Nu plecă urechea la veştile care străbăteau oceanul şi băteau la uşa apartamentului său de la etajul al treisprezecelea al hotelului Piaza. Numai pe ea ar fi crezut-o. Plecă. Ada veni să-l ia de la gara din Milano. Caruso se hotărî să fie mărinimos. Şi pentru că, în ciuda trădării sau poate tocmai

13 „Mândra privelişte" (it.).

din cauza asta, o iubea şi mai mult ca înainte, spuse că avea să treacă cu vederea tot ce se întâmplase şi că între ei totul avea să continue sau să înceapă de la capăt. Cu o singură condiţie. Ea trebuia să-l alunge pe şofer şi să nu-l mai vadă niciodată. Ada acceptă. Se împăcară.

În toamnă, Caruso îşi luă rămas-bun de la iubita regăsită şi porni la drum într-un turneu în Ungaria, care se sfârşi cu un fiasco. Cântă la Viena, Leipzig, Hamburg, Frankfurt, Berlin, apoi, în noiembrie, află vestea cea groaznică potrivit căreia Ada se săturase să-l aştepte. Plecase cu şoferul. Caruso îşi petrecu luna iulie urmărindu-i – jenant, patetic – prin jumătate de Italia, ba chiar şi în Franţa. În zadar. Îi scrise o scrisoare disperată prietenului său din New York, Marziale Sica, directorul revistei *La Follia*[14]. „Mi-au frânt inima când viaţa mea era pe culmile fericirii! Am plâns mult, dar lacrimile n-au folosit la nimic! Sper că, cu timpul, bietul meu suflet strivit cu atâta cruzime se va vindeca, iar viaţa îmi va străluci din nou, mai puternic”.

Vestea despre „troubles of a tenor” fu amplu mediatizată în ziare, pentru că tot ceea ce se referea la star – chiar şi forma mustăţii sale – îşi afla spaţiu pe prima pagină. Dar poate şi pentru că nu se potrivea deloc cu imaginea masculului italian, a amantului desăvârşit care începuse să circule în imaginarul american. De „sufletul său zdrobit” se ocupă *Daily Telegraph*, ba chiar şi austerul *New York Times*. Un cotidian din Montevideo trimise un reporter să-l întrebe cum se simte. Răspunse, melancolic: „Speranţa mea e să nu mor la bătrâneţe. În general, moartea e de preferat vieţii”.

Mda, lovitura fusese crâncenă. Caruso anulă toate contractele, voia să dispară într-un colţ de lume, singur. Plecă la Tunis, la Napoli, la Leipzig. Pe urmă se întoarse la New York şi, evident, trebui să reia cântatul (*the show must go on*). Cântă, chiar dacă până şi ultimul spectator de la balcon era la curent cu povestea sa şi-l scruta cu

14 „Nebunia“ (it.).

binoclul ca să vadă cum reuşeşte să mascheze durerea că fusese părăsit. Rău, se pare, deşi era un bun actor. Cântă, dar se prăbuşi într-o melancolie vertiginoasă, din care nu mai găsi cale de ieşire.

La sfârşitul lui ianuarie 1909, fugara Ada se prezentă – fără preaviz – la hotelul Knickerboxer, unde Caruso se mutase ca să uite de Piaza. El ţâşni afară din cadă, ca s-o alunge. Groom, liftieri, portari, vecini de cameră, curioşi şi admiratori ascultară cu maximă plăcere urletele lui şi plânsetele ei (şi viceversa). Injuriile – reciproce. Ada plecă cu un cec (pe care-l consideră mizerabil, pentru că ea nu venise să ceară bani) şi cu o feroce dorinţă de răzbunare. Caruso rămase cu mânia şi cu regretul. Nu după mult timp, avu o cădere nervoasă – prima din multele care aveau să se succeadă în anii următori. Îi apăru un nodul hipertrofie la laringe – care putea foarte bine să fie un cancer. Fără să-şi dea seama, căuta să distrugă singurul lucru cu adevărat preţios pe care-l avea: vocea. Trebui să se opereze, dar nimeni nu ştia dacă avea să mai cânte vreodată. Îi tăiară gâtul cu un bisturiu. Chiar şi admiratorii săi cei mai devotaţi anunţau că Enrico Caruso e terminat.

Diamante se gândi luni în şir la asta. Morala poveştii era că nu poţi lăsa o femeie singură atâta vreme, pentru că trădarea are nevoie de o singură ocazie. Iar, mai devreme sau mai târziu, ocazia asta se iveşte. Trebuia neapărat să găsească o modalitate de a pleca de la căile ferate şi de a se întoarce la New York.

Dreptul la fericire

Falusul se înalţă drept spre cerul albit de zăpuşeală. Se iveşte deasupra capetelor, asemenea unei lumânări votive. Nu se ştie dacă se ridică spre a implora fertilitate şi duritate ori în semn de recunoştinţă pentru prima, dar mai ales pentru cea de-a doua. Mulţimea care se înghesuie pe Mott Street vibrează, freamătă excitată, tresare şi o târăşte după sine. Vita este înghiţită de cortegiu. Se ridică pe vârfuri, dă din coate şi împinge, dar în zadar, pentru că, dincolo de spinări, de corpuri şi de strigăte nu e decât

statuia, suspendată pe zeci de umeri, într-un echilibru precar. Se apleacă înainte ca pentru a binecuvânta, se înclină înapoi, pe urmă într-o parte, îşi revine, se pune mai bine pe picioare. Iar impunătorul falus a dispărut.

Flutură zeci de steguleţe de hârtie tricoloră, distribuite de asociaţiile care ar dori să transforme chiar şi sfinţii în patrioţi. Dar în primul rând flutură ca să mai mişte aerul, care e încărcat şi dens, mucilaginos, chiar dacă e abia zece dimineaţa. Curioşii, veniţi din cartierele din centru ca să asiste fără să scoată niciun cent din buzunar la un spectacol de „autentic folclor mediteranean", sunt uşor de recunoscut după chipurile lor trufaşe, dar nu sunt atât de numeroşi ca la sărbătoarea Sfântului Gennaro. Americanii din uptown pleacă din oraş pe 16 august. În cartiere însă nu pleacă nimeni nicăieri. În anii trecuţi, niciunul dintre băieţi n-a pierdut vreo procesiune. Şi nu pentru sfânt, ci pentru falusuri. Pe 16 august, cine apucă să atingă gâlma udată cu agheasmă are virilitatea asigurată. Dacă Diamante s-a întors la New York, ea o să-l găsească în mulţimea adunată aici.

Sfântul are privirea blândă. I-au vopsit gura cu roşu carmin şi mâinile cu ocru, ca să dea pielii un aspect prezentabil. Dar e sfântul bolnavilor şi al ciumaţilor – obrajii îi sunt spuziţi, iar bubele îi desfigurează nasul. Tocmai de aceea e preferatul băieţilor, care au mereu de furcă cu acneea. Era singurul evocat de Coca-Cola atunci când îşi contempla îndurerat coşurile care-i apăreau pe frunte. Sau poate că se bucură de atâta simpatie pentru că este protectorul puşcăriașilor. Oricum ar fi, e un sfânt înţelegător, pentru câte a pătimit. Aşa se explică faptul că, de când l-au scos din biserica Schimbarea la Faţă, lumea se-mbrânceşte ca să apuce să-i sărute buboaiele de ciumă; şi cu toate că organizatorii aprind petarde, focuri bengaleze şi artificii care împurpurează cenuşiul cerului, iar răpăitul ritmic al tobelor devine asurzitor şi dezlănţuie dansul, transformând procesiunea într-un val de corpuri contorsionate şi năduşite, toată lumea se roagă de-

adevăratelea, şi chiar şi cine nu crede în miracole se trezeşte că-şi face semnul crucii. Pentru că toţi suntem răniţi şi molipsiţi cu vreo ciumă, chiar dacă nu ştim care.

Pe Mott Street nu s-a schimbat nimic. Încă mai e în picioare taverna tatălui lui Elmer, cu mesele care nu sunt la fel şi cu tacâmurile de tablă. La intersecţia cu Spring Street e cuptorul lui Gennaro Lombardi care vinde pizza, unic în toată America. E bazarul chinezesc de unde, acum câţiva ani, Diamante i-a cumpărat un şal de mătase. Mai este chiar şi firma lui Vincenzo Cione, care distribuie FOSFYMBINA profesorului Carusi de la Universitatea Regală din Napoli, o substanţă care vindecă complet de impotenţă funcţională. Ce se mai amuzau băieţii din Prince Street să-i ia peste picior şi să le arunce epitete indecente încornoraţilor care intrau la numărul 178; pe vremea aceea, Vita nici măcar nu ştia ce-nseamnă impotenţa funcţională. De fapt, nici acum nu prea ştie. Procesiunea purcede în direcţia opusă, împiedicând-o să se îndrepte spre Prince Street, să se agaţe de coarda alunecoasă şi să verifice dacă bucata de coral care alungă deochiul mai e la locul ei pe uşa vechii case. Dar trecutul o să se întoarcă atunci când o fi lună plină, când marea o fi lină ca oglinda, iar mâţele or începe să vorbească cu glas de om, şi nu serveşte la nimic să te întorci înapoi.

Trăiască Sfântul Rocco, care-o să ne vindece de tifos şi de tuberculoză, de sifilis şi de nefrită, de năbădăi, de trahom, de silicoză şi de toate celelalte. Iar cei care imploră bunăvoinţa divină, precum şi cei care s-au bucurat deja de ea merg în urma statuii, înălţând spre cer recunoştinţa lor. Un picior sculptat în lemn de cedru de meşterul cel mai priceput din cartier, pentru care şi-au risipit întreaga agoniseală; un sân de ceară cu sfârcul roz, care mai întâi îi extaziază, pentru ca apoi să-i oripileze pe doi reporteri de la *World*; o labă de picior care pare a fi făcută din material organic, un plămân, o inimă de stofă şi, în sfârşit, un şir întreg de falusuri – de lemn, de piatră, de porţelan, de carton presat, de teracotă. L-a găsit. Privirea

Vitei se opreşte, vrăjită, asupra unui falus alb, de marmură. Femeia care-l poartă nu se uită la nimeni şi nimic altceva n-o interesează. Zâmbeşte, şoptind o rugăciune doar de ea ştiută.

Deodată, în grupul celor care poartă statuia, încovoiaţi sub greutatea sfinţeniei, asudaţi, epuizaţi de căldură şi de oboseală, îl recunoaşte. Purtătorul e atât de înalt, încât pe partea lui Sfântul Rocco se ridică mai sus şi pare gata-gata să se împiedice. Braţele sale sunt robuste, obişnuite să mişte greutăţi şi lest. E îmbrăcat într-o culoare închisă, cu un sacou cu revere duble şi cu şase buzunare, cam ţipător faţă de cum ar fi trebuit să fie îmbrăcămintea ponosită a pelerinului care vine să se închine sfântului. Are părul dat cu briantină, obrajii netezi şi ochii închişi la culoare umbriţi de gene aşa de lungi, că parcă ar fi date cu rimel. Chipul acela senin şi distant, zâmbetul acela mistic îi aparţin lui Merlucius. Vita freamătă, face un pas înapoi şi încearcă să se ascundă, dar e prea târziu. Rocco, care stă cu capul aplecat într-o parte ca să-şi ofere mai bine gâtul spre martiraj, a văzut-o. Cu uimire, cu emoţie, ba chiar, ar spune ea, cu o oarecare plăcere. Schiţează un zâmbet, ca în prima zi când a văzut-o, în bucătăria supraaglomerată din Prince Street, cu şase ani în urmă.

Dar unde este Diamante? Că doar n-o fi mărunţelul ăla care stă sprijinit de stâlpul bisericii? Vai, Doamne, îi seamănă. Ba e chiar el. Da’ de unde, n-are ochi albaştri. E doar un şuţ amărât, venit să câştige şi el o pâine. Tot cartierul a venit la procesiune. Deşi până în urmă cu ceva vreme aceasta era sărbătoarea celor din Basilicata, acum devenise a tuturor, pentru că sfinţii, ca şi vagabonzii n-au patrie. Recunoaşte foştii vecini de palier, vânzătorii ambulanţi, pe cei de la prăvălii – farmaciştii, medicii, moaşele, şarlatanii de iarmaroc, impresarii de pompe funebre, pe meşterul de coşciuge care-i face concurenţă lui Cozza, pe domnul Bongiorno în persoană, cu pălărie de panama şi cu baston de promenadă din bambus, ba chiar

pe ucenicii negri şi pe prietenii prietenilor. În mulţimea aceea care se roagă, dansează, cere iertare, plânge şi se dă de ceasul morţii de disperare şi de nostalgie se află chiar şi Rocco, care mai mult ca sigur că a venit să ispăşească vreun păcat capital – dar Diamante nu este.

Nu s-a mai arătat la faţă pe Prince strit, o anunţă vânzătorul ambulant de ziare, care o imploră să-i cumpere *ultimul exemplar*. îl recunoaşte şi pe el, e Giose Cirillo zis Cherry, un puşti care acum câţiva ani difuza *Herald* împreună cu Diamante. Pe Diamante l-au văzut ultima dată în Ohaio, era waterboy la căile ferate. Ohaio? pufneşte Vita, asta ştiu şi eu. Dar unde e? Puştiul îşi face vânt cu ziarul. O scrutează uimit. Vita merge pe cincisprezece ani. Părul negru, adunat în două cozi care-i cad peste urechi, îi dezvăluie o voluptuoasă porţiune de gât. Rochia în dungi îi e strâmtă, iar stofa subţire îi dezvăluie cupele proeminente ale sânilor. Giose Cirillo se simte excitat şi profită de busculadă ca să se sprijine de ea. Pentru o clipă gustă fermitatea cărnii ei. Habar n-am, Vita – răspunde, încântat –, pe undeva prin Vest.

Procesiunea intră, în urma statuii, în biserica Preasfântului Sânge, la numărul 115 de pe Baxter Street. Nu e loc pentru toată lumea, mulţi rămân dincolo de porţi, se înghesuie pe străzi. Ceilalţi se îndreaptă spre tejghele sau caută un pic de răcoare la umbra copertinelor de la magazine. Ştie şi Vita atâta lucru, că Diamante s-a dus în Ohaio. Că doar unde putea să se ducă? Acolo mai erau şi alţi băieţi din sat. Dar de ce nu mi-a răspuns când i-am scris că vreau să mă duc după el, aşa cum rămăseserăm înţeleşi? făcusem rost şi de bani, din cusut de lenjerie la colegiu. Poate că s-a supărat că ţi-a luat prea mult timp până i-ai răspuns. La zece zile după ce plecase ţi-a trimis o vedere cu marele râu Ohaio, dar tu ai primit-o cu un an întârziere, pentru că în Prince Street nu mai locuia nimeni. Ah, ce n-ai fi dat să poţi să te duci după el până la capătul şinelor Companiei! Voiai să trăieşti într-un vagon şi să ajungi tânăra soţie a unui waterboy. Dar poate că

Diamante a preferat să fie aşa. Era sigur că n-o să pleci nicăieri şi că ar fi fost suficient să se-ntoarcă el, ca să te găsească acolo unde te lăsase: pe şinele din depozitul de pe Hudson River, de unde pleacă trenurile în care tu n-ai să te urci.

Vita se strecoară în biserică, făcându-şi loc cu coatele printre femeile în doliu. În semiîntunericul dinăuntru întrevede statuia, preotul în veşminte de ceremonie şi, în spatele altarului, îl ghiceşte pe Merlucius, care-şi usucă sudoarea cu o batistă şi-şi aranjează cravata. Urmează o scenă absurdă, pe cât de absurd ar fi să-l vadă pe Nicola în cluburile milionarilor sau pe ea însăşi în straie de măicuţă: Rocco cântă în cor, şi cântă laude Domnului. Iisuse Cristoase, e chiar adevărat. Ce ţi s-a întâmplat? Ce mi s-a întâmplat mie? Şi-n timp ce se uită la el, aşa emoţionat în spatele altarului, palid în costumul albastru, îşi aduce aminte că, duminica dimineaţa, Geremia se scula devreme, ţâşnea pe uşă afară, dar Rocco îl lua peste picior zicând că la slujba de duminică se duc păduchii care se mulţumesc să se prindă de perii de pe burtă şi stau atârnaţi acolo, amărâţi ca vai de ei, în timp ce burta se distrează şi-şi face de cap. Şi când colo, acum vocea lui Rocco se aude mai tare decât celelalte din cor – şi e o voce clară, melodioasă şi sinceră.

Merlucius e generos, întotdeauna îmi ia ultima copie – şoptește Cherry, trăgând-o de mâneca rochiei. Tu ce mai aştepţi, Vita, ce, nu-ţi mai aminteşti cum merge treaba? Scapă-mă de ultima copie. În timp ce scotoceşte prin geantă după mărunţiş, pentru că acum s-a hotărât să-i cumpere blestematul ăla de ziar, vânzătorul ambulant îi şoptește că Rocco e prieten la cataramă cu don Casimiro, de când a fost la şcoala de duminică pentru confirmare. Dar nu-i cam mare ca să se miruiască acum? râde Vita, pescuind un sfert de dolar dintre pieptenele din corn şi tubul de ruj kissproof pe care i l-au făcut cadou colegele de la colegiu ca să sărbătorească reîntoarcerea ei în lume, dar pe care încă n-are curaj să-l folosească. Ei da, dar ce fel de

bărbat eşti dacă n-ai făcut confirmarea? Mâine-poimâine nici nu poţi să te-nsori, că nu-ţi dau voie să intri în biserică. Merlucius n-are de gând să se însoare. Lumea se căsătoreşte doar când nu mai are altceva de făcut, ori pentru că e disperată, ori pentru ca să nu piardă omul pe care n-ar suporta să-l piardă. Şi-apoi, revoluţionarii şi bandiţii n-au femei.

Giose Cirillo o scrutează, nehotărât. Pentru că nu avea timp de muieri, afirmă el cu convingere. Şi ce, acum are? se informează Vita, cu precauţie, punându-i moneda în mâna unsuroasă. Vânzătorul de ziare nu răspunde, îi strecoară ultima copie a ziarului din ziua precedentă şi-o şterge, triumfător, părăsind-o în mijlocul mulţimii extaziate în devoţiune; iar ea rămâne nemişcată, fixându-l pe Rocco care cântă *Ave Maria* şi, în ciuda nasului stâlcit de boxer, în ciuda atâtor blasfemii pe care le-a rostit şi a oaselor pe care le-a rupt în dreapta şi-n stânga prin cartier, are alura unui înger. Şi în timp ce cântă se uită fix la ea, fără să se sinchisească, de parcă numai ea ar conta, dintre toate femeile acelea înarmate cu picioare, sfârcuri şi falusuri din marmură – o măsoară cu privirea ca să evalueze cam cât s-a schimbat în ăştia trei ani şi zâmbetul care-i flutură pe buze arată că evaluarea e pozitivă, iar Vita, fără să ştie de ce, se simte măgulită. Ar trebui să plece înainte să se sfârşească slujba şi să se întoarcă în Harlem, la bârlogul lui Agnello, care, de altfel, i-a interzis să mai dea ochii cu Rocco, iar ea acum vrea să încerce să trăiască cu taică-său, s-o ia din nou de la capăt, ca şi cum astăzi ar fi debarcat. Dar nu se mişcă. Aşteaptă nici ea nu ştie ce, iar când corul tace şi slujba se încheie, se lasă ajunsă din urmă. Se lasă prinsă cu braţele în jurul şoldurilor, cu o intimitate pe care n-ar trebui să i-o îngăduie.

Se trezeşte lingând o îngheţată de vanilie, în zăpuşeala care sufocă străzile acum, în miezul zilei, cu soarele deasupra capului, în timp ce merge alături de el către staţia de metrou suspendat, şi roşește când Rocco îi spune măi să fie, ce pisicuţă fermecătoare te-ai făcut,

prinţesă, şi ce rochie şic ai, pe care de fapt a cusut-o la colegiu, cu resturi de la fabricile din Newark. Aşteaptă trenul făcându-şi vânt cu ziarul de ieri şi se afuriseşte că a venit la sărbătoarea Sfântului Rocco, dar de fapt e încântată că un tânăr ca Rocco – câţi ani o fi având? douăştrei? douăşpatru? – a observat că Vita s-a făcut mare de-acum. Ce-ngrijit e şi ce rafinat, parcă ar fi unul dintre acei binefăcători care veneau duminica să ne aducă daruri. Şi iarăşi se afuriseşte, dar în acelaşi timp e bucuroasă că trenul nu mai vine şi uite-aşa mai poate să-ntârzie câteva minute alături de el, în timp ce puştii de pe stradă se iau la întrecere care să-i Instruiască pantofii, iar femeile îl potopesc cu zâmbete când îi trec pe dinainte. Cum e Rocco? încurajator, aşa e. Protector. Aşa mare cum e, te face să te simţi în siguranţă. Şi – oricât de ciudat ar părea – dulce. Ca îngheţata de vanilie.

Totul sugerează la el o bunăstare neruşinată, o supremaţie arogantă. S-a aranjat. A mers cale lungă. Cine-ar fi zis? Voia să ajungă bogat. Dar nimeni nu credea c-o să reuşească. Toţi credeau c-o să-nfunde puşcăria, şi când colo la puşcărie a ajuns ea. Când îl întreabă unde a locuit după ce Agnello a fost nevoit să închidă pensiunea, el răspunde că a bătut mai multe pensiuni, dar în niciuna nu s-a simţit aşa de bine ca la ei. Agnello nu trebuia să fugă, trebuia să se sfătuiască cu el, el i-ar fi ajutat, ar fi scos-o de acolo, le-ar fi împiedicat pe vrăjitoarele alea spurcate s-o ducă la Children’s Society, i-ar fi băgat în mormânt pe duşmanii lui Agnello, care era ca un tată pentru el, şi pe ai Vitei, care era surioara lui mai mică. Dar aşa a fost să fie, trecutul nu mai poate fi dat înapoi. El acum locuieşte într-o casă adevărată, cu încălzire, cadă şi apă curentă. Dar nu vrea să-i dezvăluie adresa, îi explică doar că e pe undeva pe lângă 8th Street. Vita ştie că 8th Street e mai sus de Houston, ceea ce înseamnă că Rocco a depăşit graniţa mizeriei şi că locuieşte cu adevărat în America. Apoi, fără nici cea mai mică ironie, Rocco se laudă că acum el conduce şopul lui mister Bongiorno. Te-ai apucat şi tu să

faci pe cioclu’? îl întrerupe Vita, râzând, iar Rocco aprobă vag, pentru că e şi nu e adevărat – dar cum să-i explice Vitei, care a fost trei ani la colegiul pentru fetele rele, unde mai mult ca sigur că i-au spălat creierul ca pe rufe?

Vita susţine fără jenă privirea învăluitoare a lui Rocco, iar atunci când el ajunge în sfârşit la punctul esenţial şi întreabă de Diamante, ea îi răspunde că sunt logodiţi. Îi zice că Diamante s-a dus la căile ferate, dar în toţi aceşti ani au păstrat legătura prin puterea gândului. Distanţa nu contează. Ea simte întotdeauna când Diamante se gândeşte la ea şi atunci ajută luna să-i imprime chipul pe nori şi pe geamurile trenurilor – pentru ca astfel Diamante să n-o uite. Dar, oricum, el e pe cale să se-ntoarcă. Rocco, mai ştii că ochii mei puteau să mişte lucrurile? Păi încă mai pot. Doar că acum nu mă mai interesează lacătele şi cuţitele. Acum îl vreau pe el. îl chem, iar el a pornit la drum. Rocco aprobă, sceptic. îl ţine la distanţă pe un şomer care vine la el să-i ceară un împrumut, dar se caută în buzunarul de la sacoul albastru, de unde scoate cu precizie o bancnotă pe care i-o dăruieşte ca să-i demonstreze că e gata oricând să-i ajute pe cei aflaţi la ananghie. Mă bucur că Diamante are o iubită ca tine, spune şoptit, eu ţin în continuare la Diamante. Vita nu e sigură că spune adevărul. Rocco a avut probleme mari din cauza lui Diamante, deşi ea nu-şi mai aminteşte precis de ce, sau poate că nici n-a ştiut vreodată.

Rocco observă că, în timp ce vorbeşte despre Diamante, îi strălucesc ochii şi înţelege cum de a putut o puştoaică cum e Vita să suporte trei ani interminabili de colegiu. Într-un fel sau altul, Diamante i-a dat speranţă. I-a dat viziunea a ceea ce ar putea fi. Iar ea, la rândul ei, i-a dat-o lui. Când se închid uşile vagonului, Rocco îşi flutură mâna ca şi cum ea ar pleca într-o lungă călătorie, iar el ar urma să n-o mai vadă niciodată. Vita rămâne în picioare în spatele ferestrei şi nu-şi dă seama când îi trimite un sărut.

Lucruri pe care Vita le-a învăţat la colegiu:

1. Puţine sunt fetele rele sub şaisprezece ani. De-a

lungul întregului an 1906, doar 1 011 au fost date în judecată, în timp ce băieţii erau în număr de 9 418.113 au fost chemate în faţa curţii pentru că erau depravate moral sau erau în pericol să devină, din cauza anturajului. 44 erau acuzate că fugiseră de acasă. 31, de furt. 4, de jaf, dar au fost achitate din lipsă de probe. 1 de tentativă de suicid.

2. Fetele care sunt acolo pentru furt sunt toate italience.

3. Vita a fost închisă pentru a fi scoasă „dintr-un ambient familial degradat”. Şi ca să primească o educaţie. Adică spre binele ei.

4. În America toţi sunt străini şi toţi devin americani. Chiar şi Statuia Libertăţii e străină, mai exact franceză. Au făcut un concurs de poezii închinate ei. A câştigat o femeie. Se numea Emma Lazarus.

5. Poezia spune aşa: *Vechi ţinuturi, păstraţi-vă pentru voi toate bogăţiile pe care, cu străşnicie, le păziţi. Mie încredinţaţi-mi mulţimile voastre înfometate, sărmane, suferinde, ce năzuiesc să respire libere, resturi mizere ale pământurilor voastre fertile, Trimiteţi-mi-le pe acestea, trimiteţi-mi-i pe cei fără adăpost, pe cei rătăciţi în furtună. Eu flacăra îmi înalţ alături de poarta de aur.*

6. Nimeni nu-şi mai aminteşte cine e Emma Lazarus, dar ea nu mai citise niciodată o poezie atât de frumoasă. Nu-i explicaseră niciodată că poţi să înveţi să citeşti nu ca să descifrezi firmele magazinelor sau bileţelele cu preţul înfipte în piramidele de roşii, ci poezii care par a fi scrise pentru tine.

7. Dreptul la fericire e prevăzut prin Constituţie. Fiecare are dreptul să fie fericit.

În toamna lui 1909, Rocco deprinse obiceiul să facă o baie turcească cu Cozza la hotelul Ansonia. Se dezbrăcau în aceeaşi cabină şi se întindeau pe gresie, acoperiţi doar cu un prosop alb. Servitorii mustăcioşi îi masau şi-i frecau bine. Soseau mereu la aceeaşi oră şi, după ce transpirau bine, îşi recuperau forţele cu o cină la restaurantul

hotelului. Mulţi îi luau de-acum drept tată şi fiu. În ciuda faptului că unul era slab ca un schelet, iar celălalt masiv ca un trunchi de platan, ajunseseră să semene – aveau acelaşi mers serafic şi aceeaşi atitudine protocolară şi circumspectă. Erau foarte darnici cu ospătarii şi, în consecinţă, erau serviţi întotdeauna primii, chiar dacă ajungeau ultimii. La sfârşit, Rocco se ducea la baie să-şi aranjeze freza, care avea tendinţa să se turtească odată cu trecerea orelor şi cu topirea inevitabilă a briantinei – şi profita de faptul că uşile erau una lângă alta, ca să intre-n bucătărie.

Vita n-ar fi vrut ca el s-o vadă acolo unde, printre cele treizeci de persoane care se învârteau în acelaşi timp – care ocupându-se de cratiţele de pe plite, care de sosuri sau de fripturi ea era ultima şi cea mai puţin respectată dintre servitoare. În toată hărmălaia aceea, dialogurile lor erau false şi afectuoase ca acelea dintre rude. Vita îl informa despre locurile de muncă pe care Nicola le schimba foarte des: până în septembrie fusese unul dintre hamalii responsabili cu bagajele clienţilor de la hotelul Ansonia – aşa putuse s-o recomande responsabilului cu grătarele, care-i găsise un loc la bucătărie. Din păcate, Coca-Cola era neatent, confunda numerele de pe uşi, mesteca o engleză indecentă care-i oripila pe clienţi, se îndrăgostea de cameriste, pe care le urmărea, uitând valizele prin lifturi. În concluzie, fusese dat afară, lăsând-o singură în Babelul acela afumat în care fiecare vorbea limba lui şi nimeni nu se-nţelegea şi nici măcar nu încerca să se înţeleagă cu nimeni, iar Vita voia şi ea să plece, să-şi caute alt loc de muncă, dar în vremurile astea şi cu recesiunea nu găseşti de lucru, aşa că trebuia să ţină cu ghearele şi dinţii de Ansonia. La colegiu îi găsiseră un loc în casa unui medic american care locuia cu soţia şi cu doi copii mici pe Madison Avenue şi ea chiar ar fi vrut să accepte, din curiozitatea de a cunoaşte îndeaproape o familie de americani. Dar Agnello s-a împotrivit, zicând că nu se cade să trimită o fată nevinovată ca a lui în casa unor

străini, că lucrul ăsta barbar n-au decât să-l facă polonezii sau irlandezii, italienii în niciun caz, că el nu-şi lasă fata să muncească în casa unor străini, şi pace. Agnello e atât de retrograd, încât nu-şi dă seama că la Ansonia e mult mai rău, rândaşii greci îi repetă singurele cuvinte englezeşti pe care le ştiu şi care se referă la anatomia feminină, ospătarul basc o pipăie când îi dă ordine, iar *maître* român o urmăreşte pe drumul spre casă, aşa că Vita nu se dezlipeşte niciun centimetru de celelalte fete de la bucătărie, de teamă ca *maître* să nu sară pe ea, om la cincizeci de ani. Aşa că, deocamdată, nu-i rămâne decât să stea la Ansonia, în timp ce pe Coca-Cola, mulţumită rugăminţilor lui Agnello, l-au luat ca vânzător la Rizzo, într-un magazin de banane de pe 126th Street.

Rocco se arăta înţelegător şi-i propunea să-i găsească el un loc de muncă mai puţin obositor la nişte prieteni ai lui din cartier, de exemplu să aibă grijă de copiii unuia dintre Bongiorno Bros. Dar Vita nu putea să accepte, pentru că Agnello nu ştia că ea reîncepuse să se vadă cu Rocco, şi-l ruga să se ocupe mai degrabă de Nicola, care se chinuia vânzând banane, întrebându-l cu ce-i greşise ca să merite indiferenţa lui – se simţea jignit că Rocco nici nu-l băga în seamă, de parc-ar fi avut râie; or, Coca-Cola şi-ar fi dat viaţa pentru Rocco. Iar el minţea, inventând o scuză oarecare, pentru că nu putea să-i explice că tocmai de aceea îl evita pe Nicola. Şi între timp îşi ferea corpul masiv ca să-i lase să treacă pe ospătarii care intrau şi ieşeau pe uşile batante, purtând tăvi pline de farfurii, fără să verse nicio picătură din vinul rămas în pahare. Urlau comenzile, lăsau bileţele pe etaj, se răsteau la cei care întârziau, cereau *filet saignant*, *escargot*, *civet de lapin*, îşi numărau bacşişurile. Dar se fereau să le împartă. Chiar dacă clienţii erau mulţumiţi, în bucătărie bacşişurile nu ajungeau niciodată.

Toate astea îi displăceau profund. Rocco nu-şi putea explica de ce continua să se întoarcă la restaurantul de la hotelul Ansonia, specializat, de altfel, în mâncăruri

franţuzeşti. Oamenii rafinaţi trebuie să mănânce mâncăruri franţuzeşti, ca să se deosebească de ceilalţi. Dar bucătăria franceză e toată numai sos – o ciulama, bună doar ca să ascundă lucrurile. Or, lui îi plăceau lucrurile şi oamenii care nu se ascund şi par exact ceea ce sunt, poate pentru că el nu era aşa.

Şi deja trebuia să plece, pentru că Bongiorno îl aştepta la masă, iar Vita nici nu apuca să-l salute, pentru că avea mâinile vârâte în făină şi ştia că miroase a prăjit şi a sos. Mirosul de prăjit se îmbiba în haine şi ajungea la piele, la fel ca grăsimea şi resturile mestecate, ciugulite şi lăsate în farfuriile murdare. Nu era suficient săpunul ca să-l înlăture de pe mâini, de pe faţă şi din păr. Chiar şi pe stradă puteai să-ţi dai seama cine ieşise dintr-o bucătărie, pentru că mergea învăluit într-un nor, într-un abur stătut foarte neplăcut. Parfumurile, culorile şi gusturile rămâneau dincolo de uşă, în sala unde pluteau hohote de râs, pene şi maniere elegante, unde străluceau bijuteriile şi salbele – de partea cealaltă erau numai duhori şi trudă.

Dar Rocco nici măcar nu vedea toate mizeriile astea. Privirea lui poposea pe şorţul alb al fetei, pe braţele ei goale care netezeau coca, cu chipul aprins de o lumină nedefinită. Nu-şi putea lua ochii de la chipul ei absorbit şi concentrat – de parcă nimic altceva nu mai exista pe lume, dincolo de coca aceea care nu era pentru ea. Vita care se distrage şi se concentrează cu aceeaşi intensitate, care se pierde în tine atunci când te ascultă sau îţi vorbeşte şi care uită de tine şi de sine cu aceeaşi convingere. Acea uitare de sine ce reprezintă secretul spontaneităţii şi e, în acelaşi timp, cel mai mare mister al ei. Acea coerenţă perfectă, extraordinară, acel a fi totuna cu tine însuţi. Ar fi putut să-i spună că omorâse un om sau că-şi schimbase numele, istoria, trecutul, că vânduse tot ce-i era mai drag în schimbul a ceva ce-şi dorise mai presus de orice, dar care uneori i se părea o iluzie inconsistentă; Vita nu l-ar fi ascultat. Nu era nimic mai frumos decât să vezi un om atât de concentrat în sine. Vita ştia să transforme iluzia în

realitate. Lumea asta nu-i plăcea, aşa că inventa alta. Poate că cei care fac ca în lumea asta să se poată trăi nu sunt cei care încearcă s-o schimbe, cum credea el că face, ci cei ca ea. Poate că asta înseamnă să visezi. Îşi înfunda o mână în buzunar şi ieşea din bucătărie, cu regret.

Plecase – părul lui negru se vedea în spatele geamului, în salonul strălucind de lumini, corpul său masiv se îndepărta printre mese. Se apleca peste chelia sclipitoare a lui Bongiorno, îl ajuta să-şi îmbrace pardesiul şi pornea înaintea lui, în întunericul plin de pericole al nopţii.

În cele din urmă, Rocco înţelese de ce tot venea la hotelul Ansonia. Se îndrăgostise de dragostea pe care Vita o iradia asupra altuia.

În ziua celei de-a cincisprezecea aniversări a Vitei, Rocco se oferi s-o însoţească acasă. Sesiză că fata se aştepta la propunerea aceea şi-şi reproşă că aşteptase atât de mult până să i-o facă. Poate că o aştepta încă de la sărbătoarea Sfântului Rocco. Nu putuse niciodată să înţeleagă femeile. Nu-i era clar când te invită şi când te refuză. Ştia însă cât de obositoare poate să fie o femeie, câtă atenţie pretinde să i se acorde, cât de mult cere de la tine. Iar partea cea mai proastă cu femeile e că se aşteaptă să te îndrăgosteşti de ele sau, cel puţin, să le-o declari. Dar Vita îl refuză. Se întorcea întotdeauna cu celelalte femei, ca să evite insistenţele românului şi ale altora la fel de rău intenţionaţi care circulă noaptea pe străzile din New York. Pot să te duc cu maşina lui mister, insistă Rocco. Ştia că noua Hudson Touring a lui Cozza trezea admiraţia generală. Şi asta datorită jantelor de argint, volanului subţire din lemn, scaunelor căptuşite, capotei pliabile, geamurilor antipraf, zgomotului fantastic al motorului, precum şi farurilor imense, ca la vapoare, care tronau de o parte şi de cealaltă a capotei. Rocco se descurca de minune prin traficul din New York. Strângea pompiţa claxonului ca să-i avertizeze pe trecătorii neatenţi să se dea la o parte, brăzda în sus şi-n jos Mulberry Street,

umilind vechile căruţe trase de măgari şi de cai. Dar era generos şi cu vederi largi. Îi lăsa pe lustragii să şteargă caroseria şi pe puştii de pe stradă să se urce pe treapta maşinii ca să se uite la complicatul sistem de pârghii şi angrenaje. Nu primise pe nimeni până acum în maşină, dar de când o revăzuse pe Vita îşi dorise s-o ia cu el.

De ce îl refuzase? După douăsprezece ore irosite închisă în bucătărie oare nu câştigase dreptul la o cursă nocturnă în aer liber? În fond, Rocco, aşa bine legat în costum, cu părul dat cu briantină, cu aerul acela misterios, o fascina şi era dezamăgită atunci când nu venea s-o salute. Nu ştia dacă e banditul care spunea Agnello că este – poate că-l calomnia din invidie, pentru că-i mergea bine, iar lui Agnello nu. Oricum, lucrul ăsta n-o impresiona câtuşi de puţin. Şi cowboy-i trăgeau şi omorau, iar publicul îi aplauda. Invariabil, îşi petrecea ziua liberă într-un cinematograf din Harlem, strivind pop-corn între dinţi, detestându-i pe şerifi, ţinând cu pistolarii şi visând că este răpită de un cavaler solitar, care-o ducea în deşert, cu cerul drept acoperiş și șaua în chip de pernă. Dacă Rocco ar fi american, poate că ar fi un cowboy.

Agnello nu mai voia să audă de el. Şi nici nu mai voia să-i ceară voie să supravieţuiască. Acum avea o căruţă, iarna vindea cărbune, iar vara – gheaţă negustorilor din Harlem. Toată ziua era pe drumuri, pe ploaie sau pe soare, cu cuburile de gheaţă care picurau, lăsând în urma lui o dâră ca o urmă care trebuia să-l aducă înapoi acasă. Nu voia decât să trăiască liniştit cu copiii lui, într-un cartier unde nimeni nu ştia istoria magazinului, a unei caucaziene pe nume Lena, a lui Coca-Cola care punea foc şi a Vitei care petrecuse trei ani la colegiul pentru fetele rele – un cartier unde nimeni nu trebuia să-i spună unchiul Agnello. Şi Rocco îşi încheiase socotelile cu trecutul. Mai avea o fărâmă de drag pentru cel care-i fusese al doilea tată. Dar acum avea altul, pe domnul Bongiorno. Vita nu se interesa de proiectele lui. Ea nu-şi mai făcea planuri. Nu voia să trăiască nici în trecut, nici în viitor. Trăia în prezent, aşa

cum făcuse mereu. Studie umerii largi ai lui Rocco, nasul lui turtit, buzele de un roşu închis, ca vinul franţuzesc. Stătea sprijinit de rafturile din bucătărie, printre aburi, cu pieptul înainte, cu un aer un pic absent. Toată lumea spunea că nu-l iubea decât pe Cistro, iar pe femei le respecta mai puţin decât pe motan. Dar Vita nu se considera o femeie ca toate celelalte. Vin, spuse.

Traversă bulevardele din Manhattan în picioare, ţinându-se de parbrizul automobilului, fără să se sinchisească de ploaia care cădea din cer şi-i şiroia pe obraji. Chiar şi duminica seara era plin de lume peste tot. Pe trotuare şi la coadă în faţa teatrelor. În noiembrie începea să se răspândească în tot oraşul o molipsitoare atmosferă de Crăciun, care-i stimula pe toţi să cheltuiască şi să se distreze. Ceea ce-i înfuria pe puritani, care propuneau prin proclamaţii belicoase închiderea teatrelor şi a cinematografelor şi voiau să-i constrângă pe newyorkezi să se roage şi să sfinţească sărbătorile. Din fericire, fără succes. În sfânta duminică, cinematografele rămâneau deschise, pentru că încasau milioane, mai ales dacă programau filmele cele mai cerute – cu cowboy şi piei roşii, împuşcături şi urmăriri. Rocco strângea volanul cu mâinile înmănuşate şi nu se hotăra să urce spre Harlem.

Vira, străbătea din nou 5th Street, trecea pe lângă parcul întunecat, cobora spre partea de jos a oraşului, trecea pe sub luminiţele de Crăciun atârnate ca dantelele deasupra străzilor, accelera, îi speria pe pietoni şi pe vânzătorii ambulanţi, frâna brusc doar ca s-o vadă tresărind şi prinzându-se de parbriz. Ca s-o vadă râzând şi să asculte râsul ei cristalin. Vita nu ştia ce frumoasă se făcuse. Ce privire pătrunzătoare căpătase. Cât este de atrăgătoare o femeie care-şi ignoră frumuseţea. Vita nu are încredere în farmecul ei pentru că nu-l cunoaşte, ci numai în convingerile şi în sentimentele ei. E o stare de graţie atât de scurtă – atât de precară. Avea chef s-o tragă spre el şi să-şi afunde gura în părul ei.

După o jumătate de oră erau aproape congelaţi. Nu

putea să-i propună să sărbătorească ziua ei în apartamentul lui cochet, cu şemineu. Aşa că încetini în dreptul lui Café Boulevard, o berărie maghiară veselă la intersecţia lui Second Avenue cu 10th Street, frecventată mai ales de bărbaţi pentru spectacolul de cabaret, unde cânta o orchestră de ţigani, iar hamalii italieni şmecheri veneau să agaţe încântătoarele unguroaice cu ochi verzi. Un loc pentru marinari, bandiţi şi afemeiaţi. Nepotrivit pentru Vita – dar ce loc era potrivit pentru Vita? Avusese întotdeauna impresia că n-o cunoaşte prea bine – că lui nu-i arătase niciodată de ce e în stare. Pentru el nu mişcase obiecte, nu dăduse foc rivalei, nu-şi denunţase tatăl. Pe el nu-l chemase. Apoi îi veni o idee mai bună, acceleră, străbătu câteva străzi şi parcă în dreptul agenţiei, care avea luminile stinse. Vita spuse că nu voia să deranjeze morţii. Rocco se gândi că, printre atâţia oameni care nu-şi văd de treburile lor, cel puţin morţii nu bârfesc.

Aprinse candelabrul şi lumânările votive groase cât trunchiurile din salonul de priveghi. Trase perdeaua ca să ascundă catafalcul care trona în capelă, întoarse crucifixul spre perete ca să nu se simtă străpuns de mustrări şi puse la gramofon un disc al lui Enrico Caruso. Acum ştia cine era Cavaradossi şi de ce murea el disperat. Cunoştea *Rigoletto*, *Aida*, *Carmen*, *Elixirul dragostei* şi se ducea din când în când şi la Metropolitan. Spectacolul în sine îl plictisea pentru că nu avea nimic autentic în el – era doar carton şi retorică, prefăcătorie şi prozopopee. Dar dacă închidea ochii şi se lăsa în voia glasului bărbătesc şi pasional al lui Caruso, i se părea că se află în bucătăria din Prince Street, cu toţi băieţii în jurul lui, cu Geremia care învârtea la manivelă, cu Coca-Cola care-şi punea degetele pe discuri şi cu Diamante care nu înţelegea o boabă de muzică, dar era prea mândru s-o recunoască, şi cu Lena cu şalul lăsat pe şolduri şi cu fiul american în braţe, spunându-i: e păcat să furi, cu Vita confuză şi uimită că tatăl ei secret a regăsit-o în sfârşit. Aplauzele care făceau să tremure teatrul îi spuneau că Enrico Caruso triumfase

încă o dată, dar bucătăria din Prince Street nu mai exista.

Vita începea să nu se simtă în largul ei pentru că era târziu, n-ar fi trebuit să fie afară la ora asta. Şi în ruptul capului cu un bărbat. Podeaua dată cu ceară scârţâia sub pantofi. Scaunele goale îi reproşau îndrăzneala. Aici, unde lumea venea să plângă o pierdere, ea venise să sărbătorească o regăsire. Dar nu pe aceea pe care şi-o dorea. Rocco nu era Diamante. Şi nici nu putea să-i semene câtuşi de puţin. Ar fi trebuit să-i fie ruşine – dar nici urmă de aşa ceva. Rocco o îmbrăţişă, iar ea, care voia să-i spună s-o lase în pace, simţi că-i tremură genunchii. Rocco îşi apropie gura de a ei, iar când buzele lor se atinseră, i se păru că se cufundă într-un vis din care nu voia să se mai trezească. Rocco înţelese că Vita nu voia să fie sărutată cu delicateţe, nu voia un sărut reţinut şi respectuos, ci voia să fie sărutată de-adevăratelea. Şi aşa şi făcu – cu o uimitoare blândeţe, zăbovind, explorând, sugând, muşcând – iar ea uită de agenţie şi de mirosul de prăjeală şi de flori putrezite care invada salonul. Cine ştie cât rămaseră să se sărute la lumina tremurândă a lumânărilor, nemişcaţi în mijlocul salonului cufundat în tăcere, cu toate fotoliile goale care păreau că-i spionează, până când i se uscă saliva, iar buzele începură s-o doară.

The track gang în vara lui 1909, unul dintre tovarăşii lui Diamante, un tip jovial care noaptea cânta la acordeon, iar ziua spunea cât de frumoasă e nevasta lui, care-i lipsea aşa cum altuia poate să-i lipsească un plămân, îi propuse să-şi facă rost de un certificat de invaliditate permanentă. Agosto Guerra auzise că cei de la Companie îi răsplăteau cu o indemnizaţie pe cei care sufereau un accident grav la locul de muncă. O indemnizaţie considerabilă. Până la 1.500 de dolari. Dar trebuia să-ţi pierzi cel puţin o mână sau un picior – ce mai, să nu mai poţi munci. Agosto era hotărât să devină invalid. Cu 1.500 de dolari avea să-şi schimbe destinul. Avea să deschidă o firmă de construcţii. Din câte văzuse el, America e pe jumătate goală. Cu ceva or trebui s-o umple. Unul care construieşte case nu numai

că n-o să rămână niciodată fără muncă, dar în zece ani ajunge milionar. Şi pentru că era generos de felul său, iar laconicul waterboy îi era simpatic, îi dezvălui proiectul său şi-i propuse să intre în parteneriat.

Diamante, atras de propunere, începu să se întrebe de care organ se putea lipsi. De un picior, nu. Mersul sau alergatul îi erau indispensabile, ca respiratul. Duminica, pe când colegii săi se duceau la prima staţie ca să se îmbete şi să se ia la bătaie cu cei din celelalte echipe, ca să mai scape de frustrare, el prinsese obiceiul să pornească peste câmpii, mergând printre brazdele aride şi pustii, până când pământul şi liniştea îl înghiţeau. Nu se întorcea niciodată înainte să se lase întunericul şi nu se rătăcise vreodată. Pe jos ar fi putut să ajungă şi la oceanul celălalt, urmând linia apusului. Ar fi putut să sacrifice o ureche? În fond, tot nu pricepea nimic din muzică, nu-l învăţase nimeni. Fusese singurul din Prince Street care nu se entuziasmase de gramofon şi care nu fluiera decât când dădea de şase. În nopţile în care Agosto Guerra cânta la acordeon, în vagon, el îşi ascundea capul sub pătură, pentru că melodia care se stingea în întuneric îi amintea de Vita şi de visul lui spulberat. Dar îi plăcea să asculte, înţelegea tot – discursuri, nuanţe, ştiri, prejudecăţi, aluzii, zgomote. Ştia să distingă bubuitul unei furtuni la distanţă de kilometri întregi şi foşnetul unui şarpe în iarbă. Chiar şi clinchetul apei în fundul fântânii. N-ar fi renunţat la o ureche. O mână? Dar un ciung nici măcar nu poate să îmbrăţişeze o femeie. Şi chiar dacă de mai bine de trei ani nu numai că nu mai îmbrăţişase niciuna, dar nici măcar nu mai ştia cum se face, nu-şi amintea nimic mai frumos decât să mângâi cu ambele mâini spatele catifelat al unei femei şi să-i dezmierzi sânii cu toate cele zece degete. Ba în momentele acelea ar fi vrut să aibă o sută de degete. Ori poate nouă ar fi fost de ajuns? Să-şi piardă un deget? Dar un deget – îl avertiză Agosto – valora doar 500 de dolari pentru Northern Pacific. Iar 500 de dolari nu-ţi schimbă viaţa. Un ochi. Era de ajuns furculiţa de tablă cu dinţii

strâmbi, cu care aduna boabele de fasole. Şi un chior mai vede culorile, distanţele. Dar lui cerul îi căzuse în ochi. Şi nu putea să se lipsească de singurul petic de cer care-i fusese dăruit. Plămânii sunt indispensabili. La fel ca inima, creierul, ficatul.

Poate splina. Sau un rinichi. Ar fi putut să cedeze un rinichi. Cu cazmaua – propuse Agosto. Sunt un artist al cazmalei. Ştiu unde e, în spinare, jos. Îţi zdrobesc un rinichi dintr-o singură lovitură. Diamante acceptă. În schimb, avea să taie cu securea piciorul stâng al lui Agosto Guerra. Pe urmă aveau să spună că fusese trenul.

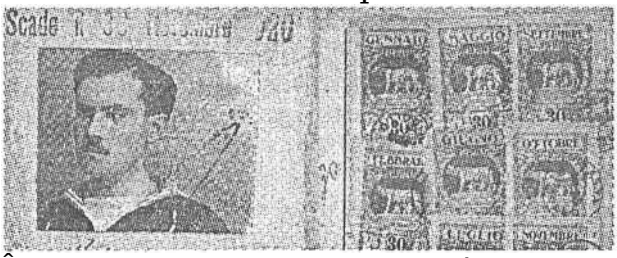

Într-o seară, pe drumul de întoarcere, Agosto se sui cu el în drezină. Se îndepărtară câteva sute de metri, apoi – la macaz, o lăsară să alunece pe şina greşită. Totul era nemişcat. Numai discul solar, coborând pe cer, părea că atinge şi aprinde poalele pământului. Doar atât cunoştea din America. Nu semăna cu nimic, dar avea o frumuseţe nudă. Nu era nici măcar o vale, un copac care să-i ascundă. Niciun obstacol care să împiedice lumina, să modifice profilurile lucrurilor. Echipa putea să-i vadă aşa cum santinelele din deşert îi zăresc pe indieni. Lăsară drezina să mai alunece puţin; umbrele lor mângâiau orizontul şi nimic nu le stătea în cale. Până când spinările oamenilor care se întorceau de pe câmp nu mai erau decât o strălucire îndepărtată. Drezina sclipea-n iarba uscată. Diamante blocă roţile.

Agosto înfipse cazmaua în pământ, se aşeză pe lamă şi trase o duşcă de ţuică din ploscă. Se vede că zări o oarecare ezitare în privirea lui waterboy, pentru că spuse că în viaţă nu trebuie să dai înapoi, trebuie să fii dispus la orice sacrificiu ca să mergi înainte. El, de exemplu, ce

făcea cu un picior? Oricum, îi rămânea celălalt. În loc să-şi păstreze un picior care nu-l dusese nicăieri şi Diamante un rinichi care-i folosea doar ca să-i filtreze pişatul, aveau să ridice case de zece etaje, cu ferestre adevărate, care să se deschidă în două părţi, nu ca-n rahatu' ăsta de Americă unde nici măcar nu poţi să deschizi larg fereastra dimineaţa, ci trebuie să-ţi bagi capu-n ea ca într-o ghilotină. În casele alea aveau să-şi aducă familiile. Părinţii şi fraţii. Şi, mai ales, aveau să-şi aducă femeile. El nevasta, iar Diamante iubita – avea o iubită, nu? La optsprezece ani era musai să aibă una. Am, răspunse Diamante. Iubita mea are mâinile mici şi ochii negri precum cărbunele.

Haide, băiete, îl întrerupse Agosto, pentru că nu avea sens să stea să viseze cai verzi pe pereţi. Diamante scoase securea de sub drezină, unde-o ascunsese cu o noapte înainte. O secure rudimentară, cu lama neregulată, ca un ferăstrău. O să te doară, eşti sigur? întrebă, şovăielnic. Da, zise Agosto. Încă o lună aici şi mă arunc sub tren. O să-mi fac un picior de lemn. Copiii mei or să meargă pentru mine, eu deja am mers destul. Diamante ezită. Lumina care-i învăluia îi învălmăşea ideile. Agosto se uita fix la el – ochii lui aveau culoarea unei coji de banană stricată. Era urât, fără doar şi poate. Dar ochii aceia erau luminaţi de speranţă. Diamante se gândi la copiii lui. Avea şase. Agosto era, de bună seamă, un tată bun. Nu se certa niciodată, nu se îmbăta, era un om cu principii solide. Cum să taie piciorul unui astfel de om? Am înţeles, mă descurc mai repede singur, îmi pun piciorul sub drezină, tu nu trebuie să faci nimic. Nu-ţi face probleme, oricum ne asociem. Luă cazmaua. Diamante îşi scoase cămaşa şi se-nfâoră. Avea spatele bronzat. Muşchii îi fremătau sub cămaşă. Îşi lăsă în jos bretelele de la salopetă şi strânse chiştocul între buze. Nu mi-e frică. Ce-i un rinichi? O fi ca ăla de vită, un săculeţ de culoarea ruginii, moale, scârbos. Îl orbi strălucirea drezinei, blocată pe şine. Se simţea miros de praf. Câmpii imense, cum nu mai văzuse niciodată. Totul aici era de dimensiuni uriaşe. Grandios. Aşa cum fuseseră, odinioară,

visele şi ambiţiile sale. Nu vreau să le vând un rinichi ălora de la Northern Pacific, spuse, întorcându-se. Atunci rămâi? întrebă Agosto, dezamăgit. Eu piciorul mi-l tai oricum.

Agosto Guerra nu primi indemnizaţia. Incredibila sumă pe care credea c-o va obţine mutilându-se era doar o legendă, un miraj hrănit de oameni nemulţumiţi în întunericul unui vagon de tren sau în interminabilele ore de muncă, în timp ce aliniau kilometri de traverse care nu aveau să-i ducă nicăieri. Nimeni n-a obţinut vreodată 1.500 de dolari pentru un picior. Achille Serra, care şi-a pierdut un picior în 1908 în timp ce lucra pentru Missouri Pacific Railway Company, se mulţumi să primească solda pe două luni.

Lucrurile n-au fost aşa cum le-a povestit Diamante. El n-a fugit din tabără pentru că nu voise să-şi vândă un rinichi companiei. A fugit pentru că l-a văzut murind pe colegul său şi şi-a văzut viaţa preţuită mai puţin decât apa care tremura în găleţile de lemn. Nu era vară, era octombrie 1909; în ziua aceea şi-a dat seama că viaţa sa încă mai avea un preţ.

Numele lui Agosto Guerra – atât de solar şi în acelaşi timp războinic[15] – mi-a rămas în minte, aşa cum îi rămăsese şi lui Diamante. Nu cred să fi avut un omonim. Când am găsit cazul său la Arhiva istorică diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe, la Roma, printre ultimele, între cele 378 care alcătuiesc „rezumatul activităţii Oficiului legal de la Consulatul din Denver, adus la zi în semestrul al doilea din 1909” – am înţeles imediat că este vorba despre aceeaşi persoană. Printre colegii care i-au spus investigatorului că varianta oficială a accidentului, furnizată de Companie, era falsă – prezenţă invizibilă, persoană fără nume, fără chip pentru angrenajele birocraţiei şi ale istoriei – se număra şi Diamante.

Instituit nu cu mult timp în urmă, Oficiul legal se lupta cu indiferenţa ministerului şi cu o deprimantă penurie de mijloace: lipseau până şi maşinile de scris, iar

15 în italiană, guerra înseamnă „război“.

consulul trebui să se umilească să justifice folosirea unui Remington închiriat în schimbul unei rate lunare, dat fiind că nu-i putea ceda secretarului maşina Smith Premier, proprietate personală. În 1909 însă funcţiona în ritm susţinut, asta şi datorită omeniei noului consul, fost ospătar şi fost jurnalist Adolfo Rossi, care voia să dea uitării comportamentul revoltător al predecesorului său, cavalerul C”. Acesta nu numai că lăsase să mucegăiască vechile dosare, dar pusese stăpânire abuziv pe indemnizaţiile (şi aşa mizere) ale minerilor şi muncitorilor de la căile ferate căzuţi la locul de muncă, furând fără scrupule de la văduve şi orfani rămaşi să aştepte în zadar, în Italia, dolarii care nu aveau să mai ajungă niciodată. Oficiul legal se ocupa de poveşti triste: indemnizaţii în caz de moarte, răscumpărări în caz de răniri, arsuri sau amputări – accidente petrecute pe un teritoriu de zece ori mai mare decât al Italiei. În 1909, Consulatul din Denver se ocupa de toţi italienii răspândiţi în zece state şi două teritorii indiene. Colorado, Utah, Wyoming, Kansas, North Dakota, South Dakota, Nebraska, Idaho, Oklahoma, Montana, New Mexico, Arizona. State noi sau foarte noi. Locuri părăsite, depopulate, bogate doar în şine şi mine. Din pagina referitoare la cazul Agosto Guerra rezultă că în octombrie 1909 persoana în cauză se afla în mijlocul marilor câmpii – în North Dakota. Acel teanc de foi prinse cu o agrafă ruginită – 378 de vieţi în 30 de rânduri, dactilografiate de secretarul Ferrari la o maşină Remington – este un fel de *Spoon River*, o sfâşietoare listă de nume, cruci şi morminte, un florilegiu de vieţi întrerupte şi fără valoare.

Lorenzo Lucci avea optsprezece ani, la fel ca Diamante, şi, tot ca el, era waterboy. Tatăl său, care locuieşte la Eveleth, Minnesota, obţine de la Companie 200 de dolari pentru viaţa fiului. Văduva lui Zeffiro Mugnani şi fata ei, „asupra căreia apasă o decizie de interdicţie pentru nelegitimitate”, nu obţin nimic. La fel şi moştenitorii lui Giuseppe Addabbo, mort la Sheridan, în Wyoming, în 1906,

precum şi ai lui Giuseppe Bacino, mort în Helena – Montana, în 1908: Burlington Company şi Northern Pacific Railway Co. refuză plata oricărei indemnizaţii. Giacomo Motto este numărul 88. „Au fost continuate tratativele cu compania pentru obţinerea unui ajutor, dar în zadar. În iunie 1910, mama decedatului s-a adresat din nou Consulatului pentru a i se restitui cel puţin cheltuielile pentru înmormântare, dar Compania a refuzat solicitarea”. Antonio Ferrari, cazul nr. 107, rămâne grav rănit. Compania îi oferă 200 de dolari, pe care el îi refuză, dat fiind că rămăsese invalid permanent, îi dă în judecată. Din doisprezece juraţi, unsprezece votează pentru a condamna Compania la plata unei indemnizaţii de 3.000 de dolari, unul votează pentru achitare. Fiind nevoie de unanimitate, Tribunalul recunoaşte vinovăţia Companiei şi o condamnă la plata a 1 dolar daune. Consulatul face apel împotriva acestui „verdict ruşinos”, nu se mai ştie nimic despre caz. Michele Sanna, cazul nr. 172, este găsit mort la Berwind, Colorado, pe 3 martie 1909. A fost asasinat de câţiva colegi cu lovituri de măciucă, şi nu strivit, aşa cum se părea, de o bârnă căzută. Nicio responsabilitate pentru Companie. Carlo Fossen moare sufocat de fumul din Liberty Bell Mine la Telluride, Colorado, pe 9 august 1909, în timp ce se aventura să-şi salveze colegii rămaşi blocaţi în mină în urma unui incendiu. Rezultă că „nu executa ordinele Companiei, ci executa, din proprie iniţiativă, un act eroic. Aşadar, nu este vorba despre o accidentare de care să poată fi făcut responsabil patronul”. În urma lui, la Telluride, rămâne nevasta însărcinată. Pe 23 septembrie 1909, Domenico Lunardi se răneşte grav la Oak Creek, Colorado. Este transportat la spital, unde „îi este amputat piciorul drept şi i se scot mai mulţi dinţi. Datorită intervenţiei imediate a Consulatului, deşi cea în cauză era o companie săracă, ea a plătit toate cheltuielile de spitalizare şi medicaţia, precum şi un ajutor bănesc şi o proteză dentară. S-a prevăzut repatrierea semigratuită a rănitului în ţara sa de origine”. Şi lui Francesco Doglio,

rănit pe 9 aprilie 1909 la Spring Gulch, Colorado, i s-a amputat piciorul drept. A stat mai multe luni în spital, dar s-a adresat prea târziu Consulatului pentru a putea fi adunate dovezi. Nu s-a putut obţine pentru el decât rambursarea a 159 de dolari şi 65 de cenţi pentru proteza de picior. Michele Garbo, cazul nr. 276, este rănit la data de 27 iunie 1909 în mina de trist renume Starkville, Colorado – în octombrie 1910 aveau să moară acolo 55 de muncitori din tura de noapte, dintre care 13 italieni. Este internat în spitalul din Pueblo. Cazul său este disperat. Ca urmare a fracturării unei vertebre, este considerat nevindecabil. Compania se oferă să deconteze călătoria de la Pueblo la Palermo pentru infirm şi o persoană care să-l însoţească. Indemnizaţie? Nimic. O pomană de 100 de dolari, cash. „Garbo ar fi dispus să accepte, dar încă n-a găsit pe cineva care să-l însoţească”.

Se moare şi în taberele de la căile ferate. Alfonso Miulli moare pe 5 septembrie 1909 la Culbertson, Montana, din cauza unei inflamaţii intestinale. Avea 59 de ani şi lucra pentru Great Northern Railway Co. Probabil că mâncase ani de zile alimente stricate de la *pluck-me store*. Compania plăteşte 20 de dolari pentru coşciug şi 15 pentru carul mortuar. Precizează, de asemenea, că lui Miulli îi reveneau numai 30 de dolari şi 45 de cenţi drepturi salariale, drept pentru care moştenitorilor nu li se datorează nimic. Bărbaţii de la trenuri mor frecvent de pneumonie, cum este şi cazul lui Raffaele Brandonisio, nr. 277, mort pe 24 martie 1909. La Missoula, Montana, primăvara încă n-a sosit, iar iarna a durat prea mult. Dar de pneumonie se moare şi pe 31 mai, la Green River, în Utah. Mortul avea o soţie la Torino şi o iubită în oraş. Le lasă – pe amândouă – „fără mijloace de subzistenţă”. Oamenii mor de febră tifoidă şi de tuberculoză. Sau arşi în incendiul vagonului-dormitor, ca Giuseppe Caringella. Este 6 august 1909, sărbătoarea Sfântului Rocco. Vagonul aparţine companiei Chicago Milwaukee & Saint Paul RR Co. Un consătean încasează salariile datorate lui

Caringella şi dispare. Sau curentaţi de un fir electric în timpul tamponării a doua trenuri: i se întâmplă la data de 18 septembrie 1909 lui Martino Pollu la Dostero, Colorado, pe linia companiei Denver & Río Grande Railroad. Dar cel mai des mor loviţi de tren, ca Giuseppe Mangiaracina, în Cheyenne, Wyoming, pe 19 septembrie 1909. „Ancheta magistratului a dus la concluzia că nu se justifică acuzarea Union Pacific Railroad Company”. Bellanca a fost ucis pe 30 august 1907 în New Mexico, în timp ce executa lucrări de întreţinere la şine. „Union Pacific Railway Co. a răspuns cu insistenţă că niciun muncitor cu acest nume nu lucrase vreodată pentru ea şi nici nu murise la Dawson, New Mexico”. Giuseppe Scappellato a fost găsit mort pe şine în Omaha, Nebraska, pe 19 ianuarie 1909. Lasă în urma sa soţia şi patru copii la Carlentini, Siracusa. Unsprezece companii se folosesc de aceeaşi şină. Poate că va putea să fie dată în judecată Union Pacific Railroad Company. Poate. Dar ancheta nu a reuşit să dovedească faptul că trenul care-l lovise aparţinea „sus-numitei companii”. Cesare Reechio este ucis la Fargo, North Dakota, pe 30 noiembrie 1908, în acţiunea de deszăpezire a şinelor companiei Northern Pacific Railway. Rocco Carchedi este lovit şi ucis de un tren al companiei Great Northern Railroad în Belmont, Montana, pe 4 octombrie 1909. Nu primeşte indemnizaţie. Compania susţine că la momentul accidentului el nu se afla în serviciu şi era beat. Se moare şi căzând din drezină, cum i s-a întâmplat lui Luigi Ungaro, nr. 365. „În timp ce mergea cu o drezină feroviară aparţinând lui Denver & Río Grande RR Co., pentru care lucra, aplecându-se imprudent în afara drezinei care mergea cu toată viteza, pentru a apuca o găleată care fusese răsturnată în mişcare, a căzut, rănindu-se mortal. Compania nu poate fi considerată responsabilă pentru accident. Cu toate acestea, a plătit drumul de la Salida, Colorado, la New York pentru văduvă şi cei doi copii”. Dar Ungaro nu putea să lase găleata să cadă. Tocmai pentru găleata aceea mergea el cu drezina. Avea tuberculoză. De

aceea, la douăzeci şi cinci de ani încă mai lucra ca waterboy.

Trenurile te scot din minţi, monotonia mersului lor dă frâu liber neliniştii, face să explodeze obsesiile, temerile. Constante Dolcini, nr. 329, pleacă pe 28 august 1908 de la San Francisco pentru a se repatria în Italia. Se întâmplă ceva. Deodată, „înnebuneşte”. Este internat la spitalul de nebuni din Norfolk. „Sunt în curs formalităţile pentru deportare, de acord cu autorităţile americane pentru imigrare/4 Trenurile – aceste care mortuare care străbat scârţâind spaţiile neantului – par a fi locul ideal pentru întâlnirea cu moartea. Giovanni Massa, nr. 350, se stinge de tuberculoză în timp ce călătoreşte cu Union Pacific. îl dau jos la North Plate, Nebraska. Se întorcea în Italia. Rudele care-l aşteaptă ştiu că aduce cu el, în afară de boala mortală, şi 150 de lire sterline. Dar cadavrul este curăţat de anchetator şi de antreprenorii de pompe funebre. Autorităţile declară că au găsit asupra lui „4 dolari de argint, un cuţit, un ceas şi o cantitate mică de lenjerie”. În trenuri au loc sinucideri. Pietro Pompeo Zambelli se întoarce de la San Francisco la New York. Trebuie să se îmbarce pentru Genova. Se hotărăşte să nu-şi încheie călătoria – nu mai este cale de întoarcere: se aruncă sub roţile unui tren la Gallun, New Mexico, pe 12 aprilie 1910. „Un cufăr al defunctului, recuperat de către Consulat, conţinea lenjeria sa murdară, care a trebuit să fie arsă ca măsură igienică, precum şi câteva hârtii fără valoare şi câteva fotografii, care au fost păstrate şi rămân la dispoziţia văduvei”.

Şi trenurile companiei Northern Pacific RR Co. ucid. Este 15 octombrie 1909, în Taylor, North Dakota. Astăzi este un cerc (care echivalează cu 163 de locuitori) pe harta geografică: acum o sută de ani era un simplu semn grafic. North Dakota este un coşmar de monotonie şi solitudine. Oamenii lucrează în mijlocul pustiului. Bate un vânt năprasnic. Plouă cu găleata şi n-ar trebui să mai stea afară, căci contractul prevede ca la acea oră să fie deja în

vagoanele-dormitor. Dar probabil că echipa este în întârziere faţă de planul de muncă stabilit de către contractor, fiindcă, deşi este toamnă târzie, nu a terminat secţiunea de linie care i-a fost atribuită. Muncitorii se întorc în tabără. Poate că au trecut de ea: este deja întuneric şi e posibil ca ploaia să fi acoperit lumina vagoanelor. Trenul se iveşte din noapte şi năvăleşte brusc asupra lor. Unul singur are parte de ghinion: este lovit şi târât sute de metri, până când rămâne prins într-un macaz. „Cei 85 de dolari care au fost găsiţi în buzunarul cadavrului au fost înmânaţi autorităţilor, care i-au folosit pentru cheltuielile de înmormântare”. Dispreţ etern undertakerului care a câştigat 85 de dolari pentru că a înmormântat un om în North Dakota. „Cât despre indemnizaţie, obţinerea acesteia este imposibilă. Compania neagă orice responsabilitate pentru accident”. Reprezentanţii acesteia afirmă că mortul era „afumat” în momentul când a încercat să traverseze şina de tren. Colegii din echipă au depus mărturie că nu bea. Din păcate, mulţi dintre ei nu sunt de găsit la data de 19.03.1910, aşa că nu vor putea repeta mărturia la proces. Oricum n-ar folosi la nimic, pentru că Oficiul legal se află aici pentru a dovedi că Northern Pacific dispune de avocaţi excelenţi şi nu a plătit niciodată vreo indemnizaţie. „În urma sa rămân, la Padula, părinţii în vârstă şi cinci copii care tocmai deveniseră orfani de mamă (11, 9, 7, 4, 3 ani), precum şi o fetiţă adoptată”. Decedatul avea treizeci şi unu de ani. Se numea Guerra. Agosto Guerra.

Diamante preferă să şi-l amintească aşa cum îl cunoscuse în vara aceea pe care au petrecut-o împreună. Nostalgic, curajos. Visător. Gata să-şi taie un picior cu o secure ruginită ca să le ofere un viitor celor şase copii; birocraţia nu, dar el o considera drept a sa şi pe fetiţa adoptată. Poate că, tot povestind istoria aceea, Diamante a ajuns să creadă că se petrecuse exact aşa. Că n-a fost niciun tren ivit din întuneric şi din perdeaua de ploaie. Niciun cadavru strivit sub roţi, împrăştiat pe şine. Îngropat

la repezeală de un pungaş oarecare într-o groapă pe care nimeni nu va putea să vină s-o viziteze, într-un non-loc din marile câmpii, unde nimeni n-o să ştie vreodată cine fusese cel îngropat. Ajunse să creadă că n-a fost nicio anchetă, nicio calomnie şi nicio minciună. Că amândoi obţinuseră ceea ce voiau. Agosto Guerra – banii. El – libertatea.

Evadă din tabără într-o noapte. Tovarăşii lui dormeau în cuşete, înfăşuraţi în pături. Ştia ce visează, dacă mai au puterea. Nu avea să-i mai vadă niciodată, dar nici nu-şi dorea. I-ar fi amintit de gustul sardelelor stricate, de mâncărimea păduchilor, de nestăvilitele fantezii sexuale din jurul sobei, de braşoavele despre indemnizaţii şi leziuni autoprovocate – nu era nimic frumos care să merite să fie luat din tabără, nicio amintire. Trebuie să ştii să uiţi răul ca să păstrezi binele. Altfel, şi acela se decolorează şi se otrăveşte, se sufocă. Uşa de la vagonul şefului de echipă era întredeschisă. Şeful era plecat – probabil se dusese să cadă la învoială cu Compania asupra versiunii oficiale a accidentului lui Agosto Guerra. Poate că pur şi simplu se îmbăta cu lichior de revent, cot la cot cu şeful de echipă din tabăra vecină. Şi el era afectat când pierdea un om. Fiecare ştia că următorul putea fi chiar el.

Diamante merse în întuneric de-a lungul căii ferate, călăuzit numai de strălucirea şinelor. Dacă apa ar avea glas să vorbească, ar rămâne ceva din toţi anii aceştia. Ar spune ce l-au învăţat. Cât sunt de apăsătoare lucrurile cele mai transparente, cele mai uşoare. Câte eforturi ca să păstrezi ceea ce nu se poate păstra, apa care-ţi fuge printre degete, ca să te trezeşti apoi cu mâinile goale, cu aceeaşi sete dinainte. Dar apa care nu are memorie nu va păstra nici urmă din mânia şi din singurătatea pe care le-a cunoscut el. Anii aceştia i-a pierdut pentru totdeauna. Vagonul s-a mai văzut încă multă vreme – o excrescenţă nefirească în mijlocul câmpiei. Lumina slabă care răzbătea printre şipcile de lemn îl aprindea ca pe o cutie de hârtie, o lanternă chinezească suspendată în întuneric. Apoi dispăru, iar el se trezi de unul singur, condus de înşiruirea

monotonă a traverselor. Îşi măsura pasul în funcţie de distanţa dintre ele, împrumută ritmul lor. Fugea, parcă dansa, sărind de la una la alta, ţinându-şi echilibrul pe linia de fier. Străzi paralele, încătuşate. Şine care ar vrea să fugă în părţi opuse ale lumii, dar nu pot. Înşurubate împreună, pentru totdeauna. Uneori, nici măcar dinamita nu reuşeşte să le separe.

În zori se afla încă în mijlocul unei câmpii nelocuite, amuţite. Niciun foşnet de frunze, niciun cântec de păsărele, niciun sunet al naturii care se trezeşte. Soarele se ivea peste câmpie ca din ocean. Un ocean de lumină care urma unuia de tenebre, iar de jur-împrejur o linişte profundă, inefabilă. Ierburi unduitoare fără sfârşit, imensitatea cerului, lipsa unui adăpost de căldura soarelui, de furtuni sau de vânt – totul îi amintea de ocean. Un peisaj marin, fără timp şi fără istorie, mut şi lipsit de formă, care se întindea pe mile întregi. Şinele îngheţate străluceau sub primele raze de soare, aidoma bancurilor de scrumbii fosforescente în mare. O dâră căreia nu-i vedea capătul. A cărei solitudine obsesivă îl zăpăcea, îl îngheţa, îl dezorienta. îl făcea să-şi piardă simţul orientării, să-şi pradă simţurile, să se piardă pe sine. Deveni un smoc pierdut în prerie, dezrădăcinat de vânt. Dar şinele duc întotdeauna undeva.

Ridicătura îndepărtată care alunga monotonia, ca o virgulă în albul unei pagini, se transformă într-o gară – o baracă de lemn cu inscripţia încă şiroind de vopsea, dar înconjurată deja de câteva construcţii provizorii îngrămădite unele într-altele, care se numeau oraş numai pentru că trenurile soseau aici la intervale regulate. Un oraş ivit în trei zile, care probabil că primise primul nume care-i venise în minte inginerului de la compania feroviară – numele nevesti-sii, al fiului, al unui oraş care-i era drag, al unui personaj idolatrizat. Taylor, Howard, Winfred, Canova, Cavour, Ipswich, Java, Seneca, dacă nu chiar Roma. Diamante recunoscu afişele publicitare răspândite de-a lungul drumului care cu câteva luni în urmă îl dusese

până la tabără. Trecu pe lângă o reclamă la o bere, care trona deasupra unei întinderi singuratice de pietre, pe lângă afişul la siropul de grâu Karo, la borcanul de Sanitol tooth powder – care se oglindea, plictisit, într-o baltă infestată de musculiţe, avertizându-l că antiseptic and oxidizing Sanitol produces cleanliness as quikly as a breath of pure mountain ar – 25 cents everywhere. EVERY-DAY, AS YOU GO. Şi iată-l din nou singur. O lume fără curbe, fără consistenţă. Golită de tot. El însuşi, zăpăcit de descoperirea propriei irelevanţe, a propriei proporţii minuscule, tremurând de frig, scrutând neliniştit norii care se adunau deasupra capului său, ameninţându-l cu o răpăială furibundă de care nu avea cum să scape. Din când în când îl surprindea şuieratul inconfundabil al unui tren de pasageri, sunetul acela care amintea de sirena unui vapor. îl văzu cum se apropie – un pufăit de fum peste întinderea nemărginită în care avea să se dizolve fără urmă. Dar îl lăsă să treacă, nu era pentru el. Aştepta trenurile de marfă, încărcate cu grâne şi cu cirezi de boi care se îndreptau spre abatoarele din Chicago. Trenuri pentru lucruri şi pentru animale.

Era deja după-amiază când primul tren de acest fel făcu să vibreze traversele. Diamante se postă pe pietrişul de lângă şine, aşteptă să se apropie – fum, zgomot, lemn, cărbune; alergă câteva sute de metri pe lângă şirul lung de vagoane, lăsă să treacă vagoanele pline de funingine, până când dădu de un mâner, de care se apucă. Se legănă mult timp în gol – picioarele aproape că atingeau postamentul şinelor, dacă ar fi alunecat ar fi fost zdrobit de roţi, i-ar fi tăiat picioarele, iar el ar fi ajuns al nu ştiu câtelea cadavru fără nume, târât până când n-ar mai fi rămas nimic din el. Apoi reuşi să se urce pe acoperiş. Vântul îi acoperi faţa de cărbune. Furtuna îl făcu ciuciulete. Nu avea nimic de mâncare şi-n buzunar ţinea treizeci de dolari – rodul mizer a patru ani de muncă forţată. Galera pe care-o înfundase pe nedrept. Sau poate că pe drept, pentru că cine ştie când greşise la New York, renegând tot ceea ce era important

pentru el, şi se pierduse. Nu ştia încotro merge trenul. Şi nici ce transporta.

Vagoanele erau sigilate. America era imensă – milioane de kilometri de şine o brăzdau, o traversau, o tăiau chiar şi acolo unde încă nu era nimic. Dar oriunde duceau şinele, se opreau într-un singur loc: la New York.

Ezitările lui Amleto Attonito în iarna lui 1909, după ce se-nchidea bucătăria de la hotelul Ansonia, Rocco şi Vita se întâlneau ori de câte ori puteau în salonul de la Bongiorno Bros. Se sărutau în picioare, pentru că fotoliile acelea aveau un aer funest, iar canapelele lugubre păreau pline de lacrimi. Îşi deschideau paltoanele şi se lipseau unul de altul, corp la corp, ca să uite de frigul care îngheţa camera aceea destinată să primească trupuri ce nu mai simţeau gerul şi erau mai reci şi mai îngheţate decât zidurile, decât podeaua şi decât iarna însăşi. Vita ştia că ce fac ei este profund greşit. Îşi amintea foarte clar cu câtă putere îl iubea pe Diamante. Dar dacă era aici, era evident că-l iubea şi pe Rocco, aşa că duminica dimineaţă – în ciuda interdicţiei categorice de a-şi face apariţia în Mulberry District – îşi prindea cu un ac de păr pălăria de piele pe care o primise cadou de la el, se încheia la palton, şi acesta primit în dar (cadourile pentru aniversarea celor cincisprezece ani nu se mai terminau, era ca şi cum în fiecare zi ar fi fost ziua ei), se urca în trenul urban şi se grăbea spre biserica din Baxter Street numai ca să-l audă cântând. Oricum, nu-i spunea să înceteze, nici să nu-i ridice rochia, nici să nu-i mai pipăie tot corpul. Rocco considerase întotdeauna trupul fetei o zonă împrejmuită, o grădină în care aveau să se coacă fructe preţioase, dar temporar necultivată, ca în aşteptarea întoarcerii proprietarului său legitim – cu aceeaşi încăpăţânare cu care acum i-l oferea lui, ca să-l descopere şi să i-l dezvăluie şi ei înseşi. Amintirea lui Diamante nu se îndepărta deloc – dimpotrivă, acum putea să-şi imagineze mai limpede întoarcerea lui iminentă şi se gândea la el în lungile ore din bucătărie, în timp ce frământa coca pentru prăjituri

sau pudra fursecurile cu zahăr, în timp ce rupea hârtia de la ultimul cadou de la Rocco, ba chiar în timp ce Rocco conducea spre Bowery sau îngenunchea în faţa ei, înfundându-şi chipul în triunghiul interzis. Deocamdată, când se gândea la el se gândea şi la celălalt şi-i iubea pe amândoi cu aceeaşi intensitate, chiar dacă nu şi-ar fi închipuit niciodată că este posibil, şi poate că nici nu era. Nu se simţea diferită ori mai rea decât înainte. Spera numai că nu va trebui să aleagă, că va putea continua să închidă ochii, să se înfioare şi să asculte vocea lui Caruso care ieşea din pâlnia gramofonului, în liniştea nefirească a salonului. Până când, deodată, îi spunea: gata, du-mă acasă, întotdeauna îl întrerupea la timp, pentru că, oricum, nu voia să se mărite cu Rocco, ci cu Diamante, sau, eventual, cu amândoi, deşi nicio lege nu inventase încă o posibilitate de a face lucrul acesta.

Rocco nu insista, pentru că şi el era confuz şi nu ştia ce i se întâmplă. Când rămânea singur, după ce-o lăsase pe Vita în faţa porţii, la trei dimineaţa – ciufulită, cu hainele în dezordine, cu ochii strălucitori şi un zâmbet complice pe buze – îşi repeta, gata, asta era ultima dată. Trebuia să înceteze să mai frecventeze Ansonia, pentru că maşina nu era a lui şi nici agenţia, iar Bongiorno îi spunea „băiatul meu”. Primăvara trecută se însurase cu fata lui, Veneranda – zisă, encomiastic, Venera. Din ambiţie. Pentru că se săturase să fie considerat o gardă de corp credincioasă, o maşină obtuză şi insensibilă. O *gorilă*. Un supus, bun numai ca să acţioneze şi să-şi murdărească mâinile, dar căruia nimeni nu-i cere părerea. O persoană la care nu este prevăzută funcţionarea acelui organ, inutil şi nociv ca o piatră la rinichi, care se numeşte creier. Dar Rocco avea creier. Voia să pună mâna pe agenţie şi pe banii pe care Bongiorno nu ştia să-i investească pentru că avea o mentalitate învechită şi îngustă. Să cumpere camioane, excavatoare, macarale şi să devină, aşa cum şeful lui nu fusese în stare, un om de afaceri.

Pe Venera o văzuse o singură dată, când îi salvase

viaţa lui Cozza într-un atentat, încasând un glonţ în femur. Imediat ce ieşise din spital, Bongiorno îl premiase invitându-l la prânz. În timp ce-i lăudase curajul în faţa soţiei, a fiicei şi a lui Bros, Rocco măsura cu ochii cât cepele şemineurile, covoarele, vazele chinezeşti, mobilele vechi importate din Italia şi ferestrele care dădeau spre Saint Mark's Place şi hotăra să pună mâna pe casa aceea – cu orice preţ. Se gândise întotdeauna că vrea să distrugă tot şi să nu aibă nimic. Că nu vrea nici bani, nici lucruri frumoase. Dar nu le văzuse niciodată. Şi nici nu se apropiase vreodată de o tânără ca Veneranda Bongiorno – subţire, diafană precum hârtia velină, cu un coc de culoare arămie cocoţat în vârful capului, îmbrăcată în gri-deschis, ca o stampă veche, cu vocea blândă ca atingerea pudrei de talc. La vremea aceea, Rocco încă mai locuia cu chirie, la o scorpie hrăpăreaţă care lua şi pielea de pe el şi-i dădea în schimb o zeamă împuţită şi-i arunca priviri suspicioase din cauza rănilor pe care şi le cosea uneori cu fire scoase din broderiile ei. Casa lui Bongiorno deveni obsesia lui. Iar el, protectorul său – duşmanul de la care să smulgă fortăreaţa şi pe care să-l exproprieze de fericirea pământească. Veneranda fusese educată la măicuţe şi nu ştia nimic despre afacerile tatălui ei şi ale prietenilor lui; l-ar fi dispreţuit dacă ar fi aflat că, atunci când fusese împuşcat, Rocco tocmai ieşise din închisoarea Blackwell's Island, unde însă avusese bunul-simţ să se prezinte cu un alt nume atunci când îl arestaseră în Brooklyn, în timp ce ridica taxa lunară de la un proprietar de hotel; aşa că fusese închis drept Amleto Attonito. Dar, desigur, nimeni nu-i spusese, aşa că Venera îl găsi fermecător pe tânărul acela ceremonios, cu chipul angelic, care prin comportamentul său rezervat arăta că nu agreează – ca şi ea, de altfel – compania vulgară a prietenilor mustăcioşi ai lui Bongiorno. Tânărul oaspete nu deschisese gura toată seara, nici măcar atunci când Bongiorno îl invitase să aleagă el muzica pentru gramofon. Se limitase să treacă în revistă colecţia de discuri bine pusă la punct a lui Cozza –

le avea pe toate de la Victor şi de la Columbia record – şi apoi pusese un cântec napolitan trist şi languros care zicea *Ah*! *Ce aer proaspăt şi plăcut, ce parfum de nalbă, iar tu dormi*… Şi aşa şi era. Fata lui Bongiorno dormea, legănată de certitudinile sale, în timp ce Rocco era vigilent, gata să prindă ocazia. Când cântăreţul strigă *Aş vrea să te sărut, Aş vrea să te sărut*, Rocco adăstă cu privirea asupra pletelor arămii ale fetei, iar Venera simţi că s-a îndrăgostit de el.

De câte ori Rocco îl însoţea acasă pe tatăl ei, Venera îl spiona de după perdele, lăsându-le să cadă de îndată ce observa că el o văzuse. Rocco îşi ducea mâna la borul pălăriei şi schiţa o reverenţă. Nu îndrăznea să-i vorbească pentru că într-o zi Pino Flintă îi spusese că în înalta societate s-ar fi făcut de râs pentru felul în care se purta şi gesticula. Rocco se simţise foarte lezat şi, asigurându-se că nu este urmărit, spionat sau observat de careva, se precipitase într-o librărie. Atunci când vânzătorul, care se temea de un jaf, îl întrebase în şoaptă ce poate să facă pentru el, Rocco ceruse cu voce scăzută un dicţionar de engleză şi o carte care să te înveţe ce să faci, cum să vorbeşti şi ce să eviţi – o carte de bune maniere, ce mai. Cartea şi dicţionarul l-au costat zece dolari, dar au fost o investiţie bună. Evident, Bongiorno avea alte planuri pentru fiica sa, decât s-o sacrifice în favoarea bodyguardului său, despre care ştia că are sângele fierbinte, dar Rocco puse totul la cale cu aceeaşi eficienţă cu care planifica pedepsele în contul lui Bongiorno. îl pedepsi pe Bongiorno.

Cu aprobarea Venerei, o răpi pe aceasta la ieşirea de la lecţia de pian. Se puseră în siguranţă, ascunşi în biserica prietenului său preot, aşteptând să se mai domolească furia lui Bongiorno, care ar fi fost în stare să-i ucidă. După care îl informă că era dispus să se căsătorească cu fata, restituindu-i acesteia şi tatălui onoarea pierdută. Lui Bongiorno îi trecu prin minte o hecatombă, dar până la urmă, poate pentru că o adora pe

Venera, cedă. În realitate, Rocco nu avea ce onoare să-i restituie fetei, pentru că nici nu se atinsese de ea. N-o dorise înainte s-o răpească şi n-o dori nici după aceea. S-ar fi însurat şi cu un tren, dacă i-ar fi fost clar că are de câştigat ceva din asta. Aveau un mariaj fericit, chiar dacă Venera se lamenta că-l vede puţin. Călătorii de afaceri, se justifica Rocco. Venera fusese educată pentru a deveni soţia unui om de afaceri, aşa că accepta lungile sale absenţe şi dispariţiile misterioase. Cât despre precauţiile pe care soţul său trebuia să le ia faţă de poliţie, credea că se datorează alergiei faţă de taxe, pe care el îi mărturisise că nu le plăteşte şi că nu are de gând să le plătească nici în viitor. Deşi avea numai douăzeci şi doi de ani, era incredibil de înţeleaptă, iar multele minciuni în care crescuse o învăţaseră să nu-şi pună şi să nu pună prea multe întrebări. Să pară o ingenuă – ceea ce nu era, dar toţi îşi doreau să fie. Rocco îi era sincer recunoscător şi n-ar fi suportat s-o rănească ori să-i facă rău. Nu voia s-o facă nefericită pe singura lui aliată. De aceea era ferm hotărât să nu se înglodeze într-o relaţie clandestină şi să-i pună capăt.

Dar pe urmă, de-a lungul întregii zile, gândul la Vita – proaspătă ca o zi cu vânt şi complet îndrăgostită de Diamante – îl năpădea cu o intensitate necunoscută, anulând orice altceva. La şedinţe era neatent, ascunzându-se în spatele unei priviri mai absente decât de obicei, îşi rezolva treburile cu neatenţie sau chiar cu repulsie, se grăbea să-şi ducă socrul acasă şi, în loc să ducă maşina la garaj, se întorcea ca s-o ducă pe Vita acasă. Conducea în linişte până la agenţie, descuia broasca, îi spunea să aştepte afară dacă era vreun catafalc care trebuia ascuns de veselia ei. Pe urmă aprindea lumânările, întorcea crucifixul, îi dădea jos paltonul, o îmbrăţişa, bucurându-se de exuberanţa ei moale, îşi punea buzele pe sânul ei şi se învăluia în mirosul de prăjeală, de lumânări şi de flori ofilite, cufundându-se într-o uitare dulce şi tare, aidoma cărnii ei.

Poate că invidia sentimentele pe care Vita nu le ascundea şi pe care el nu reuşea să le trăiască – forţa ei, siguranţa, lipsa de incertitudini – obsesia ei. Între Rocco şi restul lumii fusese întotdeauna un perete invizibil, greutatea cuvintelor nespuse şi a gândurilor sufocate – o gheaţă care-l strângea ca o menghină şi-l făcea invulnerabil. Nici măcar nu-şi mai amintea când îl atinsese ultima dată ceva. Vita era ca firul unei pânze de păianjen, subţire şi sigur, desprăfuit de umbră şi de căldura soarelui, suspendat în colţul dintre doi pereţi; vântul îl face să vibreze cu o boare imperceptibilă, încercând în zadar să-l rupă; firul e elastic, întins şi simplu. Luminozitatea tulbure a golului e tăiată de o linie strălucitoare. Noi suntem obişnuiţi să apreciem doar ce e neclar. Căutăm cu încăpăţânare prin claia de noduri, crezând că e imposibil să unim în suflet simplitatea şi grandoarea. Dar lucrurile complexe sunt opace, meschine şi palide, în timp ce sufletul e simplu ca firul ăsta.

Atunci şoptea: Vita, te mai gândeşti la Diamante? Ea îi răspundea mereu, cu sinceritate, da. Diamante e logodnicul meu, ne-am promis unul altuia – l-am chemat, se întoarce. Până când, într-o noapte, îi spuse: nu se întoarce, sunt liberă. Rocco întinse o mână deasupra flăcării lumânării care agoniza printre palele de curent – pentru ca durerea să-l convingă că se bucură. Nu simţi durere, dar se convinse oricum. Nu-mi mai pasă de Diamante, zise Vita, scoţându-şi un ciorap. Să iubeşti fără să fii iubit e timp pierdut. Simţea că-i ia foc capul. Deodată îi venise în minte că, probabil, dacă l-ar fi întâlnit pe stradă nici măcar nu l-ar fi recunoscut. Nu putea să-şi amintească gura lui, culoarea pielii, linia nasului. Îi pierduse chipul, vocea. Uitase. Numele lui devenise un ecou îndepărtat, fără căldură, o poveste şoptită şi amintită vag – pierdută în trecut, în copilăria lor. Acum ar trebui să mă-nsor cu tine, conchise Rocco, gânditor. Mai întâi trebuie să mă răpeşti, râse Vita. Rocco suflă în candelabru şi răspunse: te-am răpit deja.

Un bilet pentru Ohio

Cea mai preţioasă virtute a unei femei este sacrificiul, iar răsplata nu ţine de lumea aceasta, ci este Raiul veşnic. Vita ştie lucrul acesta. Iar dacă se întâmplă să uite, i-l amintesc vecinele care-şi petrec zile interminabile închise în două camere, cosând butoniere pentru firma Levy & Co. de pe Broadway, înconjurate de o droaie de plozi subnutriţi care încă n-au învăţat să vorbească. Existenţe senine, alcătuite din stive de vase de spălat şi din cearşafuri de călcat. Existenţe stabile, petrecute într-un peisaj neschimbat de rufe puse la uscat şi blocuri, cu aceeaşi imagine consolatoare de la fereastră: strada care se îndreaptă către orizont, pentru că la New York nu există curbe, totul e drept şi implacabil. Toţi spuneau că Lena era nebună. Dar dacă Lena era nebună, la fel devenise şi Vita. Cu un vis care nu avea să se mai întoarcă şi cu un altul care o determina să facă dragoste într-o agenţie de pompe funebre, pe canapele îmbibate de lacrimi, dar unde ea nu plânsese niciodată, nici măcar în noaptea în care fusese răpită – dimpotrivă, hohotele ei de râs răsunau şi nu voiau să se stingă în liniştea acelui salon plin de lumânări şi de catafalcuri ascunse în spatele perdelelor şi de crucifixe întoarse cu faţa spre perete ca să nu asiste la fericirea interzisă a două fiinţe omeneşti.

Rocco repeta întruna că Vita, Vita *a lui*, nu trebuia să-şi irosească tinereţea într-un cartier ca Harlemul, printre oameni ignoranţi, bătuţi în cap şi brutali, care dispreţuiau fericirea şi frumuseţea şi se abrutizau de atâta trudă şi de regrete, visând o bogăţie de neatins şi cu care, chiar dacă ar fi atins-o, n-ar fi ştiut ce să facă. Rocco voia s-o ia de acolo – s-o *mute*. Iar Vita îşi dorea ca el s-o poată face, astfel că, atunci când el îi propuse să fugă împreună, ea acceptă. Voia o schimbare – să se elibereze de lanţul sufocant al îndatoririlor şi de nefericirea cenuşie care-o ameninţa, ca un val de ceaţă. Aşa că-şi dădură întâlnire la gară, direct pe peron, pentru că nu trebuiau să fie văzuţi împreună – *niciodată*, *pentru nimic în lume*. Era primăvara

lui 1910. Vita ieşi din casă în grabă, iar până la gară alergă: îi era teamă să nu fie urmărită de remuşcări.

Rocco intenţiona cu adevărat să se căsătorească cu ea. Nu-i trecuse niciodată prin cap s-o înşele şi, aşa cum Vita îl prevenise că este logodită cu Diamante, voia la rândul lui s-o prevină că e deja însurat. Dar ratase momentul potrivit pentru o asemenea mărturisire. Ştia că avea s-o piardă şi nu se putea resemna cu gândul că trebuia să se lipsească de Vita. Blestema Children's Society, care o salvase de ignoranţă şi-i dezvăluise care-i sunt drepturile sau cele pe care ei le considerau ca atare. Se blestema pe el însuşi, care-o lăsase să întrezărească o lumină, o cale de ieşire. Luni de zile trăi două vieţi mutilate, ambele riscante. Între o întâlnire clandestină şi alta, începură să circule bârfele, care, în semn de respect faţă de directorul agenţiei, i se aduseră imediat la cunoştinţă. Iar el, care începu să le asculte amuzat, fu îngrozit, îl ştii pe Vincenzino Vadală, care spală morţii? – îi povesti Fagiolino, cioclul tuberculos de la Bongiorno.

Păi, într-o seară şi-a uitat cheile de acasă la agenţie. Aşa că, la miezul nopţii, se-ntoarce să şi le ia. Intră pe uşa din spate; din salon se aud gâfâieli înfricoşătoare. I se ridică păru-n cap de frica spiritelor morţilor, dar trebuia să se-ntoarcă acasă omul, că doar nu era să doarmă-n ocol, aşa că-şi face curaj. Nu aprinde lumina şi merge pe pipăite prin salon. Suspinele încep să devină frenetice. El se-aruncă în genunchi, gata să ceară îndurare. Şi ştiţi ce era? Să nu vă vină să credeţi. Doi amanţi care făceau dragoste în coşciugele morţilor.

Iar Filomeno Scaturro jură că e-adevărat. A auzit şi el. A înţeles şi el. A văzut şi el. Muierea era goală, cu pielea arămie, coapsele pline, părul negru. O fetişcană; dar diavolul cel mârşav se deghizează în inocenţă ca să seducă lumea. Rocco simţi un fior îngheţat pe şira spinării. Scaturro e gravorul de coşciuge, un omuleţ bisericos, cocoşat, devotat dintotdeauna lui Bongiorno Bros. Vine să-i povestească-n birou, cerându-i respectuos să intervină ca

să înceteze odată mişelia asta obscenă, profanarea asta oribilă. Şi bărbatul, l-ai văzut? întrebă Rocco, încercând să-şi stăpânească impulsul inoportun de a-l apuca pe gravor de gât şi de a i-l rupe. Bărbatul, îi răspunse Scaturro, uitându-se drept în ochii lui, cu răceală, e tânăr şi puternic, dar dacă continuă aşa, o să se trezească-n fundul râului, cu un bloc de ciment la picioare şi fără instrumentul păcatului.

Scaturro fu găsit după câteva zile la groapa de gunoi, cu gâtul rupt, dar între timp agenţia redevenise pentru Rocco ceea ce fusese mereu – un loc anonim, dezolant, plin de sicrie şi de cadavre de îngropat pe muntele Calvarului sau de expediat în ţară pe cheltuiala clienţilor, un loc unde lumea venea să vegheze moartea sau s-o planifice. Acum, când se aşeza pe scaunele cu spătarul drept se simţea neliniştit, murdar şi nemulţumit. Nu mai ştia unde să se întâlnească cu Vita şi ardea de dorinţa de a petrece câteva ore cu ea. Nu-i ajungea să parcheze maşina lui socru-său pe pontoanele pustii, să fure câteva minute în întuneric, în depozitele fabricilor închise. Nu asta voia pentru Vita. Poate că trebuia să ajungă bigam: să se însoare cu Veneranda la New York şi cu Vita în alt oraş.

În februarie 1910 vru să-i facă o surpriză. Al nu ştiu câtelea cadou. O invită la Metropolitan şi, la sfârşitul spectacolului, se duse în cabina lui Enrico Caruso. La fel ca sute de alţi admiratori, adevăraţi ori falşi, care se lăudau că vin de la Napoli, din Campania sau, oricum, din Italia, Rocco se apropiase deseori de el, ca să primească grămezi de cărţi de vizită pe care apoi le vindea la speculă, la ieşirea din teatru, cu un preţ de zece ori mai mare. În seara aceea, Vita nu scoase un cuvânt. Îi era imposibil să-l recunoască în domnul acela mărunţel, plinuţ şi bolnăvicios, melancolic şi trist pe bărbatul cu vocea de catifea pe care-l idolatrizase ani întregi şi a cărui fiică visase că este. îl măsura, emoţionată. îl simţea aproape, familiar şi pierdut, la fel ca partea cea mai fericită din trecutul ei, dar nu-şi găsi cuvintele potrivite ca să i-o spună. Rocco îi dădu

tenorului să-i semneze o fotografie care-l reproducea în hainele de paiaţă ale lui Canio. Îi dictă şi dedicaţia, cu o precizie pe care Vita o consideră neruşinată. „Fetei celei mai mândre din America”. Tenorul părea că împărtăşește această apreciere, pentru că rămăsese vrăjit de privirea întunecată a fetei. Dar pentru că la vremea aceea toată lumea ştia că e în căutarea unei fete ca să se consoleze pentru pierderea iubitei, Rocco avu grijă să prevină orice intimitate, o luă pe Vita de mână şi i-o răpi. În pragul cabinei, ea se întoarse şi-i zâmbi. Fu o gravă imprudenţă din partea lui Rocco, pentru că Enrico Caruso nu şi-o mai putu scoate din minte pe Vita, şi nici pe el.

După câteva săptămâni, trei bărbaţi veniră să ceară cincisprezece mii de dolari. După o serie susţinută de scrisori de ameninţare, Caruso cedase până la urmă. Se arăta dispus să plătească. Avea să ducă cincisprezece mii de dolari, închişi într-un pachet, sub scările unei fabrici din Van Brunt Street, în Brooklyn. Dar pentru că, aidoma tuturor. celor care au fost odată săraci lipiţi pământului, şi el, la rândul său, odată ajuns bogat, îşi apăra cu îndârjire banii pe care nu şi-ar fi imaginat vreodată că-i poate avea – fiind dispus să-i dea cadou oricui, dar nu să se lase jecmănit –, puse în pachet bucăţi de hârtie şi două bancnote de un dolar, ca afront. La întâlnire trimise poliţia. Doi dintre şantajiști fură prinşi. Al. treilea reuşi să scape. Antonio Misiani, importator, şi Antonio Cicotta, vânzător de băuturi spirtoase, fură duşi la închisoare şi li se fixă o cauţiune de o mie cinci sute de dolari. Poliţia voia cu orice chip să-i identifice pe capii acţiunii, dar cei doi arestaţi nu vorbeau, iar prietenii lor încercară în toate felurile să-i scoată basma curată şi să ducă ancheta pe o pistă falsă. Pe 17 martie, poliţia primi o scrisoare agramată în care o presupusă femeie din Genova se autoacuza de şantaj. „Domnule Caruso”, zicea scrisoarea, „eu sunt femei” care am scris alea 2 scrisori lu’ dumnevoastră pencă vă iubesc şi pencă nu poci să vă iubesc că-s măritată m-am hotărât să scriu sgrisorile casă vă bag în sperieţi aşa măcar nu mai

veni-ţi în America şi aşa o să fie mulţumiţi oamenii ăia care a fost arestaţi pe nedrept. Salvaţii pe nevinovăţii. MNSM". Stângacea scrisoare, în ciuda semnăturii siglate (Mâna Neagră – Societatea Morţii), nu avu niciun efect. Detectivul care se ocupa de caz spera să obţină un succes răsunător, dată fiind notorietatea victimei, şi voia să pună mâna pe al treilea vinovat. Îi arătă lui Caruso circa o sută de fotografii ale unor indivizi suspecţi, arestaţi în anii precedenţi pentru scrisori de ameninţare şi extorcări. Atunci când Caruso dădu peste zâmbetul enigmatic al unui oarecare Amleto Attonito, îşi aminti de uriaşul care venise cu fetişcana aceea delicioasă pe nume Vita.

Pe 19 martie, Misiani şi Cicotta fură eliberaţi provizoriu. Garantau pentru ei Eugenio Gentile, vânzător de băuturi spirtoase de pe Carroll Street, şi Pasquale Porrazzo, bărbier pe Hicks Street. Frank Sparado îl avertiză pe Rocco că Amleto Attonito era căutat asiduu de poliţie şi de cei doi trepăduşi înfuriaţi la culme – care, considerându-se trădaţi, voiau să se răzbune sau să smulgă de la cel care avusese ideea planului suma de bani care să acopere anii pe care aveau să-i petreacă la răcoare. Rocco trebuia să dispară, să părăsească oraşul, rapid.

Luară un tren spre Saint Paul, cu bilete în două vagoane diferite. Din oră-n oră, smucit de zgâlţâielile roţilor, scuturat până-n măduva oaselor de zgomotul răguşit al trenului, Rocco Attonito străbătea vagonul. Se prefăcea că se-ndreaptă spre platforme, dar de fapt voia doar să se asigure că fugise cu el. Vita purta o rochie de culoare închisă, cu gulerul larg şi pătrat, după modelul marinăresc. Nu avea nimic de făcut şi se uita pe fereastră. Ce mare era America! Nu se mai termina. Despărţirea asta forţată o agasa. Când observa reflexia lui Rocco tremurând în geam, se întorcea şi-i zâmbea nerăbdătoare – dar şi plină de dorinţă. Ca şi cum ar fi spus: când ajungem? Când o să putem să dormim în sfârşit împreună? Să ne trezim în acelaşi pat? Rocco se simţea străpuns de zâmbetul acela şi de intensitatea în acelaşi timp candidă şi absolută a

dorinţei ei, la care nu reuşea să răspundă în acelaşi fel. Of, cum oi fi reuşit să mă vâr într-o asemenea încurcătură, şi unde-o duc. Se grăbea să iasă pe platformă, să fumeze. O ţigară după alta, până când simţea că-i arde gâtul. Dacă Vita venea pe platformă, ca din întâmplare, şi se oprea lângă el, se aplecau împreună peste balustradă, cu mâinile abia atingându-se, şi rămâneau să privească peisajul care dispărea în noapte. America aluneca pe lângă ei, ca visul altcuiva.

Se opriră peste noapte la singurul hotel de lux din Fiat, într-o cameră cu pereţii acoperiţi cu un tapet înflorat şi cu ferestre care dădeau spre şinele de la Northern şi de la Chicago & Omaha. Rocco era obişnuit cu hotelurile şi cu strălucirea lor înşelătoare, dar Vita nu mai văzuse niciodată o cameră adevărată şi nici nu dormise întruna, aşa că i se păru o încăpere regească. Vai, ce mare e patul, vai, uite şi cada, vai, apă caldă, vai, veioză pe comodă. El se amuza de veselia ei şi voia să-i cumpere o casă la ocean, în afara New York-ului – la Hoboken, Newark sau măcar la Orchard Beach, unde fusese o singură dată darâşi amintea foarte bine de solitudinea romantică a plajei. I-ar fi plătit o servitoare, automobil, argintărie, tablouri, vaze chinezeşti, un câine – orice. Tot ce-şi dorea sau nici nu bănuia că există pe lume. Ea era firul trainic şi tenace care-l ţinea legat de partea cea mai autentică a fiinţei sale. Nu mai fusese niciodată până acum atât de aproape de cineva.

Vita fugi în baie să-şi pună cămaşa de noapte pe care Rocco i-o dăruise. De culoarea nalbei, din dantelă, foşnitoare. Ca acelea din vitrinele de la Macy’s. Cum ţi se pare? Eşti minunată, răspunse Rocco. Vita se ghemui pe pat. Dar el rămânea nemişcat, lângă fereastră. Şi pentru că ea rămăsese surprinsă că Rocco nici măcar nu încerca s-o sărute, îl întrebă ce se întâmplă. Nu-i mai plăcea de ea? Până la urmă bărbatul îi spuse. Recunoscu că are o nevastă.

Vita răspunse că nu crede. Rocco jură că era adevărat. Spera că n-o să înceapă să plângă, că n-o să

încerce să-l împuşte, că n-o să vrea să se întoarcă acasă. Vita nu scoase niciun cuvânt. Rămaseră în tăcere toată noaptea, fiecare cu privirea aţintită la o altă floare de hârtie de pe perete. Când Vita se întorcea pe o parte, cămaşa de noapte de culoarea nalbei foşnea toată dezamăgirea ei.

S-au căsătorit într-o casă cu un individ cu privirea rătăcită, care susţinea că e preot şi ştia latină. Se numea John Palmieri. Fusese alungat din sânul Bisericii pentru că, tot frecventându-i pe chinezii din cartier cu scopul de a-i converti la religia cea adevărată, devenise ahtiat după heroină. Iar când începuse să fure de la enoriaşi ca să-şi cumpere praful, fusese constrâns să renunţe la sutană. Dar, pentru că în Midwest nu voia să meargă nimeni – pentru preoţi era ca şi cum ai ajunge în Cayenna –, chiar dacă nu mai oficia, John Palmieri vizita oricum, cu Evanghelia în mână, taberele muncitorilor de la căile ferate şi-i consola povestindu-le pilde religioase şi ducându-le poşta. În asta a constat nunta: Vita era îmbrăcată în alb, iar Rocco era dezbrăcat de la brâu în sus. Preotul, sau cel care fusese odată preot, îi spuse fetei să scrie cu cerneală un V. Pe inima lui Rocco. V de la virginitatea pe care mi-ai dăruit-o, de la violenţa pe care am s-o folosesc împotriva cui o să-ţi facă rău, de la victoria iubirii noastre împotriva cui ni se va opune. V de la numele tău, pe care am să-l port pentru totdeauna în inima mea. Apoi părintele înroşi un ac de saltea şi, în timp ce Vita ţinea mâna lui Rocco, îi tatuă acestuia litera pe piele. Acum erau „uniţi până când moartea ne va despărţi”. Pentru Rocco era o nuntă adevărată pentru că, chiar dacă nu se însura în faţa lui

Dumnezeu, în care, de altfel, nici nu credea, şi nici în faţa oamenilor, pe care, de altfel, îi dispreţuia, se însura cu sânge şi în faţa conştiinţei sale, aşadar o legătură indisolubilă, deoarece conştiinţa lui era singurul ghid pe care-l respecta şi în faţa căruia răspundea. Conştiinţa lui ştia că nu se gândise niciodată s-o înşele pe Vita şi că voia

într-adevăr s-o facă fericită. Repetă promisiunea, strângând în mâna lui mare mâna arămie a Vitei. O să te păzesc de tot ce e rău. Am să am grijă de tine. Orice s-ar întâmpla.

Rocco ieşea noaptea, ca liliecii; ziua se iubeau până la epuizare, închişi în camera care, cu timpul, dovedi decăderea şi delăsarea ascunse sub patina pretenţioasă a luxului – tapetul în dungi pătat de igrasie, covoarele uzate şi cearşafurile pline de găuri de la ţigări fumate de mult. Hainele pe care i le cumpărase Rocco erau fine şi după ultima modă, ca ale manechinelor, dar Vita se plictisi repede să le poarte. Patul era moale, dar rămânea străin, ostil – un pat de trecere. Ospătarii în livrea veneau să-i aducă micul dejun în cameră şi-i spuneau Ma'am, dar clienţii hotelului păreau a fi răufăcători, şi probabil că aşa şi erau. Şi apoi, panorama de la fereastră nu lăsa niciun dubiu: era realism social, fără înfrumuseţări. Peste tot barăci – de lemn, de tablă ondulată – şi resturi de cutii de conserve. Porci, capre, grădiniţe de legume amărâte. Arături cotropite de buruieni. Fumul fabricilor. Fantome răpuse de mizerie şi de foame. Deşeuri umane şi industriale. Resturi. Dezolare. Un râu tulbure şi un pod care părea de netrecut. Şine, sute de şine acoperite de vagoane uitate, abandonate, dezmembrate.

Aşadar, să fii cu Rocco asta însemna, până la urmă. Falsitate. Distanţă. Ceva ce nu-şi puteau spune şi care-i despărţea şi avea să-i despartă mereu. Ceva ce poate nici ei înşişi nu puteau recunoaşte, dar care se insinua în îmbrăţişările lor şi apoi în tăcerile lor. Nopţi însingurate şi zile în nemişcare, ca vagoanele acelea trase pe o linie moartă, incapabile să plece undeva. Aşteptarea a ceva ce nu are să vină. Izolare. Senzaţia că nu eşti iubit pentru ceea ce eşti, ci pentru ceea ce dai de înţeles că eşti. Lumea redusă la un corp, iar corpul redus la partea sa umedă. Câteva clipe împărtăşite, iar în ele – un vid nemărginit. În cea de-a şaptea seară, când Rocco ieşi „pentru afaceri", Vita traversă şinele, se grăbi să ajungă la casa de bilete a

gării, unde ceru un bilet pentru Ohio. Vânzătorul încercă să-i explice că Ohio nu era o gară. Care era destinaţia? Unde voia să ajungă? Ohaio, sosi răspunsul ferm al fetei. Puse cinci dolari şifonaţi pe tejghea, iar vânzătorul îi spuse că cu cinci dolari nu putea să meargă nici măcar până-n centrul oraşului.

Când ajunse înapoi în cameră, Rocco nu se întorsese încă. Valiza era la locul ei, pe dulap. Perdelele, trase. Florile proliferau în continuare pe tapet. Cravata lui Rocco era tot înnodată, pe umeraş. Costumele lui bătătoare la ochi, prea dichisite, prea mulate. Parfumul lui dulce, de muşchi de pădure – peste tot. Ar fi vrut să nu se fi măritat cu el, deşi căsătoria nu era valabilă. Voia să se întoarcă acasă, chiar dacă Agnello n-ar fi lăsat-o să pună piciorul în casă pentru că, după ce distrusese viaţa lui taică-său şi pe a Lenei, o distrusese şi pe a ei. Voia să se întoarcă în bucătăria de la Ansonia şi să-şi irosească cei şaisprezece ani între aburii cratiţelor şi zahărul prăjiturilor, cu toate că, odată ce fugise cu Rocco, îşi pierduse slujba şi n-ar fi angajat-o niciodată înapoi. Voia să-i scrie lui Diamante şi să-l implore s-o ierte, dar nu ştia unde era. Voia să-l lase pe Merlucius cu afacerile lui misterioase şi cu nevasta lui, care poate că se mulţumea cu reticenţa lui. Voia ca mister Bongiomo să moară ciuruit de gloanţe, iar Rocco să fie liber să plece de la agenţie, să se elibereze şi să devină un om normal, dacă era în stare de aşa ceva. Voia să se urce într-un tren, unul oarecare dintre cele care făceau să vibreze pereţii hotelului şi dispăreau apoi în întuneric, să se lase înghiţită de America, odată cu ele. Voia să fie altfel de cum era. Voia să moară în noaptea aceea, la Fiat Saint Paul, înecată în Pheelan Creek.

Rocco îşi ţinea pistolul la curea, iar când dormea îl punea în pantofi. În noaptea aceea, după multă vreme, Vita se trezi că se gândeşte din nou la pistol, rostind o rugăciune: împuşcă-mă, împuşcă-mă, împuşcă-mă. Privi ţintă la el până când orice alt obiect încetă să mai existe – iar camera şi, cu ea, lumea toată dispărură, supte parcă de

strălucirea metalului. îl fixă până când pistolul alunecă afară din pantof, scoase la iveală ţeava, se ridică, parcă lipsit de greutate, şi pluti o clipă în aer. Metalul strălucea în penumbră. Nici măcar nu trebuia să întindă mâna ca să apese pe trăgaci. S-ar fi apăsat de la sine.

Dar nu se întâmplă aşa. Pistolul căzu brusc înapoi şi, oricât îl invocă ea, rămase unde era, nemişcat. Poate că nu mai reuşea să mişte lucrurile. Aşa cum nu reuşise să-l cheme înapoi pe Diamante, pistolul refuza la rândul lui s-o asculte. Poate că nu-şi mai dorea lucrurile cu aceeaşi intensitate de odinioară. Îşi pierduse darul. Se transformase într-o fată oarecare, iar dorinţele sale deveniseră opace, voinţa slabă, iar privirea limitată la realitatea superficială, frigidă a lucrurilor. Ori poate că nu îşi dorea atât de tare să moară, încât să fie gata să-şi tragă un glonţ în cap. Îşi dorea să moară doar puţin. Dar şi să trăiască şi să fie fericită, happy – happy cum poţi fi chiar atunci când nu ţi-a mai rămas nimic. Şi în timp ce adormea se gândi: nu-i adevărat, nu s-a întâmplat nimic, mâine o să-mi dau seama că, de fapt, totul a fost doar un vis.

Fată italiancă dispărută

Trecură nouă luni de la fuga din tabăra de la Northern Pacific Railway Company până când Diamante revăzu turnurile din Manhattan. Mersese pe jos două mii de mile. Urcase şi coborâse din zeci de trenuri de marfă. Cântărea patruzeci de kilograme, era ras în cap, avea o durere constantă de spate şi o foame cronică. Când apăru şchiopătând pe Broadway, părea unul dintre numeroşii *lowfare* care umpleau străzile în anii de recesiune. Era vara lui 1910. Purta un maiou negru de jeg şi pantaloni militărești pe care îi primise în schimb de la un veteran negru cu care călătorise pentru o vreme. Primul mesaj asupra căruia i se opri privirea odată ajuns la New York îl citi pe zidul sediului Armatei Salvării, unde intră ca să-şi potolească foamea. Mesajul zicea: CÂND I-AI SCRIS ULTIMA DATĂ MAMEI TALE? Diamante îşi aminti că nu-i mai scrisese Angelei de ani de zile. Fusese dezamăgire

pentru ea şi pentru toată familia. Îl trimiseseră în America să-şi facă un drum şi să-l arate şi lor. Şi când colo… Mai amărât decât înainte, neavând un viitor, nici măcar de-ar fi vrut să şi-l inventeze. Fusese singur atât de mult timp, încât nu-şi mai amintea sunetul propriei voci. Şi petrecuse atât de multă vreme în America americanilor încât, ascultând italiana în atelierele şi în cârciumile de pe Mulberry Street, se simţi extrem de emoţionat.

Nu întâlni niciunul dintre amicii – sau inamicii – din trecut. Mulţi se întorseseră în Italia, alţii se duseseră în alt cartier. Se mutaseră în Brooklyn, în East Harlem – lăsau pe mâna ultimilor sosiţi sau a celor mai agresivi străzile acelea uitate de speranţă. Află lucruri fără importanţă şi altele care-i zdrobiră sufletul şi-l făcură să-şi dorească o inimă împietrită. Tom Orecchio murise, îi spărserseră ţeasta într-un local din Tenderloin. Nello era în puşcărie şi, dacă procesul mergea prost, avea să sfârşească pe scaunul electric. Merlucius cânta în corul bisericii din Baxter Street şi purta un costum cu şase buzunare, iar în fiecare dintre ele avea bancnote de valori diferite şi, în funcţie de însemnătatea solicitantului, scotea un dolar, zece sau cincizeci. Ca să fim cinstiţi, ajunsese mare mahăr – în ce, era de la sine înţeles. Vărul Geremia îşi pierduse jobul de la mina de antracit, unde trudise sub pământ ca o cârtiţă şi, în aşteptarea unui nou contract, stătea degeaba într-o pensiune de pe Humboldt Street. Coca-Cola era vânzător într-un magazin de banane al lui Rizzo în Harlem şi saliva în continuare după balerine, pentru care-şi cheltuia salariul şi aşa vai de el, spre dispreţul unchiului Agnello. Practic, rămăsese la fel de bleg şi bun de nimic. Moe Rosen nu mai era fotograf de cadavre, cunoscuse nişte indivizi care lucrau în cinematografie şi plecase în Colorado, unde învârtea la manivelă în westernurile cu Broncho Billy, cavalerul solitar cu cizme şi apărătoare din piele cu ţinte. Vita dispăruse, iar Agnello, ca toţi părinţii sutelor de fete care dispăreau în fiecare an la New York, dăduse un anunţ în *Progresul*:

Vita lipseşte de acasă de şapte zile, A ieşit dimineaţa ca să se ducă la muncă, dar nu s-a mai întors. Nu se ştie unde a plecat sau unde a fost dusă. Are o înălţime de cinci picioare, cântăreşte 110 livre, purta o rochie de culoare închisă, ciorapi negri şi pantofi negri. Tatăl e un om cumsecade şi nu crede să aibă duşmani. Persoana care va putea să-l pună pe urmele fiicei sale va face un act caritabil. Tatăl se teme că va înnebuni de durere.

Anunţul era însoţit de o poză. Stătea ca la fotograf, se vede că fusese făcută de un profesionist; poate că-i era destinată mamei, aflată în Italia. Poate că-i fusese făcută la colegiu, pentru că în fotografie Vita nu are cincisprezece ani şi jumătate, ca în primăvara lui 1910, când „a dispărut”, ci doisprezece, poate treisprezece. E îmbrăcată în negru, iar rochia sa sobră ar putea să fie o uniformă. Are părul negru, foarte lung, despărţit în două printr-o cărare făcută puţin către stânga, prins cu două panglici în dreptul urechilor. Îşi ţine mâinile în faţa gâtului, cu buricele degetelor inelare sprijinite pe bărbie. Nu priveşte în obiectiv. Nu se uită la cine se uită la ea. Ochii ei negri, abia tulburaţi de o umbră, fixează pe cineva care poate că nici nu este acolo – sau nimic. Nu zâmbeşte. Are o expresie gânditoare şi melancolică, neobişnuită pentru o fată de vârsta ei. Era o Vită pe care Diamante n-o cunoştea, care încă nu exista când plecase şi care el spera să nu existe niciodată.

Sub fotografie se afla anunţul FATĂ ITALIANCĂ DISPĂRUTĂ.

Pagina încă mai era pusă la vedere în multe cârciumi din cartier, pentru că Vita era fotogenică, iar beţia bărbaţilor era mai puţin tristă dacă visau că ei vor fi cei care au să dea de urma fetişcanei dispărute.

Dar Diamante află şi că Vita nu dispăruse câtuşi de puţin, ci că fugise cu amantul ei, iar amantul ăsta era Rocco, chiar dacă toată lumea se prefăcea că nu ştie, pentru că Merlucius jurase că-i rupe gâtul ăluia care îndrăznea doar să rostească numele Vitei – şi era un tip

destul de convingător. Diamante ascultă toate acestea afişând aceeaşi indiferenţă. Inclusiv, sau mai ales, când fu vorba despre fuga Vitei. Când ai crescut pe stradă, aşa stau lucrurile: trebuie să te prefaci că prea puţin te interesează, chiar dacă e vorba de un lucru la care ţii.

Chiar în ziua aceea intră la casa de amanet a tatălui lui Moe Rosen şi lăsă lănţişorul cu cruciuliţă de la Vita. îl păstrase în tot acest timp, suferind inutil de foame, doar ca să-l ţină. Era talismanul lui şi singurul semn vizibil al promisiunii pe care şi-o făcuseră. Cu dolarii pe care-i primi în schimb îşi oferi o altă oportunitate. FATĂ ITALIANCĂ DISPĂRUTĂ. Dispărută pentru toată lumea, dar mai ales pentru el. Nu voia să mai audă vorbindu-se vreodată de ea, iar America era suficient de mare ca să-i ofere uitarea. îl rugă pe bătrânul cu zulufi să-i scrie adresa lui Moe din Denver, Colorado, şi-i trimise o telegramă vechiului său prieten. THERE IS A GIOBBA FOR DIAMANTE? FAC EVERYTHING.

Apoi se duse să doarmă la pensiunea unde stătea vărul Geremia, împărţind patul cu el, aşa cum făcuseră ani de-a rândul. Cu piciorul la faţă, cu faţa la picior. Corpuri simetrice, identice, dar răsturnate. Nu-şi povestiră nimic din anii care trecuseră – pentru că amândoi doreau să-i lase în urmă. Se regăsiră foarte schimbaţi. Geremia păros ca un urs, cu pielea de culoarea unui guler de cămaşă murdară, tipică pentru cineva care ani de zile n-a văzut lumina zilei, Diamante cu capul ras ca un puşcăriaș. Pe frunte, între sprâncene, un rid pe care nu-l avea înainte. Pe buză, o cicatrice care făcea ca zâmbetul să-i fie mai dur. Vitei îi acordară puţine vorbe. Diamante mormăi doar că se aştepta. Se vede că aşa trebuia să fie.

Geremia nu putea crede braşoavele care circulau prin cartier. Nici măcar nu reuşea să conceapă că iubita lui Diamante, că adorabila şi mult adorata Vita putuse să-l părăsească pentru pungaşul de Rocco – care, de altfel, nu putea să se-nsoare cu ea pentru că se căsătorise cu fata lui Bongiomo – şi să se îndrăgostească atât de tare de el, încât

să fugă împreună. Imaginea Vitei, pe care o cunoştea de când era mică, nu se putea asocia cu vestea acestei cruzimi stupide şi inutile. Şi totuşi, povestea asta tristă trezea în el – care fusese ani de zile singur la mină, fără să-l aline măcar gândul la o fată – un sentiment de compasiune ce-l făcea să-i fie milă de orgoliul exagerat al lui Diamante, care nu-i permitea acestuia să exprime ceea ce simţea, ci doar să sufere şi să arate că suportă lucrurile mult mai bine decât se aştepta. Şi cu cât simţea mai multă compasiune pentru vărul său, cu atât erau mai mari dispreţul şi chiar repulsia cu care se gândea la Vita – care, totuşi, în întunericul din mină, îi trecuse uneori prin minte ca o viziune caldă şi luminoasă a inocenţei infantile.

În vara lui 1910, în New York circulau multe automobile: un FIAT la mâna a doua, din 1909, îl cumpărai cu 4.500 de dolari. La Teatrul Garibaldi jucau *Lampagiul din port* sau *Roşa nebuna* şi *Masaniello*. Un gramofon nou costa numai 28 de foi şi nu mai era un privilegiu obţinut din taxe sau din furt. Pe 3 iulie, la Madison Square Garden fu transmis în direct – prin radio – meciul de box care se desfăşura pe ringul din Reno între albul Jeffries şi negrul Johnson. Buletinul lunar al State Departament of Health semnala că, în luna iunie, la New York se înregistraseră 116 sinucideri, 53 de omucideri, 146 de înecări, 145 de persoane omorâte de tren, 86 de persoane arse, 46 ucise de vehicule trase de cai sau electrice, 7 lovite de fulger, 15 moarte de tetanos sau prin otrăvire, 2 ca urmare a unor explozii. Majoritatea sinucigaşilor aleseseră gazul lampant. Atât de multă lume se sinucidea, încât ziarele aveau rubrici speciale numite *Dezertorii vieţii*, *Obosiţi de viaţă*, *Voluntarii morţii*. Dar în caz că nu reuşeai să duci la îndeplinire intenţia, puteai să fii arestat pentru „tentativă de suicid”. Cât despre omucideri, 18 fuseseră comise cu arme de foc, 7 cu cuţitul şi 19 cu diferite instrumente. De-a lungul lunii iunie, în oraşul New York se înregistraseră de asemenea, 17 727 de naşteri şi 10 865 de decese, astfel că într-o singură lună populaţia metropolei crescuse cu 6 862

de suflete. Într-o singură săptămână debarcaseră în port 31.000 de străini. Numai pe 12 aprilie, vaporul „Madonna” adusese 1 174 de italieni şi 5 670 de străini din nordul Europei. Pe data de 20, nava „Celtic” adusese 2 047 de italieni de la Genova şi Napoli. În şase luni, în oraş muriseră 843 de copii. Patru dintre ei de rabie, în urma muşcăturii unui câine, doisprezece căzând de pe scara de incendiu, cinci striviţi de căruţe sau trenuri, doi loviţi accidental de gloanţe în timp ce se jucau pe stradă. În mai puţin de trei luni, de pe 19 ianuarie pe 29 martie, dispăruseră – pentru a nu mai fi niciodată regăsite – 15 fete. 19 persoane dispăruseră în numai douăzeci şi patru de ore, între 5 şi 6 aprilie. Fusese promulgată legea „seacă” ce interzicea distribuţia de băuturi alcoolice duminica şi în zilele de odihnă. O ordonanţă municipală interzicea să se scotocească în tomberoanele şi în gropile de gunoi. Cei care nu respectau prevederea riscau să plătească amendă şi să fie arestaţi. Un bărbat fusese arestat pentru furt de porumbei, unul pentru că dăduse foc bărbii unui evreu, altul pentru că vindea cocaină elevilor de la o şcoală elementară, al patrulea pentru furtul ghearelor unui urs mort, iar al cincilea pentru furt de tocuri de pantofi din cauciuc, în valoare de 200 de dolari. Nicola Maringi şi Francesco Ceccarini fuseseră judecaţi la Norristown pentru asasinarea unui cizmar, comisă în august 1909. Muncitorii se organizaseră în asociaţii şi societăţi de ajutor reciproc. Grevele izbucneau şi se stingeau peste tot, în fabricile de îmbrăcăminte ca şi în port, pe şantiere şi în mine – 47.000 de mineri făceau grevă în Ohio, 100.000 în Pennsylvania, 18.000 în Indiana, 5.000 în Colorado. Cereau program redus de muncă sâmbăta şi măriri de salarii. Lucrul cel mai surprinzător era că un ziar burghez ca *Progresul* îi susţinea pe mineri, precum şi grevele printr-o campanie de presă fără precedent.

Câte lucruri se întâmplaseră în lume, în timp ce Diamante se înţepenise în vagoane, pe o linie moartă. La

fel ca sindicatele şi propaganda socialistă, şi Mâna Neagră devenise mai eficientă. Delictele se dublaseră. Acum bombele cu tuburi de dinamită aruncau în aer magazine, tarabe, restaurante şi blocuri întregi. Se auzeau nişte bubuituri ca în timpul războiului, de nu se mai putea dormi noaptea. Ziarele italieneşti ţineau o contabilitate scrupuloasă, de la începutul anului. Articolele începeau aşa: BOMBA NUMĂRUL 24! Ziariştii se ruşinau că erau atât de multe. În anul acela se ajunsese, poate, la cincizeci. Şantajiştii ordonau să se ducă 1.000 de dolari la Podul Brooklyn sau la Grădina Zoologică. În baruri, unde Diamante îşi pierdea vremea aşteptând ca la oficiul poştal din Mulberry Street să sosească răspunsul lui Moe Rosen, lumea vorbea cu respect despre cei din Mâna Neagră. Idioţilor, voi îi respectaţi şi ăia vă fac bucăţi, îi apostrofa Diamante. Nu-i păsa că cei care-l ascultau îl turnau după aceea. Ba chiar voia să vină cineva să-l întrebe care e preţul opiniilor sale, voia să-şi demonstreze lui însuşi că e gata să-şi plătească libertatea cu o lovitură de pumnal sau chiar cu viaţa. Cu cât îi respectaţi mai mult, cu atât mai proşti sunteţi în faţa lor şi vă calcă-n picioare. Iar dacă voiau ca dolarii să fie duşi la Grădina Zoologică din Brooklyn era pentru că şi ei tot animale erau, chiar dacă purtau costum.

Nu voia să vadă pe nimeni. Şi totuşi, în zilele acelea de vară din 1910 i se întâmplă să se rătăcească pe aleile din Central Park, unde ştia că lui Enrico Caruso îi place să se plimbe şi să-şi repete rolurile. Asemănarea jignirii şi simultaneitatea rănii şi a melancoliei îl apropiaseră de el. Vieţile lor curgeau în paralel. Ajunseseră la New York în acelaşi an, 1903; riscaseră să rămână prinşi în angrenajul justiţiei americane în acelaşi an, 1906; fuseseră trădaţi şi părăsiţi în acelaşi moment, iar acum erau amândoi într-o tristă convalescenţă, căutând să se vindece şi, în acelaşi timp, să se pedepsească pentru o înfrângere care-i îngenunchease şi-i distrusese. Dar Enrico Caruso se îmbolnăvise, iar Diamante era încă în picioare. Căută

trupul lui îngreunat în jurul lacului şi pe pajiştile uscate. Voia să-l întâlnească. Sau, cel puţin, să-l vadă de departe. Să se oglindească în povestea lui şi să-i citească pe chip curajul de a se ridica. Nu reuşi. Enrico Caruso nu se arătă; era în Italia. Aleile din Central Park îi aminteau de Vita. De prima lor zi în America. Diamante îşi jură că va trece şi peste asta. El nu avea să facă tumoare la gât. Nu avea să piardă ce avea mai preţios. Nu avea să se prăbuşească.

Când Diamante primi telegrama de la Moe – CA PRIETEN AL MEU GIOBBA PENTRU BRONCHO BILLY'S RÉDEMPTION BINE PLĂTIT CU BANII JOS PT RAILROAD FOLLOW SOON –, Geremia, care se simţea pierdut în oraşul acela cu a cărui evoluţie tumultuoasă nu reuşea să ţină pasul, se întrebă cum să-l ţină pe Diamante lângă el. Oare chiar să se fi terminat totul? Diamante se înfierbânta explicându-i ce însemna greva lucrătorilor din minele de cărbune bituminos şi de ce trebuia să refuze propunerea boss-ului de a merge să spargă greva, de a ajunge un spărgător de grevă. *Strikebreacker*, *scabs*, aşa se zicea aici. Să trudeşti ca Unchiul Ibm, să trăieşti ca un şoarece, se poate. Să aduni gunoaie, se poate. Să furi pantofii noi ai unui mort, se poate. Să mergi pe blat cu trenul, se poate. Ba chiar să primeşti de pomană, în fond, cine-ţi dă de pomană îţi restituie doar o minimă parte din ceea ce ţi-a furat. Dar să ajungi un *scab* nu, e ca şi cum i-ai lua pâinea de la gură unui înfometat. Trebuie să-ţi arăţi spiritul de clasă.

Geremia intuia la vărul său nevoia, pe care el însuşi o cunoştea prea bine, de a se înverşuna discutând un subiect care, în fond, îi era străin, doar ca să-şi înăbuşe gândurile intime care deveneau insuportabile. Hai să-ţi fac cinste, vere, spuse Diamante, făcând să alunece o halbă pe tejghea, bea în cinstea lui Broncho Billy, care-mi plăteşte drumul până-n Colorado. Şi Vita? şopti Geremia. Diamante ridică halba de bere. Beau în sănătatea ei. Geremia priveşte cu neîncredere lichidul tulbure care-i clocoteşte-n halbă. Îi spun bere, dar e spumă şi-ţi lasă gura amară. Dac-

o vezi, îi face cu ochiul Diamante, zi-i că era şi că rămâne în continuare liberă şi că-i doresc să fie fericită.

Dar e absurd, protestă Geremia, nu poţi să pleci aşa, fără să-i vorbeşti măcar. Şi dacă nu-i adevărat? Nu trebuie să crezi pe oricine, pentru că fiecare poate să spună ce pofteşte. E-adevărat, pufneşte Diamante, cu asprime. Şi chiar dac-ar fi aşa? insinuează Geremia. Când eu m-am plâns că trebuia să plecăm din Prince Street pentru că Lena nu-i o femeie serioasă, tu o apărai, ziceai că trebuie să iertăm o femeie care greşeşte. Dar n-am spus niciodată că puteam s-o iert şi eu, comentă Diamante, sprijinindu-şi fruntea de halbă. Ce-ar trebui să fac, să-i cer lui Agnello mâna Vitei, să fiu înţelegător sau ceva de felul ăsta? începu să strige cu ciudă, da, e foarte nobil, da' eu nu-s în stare să ciugulesc din farfuria lui Rocco. Goli paharul dintr-o înghiţitură. Dacă vrei să mai fi prietenul meu, să nu-mi mai vorbeşti niciodată despre asta. Geremia ciocni cu el, în semn de aprobare. Vru să mai plătească un rând, şi continuară să închine – pentru prietenie, pentru libertate, pentru fidelitate şi pentru femeile care ne aşteaptă – în fiecare cafenea de care dădură pe drumul spre gară, şi în cele din urmă ajunseră atât de beţi, că se tăvăleau pe jos de râs, chiar dacă nu era nimic amuzant. Dar Diamante râse când îl îmbrăţişă şi-i spuse gudb ai, Unchiule Tom, ai grijă de tine, poate c-o să ne vedem în curând, iar Geremia râse şi el până când, întorcându-se la pensiune, îşi dădu seama că Diamante plecase de-a binelea.

Vita cosea în sufrageria minusculă şi, încă de la uşă, Geremia fu frapat de indiferenţa ei. Slăbise, era palidă, dar nu era câtuşi de puţin ruşinată, umilită sau jenată, aşa cum se aştepta el s-o vadă. Nu se ridică să-i iasă în întâmpinare, nici nu-i mulţumi că venise în vizită; când Geremia se aşează în fotoliu, abia îi zâmbi, cu acel amestec de detaşare şi suspiciune pe care numai dezamăgirea poate să-l plăsmuiască. Îl privi, dar fără să-l vadă de fapt, iar privirea ei îl întreba un singur lucru: era de partea ei sau a tatălui ei în privinţa lui Rocco? Geremia în sine nu exista. Şi, de

fapt, nici nu existase vreodată. Era vărul cel serios. Era Unchiul Tom. Vita nu căută să se justifice. Nu se chinui să mintă sau să dezmintă. Lucrurile putrezesc dacă le ascunzi. Îl întrebă în schimb, împungând cu acul în gherghef, dacă avea veşti de la Rocco şi dacă i se întâmplase ceva. Geremia roşi şi-i răspunse înverşunat că nu se întâmplase chiar nimic, nimeni nu mai vorbea despre Amleto Attonito. Enrico Caruso, care era chiar prea generos, sau poate că şi lui îi era frică, după ce depusese mărturie plin de curaj împotriva lui Misiani şi Cincotta – lucru pe care puţini l-ar fi făcut, în locul său –, ceruse să fie achitaţi, spunând că, în fond, nu erau decât nişte „băieţi care greşiseră”. Dar mai devreme sau mai târziu, Rocco avea să plătească pentru trădările şi pentru minciunile lui, iar cineva avea să-l ucidă în plină stradă; şi asta şi merita.

Vita lăsă gherghefu pe genunchi şi-l privi, surprinsă. Rămaseră în linişte, o linişte tensionată, neplăcută. Vita nu-i purta pică şi nu-l ura pe Rocco, dar dacă ar fi spus asta, nimeni n-ar fi crezut-o. O trădase, dar în ea începea să încolţească bănuiala că puterea de a-i trăda pe ceilalţi seamănă cu puterea de a-i conduce. În fond, fiecare dintre noi, mai devreme sau mai târziu, trebuie să fie lăsat fără niciun ajutor, ca să experimenteze trădarea înăuntrul său, unde e singur. Trebuie să descopere ce-l susţine atunci când nu mai e în stare să se susţină de unul singur; doar asta îi poate da o forţă de nezdruncinat. O experimentase pe pielea ei în camera de la hotelul din Saint Paul, în noaptea când nu reuşise să moară. Dar nici Geremia şi nici Agnello nu aveau cum să înţeleagă lucrurile astea. Aşteptă ca Nicola să dispară în cealaltă cameră şi-l întrebă în grabă, fără să pronunţe niciun nume: ştiu că s-a întors, l-ai văzut? Ce face? Se descurcă, răspunse Geremia, stânjenit. Diamante e dur, nu-l tai nici cu cuţitul, nici cu dinamita. Vita adăugă, fără să se uite la el: e vărul tău şi pe tine te ascultă, zi-i să mă ierte. Coca-Cola, ferchezuit şi parfumat de să-şi întoarcă stomacul pe dos, îl luă pe Geremia de subsuoară şi-i şopti că îl aştepta iubita la colţ.

O chema Joyce şi era pedichiuristă la barbershop-ul de la parter. Locuia pe acelaşi palier cu ei. Bruta de Agnello îi spărsese o tigaie-n cap când aflase, dar lui nu-i păsa, şi voia să i-o arate Unchiului Tom, pentru că Joyce era o nebunie. Alături de ea, Nicola părea un cadavru. Era neagră, ce mai. Da, aşteaptă-mă, vin, îi răspunse Geremia, stupefiat. Nu ştia cum să-i spună Vitei că Diamante plecase deja. Se temea ca ea să nu-l acuze că nu fusese în stare să-l convingă să rămână. Poate că Vita, în ingenuitatea ei de fată de şaisprezece ani, în ignoranţa ei când era vorba despre inima unui bărbat, îşi făcea iluzii că puteau s-o ia de la capăt, să peticească, să coasă rănile. Ştiu că între noi s-a terminat, dezminţi ea, în şoaptă, pentru că nu voia s-o audă taică-său. Subiectul acela era interzis în casa de pe 113rd Street. La fel ca numele lui Rocco, amintirea Lenei şi iubita neprezentabilă a lui Coca-Cola – practic, tot ceea ce era important pentru ei. Regret tot răul pe care i l-am făcut. Spune-i să mă ierte. Pentru tot.

Geremia îşi feri privirea. Casa era strâmtă, cu pereţii acoperiţi cu imagini rupte din ziarele ilustrate. Imagini cu Canal Grande din Veneţia, San Pietro, Domul din Milano. Dar era o casă adevărată şi respectabilă. Vita trebuia să petreacă ore-n şir lustruind cu îndârjire podelele, ca să-i mai treacă timpul. Agnello o ţinea închisă în casă şi le spunea tuturor că fata lui e bolnavă de plămâni. Poţi să mă consideri prietenul tău, se hazardă Geremia, care voia deja să plece, pentru că greşise venind pe 113rd Street – când un pulover începe să se deşire, nu se mai face înapoi cum era. Eu rămân până pe 27, pe urmă plec la minele de cărbune. Vor să mă facă şef de echipă. Evident, nu scoase o vorbă despre greve şi spărgători de greve, nici despre ideile lui Diamante cu privire la spiritul de clasă. Îi promiseseră o leafă considerabilă, iar de minerii grevişti nu-l interesa. Fiecare trebuie să se gândească la viaţa lui. Şi el, în Pennsylvania, ar fi vrut să câştige mai bine, dar se ferise să pretindă aşa ceva şi să-şi exprime părerile. Experienţele nefericite din primii săi ani în America îl

învăţaseră ce înseamnă să suporţi, să ai răbdare şi, mai ales, că e mai bine să păstrezi puţinul pe care-l ai, decât să alergi după mai mult, pe care s-ar putea foarte bine să nu-l obţii, în fond – trăind din nimic, fără să-şi permită nimic –, pusese deoparte mai mult decât şi-ar fi putut închipui că poate; câţiva ani doar, şi putea să se întoarcă mulţumit în Italia. După ce mă aranjez îţi trimit adresa, adăugă, mototolindu-şi basca în mâini. Nu se ştie niciodată. Dacă ai nevoie de ceva, de un sfat… Adu-ţi aminte de mine.

Un sfat! râse Vita. Despre ce? Geremia evită să se uite în ochii ei. Continuă să-şi privească ţintă unghiile, care rămâneau negre pe margini, chiar dacă le spăla fără încetare. Dar praful de cărbune îi rămăsese în piele, îi pătrunsese în fiecare por, şi nu avea să mai scape niciodată de el. Deh, eşti aşa de tânără, n-ai nici măcar şaisprezece ani, ai toată viaţa-n faţă – ţi s-o întâmpla să ai de luat hotărâri şi poate că n-o să ai pe cine să te bazezi… Ce hotărâri să iau, Geremia, zâmbi cu tristeţe Vita. De-acum am stricat totul. Ochii ei negri ieşeau în evidenţă pe chipul palid ca venele de antracit pe pereţii apăsători din mină. Petele acelea de antracit Geremia le căuta pe-ntuneric, pe pipăite. Erau pâinea şi viitorul lui. Erau lucrul cel mai preţios, singurul lucru important.

Dacă eu n-aş fi ceea ce sunt, mormăi Geremia ridicându-se şi luându-şi în grabă la revedere, fără să-i strângă mâna măcar, cu ochii pironiţi la vârfurile scâlciate ale pantofilor, ci băiatul cel mai atrăgător, mai puternic şi mai deştept din oraşul ăsta, şi dac-aş avea destui bani ca să pot să-mi permit o familie, chiar în clipa asta m-aş așeza în genunchi şi ţi-aş cere mâna şi dragostea ta, Vita.

Bomba nr. 53

„La Agnello” nu fusese niciodată. O cunoştea suficient de bine pe Vita ca să ştie că l-ar fi dat afară, pentru că nu voia să-l servească şi nici să fie plătită de el. Rocco se prezentă o singură dată la restaurant – un local mic, cu zece mese, pe 113rd Street, colţ cu Third Avenue – pe 5 iulie 1911. Aruncă o privire firmei: câteva becuri

trebuie că erau arse, pentru că rămăsese luminată inscripţia… AG. EL. O. Nişte perdele albe ascundeau cu greu localul de vânzoleala străzii. Pe tăbliţa atârnată în spatele casei cineva scrisese meniul zilei. FELII DE PIZZA CU ANŞOA, SPAGHETE CU MEATBALLS, OREZ CU MIDII, MOZZARELLA CU PÂINE PRĂJITĂ, BUDINCĂ DE BRÂNZĂ DULCE. împinse uşa şi intră înaintea lui Bongiomo, aşa cum făcuse întotdeauna.

Trei muncitori sorbeau cu zgomot din ciorbă. Un băiat cu un şorţ cam soios înnodat în talie turna vin dintr-o damigeană. Deodată, podeaua începu să tremure – geamurile zăngăniră, sticlele alunecară pe feţele de masă. Un zgomot asurzitor acoperi toate vocile, dar trecu repede. Era trenul suspendat. Trecea la fiecare zece minute. Mai bine, se gândi Rocco. Aşa n-au să audă împuşcăturile. Băiatul îi invită, gesticulând, să-şi aleagă o masă. Puteau să aleagă. Restaurantul era pe jumătate gol, Rocco ştia că miercurea servea Tony Viggiani, ospătarul acela ameţit, surdo-mut, prieten al lui Nicola, care nu-l văzuse niciodată, aşa că Vita nu avea să fie informată despre prezenţa sa decât la sfârşitul cinei, când ea avea obiceiul să iasă din bucătărie şi să se învârtă printre mese ca să se informeze dacă clienţii erau mulţumiţi, dacă le plăcuse mâncarea sau, dimpotrivă, dacă farfuriile nu fuseseră şterse, dacă nu fusese adunată cu pâine şi ultima picătură de sos, să afle ce anume nu fusese în ordine. Prin urmare, avea să iasă şi-n seara aceea. Dar, pentru că cina nu avea să ajungă la final, Rocco nu-şi făcu probleme.

Venise cu oamenii lui cei mai de încredere şi cu socru-său. Parcă ar fi mers la o petrecere, cu costumul de culoarea petrolului, iar la butoniera de la sacou purta o gardenie albă. Venise cu maşina lui Bongiorno, conducând-o ca un şofer, aşa cum făcuse ani de zile, pentru că, chiar dacă, cu siguranţă, nimeni n-ar fi turnat numărul de la maşina lui personală, oricum nu voia să rişte. Prefera lucrurile simple, fără înfloriturі. Fără complicaţii. Avea destule, deja. Purta cravată neagră. Bongiorno nu-l

întrebase de ce. Venera îi povestise că moartea decrepitului Cistro îl aruncase pe Rocco în cea mai neagră consternare. Pentru mâţa aia saşie şi jumulită, un bărbat ca el, pe care nimeni nu-l văzuse vreodată nu emoţionat, dar măcar tulburat, plânsese. îl îmbălsămase şi-l îngropase într-un mormânt de marmură, pentru care comandase o sculptură felină. Bongiorno spera că avea să se consoleze la naşterea copilului pe care, până acum, se încăpăţâna să nu-l aducă pe lume. Dar Rocco nu era în doliu după motan.

Aleseră masa numărul 3, în fundul sălii, lângă uşa de la bucătărie, de unde, în cazul unei ambuscade, puteau să fugă prin spate. Bongiorno avu privilegiul să se aşeze cu spatele la perete. Pino Flintă îi trase cu grijă scaunul, iar Rocco îl ajută să-şi scoată sacoul. În ciuda ventilatorului scârţâitor pe care, în speranţa unui bacşiș, Viggiani îl aduse lângă masa lor, în micul local nu era aer şi era o căldură insuportabilă. Luni, temperatura urcase până la 105° Fahrenheit. Un adevărat record. În ultimii patruzeci de ani nu se mai înregistrase o asemenea temperatură în luna iulie. A doua zi, Bongiorno urma să plece la mare. Proprietarii împodobiseră sala cu ghirlande şi cu acuarele, cu flori şi cu feţe de masă albe, dar mobila nu reuşea să mascheze spaţiul modest şi simplitatea tacâmurilor şi a paharelor. Aşadar acesta era locul unde Vita preferase să se întoarcă. Asta era viaţa pe care o alesese.

Frank Spardo îi studie pe clienţii restaurantului (toţi aveau un aspect inofensiv, cei mai mulţi erau chiriaşi la pensiunile din împrejurimi) şi abia după aceea îşi lărgi nodul de la cravată. Şi a lui era neagră. Vorbiră în glumă despre nenorocire. Rocco – destul de serios, de altfel – observă că, în fond, Cistro avusese parte de toate în viaţă. Chiar şi norocul să moară – el, care fusese un vagabond ghinionist – într-o casă frumoasă, în acelaşi cartier unde, cu nouă ani în urmă, puştii încercaseră să-i dea foc. Nu-i de nasul oricui să-ţi sfârşeşti viaţa pe perne de puf, după ce ai străbătut un drum lung înainte să fii expediat de către destin înapoi la punctul de plecare.

Tony Viggiani îi identifică imediat pe Sabato Prisco, Pino Flintă şi Frank Spardo, clanul pestriţ din Mulberry District. Dar când veni la masă să ia comanda, îl recunoscu şi pe bătrânul chel cu mustăţile vopsite. Ar fi vrut să îngenuncheze şi să-i mulţumească pentru onoarea pe care i-o făcuse venind „La Agnello”. Fu cât pe ce să-i spună Vitei, ca să gătească de parcă l-ar fi avut la masă pe regele Italiei în persoană. Dar se abţinu, pentru că Vita, care era prea sălbatică, nu voia să aibă de-a face cu oameni din aceia – chiar dacă Nicola obiecta că nu puteau să le ceară clienţilor cazierul. Abia deschiseseră de trei luni şi încă nu-şi asiguraseră o clientelă. Dimpotrivă, câteodată, seara, se uitau unii la alţii, melancolici, pentru că toate cele zece mese erau goale. Cele cinci personaje bătătoare la ochi de la masa 3 erau liniştite sau, cel puţin, aşa păreau.

Nici nu vrură să audă de meniul zilei. Spuseră că în numai două situaţii bărbaţii nu trebuie să se grăbească: în pat şi la masă. Comandară: supă napolitană de usturoi, pesmeţi cu sos de vinete şi baccala marinăresc. Rocco ştia că Vita se delecta gătind merluciu. În toate felurile. În folie, gratinat, prăjit sau fiert. Poate că era un avertisment, revanşa ei cam bizară. Sau poate că era doar o coincidenţă. Baccala marinăresc gătit de Vita ajunsese chiar şi în *Telegraph*, printre reţetele unui ziarist care se distra să „bată” – chiar aşa scria – „tavernele mizere din mahalalele italieneşti, unde poţi gusta exotica bucătărie meridională”. Şi-o însuşise cu dezinvoltură, copiind reţeta din indicaţiile pe care i le dăduse Vita. „Odată ce-ai cumpărat un baccala bine spălat, îl fierbi puţin, ca să-ţi fie mai uşor să-l cureţi şi să-l dezosezi, având grijă să nu se fărâmiţeze; între timp toci mărunt o ceapă, nişte maghiran şi pătrunjel, pe care le căleşti împreună într-o crăticioară, cu ulei din cel bun; pui apoi şi peştele, cu sare, piper şi mirodenii, şi-l amesteci cu verdeaţa călită; într-o altă crăticioară pui nişte oţet de vin şi un polonic de sos de peşte cu două frunze de dafin, le fierbi bine şi adaugi un praf de fainã în ploaie, ca să se îngroaşe puţin; scoţi

frunzele de dafin şi iei crăticioara asta de pe foc; pe urmă tai nişte crutoane, pe care le pui în farfurie într-un strat uniform; aşezi pe el peştele şi verşi deasupra sosul”. Vita nu se supărase. Chiar dacă face altcineva reţeta mea – comentase cu seninătate tot n-o să-i iasă cum îmi iese mie. Mâncărurile reflectă ceea ce eşti. Chiar dacă găteşti şi cerni şi ungi şi treci prin făină aceleaşi ingrediente, în acelaşi fel şi aceiaşi timpi, rezultatul tot n-o să fie niciodată identic. Rocco nu gustase niciodată reţeta aceea. Vita n-ar fi gătit-o niciodată pentru el.

Apoi Frank Spardo îşi încreţi nasul, închise ochii, şoptind în extaz: am simţit miros de ragu, iar Bongiorno îl chemă pe ospătar ca să adauge la comandă şi o porţie de paste cu sos de ragu. *Scilarielli*\ precizează Rocco. Îi era foame. Nu era nervos, nici îngrijorat. Întotdeauna îi fusese mai greu să-şi mintă nevasta, decât să acţioneze. Să consoleze o văduvă, decât să-i omoare bărbatul. Nu-i făcu plăcere să observe că, după ei, nu mai intrase niciun client. Dacă Vita ar fi vrut, i-ar fi cumpărat un local în zona teatrelor. Pe Broadway. Un restaurant adevărat, unde ar fi venit actorii şi artiştii. Milionarii curioşi din jumătatea de lume unde ei nu aveau să calce vreodată. Boxerii şi aviatorii. Dacă i-ar fi mărturisit că asta îşi doreşte… Ah, dacă i-ar fi cerut-o… Refuză să şi-o imagineze pe Vita în bucătăria minusculă, supraveghind apa pusă la fiert şi prăjind peştele. „La Agnello” se mânca bine, dar era o bombă pentru muncitori şi salahori, ceea ce el nu voise să ajungă vreodată. Bongiorno îl întreba deja de ce dracii îl adusese într-un asemenea restaurant. Pentru că bucătăria de aici îmi aminteşte de casă, spuse Rocco, amuzat. Şi se corectă imediat: îmi aminteşte cum a început totul.

Bongiorno era foarte relaxat. În iulie, un cod nescris făcea să fie pace în oraş. Până la sfârşitul lui august, totul avea să rămână liniştit. Chiar şi 1. Paste lungi, găurite la mijloc, preparate în casă. problemele erau amânate. Şi erau ceva probleme. Cineva îi turna pe Bros la poliţie. În ultimele douăsprezece luni, cei mai mulţi ajunseseră în

închisoare sau la cimitirul Calvarul. Bongiorno supravieţuia, tot mai lipsit de autoritate, stăpân peste un regat asediat şi restrâns la cele două străzi care-i mărgineau agenţia – dar pentru nimic în lume dispus să iasă la pensie. Începu să facă planuri – pe care Rocco le ascultase deja, sau se prefăcuse că le ascultă de zeci de ori. Bongiorno auzise că Enrico Caruso se întorcea la teatru în toamna aceea. Reînvierea lui Caruso îi amintea de cele întâmplate în primăvara precedentă. Era un noroc că-şi recăpătase vocea, pentru că flăcăul ăla avea multe pentru care să-şi ceară iertare. Îşi amintea Rocco? Cum de încornoratul ăla fi recunoscuse pe Attonito? Un lucru inexplicabil. Rocco se limită să dea din cap – nu avea chef să se gândească la primăvara trecută, pentru că, dacă n-ar fi intrat în cabina lui Caruso ca să i-o prezinte pe Vita, tenorul nu şi-ar fi amintit de el, că doar erau atâţia care făceau contrabandă cu cărţile lui de vizită. Fete ca Vita, în schimb, erau puţine, sau poate că nu era decât una. Iar dacă n-ar fi trebuit, să fugă la Saint Paul, multe lucruri ar fi stat altfel astăzi. Dar Bongiorno insista. Dacă nu s-ar fi băgat la mijloc mucoşii ăia doi, Cincotta şi Misiani! Cu toată diplomaţia lui, nu putuse repara treaba cu sicilienii. Bongiorno dădu din cap, scârbit. Ce voiau? Caruso era un bun care trebuia împărţit, nu se putea tolera să se bucure de el doar mafâoţii. În fond, era napolitan. Rocco pipăi, inconştient, un colţ al pistolului. Ar fi putut să-i ordone lui Frank Spardo, sau lui Sabato Prisco, sau altcuiva. Dar nu voia să-l dezonoreze pe Bongiorno, pentru care nutrise întotdeauna respect. Era un om important, sau, cel puţin, fusese, cu ceva vreme în urmă. Chiar dacă acum era o relicvă a unei epoci apuse, un boşorog pedant, incapabil să înţeleagă că venise vremea să se bucure de pensie, trebuia să-i facă onoarea să-l omoare cu mâna lui.

Ospătarul veni să strângă cinci farfurii perfect albe. Bongiorno conveni că în crâşmă se mănâncă bine. Şi se şi bea bine, comentă, agitând paharul gol. Mai adu. Rocco nu bău. Voia să rămână lucid. Să se bucure de fiecare clipă

din seara pe care-o aşteptase aproape zece ani.

Bongiorno reveni la Caruso. Poate că venise momentul să-i pună o bombă în cabină. Sau să-i răpească băiatul. Să-l facă să-i fie cu adevărat frică. Nu, nu pe fâu-său, îl întrerupse Rocco, făcând un efort să-şi ascundă dezgustul – răpirile nu mai merg. Eventual, îi furăm bijuteriile. Bongiorno îl privi cu stupoare. Oamenii de onoare n-au furat niciodată bijuterii; cu asta până şi poliţia e de acord. Dacă ceva nu s-a făcut în trecut, ăsta nu-i un motiv să nu se facă în viitor, strigă Rocco, străduindu-se să acopere scrâşnetul trenului. Arată mai bine hazardul nostalgiei. Nu trebuie să ne fie teamă de lucrurile noi. Schiţă un zâmbet indiscret. Tipul adună bijuterii de mii de dolari – poate o sută de mii. Briliante, rubine, diamante, perle, smaralde. Şi le asigură. Pentru el n-ar fi cine ştie ce pierdere. O să poată să le cumpere la loc în câţiva ani; în fiecare stagiune câştigă o sută de mii de dolari. Dacă te atingi de băiatul lui, şi un om blând devine capabil să ucidă. Dar un bărbat nu plânge după o mână de bijuterii. Poate să se resemneze să le piardă, asta şi pentru că le-a asigurat şi n-o să plătească din buzunarul lui. Astea nu sunt vorbe demne de tine, fiule, îi spuse Bongiorno.

Rocco îşi aprinse o ţigară. Se prefăcu că se uită atent la faţa de masă. Râcâi, şi pe unghie îi rămase un praf alb. Petele fuseseră acoperite cu cretă. În mod clar, Vita nu câştigă atât de bine încât să-şi permită să schimbe feţele de masă în fiecare seară. Trucul acela mizerabil îl irită şi-l jigni. Dacă în seara asta n-ar fi venit cu un alt plan în cap, l-ar fi înduioşat. Dar nu venise „La Agnello” ca să admire iniţativa fetei care-l lăsase baltă într-un hotel din Saint Paul. Şi nici regretul ei tardiv, care se manifesta printr-un devotament sălbatic faţă de familia pe care înainte o părăsise fără niciun regret. Nici nu-i mai ardea să discute cu enervantul ăla de socru-său. Oricum, ar fi fost inutil. Era depăşit şi obtuz, incapabil să se adapteze la vremurile noi şi să-şi schimbe sistemul. Prea brutal. Nu se mai putea cu atâtea bombe şi atâta violenţă. Aviditatea excesivă nu

foloseşte nimănui – sărăceşte lumea şi-o întoarce împotriva celor care-o jecmănesc. Oamenii vor doar siguranţă, protecţie, vor să-şi vadă în linişte de afacerile lor, şi au tot dreptul. Merlucius exact asta le-ar fi oferit. Şi atunci comercianţii, brutarii, proprietarii de hoteluri, restaurante sau baruri, vânzătorii ambulanţi, boşii lustragiilor sau cei de la chioşcurile de ziare i-ar fi plătit de bunăvoie şi i-ar fi fost chiar recunoscători. Bros nu erau de acord, ca nişte pungaşi lipiţi de marginea străzii ce erau, voiau totul pe loc, îl loveau pe primul care trecea, chiar dacă avea geanta goală; nu erau în stare să se gândească în perspectivă şi nici să-şi aleagă prietenii. Cartierul ajunsese un cufăr gol. Asediat de chinezii care, năvălind dinspre Peel şi Mott Street, înghiţeau una după alta vechile prăvălii şi le transformau în spălătorii, îmbătrânea pentru că nou-sosiţii preferau Brooklyn şi East Harlem, sărăcea, iar afacerile se duceau la vale. Totul părea în agonie. Nu rămânea prea mult de luat. Bătrânii Bros nu înţelegeau şansa uriaşă oferită de transformările edilitare din oraş, de alianţele cu sindicatele, de controlul portului şi de comerţul cu gheaţă, cu cărbune şi cu benzină şi continuau să mulgă vaca moartă. Trebuiau să schimbe tot. Iar el, Rocco, avea s-o facă. Avea să transforme agenţia într-o firmă de transporturi. Coşciugele lui nu aveau să mai transporte cadavre. Avea să suprime moartea pentru totdeauna. Trebuie să înveţi să distingi între un diamant şi un ciob – spuse, stingându-şi ţigara printre resturile de merluciu. În oraşul ăsta nu mai e loc pentru tâlharii de provincie.

Sala era aproape goală când ospătarul le aduse cafeaua. Se făcea târziu, dar clienţii de la masa 3 nu cereau nota de plată. Mai întârziau, iar Vita ceruse să înceapă să strângă masa, ca să-şi dea seama că restaurantul urma să se închidă. Bongiomo îşi netezi mustăţile. Erau de culoarea penei corbului, dar asta numai pentru că şi le vopsea. Firele acelea de păr negre nu se potriveau deloc cu chelia şi cu faţa brăzdată de riduri şi-i trădau adevărata vârstă. Cu toată arta lor, cosmeticienii de

la Bongiorno Bros nu i-ar fi restituit un zâmbet acceptabil, pentru că omul acesta nu avea să mai posede un zâmbet. Şi nici buze, mustăţi ori faţă.

Bătrânul n-o cunoştea pe Vita. Iar Vita l-ar fi recunoscut doar mort. În fond, îl ura. Omul pe care Rocco era pe cale să-l lichideze fusese idolul din adolescenţă al băieţilor, omul care-i iubea pe ucenici şi-i învăţa să se facă respectaţi şi temuţi, dar şi cel care încercase să se înstăpânească pe viaţa lui, pe viaţa lor. În fond, era omul care-i despărţise. În felul lui, Rocco îi aducea un omagiu Vitei, permiţându-i să contemple cadavrul lui Bongiorno. Aşa cum fac pisicile, care-i duc celui care le hrăneşte sau pe care vor să-l cucerească şoarecele pe care tocmai l-au sfâşiat. Rocco îl rugă pe ospătar să-i spună patroanei că era mulţumit şi că, dacă ea nu avea nimic împotrivă, urma să se întoarcă. Apoi îi băgă cincizeci de dolari în buzunarul de la şorţ. Thny se îndepărtă radios, galopând spre laudele Vitei – pentru că, dacă meritase un bacşiș aşa de generos, însemna că seara domnilor de la masa 3 fusese cu adevărat de neuitat. Iar ea tocmai asta încerca să-l înveţe: să facă de neuitat serile petrecute cu ea. Să facă oamenii fericiţi, chiar dacă numai pentru câteva ore.

Ce-ai vrut să zici cu povestea aia cu tâlharii de provincie, fiule? îl întrebă Bongiorno. Rocco se pregătea să-i spună că e cazul să înceteze să-l mai numească aşa, când îşi dădu seama că ospătarul se întorcea. Viggiani îi întinse bancnotele, arătând prin gesturi că patroana îl obligase să le dea înapoi, pentru că nu se poate primi un bacşiș care obligă prea tare – asta înseamnă că vor să te cumpere. Or, noi nu suntem de vânzare. Frank Spardo şi Pino Flintă aplaudară, amuzaţi. Rocco nici nu vru să audă să-şi ia înapoi dolarii, aşa că Tony zâmbi: bancnotele dispărură în buzunarul său de la pantaloni. Baia unde e? întrebă Bongiorno, ridicându-se. Viggiani îi arătă uşa de lângă bucătărie. Rămase în picioare lângă masă, cu un zâmbet extaziat pe buze. Rocco aşteptă să se întoarcă cu spatele, ca să-l urmeze pe Bongiorno.

O clipă se ivi în fereastra tăiată în cadrul uşii de la bucătărie, care semăna cu hubloul unui vapor. Bucătăria era aşa de mică, încât trebuia să te mişti ca la balet ca să nu loveşti vasele sau să te arzi dând peste cratiţele clocotite. Întrevăzu o umbră printre plite. O recunoscu pe Vita. Părul îi era strâns sub o scufie albă, care-i descoperea ceafa brună. Pielea ei se ivea într-un nor de aburi. Puse mâna pe uşa batantă. Ezită. Avea atâtea lucruri să-i spună, avea să-i dezvăluie poeme întregi, cuvinte care nu aşteptau decât să fie ascultate. Nu pot să mă ating de viaţa ta, şi cu atât mai puţin s-o salvez. Mai am atâtea de făcut ca s-o salvez pe a mea. Nu-i spuse nimic. Când Vita dădu să se întoarcă, el împinse în grabă uşa de la latrine.

Bongiorno îşi ţinea picioarele depărtate şi un şuvoi puternic se lovea de faianţa pisoarului. Aţi mâncat bine, tată? îl întrebă, închizând uşa-n urma lui. Ca un papă, răspunse Bongiorno, fără să se întoarcă. Se scutură, lent. Era îmbrăcat în negru, ca de obicei. Podeaua începu să vibreze sub picioarele lui. Sosise momentul. Trecea trenul, cu mare zgomot. Întoarceţi-vă, uitaţi-vă la mine, nu vreau să vă împuşc pe la spate, se auzi spunând Rocco. Bongiorno îl întrebă: ce-ai zis? Se întoarse. Poate că întrevăzu, în semiîntuneric, reflexul metalic al pistolului aţintit spre faţa lui. Nu apucă să mai spună niciun cuvânt, pentru că Rocco apăsă pe trăgaci. Baia era atât de mică, încât Rocco trebui să se ferească atunci când se prăbuşi Bongiorno. Mai trase două focuri, şi acela rămase nemişcat. Auzi ca prin ceaţă zgomotul trenului care-şi relua cursa spre downtown, zăngănitul sticlelor şi un ecou de scaune trase, venind din salon. Se clăti în chiuvetă, pentru că arăta de parcă cineva i-ar fi aruncat o găleată de apă murdară în faţă. Când se întoarse în sală, lumina prea puternică îl deranjă. Nu era nimeni. Un scaun căzuse pe jos ca şi cum cel care stătuse pe el ar fi fugit în grabă. Pino Flintă ţinea uşa deschisă şi-i spuse să se grăbească, dar Rocco scotoci în buzunarul de la piept şi-şi aminti să plătească cina.

După câteva minute, Vita intră în sală. Venise momentul să-i întrebe pe clienţii de la masa 3 dacă petrecuseră o seară plăcută. Unuia care nu cunoaşte munca din bucătărie i s-ar fi părut o umilinţă să te expui la evaluarea oricărui imbecil, care poate că şi-a mai şi stricat gustul cu un trabuc, are dispepsie, ori e nervos, ori cine ştie ce gărgăuni îi mai trec prin cap. Dar Vita ştia că, dacă deschizi un restaurant, înseamnă că găteşti pentru alţii, nu pentru tine, aşa că era fundamental să le fii pe plac. Avea ambiţia să-i facă să plece mulţumiţi, să nu le pară rău că au plătit. Sala era pustie. Totul era în ordine, dar nici măcar un client la mese. Fugiseră, se volatilizaseră. Cu paharele încă pline. Pe masa 3, pusă la vedere, sub sticla de vin, era o bancnotă de o sută de dolari. Nu înţelegea. Apoi împinse uşa de la baie. Era blocată. Se sprijini cu toată greutatea şi-l văzu. Era căzut în faţa pisoarului, încă descheiat la pantaloni, într-o poziţie necuviincioasă, prins în clipa de extremă slăbiciune, cea mai indecentă, cea mai umană. îl recunoscu imediat.

Când sosi poliţia, fu imposibil să dea de urma vreunuia dintre cei treisprezece clienţi care cinaseră „La Agnello”. Tony Viggiani era încă ameţit de emoţia de a-l fi servit pe boss şi de uimirea că cineva a avut curajul de neconceput să-l omoare aşa. Nicola avea zi liberă, iar Agnello se dusese la şedinţa comitetului de cartier pentru apărarea chiriaşilor italieni, pe care proprietarii caselor îi dădeau afară în favoarea negrilor, de la care puteau să ceară o chirie de trei ori mai mare. Cei care-l împuşcaseră pe Bongiorno ştiau că miercurea Vita era singură la restaurant cu băiatul surdo-mut. Poliţiştii îl acoperiră pe Bongiorno cu o faţă de masă. Ospătarul nu le fu de niciun ajutor; îi fixa pe agenţi cu o privire pierdută şi cam idioată. Tânăra proprietară arăta o răceală dezarmantă; singura ei grijă era să spele podeaua băii. Poliţiştilor le spuse că nu intrase în sală, nu ştia cine erau cei patru tineri cu care venise bătrânul. Ospătarul care-l servise nu-i mai văzuse niciodată. Nu erau clienţi.

Abia după multe ore, când se băgă în pat, Vita îşi dădu seama că ştia foarte bine cine luase masa cu Bongiorno. Pentru că-l adusese la ea, îi oferise toate specialităţile casei, îl pusese să înghită porţii întregi de crochete de cartofi şi fursecuri cu miere, mai-mai să facă indigestie, şi la sfârşit, abia la sfârşit, când, mulţumit şi sătul, se dusese să se uşureze, îl lichidase. Nu în sală. În baie. Cu pantalonii în vine. În mizerie, într-o totală decădere. Lucrurile astea se fac personal. Cu cât e mai demn de respect cel vizat, cu atât este mai important să-l onorezi. Să-l laşi în seama unui ucigaş plătit e un vulgar semn de dispreţ. Cine-l omorâse pe Bongiorno nu-l dispreţuia. Îi arăta că-l hrănise – şi încă bine –, dar că venise timpul să-i prezinte nota de plată. Vita se întoarse încet pe o parte. Nu reuşi să doarmă. Continua să-l vadă pe Rocco – mare, neliniştit şi de neatins, spunând: *Mi-e frică să nu îmbătrânesc*. *Mi-e frică să nu ajung flasc*, *resemnat*, *laș și supus*. *Mi-e frică să nu sfârşesc înjunghiat de unul ca mine*.

Când fu convocată la secţia de poliţie, Vita nu se prezentă. Rămăsese cu o neîncredere atavică faţă de autorităţi, care o cântaseră numai ca s-o închidă – mai întâi la şcoală, apoi la un institut pentru fete neascultătoare şi corupte moral. Şi totuşi, îşi dorea ca Rocco să fie prins. Să fie pedepsit pentru ce-i făcuse ei, ca şi pentru ce nu-i făcuse, dar ea prefera să creadă că-i făcuse. Să-i distrugă imaginea aia ipocrită de afacerist burghez, sofisticata lui soţie americană, să-i ia maşina, casa cu şemineu, serile în stalul de la Metropolitan, vacanţele la Long Island – tot ce avea. Poate pentru că ea nu-şi dăduse niciodată seama că-şi doreşte maşina şi toate celelalte ori că-i lipsesc, sau poate pentru că nu le dorise niciodată, în timp ce el nu voise altceva, iar ca să le obţină vânduse şi renegase toate lucrurile în care crezuse.

La cinci zile după ambuscadă, veni s-o ia poliţia. Fusese expediată o scrisoare anonimă de la oficiul poştal din East Harlem. Sugera să se facă cercetări asupra unui

oarecare Richard Maze. Vita era singura martoră a crimei care avea capacitatea de a înţelege. Declarase că nu văzuse nimic, dar poate că avea ceva de ascuns. Ori poate că tocmai ea era autoarea scrisorii şi, de fapt, voia să fie ajutată să colaboreze.

Vita purta rochia de duminică, o tunică cu franjuri roz ca racul care-i era strâmtă – poate că ciugulea prea mult când gătea – şi care-i sublinia curba avântată a sânului. Cercei de aur în urechi, o pălăriuţă verde uşor conică. Pantofi cu şiret, cu tocurile tocite, dar lustruite aşa cum se cuvine. Zâmbetul ei cel mai bun.

La secţia de poliţie din Harlem, nimeni nu vorbeşte italiană, iar Vita, care, dacă vrea, conversează dezinvoltă cu iubita americancă a lui frate-său, afişează ostentativ un accent fals şi un vocabular limitat, care nu fac decât să agraveze neîncrederea reciprocă. Martora jură că n-a ieşit deloc din bucătărie? A jura fals e un delict.

ÎNTREBARE: Care este ocupaţia dumneavoastră la restaurant?

RĂSPUNS: Sunt fiica proprietarului. Avem licenţă regulamentară.

— Dacă sunteţi fiica proprietarului, ce făceaţi în bucătărie?

— Sunt şi bucătăreasă.

— De ce aţi minţit când v-am întrebat dacă aţi ieşit din bucătărie?

— N-am minţit.

— De ce vă e frică? Aţi primit ameninţări?

— N-am ieşit din bucătărie. Jur pe capul tatălui meu.

— Îl cunoşteaţi pe Lazzaro Bongiorno?

— Cine nu-l cunoaşte? Avea cea mai faimoasă agenţie de pompe funebre din Mulberry District.

— Aţi văzut vreodată scrisoarea asta?

— Nu.

— N-aţi scris-o dumneavoastră?

— Nu ştiu despre ce vorbiţi. Nu cunosc niciun Maze.

— Nu-l cunoaşteţi pe numitul Richard Maze, zis şi

Rocky?

— Nu.

— Mi se pare ciudat că nu-l cunoaşteţi, pentru că aveţi acelaşi nume de familie.

— Nu mă cheamă Maze.

— Domnul acesta nu e american. Sau, mai bine zis, astăzi e american. Dar când s-a naturalizat şi-a schimbat numele.

— Aha.

— E italian. S-a născut în aceeaşi ţară cu dumneavoastră.

— Asta e ţara mea.

— E cunoscut ca Merlucius şi se pare că se prezintă şi drept Amleto Attonito, dar de fapt se numeşte Rocco. Aţi înţeles despre cine vorbesc?

— Cred că da.

— Aţi putea să-l recunoaşteţi?

— Da, sigur. Ştiu cine e.

— Cine?

— De profesie e responsabil de înmormântări şi undertaker.

— În activitatea dumneavoastră, când aţi auzit pentru prima dată de numele lui?

— N-am înţeles întrebarea.

— Când l-aţi cunoscut?

— Era 13 sau 14 aprilie 1903. Abia sosisem.

— În ce circumstanţe?

— Era chiriaş la pensiunea tatălui meu.

— Aveţi legături cu acest individ?

— Nu.

— De cât timp nu l-aţi mai văzut?

— De ani de zile.

— Puteţi fi mai exactă?

— Păi, nu-mi amintesc. Am plecat din cartier. Am venit să locuiesc în Harlem încă din vara lui 1909.

— Şi n-aţi avut niciodată raporturi cu el?

— Era chiriaş la pensiunea tatălui meu.

— Cu toate astea, a fost văzut în restaurantul dumneavoastră. În noaptea morţii domnului Bongiorno.

— Nu cred.

— Aşadar, după părerea dumneavoastră, acest om nu are nimic de-a face cu asasinatul?

— Eu nu ştiu să fi venit la restaurant.

Văzând atâta încăpăţânare, detectivul începe să devină bănuitor şi o întreabă dacă este la curent cu activităţile criminale de care este suspectat acest individ etcetera. Vita, care simte că a roşit şi e tot mai stânjenită, răspunde că pe seama lui Merlucius au circulat întotdeauna tot felul de legende, că e un hoţ, un fel de bandit, un cavaler, un pirat, poveşti de felul ăsta, dar ea nu le-a dat crezare niciodată, pentru că Rocco, adică Merlucius, adică Meize ăsta, era un chiriaş foarte generos, un om de treabă în toate sensurile, iar ea nu credea că e-n stare să facă rău nimănui. Mai degrabă făcea bine, pentru că le cumpăra la toţi cadouri, îşi ajuta prietenii la ananghie şi spunea că Iisus Cristos e mai aproape de cei amărâţi şi că lor, nu celor bogaţi, le deschide porţile Raiului. Merlucius nu făcea parte din niciun grup, ura asociaţiile, bandele şi organizaţiile mafiote, era pe cont propriu şi împotriva tuturor, de aceea avea mulţi duşmani, chiar dacă mulţi îl admirau.

— Aveţi cunoştinţă dacă acest individ poartă pistol?

— De unde să ştiu eu?

— Aşadar, afirmaţi că nu posedă un pistol.

— Poate că avea. Era destul de periculos cartierul unde locuiam.

— Şi acesta nu este?

— Toate cartierele unde lumea e nemulţumită sunt periculoase.

— N-aţi auzit niciodată vorbindu-se de Forty Thieves?

— Banda celor Patruzeci de Tâlhari?

— Hoţii şi răufăcătorii italieni şi evrei care infestează Harlemul.

— Sunt nişte asasini.

— Ce puteţi să-mi spuneţi despre Car Barn Gang?

— Ce să vă spun? E o gaşcă. Sunt atâtea.

— Ştim că aceste găşti pretind un procentaj din încasările tuturor proprietarilor de localuri publice.

— La noi n-au venit niciodată.

— Oare nu cumva nu v-au cerut un procentaj pentru că altcineva le-a ordonat să n-o facă?

— Nu m-am gândit la asta.

— Nu vi se pare ciudat că sunteţi singurul local de pe stradă care n-a fost atacat de răufăcători?

— Am deschis de trei luni. N-avem prea mulţi clienţi.

— Vecinii au declarat că, în ultima vreme, localul e mereu plin.

— Atunci înseamnă că cei Patruzeci de Tâlhari nu apreciază mâncărurile mele. Îmi place să experimentez reţete noi.

Vita se întrerupse ca să ceară un pahar cu apă. Îşi amintea perfect de pistolul lui Rocco. îl revăzu, băgat în mocasinii lui. Plutind prin aer – ridicat de dorinţa ei –, zburând, strălucitor în penumbra camerei de la hotelul din Saint Paul, apoi căzând înapoi, cu un zgomot surd. Îşi aminteşte foarte bine de prima dată când Rocco s-a aşezat la masă cu pistolul pus la curea, în locul cuţitului. De Revelion trăgea în felinare de la fereastră, iar când era în toane rele se urca pe acoperiș și ciuruia un cap de porc putrezit, înfipt într-un băţ, dar, în general, îl folosea pentru jafuri. Îl auzise pe Nicola povestind că momentul cel mai indicat e la ieşirea de la Met. La operă, femeile se duc împodobite cu bijuterii de parc-ar fi vitrinele unui magazin de giuvaiere. Rocco ducea brăţările şi lanţurile la topit la bijutierii de pe Grand Street. Avea o pasiune pentru aur şi pentru pietrele care strălucesc. Câteodată le purta chiar el, iar când avea optsprezece ani îşi punea şi cercei, ca piraţii. Ori ca fetele. Vita soarbe apa cu înghiţituri mici, pentru că are gâtul uscat. De o jumătate de oră îndură ochii ca de plumb ai detectivului. Îi susţine privirea şi spune exact contrariul a ce ar vrea. Dar oare chiar vrea?

— În concluzie, nu cunoaşteţi faptul că individul despre care vorbim este un membru al Mâinii Negre?

— Nu.

— Aţi cunoscut vreodată pe cineva care făcea parte din organizaţie?

— Nu.

— Dumneavoastră ştiţi ce este Mâna Neagră?

— Este o legendă.

Într-un cuvânt, martora protejează un individ pe care spune că îl cunoaşte de mult, dar numai superficial. Susţine că nu ştie că este suspectat de activităţi criminale – numai zvonuri auzite în dreapta şi-n stânga, care se referă la episoade petrecute cu ani în urmă, când ea era mică. Detectivul se simte luat peste picior de fata cu nuri care se întinde cu indolenţă pe scaun, aţâţându-l cu imaginea pieptului ei opulent şi a senzualităţii sale provocatoare. Insistă asupra faptului că ea şi suspectul poartă acelaşi nume.

— Nu suntem rude. Îmi amintesc că l-am auzit pe tata spunând în America că a venit cu paşaportul unui văr al meu. Vărul ăsta i-l vânduse.

— Şi de ce n-a folosit paşaportul lui propriu?

— Nu ştiu. Poate că avusese probleme cu justiţia.

— Ştiţi sigur sau doar bănuiţi că a avut probleme cu justiţia?

— Era prea tânăr ca să fi avut probleme.

— Şi atunci de ce sugeraţi că ar fi avut probleme cu justiţia?

— Mi se pare că-mi amintesc că tatăl lui a avut.

— Ce fel de probleme?

— La vremea aceea, în Italia multă lume avea necazuri cu justiţia. Era criză economică, erau multe greve, se ocupau moşiile. Erau atentate, îmi povestea mama. Ea ştia să citească.

— Italienii le dădeau paşaport tuturor criminalilor, îi expatriau cu bucurie. Ne-au aruncat în cap toate deşeurile din închisorile lor.

— Dar aici nu voiau să-i lase să intre pe cei care participaseră la mişcările pentru pământuri. Pe anarhici, pe subversivi.

— Şi Rocco ăsta participase la *mişcările* alea, cum le numiţi dumneavoastră?

— Nu, v-am spus doar, era numai un copil. Dar poate că tatăl lui da.

— Nu vă amintiţi nimic mai precis?

— Îl acuzaseră că furase o oaie.

— O oaie?

— Tatăl lui era măcelar. Adică ăla care omoară porcii. Avea de muncă doar din decembrie până-n martie. Oaia era a patronului. El a luat-o. A omorât-o şi a dat-o de mâncare la copii. A fost un proces. Şi-a distrus cazierul pentru oaia asta. Aşa mi s-a povestit. Eu nici măcar nu mă născusem.

— Prin urmare, acest domn Maze nu se numeşte nici măcar Rocco.

— Dar a serbat mereu ziua Sfântului Rocco.

Detectivul notează tot, o lasă pe Vita să plece şi arhivează declaraţia, resemnat. Un italian preferă să nu denunţe un alt italian. Asta doar dacă la mijloc nu e ceva personal. Aşa cum, fără îndoială, e vorba în cazul ăsta. Şi totuşi, fetei ăsteia şmechere îmbrăcate în roz, care se poticneşte-n engleză, dar nu pierde niciodată controlul conversaţiei şi furnizează aparent neatentă doar informaţiile pe care le vrea, n-a reuşit să-i smulgă o vorbă despre raporturile ei reale cu suspectul. Fata se încordează de îndată ce se abordează subiectul şi neagă. Ar fi în stare să nege şi evidenţa. Oricum, e clar că n-a scris ea scrisoarea care semnala, pe data de 5 iulie, prezenţa „La Agnello” a acestui Richard Maze alias Rocky, responsabil de funeralii şi antreprenor de pompe funebre la Bongiorno Bros, 207 Bowery, ginerele mortului, căruia i-a organizat taman acum trei zile o înmormântare memorabilă, cu un cortegiu de treizeci de automobile şi o tonă de gardenii albe. Chiar dacă îl cunoaşte îndeaproape.

Lucru demonstrat de paragraful 3 al ciudatei declaraţii – evidenţiat cu un creion roşu.

— Dar ştie o grămadă de meserii. Important e să progresezi, spunea. A avut mereu spirit de iniţiativă. Fiecare dintre noi are un talent, *iar el îl avea pe cel pentru afaceri*.

— Nu credeţi că, dacă şi-ar fi pus talentul acesta în slujba binelui, în loc să fie suspectat astăzi pentru o crimă odioasă, ar fi unul dintre cetăţenii cei mai respectaţi ai acestei ţări şi un demn reprezentant al ei?

— În serviciul cărui bine ar fi trebuit să se pună? S-*a pus în serviciul binelui propriu. După părerea mea, ăsta e delictul lui*.

Ambuscadei căreia i-a căzut pradă Lazzaro Bongiorno îi fu acordată foarte puţină atenţie în ziare; fu considerată încă un episod al luptei dintre bandele care încercau să controleze activităţile productive din oraş, lovind chiar şi în cetăţenii de ispravă, care nu voiau să cedeze. Erau episoade care nu ajutau deloc la schimbarea imaginii, şi aşa foarte proaste, a comunităţii italiene, şi, pentru că nu puteau fi trecute sub tăcere, trebuia, cel puţin, să fie subliniată diferenţa dintre şantajiști şi şantajaţi şi să se lanseze îndemnuri la solidarizarea cu cei din urmă. Într-un interviu, Richard Maze, „undertaker respectat”, afirmă că „agenţia lui Lazzaro Bongiorno, al cărei director este, fusese luată în colimator de şantajiști, dar că ei nu-şi făcuseră probleme din cauza ameninţărilor, pentru că au încredere în justiţie şi în legalitate”. De unde, conchidea autorul articolului, „se vede clar că atentatul este cauzat de gelozia în meserie. Este inutil să adăugăm că nu s-a făcut nicio arestare”. Din câte rezultă, nimeni nu a fost vreodată anchetat pentru asasinarea lui Lazzaro Bongiorno. Din câte rezultă, nimeni n-a pus în legătură uciderea lui şi bomba care a explodat pe 30 iulie. Nici în acest caz nu s-au făcut arestări şi nu s-a aflat niciodată cine a lansat-o sau de ce.

În contabilitatea ziarului *Herald* fu trecută ca nr. 53

din anul 1911, în decembrie bombele aveau să ajungă la şaptezeci, „un număr care bate toate recordurile”, conform comentariului caustic al ziarului *New York Times*. Nr. 53 merită o inserţie de 15 rânduri. Noutatea zilei era alta: în oraş izbucnise epidemia de holeră. Zeci de persoane fuseseră deja internate în lazaretul din Swinburne Island. Virusul sosise din Italia, cu un vapor. De unde altundeva putea să sosească? De la Napoli, mai precis. Era un oaspete inoportun, clandestin şi napolitan. În articol nu se amintea de moartea lui Bongiorno, petrecută în acelaşi local cu câteva săptămâni înainte. Titlul trăda resemnare şi enervare: „O ALTĂ BOMBĂ! O luăm de la capăt! După o perioadă de inactivitate, s-au reluat atentatele. Explozia s-a petrecut la orele douăsprezece fără un sfert, în plină zi, în faţa restaurantului italian «La Agnello». Cuprinşi de panică, locatarii unui întreg cvartal şi-au abandonat casele şi au luat-o la fugă. Poliţistul Walfert, care îşi făcea rondul în zona respectivă, a constatat că explozia a fost foarte violentă”. Nu s-au înregistrat victime. La momentul exploziei, localul era închis. Restaurantul, distrus în întregime nu a mai fost redeschis niciodată.

Richard Maze şi Venera Bongiorno nu au avut copii. Am dat însă de urma unei rude îndepărtate, nepoată a unei verişoare a ei, care locuia la C** şi a păstrat câteva scrisori trimise de peste ocean de către Venera bunicii ei. Scurtele scrisori, redactate într-o italiană nesigură, sunt trimise cu ocazia zilelor de naştere, onomastice, de Paşte sau de Crăciun. Nu amintesc niciodată despre persoanele a căror istorie încerc să o refac, ci despre altele, care mie îmi sunt complet necunoscute. Nimic în ele nu face aluzie la o viaţă altfel decât perfect legală, burgheză şi convenţională. Venera apare drept o doamnă cu o educaţie discretă. Nu are prea multe de spus destinatarei, pe care n-o cunoaşte şi n-a văzut-o vreodată. Numai în trei ocazii se referă la soţ, care e plecat mereu în călătorii de afaceri. La Crăciunul din 1926, Rocco administrează o firmă de transporturi, despre care nu se dau detalii; în aprilie 1935

posedă diferite firme de import-export, de construcţii, ba chiar o agenţie de taxiuri. Se poate deduce că, după al Doilea Război Mondial, se retrage din afaceri, pentru că se stabileşte cu soţia în Florida, unde şi-a construit o viluţă cu zece camere, cu vedere spre plajă. În 1949, Venera vine la C** pentru a-şi cunoaşte verişoara, dar el refuză s-o însoţească. Conform celor scrise de Venera, nu are nicio amintire din Italia şi n-are ce să caute acolo.

După vizită, corespondenţa se întrerupe. Probabil că cele două verişoare descoperiseră că n-au nimic în comun şi că nu mai au ce să-şi spună. Când Venera a murit, la sfârşitul anilor ’70, Rocco încă mai trăia. Nepotul verişoarei nu-şi aminteşte când a murit, dar trebuie să fi fost în 1984 sau 1985. Avea aproape o sută de ani. Nepotul italian, fiind ruda cea mai apropiată, avea ceva speranţe să moştenească vila, precum şi colecţia lui de tablouri şi monede – într-un cuvânt, ceva din „bogăţiile lui fantastice” la care visa dintotdeauna familia, în schimb, i-au revenit doar nişte bijuterii, în valoare de câteva milioane. Întreb, cu ingenuitate, dacă cumva în testament „Richard” a desemnat-o ca moştenitoare pe o oarecare Vita Mazzucco sau pe urmaşii ei. Mi se răspunde că Richard Maze nu a lăsat niciun testament. Dar cum aşa, un bărbat care moare la aproape o sută de ani n-a avut timp să dispună de bunurile sale? Pe urmă îmi amintesc de o întrebare scandalizată pe care Agnello i-o pusese Dionisiei în 1907, în una dintre ultimele scrisori pe care i le-a trimis. Agnello vorbeşte despre Rocco: „Da’ ce, ăla nici măcar oasele nu vrea să le prezinte pe lumea ailaltă?”

Şi aşa a şi fost. Rocco a vrut să fie incinerat. Din averea sa considerabilă nu rămânea nimic.

Pe lumea cealaltă, în care n-a crezut niciodată, a luat cu el doar un pumn de cenuşă.

Nimic nu poate dezvălui astăzi dacă, după vara lui 1911, Rocco a mai văzut-o vreodată pe Vita.

N-am reuşit să găsesc nicio fotografie a lui. Documentele de la New York Police Departament erau

sistematic distruse, dacă aveau mai mult de cincizeci de ani. În diferitele departamente se păstrează numai scurte fascicule individuale (zise şi *yellow sheets*), care însă erau distruse când criminalul respectiv murea. Unele dintre acestea sunt păstrate la Police Academy Museum, dar niciunul nu se referă la „Rocco" sau la Richard Maze. La începutul secolului XX, când lumea interlopă purta numele fantastic de Mâna Neagră, în ziarele publicate în America apăreau doar fotografiile persoanelor ilustre, iar crima nu le garanta italienilor un renume sigur. Toată lumea cunoştea figura diformă a lui Monk Eastman, şeful uneia dintre principalele bande din New York, dar nimeni nu văzuse chipul, mult mai de temut, al lui Ignazio Lupo zis Lupo, The Wolf, sau pe cel al lui Giuseppe Morello, zis The Gray Fox, ambii şefi ai unei bande din Prince Street. Şi nici pe cel al lui Salvatore Arrigo, boss al Mâinii Negre din Ohio, sau al lui Vincenzo Sabatesser, boss al celei din Connecticut. Despre lumea interlopă italiană se vorbea cu teroarea exagerată pe care o trezeşte un fenomen necunoscut: „human butchers", „bunch of bananas", sălbatici care tăiau limba cadavrelor şi practicau acte de magie cu care îi vrăjeau şi-i reduceau la tăcere pe concetăţenii ignoranţi. Lupo the Wolf, care a fost, o perioadă, capul de afiş al literaturii *horror*, a fost definit drept un „pathological killer", dar ceea ce trezea interesul morbid al cititorilor era aşa-zisul său *murder stable* din Harlem: grajdul dotat cu un cârlig pentru agăţat carnea în care îşi tortura duşmanii, precum şi cu un cuptor în care-i ardea de vii. Când a fost arestat, lui şi grupului său i s-au atribuit 60 de omucideri şi 548 de delicte, dintre care cel mai puţin grav era acela de „bomb planting". Cu toate acestea, a fost repede uitat. Primul roman despre Mâna Neagră datează din 1905 (scris de Adolfo Valeri, acesta a apărut în *Buletinul de seară*), primul film – din 1906, primul disc, *Pasquino – membru al Mâinii Negre*, înregistrat la European Phonograph Co. – din 1920, dar abia în anii '30 gangsterii cu nume italian au devenit

staruri.

Am găsit, în Arhiva Centrală de Stat, un fişier al Ministerului de Interne, Direcţia Generală a Siguranţei Publice, divizia Poliţie Judiciară, intitulat „Expulzări şi extrădări din Statele Unite”, care se referea la „subiecţii indezirabili” semnalaţi de magistratură sau arestaţi de poliţia din New York. În cea mai mare parte a cazurilor, consulul se limita să informeze ministerul despre expulzarea lor, dar în unele cazuri autorităţile americane solicitau, prin intermediul consulatului, să se investigheze posibilităţile de repatriere forţată, iar răspunsul era negativ, pentru că subiectul nu apărea ca fiind condamnat anterior şi nici intrat în Statele Unite prin violarea legilor imigrării. Astfel încât, odată ispăşită pedeapsa, avea tot dreptul să rămână în Statele Unite. La fel este şi cazul următor, arhivat cu răspunsul: „În actele acestui birou nu existau antecedente referitoare la subiectul anchetei, iar numele său nu figurează pe lista persoanelor căutate, în circularele care ne-au parvenit”.

Dosarul conţine amprentele digitale ale unui oarecare *Amleto Attonito*.

Fişa se prezintă astfel:

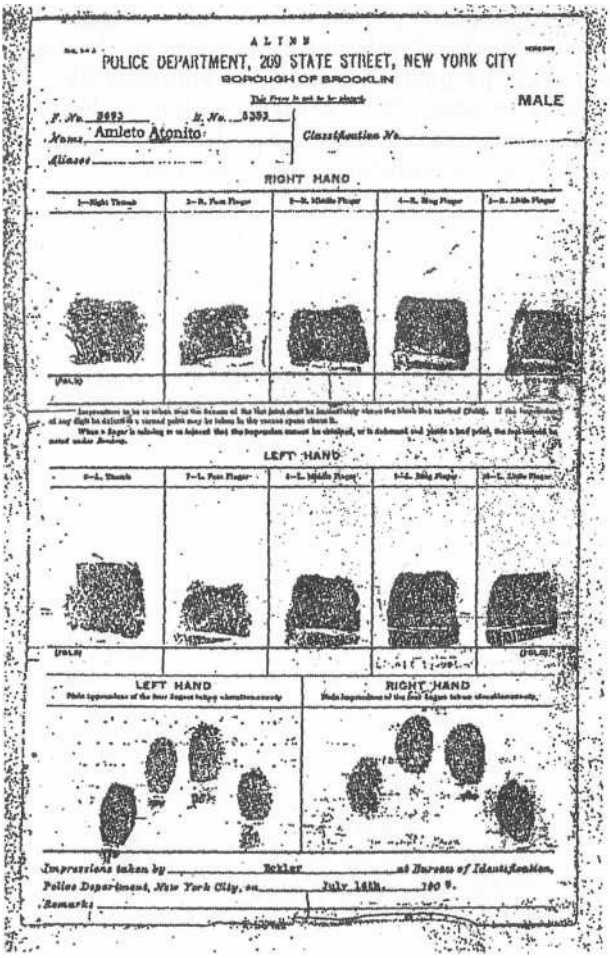
ALINE

POLICE DEPARTMENT, 269 STATE STREET, NEW YORK CITY

BOROUGH OF BROOKLIN

MALE

F. No. 8993 M. No. 5393

Name, Amleto Atonito

Classification No.

Aliases

RIGHT HAND

1—Right Thumb | 2—R. Fore Finger | 3—R. Middle Finger | 4—R. Ring Finger | 5—R. Little Finger

LEFT HAND

6—L. Thumb | 7—L. Fore Finger | 8—L. Middle Finger | 9—L. Ring Finger | 10—L. Little Finger

LEFT HAND

RIGHT HAND

Impressions taken by Kohler at Bureau of Identification,

Police Department, New York City, on July 14th, 190 9.

Remarks:

Poate că amprenta acestor degete, umbra plictisită a acestor mâini înmuiate în cerneală şi apăsate cu neruşinare pe hârtie sunt tot ceea ce voi găsi vreodată despre Rocco. Încerc să suprapun amprentele mele peste ale sale. Mâinile bărbatului care trebuie să fi fost un uriaş par, în mod ciudat, mici. Corespund perfect cu ale mele – mâini de femeie. Dacă mă uit mai bine, amprentele degetelor sale pe hârtia îngălbenită amintesc de cele ale lăbuţei unei pisici, neatente şi leneşe, lente şi circumspecte, care a traversat podeaua unei camere lăsându-şi, involuntar, urmele în praf.

Vedere din New York

Am văzut pentru prima dată vederea de aramă într-o zi pe care n-o mai pot preciza din copilăria mea, când i-am cerut tatălui meu să-mi arate ceva al lui. Tatăl meu a scos o cutie de pantofi care conţinea ramele fără lentile de la o pereche de ochelari de citit şi corespondenţa lui Diamante cu logodnica sa: 458 de vederi ilustrate şi de scrisori care, mergând de la politeţe la minciună, de la ameninţare la pasiune, la nebunie, la indiferenţă, rezumă întregul repertoriu al discursului unui îndrăgostit, dar pe care, din respect faţă de tatăl meu, aveam să le citesc după moartea sa. Mai era şi un etui de piele neagră, jupuită. Etuiul conţinea o plăcuţă de aramă[16].

Deoarece plăcuţa era semnată Geremia şi, prin urmare, nu-i aparţinea lui Diamante, am pus-o deoparte. Asta-i tot? Nu mai e nimic altceva? Tata îmi răspunse că Diamante era un om rezervat, care nu spunea niciodată cuvinte de prisos şi care încercase să-şi şteargă urmele, ascunzându-se sistematic, refugiindu-se într-o tăcere care, cu trecerea anilor, a devenit tot mai impenetrabilă.

Nici măcar nu reuşeam să mi-l imaginez; murise cu douăzeci şi cinci de ani înainte de naşterea mea şi lăsase în urmă foarte puţine fotografii, toate datând din ultima perioadă a vieţii sale, când suferea deja de multă vreme de nefrită. Un domn de vârstă mijlocie, îmbrăcat întotdeauna cu mare grijă pentru propria persoană şi pentru aparenţe:

16 „«COMITETUL CELOR O MIE», NEW YORK. Oferta italienilor din America pentru NOUA ITALIE/în această placă de aramă este cuprinsă CREDINȚA noastră pură precum FLACĂRA DE AUR“ (it.).

părul creţ, mustăţile cărunte tunse perfect şi o pereche de ochi albaştri formidabili, care-şi pierduseră din culoare. Cu un aer dur, autoritar şi un dinamism exploziv înăbuşit în spatele unei expresii rigide, controlate. Cea mai veche poză a sa este lipită pe legitimaţia de recunoaştere nr. 12 313 emisă în 1920 de Societatea de Tramvaie din Roma, umplută cu timbre lunare de 30 de centi: trebuie că era un client fidel al serviciului de transport public. Are părul creţ despărţit printr-o cărare hotărâtă care porneşte spre dreapta, este surprins în semiprofil, ca şi cum ar fi evitat obiectivul, cu sprâncenele dese încruntate aproape imperceptibil, cu privirea aţintită spre un punct nedefinit din faţa sa, cu nasul drept şi ferm, cu buzele groase, o pereche de mustăţi negre bine îngrijite care desenează un triunghi isoscel pe buza superioară. Are o expresie concentrată, dură şi în acelaşi timp distantă. Diamante e în uniformă de marinar, de aceea probabil că poza a fost făcută în vara lui 1915, când, după intrarea Italiei în război, Marina regală l-a chemat la ordin şi l-a expediat în insula Maddalena pentru a-l instrui să navigheze pe un torpilor. Când s-a aşezat în faţa obiectivului avea douăzeci şi patru de ani. Lăsase deja în urmă America, serviciul militar, diferite internări în spital, ani lungi de singurătate, fugi, călătorii, certuri, nebunii, exilul şi reîntoarcerea. Cu toate acestea, imaginea marinarului în uniformă este tot ce rămâne din tinereţea sa. Celestina, Futacul, Diamante copil, acel Diamante vital, anarhic şi descătuşat care a plecat în America nu a lăsat nicio urmă vizibilă, ca şi cum viaţa aceea ar fi fost absorbită de cuvintele care aminteau de ea, şi, în acelaşi timp, o preschimbau pentru totdeauna.

Abia după mulţi ani, în timp ce încercam să smulg un indiciu de la puţinele obiecte pe care uitase să (sau alesese să nu) le distrugă, am descoperit că plăcuţa de aramă era de fapt o vedere, scrisă, ca toate vederile – sau, mai bine zis, gravată –, pe verso.

New York 1 aprilie 1936

Dragului meu Diamante urările mele sincere de Paşte

fericit Geremia

Noi vom ridica în slăvi în America numele Italiei noastre

Nu ştiam cine era acest Geremia şi nici nu mai puteam să-l întreb pe tata, care, părăsindu-ne, îmi lăsase la rândul său un vraf de hârtii, o pereche de ochelari de vedere şi plăcile oxidate ale trofeelor sale.

Aveam să descopăr mai târziu, consultând lista pasagerilor debarcaţi în Insula Ellis la data de 24 mai 1902, că acest Geremia călătorise pe acelaşi vapor, „Calabria" de la Anchor Line, cu Filippo şi Genoveffa Tucciarone, Nicola Ciufo, Antonio Dell'Anno, Luciano Forte, Ferdinando, Tommaso şi Antonio Mazzucco, tatăl lui Diamante. Geremia şi Antonio au fost interogaţi împreună de funcţionarii de la emigrări şi au declarat că se duc la aceeaşi persoană: ruda lor Agnello, care locuia la nr. 18, Prince Street. Geremia, la fel ca Antonio, a declarat că ştie să scrie şi să citească. La fel ca el, a declarat că posedă doisprezece dolari. La fel ca el, s-a declarat *labourer*, ceea ce înseamnă muncitor necalificat, salahor sau muncitor în agricultură-Când funcţionarii l-au respins pe Antonio, însemnând numele lui cu fatidica bulină neagră, pe Geremia l-au lăsat să treacă. Antonio nu l-a mai văzut niciodată pe băiatul acela de cincisprezece ani, fiul presupus pe care-l însoţise în America şi care a rămas acolo în locul său şi al fiului său adevărat.

Răsucind în mâini vederea oxidată de trecerea anilor, mă întreb la ce face aluzie data de pe timbru, 18 noiembrie 1935. La războiul din Etiopia? La cucerirea oraşului Macalle? Răsfoind ziarele vremii, descopăr că 18 noiembrie este ziua în care marile puteri – printre care şi Statele Unite – votează sancţiunile împotriva Italiei. În ziua aceea în Italia începe autarhia. În ziua aceea, cele două ţări se îndepărtează una de alta şi numai războiul, cu interminabila campanie din Italia din 1943 – 1944, le va apropia din nou. Apoi descopăr că italienii din America au trimis în Italia sute de mii de vederi de cupru. Făceau

parte dintr-o campanie de subscrieri în favoarea războiului. Vederile de aramă furnizau Italiei metalul de care fusese privată prin sancţiuni. Ce trebuia să facă destinatarul cu ele? Să le înmâneze cuiva? Să le dea la topit? Să le doneze?

Diamante a ascuns-o. 18 noiembrie 1935 nu fusese o zi prea frumoasă pentru el. La întoarcerea din America devenise socialist, iar după 1922 – un antifascist vehement. Fusese bătut de mai multe ori pe stradă pentru că se încăpăţâna să se plimbe cu o garoafă roşie la reverul sacoului: îi spărseseră un dinte şi-i murdăriseră hainele cu vopsea neagră. Aproape că-şi pierduse locul de muncă şi fusese retrogradat la sarcinile cele mai umile. Ziua aceea, care pentru italienii din America fusese ziua mântuirii, l-a făcut probabil să se simtă, în mod periculos, de partea greşită.

Ce înseamnă cuvintele imprimate pe timbru: MAI BINE SĂ TRĂIEŞTI O ZI CA UN LEU DECÂT O SUTĂ CA O OAIE? Să fi fost italienii din America oile transformate în lei care revendicau, după ani de umilinţe, demnitatea şi mândria lor naţională? Să fi fost italienii din Italia oile care acum, odată cu cucerirea Imperiului, deveneau lei? Poate că asta credeau, *de cealaltă parte*. Dar probabil că Diamante le-a interpretat ca fiind scrise special pentru el. Expeditorul voia să spună că Diamante era cel care preferase să fie oaie, în loc să fie leu.

În etui era şi un plic, împăturit de mai multe ori, până când devenise invizibil. Plicul conţine adresa expeditorului:

Geremia Mazzucco
322 E. 82 St
New York

Nu ştiu dacă în 1936 82nd Street, în Upper East Side, era ceea ce este azi: o stradă elegantă din cartierul cel mai respectabil al New York-ului, aproape de Metropolitan Museum of Art. Probabil că da. Abia acum îmi dau seama că vederea de aramă e un mesaj şi că mesajul acela, oricât de amar ar fi fost pentru el, Diamante

l-a păstrat. Poate că a pus vederea în etuiul de piele neagră, unde oxidul de cupru a început să păteze marginile şi apoi să şteargă cuvintele. Poate că, din când în când, o scotea din etui şi-i privea strălucirea.

O clipă îşi închipuia că este Geremia şi că-i trimite el vederea celuilalt, care se întorsese. Îşi imagina viaţa lui, cum ar fi fost dacă… Se imagina pe sine – un alt Diamante, fără nefrită şi cu dintele care acum îi lipsea, fără petice la coate şi vopsea pe pantaloni. Înainte să moară, a distrus tot ce le amintea copiilor – şi celor care aveau să vină după ei – de celălalt Diamante, cel care fusese şi nu mai voise să fie în continuare. Nu voia să fie cuprins de regrete şi nici de îndoiala că făcuse alegerea greşită. Îşi construise viaţa şi familia bazându-se pe necesitatea acelei întoarceri. Printre puţinele rămăşiţe de pe celălalt continent, ne-a lăsat o cutie cu lame de ras, câteva tăieturi din ziare, un pumn de cuvinte exotice, amintirile sale şi bucata aceasta de metal care taie.

Îmi dau seama că încă n-am aflat cine este Geremia. Un italian din America, ce în 1936 locuia pe 82nd Street, care reuşise şi voia doar ca Diamante s-o afle. Să se chinuiască în fiecare zi şi-n fiecare noapte cu certitudinea asta.

Lumea viselor

La douăzeci şi patru de ani, Geremia Mazzucco se făcuse urât, atât de urât, încât era hărăzit unei neplăcute singurătăţi sau unei companii plătite. Credea că este bărbatul cel mai urât de pe continent, dar asta doar pentru că nu se uitase niciodată cu băgare de seamă în jurul său; timp de zece ani nu avusese niciun moment de răgaz să o facă. La spital, când colegii de salon îl întrebară ce meserie avusese în America în toată vremea asta, Geremia zâmbi şi le răspunse: am făcut bani. Şi niciunul nu găsi că era o meserie demnă de dispreţ, însă, dacă ar fi spus că fusese săpător la reţeaua de scurgeri, salahor şi miner, s-ar fi ruşinat să împartă camera cu el. Trăgând linie, îşi pierduse lobul unei urechi, un braţ (cel stâng era mort),

părul (care ajunsese ca nişte licheni jigăriţi) şi câştigase şapte mii de dolari. Câteodată i se părea că bilanţul ar putea fi pozitiv, pentru că, în fond, doar pentru asta venise aici, dar apoi îl năpădea adesea o îndoială cumplită şi se întreba dacă meritase osteneala să sufere atâta ca să facă bani. De altfel, nimeni nu ştia de cei şapte mii de dolari pe care, neavând încredere în bănci, în cămătari şi în străini în general, îi purta cusuţi în cămaşă, în timp ce urâţenia lui, din păcate, era pusă la vedere ca un afiş. Dar pentru că Geremia avusese întotdeauna un spirit constructiv şi prea puţin înclinat spre regrete, ştia că banii aveau să şteargă cicatricele. Se hotărî să se întoarcă în Italia şi să-şi cumpere nu o moşie la Tufo, aşa cum visase când plecase, ci o nevastă. I-ar fi plăcut să-şi găsească una care să fie în stare să-l iubească pe el şi nu banii lui, dar îşi dădea seama că acum, ţinând cont de urâţenia lui, care fusese evidentă dintotdeauna, dar se agravase după accident, ţinând cont de ureche, de braţul mort şi de părul rărit, în mod obiectiv, era dificil. Dar, în fond, dragostea e numai un cuvânt, nu se mănâncă şi nu se bea. Doar banii contează. Avea să-şi cumpere o nevastă virgină, fecundă şi chiar frumoasă şi avea să fie bogat şi fericit pentru totdeauna.

Trecu prin New York în ianuarie 1912. Oceanul în plină iarnă, furtunile pe mare şi munţii de gheaţă îl înspăimântau. Dar se grăbea să se întoarcă acasă şi, dacă ar fi putut, ar fi plecat în zbor. I se părea că e pe cale să renască. Mai avea puţin şi-şi revedea tatăl, mama, sora, fraţii care veniseră înaintea lui în America şi se întorseseră deja de multă vreme acasă. Atelierul tatălui, plin de cuie, ciocane şi stive de lemn. Bucătăria întunecată în care mama sa pregătea nişte supe de peşte delicioase. Taverna unde unchiul său servea cafea cu lichior de anason. Care era locul lui în tabloul acela? Şi-ar fi cumpărat o licenţă şi ar fi deschis un debit de sare şi tutun? De vinuri şi lichioruri? Sau ar fi pus pe picioare o societate de construcţii? La Tufo erau cariere de piatră bună. Dar, oricât s-ar fi chinuit, nu reuşea să se imagineze pe sine în

tabloul acela. Îl revedea pe Geremia adolescent în timp ce, intimidat, îl asculta atent pe poliţaiul care trebuia să-i vizeze paşaportul. Nu pe bărbatul de douăzeci şi patru de ani, cu un elegant costum gri cu dungi verticale, care se uita la vitrinele unui magazin de instrumente muzicale, în Brooklyn. Era un trombon, aşezat pe un scăunel. Avea muştiucul din corn intarsiat. Alama strălucea ca aurul. Era infinit mai valoros decât cel pe care-l vânduse cu ani în urmă, ca să plece la mină. Parcă-i auzea sunetul. Acum putea să şi-l cumpere la loc. Putea. Dar îi lipsea un braţ. N-ar mai fi putut niciodată să cânte la el.

În timp ce contempla trombonul, cu dorinţa arzătoare să-l pună la gură şi să cânte – măcar o dată –, citi pe vitrina magazinului reclama unei conferinţe despre război: *Italia în Tripolitania*, Intrarea era liberă, ba chiar, „fiind o temă de actualitate, conaţionalii sunt rugaţi să vină în masă”. Anunţul promitea viziuni realiste asupra vieţii pe frontul din deşert. Geremia nu se interesase niciodată de patrie şi-şi dăduse seama că are una singură atunci când o pierduse, dar îşi spuse că, din moment ce se pregătea să se întoarcă, nu i-ar fi stricat să se pună la curent. Astfel că se smulse din contemplarea disperată a trombonului, îşi înfundă pălăria pe cap şi se îndreptă spre sala de şedinţe a Federaţiei Socialiste Italiene, la numărul 1915 de pe Third Avenue, între străzile 105 şi 106. Neştiind unde e Libia şi de ce-ar trebui s-o cucerească italienii, era fericit că nu se află pe frontul acela. Acolo însă se adunase generaţia lui – iar dacă n-ar fi fost mina, tot acolo ar fi trebuit să fie şi el. În Libia ar fi trebuit să meargă Coca-Cola, ba chiar şi Diamante, dacă ar fi fost chemat.

Despre Coca-Cola primise veşti fragmentare şi spuse n doi peri de la unchiul Agnello, care susţinea că ştiuse dintotdeauna că fiul său e un „mameluc”, de aia îl îmbrobodise până şi „maimuţa aia neagră”. Despre vărul Diamante însă – nimic de luni de zile. Reîncepuseră să-şi scrie cu câteva săptămâni înainte. Printr-o sugestivă simetrie de destine, erau amândoi în spital: Diamante la

Denver, Geremia în Pennsylvania. Amândoi singuri, bolnavi şi grafomani. Partea cea mai ciudată a întregii tărăşenii, pentru care Geremia nu reuşise să dea o explicaţie, era că Diamante spunea că în Colorado e cunoscut drept Shimon Rosen, aşa că îi scrisese sub acea identitate. Dar scrisorile lui Diamante nu păreau scrise de Diamante şi nici măcar de Shimon Rosen, ci de cu totul altcineva. Culmea confuziei era că, în acele scrisori melancolice şi deprimante, Diamante demonstra aversiune şi dezgust faţă de imperialism şi de retorica guvernelor, dar în acelaşi timp şi un arzător patriotism, fapt cu totul nou pentru el, care până atunci se ruşina atât de tare că este italian, încât îşi schimbase numele. Era însă un patriotism abstract, cerebral, disperat. În ultima scrisoare, cel care fusese Diamante explica într-un stil cumplit de impersonal că îşi scrisese testamentul (în caz că ar fi murit, acesta se găsea la pagina 47 dintr-o carte oarecare a lui London Jack), pentru că războaiele le oferă celor care nu s-au hotărât cum să se sinucidă o cauză cât se poate de nobilă pentru a muri. Geremia nu se gândise niciodată să se sinucidă. De vreme ce supravieţuise prin minune unei catastrofe în care muriseră treizeci şi şase de bărbaţi de vârsta lui, era convins că i se cuvine, măcar în chip de răscumpărare, o fericire liniştită şi de durată.

Ziua aceea de ianuarie din 1912 prezintă un oarecare interes istoric numai din cauza sângerosului atac al beduinilor, în apropierea oazei Gargaresh, asupra coloanei 52 de infanterie a Regimentului 1 Grenadieri, asupra săpătorilor şi ghizilor regimentului de cavalerie uşoară; mărşăluiau liniştiţi şi imprudenţi de la fort spre carierele de piatră, unde primiseră ordin să construiască două redute de apărare a carierelor necesare lucrărilor din port, când fură atacaţi şi măcelăriţi. Dar ziua aceea avu o importanţă covârşitoare pentru Geremia. Ignorând masacrul şi pe beduini, mergea pe Third Avenue spre Harlem şi nu voia decât să-şi răscumpere rănile. Munca fusese întotdeauna războiul lui. Mina – tranşeea sa. Vita îi

apăru deodată înainte, pe trotuarul aglomerat, de după pilonii de la metroul suspendat. Venea spre el. Era înfăşurată într-un palton bărbătesc şi atât de absorbită în gânduri, încât trecu mai departe, fără să-l recunoască. Atât de adâncită în sine, că nu-i păsa de ninsoarea care-i pudrase părul, de trafic, de greutăţi şi părea invulnerabilă. Fata aceea avea o forţă pe care el n-o cunoştea. O graţie la care el nu avea acces. Era viziunea brună şi orbitoare a unei fericiri posibile, deosebită de orice fericire domestică pe care se pregătea s-o cumpere. Geremia trecu pe lângă sala de şedinţe şi prin mulţimea care se aduna pentru conferinţă şi nici măcar nu-i trecu prin minte să se oprească. Vita o luă la dreapta. Se luă după ea, şchiopătând, cvartal după cvartal, până când, în apropierea râului, îl învălui o ceaţă deasă, în care figura ei apărea şi dispărea ca un miraj. Nu ştia cum s-o abordeze. Îi lipsea lobul unei urechi, iar nasul încă mai era bandajat. Se temea că o pală de vânt o să-i zboare pălăria, lăsându-l chel şi dezgolit în faţa ochilor exigenţi ai fetei la care nici măcar nu îndrăznea să viseze. Se mulţumi să inspire mirosul de praf care emana din părul ei nepieptănat şi să contemple unduirea suavă şi armonioasă a paltonului ei. Deodată Vita se oprise şi, întorcându-se brusc, îl întrebase, zâmbind: Geremia, dacă tot n-ai nimic să-mi spui, de ce mă urmăreşti? Nu-l întrebase ce păţise la nas, iar el avea să-i fie veşnic recunoscător pentru asta.

Vita locuia într-o clădire imensă din cărămidă roşie care dădea spre East River, care fusese o fabrică de bere şi încă mai mirosea a hamei. Agnello o cumpărase de câteva luni şi o transformase în depozit. Dar Agnello nu era acasă; ziua făcea mutări cu căruţa. Când Vita îl împinse sub enormul arc de piatră şi-l făcu să intre în enorma încăpere învăluită în penumbră, Geremia nu-şi scoase pălăria, scuzându-se că avea sinuzită. Cine se naşte favorizat de soartă, dotat cu un nas de proporţii modeste, cu o dantură completă, cu o piele netedă n-o să cunoască niciodată spasmele, crampele, groaznicele încurcături de maţe

provocate de privirile celor din jur. De privirea evazivă a omului care, mai mult decât oricine de pe faţa pământului, ai vrea să te considere frumos, fermecător, adorabil. Lucru care, din păcate, nu se întâmplă. Vita îl privi cu atenţia pe care ar fi acordat-o unei veioze şi se duse să-şi încălzească mâinile la sobă.

Din penumbră se iveau, ca rămăşiţele unui naufragiu, obiecte disparate. Acoperite de pânze pătate de benzină, cenuşii din cauza prafului. Cufere, biblioteci, colivii de păsări, aragaze, cutii de pălării, scări, canapele, secretaire-uri, chiar şi un întreg cinematograf: rânduri întregi de scaune tapiţate cu catifea violet. Agnello nu voise să redeschidă un restaurant. Nu-i surâdea ideea să o vadă pe fata lui muncind din greu pentru alţii, sacrificându-şi viaţa ca să creeze ceva ce este apoi consumat într-o clipă. Ajuns la ultima tentativă de a ghici mişcarea corectă ca să facă avere, rămăsese fără energie. Dar Vita avusese o idee. Americanii se mută tot timpul. Nu există nimic stabil în vieţile lor. Nici oraşele, care-şi schimbă faţa de la o zi la alta, nici locurile de muncă, şi ele la fel de precare, nici clasele sociale, oscilante ca acţiunile la bursă. Nici măcar succesele lor. Nici căsniciile sau familiile, dezagregate şi dispersate. Cu atât mai puţin casele. Americanii migrează în funcţie de bani, de ocazii. Se mută în alte cartiere, în alte suburbii, oraşe, state, incapabili să se stabilească, să se mulţumească sau să se păstreze. În perioada aceea, toată lumea se muta cu frenezie, demola, dărâma, construia vilişoare, blocuri, zgârie-nori. Albii plecau din downtown, irlandezii – din East Side, chinezii migrau din vest, nemţii suiau către midtown, în casele părăsite de americanii care se mutau în faţă la Central Park. Italienii se strămutau în Chelsea şi Bryant, evreii în West Side, negrii coborau în Harlem, portoricanii se instalau în demisolurile abandonate de dago, artiştii în mansardele din Greenwich Village, clandestinii în casele de lemn dărăpănate, rămase pustii de pe Bowery. Şi pentru că, în timp ce toată lumea se mişca, ea rămânea pe loc, Vita îi

sugerase tatălui ei să ia bani pe faptul că găzduieşte casele altora.

Vita dispăru după un pat monumental, înlăturând geometria vâscoasă a unei pânze de păianjen care atârna printre faldurile baldachinului. îl invită pe Geremia să ia loc: asta era casa lor. Mobilele lor fuseseră distruse de bombă, aşa că le vânduseră pe post de lemn de foc. Acum aveau, drept compensaţie, mai multe saloane, zeci de dormitoare şi chiar cinci căzi cu picioare de bronz.

Ca să nu se despartă de fata pe care Diamante nu putuse sau nu dorise s-o păstreze, Geremia îşi băgă nasul printre obiectele vrăfuite în acea imensă magazie. Era plină, ceea ce dovedea clar că unchiul Agnello se pusese încă o dată pe picioare. Geremia se gândea că-i seamănă. Nu se lăsau zdrobiţi de nimic şi băgaseră chiar şi moartea în sperieţi. Vita spuse că nu mai avea nevoie să inventeze minciuni, pentru că se realizau, şi nici să mişte obiecte, pentru că veneau ele singure la ea. Aceasta era lumea viselor. Locuia în spaţii ipotetice, poseda sute de vieţi. Avea case de anticariat şi resturi de la mutări făcute-n pripă, pendule, tablouri, covoare şi globuri pământeşti. Biblioteci întregi şi bufniţe împăiate. Trecea de la o viaţă la alta făcând doar un pas: putea să trăiască precum o prinţesă şi să-şi ia ceaiul în casele de pe 5th Street, în care nu avea să intre niciodată – şi nu era nicio diferenţă, nu avea importanţă. Geremia pipăi cu vârful degetelor o oglindă opacă, iar aceasta îl scuti să-i trimită înapoi propria imagine. Case, case, case. Şi niciuna pentru tine sau pentru mine.

I se părea că pluteşte printr-un enorm depozit de obiecte pierdute, printr-o groapă de vise amânate, parcate sau eşuate. Şi totuşi, numele adevăratului obiect pierdut – Diamante – încă nu fusese pronunţat în penumbra aceea. Geremia îşi înfundă pumnul în buzunarul de la palton, temându-se că, din clipă în clipă, ea are să întrebe, senină: Şi văru-tău? Unde e? Ce face? Are pe alta? Dar Vita nu întrebă. I se păru onest să nu-i spună că Diamante îi

scrisese. Să nu scoată un cuvânt despre boala lui. El însuşi fusese şi poate că încă mai era bolnav; ştia că e insuportabil să-ţi plângă cineva de milă. De altfel, n-ar fi ştiut să-i explice cum de in scrisori, Diamante avusese timp să-l întrebe de Nicola şi chiar de Agnello, dar de ea nu – ba mai mult, când Geremia îi propusese să plece împreună de la New York, Diamante îi răspunsese că, dacă s-ar fi decis să se întoarcă în Italia, ar fi plecat de la Boston, de la Philadelphia sau chiar din Canada, dar New York-ul îl ura şi nu voia să mai pună piciorul acolo nici mort. Geremia înţelesese imediat, cu o neplăcută nelinişte, că, zicând New York, Diamante se gândea la Vita.

Astfel, aminti numai că Diamante se dusese în Colorado. Era un om sucit, un mizantrop, un idealist. Căuta bătălii în care să fie înfrânt, duşmani fără milă care să-l învingă – şi avea să-i găsească întotdeauna –, în timp ce, de fapt, devenise cel mai crud duşman al propriei persoane. Vita nu arătă nici cel mai mic interes pentru soarta lui Diamante, iar el se simţi uşurat, gândindu-se că iubirea lor fusese una a copilăriei, profundă, dar uitată. Ce putea să ştie în după-amiaza aceea? Vita lăsase să cadă numele lui ca o piatră într-o fântână – îl lăsase să se scufunde în linişte. Nu părea tulburată. Era aceeaşi Vita, ciufulită, dinamică, distrată. Luminoasă. Frumoasă. Eu sunt altfel decât vărul meu, adăugă, cu aparentă modestie. Eşti Unchiul Tom, râse Vita. Poate că da, răspunse Geremia. Dar ştii ceva? Unchiul Tom are picioarele pe pământ şi un acoperiş deasupra capului. Vita dădu din umeri. Stând aşa, cu picioarele pe pământ, oamenii şi-au pierdut aripile.

La clubul „Avânţi!”, la ora aceea vorbitorul arăta diapozitive, emoţiona audienţa ilustrând ororile necesare ale războiului, dar Geremia continuă să rătăcească printre mobilele casei în care nu avea să locuiască niciodată, sperând că Vita n-are să-l alunge afară în zăpadă. Iar când ieşi din depozit nu se duse la agenţie şi nu-şi cumpără bilet de întoarcere. Se gândea întruna că el nu se născuse ca să

găzduiască visele eşuate ale altora, ci ca să le realizeze. Iar dacă Diamante prefera să moară într-un spital din Denver decât să admită că nu-şi poate imagina o viaţă fără Vita, dacă Agnello nu avea nici forţa, nici mijloacele şi nici fantezia să construiască noile case şi noile cartiere, el avea şapte mii de dolari cusuţi în cămaşă, sub buzunarul stâng, aproape de inimă.

Dacă cineva l-ar fi întrebat de ce rămâne să se congeleze în cumplita lună ianuarie la New York, când ar fi putut foarte bine să se plimbe pe strada principală din Tufo şi să-şi aleagă o soţie şi o casă nouă, Geremia ar fi explicat pur şi simplu că nu mai găsise loc pe vapor; el ar fi călătorit numai cu clasa a doua, nu cu a treia, pentru că aşa le-ar fi arătat celor rămaşi la Tufo cât drum străbătuse de când părăsise gaura aia plină de noroi. Dar nu-l întrebă nimeni – pentru că Vita, alături de care-şi petrecea în linişte ultimele după-amiezi americane, nu-i punea întrebări. îl lăsa s-o ajute la ordonarea bonurilor clienţilor, profitând de disponibilitatea lui. Geremia era precis, ordonat şi tăcut.

La început nu pricepu de ce Geremia nu se plimba prin New York, bucurându-se, în sfârşit, de ultimele zile petrecute în America. N-o interesa Geremia şi, de altfel, îşi pierduse interesul pentru toţi bărbaţii. Îi considera aroganţi, laşi şi egoişti. Nu voia să ajungă nevasta cuiva, nici să depindă de toanele unui soţ. Avea deja o familie, nu-i trebuia alta. Nu avea nevoie de nimic ca să fie fericită şi i se părea că a înţeles că fericirea constă tocmai în sacrificiul de sine. Pentru că, atunci când încerci să obţii fericirea în mod egoist, adică umblând după dragoste, comoditate, bogăţie şi cine ştie ce altceva, se poate întâmpla ca evenimentele să se aşeze în aşa fel, încât să fie imposibil să-ţi satisfaci aceste dorinţe. Or, fericirea constă tocmai în a trăi pentru ceilalţi. În mod bizar, dorinţa ei nu fusese împiedicată în niciun fel de tatăl ei, pe care ea îl credea dispus să facă supremul sacrificiu de a-i cumpăra un bărbat ca să şteargă ruşinea de care se acoperise.

Pentru că o învăţase că o femeie singură e un lucru nefericit şi irosit. Însă Agnello se resemnase cu plăcere la ideea că unica lui fiică avea să se dedice îngrijirii sale la bătrâneţe. Era ceea ce-şi dorise mereu, adevăratul motiv pentru care o chemase pe Viţa în America.

De altfel, Vita nu avea prea multe ocazii să-şi schimbe părerea. Pierduse legătura cu fostele sale colege de colegiu, iar la New York nu cunoştea pe nimeni. Era aproape mereu singură. E drept că la depozit se mai întâmplase să apară câte un client burlac – avocaţi, medici şi notari pe cale să se transfere în vreun orăşel de pe coastă, italieni, dar şi americani: primii, în afară de poliţişti şi de asistenţii sociali, cu care schimbase câteva cuvinte, îi stârneau curiozitatea, asemenea animalelor deşertului care se vânturau prin grădina zoologică din Brooklyn – animale exotice dintr-o specie căreia simţea că nu-i aparţine. Venise şi câte un prieten al lui Nicola sau vreun concetăţean dornic să-şi ia nevastă italiancă. Iar dacă aceia, descurajaţi de indiferenţa ei, dispăruseră după câteva vizite, bârfind-o pe la spate – Vita nebuna, Vita îngâmfata, Vita curva –, Geremia Mazzucco suporta indiferenţa aceea. Stătea aşezat pe marginea patului, nemişcat, scărpinându-se distrat pe obraz. Barba îi desena o umbră sălbatică pe maxilar, dar nu era suficient ca să-l facă să pară un dur. Geremia nu părea un cowboy şi niciun vagabond: doar un italian păros care-ar fi trebuit să se radă de două ori pe zi. Şi deşi nu mai lucra de luni de zile la mină, pielea lui mai păstra o culoare bolnăvicioasă, iar ochii negri pe galbenul orbitelor păreau două seminţe într-un măr stricat. Îşi refăcuse garderoba, dar purta costumul său nou cu stângăcia cuiva care-l închinase de la magazinul lui Max Willner. În schimb, nu era arogant ori violent, nici prost, nici prefăcut ori făţarnic, nici orgolios, irascibil sau încăpăţânat.

Când, într-o după-amiază de ianuarie, Vita îi simţi privirea pe mâinile şi pe gura ei, avu impresia că-i simte bătăile inimii. A-i cere să plece – s-o uite – ar fi fost ca şi

cum ar fi retezat cablurile funicularului, lăsându-l să cadă în flăcări. Îşi dădu seama că Geremia îi cerea să se îngrijească de viaţa lui. Iar ea nu trebuia să accepte şi asta. Nu avea nicio vină pentru ceea ce i se întâmplase. Deja o acceptase pe a ei proprie. Greutatea reproşurilor altcuiva, care săpase un crater înăuntrul ei. Dorinţa de a fi pedepsită, de a se pedepsi, *de a se sacrifica*.

Vita îl întrebă dacă-şi amintea ce-i ceruse în urmă cu doi ani. Geremia aprobă, roşind. Bine, îi accepta propunerea. Avea să-l considere prietenul ei. Prieten? repetă el, nesigur. Restul îl ia vântul, zise Vita, prietenia e pe veci.

Ca să-şi ascundă cicatricele, Geremia se înfăşură în fulare şi paltoane şi căuta mereu adăpostul penumbrei, dar, pentru Vita, tocmai cicatricele reprezentau partea cea mai fermecătoare a chipului său. Un chip care fusese banal şi semăna cu milioane de alte chipuri, dar care acum devenise unic, inconfundabil şi special. Desigur, nu putea să i-o spună. Ultima ei amintire legată de Lena era o mână albă ieşind de sub cearşaful de la Bellevue. O mână mâzgălită de semne misterioase, ca o foaie de hârtie. Vita ştia că ea fusese cea care desenase mâna aceea şi nu reuşea să-şi dezlipească ochii de ea. Ar fi vrut s-o apuce, s-o strângă, s-o zgâlţâie, dar n-o făcuse. Nu putuse s-o roage pe Lena să se întoarcă acasă, nici măcar s-o ierte. Lena îşi întorsese faţa spre perete şi, pentru o clipă, mâna ei rămăsese vizibilă. Apoi şi-o retrăsese sub cearşaf. Ani întregi, Vita o căutase prin tot oraşul, dar nu reuşise să mai afle nimic despre ea. O pierduse. Odată cu trecerea timpului, îşi formase bizara convingere că cei care au trecut prin flăcări şi au reuşit să se întoarcă printre cei vii cunosc un secret pe care nu vor să-l împărtăşească. Secretul pe care Lena promisese să i-l dezvăluie, dar pe care nu i-l dezvăluise: cum să trăieşti dincolo de durere. Cum s-o suporţi.

Într-o după-amiază, în timp ce Vita ştergea praful de pe mobile cu pămătuful, iar Geremia.se străduia s-o ajute,

se loviră din întâmplare, iar ea nu se putu împiedica să atingă braţul lui mort, care avea o culoare între roz şi gri, ca lăbuţele şoarecilor. Geremia făcu un salt în spate, pentru a se îndepărta, dar Vita întinse mâna către ciotul care-i ieşea din batistă şi-şi strecură degetele pe după stofă. De când ieşise din spital, nimeni nu-i mai atinsese pielea.

Dezinvoltura afectuoasă cu care Vita mângâie braţul amorţit îi arătă că încă mai era în stare să plângă. Avu certitudinea absolută că Vita nu-l va respinge şi că, într-o zi, ei îi va povesti cum se petrecuse *cu adevărat* accidentul din mină, lucru pe care, până acum, nu şi-l povestise nici măcar lui însuşi. Îl retrăia în clipele când îi slăbea conştiinţa, atunci când aţipea, după două pahare de vin ori după o emoţie puternică. Atunci se trezea din nou în tunel – care, după explozie, era ca un uter întunecat, invadat de urlete şi gemete. Blocat la trei sute de metri sub pământ, îngropat într-un pasaj plin de noroi, printre corpuri, în întunericul cel mai cumplit. Viu şi înnebunit de frică, cu lanterna de pe cască spartă şi cu chipul zgâriat de pietrele care-i săriseră în faţă când explodase totul. Fuge, lovindu-se de pereţi, căzând, rănindu-se, dând cu capul, împiedicându-se, urlând pentru ca vocea lui să-i poată deschide drum. Apoi, undeva, la capătul întunericului, departe, o strălucire roşie. La început speră că e soarele. Că acoperişul minei s-a prăbuşit, redându-i lumina zilei. Dar e focul. Arde totul. O căldură înăbuşitoare topeşte metalul şi-i taie respiraţia. O ia la fugă în direcţia focului, pentru că în lumina lui orbitoare a întrezărit ieşirea din puţ, locul unde, în fiecare dimineaţă la şapte, îi lasă funicularul şi de unde pătrund în măruntaiele muntelui. El coboară mereu ultimul, pentru că e şef de echipă şi mai întâi îşi numără oamenii. Fuge către funicular, temându-se că ceilalţi – care au reuşit să urce, într-un fel sau altul – n-au să-l aştepte, poate ca să se răzbune pentru vreun gest despotic al său, pentru vreo pretenţie sau vreun abuz, şi-au să apese butonul care-i va duce spre salvare, lăsându-l să

ardă în mina cuprinsă de flăcări. Strigă – aşteptaţi-mă, fraţilor! –, aleargă, se împiedică şi cade, plânge, vede cum i se duce ultima speranţă cu funicularul care s-a desprins deja, a început să urce şi oscilează la doi metri de pământ. Întinde mâinile, nu mă părăsiţi. Ceilalţi îl recunosc, mulţi sunt din echipa lui – urcă, Şefu'! urcă! –, strigă, îl apucă de braţe, cu mâinile transpirate, însângerate, alunecoase, sunt pe punctul să-l scape, nu-l scapă, el nu dă drumul, nici ei, se ridică atârnat în gol, în timp ce focul izbucneşte în puţ şi, alimentat de oxigenul care coboară de sus, se răspândeşte. Acum e pe platformă, agăţat de cablurile de fier, alături de ceilalţi. Strigă cu toţii, cu faţa ridicată, ca şi cum ar putea să-i audă cineva, acolo jos unde sunt – scoateţi-ne afară, scoateţi-ne afară, repede! Dar nu foloseşte la nimic, pentru că viteza funicularului e prestabilită şi nu se poate modifica. Corzile de fier scârţâie, flăcările şfichiuieşte platforma. Albastrul cerului, acolo sus, e îndepărtat de parcă ar fi un tablou. La minus nouăzeci, căldura le arde picioarele, le topeşte bocancii. Toţi se calcă în picioare, se împing, înnebuniţi, în panica generală cineva încearcă să spargă acoperişul şi să se caţăre pe funii, altul cade şi se prăbuşeşte în gol. La minus şaptezeci unul dintre ei se prăbuşeşte, copleşit de căldură. Geremia calcă peste el, toţi calcă peste el, ca să pună corpul între ei şi pârjol, iar carnea lui s-o protejeze pe a lor; scânteile se împrăştie şi dansează purtate de curenţi, până când focul se prinde de pantaloni. Pârâitul incendiului acoperă urletele, la minus cincizeci are mâneca în flăcări şi striveşte un coleg care a leşinat, îşi smulge salopeta de pe el, se scuipă, de parcă saliva ar putea stinge incendiul, la minus patruzeci focul năpădeşte platforma – e ca un rug, o tornadă, o trombă de aer – în centru arde mai domol, funiile se aprind, cei care-au reuşit să se strecoare mai sus, câştigând doi metri de metal, cad cu mâinile combinate din care n-au mai rămas decât oasele dezgolite – la minus treizeci pielea îi arde ca o torţă, părul sfârâie, emană un miros de tăciune, de pui prăjit, nu mai urlă –

cade.

După şaptezeci de zile, când e declarat în afara oricărui pericol, primul lucru pe care-l cere Geremia nu e o oglindă – nu vrea să ştie ce-a mai rămas din corpul lui. Ceilalţi? şoptește. Echipa mea? Băieţii mei? Nimeni nu-i răspunde. În explozia din mină au murit treizeci şi şase de oameni. Cea mai mare catastrofă după cea din Pittsburgh şi Marianna, care a provocat o sută treizeci şi nouă de morţi în noiembrie 1908 – sau după cea din Cherry, în 1909, unde s-au înregistrat mai mult de două sute. Pe unii nu i-au mai găsit – au rămas îngropaţi sub dărâmături, undeva, în întunericul pământului. Dar cei din funicular? Cei din funicular? *Urcă*, *şefu'*, *urcă*! Cei din funicular? Şapte luni mai târziu, când iese din spital, nu mai are păr – începe să-i crească, parcă-i un puf. Are un braţ de care nu se mai poate folosi, neputincios, mort, nara dreaptă încreţită, iar din urechea de pe aceeaşi parte lipseşte partea superioară. Lumina îi face rău, iar mirosurile îi fac greaţă. Abia atunci avea să afle că nimeni altcineva nu s-a mai salvat. Când funicularul a ajuns la gura puţului, cuprins de flăcări, pompierii le-au stins cu hidranţii – s-a ridicat un nor de fum negru, uleios, dens, care a căzut pe uniformele şi pe feţele celor care săriseră în ajutor. Când fumul s-a risipit, era un ghem de corpuri, membre topite, carbonizate, descărnate – erau morţi cu toţii. Iar pe mormanul acela de cenuşă şi de carne era un corp înnegrit din care ieşea fum. Erai tu.

Vita atinse cu mâinile urechea muşcată de foc, nara încreţită, pielea de pe gât netedă ca a unui copil şi perfect albă. Îi zâmbi. Geremia nu spuse nimic. Era o zi înnegurată – vântul transformase cerul într-un smalţ albastru. Prin geamurile de la vechea fabrică, soarele răspândea raze compacte. Aici era întuneric, acolo lumina desena pe canapele şi pe cuiere figuri iluzorii, evanescente. Când Geremia ieşi din depozit, nu se îndreptă spre pensiune, ci spre dig. Scoase din palton un plic galben în care păstra cu stricteţe fotografiile mireselor sale. De când devenise şef

de echipă la mina de cărbune, mamele dornice să se bucure de bogăţia lui îi trimiseseră de la Tufo şi din împrejurimi zeci de poze ale fiicelor, nepoatelor sau pupilelor ale căror naşe erau. Fetele se luau la întrecere să pară cât mai atrăgătoare. Ţărănci, fete simple, credincioase. Fete mari care visau la un soţ invalid, dar înstărit. Cu dolarii pe care compania minieră avea să i-i dea drept indemnizaţie pentru funicularul în flăcări, dar şi numai cu cei şapte mii pe care-i pusese deoparte, în Italia ar fi fost un om de vază – un notabil, un avut. Şi asta pentru totdeauna, pentru că în Italia statutul social este permanent şi nimic, nici sfârşitul unui regat, nici războiul şi nici chiar moartea nu pot schimba lucrurile. De aceea venise în America, de aceea n-ar mai fi plecat acum din Italia. Zâmbi, uitându-se la surâsul încurcat al nepoatei de optsprezece ani a cine ştie cărei rude ale sale, vreun cumătru ori vreun naş. În pază, aceasta scruta obiectivul de parcă l-ar fi căutat. Privirea aceea blândă şi docilă arăta cât de pregătită era fata, cât de dornică şi resemnată să-l iubească. Dar el nu ştia ce să facă cu aşa o nevastă. Învârti în mâini pachetul acela de culoare sepia. Nu avea să se căsătorească cu ele. Nu avea să le cunoască nici măcar numele. Supravieţuise. N-ar mai fi putut să accepte niciodată viaţa pe care-o lăsase să ardă în funicularul acela. O voia pe cealaltă, pe care o întrevăzuse în pătratul albastru, la nouăzeci de metri deasupra capului. Femeia căreia să-i povestească adevărul şi să fie capabilă să-l suporte. Nu puse pachetul în plicul galben: îl rupse, iar fotografiile le aruncă în râu. Nevestele sale plutiră în derivă, printre cotoare de mere şi pete de petrol. Alunecară pe apa tulbure, legănându-se, arătându-le marinarilor care manevrau bacurile încărcate cu lemn părul lor coafat după moda veche, basmalele albe, mâinile durdulii. Arătară spre cerul cenuşiu şi indiferent viitorul lui la Tufo – întoarcerea sa. Şi, în cele din urmă, fură atrase de curentul din urma unei bărci cu aburi, se răsturnară şi dispărură. Geremia privi praful care plutea în

razele soarelui şi părea că se evaporă pe marginile înalte ale ambarcaţiunilor. În lumea viselor era loc şi pentru el. Trecuse întreg prin flăcări, precum eroii şi războinicii din poveştile pe care le asculţi când eşti copil. Lui îi revenea premiul cel mai dorit. Lui, Vita.

Naufragiul lui „Republic".

Sâmbăta după-amiază, agenţia imobiliară pe care Geremia şi asociatul său Celestino Coniglio o deschiseseră pe Lenox Avenue rămânea închisă, iar după prânz el venea încet la depozit. Se prefăcea că vrea să-l aştepte pe unchiul Agnello să se întoarcă de la barul unde se ducea să joace cărţi, dar devenea nerăbdător. El şi Vita se duceau la cinema, pentru că, tot văzându-se în fiecare zi, epuizaseră subiectele de conversaţie, iar întunericul din sală înlesnea discuţiile tăcute, oferindu-le amândurora o plăcută intimitate: Vitei pe cea a gândurilor, lui Geremia pe cea a fetei. În Italia n-ar fi putut să iasă singuri. Dar aici nimănui nu i se părea ceva ciudat. La New York erau sute de cinematografe. Văzură comedii, drame, poveşti cu răpiri, iar la Fair Theatre, pe 14th Street, chiar şi *Infernul* lui Dante turnat de Milano Motion Photograph. Văzură zeci de filme cu cowboy. *Broncho Billy*'s *heart*, *Broncho Billy's promise*, *Broncho Billy's mexican wife*. Fetei îi plăcea să creadă că, în timp ce Broncho Billy dispărea pe şaua calului său printre umbrele lungi ale apusului, pe undeva, în spatele ecranului, era şi Moe Rosen, băiatul evreu care, odată, pictase pentru ea şi pentru Lena o fereastră pe zidul din bucătărie.

La cinematograful Bella Sorrento, pe Thompson Street, cu reprezentaţii continue de la nouă dimineaţa până la miezul nopţii (cincisprezece centi intrarea), dădeau „scenele cinematografice care repetă întreaga viaţă a banditului Giuseppe Musolino". Geremia detesta poveştile cu bandiţi – îl deranja foarte tare ideea că italienii nu ştiau să facă să se vorbească despre ei în partea asta de lume decât atunci când se ridicau împotriva statului, a legii şi ordinii. Lucru care se petrecea în unu la sută din cazuri, în

timp ce, despre restul de nouăzeci şi nouă, printre care se număra şi el, nu se vorbea deloc. Cu toate astea, se resemna când Vita alese *Musolino*. Nu era unicul sacrificiu pe care era dispus să-l facă pentru ea. Calculase că unui prieten îi ia câteva luni, în cel mai rău caz un an de zile, ca să devină soţ. Trebuie să-şi îndesească atacurile, să se lupte cu ceilalţi bărbaţi pe care soarta îi va împinge în braţele ei, să demonstreze prin fapte că el este de preferat – respectând cel mai ascetic cod moral, care prevede numai loialitate, devoţiune şi fidelitate fără limite. Apoi văzură scufundarea lui „Republic”, iar Geremia înţelese că greşise toate calculele. O să-i apară primele fire albe. O să ajungă om de afaceri, proprietarul societăţii imobiliare din care astăzi posedă numai o modestă filială, iar Vita va fi o femeie aproape de treizeci de ani, care-şi va fi irosit aproape tot timpul destinat aşteptării, atât de obişnuită cu singurătatea, încât va dori s-o împartă. Avea să-i ia ani de zile până să găsească drumul care ducea la Vita.

Se întâmplă în timpul unui lugubru documentar despre Italia, intitulat *Ştiri de acasă*. Dar de acasă de la cine? Filmul oferea imagini înfiorătoare despre cutremurul de la Irpinia – distrugerea localităţilor Sant’ Angelo dei Lombardi, Lioni, Calitri. Plecarea soldaţilor în Libia. În după-amiaza aceea de februarie, în timp ce, aşezată pe întuneric alături de Geremia, se străduia să ghicească în care loc din portul Napoli fuseseră filmate imaginile acelea, pentru prima dată după mulţi ani i se întâmplă să se gândească la Tufo. Îşi dădu seama că păstra în minte prea puţine lucruri – câteva sunete fragmentare, cum ar fi strigătul vânzătorului de scoici care, urcând pe strada principală din sat, agita coşul cu scoici strigând „scoici roşii proaspete” – sau zgomotul ploii pe ţigla de pe casă, fluieratul trenului care străbătea câmpia, trecând cu un nor de fum pe podul peste Gangliano. Roţile carului pe Via Appia mărginită de pini, foşnetul măslinilor de pe câmp, îngemănat cu dangătul clopotului care sună vecernia la biserica San Leonardo. Câteva feţe, cea de culoarea

ficatului a gardianului de la penitenciar, cea de culoarea găinaţului a paznicului de capre, care cobora de la munte înconjurat de o haită de câini sălbatici şi agresivi. Câteva mirosuri, tămâia din bisericuţă, o mandarină descojită. O lămâie proaspăt culeasă.

Parfumul pătrunzător al acelei lămâi, simţit cine ştie când, îi rechemă, din ascunzişul cel mai îndepărtat al memoriei unde fusese păstrată şi ascunsă până acum, imaginea unui copac aplecat peste un vechi puţ de pământ. Îşi amintea foarte clar întunericul îngheţat al acelui puţ, în care dispărea funia. Plescăitul găleţii în apa invizibilă. Cineva culegea de pe creanga cea mai de jos fructul acela galben, poros, compact, îl desfăcea cu un cuţit. Îi punea o felie transparentă pe limbă. Ea bea apa îngheţată din găleată, sugând din felia de lămâie. Apa avea un gust acru şi sălbatic. Acel cineva era Diamante. Ochii lui albaştri străpungeau întunericul vinovat al memoriei.

Sunt atât de aproape, că ea vrea, mai presus de orice, să-l atingă, dar ezită; îşi dă seama că, dacă-l va cuprinde cu braţele, va îmbrăţişa frigul, braţele ei vor trece prin el şi se va dizolva în ceaţă, lumină, fum. Şi deodată Diamante a dispărut. Simte o presiune sufocantă în jurul inimii. Nu, nu, nu – se aude o voce în capul ei. Iar când redeschide ochii se trezeşte, cu inima bătându-i ca un metronom care-a luat-o razna, în sala unui cinematograf din Harlem, cu privirea aţintită asupra unei şalupe care pluteşte pe lângă vaporul „Republic” şi asupra unei veste goale care pluteşte pe apele Atlanticului, şi pe spatele căreia apa sărată a şters inscripţia White Star Line.

Pe ecran se derulează imagini de la naufragiul lui „Republic”. La şaptezeci de mile spre sud de farul din Nantuket, între orele şase şi şapte dimineaţa, într-o zi ceţoasă ca asta, pe 23 ianuarie 1909, „Republic” fusese lovit de o navă italiană. Prora lui „Florida” străpunsese adânc flancul transatlanticului englezesc. Minunatul „Republic” lua apă. Într-un sfert de oră, sala maşinilor era complet inundată. Telegrafistul transmise SOS-ul.

Echipajul primi ordinul de a evacua nava. Paza de coastă trimise un remorcher ca s-o tragă în port, dar n-a mai fost timp. „Republic” se înclina la babord, pupa era deja scufundată. Vaporul era plin de bolnavi, pentru că oamenii pleacă în grup şi aproape mereu se întorc acasă afectaţi de pneumonie, tuberculoză sau sifilis. Mai întâi fură evacuaţi cei două sute cincizeci de pasageri de la clasa-ntâi, printre care mulţi milionari americani care se duceau să-şi petreacă iarna pe Coasta de Azur, contesa Pasolini şi scriitorul John Baptist Connolly. Apoi cei două sute unsprezece de la clasa a treia, cei care se întorceau acasă. Pasagerii şocaţi se călcau în picioare, pe punte. Marinarii împătureau pânzele. Bărcile de salvare se umpleau şi erau coborâte în apă. Pasagerii purtau veste de salvare. Vestele *acelea*, cu steaua albă imprimată pe material. Barca aceea, cu prova ascuţită care lua contact, pentru prima şi singura dată, cu apa.

Geremia nu urmărea chinuitoarea scufundare a vaporului „Republic”, mândria companiei White Star Line, care, acum complet părăsit, numai cu căpitanul care stătea în vârful castelului, se opintea, ridicându-şi prova către stele, şi cădea drept în străfundul oceanului. Lăsa ca filmul să lumineze chipurile îngrozite ale spectatorilor. Pentru el, vaporul acela nu însemna nimic. Se uita la Vita. Ea îl întrebă, speriată, dacă vorbise în somn. Geremia înghiţi în sec, dar îi răspunse că nu. Dar se aplecă spre ea şi-i şterse cu batista lacrimile care, fără să-şi dea seama, îi curgeau pe faţă. Atunci Vita îşi aminti că strigase numele lui şi că sunetul acela o făcuse să plângă. Diamante.

Era vaporul nostru. Cel care ne-a adus aici. Era nou, era minunat – era intact. Acum zace în nisipul de pe fundul oceanului. Distrus de violenţa unei lovituri pe care nu putea s-o prevadă. Rupt în două. O fi deja acoperit de rugină. împins în dreapta şi-n stânga de curenţi. Pătruns de fiecare val, de fiecare furtună, de fiecare maree.

De ce plângi, Vita? E doar o reconstituire şi, pe deasupra, mai e şi prost făcută. O machetă într-o piscină.

Manechine. Dar nu înţelegi, Geremia? Diamante şi eu chiar am mers cu vaporul acela, acum zece ani. Voiam să fim împreună, după al treilea gong nu ne-am mai despărţit, am rămas toată noaptea în barca de salvare, strângându-ne unul într-altul de frig, aveam nouă ani, nu ştiam nimic, n-am făcut nimic rău sau bine, nu ştiu, trebuia să plecăm de-acolo, să batem la geamurile saloanelor de la clasa întâi. Poate că cineva ne-ar fi auzit, erau zeci de ospătari, chiar şi noaptea. Ne-ar fi deschis. Nu ne-ar fi pedepsit. Eu aş fi plâns un pic, iar ei ar fi fost înţelegători cu o fetiţă. Nu puteam să rămânem. Era prea frig şi era furtună. Parâmele scârţâiau. Bărcile alea nu erau deloc sigure. Puteau să se desfacă şi să cadă. Şi totuşi, n-am plecat nicăieri. Nu voiam să ne-ntoarcem jos. Închişi ca într-o temniţă. Am făcut după capul nostru. Locul acela ne plăcea, aşa c-am rămas. Ghemuiţi în capătul şalupei. Vesta de salvare avea miros de mucegai şi de mare, iar de atunci mirosul ăsta pentru mine înseamnă Diamante. În ziua aceea, Diamante a hotărât că, într-o zi, are să se facă marinar. Încearcă să-ţi închipui cum eram. Singuri. O fetiţă cu părul de culoarea cernelii. Cu mâinile murdare, cu obrajii plini de praf. Cu rochiţa înflorată pătată de sos şi de cafea, cu ciorapii cârpiţi, cu şalul plin de găuri. Un băieţel care nu avea altceva decât o şapcă cu cozoroc, o faţă de pernă plină de troace şi zâmbetul lui. Nu aveam nimic de pierdut, aveam totul de găsit. Deodată am izbucnit în râs; am înţeles de ce nu puteam să recunoaştem steaua albă pe cer. O aveam pe noi. Ştampilată pe stofa vestelor de salvare. Nu ni se putea întâmpla nimic şi niciun pericol nu ne ameninţa. Stăteam ghemuiţi pe fundul şalupei – căutam să ne încălzim –, el se contopea cu formele mele, se lipea de spatele meu. În noaptea aceea am descoperit cum se completează două corpuri şi cum, despărţite, ele par mutilate.

Ne-au găsit a doua zi, îngheţaţi bocnă. Un câine, ştii? Câinele unui pasager de la clasa întâi ne-a simţit. A început să latre, au venit ofiţerii de bord, au coborât barca pe punte, ne-au găsit. Bruma se condensase şi îngheţase, o

crustă subţire se formase pe pelerine, pe păr, pe hainele noastre. Fusese o noapte foarte rece, termometrul coborâse sub zero, treceam prin dreptul lui Terranova, dar ce ne păsa nouă, pentru noi geografia însemna doar un mal şi celălalt, iar la mijloc apa, şi noi acolo sus – altfel, cine ştie, am fi putut să murim aşa. Iar lucrul ciudat e că azi m-am gândit: dacă n-ar fi lătrat câinele, am fi rămas pe fundul acelei bărci, la începuturi, eram atât de aproape unul de altul în noaptea aceea, eu şi Diamante – un univers gol, posibil, plin de spaţiu, înăuntrul căruia am fi stat noi, intacţi –, şi mi-am dorit să nu fi fost descoperită, să nu fi fost niciodată găsită.

Geremia tăcu. Ce putea să-i spună? Preferă să n-o însoţească la depozit. Spuse că se simţea obosit, că muncise prea mult. Nu avea putere să rămână lângă ea. Avea o singură inimă, şi deja se frânsese în mii de bucăţele. Vita îi strânse mâna sănătoasă – o strângere de mână ca între asociaţii în afaceri, bruscă, energică şi expeditivă – şi se îndepărtă. El rămase cu privirea aţintită spre paltonul ei şi spre părul negru care-i unduia pe spate. Întoarce-te, întoarce-te, *întoarce-te*. Vita nu se întoarse şi dispăru la intersecţie, înghiţită de o mare de oameni.

Dar nu se întoarse în lumea viselor. Se îndreptă spre port, chinuită, lovită şi rătăcită sub palele de vânt care măturau străzile acelea nefireşti, fără curbe, fără devieri şi fără surprize. Se opri la docuri, urmărind mişcarea neîncetată a oamenilor care descărcau vapoarele.

Depozitele proiectau pe East River umbre negre, întunecate. O umezeală rece răzbătea din zidurile acestui oraş căruia simţea că-i aparţine, dar de care nu era prin nimic ancorată. Vita, invizibilă pentru locuitorii acestei ţări. Vita musafir. Vita necunoscută. Se propagau valuri irizate de petrol, stârnite de trecerea bărcilor. Stranii temniţe ne închid, câteodată, fără să le putem vedea zidurile, crăpăturile, porţile. Din ele e greu să scapi.

În după-amiaza aceea de martie, zeci de ambarcaţiuni se intersectau pe braţul râului. Sirenele

vapoarelor, şalupelor şi bacurilor se chemau unele pe altele, ca să-şi semnaleze rutele. Ceaţa plutea pe apă ca un fum. Un măgar zbura. Prins de un scripete, legat cu corzi, înnebunit de frică, se răsucea, zburând prin ceaţa deasă. Un pic mai departe, un vas al pazei de coastă cerceta apa cu un proiector, de parcă ar fi căutat ceva, sau pe cineva. O mulţime agitată îşi agita braţele pe pontoane, arătând o cârpă purtată de curenţi. Lumina proiectorului se învârtea, luminând când râul, când mulţimea, când barca cu motor a pazei de coastă, când pe ea. I se învârtea capul. Încercă să păstreze imaginea lui Diamante, dar nu reuşi. Mintea sa nu putea să fixeze amintirea chipului său. Era ca briza care sufla pe deasupra apei – el se descompunea în cerculeţe, tremura şi se dizolva pe suprafaţa conştiinţei. Trebuia să-l revadă.

Măcar o dată. Să afle ce schimbase cursul existenţei lor – să-l întrebe de ce –, unde se despărţiseră şinele care păreau sudate pentru totdeauna. Sau poate că nu. Ce importanţă mai avea acum să-l întrebe, să-i explice, să se justifice? Să-l îmbrăţişeze, să-l privească. Să-l atingă. Numele lui era înconjurat de o scânteie. Scânteia era chiar absenţa sa, dar ei i se părea că este o lumină. Era pur şi simplu lumina farului care se îndepărta, care lumina totul acum – ceaţa şi navele, scripetele şi apa, orice cârpă şi orice trecător, orice fereastră şi orice zid.

Îţi scriu dintr-un loc unde n-ai fost niciodată

Pe pereţii exteriori ai bungaloului galopau cai cu cozi dese şi verzi, păsări albe se ridicau spre cerul purpuriu presărat cu stele negre, iar mirese plutitoare dansau în străfundurile unui ocean violet. Toate aceste forme extravagante le pictase Moe Rosen ca să îmbrace nuditatea locuinţei sale şi să-i ofere femeii care ar fi intrat acolo tot ce-şi putea dori. Acumulându-se odată cu trecerea anilor, ajunseseră să ascundă lemnul, să înglobeze ferestrele şi să transforme baraca lui într-o lume subversivă în care totul părea posibil – orice alăturare improbabilă, orice încrucişare fericită. Când ploaia cădea

peste bârnele de lemn, se infiltra şi cădea pe patul de campanie direct din ocean şi ningea pe crupele cailor. Baraca aceea te adăpostea de realitate şi o respingea departe.

De fiecare dată când Diamante se întorcea de la muncă, se aşeza pe treptele de lemn – pictate, şi ele, în albastru –, iar paradoxala libertate a acelui univers îi dădea încredere. Îi sugera ideea că totul ar avea un sens, dacă ar fi să-l răstorni sau să-l priveşti dintr-o altă perspectivă. Rămânea în linişte să scruteze orizontul, până când întunericul înghiţea orice formă, iar el însuşi uita că există. Se întreba adesea unde este Moe Rosen şi dacă avea să mai picteze asemenea imagini. La câteva luni după sosirea lui la Denver, echipa lui *Broncho Billy* se mutase şi mai la vest, în California. De-acum vopseaua se scorojea, ochii mireselor cădeau, oceanul pălea. Diamante ar fi vrut să împrospăteze culorile corodate de frigul şi soarele din Denver, dar nu se hazardă s-o facă, pentru că acea casă nu fusese visată pentru el.

Odată cu Moe Rosen, lăsase să-i plece unicul prieten şi singurul american – nou, recent, voluntar – pe care-l cunoscuse. Îşi strânseseră mâinile în faţa portiţei de la grădină, pe strada prăfuită care cobora de pe deal, colorată în violetul apusului. Ce frumoasă era regiunea asta! Multă lume spunea că seamănă cu podişurile Italiei. Dar Diamante nu văzuse niciodată Italia. Italia lui era Tufo şi Minturno, sâmbăta, în ziua de târg. Moe îşi ridicase mâna bronzată, apărându-şi ochii şi schiţând un salut timid, cu acel zâmbet ironic şi în acelaşi timp plin de încredere. Figurile pictate începeau să se şteargă încă de atunci, pentru că într-o bună zi Moe aruncase pensulele şi culorile. Nu mai voia să picteze şi să ajungă un mare pictor – fusese o fantezie eliberatoare, care se ofilise atunci când nu-i mai folosise ca să fugă de trecutul său. Arta ori e, ori nu e. Iar Moe hotărâse că nu e. Chiar dacă Diamante credea că se înşală. La fel ca miresele, şi capetele cailor aveau să fie mâncate de vânt, pentru că Moe se ducea la

Niles, cu actorii care se prefăceau numai că sunt cowboy.

Îţi mulţumesc, Moe! zise Diamante, fluturându-şi mâna. Why mulţumesc, ce tot spui? i-o tăie scurt Moe. Şi-i întoarse spatele, pornind încet pe stradă. Abia atunci Diamante îşi dădu seama că mergea cu genunchii uşor depărtaţi, de parcă abia ar fi coborât de pe cal. Ajunsese să semene cu Broncho Billy. Neîndemânatic, inocent şi de nezdruncinat, la fel ca el. Diamante continuă să strige „mulţumesc”, chiar dacă prietenul nu-l mai auzea şi se îndepărta – încet, crăcănat şi singur şi el, pentru că Lena nu venise în Colorado. Moe Rosen o căutase prin tot New York-ul şi, până la urmă, o găsise: muncea la Haymarket, o renumită sală de dans pe Sixth Avenue. Bărbaţii o închiriau cu un *dime*, ca să danseze. Era cea mai solicitată. Moe o ceruse în căsătorie. Lena îi spusese da, dar mai întâi trebuia să rezolve anumite lucruri. Nu mai venise însă. Moe ajunse o umbră care la apus se lungea până când înghiţea şi casa lui cea pictată. Purta cizme, o batistă colorată la gât şi o pălărie pe cap. Era o pălărie de cowboy.

Diamante ar fi vrut să meargă după el la Niles, pe drumul spre San José, de îndată ce avea să pună deoparte banii pentru bilet. Îi plăceau prietenii lui Moe Rosen, cei pentru care bătuse în cuie fundaluri şi vopsise scene. Ar fi putut să devină unul dintre ei. Oameni muncitori, obişnuiţi cu schimbările de noroc, cu triumfurile scurte urmate de insuccese. Dar nu plecase la Niles. Luni de zile, imaginile pictate pe fosta baracă a lui Moe fuseseră singura lui companie. Trăia izolat, tăcut ca un copac. Le răspundea monosilabic patronilor săi – proprietari de fabrici de cărămidă, administratori de localuri nocturne şi de centre de distracţie pentru bogăţii fără ocupaţie, pentru care livra pachete, descărca marfa din camioane, zugrăvea pereţi sau uda pajişti şi grădini. Tăcerea înstelată a nopţilor din Denver şi un somn profund ca o ameţeală erau tot ce-i trebuia. Pe la baraca lui Moe se perindară mai multe fete, dar niciuna nu rămase. Nu veni niciodată un medic, pentru că Diamante era ferm convins că nu e bolnav, ci doar

obosit. Aşa că nu se îngriji. Credea că nu are nevoie decât să găsească cimentul necesar ca să lege la loc miile de bucăţi în care i se spărsese amorul propriu.

Uneori, dacă tovărăşia siluetelor pictate îl apăsa ca o promisiune nerespectată, mergea în oraş şi se înfunda într-un teatru, unde cheltuia ceva mărunţiş ca să vadă un spectacol comic şi în acelaşi timp patetic al unei companii alcătuite dintr-o adunătură de actoraşi de mâna a doua, cu trapeziste pline de celulită, clovni decrepiţi şi comici necunoscuţi, care deseori deveneau vulgari prin faptul că ştiau perfect că nu sunt în stare să facă pe nimeni să râdă. Acum pricepea replicile actorilor şi, în ciuda a toate, reuşea să se distreze. În iarna lui 1912 a asistat la reprezentaţia unei companii englezeşti căreia uitase să-i citească numele pe afişul de la intrare. Teatrul era îngheţat de curentul care răzbătea dinspre scenă. Sala era pe jumătate goală. Vedeta spectacolului – care poate că se bucura de o oarecare faimă în oraşele de pe coasta orientală, dar aici era complet necunoscută – juca rolul unui bătrân beţivan. În timp ce actorul se străduia să-şi facă numărul cu profesionalism şi scrupulozitate, încercând să ignore imaginea de coşmar a scaunelor goale, printre care se mai zărea ici-colo câte o siluetă zgribulită, Diamante îşi dădu seama că are gâtul uscat de sete. îl dureau muşchii, tendoanele, chiar şi venele, şi probabil că avea febră mare. Aşa de mare, că gândurile i se-nvălmăşeau în cap, iar corpul era cuprins de un tremurat de nestăpânit. I se părea că e mai beat decât beţivul care se împleticea pe scenă. Îşi ascunse faţa în gulerul paltonului şi, indiferent la râsetele care-i făceau pe spectatori să tresalte, se lăsă pe spătarul scaunului.

Când îngrijitorii veniră să închidă instalaţia electrică şi să încuie sala îşi dădură seama că, întins printre scaune, în stal, era un băiat adormit. Încercară să-l trezească. îl zgâlţâiră, îl scuturară. Nimic. Agitaţia care cuprinse teatrul ajunse până la cabine, unde actorii aflară că un spectator murise în sală, în timpul spectacolului lor. O

asemenea nenorocire proiectează o lumină funestă asupra unei întregi cariere. Vedeta spectacolului îşi scoase nasul fals şi vata care-i umfla pantalonii. Pe scenă părea de şaptezeci de ani, dar în realitate avea puţin peste douăzeci. Tulburat, îşi făcu apariţia pe scenă. Jumătate din faţă îi era albă de fard. Pe cealaltă se iveau o mustăcioară neagră şi un ochi albastru plin de vioiciune.

Cadavrul spectatorului era întins pe podea. Capul zăcea pe un covor de pop-corn şi alune prăjite. Întrevăzu o pereche de pantaloni negri prea lungi. O pereche de pantofi uzaţi, cu găuri mari ca nişte ochi în talpă. Tânărul actor fu străfulgerat de un presentiment funest. Atras în mod irezistibil de umbra nefastă pe care moartea aceea o proiecta asupra viitorului său, sări jos de pe scenă. Se aplecă deasupra băiatului mort. Îşi dădu seama, cu oroare, că avea aceeaşi vârstă cu el. Că avea ochi albaştri, mustaţă neagră şi trăsăturile delicate ale unui prinţ. Privirea sa – blândă şi feroce, şmecheră şi înfrântă – lumina un chip melancolic, serios, prea serios pentru vârsta sa. Nu i se păru numai că băiatul îi seamănă, ci că, de fapt, este chiar el.

Îngrijitorii scotoceau prin buzunarele lui Diamante. Nu găsiră nici măcar un sfanţ. Numai o foaie scrisă într-o limbă necunoscută, iar primele rânduri erau *îţi scriu dintr-un loc unde n-ai fost niciodată I unde trenurile nu se opresc*, *vapoarele*/ *nu aruncă ancora*, *un loc din apus*/ *unde ziduri mute de nea*… Actorul englez urmări cu privirea corpul neînsufleţit târâit către intrare. Când se deschise uşa teatrului, intră o pală de vânt îngheţat. Cei doi îngrijitori abandonară corpul vagabondului pe cealaltă parte a străzii, printre mormane de zăpadă. Ningea neîntrerupt de două zile. Fulgii ca nişte grăunţe acopereau faţa necunoscutului cu un nisip alb, tare. Actorul englez se gândi că, dacă băiatul acela murea, odată cu el murea şi speranţa lui de a părăsi într-o zi scândurile strâmbe ale scenelor teatrelor de mâna a doua din America. De a întâlni într-o zi pe cineva care să-l înţeleagă, să

investească în talentul lui şi să aibă curaj să parieze pe el, străinul necunoscut şi orgolios, conştient că nu este un individ mediocru, aşa cum îl crede toată lumea. În America, unde se zbătea de luni de zile, îl frapase graba aceea cu care se lichidau gesturi, lucruri, persoane şi care-l făcuse să se simtă singur. Dar îl frapase şi speranţa de schimbare pe care ţara aceea i-o insuflase, precum şi neliniştea pe care o dusese cu el în Anglia, la întoarcere. În Anglia înţelesese că avea să se rostogolească în continuare pe scara socială şi că n-ar fi avut nicio posibilitate de a se ridica de acolo. Ar fi avut parte de o muncă manuală oarecare – şi asta pentru totdeauna. De aceea se hotărâse să plece din nou şi se întorsese în Statele Unite. Însă în seara aceea la Denver, odată cu băiatul acela, murea speranţa lui de a se ridica.

Traversă strada. Încă mai avea pe el zdrenţele beţivanului pe care îl interpretase, aşa că, atunci când vru să oprească o trăsură, vizitiii dădură bici cailor şi-i stropiră pantofii cu noroi. Aproape că trebui să se lase călcat, ca să oblige pe careva să oprească. Se urcă pe capră şi-i ordonă vizitiului să-l ducă pe băiat la spital. Ca să fie sigur că-l va duce până la destinaţie, îi plăti cursa.

Compania rămase în oraş încă trei zile. Actorul englez veni de trei ori să se informeze despre starea sănătăţii băiatului necunoscut. I se spuse că nu-şi recăpătase cunoştinţa. Era străin. Dar singurul document pe care-l avea în buzunar era un fel de poezie*. Îţi scriu dintr-un loc unde n-ai fost niciodată/ unde trenurile nu se opresc, vapoarele*! *nu aruncă ancora, un loc din apus*! *unde ziduri mute de nea înconjoară fiecare casă, / unde frigul loveşte trupul dezgolit al pământului, / unde oamenii sunt noi, iar amintirile / când sosesc, sosesc prin poştă / neinvitate, ca fantomele. Un loc care nu se scaldă-n soare*! *şi totuşi noaptea mă topesc precum gheaţa în camera încinsă de vise / ca să culeg plăcerile venite din trecut* –! *zile smulse ca paginile*! *şi caut pisica de tăciune, mesele fără sfârşit, corul afon în jurul melodiei noastre, / uimit.*

La Denver, şi actorul englez era un străin. Spuse că va plăti el pentru îngrijirea băiatului, aşa că să nu se zgârcească cu medicamentele, pentru că, deocamdată, el nu avea probleme economice. În fond, era vedeta companiei, iar contractul său mai era valabil câteva luni. În cea de-a patra zi trebuia să ia trenul, ca să-şi continue turneul în Vest. Alte teatre de mâna a doua, alte scânduri strâmbe, iar şi iar acelaşi personaj al beţivanului. Pentru câtă vreme? Pentru totdeauna? Dar medicul îl anunţă că băiatul îşi revenise şi că se simţea mai bine. Voia să-l vadă? Actorul englez întrebă dacă e în afara pericolului. îl asigurară că da. Actorul zâmbi, dădu din cap şi adăugă că nu era nevoie să-l deranjeze pe pacient. Uşurat, lăsă câteva bancnote, ca să i se continue tratamentul. Medicului care-l măsura perplex îi spuse că avea să se întoarcă. Evident, nu se întoarse.

Când Diamante întrebă ce i se întâmplase, îi răspunseră că i se făcuse rău în timpul spectacolului. Fusese internat în spital de fratele său. Fratele meu? exclamă Diamante, surprins. Da, cel care juca rolul beţivului în compania de comici englezi de la teatrul lui Sullivan şi Considine. Diamante nu mai spuse nimic, pentru că era prea uimit ca să mai gândească. La mult timp după aceea, când părăsi spitalul, nimeni nu-şi mai amintea de compania englezească. Nu ştiau să-i spună cum se numeau clovnii sau bătrânul beţivan. Nu-şi bătuse nimeni capul cu asta. Erau actoraşi de mâna a doua. Treceau atâţia prin Denver, în fiecare stagiune. Doar casiera era sigură că tânărul englez se numea Charlie, sau Chas, ba nu, Charles. Numele de familie începea cu C. Suna ceva ca Chaliapin, Chapin – Chaplin.

Aveam un proiector prăpădit pentru pelicule de opt milimetri. Ecranul, dintr-un material plastic grosolan, ieşea, ca prin miracol, dintr-un cilindru de fier şi se atârna cu un inel de cârligul cu trei striaţii din vârful unui băţ. Duminica, atunci când ieşea din biroul care mi-l răpea în timpul săptămânii, tata se hotăra să transforme salonul –

cuvânt, poate, prea pompos pentru camera care juca şi rol de dining, bibliotecă şi birou – într-un cinematograf. Nu aveam prea multe pelicule dintre care să alegem. Poate pentru că el şi eu eram foarte credincioşi şi obsedaţi de pasiunile noastre şi ne uitam mereu la aceleaşi benzi. Filmate cu cel puţin cincizeci de ani înainte de naşterea mea şi, oricum, cu mulţi ani înainte de naşterea lui. Toate erau scurtmetraje – comice – din perioada filmului mut. Am început să ne uităm la ele în după-amiezile de iarnă din 1971, am continuat în 1972 şi 1973, până când eu am încetat să mă mai distrez, iar lui Roberto i-a pierit cheful să le mai proiecteze. Duminicile acelea mi se păreau interminabile şi goale până când începea proiecţia, iar lui i se păreau prea scurte, fiindcă duminica era timpul dedicat familiei, căreia în timpul săptămânii îi acorda puţină vreme, pentru că trebuia să lucreze ca să ne hrănească pe noi şi ca să se hrănească pe sine, adică să scrie. Dar la vremea respectivă nu ştiam asta. Ştiam că dragul meu tătic avea o meserie care trezea în colegii mei de şcoală perplexitate

(pentru că nu auziseră niciodată de ea) şi, în acelaşi timp, invidie (pentru că nu era măcelar, poliţist sau avocat), iar în mine nelinişte (pentru că, în ciuda faptului că-i idolatrizam, nu avea succes) şi uimire pentru că ajunsesem să descopăr că, deşi era scriitor, lucra tot la căile ferate. Mai ştiam şi că există un alt cinematograf, în afară de cel al duminicilor noastre de iarnă. Cu muzică şi cuvinte, cu montaj şi culori; mă dusese să văd *Odiseea spaţială 2001* şi alte noutăţi ale stagiunii. Dar acasă, cinematograful nostru era cel al anilor 1910, şi nu ne-am întrebat, nici nu ne-am explicat vreodată de ce.

Imaginile tremurau, proiectorul sfârâia, scârţâia, câteodată pelicula se bloca şi ardea, iar ecranul era invadat de o viziune alarmantă: o floricică de foc, din ce în ce mai mare. Imaginea acelei găuri arzânde, care devenea tot mai hrăpăreaţă, devorând poveştile pe care le iubeam atât de mult, avea în ea ceva cumplit. Cu timpul,

filmuleţele acelea au devenit de nefolosit, fiind corodate şi bucăţelite de foc. Ecranul s-a risipit, iar imaginile ce rezultau apăreau în mod fatal deformate, cu chipurile marcate de cicatricea profundă care brăzda ecranul. Până la urmă proiectorul a făcut un scurtcircuit şi n-a mai fost posibil să-l reparăm, pentru că, între timp, fabrica dăduse faliment şi deja începeau să circule primele videorecordere. N-am mai putut niciodată să văd filmuleţele pe care mi le proiecta tatăl meu, şi mult timp nu mi-am pus nici măcar problema să văd unde au ajuns. Dispăruseră pur şi simplu, odată cu duminicile de la începutul anilor ’70, cu singurătatea mea şi a lui, cu întrebările nerostite, cu alegerile care nu fuseseră explicate, odată cu depărtarea noastră, şi apoi, cu separarea definitivă. Odată cu el. Când m-am întors să le caut, am găsit doar unul, păstrat încă în caseta originală. Eticheta îl reprezintă pe omuleţul vagabond cu bastonul şi cu inconfundabilii săi pantofi prea mari. Omuleţul vine, sau pleacă, oricum, se mişcă şi pare a fi pe punctul de a ne părăsi – o figură neagră pe hârtia albă şi lucioasă. N-am căutat niciodată pe la vreun colecţionar un proiector de opt milimetri şi nici n-am mai vrut să-l revăd. N-aş suporta, fără el. Dar n-am nevoie. Filmuleţul acela mi-l amintesc fotogramă de fotogramă. Se intitula *The immigrant*, în Italia a fost difuzat în 1917 cu titlul *Charlot emigrant*, începe cu Charlot pe vaporul care-l duce spre America. Nava, încărcată cu emigranţi, se clatină şi se unduieşte, provocându-i rău de mare. Pe puntea de la clasa a treia întâlneşte o fată împreună cu mama ei, două amărâte sărace şi ghinioniste ca el. Cineva a furat de la mama fetei nişte bani. Charlot recuperează de la hoţ, la pocher, suma care i-a fost sustrasă şi i-o restituie fetei, riscând însă să fie luat el însuşi drept hoţ. Prima imagine pe care le-o oferă America e încurajatoare – Statuia Libertăţii. Dar chiar sub acea statuie, emigranţii sunt puşi în ţarc asemenea unor animale şi îndreptaţi spre procedurile descurajatoare ale debarcării. Odată ajunşi la New York,

Charlot şi fata pierd legătura unul cu celălalt. După o vreme, Charlot vagabondează pe străzi, înfometat la fel ca pe vas, şi găseşte pe trotuar o monedă providenţială. Intră într-un restaurant, unde suportă ironia şi dispreţul ospătarului pentru că este ignorant, sărac şi nu e în stare să descifreze meniul. Dar chiar acolo Charlot o reîntâlneşte pe fată; de data asta e singură – la fel ca el – şi, tot ca el, n-a făcut avere. Charlot o invită la prânz. În timp ce conversează, ea îşi suflă nasul într-o batistă tivită cu negru, iar el înţelege că mama ei a murit. Pentru că moneda găsită pe trotuar se dovedeşte a fi falsă, Charlot are o criză de panică, dar este salvat de un impresar (de cinema?) care le propune amândurora să pozeze pentru el. Impresarul îi va schimba viaţa – poate –, dar nu-i plăteşte prânzul, aşa că problema notei de plată nu e nici pe departe rezolvată. Şi totuşi, Charlot observă că, la ieşire, binefăcătorul a lăsat un ciubuc atât de generos încât îi permite să plătească prânzul fetei; îl ia cu dezinvoltură, scapă în sfârşit de ospătarul cel agresiv şi pleacă, fericit, cu ea. În final, cei doi protagonişti se căsătoresc, melancolic, într-o zi tristă de ploaie.

Şi Diamante s-a căsătorit într-o zi tristă şi ploioasă, în octombrie 1919. Şi el văzuse de mai multe ori *The immigrant*. Povestea aceea îl făcea să râdă şi-l emoţiona. Nu ştiu dacă în omuleţul acela se revedea pe sine şi dacă povestea aceea, care, în fond, pentru Chaplin era autobiografică i se părea că este şi a lui. Oricum, în anii ’30 i se întâmplă să-l ducă de multe ori pe fiul său Roberto s-o vadă, iar tatăl meu, la fel ca şi mine mai târziu, nu-l întreabă niciodată de ce. Taţii noştri povesteau mult, dar vorbeau puţin, sau poate că nu vorbeau deloc. Cinele în casa lui Diamante erau atât de tăcute, încât copiii puteau să audă scârţâitul dinţilor ocupaţi să mestece mâncarea, iar ca să-şi treacă timpul se luau la întrecere care termină mai repede de mestecat douăsprezece îmbucături. Cinele noastre ar fi fost la fel de tăcute, dacă noi trei n-am fi vorbit şi pentru Roberto scutindu-l de chinul de a trebui să

ne spună ceva.

În orice caz, Diamante nu pierdu nici măcar un scurtmetraj al lui Chaplin şi nici nu-l renegă atunci când Charlot deveni celebru, milionar şi vanitos ca un rege. Când ajunse un intelectual, când încetă să mai facă lumea să râdă, când fu judecat pentru exuberanţele sale erotice şi apoi blestemat din cauza preferinţei sale pentru fetele prea tinere, când începu să vorbească şi chiar atunci când deveni comunist şi căzu în dizgraţie, în Statele Unite. Diamante îi rămase fidel, şi fu o fidelitate definitivă. Îl urmări ca un tovarăş de aventură, misteriosul frate pe care nu-l cunoscuse niciodată. îl ştia pe dinafară pe Charlot dentist, Charlot pictor, Charlot pe plajă, Charlot noctambul, vagabond, pompier, gentleman beţiv, emigrant, evadat, soldat, geamgiu ambulant, căutător de aur, şomer, clovn. Chiar şi copiii săi ajunseseră să se familiarizeze cu vagabondul cu mustăcioară neagră şi ochi albaştri, şmecheri şi înfrânţi. Dar Roberto n-a înţeles de ce, în timp ce sala fremăta, îndoindu-se de atâta râs, tatăl său rămânea nemişcat, încremenit în întuneric, fixând ecranul. De ce oare, la vederea acelui baston care se învârtea şi a pălăriei fistichii, pline de umilinţă patetică şi de demnitate de nezdruncinat, Diamante, altfel aşa de rigid şi de controlat, pe care nimeni nu-l văzuse niciodată plângând şi nici măcar emoţionându-se, scotea o batistă din buzunar şi-şi ştergea în grabă nasul.

Medicul de la spitalul din Denver îi descoperi o boală care nu era uşor de diagnosticat. Diamante nu-l ajută să-l ajute, pentru că în timpul vizitei nu deschise gura şi refuză să răspundă la orice întrebare legată de trecutul şi de identitatea sa. Tăcu atunci când medicul îl întrebă cum căpătase cicatricea de la buză şi de ce are reumatism şi un început de artrită la mâini, ca şi cum ar fi strâns cu prea multă putere un topor sau o coardă, şi avea simptome de expunere prea îndelungată la umiditate şi ger. Negă cu încăpăţânare că este italian. Spuse că foaia pe care-o avea în buzunar nu era a lui. Medicul presupuse o „epuizare

psihofizică”. Diamante îl lăsă să vorbească şi nu se trădă. Ar fi vrut să-i spună că nu se simţea epuizat, ci doar golit. Fără consistenţă. Suspendat între două maluri, fără puncte de sprijin, uşor. Ca rumeguşul de plută. Care poate să ajungă oriunde, urmărind curentul mareei, dar nu poate să-şi aleagă direcţia. Lucrurile uşoare nu se duc la fund, dar cu greu ajung la mal. Medicul îi făcu o incizie la spate ca să lase să curgă sângele şi-i spuse: Tu poate că ştii mai bine decât mine cum se numeşte boala ta. Diamante îi răspunse că ştia.

Boala lui era că visase o altă viaţă şi că fusese trădat de ea. Că o pierduse şi-şi pierduse chiar şi visul. Că nu reuşea să-şi mai amintească. Că credea că anii săi americani nu existaseră niciodată. Că pretindea că-i visase. Atunci când un lucru a trecut, ce îl deosebeşte, în realitatea prezentă, de o iluzie ori de o fantezie? Chiar dacă a avut o existenţă a sa, pe urmă n-o să mai aibă niciuna, decât în amintire. Iar dacă amintirea nu va fi în stare s-o păstreze, atunci va fi ca şi cum lucrul acela n-a existat niciodată. Să pierzi amintirile zi după zi, în nemişcarea cerului din cadrul ferestrei. Să le atribui vieţii altcuiva, şi nu propriei tale vieţi. Să uiţi răul ca să supravieţuieşti, să restrângi, să ştergi faptele cele mai atroce, rănile, durerea. Dar apoi, ca să nu trăieşti din înşelătorie şi nostalgie, să faci o selecţie mai severă. Să înlături gesturile cele mai intime, chipurile cele mai iubite. Pentru că durerea unei amintiri vagi e mai puţin acută. Fusese primul lucru pe care-l învăţase în America. Când nu putea evita să şi-l imagineze pe tatăl său, care-l bătea cu o mână pe spate, închidea ochii şi încerca să se concentreze asupra obiectelor din jur. Se smulgea cu forţă din trecut – îl alunga, strângându-şi pleoapele. Funcţiona. Cu timpul, fără să-şi dea seama, tatăl, mama, fraţii săi deveniseră toţi nişte fantome. Acum trebuia s-o facă din nou. Să şteargă sunetul maiestuos şi grotesc al trombonului lui Geremia, care-l însoţeşte în timp ce-şi rade pentru prima oară mustaţa în chiuveta din bucătărie. Degetele lui Moe, roşii

de vopsea, în timp ce, cățărat în vârful scării mobile, pictează pe uşa barăcii mireasa subacvatică al cărei surâs evanescent îi va face luni de zile primirea. Zâmbetul lui Rocco în timp ce pedalează pe podul Brooklyn şi se uită cu duioşie la băieţelul agăţat de ghidonul bicicletei, cu pălăria lui prea mare căzută pe frunte. Mânuţa Vitei prinsă strâns de a sa, în timp ce mulţimea îi poartă dintr-o parte în alta pe docurile portului din New York. Gura ei uscată în timp ce, cu ochii închişi, îl aşteaptă să se aplece ca s-o sărute. Să ştergi totul, până când te trezeşti că frământi nume care nu mai corespund unor persoane reale, ci unor personaje dintr-o poveste uitată. Să uiţi că i-ai cunoscut, că ai împărţit cu ei nopţi, zile, speranţe. S-o uiţi pe Vita. Să uiţi cine ai fost – zâmbetul tău, dinamismul tău, veselia ta cutezătoare – şi să devii cineva pe care nu-l cunoşti. Un caz clinic ghemuit sub cearşaf, un vagabond atât de absent şi de contemplativ, încât toţi să creadă că ai suferit o traumă, un şoc. Un străin anonim, uitat la spitalul din Denver, care nu mai ştie cum se numeşte şi care e sensul destinului său. Care nu ştie dacă viitorul său va fi identic cu acest limb de nesuportat, şi nici măcar nu vrea să ştie.

De boala ta, încheie medicul, n-ai să scapi niciodată. O să te vindeci, o să te simţi mai bine, o să te poţi întoarce la muncă, dar, dacă ai să trăieşti, boala o să se întoarcă, o s-o porţi după tine, o să înveţi să convieţuieşti cu ea, ai putea să scapi doar dacă cineva ţi-ar dona un rinichi sănătos şi ar lua rinichiul tău bolnav, acest nesfârşit izvor de otravă pentru tine. Dar asta nu se poate. O să te obişnuieşti cu boala ta, o s-o suporţi, o să încetezi să te mai temi de ea, va fi singurul lucru pe care n-ai să-l poţi uita şi, în final, va fi partea cea mai adevărată din tine.

Boala sa se numea America.

La spitalul din Denver, însă, în 1912 o numiră „nefrită”. Îi scoaseră din corp pungi întregi de sânge otrăvit, ca să nu contamineze organele sănătoase. De parcă otrava ar putea să curgă împreună cu sângele, de parcă n-ar fi el însuşi otravă. Cheltuielile de spitalizare

crescură, ajunseră să depăşească două sute de dolari. Pacientul ignorase fişa sa. Părea că nu-l interesează câtuşi de puţin propria-i sănătate. Părea că nu-l interesează nimic. Cine avea să plătească cheltuielile acelea? Chiar dacă nega şi se încăpăţâna să vorbească o engleză ciudată, cu inflexiuni de evreu din Europa de Est, bolnavul era italian. Direcţiunea anunţă Consulatul că în spitalul oraşului se afla internat un tânăr lipsit de mijloace materiale, grav bolnav şi incapabil să se întreţină. Se putea deschide un dosar pentru „repatrierea bolnavului în stare pauperă”? Tânărul nu voise să-şi dea numele, era un individ neobişnuit de taciturn şi de nesuferit, agresiv, care reacţiona violent la cea mai mică provocare. Neîncrederea sa îl împiedica să stabilească raporturi cu ceilalţi, îngâmfarea îl împiedica să accepte orice ajutor. Tindea să se considere persecutat pe nedrept, discriminat şi subevaluat. Singura calitate autentică părea a fi *excelenta sa caligrafie*. Asta, sigur, dacă el fusese cel care scrisese – sau transcrisese – poezia fără titlu pe care o purta în buzunarul de la palton.

Consulatul trimise un colaborator retribuit la bucată (atâtea identificări, atâţia dolari) să verifice caracteristicile pacientului. Dosarul de pauperitate nu putea fi demarat, pentru că nu existau fonduri suficiente ca să adune vagabonzii răspândiţi prin Statele Unite. Consulatul din Denver trebuia să se ocupe de treizeci de mii de italieni (fără să-i mai punem la socoteală pe clandestini) răspândiţi pe un teritoriu imens, mai întins decât

Europa. Nu-i poate repatria, nici susţine. Să se descurce. De altfel, consul nu mai este acel Adolfo Rossi care a fost muncitor şi în urmă cu treizeci de ani s-a aflat într-o situaţie similară; acum e Oreste da Vella, un diplomat de familie bună, un burghez care nici măcar nu poate să-şi închipuie ce evenimente au făcut ca un băiat de douăzeci de ani să ajungă în spital, într-o stare mizeră. Colaboratorilor săi le furnizase o listă de nume ale celor căutaţi de poliţia americană şi de cea italiană, pentru

delicte comise în Italia ori în străinătate în primii trei ani de şedere – dată după care nu mai puteau fi expulzaţi. Delictele mergeau de la intrare clandestină până la furt, de la daune împotriva proprietăţii până la părăsirea patului conjugal.

497

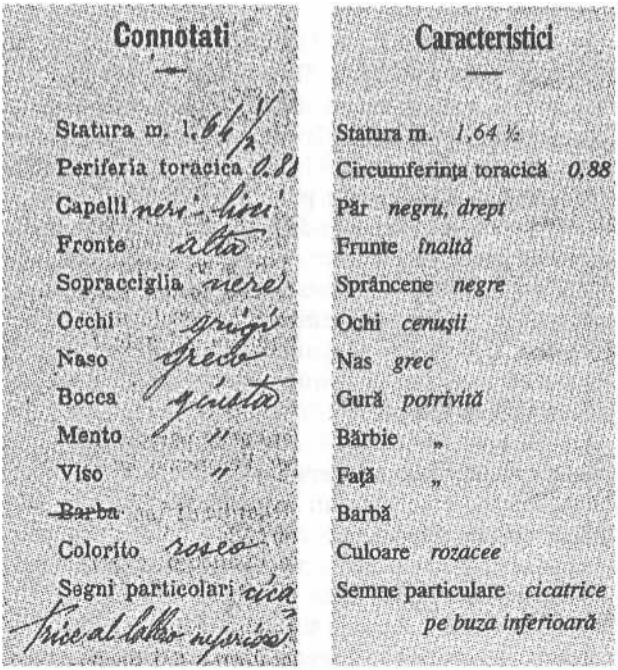

Connotati	Caracteristici
Statura m. 1.64 ½	Statura m. *1,64 ½*
Periferia toracica 0.88	Circumferinţa toracică *0,88*
Capelli *neri - lisci*	Păr *negru, drept*
Fronte *alta*	Frunte *înaltă*
Sopracciglia *nere*	Sprâncene *negre*
Occhi *grigi*	Ochi *cenuşii*
Naso *greco*	Nas *grec*
Bocca *giusta*	Gură *potrivită*
Mento *"*	Bărbie *„*
Viso *"*	Faţă *„*
~~Barba~~	Barbă
Colorito *roseo*	Culoare *rozacee*
Segni particolari *cica*	Semne particulare *cicatrice*
Trice al labbro inferiore	*pe buza inferioară*

Trăsăturile băiatului nu corespundeau cu ale nimănui. Nu era căutat. Vizita se dovedise inutilă. Diamante abia dacă aruncă o privire pe formularul pe care colaboratorul consulului completa căsuţele cu descrierea sa. Nu avea părul drept, ci creţ. Nu avea ochii cenuşii, ci albaştri. Nasul său nu era grec. Gura nu era potrivită. Era frumoasă. Dintotdeauna fusese aşa. Omul pe care-l înregistra comisarul de la Consulat la spitalul din Denver nu era el. El nu mai era nimeni. Nu avea nume. Nu avea casă. Nimeni nu avea să-l caute sau să-l găsească.

Emisarul avea la el şi o foaie plină de nume de bărbaţi. Diamante abia catadicsi să-i arunce o privire. Cine sunt? întrebă, dându-i înapoi foaia. Promoţia 1891,

răspunse acela. Îi caută cu disperare familiile, ziarele, Ministerul de Război; îi caută armata italiană. Trebuie să facă serviciul militar. Mai au treizeci de zile casă se prezinte la cazarmă. Apoi vor fi consideraţi dezertori şi nu se vor mai putea întoarce în Italia. Ah, făcu Diamante, întorcându-şi capul în partea cealaltă. Geamul ferestrei nu lăsa să se vadă nici podişul, nici munţii, nici cerul. Era doar un dreptunghi cenuşiu, brăzdat de ploaie. Petrecuse săptămâni în şir cu privirea aţintită cu aviditate la cer, prin cadrul ferestrei. Învăţase să cunoască nuanţele de gri. Culoarea fumului, a cenuşei, a perlei, a oţelului, a antracitului, a ploii. Nu voia să moară şi nu era sigur că vrea să trăiască. Nu voia să rămână şi nu voia să se întoarcă. Nu era un prefăcut, cum susţineau medicii, şi niciun muribund. Nu era nici măcar un om sănătos. Nu era nimic. Sau era prea multe lucruri care contrastau şi nu stăteau împreună.

Au fost alertate toate consulatele italiene din America, dar nu dăm de tinerii ăştia, îi zise colaboratorul, resemnat la ideea că nu va câştiga nimic din vizita la spitalul din Denver. Ce să faci, America e mare. S-au pierdut. Sigur că nu daţi de ei, ar fi vrut să-i răspundă Diamante. De ce, mă rog, un băiat din 1891 ar trebui să se întoarcă în Italia pentru serviciul militar şi, eventual, pentru război? El ura soldaţii, docilitatea obtuză a supuşilor, abuzurile autorităţii, idioţenia de fier a disciplinei. Şi armele, pentru că, asemenea femeilor, aveau tendinţa de a se lăsa pe mâna persoanelor greşite. Şi totuşi, dacă o duc rău ar avea o ocazie unică de a se repatria. Statul italian le plăteşte drumul. Serios? îl întrebă Diamante, hipnotizat de încăpăţânarea unei muşte care, încercând în zadar să-şi facă drum, se lovea de geam. Cădea, amorţită, pe pervaz. Bâzâia slab. Statul italian ţine la băieţii săi.

Diamante nu-şi dăduse niciodată seama de asta. Lui, în afară de trei ani de şcoală şi de un paşaport, eliberat în schimbul a opt lire, statul italian nu-i oferise niciodată

nimic. Îşi întoarse privirea de la agonia muştei. Statul nostru oferă un drum la clasa a treia până în oraşul din care au plecat, spuse colaboratorul Consulatului. Şi, adăugă râzând în barbă, trei ani de casă şi masă asiguraţi într-o cazarmă din draga şi iubita noastră ţărişoară. Diamante închise ochii. Pe lista aceea lungă, la jumătatea paginii, citise numele său.

Ceea ce rămâne

Aşa că Diamante se întoarse. O căută pe Vita acolo unde credea că se află, dar ea se mutase şi nimeni nu ştia unde locuia acum. Se duse să-i ceară informaţii vărului Geremia, la biroul de pe Lenox Avenue. îl găsi cu asociatul său, un fost coleg de la mină, rămas paralizat în scaunul cu rotile; în spatele unui birou, Geremia bătea contracte la maşină. îl invidie. Să ajungă funcţionar într-un asemenea birou fusese visul său din copilărie. Dar Vitei, birourile ca acesta i se păreau a fi la fel de interesante ca o închisoare. Acum nu mai ştia cine este. O fată italiancă de optsprezece ani la New York. Geremia nu se bucură să-l revadă şi se strădui zadarnic s-o ascundă. În timp ce se gândea la ce minciună să inventeze ca să-l împiedice s-o revadă şi ca s-o ţină departe de el, Diamante fixa afişul uriaş care acoperea pereţii agenţiei.

MÁLAGA CITY. *Vânzare specială extraordinară de loturi cu 5 dolari bucata. Oraşul ideal, destinat să devină cel mai important centru italian din America.*

Desenul arăta o locomotivă oprită într-o gară frumoasă, printre căsuţe îmbietoare, cu pervazuri pline de flori şi pajişti îngrijite. Acest peisaj ipotetic suspendat pe peretele biroului avea ceva dubios, ca o chemare de cocotă.

Poziţie încântătoare. Climă salubră şi plăcută. Teren înalt, uscat, nivelat. Cale ferată electrică ce opreşte în Málaga City, cu sute de trenuri pe zi. Ferme, magazine, şcoli, biserică, hotel, poştă, telegraf, telefon. Foarte aproape de Philadelphia, Atlantic City şi de alte oraşe comerciale şi industriale. Building & Development Co.

2302.04. Se sugerează vizitarea proprietăţii. Excursii plătite. Se expediază hărţi.

Celestino Coniglio, necunoscând chinurile lui Geremia, îl întrebă pe Diamante dacă nu cumva vrea să se înscrie în excursia de vizitare a loturilor. Am deschis de curând şi vindem la preţuri convenabile. Building & Development dispune de terenuri situate aproape şi departe de centru. În Bronx, pe Bay Shore, la Rutherford, Sheepshead Bay. Diamante fu tentat să precizeze că nu-l interesează să-şi cumpere o bucată de pământ – pământul te încătuşează, proprietatea te încătuşează. Dacă l-ar fi întrebat cineva ce e libertatea pe care o căutase atâta, acum ar fi ştiut ce să răspundă: să nu-ţi fie ruşine de tine însuţi. Aceasta e singura, adevărata şi autentica libertate. Toate celelalte te înrobesc. Se pregătea să explice că venise în agenţia asta obscură doar pentru Vita. Dar paloarea de pe chipul lui Geremia îl făcu să tacă. Rămase nemişcat, cu privirea aţintită la bibelourile care acopereau biroul. Ţigara aprinsă ardea într-o scrumieră – o stridie neliniştitoare ca o gură de femeie. Gânduri necurate. Ardere internă – obsesie. Ani de zile ai visat la ea, şi nici măcar în vis n-ai atins-o. Ea pluteşte spre el, radioasă, şi de fiecare dată când dă s-o îmbrăţişeze se desface ca o reflexie pe apă. Fata aceea a fugit cu altul. A trădat toate planurile lui, toate eforturile lui – toate motivele lui. L-a lăsat singur în hăul sideral al nopţilor din Denver, ca să se întrebe ce caută el în partea asta de lume şi de ce n-a plecat încă.

Dar n-ar putea să plece fără s-o revadă şi, revăzând-o, să înţeleagă dacă e moartă pentru el, aşa cum s-a străduit să creadă, sau, dimpotrivă, e vie şi freamătă sub rănile pe care a încercat să i le provoace. N-a iertat-o, pentru că nu e în stare s-o facă. Dar amintirea a ceea ce s-a întâmplat s-a îndepărtat de el cu o viteză uimitoare, lăsându-i o palidă senzaţie de suferinţă şi de ranchiună, în timp ce amintirea anilor de foc ai promisiunilor s-a apropiat, a crescut, lăsându-i drept moştenire aceeaşi

dorinţă şi aceeaşi nostalgie. Fără Vita n-ar fi venit niciodată în America, nimic din toate astea nu ar fi existat. Ea e cea care l-a adus aici.

Diamante se prefăcu că se interesează de anunţurile care acopereau pereţii. *Italieni din America*! *A venit vremea să renunţaţi la aerul infect al metropolei*! *Cumpăraţi-vă visul sub soarele din New Jersey*. Erau planimetrii de terenuri din West Hoboken, Grant Thmb sau Cortlandt Crest, dar şi la noile staţii de metrou de pe 155th Street. Societatea Building & Development oferea terenuri la orice preţ şi de orice dimensiuni. Necultivate sau dominate de vile în stil georgian, cu coloane albe. De *cottage* de piatră bătute de vântul Atlanticului. Terenuri care dădeau către bălţi pline de lişiţe. Încercă să înţeleagă unde se ascunde păcăleala. Nu mai credea în chilipiruri. Mai mult ca sigur că era vorba despre o mare înşelătorie. Terenuri aşezate mai jos decât nivelul râului, în apropiere de o scurgere, în locuri fără speranţă, înconjurate de intersecţii şi de noduri feroviare. Sau de păduri de nepătruns, la trei ore de cea mai apropiată gară. Proprietarii şmecheri ai agenţiei vindeau iluzii şi prosperau, pentru că iluziile sunt udate, smulse din rădăcini şi distruse, dar cresc la loc, ca pălămida.

Geremia se întreba, probabil, dacă venise ca s-o umilească, cum ar fi făcut dacă ar fi fost cu adevărat un ticălos, sau ca s-o ierte, cum ar fi făcut dacă ar fi putut s-o înţeleagă. Uneori, lui Diamante i se pare că niciodată n-o să se mai poată coase înapoi cămaşa ruptă, alteori că nici n-a existat vreodată o cămaşă şi că nu-i decât o metaforă, o convenţie. Între el şi Vita n-a existat niciodată vreo cămaşă. Vita îi aparţine aşa cum el îşi aparţinea înainte de a se pierde, în camera secretă a unui fabricant de coşciuge sau de-a lungul şinelor unei căi ferate. Vita a plecat la Bensonhurst, îi spuse, în sfârşit, Geremia. În acel moment îl ura şi se ura, pentru că nu fusese niciodată în stare să mintă. Se gândi că nu avea să-i mai revadă niciodată pe vănji său şi pe fata pentru care rămăsese în America şi că

tocmai îşi aruncase viaţa pe fereastră. Diamante ţâşni afară, fără să-i mulţumească măcar. Şapte ani şi şase luni după aceea, îi trimise de la Roma invitaţia la nunta sa cu Emma Trulli, iar Geremia înţelese că Diamante voise să-şi plătească datoria: îi dăduse înapoi cadoul primit în acea îndepărtată dimineaţă de aprilie.

Fata mergea înaintea clienţilor pe poteca îngustă. Mergea cu pas rapid, înlăturând energică tufişurile şi gunoaiele, pentru ca grupul de cumpărători care gâfâia în urma ei să nu aibă timp să protesteze că gara nu era la zece minute de deal, cum promitea reclama, ei. la mai bine de patruzeci. Trecură de barăcile abandonate ale unei foste turnătorii şi pătrunseră în şir indian pe o străduţă invadată de mărăcini. De la fabrica de săpun din apropiere venea un miros dulceag, greţos la ora aceea a dimineţii. Burniţa. Ceaţa se încurca în crengile copacilor. Excursiile reprezentau o plăcută schimbare faţă de zilele ei solitare. Asociaţii o trimiteau pe Vita pentru că, de obicei, cumpărătorii trăiau în America de mai bine de treizeci de ani şi deja nu mai înţelegeau italiana. Sau poate pentru că de la un bărbat cu mâinile lui Geremia, negre de cărbune, nimeni n-ar fi cumpărat un vis. Vânduse săruturi şi cuvinte. Acum le vindea America italienilor. Pământ. Dealuri. Nisip. O felie de cer.

Cu o lună în urmă îi scrisese mamei sale, la Tufo, trimiţându-i bani ca să vină la ea. Chiar dacă acum Dionisia era complet oarbă, oricum ar fi ajuns în America. Geremia avea cunoştinţele potrivite ca s-o aducă prin Canada. Vita se oferea să meargă s-o ia de la Toronto. O implora să vină. Dacă ar fi venit, toate ar fi căpătat un sens. Familia s-ar fi reîntregit. Nu minţăsc, maică: te aranjez ca pe o cucoană. Dionisia răspunsese că era prea târziu. N-ar mai fi putut să renunţe la obiceiurile ei. De când Vita îi trimitea cu regularitate o sumă de bani, şi la Tufo trăia ca o cucoană. Stătea de prea mulţi ani în casa din faţa bisericii San Leonardo şi n-ar fi putut s-o părăsească niciodată. Nu ducea lipsă de nimic. Am fost

mereu singură şi liberă şi nu vreau să ajung prizonieră tocmai la bătrâneţe. Vita, draga maichii, te iubesc când ziua în care ai plecat şi mă gândesc la tine în fiece clipă, dar de venit nu vin. Mama ta. Vita citi de mai multe ori scrisoarea Dionisiei, cu neîncredere. Abia după refuzul mamei îşi dădu seama că nu avea să se reîntregească nimic şi că nicio fractură nu avea să se sudeze la loc.

Nu se întoarse ca să vadă dacă o urmează, pentru că, mai mult ca sigur, cumpărătorii strâmbau din nas la vederea ciulinilor şi a fumului industrial. Fabricile se vor închide în curând, explică, modulându-şi tonul vocii ca să pară mai convingătoare. Ştiuse dintotdeauna să facă să pară credibile minciunile ei, acum trebuia să facă să fie credibil adevărul. Şi, chiar dacă sună ciudat, asta e mai greu. Peste câţiva ani fabricile astea n-or să mai fie aici. Gândiţi-vă, ce sunt cinci dolari? Vi se pare că nu reprezintă nimic. Totuşi, voi cumpăraţi cu ei bucata asta de pământ edificabil într-un cartier care o să ajungă un rai.

Diamante se ivi pe neaşteptate de pe străduţă. Fugea, cu pălăria în mână. Pardesiul îi era stropit cu noroi, iar pe buze avea o expresie de neîncredere. Părea jignit de cerul acela cenuşiu, de mizeria zonei industriale, suspendată între sat şi oraş, urâţită de miasmele emanate de o mlaştină şi de fumul a sute de fabrici. Părea jignit că cei doi asociaţi voiau să comită o asemenea înşelătorie. Un deal denivelat, dune abrupte, năpădite de ciulini, la o oră de drum de cea mai apropiată gară. Se întrebă cine ar fi plătit ca să-şi ia un pumn de nisip.

Mulţi. Toţi. Taţi şi mame crescute pe scările de incendiu ale ghetourilor din New York, în pivniţe supraaglomerate şi-n camere gălăgioase, pline de duhori, de triste adăposturi de câini înghesuite între humă şi cărămizile negre, merg acum printre străzile din acest cartier încă nenăscut şi se gândesc că dorinţa lor cea mai ascunsă e pe cale să se realizeze. Nu văd ciulini şi gunoaie; văd verande, grădini, garaje şi întrerupătoare.

Zeci de chipuri înfrigurate, surprinse de apariţia lui,

se întoarseră să-l privească. Câţiva bărbaţi de vârstă mijlocie, oameni cu mâini mari şi cu oboseala trudei de o viaţă întipărită pe feţe. Muncitoare, mame, vânzătoare de ţigări şi matroane rubiconde. Niciuna dintre ele nu e Vita. Au feţe obişnuite, avide, care nu se deosebesc una de alta. N-ar străbate nici măcar un kilometru ca să le caute. Dar el a străbătut de patru ori America pentru o fată ca Vita. Şi poate că Vita e tocmai ca femeile astea, una oarecare. Măcar de-ar fi aşa. O femeie mai plinuţă calculează cu voce tare: cu cinci dolari pe lună şi cu cincizeci banii jos poate să-şi asigure un lot care valorează cinci sute, la douăzeci de minute de Coney Island şi la o jumătate de oră cu trenul de City Hall. Pământul presărat cu hârtii şi sticle goale. Miros de iarbă şi de detergent. Primeşte privirea Vitei ca pe o şfichiuire de bici. Îl recunoaşte, pentru că Diamante nu s-a schimbat. A rămas mic. Ca ea.

Cu toate astea, nu aleargă să-l întâmpine. Nu-i zâmbeşte şi nici măcar nu-i face semn să vină la ea. Poate că, încă o dată, a sosit prea târziu. Nu face altceva decât să-l privească, ca şi cum n-ar fi real, iar chipul lui n-ar fi decât o umbră, o reflexie. E chiar ea, în picioare în spatele cutiei de vinilin în care se află coşurile de picnic oferite de agenţie. Are o eşarfă înfăşurată pe cap şi harta topografică în mână. Are părul mai închis la culoare decât şi-l amintea, are rotunjimi, e mai carnală. Doamne, de câte ori şi-a imaginat clipa asta! Ea s-ar fi aruncat la picioarele lui, implorând.

Pentru că Vita nu dă semn că s-ar mişca, se apropie el, printre excursioniştii care-l privesc cu ostilitate, de parcă ar fi venit să le ia bucata lor de pământ. Sare peste urzici, bălţi şi umbrele negre pe care ziua îşi bate darabana. Toată lumea observă mina sa arogantă, pretenţiosul costum în dungi, cămaşa de mătase şi pantofii de lac – fără să ştie, e gata deja să li se pară un american adevărat celor care n-or să vadă niciodată America. Cu ce să înceapă? Cu reproşurile? Cu acuzaţiile? Să sară peste ele? Treceam din întâmplare prin New York şi m-am

împiedicat în amintirea ta?

Ce-ai făcut cu Prince? o întreabă, dezamăgit, pentru că nu e nici răzbunare şi nici tragedie în drama lui, iar Vita roşeşte, în sfârşit, dar asta numai pentru că clienţii o fixează, interzişi, vrând, parcă, s-o întrebe, şi pungaşu' ăsta ce vrea? într-o zi s-a săturat să te tot aştepte şi a murit de inimă, răspunde Vita, sfredelindu-l cu o privire plină de reproş. Dar e posibil ca primul lucru la care se gândeşte să fie javra aia? Nu mă întrebi când m-am întors? întreabă Diamante, care-şi dă seama că a greşit totul. De ce ar trebui? replică ea. N-ai plecat niciodată.

Ba am plecat, explodează Diamante, am cărat tone de apă, mi-am distrus sănătatea în timp ce tu alergai după dolarii lui Rocco! Pe ochi îi cade o cortină de ceaţă. Ar lua-o la palme, s-ar arunca la picioarele ei, sau poate că le-ar face pe amândouă. De ce nu m-ai luat cu tine? strigă Vita. De ce? Am făcut-o pentru tine, urlă Diamante, nu-nţelegi? Cum aş mai fi putut să mă respect pe mine însumi dacă te-aş fi pus să treci prin ce-am trecut eu? Ah, Doamne, nu ştie ce să facă cu mâinile, simte că-i arde faţa, are un nod în gât. N-ar trebui să se arunce spre ea, dar o face. Sau, cel puţin, asta crede Vita. Ea face un pas înapoi, se loveşte de cufărul de vinilin, îl răstoarnă. Pachetele se răstoarnă pe iarbă. Cade şi sticla de ulei. Asta înseamnă că de acum încolo ghinionul o să se ţină scai de ei. Ea întinde mâinile, cu intenţia de a-l respinge, de a se apăra, nu înţelege că Diamante se agită încercând să nu-şi piardă echilibrul. Şi respectul pentru mine, strigă, ăla nu contează? O clipă, Diamante îşi închipuie că a întins braţele ca să-l tragă spre ea şi se lasă tras, ca un cui către magnet. Dar emoţiei intense, bruşte, îi urmează o durere sfâşietoare. îl muşcă de nas cu putere, ca şi cum ar vrea să i-l smulgă. I-a înfipt unghiile în faţă şi ceva rece în şold, ceva ascuţit şi metalic. Diamante urlă, în timp ce doi bărbaţi îl apucă de subsuori şi-l smulg din mâinile fetei: se rostogoleşte printre tufişuri şi cade în genunchi, nu-i vine să creadă, e ameţit, sângele îi pătează costumul de american. Plecaţi de-aici, îi spune

ameninţător clientul cel mai robust, lăsaţi-o în pace pe domnişoara, dacă nu, chem poliţia.

Ah, Vita, ce mi-ai făcut? Sacoul s-a sfâşiat – o ruptură dreaptă, ca o tăietură de foarfece. Scoate batista din buzunar, pentru că din pleoape sângele îi curge pe buză, îi simte gustul dulceag de rugină. E rănit şi la un ochi. Pleoapa îi arde. Jignirea îl arde. Vede roşu. O vede roşie şi pe ea, stând pe culmea dealului, cu lucrul acela ascuţit şi metalic în mână. Un cuţit, poate un compas. Orice ar fi, e o lamă pe care ochii Vitei n-au îndoit-o. Şi totuşi, dac-ar fi fost aşa de indiferentă, nici măcar n-ar fi scos lama aceea. Roşie, cu eşarfa strâmbă după ureche şi cu o şuviţă de păr care-i cade pe frunte. Diamă, şoptește, ah, Doamne, Diamă. Du-te de aici, repeta, ca pe un refren. De ce-ai venit? Du-te de aici. Nu, nu se duce. Se ridică. Se gândeşte că, odată, avea încredere-n fata asta – o încredere absolută şi oarbă, mai puternică decât în propria-i persoană. Ea era siguranţa lui. În faţa ei putea să-şi dezvăluie lumea, să se expună fără să rămână distrus. Pentru ce motiv distrusese toate astea? îşi scutură pantalonii de praf. Nu l-a nimerit; lama a tăiat sacoul, e zgâriat doar puţin, pe şold. Pe coş iese o duhoare insuportabilă, care-l jigneşte. Vita-roşie nu se mişcă. Era iubita mea. A mea, a mea. Vai, Doamne, de ce ai lăsat să se întâmple aşa ceva? De ce îngădui ca un tânăr de douăzeci şi unu de ani să se pună pe plâns ca un copil, în prezenţa lucrului ăstuia roşu şi negru care nu face niciun pas spre el şi, în timp ce se freacă la ochi cu mâneca pardesiului, nu face altceva decât să urască lipsa lui de punctualitate?

Mâna ei rece pipăie cicatricea care-i încreţeşte buza. Un gest atât de intim şi de neaşteptat, încât Diamante o apucă pe după umeri şi-şi sprijină melancolic capul pe umărul ei. Ceafa ei brună, fire negre pe piele. Nu ştiu de unde să înceapă. Aşa că stau nemişcaţi, strânşi într-o îmbrăţişare precaută pe dealul care pute a crabi fierţi, sub o ploaie afurisită care pişcă pielea, cu privirile la pulberea de apă reflectată prin umbra copacilor. Iar în momentul

acesta şi el ar cumpăra un lot de nisip de la Vita.

Hope, zice deodată Vita, strângându-l de mână, iar Diamante se sprijină de bolovanul care iese din pământ, iar picioarele îi tremură. Pentru că nu-i cinstit, nu-i deloc cinstit să reînceapă de unde au fost întrerupţi de vulgaritatea obtuză a lumii. Dar când ea repetă *hope* se apleacă automat în faţă şi-i sărută pleoapele. *Light*, iar Diamante îi sărută fruntea – *friend*, părul, *river*, aluniţa de pe obrazul drept, *railroads*...

Clienţii vin după ea, poate că are nevoie de ajutor? Domnişoara e ghidul lor şi chiar dacă e doar o fetişcană de optsprezece ani, ea ţine-n mână viitorul lor. Nu poate să-şi permită să stea acolo să se certe-n ploaie cu iubitul ei. Clienţii sunt cu adevărat interesaţi de pământul acesta. Chiar vor să cumpere – şi-l visează de o viaţă. Noi trebuie să le facem pe plac, să-i satisfacem, să-i facem fericiţi – ăsta e jobul nostru, pentru asta suntem aici. De ce nu vii din nou mâine? îi propune Vita. Astăzi trebuie să-i duc pe domnii să-şi aleagă loturile. Mâine sunt liberă. Următoarea excursie e duminică, la loturile din Hutington, Long Island. Diamante strânge între dinţi o şuviţă din părul ei. Cât îi e de familiară Vita, care-i pulsează în piept – nasul ei mic şi obraznic, ochii ei întunecaţi, reliefaţi printr-o umbră neagră. Cât de diferită şi cât de identică cu cea pe care memoria lui o păstrează, ca pe un secret. Sunt aici acum – răspunde Diamante. Vino cu mine.

Merg de-a lungul a ceva care nu e încă o stradă şi pare că nu duce nicăieri. Unde-l duce? Trec pe lângă o baltă – pe suprafaţa apei se reflectă, pentru o clipă, un băiat îmbrăcat ca şi cum ar merge la o petrecere, cu faţa zgâriată de parcă s-a luptat cu o pumă, şi o fată cu botinele pline de noroi – el cu o mână în buzunar, ea cu capul lăsat pe umărul lui. Nici măcar nu-i o zi frumoasă; cade în continuare ploaia aceea măruntă iar în rafalele de vânt se învârt gunoaie şi iritante granule de nisip. Oceanul nici măcar nu se întrevede prin funinginea aceea ceţoasă. Dar e aproape, Diamante îl simte şi-l respiră. Din buzunarul

sacoului îi iese afară un triunghi de hârtie. E biletul pe care l-a primit de la Consulat. Vaporul pleacă marţi. Astăzi e joi. Mai are la dispoziţie cinci zile. Cinci zile ca să înţeleagă ce rămâne.

Vita s-a oprit. Îşi ridică braţul şi se învârte, ca pentru a-i arăta graniţa a ceva ce el nu reuşește să distingă. Îţi place? îl întreabă. Ăsta e. Ăsta, ce? spune Diamante. Nu vede decât dune de nisip şi linia opacă a oceanului. Vita zâmbeşte, pare că e pe cale să-i împărtăşească un secret, poate locul unde şi-a îngropat comoara. Şi, într-un fel, chiar aşa e. Îi zice că ea n-a venit la Bensonhurst ca să vândă o păcăleală la care ea a ştiut să reziste. Terenul a fost împărţit în o sută de loturi: unii cumpără ca să construiască, alţii ca să revândă când preţurile or să crească. Deocamdată cer şase mii de dolari pe acru, dar, în timp, dat fiind că e prevăzută construcţia unui subway, ar putea, să ajungă la zece sau douăzeci de mii. Vita se apleacă, îşi cufundă mâinile în nisip. Dacă e doar o păcăleală, a căzut şi ea în cursă. Diamante, am cumpărat şi eu un lot. Cu economiile mele. N-am spus nimănui, pentru că tu erai omul cu care voiam să trăiesc aici. Iar dacă tu nu te-ai fi întors la mine, atunci aici n-ar fi fost niciodată nimic. Aşa că-ţi spun acum că pe dealul ăsta, într-o zi, o să fie casa familiei Mazzucco. Sau, cel puţin, a noastră.

Lasă să-i cadă nisipul în palme. E alb, prăfos, rece. Rupe o creangă dintr-un tufiş, trage o linie, pe urmă încă una – o pădure de linii. Brazdele reprezintă zidurile, pătratele – camerele, jreţelele – ferestrele. S-a întrebat întotdeauna pentru cine scriu copiii când scriu pe nisip. Acum ştie. Între cele patru brazde mai adânci o să fie grădina, între cele două paralele – veranda, trei pătrate – camerele copiilor. Diamante o urmăreşte, călcând pe podeaua bucătăriei şi devastând mansarda, până când reuşește să pună mâna pe creangă, dar Vita n-a terminat şi se smulge din mâinile lui, încercând să închidă uşa, iar el o apucă de braţ, până când se prăbuşesc în dreptunghiul unde, într-o zi, o să fie dormitorul. În timp ce o sărută, îşi

dă seama că n-a mai rămas nimic altceva. Ceea ce rămâne e fata asta – iubită, urâtă, iubită. Îi vine în minte că, poate, nu se păstrează doar promisiunile care au fost făcute, nu se reneagă decât cuvintele care au fost jurate – cuvântul *nu* e viaţa – şi că doar acolo unde sunt încrederea, loialitatea şi părăsirea, acolo este şi trădarea. Care e cu atât mai mare cu cât sunt mai mari dragostea, angajamentul, participarea şi dedicarea. Să trăieşti acolo unde nu poţi fi rănit – atins sau copleşit de durere şi de scepticism –, asta nu e viaţă. Să dăruieşti şi să te dăruieşti, cerând în schimb garanţia că o să scapi intact ori măcar cu o recompensă – ăsta nu e dar. Doar cel pe care-l iubim ne poate trăda cu adevărat.

Pe 18 aprilie 1912, la New York încă mai era iarnă. Ceaţa era deasă; aşteptară ore întregi un feribot care să-i ducă înapoi în Manhattan. Vita şi Diamante stăteau pe balustrada debarcaderului, îmbrăţişaţi şi înfiguraţi. Vita întrebându-se de ce îi arătase imediat comoara ei îngropată în nisip – întotdeauna se grăbise, când, de fapt, răbdarea apei sapă munţii. Diamante întrebându-se cum oare ar fi putut să-i spună, după ce locuise în casa scrisă pe nisip, că marţi crucişătorul „Louisiana” al companiei Lloyd Italiano avea să-l ducă înapoi în Italia, ştiind că are atât de puţin timp de furat de la a nu ştiu câta despărţire încât, de fiecare dată când minutarul aluneca pe marele cadran al ceasului suspendat deasupra caselor de bilete, în debarcaderul din Coney Island, inima i se oprea.

Îi spuse pe feribot. Unde altundeva? A venit dintr-un loc numit Traghetto[17]. Asta era numele satului Minturno („Traetto”, ca feribotul – o plută, de fapt) care lega cele două maluri ale râului Gangliano – singurul punct de trecere pentru călătorii care coborau, pe Via Appia, de la Roma şi din Statul Pontifical către Napoli şi către Regatul celor Două Sicilii. Acel pod suspendat între două lumi, acea paranteză mobilă între două maluri, răsărită de nicăieri, după sute de kilometri de singurătate, mlaştină şi

17 Feribot (it.).

devastare, în pământul acela al nimănui care nici măcar nu purta un nume – căruia înşişi proprietarii feudali îi spuneau Pământul de Lucru –, era tot ceea ce mai rămânea dintr-un oraş care fusese roman. Pe urmă Bourbonii construiseră podul de fier, iar pluta dispăruse – şi, odată cu ea, numele satului. Dar sufletul nestatornic – râul, cele două maluri, apa, au rămas. Pentru prima dată în zece ani, Diamante se gândeşte că apa îl va duce înapoi acasă.

Îi spuse că se pregătea să plece în timp ce Vita îi arăta, în ceaţă, un stol argintiu de pescăruşi. Mirosul de metal udat de ploaie îi aduse pe limbă gustul de sânge. Se aştepta să-i înfigă din nou unghiile în obraji. Să apuce din nou compasul şi să încerce să nu mai rateze, de data asta. Se temea că o să-l urască pentru totdeauna. Că va lua întoarcerea asta drept o răzbunare calculată. La orice se aştepta, dar nu la lacrimile ei. Şi le dorise ani de-a rândul, aproape că le pretinsese, iar acum n-ar fi putut să le îndure. Vita nu plânse, înghiţi o lamă de ger. îl întrebă numai de ce. America nu era America, fără Diamante. Mi-au plătit biletul, Vita, răspunse Diamante. Mi l-a cumpărat statul italian ca să mă aibă înapoi, mi l-a cumpărat, i-am vândut singurul lucru care mi-a mai rămas – corpul meu.

Trebuie să fac serviciul militar, continuă. În ceaţa aceea, căuta să se ancoreze în strălucirea ochilor ei. Armata? Ce te interesează pe tine să faci armata? Vita îl îmbrăţişă, frecându-şi faţa de stofa aspră a sacoului lui în dungi. Ah, dacă măcar ar putea să păstreze în nări mirosul lui, în ochi forma cefei lui, pe buze înţepătura dătătoare de fiori a mustăţii lui. Cât e de goală America fără el, cât de inutile sunt toate dacă el renunţă! Dacă îl pierde pe Diamante, odată cu el se va pierde şi pe ea însăşi – cea care, dacă el o părăseşte, va înceta să mai existe, nu se va mai regăsi vreodată, nici printre cuştile de iepuri de pe acoperişul unui bloc vechi, nici pe băncile feribotului spre Manhattan.

Diamante spuse că avea nevoie să facă parte din ceva – să aparţină cuiva. Să-şi găsească locul. Avea să încerce

să intre în Garda Financiară. GDF supraveghează marea, iar marea e singurul loc din lume care i se pare locuibil şi unde nu se simte nelalocul său. Iar apoi, mai e şi salariul. Un ucenic ia o liră şi 85 de centi pe zi. Dacă devine gardian, primeşte 2 lire şi 35 de centi. Or, cum serviciul durează trei ani, va putea să pună deoparte câţiva bănuţi, cât să se gândească fără spaimă la viitor, care astăzi îi stă în faţă ca o jaluzea coborâtă. Dar tu n-ai suferit niciodată gardienii! comentează Vita, neîncrezătoare; nu răspunde la chemarea lor, dezertează. Nu, nu pot. Şi nici nu vreau.

O să fiu eliberat în mai 1915, explică Diamante. Atunci îmi voi fi făcut datoria şi voi fi liber. Tu *eşti* liber, răspunde Vita. N-ai să mai fi niciodată liber cum eşti astăzi, Diamă.

Nu poţi să pleci. Eşti în America de zece ani – graniţa care separă, de obicei, o tentativă veleitară de un posibil succes. Cine renunţă înainte de a fi trecut peste limita celor zece ani se mulţumeşte, de obicei, cu o pradă subţire – cinci sute de dolari? Opt sute? Preţul unui corp fără viaţă. Oricum, e o pradă şi asta, rod al unui fel de jaf făcut însă pe propria piele. Sau duce înapoi cu el acasă un eşec, căruia nu va şti niciodată să-i găsească un motiv. Abia după zece ani începi să înţelegi cum funcţionează America. Ce e necesar şi ce e dăunător. Pentru ea a fost chiar aşa. Să plece acum ar fi ca şi cum şi-ar schimba meseria după o lungă şi obositoare ucenicie. O greşeală. Vitei i-au trebuit zece ani ca să înţeleagă marea lecţie a Americii: încrederea într-un viitor mai bun.

Dar tocmai asta este. Diamante ştie că perioada sa de ucenicie a luat sfârşit. America nu mai are nimic să-l înveţe sau să-i ascundă. Nu mai are pentru el nici secrete, nici desfătări, nici momeli. Într-un fel, nici măcar nu mai e America; este ceea ce este. Un loc ca oricare altul. Odată terminat serviciul militar, mă întorc. Data viitoare am să reuşesc. O să-mi meargă toate strună. Nu, nu te-ntorci, îi zice Vita. Observă, cu o strălfulgerare de regret, că ochii lui albaştri se decolorează. În copilărie fuseseră turcoaz, iar

de-a lungul anilor au devenit de un bleu insipid care bate spre un cenuşiu ceţos. Ochii lui Diamante mai păstrează doar o umbră de azuriu, ca un cer care se înnorează. Cine ştie dacă procesul e reversibil. Te rog să mă aştepţi, şoptește Diamante. Îţi spun că am să mă întorc doar dacă te căsătoreşti cu mine, Vita, adaugă, solemn. Mă căsătoresc cu tine acum, răspunde Vita.

Debarcă ţinându-se de mână, cu feţele întoarse spre linia şerpuită a oraşului construit pe apă. Acum se numără şi ei printre milioanele şi milioanele şi milioanele de oameni care au dat acestui oraş ceva din sufletul lor, din gândurile lor, din sentimentele şi visele lor – ilhensa mare de piatră îi înghite şi, de-a lungul secolelor, se transformă în mod misterios, ca un banc de corali, extrăgând din anularea aceea destinul fiecăruia. Diamante o strânge de mână, de frică să n-o piardă în mulţimea isterică de pe docuri, şi abia în momentul acela îşi dă seama că n-a rugat-o să-l urmeze. Are nevoie de aceşti trei ani ca să-şi consolideze amintirile şi s-o regăsească aşa cum şi-o dorea. Visul copilăriei e şifonat ca o cutie de tablă. Are nevoie s-o creeze din nou, pentru că nu mai poate s-o creadă şi, de fiecare dată când îşi încrucişează privirea cu a ei, se întreabă ce altceva mai văd ochii ei. Ar vrea să-i deşurubeze capul şi să scotocească prin el – doar atunci când s-ar dumiri că nu e nimic, nimeni, că Diamante e toată lumea ei, ar crede-o.

Vita ştie că greşește. Nu are nevoie de dovezi, pentru că a avea încredere în ceva sau în cineva nu înseamnă să vrei să-i atingi rana, ci să cauţi să i-o vindeci. În orice caz, indiferent că o crede sau nu, ea îl iubeşte. Şi de ce să aştepte? La ce foloseşte? Viaţa e acum. Nu în viitor, care s-ar putea nici să nu vină, nu în trecut, care s-a risipit, suntem noi, aici, acum, aşa cum ne-am regăsit, cu ceea ce simţim astăzi, 18 aprilie 1912, pentru că am putea să nu mai simţim la fel, am putea să ne schimbăm sau să fim schimbaţi şi să ne pierdem în direcţii opuse, ca două picături de ploaie pe sticla unei ferestre. Sentimentele se

risipesc, iar promisiunile nu se respectă. Acest prezent o să treacă şi nu va mai fi posibil să-l regăsim. De ce să aşteptăm? N-am aşteptat destul? Ce importanţă au un inel de aur, binecuvântarea legii, aprobarea bisericii? Realitatea unei case, un salariu şi o cheie în buzunar? Toate astea n-o vor face să se mărite cu Diamante. Ci bucuria care i se aprinde lui pe chip la vederea ei, dorinţa de a căuta, printre milioane de priviri, ochii lui – aşa că, începând de astăzi, va fi soţia lui.

Iau o cameră într-un mic hotel cu vedere spre port. Spun că sunt soţ şi soţie, în călătorie de nuntă. Recepţionerul nu-i crede, dar nu-l interesează. Îi măsoară acru, atotştiutor, încercând să-şi dea seama dacă au să-l tragă pe sfoară – băiatul sprijinit de tejghea, cu faţa murdară de sânge, cu nasul julit şi cămaşa stropită cu roşu; fata la câţiva paşi mai în spate, cu un zâmbet strălucitor care se iveşte în penumbra intrării. Deduce că sunt doi tineri scandalagii şi au să se ia din nou la bătaie, dar, de vreme ce poliţia nu vine în port, ar fi mai bine să evite clienţii de felul ăsta. Întreabă imediat câte ore au de gând să stea. Nu, nu ore, îl corectează politicos Vita, într-o engleză fluentă care-l uimeşte pe Diamante. Luăm camera până marţi. Doar v-am spus, suntem în călătorie de nuntă. (Călătoria noastră însă o să fie în jurul patului, iar tărâmul cel mai dulce unde voi debarca vor fi braţele lui.) Diamante va avea unsprezece nopţi de drum ca să doarmă. O să aibă treizeci şi şase de luni ca să se odihnească. Ascultă, băiete, rânjeşte portarul, ignorând-o, ăsta e un hotel care închiriază cu ora. Pentru curve şi marinari. Eu nu te-ntreb dacă iubita ta e minoră şi mă doare-n cot dacă ai dezertat de pe vapor şi ai încălcat contractul cu compania ta. Dacă vrei să rămâi în cameră o săptămână, o lună sau un an, treaba ta. Dar aici se plăteşte înainte.

În timp ce Vita începe să urce pe scările de lemn, Diamante pune triumfător cinci dolari pe tejgheaua pătată de cercuri de la pahare de demult. O priveşte urcând – picioarele zvelte, bustul care abia oscilează, fără tresăriri

bruşte –, un mers armonios, solid şi invulnerabil. Pe palierul primului etaj, ea se întoarce şi-l strigă. Vii? întreabă, ce mai aştepţi? Diamante zornăie cheia.

O ia de soţie în faţa acelui Dumnezeu care nu a recunoscut noaptea ploioasă din Coney Island, care acum e cufundată în noaptea timpului. O ia aşa cum e şi se lasă luat aşa cum e, într-o cameră de hotel care închiriază cu ora, cu vedere spre digurile din port, în timp ce scripeţii scârţâie şi lanţurile pârâie, iar strigătele oamenilor care descarcă mărfurile răsună de pe pontoanele acoperite de brumă, sirenele vapoarelor şuieră şi răsună pe apa învăluită de ceaţă. În căldura unui pat îngust, în care el transpiră, iar ea se acoperă de broboane de sudoare, în care ea îl îmbrăţişează şi-l strânge şi nu-i promite nimic altceva decât carnea asta moale, sânul ăsta dulce, muşcăturile astea răzbunătoare şi blânde pe cicatricea care-i încreţeşte buza şi ecoul coroziv al bucuriei sale, în timp ce o leagănă – îl leagănă – atingând-o de tăblia ruginită a patului – un fel de cântec de jale care seamănă cu o melodie.

Se face seară, apoi noapte, apoi zorii albaştri ca flacăra de gaz încep să se filtreze prin perdele, până când discul solar roşu înlătură ceaţa, iar camera e invadată de lumina zilei. Diamante se prăbuşeşte pe pernă şi se înveleşte cu pătura, iar Vita, aşa goală şi uimitoare cum e, străbate lumina din cameră şi-şi prinde părul la ceafă, descoperindu-şi gâtul subţire şi brun, iar cu apa din carafa îşi clăteşte sămânţa opacă de pe piele şi se împodobeşte cu o picătură de parfum.

În camerele de alături, de la ora unsprezece reîncepe traficul amorurilor pasagere, efemere şi economice – după paşii marinarilor şi tuşea fetelor plictisite şi distrate urmează gemete, agitaţie şi pe urmă voci, proteste, certuri violente, acuze de furt şi controverse înverşunate. Jenat, Diamante îi acoperă urechile cu degetele, şoptindu-i – pentru că ar vrea să respingă asediul lumii dincolo de aceşti patru pereţi atât de precari, atât de subţiri – să nu

asculte, să-şi distragă atenţia, să fie absentă. Dar Vita râde. Ce ne interesează pe noi dacă hotelul ăsta e un bordel şi dacă vecinii n-au imaginaţie, noi nu suntem aici, suntem în trenul companiei Union Pacific care zboară în California, suntem în cabina de clasa întâi de pe vasul „Cretic”, pe şalupa de pe „Republic” – oriunde vrem să fim, dar nu aici.

Luni seara revin dubiile, fierea, gustul rânced al unui vis frânt. Îi vine în minte s-o mai pună o dată la încercare, pentru că, dacă Vita a renunţat la excursia şi la picnicul agenţiei, dacă a inventat o minciună ca să nu se întoarcă acasă săptămâna asta, dacă a venit la hotelul ăsta din port ca să petreacă cu el ultima lui noapte în America, aşa cum şi-a petrecut-o şi pe prima, ar putea să-l uite mâine şi să-l înlocuiască cu vărul Geremia sau cu oricine altcineva pe care să-l urmeze într-un hotel din port, într-un alt oraş, oriunde, doar pentru că nu vrea ca acel cineva să se simtă singur şi vrea să fie fericit – e treaba noastră, noi pentru asta suntem aici. Pentru că Vita nu-i în stare să se chinuie şi să-şi frângă mâinile prea multă vreme şi, dacă stă bine să se gândească, n-a văzut-o plângând decât în ziua în care au debarcat, cu mult timp în urmă, şi atunci nu avea nicio legătură cu Vita care urma să devină. Dar dacă m-aş hotărî să nu mă întorc în America, o întreabă, ridicând glasul ca să acopere zgomotul sirenei şi ciocănitul metalic, dacă aş alege să rămân în Italia, Vita, ai traversa Atlanticul ca să vii la mine?

Vita dă la o parte pătura şi ţâşnește în picioare. Trage perdelele şi ridică fereastra. Îşi strecoară capul prin deschizătură şi priveşte, poate pentru ultima dată, vapoarele aliniate la pontoane, cu provele mult mai înalte decât fereastra de la etajul al treilea. Acel corn al abundenţei de cufere, mărfuri şi bagaje, scripeţii imenşi, bărcile poliţiştilor, vânzoleala comisarilor, stâlpii şi stavilele puse pentru debarcarea turmelor umane, inscripţiile, reclamele la zâmbete şi frumuseţea unei lumi în care fiecare îşi cunoaşte rolul şi este un angrenaj delicat

într-un mecanism care îl depăşeşte şi nu trebuie să facă altceva decât ceea ce i se cere ca să fie acceptat. America îmi place, mă simt bine – aici sunt apreciată pentru ceea ce sunt şi nu mă-ntreabă nimeni de ce am optsprezece ani şi încă nu mă mărit. În Italia ar trebui să revin la toate lucrurile de care am fugit. Diamante se reazemă de căpătâiul patului, îşi aprinde o ţigară, pentru că vrea ca ea să-l creadă dispreţuitor şi orgolios – un dur: dar el o să rămână întotdeauna un bleg. Strânge chiştocul între buze. Vita caută turcoazul în irisul azuriu al ochilor lui. Nu, nu crede că procesul de decolorare e ireversibil. Dar cum s-ar putea inversa procesul? De unde să recuperezi bleumarinul? Dar da, Diamante – răspunde, mângâindu-i cicatricea cu buzele –, aş traversa Atlanticul.

Diamante zâmbeşte. A regăsit fata italiancă dispărută, şi e a lui. Vita îşi lasă capul să cadă pe pântecele lui – Diamante s-a făcut puternic, slab şi musculos –, pipăie pe umerii lui bătăturile de la găleţile cu apă, pe coapse ştampila înroşită a injecţiilor, corpul său nou, plin de semne, coduri, poveşti, ca o carte. Aş vrea să fii bolnav; aşa, cel puţin, te-ar respinge şi ai putea să te întorci mai repede la mine. Îmi e deja dor de tine. Obrazul aspru al lui Diamante îl apasă pe al ei. Cât timp a trecut?

Cât îi mai rămâne? începe să-i crească din nou barba. Se uită cu coada ochiului la ceas. Mai sunt şapte ore. Sunt puţine, poate nu înseamnă nimic, dar sunt elastice, vor fi ore lungi, gustate şi ţinute în loc cu forţa. Dar minutarul alunecă mult prea repede pe cadran. Diamante, alarmat de ticăitul acela, întinde o mână, întoarce ceasul spre perete şi pentru o clipă se face linişte, pentru o clipă parcă se opreşte timpul care se scurge şi îi desparte. Vita se gândeşte că timpul poate să fie doar masculin – timpuZ, ceva care arde, aleargă şi consumă.

Diamante încearcă, pe pipăite, să blocheze mecanismul, să facă să tacă acel ticăit blestemat, halucinant, dar nu poate – ar putea să reuşească numai răsucind ceasul pe lanţ şi dându-l de perete. Şi atunci Vita,

după atâta vreme, o face din nou. Încă mai poate. Ziua asta n-are să se termine. Priveşte limbile de metal care aleargă în cercul orelor. Le priveşte intens, până când încep să se mişte. Dar nu în direcţia care le-a fost stabilită. Le dă înapoi. Mai sunt zece ore, unsprezece, douăsprezece – se întoarce la noaptea care-a trecut, la zori şi chiar mai înainte. Diamante zâmbeşte. Ochii lui. Dorinţa – aşadar, asta era. Vita n-a acceptat să facă parte din realitatea banală şi vinovată, din răul genetic al lumii. Vita nu s-a schimbat. Nu şi-a pierdut darul. Ceea ce posedă nu-i va fi niciodată luat. Priveşte, până când limbile se înmoaie pe cadranul alb. Acum atârnă ca nişte lumânări topite. În linişte – numai respiraţia grăbită a fetei şi sirena îndepărtată a unui vapor. Ceasul tace. Nu mai ticăie. Şi timpul s-a oprit.

Lumina scade. Gata cu privirile. Sunt de ajuns mâinile, corpurile, pielea. Pipăitul vine înaintea văzului, a gustului şi a cuvântului. E singurul limbaj care nu cunoaşte minciuna. Gata cu promisiunile. Gata cu poveştile, cu amintirile, cu istoriile. S-a spus totul. Diamante pune cuvintele în valiză – singurul bagaj, singura bogăţie pe care o ia cu el din America. Poate că n-au nicio valoare, dar asta nu are importanţă. Îi lasă Vitei tot ce a găsit, tot ce a pierdut. Îi lasă băiatul care a fost şi bărbatul care nu va fi niciodată. Chiar şi numele lui. Dar cuvintele, pe acelea le ia cu el.

Locurile mele pustiite

Istoria unei familii fără istorie este legenda ei. Legenda care, de la o generaţie la alta, se îmbogăţeşte cu detalii, cu nume, cu episoade. O legendă transmisă în indiferenţa distrată a copilăriei şi regăsită prea târziu, când nimeni nu-ţi mai poate răspunde la întrebările cele mai simple, mai necesare şi mai apăsătoare, la cele dintotdeauna – cine eşti, de unde vii, din care destin reprezinţi ultimul inel. Pentru că tocmai mie mi s-a întâmplat – ori, poate, a fost destinul – să fiu ultima. Nimeni nu s-a mai născut după mine; cu mine, lanţul se

rupe, numele se pierde, cu mine noi toţi, veniţi de nicăieri, ne topim în neant. Cu atât mai arzătoare devine atunci legenda originilor, iar voinţa memoriei – aproape imperativă. Legenda noastră se numeşte Federico. Era ofiţer, bunicul bunicului meu, care s-a dus în sud cu armata piemonteză în timpul războiului din 1860. Ofiţerul este rănit în bătălia de la Volturno, ultima dintre garibaldini şi armata bourbonică în retragere spre Gaeta – unde regele Francisc al II-lea avea să capituleze şi să asiste la naşterea Italiei. Rămâne paralizat şi este îngrijit la Minturno. Mintumo, care a fost până acum „un orăşel nu lipsit de însemnătate în Regatul Neapolehii”, va deveni, la fel ca ofiţerul, credincios Regatului Italiei. Ofiţerul nu va mai părăsi orăşelul, se va rătăci pe câmpiile sale mediteraneene, luxuriante şi arse de soare. Ofiţerul Federico posedă un har poate inutil în regiunea Padului, a Sturei şi a Dorei, dar preţios într-o zonă ţărănească din sudul permanent însetat. Federico este fântâner. Ghiceşte izvorul. Îl simte printr-o vibraţie a corpului – o scuturătură aproape magnetică. Rătăceşte cu băţul şi se opreşte mereu în punctul corect. Ştie unde să sape un puţ. Ştie unde să găsească apa – şi viaţa.

N-am venit la Tufo di Minturno ca să-l caut pe Federico Fântâneru’ – asta e o altă poveste –, ci pe Diamante şi pe Vita. Caut informaţii, mărturii, dovezi. Vreau să ştiu dacă e adevărat că Antonio a cumpărat înapoi, cu banii americani ai lui Diamante, bucata de pământ pe care i-o smulsese devastatoarea criză agrară a anilor ’80. Dacă Diamante a vândut-o repede pentru că, la întoarcerea lui, după ce suferise atâta pentru bucata aceea de pământ, blestem şi speranţă a familiei sale, îşi dăduse seama că nu voia pământul, ci o altă viaţă. Dacă e adevărat că Vita voia s-o cumpere înapoi pentru Diamante, după treizeci şi opt de ani, ca să trăiască acolo împreună cu el, poate. Dar, mai ales, ce s-a întâmplat cu Vita – unde, când a dispărut. De ce, după vizita ei în Italia, i-am pierdut urmele. La fântâner, strămoşul mitologic al familiei, nu mă

gândesc niciodată.

În cercetarea mea, mă împiedic de poveşti pe care nu le căutam. Cum este aceea a unui bărbat pe nume Froncillo, care a murit la o sută de ani, în 2000. Fusese, timp de peste patruzeci de ani, obscurul ofiţer al stării civile din oraşul Minturno. Astăzi, biroul de evidenţa populaţiei se află vizavi de curtea vechii mănăstiri de lângă biserica San Francesco – o curte care pare o fântână a istoriei, unde într-o adâncitură se mai văd încă resturile unor misterioase arcade seculare. Îşi are sediul în două camere sărăcăcioase, statale în sensul amar al cuvântului, unde mobilele au îmbătrânit odată cu funcţionarii, iar podelele odată cu praful. Registrele de naşteri, actele de căsătorie şi de deces sunt îngrămădite pe rafturi sau în mici fişete de metal. Dar toate astea – în care scotocesc cu nerăbdare, în căutarea Vitei – nici măcar n-ar exista fără bărbatul acela pe nume Froncillo. În ianuarie 1944, când armata germană semnalată pe Linia Gustav se ciocnise dur cu aliaţii care încercau să înainteze în peninsulă, Minturno a fost cucerit, înfrânt, pierdut, distrus. Au fost aruncate în aer case, străzi, poduri. Domnul Froncillo, fără să ceară permisiunea nimănui, a încărcat toate fişierele într-o căruţă şi le-a dus la Latina. După numai câteva zile, oraşul Minturno era ras de pe faţa pământului. Dar memoria lui era salvată. Iar în acele fişiere se mai află şi astăzi istoria tatălui Vitei, primul care ceruse paşaport pentru America, şi a lui Antonio, care nici măcar nu a reuşit să debarce în America. A nefericitei Angela şi a celor cinci fii ai lor, născuţi ca să moară înainte să împlinească doisprezece ani. Nu există însă nicio menţiune despre Federico Fântâneru' şi nici despre Vita.

Şi totuşi, mergând pe urmele palide lăsate de cei doi copii fugari acum un secol, ajung să apuc firul acelei legende şi să-i descopăr ficţiunea, falsul. Ajung să descopăr că, în inventarea istoriei fântânerului, datorată fanteziei lui Diamante, povestită copiilor lui şi mie de către ei, stătea secretul său, adevărata lui identitate – şi a mea.

Cei din neamul Mazzucco n-au venit din Piemont. N-au coborât odată cu armata piemontezilor veniţi cu ambiţia şi cu pretextul să elibereze sudul de sub jugul Bourbonilor, mulţi dintre ei cu visul de a vopsi într-o singură culoare harta geografică a Peninsulei – unii, cum era fântânerul, cu visul de a scăpa această regiune de sărăcia ei milenară. Nu erau deosebiţi de milioanele de ţărani şi de pălmaşi de pe câmpiile din sudul Italiei.

Când îi cer permisiunea preotului Gennaro să consult registrele de botezuri ale parohiei San Leonardo, ştiu perfect că sunt în căutarea datei de naştere a Vitei, ca s-o pot găsi pe cea a morţii. Biserica San Leonardo din Tufo este una dintre puţinele clădiri care au supravieţuit bombardamentelor din ’44. Există un monument oarecum neobişnuit în piaţa care se află astăzi în locul grupului de case făcute bucăţi, acolo unde a crescut Vita şi unde Diamante îşi ducea copiii vara, simţindu-se de-acum un vizitator al unui tărâm străin, un turist eliberat de amintire şi de nostalgie. O piatră comemorativă de curând amplasată, deasupra căreia o femeie de bronz încununată cu lauri (Patria) aminteşte de morţii pentru Italia. Pe fiecare latură sunt inscripţionate numele celor căzuţi. Primul Război Mondial. Războiul din Africa, războiul din Spania. Al Doilea Război Mondial. Dar lista cea mai lungă este cea de pe latura a patra. Sunt numele celor morţi fără uniformă, nici soldaţi, nici ofiţeri – civili, simpli locuitori ai târgului, ucişi de călăii, dar şi de eliberatorii lor. În orice caz, printr-un miracol mai puţin ingenios decât salvarea înfăptuită de ofiţerul stării civile Froncillo, o mare parte din registrele parohiale au supravieţuit focului şi au fost scoase intacte de sub dărâmăturile satului. Istoria neamului Mazzucco este închisă în ele.

Sala parohială din San Leonardo e minusculă, întunecată, la capătul unei scări cam dărăpănate. Pereţii de un cenuşiu murdar, despuiaţi, scaunele strâmbe şi biroul din metal ruginit emană o sărăcie aproape apostolică, un sentiment de abandon. Un loc anonim, după

cum anonim este acum şi târgul, atât de diferit de vanitatea pitorească a oraşului Minturno, asemănătoare cu cea a Procidei ori a satelor din zona napolitană. Tufo însă a fost distrus şi şters, reconstruit în grabă şi în dezordine, sub semnul anarhiei şi al improvizaţiei, astfel că, în timp ce mă plimbam pe străduţe, aşteptând clopotul să bată ora întâlnirii cu parohul, o femeie în vârstă şi fără dinţi, care poate că l-a cunoscut pe Diamante şi aproape sigur că poartă numele meu de familie mă opreşte, zâmbind şi scuzându-se că pentru o străină ca mine nu-i nimic de văzut aici. Chiar şi dulapul care conţine preţioasele registre e un scrin de metal de duzină, destul de dărăpănat. Cărţile – voluminoase ca nişte dicţionare sau ca vechile enciclopedii – au sute de pagini de pergament, liniate de mână, scrise în latină. Sunt într-o stare jalnică, cu coperţile umflate, mucegăite, cu cerneala ştearsă, cu paginile pătate de umiditate şi de degetele cititorilor neatenţi.

Primul volum – *Liber Baptesimarum* – conţine mii de nume de persoane. Toate botezate la Tufo între 1848 şi 1908. La vremea aceea se năşteau, cu încăpăţânare, zeci de copii. Puţini dintre ei trăiau, dar toţi erau botezaţi. Sarcina de a-i înregistra le revine unor parohi diferiţi, se schimbă caligrafiile (unele îngrijite, altele dezlânate, altele alambicate), numele puse, numele moaşelor, ale naşilor, ale naşelor. În faţa ochilor mei se aşterne istoria unui sat şi a celor cinci familii care-l compun: Mazzucco, Tucciarone, Rasile, Ciufo, Fusco. împletiri matrimoniale, înrudiri, personaje pe care le cunosc şi pe care le regăsesc, cum ar fi Dionisia jălbara sau Petronilla moaşa, Agnello, Nicola. Ici şi colo, între un botez şi altul, scânteia obiceiului, obsesia represivă a moralei. În două secole, *Liber* include numai două naşteri nelegitime: două femei constrânse să boteze doi copii *ex padre ignoro*. Destinul acestor două femei nenorocite este de neînchipuit. Numele lor de familie este al meu. Toţi – în paginile astea mâncate de vreme – au numele meu de familie. E ca un vis neclar, o aşezare plină

de omonimi, de dubluri, de identităţi interşanjabile, de suflete fără chip. Dar între paginile acestui *Liber* mai e şi altceva. Istoria acelor biete nume, atribuite unor copii morţi de ceva vreme, reflectă sau stă mărturie unor evenimente mai însemnate, unor schimbări decisive. Iluzii. O sută cincizeci de mii de persoane, de la Thronto la New York, cred, îşi amintesc sau bănuiesc că provin de aici: la biroul comunal telefonul sună întruna şi, de peste ocean, studenţi şi studente americane roagă să se facă o cercetare ca să se descopere numele rudei plecate de aici acum o sută de ani. În *Liber Baptesimarum*, după atâtea Maria, Lucia, Genoveffa, Judith, Agata, Adalgisa, după atâţia Virgilio, Desiderio, Filippo, Ignazio, Giovanni, apare o fetiţă pe care părinţii – mama e moaşa satului, o Tucciarone – o numesc Amerinda. Este anul 1895. Este începutul unui vis colectiv, scurt, intens. Efemer ca o pală de foc. În 1897 se naşte Americo, urmat de un omonim în 1898; Almerinda se naşte în 1900, Amerinda Mazzucco în 1904. Apoi, nimic. Cine a plecat a plecat, cine s-a întors va uita America. S-a terminat deja.

Nell'anno Domini Mill.mo octing.mo nonag.mo primo die sexto novembris ego sub parochus huius ecclesiae S. Leonardi Tufi pagi Minturnarum baptisavi infantem di tertio dicţi mensis natum cui impositum fuit nomen Benedictus. Obst. Petronilla Tucciarone.

Joseph Conte Larochas[18]

Benedetto era numele de botez al lui Diamante. Dar nu este nicio urmă despre botezul Vitei. Încep să răsfoiesc registrul de la coadă urcând printre numele acelea ca pe un curent de apă. Găsesc actul de botez al lui Antonio, fiul lui Benedetto, născut în 1851, când Tufo încă mai era definit drept *pagus Traiecti*, şi al Angelei Larocca, născută în 1854, şi urmăresc originile pe mai vechiul *Liber*,

18 în anul lui Dumnezeu 1891, ziua de 6 noiembrie, eu, ajutor de paroh în această biserică, San Leonardo din Tufo, cătun din comuna Minturno, l-am botezat pe copilul născut cu trei luni în urmă, căruia i s-a pus numele de Benedetto. Moașă Petronilla Tucciarone. Giuseppe Conte Larocca (it.).

completat de preotul paroh cu o caligrafie mai îngrijită, mai instruită. Găsesc înregistrarea botezului mamei Angelei, Maria Mazzucco, născută în 1818, şi a lui Benedetto fiul lui Antonio, născut pe 28 aprilie 1791. Şi tot aşa, urcând pe arbore, căţărându-mă pe trunchiul principal şi pe ramurile materne, tot mai în urmă, până la primele pagini ale celui mai vechi *Liber*, care datează din 1696 până în 1792. Înapoi, până la început. Şapte generaţii, nouă, zece. Îi găsesc pe Ferdinando Mazzucco, născut în 1869, pe Pietro şi pe Maria din 1762, pe Agnello din 1738, Biagio din 1723, Nicola din 1713, Bartolomeo din 1704. Găsesc o Apollonia născută în 1699, un Giovanni Mazzucco născut în jurul lui 1690, un Agnello de aceeaşi vârstă, un Stefano Mazzucco născut în jur de 1680, un Giuseppe Mazzucco, tatăl Apolloniei, născut deci între 1660 şi 1670. Până când *Liber* se întrerupe – am ajuns la prima pagină. Apoi se lasă tăcerea.

Nu există registre mai vechi. Abia după cumpărarea feudei Traetto de către don Antonio Carafa, preotul paroh a început să transcrie „starea sufletelor”. Înainte, Tufo nu era decât un „cătun” cu 10 vetre şi mai puţin de 50 de locuitori. Iar în timp ce încerc să mă orientez, trasând reţeaua strămoşilor, a fiilor, fiicelor, taţilor şi mamelor, meridiane şi paralele pe hartă, realizez dintr-odată că m-am scufundat în mlaştina timpului. Suntem în secolul baroc, al farmecelor şi al minunii, al lui Marino şi al lui Pietro della Văile, al erupţiei Vezuviului şi al armatelor care bântuie prin Peninsulă, al spaniolilor şi al ciumei – şi încă nicio urmă a fântânerului Federico. Mazzucco erau aici, cu secole înainte de venirea lui – apar de nicăieri, la sfârşitul secolului al XVI-lea, poate că sunt corsari arabi, poate soldaţi spanioli, suabi sau normanzi rătăciţi şi corciţi – şi nu s-au mai mişcat de aici, au trăit pe această colină, departe de capitale şi aproape de pustiuri, de mlaştini, de malarie, de Appia abandonată şi impracticabilă, o cocoaşă de tuf şi piatră dură şi totuşi maleabilă, solidă şi în acelaşi timp friabilă, radioactivă şi chiar mortală. O cocoaşă verde

şi abruptă, râvnită doar de piraţii sarazini. Au trăit aici, legaţi de pământ ca şerbii care poate că fuseseră, încă din zorii vremurilor. Niciunul dintre ei nu a părăsit vreodată fâşia aceea de pământ care nu le aparţinea – în arhivele de cadastru bourbonice, secole de-a rândul nu există niciun document de proprietate. Niciunul dintre ei nu apare înscris pe listele electorale – nu erau suficient de avuţi. Antonio nu şi-a pierdut pământul în timpul crizei agrare, pentru că nu l-a avut niciodată. Nu aveau nimic în afară de nume, şi nici măcar acela nu le aparţinea. Fusese mereu al altuia înaintea lor. îl moşteneau ca unică bogăţie şi-l transmiteau ca unică zestre. Credeau într-o formă de nemurire. Cu toate astea, nu s-au mişcat. N-au plecat departe, n-au plecat nicăieri. Naşterile se succedă în mod implacabil, generaţiile dispar, înghiţite, şterse, pierdute, numele rămân, revin. O moară, un lanţ care îi trage pe ei şi pe mine într-o vâltoare în acelaşi timp exaltantă şi dureroasă. Este ceva cumplit şi inexplicabil în imobilitatea destinului lor.

Abia acum îmi dau seama că Diamante, strângând mâna unei fete, a fost primul care şi-a deschis o cale în acea reţea de botezuri şi acte de deces, deasă ca un păienjeniş, ca o închisoare. El, un puşti de doisprezece ani, căruia îi dăduseră drept unică moştenire numele fără noroc a doi fraţi morţi, unul la trei luni, celălalt la patru ani, acel puşti cu ochi albaştri, cu diplomă de clasa a treia şi zece dolari cusuţi în chiloţi – el a fost primul care, însuşindu-şi un vis neîmplinit al tatălui, a reuşit să fugă. Gestul său îl ridică şi-l îngenunchează, îl botează şi-l frânge, îl transformă şi-l distruge, dar îl eliberează şi ne eliberează. Federico Mazzucco Fântânerul s-a născut odată cu fuga lui, ca să amestece paginile unei cărţi deja scrise. Ca să încerce pistele, să înnobileze trecutul, să-l schimbe şi, în acelaşi timp, să-l izbăvească. Ca ei să se declare veniţi de departe, odată cu Istoria – şi îndreptaţi spre Istorie –, nestânjeniţi de întârziere.

S-a făcut târziu, iar părintele Gennaro trebuie să

închidă sala parohială ca să ţină slujba. Îi dau înapoi acele cărţi preţioase şi neliniştitoare, îi mulţumesc, ies în piaţa inundată de soare. În spatele pietrei comemorative a celor căzuţi, de la gardul care dă spre prăpastie, priveliştea este încântătoare. Târgul medieval Minturno, neatins în depărtare, se înalţă deasupra râpei, înconjurat de vegetaţia mediteraneeană – o oleografie de smochini, leandri, bougainville, trandafiri sălbatici, glicine, palmieri, măslini şi lămâi. Ruinele coloniei romane – câteva coloane, scheletul teatrului, resturi de temple şi altare – se pierd în depărtare, într-o câmpie presărată cu pini. Râul verde curge către gurile de vărsare, printre trestii şi bărcuţe ancorate în bătaia curentului. Podul Gangliano – adică podurile, cel suspendat de fier, cel de ciment armat şi cel pentru calea ferată – brăzdează câmpia, spuzită de bloculeţe şi rănită de asfaltul negru care străluceşte în soare. În spate se ivesc creste ascuţite, aride şi dezolante ca munţii Greciei. Dar coasta e aproape – dacă întinzi o mână, ai impresia că poţi atinge plaja. În întinderea albastră, o insulă – verde, muntoasă, abruptă. Este Ischia – aparent aproape, în realitate de neatins. Şi marea, cât vezi cu ochii, până la linia orizontului.

Aţi găsit ceva? m-a întrebat părintele Gennaro, punându-şi pe nas ochelarii cu lentile groase, de miop şi deschizând larg poarta bisericii. Da, am răspuns. Şi ăsta este adevărul. Tocmai pentru că nu l-am găsit pe Federico şi n-am găsit-o pe Vita. Existenţa ei n-a rămas capturată în acele registre nemiloase. A scăpat registrelor de decese, hârtiilor vechi, arhivelor ordonate ale timpului şi ale memoriei. Într-o zi de primăvară, neguroasă şi albastră ca aceasta, i-a dat mâna lui Diamante, l-a urmat pe marea aceea apropiată şi impenetrabilă pe care trebuie s-o fi privit în fiecare zi de la fereastra casei, ca pe o promisiune, s-au aruncat cu capul înainte în singura gaură din reţea şi, împreună, cei doi fugari au inventat o altă istorie.

Salvarea

Clopotul sună a treia oară. E ultima bătaie. Apoi se

vor închide tambuchiurile, drugii vor aluneca în cârlige, iar dormitorul se va cufunda în întuneric. Vita s-a ascuns la capătul scărilor şi stă îngropată în rumeguş până la nas. În zilele cu rău de mare, cutia e goală, iar rumeguşul e răspândit cu pumnul pe podele, printre cuşete, chiar şi pe perne, ca să absoarbă voma şi diareea. Electrizată de curajul ei, aproape că nici nu mai respiră. O anunţaseră că va trebui să traverseze marea lacrimilor, şi când colo călătoria asta s-a dovedit o aventură minunată. Când lanterna desenează o aureolă în jurul feţei severe a paznicului, o izbeşte mirosul greu al respiraţiei lui. Nu se mişcă. Aşteaptă ca marinarii să-şi facă rondul de recunoaştere pe punte, ca să descopere eventualii răufăcători. Marinarii sunt tineri, fără tragere de inimă, enervaţi de ploaia care şfichiuieşte punţile şi de prognoza care se anunţă foarte rea. Sunt italieni. Feţele le strălucesc sub şapcă, mantalele de ploaie sunt îmbibate de umezeală. Unul agită torţa, prinde o siluetă recalcitrantă, o îmbrânceşte, o încurajează cu şuturi în fund până la tambuchi – umbra se prăvăleşte pe scări. Pe urmă dispar, înghiţiţi de umbră. Gardianul fluieră. Totul pare în ordine. Uşile se zbat în balamale, încuietorile sigilează magazia. Acum sunt prizonierii nopţii. Toţi, în afară de ea. Le-a făcut în ciudă. A ieşit din gaura aia împuţită. Uite, acum puntea e o fâşie palidă, pustie. Globurile felinarelor sfâşie ceaţa. Parapetul pe care alunecă picăturile de apă desenează o stradă de metal – bariera subţire dintre tot şi nimic, dintre ea şi ocean. Vaporul este al ei.

Iese din cufăr. Îşi scutură rumeguşul de pe cap şi de pe fustă. Respiră adânc. Aerul miroase a fum, sare şi petrol. Asta e prima ei călătorie. Nu s-a mai urcat niciodată pe un vapor. Ar trebui să se simtă terorizată, pentru că e târziu, pentru că n-a răspuns la chemarea celui de-al treilea clopot şi pentru că a încălcat regulile Companiei. Dar nu e aşa. E fericită. Două mii de suflete dorm, prizoniere, numai ea e liberă. Se caţără pe parapet. Rămâne câteva clipe nemişcată, suspendată deasupra

întunericului care mugeşte la o sută de metri sub ea. Oceanul nu e ca marea. E un drum, o rută, o pistă. Scara se blochează în întuneric, apoi se întrerupe. Închid căile de acces cu porţi şi lacăte. Peste porţi se poate sări într-o singură direcţie. Nu în cea pe care o vrea. Se uită în jur. Uniforme albe de ofiţer, cizme de cauciuc, paşi catifelaţi, şi pe urmă nimic. Vântul înfăşoară un lanţ de fier în jurul stâlpului. Acum lacătul atârnă trist în gol. Desfăcut, topit. Nu trebuie decât să împingă poarta ca să urce pe puntea interzisă.

Aşadar, acesta e regatul celorlalţi. Pare un castel construit pe câmpia punţii. Înalt, înconjurat de bastioane înalte, de necucerit. Se spune că cei două sute de pasageri de deasupra citesc întinşi pe şezlonguri, scrutând orizontul şi, câteodată, şi pe pasagerii de dedesubt. Unii constituie teatrul celorlalţi. Se zice că joacă cărţi în saloane, iar seara dansează. Muzica se aude şi dedesubt, dar dansurile rămân un mister. Toate astea însă s-au terminat acum. Plouă de trei zile, iar marinarii au strâns umbrelele şi şezlongurile. Saloanele sunt cufundate în întuneric. Dacă-şi apropie nasul de geamuri, întrezăreşte numai umbra canapelelor goale, strălucirea podelelor, scaunele aliniate şi silueta întunecată a pianului. Puntea laterală trece pe lângă şiruri de hublouri iluminate din interior de lumina electrică. Însă toate perdelele cabinelor sunt trase, iar când încearcă să tragă cu ochiul recunoaşte numai suprafaţa aspră a unei cuverturi. Aici afară, în vânt, abia ajung nişte cicatrice ale luminilor rănite de geamuri.

Vita merge grăbită pe punte, strângându-şi şalul în jurul umerilor. Are o întâlnire şi nu trebuie să laşi un bărbat să aştepte. Bărbaţii n-au răbdare. Ploaia ciuruie ceaţa. Apa se ridică din ocean şi coboară din cer. Este 9 aprilie, dar în acest nimic înconjurat de nimic ar putea foarte bine să fie iarnă. N-ar putea să spună de câte zile călătoreşte. A uitat să-şi noteze în ziua îmbarcării, iar după aceea a fost prea târziu, timpul şi-a pierdut scurgerea circulară. Zorii se repetă şi tot la fel, nopţile. Te scoli, te

speli pe faţă la spălător, te aşezi la coadă ca să-ţi iei cana cu cafea şi bucata de pâine, aştepţi nu ştii bine ce, păcăleşti aşteptarea, îl cauţi pe responsabilul grupului vostru – îi accepţi autoritatea, te aşezi din nou la coadă pentru prânz, îţi petreci orele într-un fel sau altul, mănânci, dormi, te scoli. Asta-i tot, ca şi cum n-ar mai exista altceva pe lume şi singurul tău scop e să mănânci, să dormi, să te trezeşti, să te umfli, să dormi, până când s-o termina. Înaintezi în timp la fel ca vaporul pe mare, fără să-ţi dai seama. Călătoria a ajuns aproape de sfârşit. Ea ar vrea să nu se sfârşească niciodată. Dincolo de balustradă – o masă întunecată şi agitată de jur-împrejur, oriunde te-ai uita. S-a oprit cine ştie unde, în mijlocul unui loc al nimănui. Nu merge în nicio direcţie şi n-a venit din nicio direcţie. De fapt, a ajuns.

N-a avut niciodată un ceas, aşa că nu ştie dacă a trecut deja ora întâlnirii sau a ajuns, ca de obicei, mai devreme. N-a îndrăznit niciodată până acum să sfideze cel de-al treilea clopot şi n-a evadat vreodată din închisoarea nopţii. I-a spus: ne vedem după al treilea clopot. Diamante n-a întrebat decât: unde? Ca şi cum ar fi fost simplu, posibil să pui mâna pe ceva la care nu ai dreptul. Dar n-a fost deloc simplu. Are cel mai prost prici din dormitor, la ultimul etaj, strivită de tavan, cu mai puţin de optzeci de centimetri între nasul ei şi mirosul de lemn nou. Zece ore fără spaţiu, fără aer sau lumină, în timp ce, în duhoarea de urină, vomă, transpiraţie, lapte acru şi secreţii de femei care împute dormitorul, stomacul i se revoltă. Vita a trebuit să se ascundă nu doar de paznici, dar şi de tovarăşii ei de călătorie, pentru că, altfel, vreo cumătră invidioasă şi băgăreaţă sau cu frica lui Dumnezeu ar fi turnat-o zbirilor de marinari ori medicului spion, care ar fi înşfăcat-o şi ar fi îndemnat-o cu şuturi să se resemneze în întuneric unde-i era locul. Poate că a trecut o jumătate de oră. Sau poate c-a trecut doar un minut. Oricum, Diamante n-a venit. Ce-o să facă ea acum toată noaptea sub cerul liber, singură în mijlocul oceanului, fără un colţişor unde

să se ascundă, cu toate uşile închise, ferecate… Toate hublourile sclipind de ploaie, ea care-şi aude dinţii clănţănind, sprijinită de parapetul lipicios din cauza sării, cu şalul umed înfăşurat pe cap. Fără să ştie ce face aici, de ce a venit, încotro se duce. Şalupele de salvare se leagănă în ritmul vaporului, pe cablurile de fier de care sunt prinse. Noaptea asta o să fie agitată. Buletinul nautic prevede furtună. Pe punte nu se vede decât o umbră neagră. O clipă, Vita încremeneşte. Pe urmă îşi dă seama că umbra e a lui.

Primul clopot e ca să-i despartă pe cei căsătoriţi. Nici măcar lor nu le este permis să doarmă împreună, aicl Cel de-al doilea e ca să-i despartă pe îndrăgostiţi. Ei au mereu senzaţia că nu le ajunge timpul ca să-şi spună tot ce nu şi-au spus încă, şi atunci mai întârzie îmbrăţişaţi acolo unde se află, mângâindu-şi mâinile, atingându-şi buzele sau doar privindu-se în ochi. Paznicul vine să-i îmboldească, luminându-i cu lanterna. Paznicul crede că, dacă lumea ar fi un vapor, singurătatea ar fi o boală eradicată la fel ca ciuma. Al treilea clopot e pentru amanţi. Amanţii sunt surzi, orbi şi încăpăţânaţi. Nu aud sunetul care-i constrânge să se despartă, nu văd lumina care se apropie şi refuză să se supună. Clandestinitatea e lege pentru ei, iar înşelăciunea, fuga şi minciuna – un obicei, de-acum. Paznicul şi marinarii cercetează fiecare colţişor şi fiecare intrând al punţii. Ridică fiecare pătură, cotrobăie printoate mormanele de funii, odgoane sau gunoaie. Îşi vâră lanterna sub scară, în găleţi, ba chiar şi-n toaletele puturoase şi la spălător. Amanţii au descoperit pasaje secrete, au desfăcut scânduri, şi-au făcut ascunzişuri printre piramidele de cutii. Se ascund în bucătării, se bagă în oale uriaşe şi-n cazane atât de mari, încât încap în ele un corp sau două. Vita nu ştie ce forţă disperată îi mână pe amanţi în găurile cele mai soioase de pe vas, ce anume caută şi de cine fug. Ştie numai că noaptea, după cel de-al treilea clopot, cine se grăbeşte să se lase închis în magaziile mizerabile nu mai aşteaptă nimic de la viitor.

Amanţii sunt descoperiţi întotdeauna. Sunt scoşi din ascunzători, despărţiţi, forţaţi să coboare în dormitor. Compania interzice şi pedepseşte sever orice destrăbălare. Compania asigură respectul şi continuitatea valorilor, adică controlul şi bunăstarea socială. Compania asigură împărţirea pe sexe şi pe clase sociale. Când au fost îmbarcaţi, cei douăzeci şi cinci din Minturno au fost împărţiţi pe două rânduri, cu neruşinare. Bărbaţii la stânga. Femeile şi copiii la dreapta. La stânga şi prietenii lui Diamante. Toţi având destinaţia căile ferate din Ohio – înrolaţi de bossul lui Agnello. Toţi destinaţi să ajungă la târnăcop şi ciocan. Toţi poartă aceleaşi haine, aceleaşi nume, aceleaşi prenume. Sune rude, ori poate că nu. Cine-şi mai aminteşte? Dar fiecare îşi vede de lungul nasului şi ascultă ce i se spune. Numai Vita şi Diamante se ţineau de mână şi nu voiau să se despartă. Noi trebuie să mergem împreună, aşa a spus tatăl meu, s-a pus Vita pe urlat. Dar comisarii de bord au hotărât că Diamante nu mai are dreptul să stea cu copiii şi cu femeile. I-au separat. Lui Diamante i s-a părut că a fost promovat. La unsprezece ani şi cinci luni l-au aşezat între bărbaţi. Ca să nu-l supere nimeni pe întuneric, l-au pus să doarmă între Pasquale Tucciarone şi un preot. Diamante i-a povestit însă că, într-o noapte, după al treilea clopot, preotul nu s-a întors.

Acum plouă tare. Valuri din ce în ce mai înalte se sparg de vapor. Sarea face ca puntea să fie alunecoasă. E greu să-ţi ţii echilibrul. Vasul se înclină şi scârţâie, lovit dintr-o parte în alta. E un vapor foarte lung şi îngust, ca o păstaie de fasole. Are un singur coş, atât de înalt că seamănă cu o clopotniţă. Vapoarele italieneşti sunt ca vai de ele, şi încă de acum douăzeci de ani erau prea bătrâne pentru transportul de pasageri: încărcau numai mărfuri. Însă oamenii aduc mai mult profit decât boii şi sunt mai numeroşi. Aşa că pe vapoarele acelea au pus cuşete şi le-au vopsit, chiar dacă, sub vopsea, lemnul e putred. Dar acesta e un vapor englezesc, nou-nouţ, strălucitor. Chiar şi numele e frumos ca o promisiune. Se numeşte „Republic”.

A ieşit de pe şantierul din Belfast în urmă cu câteva săptămâni. Englezii l-au construit ca să-i ducă pe italieni, pentru că italienii vor să meargă în America, iar englezii nu. Vita, spre deosebire de ceilalţi care se roagă şi-şi încredinţează sufletul sfinţilor, nu se sperie de naufragiu. Are încredere în compania engleză. Crede că tot ce e străin e, obligatoriu, mai bun. Şi apoi, marea îi dă siguranţă. Mama îi spunea mereu să privească marea când nu se simte sigură pe ea. Linia orizontului te ajută să vezi lucrurile cu mai multă limpezime: o linie orizontală, simplă şi netedă desparte cerul şi apa, binele şi răul, viitorul şi trecutul, viaţa şi moartea.

Poate a aţipit, pentru că o trezeşte brusc zgomotul broaştei. Dar pentru că pe ocean nu sunt broaşte, înseamnă că Diamante e prin apropiere. Vita, unde eşti? şoptește, fiindcă nu uită că trebuie să se ascundă. Nu mă vezi? Prostule ce eşti, sunt aici. Aici unde? întreabă rugător Diamante. E beznă peste tot, de când au redus lumina felinarelor. Puntea e o baltă întinsă, cerul e negru, oceanul – negru, fumul care iese de pe coş – negru. Aş vrea să te văd, aş vrea să te găsesc, dar mi-e ruşine să te caut. Mi-e ruşine să-ţi spun că am venit aici doar pentru că mi-ai cerut-o tu. Pentru că, de fapt, o vede. E aici. Al treilea clopot nu i-a despărţit. N-au reuşit să-i separe. I-au încredinţat-o lui. Sau poate că l-au încredinţat pe el ei, cine ştie.

Vita e în barca de salvare, prima din şir, cea care se leagănă suspendată în gol. E aşezată pe băncuţa de la prova şi scrutează oceanul. Învârte în mâini cuţitul de argint şi-l ascute pe coasta metalică a bărcii. Şi-a pironit, absorbită, privirea în întunericul în care se scufundă vaporul. Cine ştie cât de departe e America. Diamante se caţără lângă ea. Îşi înfundă pe cap şapca cu cozoroc. O priveşte. Ochii lui de un albastru intens, aproape turcoaz, au strălucirea puternică a unui diamant ţinut în căuşul palmei. Cine mai ştie unde e linia orizontului, în noaptea asta. Ce e corect şi ce e greşit. Stau aşezaţi în şalupă, fără

pământ şi fără cer, atârnaţi deasupra apei, între ploaie şi ocean.

Şi acum ce facem? zice Diamante, îngrijorat că ploaia de aprilie s-a transformat în potop, iar temperatura coboară vertiginos către zero. Dacă stăm aproape unul de altul, răspunde Vita, nu simţim frigul. Neîncrezător, Diamante se trage deoparte, alunecând pe băncuţa umedă. Picioarele lor se ating. Cele ale Vitei abia ating fundul bărcii. E încă o copiliţă. Îi clănţăne dinţii, pentru că poartă o rochie de bumbac înflorată şi un şal ud leoarcă şi plin de găuri – or, în noaptea asta i-ar trebui un palton ori o pătură sau, cel puţin, o manta marinărească. Dar ce contează? Nu-i nimic de văzut, nimic de ascultat, oceanul e o furtună îndepărtată, aerul e saturat de ceaţă, nici măcar o stea sau o constelaţie ca să înţeleagă dacă au schimbat cerul, dacă înaintează în direcţia corectă.

Am fugit şi nu ştim ce să facem cu noaptea asta. A venit prea repede. La unsprezece ani, l-au pus printre bărbaţi, dar el nu-i bărbat. Acum Vita aproape că ar vrea să fie zi. Libertatea are mirosul de sare care îmbibă haina lui Diamante. Pasagerii nu credeau că Vita călătoreşte cu el. O călătorie aşa de periculoasă, atât de departe de casă. Pe vas sunt două mii de persoane. Tuturor, Vita le spune că a rămas singură pe lume cu Diamante. Orfani. E o mare mincinoasă, dar toată lumea o crede. În lumea veche, minciunile nu sunt un delict. Sunt ca dolarii, ca monedele de aur: orbesc. Şi consolează. Pasagerii, care se urăsc şi-şi fac rău în toate chipurile, furându-şi spaţiul, banii, speranţele, fac tot ce le stă în putinţă să-i fie simpatici. Se grăbesc să-i aducă un măr, o porţie mai mare de carne sărată sau de supă de ceapă. Muşii fură pentru ea din bucătărie şi-i servesc mâncarea pe care bucătarii o pregătesc pentru cei din castel. Un ospătar i-a făcut cadou tacâmurile din restaurantul de deasupra, spunându-i să le ascundă, pentru că sunt de argint şi dacă o să le vândă o să ia bani frumoşi pe ele. Diamante a rugat-o să nu le accepte, pentru că, dacă le găsesc asupra ei, au s-o acuze

că le-a furat, dar Vitei puţin îi pasă de sfaturile lui şi le-a ascuns în ciorapi. Aşa că se plimbă cu un cuţit la ea. Înarmată, ca toţi cei de aici. Ne înarmăm, dar nu ştim împotriva cui şi nici nu reuşim să descoperim duşmanul, şi uite-aşa ajungem să ne luptăm între noi. Medicul de bord, spionul Companiei, care-i denunţă pe amanţi echipajului şi pe bolnavi funcţionarilor americani, ca să poată fi expediaţi înapoi, atunci când ea o să se îmbolnăvească şi o să aibă febră, tuse şi un început de pneumonie – aceeaşi canalie de medic care nu ezită să denunţe pe oricine are corneea opacă sau un abces pe sex – nu va scrie şi numele ei în registru. Vita posedă ceva ce Diamante nu are, pe care nu-l recunoaşte şi de care nici el nu se poate lipsi. Parcă ar fi fosforescentă. Ca algele acelea invizibile care fac să strălucească suprafaţa oceanului. Cu atât mai luminoasă, cu cât mai întunecată e apa în care pluteşte. Nu se scufundă şi străluceşte.

Vita ridică pânza cerată care acoperă şalupa. Alunecă pe fund, strecurându-se printre scânduri. Hai, Diamă, aici nu plouă. Stăm la căldură dedesubt. Trag pânza cerată şi o agaţă la prova şi la pupa. E un joc, ca şi cum ar construi o căsuţă între crengile unui copac. Dar căsuţa asta e o barcă ce nu a plutit niciodată şi o să iasă pe apă numai la un naufragiu, o barcă prinsă cu două corzi de fier de marginea unui vapor. Acum chiar că nimeni n-o să-i mai găsească. Vor putea să rămână aici până când o să se oprească ploaia, până când o să se facă ziuă, până când o să debarce pe malul celălalt, de partea cealaltă a marii ape, iar călătoria se va fi terminat, până când o să aibă chef să stea. Vor rămâne împreună şi nimeni nu-i va putea împiedica.

Se întind sub băncuţe. Îşi sprijină capetele pe colacii de salvare. Ca să se apere de frig, îşi pun pe ei câte o vestă de salvare şi se acoperă cu cele rămase. Pe veste e scris White Star Line. Dar Vita nu ştie unde e Steaua Albă. N-a reuşit niciodată s-o vadă. Vaporul pare că nu se mişcă. Şi nu merge nicăieri. Se clatină în întuneric. Scârţâie, geme.

Se aruncă în valuri, în abisuri, în gol. Nu-i niciun mal la care să ajungă, niciun spaţiu de traversat. E atât de întuneric în pântecele şalupei, că nu poate să-l vadă pe Diamante. Îl apucă de mână, pentru că altfel nu e sigură că e lângă ea. Strălucirea felinarelor pătrunde prin găurile pânzei cerate. Literele scrise cu vopsea pe marginea bărcii repetă obsedant silabele pe care n-a reuşit niciodată să le citească. Lângă ea, lipit de corpul ei, e un băiat cu şapcă tare. Îi strânge mâna. Diamante spune: de ce te uiţi aşa la mine, Vita? Doar ţi-am zis c-o să vin. Ea răspunde: De ce n-ai făcut-o mai devreme? El răspunde: Am făcut-o acum.

Cartea aceasta n-ar fi putut fi scrisă fără cuvintele tatălui meu, Roberto; odată mi-a spus: aminteşte-ţi să aminteşti, dar mie mi-a luat mai bine de treizeci de ani ca să înţeleg ce. Omisiunile, deducţiile, presupunerile, trădările şi scăpările din acest roman mi se pot imputa numai mie. Îi mulţumesc lui Amedeo Mazzucco, care, deşi suferind de o dureroasă formă de orbire, a încercat să facă să renască pentru mine frânturi de amintiri îndepărtate şi să se întoarcă cu mintea la episoade pe care tatăl său i le povestise cu mai bine de şaptezeci de ani în urmă. Aş fi vrut să-i citesc cartea aceasta, ar fi fost cel mai îndreptăţit judecător al ei. Mi-a luat prea mult timp s-o scriu. A murit în octombrie 2002, în timp ce corectam primele şpalturi. Sper că, oriunde se află acum, poate să mă înţeleagă şi să mă ierte. Îi mulţumesc Marcellei D'Ascenzo, care mi-a făcut cadou singurele fotografii ale mamei sale, şi mamei mele, Andreina Ciapparoni, care, deşi era asediată de munţi întregi de hârtii şi de praf, nu a aruncat nimic şi încă mai păstrează pachete cu scrisori şi vederi de la persoane pe care nu le-a cunoscut niciodată. Le mulţumesc Brigidei Mazzucco, lui Agnello Mazzucco, lui Antonio Mazzucco, Antoniei Rasile, Genoveffei Mazzucco, lui Pasquale Mazzucco, Elizabettei Mazzucco, lui Benedetto Mazzucco jr., ale căror întâmplări şi istorii au ajuns să se împletească în paginile acestea; profesoarei Gemma Mazzucco, care mi-a furnizat cartea doctă a lui Mario Rasile, *Cenni storici*

di Tufo[19] (Arti Grafiche Kolbe, 1987); preotului Gennaro din parohia San Leonardo din Tufo, domnului Catenaccio şi doamnei Colacicco de la Biroul de evidenţă a populaţiei din oraşul Minturno, care mi-au permis să descopăr un fâr în labirintul de înrudiri ale locuitorilor din Tufo. Le mulţumesc curatorilor de la arhivele din Insula Ellis, New York, care mi-au permis să demasc unele dintre „minciunile" care s-au infiltrat în poveştile de familie: arhivele memoriei nu au index, au cel mult un cuvânt-cheie. Acel cuvânt era „Vita", iar restul poate că nu are nicio importanţă. Le mulţumesc domnului profesor Carlo Vallauri, care mi-a dat o mulţime de sfaturi, doamnei de Simone de la Arhiva Centrală de Stat, doamnei Puglisi, responsabila Departamentului Jurnalistic de la Biblioteca Naţională din Roma, şi Antonellei Fischietti de la Discoteca de Stat din Roma, care m-a îndrumat printre înregistrările cele mai vechi ale lui Enrico Caruso. Sunt îndatorată multor autori de studii despre New York-ul începutului de secol XX, despre emigrare şi despre construirea căilor ferate din Statele Unite; cercetările lor mi-au permis să încadrez întâmplările disparate ale personajelor mele; îi amintesc, printre alţii, pe Amy A. Bernardy, Betty Boyd Caroli, Luisa Cetti, Miriam Cohen, Nando Fasca, William Foote Whyte, Emilio Franzina, Robert F. Harney, S. Hartman Storm, Don Hofsommer, Eric Hornberger, Kenneth Jackson, John F. Kasson, Salvatore Legumina, Cecilia Lupi, Augusta Molinari, Louise Odenkranz, Nicoletta Serio, John F. Stover, Nadia Venturini, Elizabetta Vezzoşi. Pentru basmul caucazian despre femeia-copac şi zeul Lhepsch am utilizat varianta propusă de Asker Hedeghalhe Maikop, în *The Narts*: *Circassian epos*, vol. I, The Circassian research and science institute, 1968. Mulţumesc Fundaţiei Bellonci, doamnei Annamaria Rimoaldi, Primăriei din Roma, Casei Literaturilor şi directoarei sale Maria Ida Gaeta, domnului profesor Francesco Erspamer de la New York University şi

19 însemnări istorice despre Tufo (n.tr.).

instituţiei Library of Congress din Washington, care, invitându-mă la New York în 1997 şi în 2000, m-au ajutat să încep şi să continui această carte; fără ei, n-aş fi avut curaj să merg în Statele Unite şi n-aş fi reînnodat niciodată firul rupt al poveştii mele. Nu pot să nu amintesc două prietene pe care le-am pierdut în 2002, Antonella Sangregorio şi Sebastiána Papa; îmi vor lipsi inteligenţa, părerile şi înţelegerea lor. Pentru rugăciunile pe care le-a spus pentru odihna sufletului bunicului meu în Sacred Heart Monastery of the Holy Trinity Fathers din Pikesville, Baltimore, îi mulţumesc Mafaldei S* * *; n-am apucat să i-o spun. Pentru consultanţă lingvistică, pentru ospitalitate şi pentru prietenie le mulţumesc lui Miriam Levi, Rebecca Ann Wright şi Dora Pentimalli-Melacrino, Francescăi Cersosimo şi lui Corrado Formigli, Benedettei Centovalli, lui Alexis Schwarzenbach, Silviei şi, pentru tot ce ştie, lui Luigi Guarnieri. Mulţumesc lui Malcolm Fergusson şi lui Margaret Taylor de la Royal British Legion, care m-au pus în legătură cu asociaţiile combatanţilor şi supravieţuitorilor britanici din cel de-al Doilea Război Mondial; lui Graham Swain, secretar naţional la Italy Star Association din New Milton; maiorului Shaw, secretar de regiment la Royal Highland Fusiliers, care mi-a expediat memoriile colonelului J.C. Kemp, datorită cărora am putut să reconstitui episodul recuceririi localităţii Tufo în ianuarie 1944; soldatului Jack Hassard din Dungamon, Irlanda de Nord, combatant în 2nd Battalion al Royal Inniskining Fusiliers, 13th Brigade, care, chiar cu premisa că „the memoy is failing”, mi-a scris ceea ce-şi amintea din zilele acelea. Se afla în prima barcă ce a traversat râul Gangliano pe 17 ianuarie 1944. După câteva zile, a fost trimis cu patrula sa pe plajă, ca să caute soldaţii căzuţi, să-i identifice şi să le confirme moartea. A recuperat 60 de corpuri. Toate aceste persoane m-au ajutat, în amintirea prietenilor lor căzuţi pe Linia Gustav în 1944, astăzi îngropaţi în cimitirul militar din Minturno; către ei se îndreaptă recunoştinţa mea.

Cuprins

Locurile mele pustiite 7
Partea întâi Linia de foc
Good for father 17
O excursie la New York 52
Welcome to America 60
Bad boys 64
Fratele american 93
Fratele geamăn al lui James Earl Jones 111
Mâna Neagră 115
Pantofii cei noi ai lui Cesare Cuzzopuoti 122
Cazul Vita M 138
Darul 170
Pătrunzătorul miros de lămâie 180
Bongiorno Bros 191
Lampa 212
Steaua albă 215
Partea a doua
Drumul spre casă
Locurile mele pustiite 253
Copilul Femeii-copac 274
Good for father.294
Fată italiancă dispărută 305
Partea a treia
Firul apei
Waterboy 331
Dreptul la fericire 355
The track gang 375
Ezitările lui Amleto Attonito 391
Un bilet pentru Ohio 398
Fată italiancă dispărută 410
Bomba nr. 53 424
Vedere din New York 451
Lumea viselor 457
Naufragiul lui „Republic” 474
Îţi scriu dintr-un loc unde n-ai fost niciodată 482
Ceea ce rămâne 500

Locurile mele pustiite 522
Salvarea 532
ÎN COLECŢIA „BIBLIOTECA POLIROM”.
au apărut:
Nikos Kazantzakis – *Zorba Grecul*
F.M. Dostoievski – *Idiotul*
Gustave Flaubert – *Doamna Bovary*
Boris Pasternak – *Doctor Jivago*
* * * *Dulcea mea Doamnă*! *Eminul meu iubit*. *Corespondenţă inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle*
Oscar Wilde – *Portretul lui Dorian Gray*
D.H. Lawrence – *Amantul doamnei Chatterley*
F. Scott Fitzgerald – *Blândeţea nopţii*
Mihail Bulgakov – *Cupa vieţii*
Salman Rushdie – *Ruşinea*
Saul Bellow – *Ravelstein*
J.D. Salinger – *Nouă povestiri*
Ian McEwan – *Amsterdam*
Andrei Makine – *Crima Olgăi Arbelina*
Jonathan Coe – *Casa somnului*
J.D. Salinger – *De veghe în lanul de secară*
John Fowles – *Iubita locotenentului francez*
José Saramago – *Toate numele*
Peter Ackroyd – *Documentele lui Platon*
D.H. Lawrence – *Fii şi îndrăgostiţi*
F. Scott Fitzgerald – *Marele Gatsby*
Antonio Tabucchi – *Capul pierdut al lui Damasceno Monteiro*
Ernst Jünger – *Grădini şi drumuri*
I.S. Turgheniev – *Prima iubire*
Mika Waltari – *Etruscul*
Bernhard Schlink – *Cititorul*
Max Frisch – *Homo faber*
Dino Buzzati – *Deşertul tătarilor*
Andrei Makine – *Testamentul francez*
Kazuo Ishiguro – *Rămăşiţele zilei*